SLS ATLANTIS

Georg August WALLIN

SKRIFTER 1

STUDIEÅREN OCH RESAN TILL ALEXANDRIA

UTGIVARE

KAJ ÖHRNBERG PATRICIA BERG

Georg August Wallin

Skrifter

Band 1

Vy över hamnen i Alexandria av David Roberts 1848.

Georg August Wallin

Skrifter

Band 1

Studieåren och resan till Alexandria

Utgivna av
Kaj Öhrnberg & Patricia Berg
under medverkan av
Kira Pihlflyckt

Svenska litteratursällskapet i Finland · Bokförlaget Atlantis

Utgiven med stöd av Ingrid, Margit och Henrik Höijers donationsfond
inom Svenska litteratursällskapet i Finland

© Författarna och Svenska litteratursällskapet i Finland 2017

Denna bok är nr 730:1 i serien Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Den trycka upplagan utgavs 2010 av Svenska litteratursällskapet i Finland och Bokförlaget Atlantis.

Omslagsbilder: Porträtt av Georg August Wallin. R.W. Ekman 1853,
Helsingfors universitetsmuseum Arppeanum. © Foto Matti Ruotsalainen.
Alexandria. David Roberts 1846–1849. © Library of Congress, New York.

Textetablering, kollationering och kommentarer: Kaj Öhrnberg, Patricia Berg och Kira Pihlflyckt
Bildredaktör: Kira Pihlflyckt
Omslag och grafisk form: Anders Carpelan

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-IngaBearbetningar 4.0 Internationell (CC-BY-NC-ND 4.0). För att se en kopia av licensen, besök http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/.

ISBN 978-951-583-189-7 (tryckt utgåva, Finland) www.sls.fi
ISBN 978-91-7353-371-3 (tryckt utgåva, Sverige) www.atlantisbok.se
ISBN 978-951-583-404-1 (pdf), http://urn.fi/URN:NBN:fi:sls-978-951-583-404-1
ISSN 0039-6842 (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland)

Innehåll

Förord *7*

Prolog *9*

Kaj Öhrnberg
Vägen till Arabien – ”det förlofvade landet” *15*

Material av Georg August Wallin i tryck *82*

Om utgåvan *87*
Anvisningar för läsaren *89*

Georg August Wallin
Dagbok · 11 augusti – 13 december 1843 *91*
Brev · 11 september 1831 – 26 december 1843 *187*
Universitetsrelaterat material · 16 september 1828 – 4 december 1841 *281*
Lectio præcursoria och docentavhandling (s. *287–340*)

Manuskriptbeskrivningar *367*
Ändringar i handskrifterna *382*

Kommentarer *387*

Register *417*
Ordförklaringar *419*
Personregister *423*
Sakregister *436*

Källor och litteratur *445*
Bildkällor *455*

Förord

Forskningsresanden och orientalisten Georg August Wallin (1811–1852) påbörjade sin sju år långa resa i juli 1843. Från 1844 till 1849 bodde Wallin i Kairo och företog därifrån resor inom Egypten och till Arabiska halvön, Persien och Syro-Palestina. Det var finländaren Georg August Wallin som åkte iväg från Helsingfors, men det var den ryske kejsarens undersåte från Centralasien och muslimen Walī som anlände till Kairo cirka ett halvt år senare. Den antagna identiteten godtogs överallt och Wallin besökte bland annat de för icke-muslimer stängda städerna Mekka och Medina. Under sina resor skrev Wallin brev och dagböcker som skickades hem till Finland. Materialet är främst på svenska, men Wallin skrev även brev på arabiska och under resorna på Arabiska halvön skrev Wallin nog på svenska men med arabiska bokstäver för att hans riktiga identitet inte skulle uppdagas. Största delen av Wallins bevarade skrifter finns i dag på Nationalbiblioteket i Helsingfors.

På grund av sin tidiga död hann Wallin publicera endast en bråkdel av materialet från forskningsresan. En del av texterna utgavs postumt av Sven Gabriel Elmgren 1864–1866 och Knut Tallqvist 1905 och senare har även kortare urval publicerats i ett flertal verk. Hösten 2008 initierade Svenska litteratursällskapet i Finland projektet *Georg August Wallins skrifter* med syfte att för första gången utge Wallins material i dess helhet och i textkritisk och kommenterad form. Som utgivare anlitades fil.lic. Kaj Öhrnberg och fil.mag. Patricia Berg och som redaktionsassistent fil.stud. Kira Pihlflyckt. Kaj Öhrnberg har sedan 1970-talet arbetat med Wallins skrifter och därmed var en stor del av förarbetet gjort redan innan projektet officiellt kom igång. Hum.kand. Tommi Lankila och teol.mag. Tom Bergman anlitades för att översätta Wallins docentavhandling och *lectio præcursoria* från latin till svenska.

Utgåvan kommer att omfatta sex band varav band I utkommer här. Materialet publiceras kronologiskt och band I innehåller, som titeln anger, skrifter från Wallins studieår och från resan till Alexandria. Inom varje band är materialet indelat gruppvis så att dagboksanteckningarna kommer först, sedan breven och sist material som är relaterat till universitetet (se avsnittet ”Om utgåvan”). Vi strävar efter att låta Wallin tala för sig själv genom sina skrifter och hyser en förhoppning om att läsaren med hjälp av utgåvan kan bilda sig en egen uppfattning av Georg August Wallin. Band I har en inledande biografisk artikel av Kaj Öhrnberg som placerar Wallin och resan i ett historiskt sammanhang. De senare banden kommer även att innehålla liknande artiklar om den period eller den plats materialet behandlar. Vidare innehåller alla band kommentarer och register samt en textkritisk kommentar. Wallin tecknade tyvärr inte själv, men banden är rikt illustrerade med samtida bilder och kartor.

Vi vill rikta ett stort tack till alla de personer och institutioner som har bidragit med hjälp och råd: fil.mag. Maria Pakkala, fil.lic. Harry Halén, fil.mag. Riikka Tuori, fil.lic. Rainer Knapas, fil.lic. Matti Munnukka samt Helsingfors universitets centralarkiv och Nationalbiblioteket. Den sakkunniga personalen på litteratursällskapets förlag och främst redaktionschef Nina Edgren-Henrichson tackas likaså. Avslutningsvis ett varm tack till professor Jaakko Hämeen-Anttila för värdefulla insikter och kommentarer.

Kaj Öhrnberg och Patricia Berg

Prolog

Bokauktion i Balders sal 1966: jag har just köpt den hundra år tidigare utkomna av Sven Gabriel Elmgren redigerade *Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849* (Helsingfors 1864–1866) i fyra band för 30 mark. Några år tidigare hade jag börjat studierna vid Helsingfors universitet med en grundkurs i klassisk arabiska, som ingick i kursfordringarna för assyriologi, mitt tilltänkta huvudämne. Professor Heikki Palvas kurs gjorde att arabiskan och Arabiska halvön, som jag varit intresserad av redan i skolan, tog överhand. Lawrence av Arabien hade figurerat i de flesta av mina skoluppsatser och David Leans film *Lawrence of Arabia* med premiär 1962 och med Peter O'Toole i huvudrollen hade definitivt inte minskat mitt intresse för halvön.

Den flamboyanta renässansfiguren Richard Burton – vars hela produktion och redan då otaliga biografier slukades – övertog dock snart Lawrence av Arabiens ställning som husgud och genomläsningen av Wallins dagböcker och brev medförde ingen omvärdering i denna hierarki. Wallin var intressant men föreföll så torr och tam i jämförelse med den maniske Burton som hade översatt *Tusen och en natt* och skrivit historiens längsta fotnot, den så kallade "Terminal Essay", i vilken han utförligt behandlar ett av den viktorianska tidens tabuämnen, nämligen pederasti i olika kulturer. Som en förmildrande omständighet för denna totala brist i omdömesförmåga kan jag konstatera, att jag bara var lite över tjugo år.

Det var först 1976 då Göran Schildt gav ut ett urval av Wallins skrifter i boken *Källan i fjärran öknen* som jag på allvar började sätta mig in i, inte bara det som publicerats av Wallins efterlämnade skrifter, utan även i hans originalmanuskript vid Helsingfors universitetsbibliotek, det nuvarande Nationalbiblioteket. Orsaken till det återuppvaknade intresset var två åsikter som Schildt framförde i den korta inledningen till boken – åsikter jag med det bestämdaste tog avstånd från.

Schildt skriver: ”Tragiken i Wallins liv var att han, som utan men för sin hälsa vistats i kolerans och tyfusens Kairo, badat i Nilens bilharziasmittade vatten, halvårsvis livnärt sig på ruttet vatten och dadlar, sovit i öknens isvind och sammanlevt med spetälska tiggare, kort sagt att han, som utan vådor levt som österlänning, från Europa bar med sig en smygande sjukdom, som i tidens fullbordan blev hans öde. Han är visserligen förtegen i denna fråga, men åtskilligt – både hans ständigt alerta erotiska aptit och de sjukdomssymptom han ingående beskriver – låter oss ana att han vid utresan i Paris ådrog sig en syfilissmitta, som två år efter hans hemkomst lade honom i en förtidig grav.”[1] Syfilis eventuellt nog men Paris nej, jag kommer att återkomma till allt det här senare men att läsa Wallins dagböcker som en framskridande sjukdomsbeskrivning var för mig oacceptabelt.

Personligen fann jag ett annat av Schildts ställningstaganden ännu mera svårsmält. Schildt skriver: ”Paradoxen med Wallin är att han i grunden var en genomhederlig man, som inte alls njöt av att spela religiös komedi, utan tog sin fäderneärvda tro på allvar och alltid bevarade en kritisk distans till islam och den arabiska kulturen. Han förföll därför aldrig till romantisk identifikation med rollen eller till lek med sin identitet.”[2] Samma ohållbara spekulation om Wallins religiösa åsikter, ja till och med om ett föregivet förakt för islam får vi läsa också hos en annan finlandssvensk skriftställare. Johannes Salminen skriver i sin 1988 utkomna essäsamling *Minnet av Alexandria* om Wallins förhållande till islam att ”[i]nnerst upphör han ju aldrig att förakta den religion vars yttre former han så virtuost behärskar”.[3] Wallin uttrycker nog titt som tätt sitt förakt för skenheliga kristna och muslimer, inte kristendom eller islam. Men till det religiösa hos Wallin kommer jag att återvända. Har man läst sin Wallin såsom Schildt och Salminen, ja då har man sannerligen ingenting förstått av människan Wallin.

Har det ovan relaterade rätt så personliga någon allmännare betydelse? Kanske har vi lättare att förstå varför intresset för Wallin utomlands varit förvånansvärt lamt, varför han i orientalistikens och upptäcktsfärdernas lärdomshistorier upptagits med några få rader eller förvisats till en lärd fotnot. En upptäcktsresandes anseende är beroende av vad man vet om hans bedrifter och ofta också hur pass fängslande han förmått återge sina äventyr för den läsande allmänheten. Och det är här det har felat.

Före sin förtida död hann Wallin själv färdigställa en antologi på tyska om beduinsånger[4] samt två artiklar på engelska i vilka han skildrar sina resor på Arabiska halvön[5]. För oss som har tillgång till Wallins brev och dagböcker i original ligger det nära till hands att tänka, att hans skildringar i egen översättning till engelska inte kan vara utan intresse och betydelse. Tyvärr är det här inte fallet. Det spontana och entusiastiska saknas helt i översättningarna; de är torra uppräkningar av färdrutten som utgivarna dessutom i högsta grad förvanskat. Wallin hann själv läsa den första artikeln och uttryckte sin stora förtrytelse till den svensktalande sekreteraren för Royal Geographical Society Dr Norton Shaw: ”Jag kan ej neka att jag var högeligen nyfiken att se den nya gestalt som mitt på det hela magra papper antagit under H. Ayrtons händer och jag kunde ej tvifla på att det högeligen måtte ha vunnit derigenom i värde, [...] Men, för att genast utsäga min mening, jag fann min väntan fullkomligen felslagen. Efter att ha genomögnat några sidor jämnte de ’lärda’ noter hvarmed H. Ayrton funnit för godt ’pryda’ papperet, blef jag slagen och förvånad öfver den ton af ’lärd’ och ’conaisseur’ som H. Ayrton behagat antaga [...] denna lärda ton föll ’mig’ så mycket mer i ögonen, som jag i grund vet att H. Ayrton känner just ingenting af den orientaliska Litteraturen.”[6] Det sorgliga är att dessa missfoster 1971 översattes till arabiska[7], de båda ursprungliga artiklarna publicerades ånyo 1979[8] samt fick en tysk översättning 2004[9].

Tiden har kommit att lyfta upp Wallin från fotnoterna till rubrikerna. Utan chauvinism vågar jag hävda att Wallin tillsammans med 1800-talets två andra frejdade Arabienresande Johann Ludwig Burckhardt och Charles Montague Doughty samt 1900-talets Wilfred Thesiger utgör de mest betydande av samtliga upptäcktsresande på Arabiska halvön.

Personliga tacksamhetsskulder

Under gångna decennier har förvånansvärt många institutioner, samfund och fonder visat förståelse för mina Wallin-bemödanden: Centralinstitutet för Nordisk Asienforskning, i dag NIAS, (1978), Suomen Kulttuurirahasto (1980, 1987–1989), WSOY (1987), Niilo Helanderin Säätiö (1996), Svenska

litteratursällskapet i Finland (1997) samt Otava (2000, 2005). Förutom att tacka alla dessa generösa instanser kan jag blott hänvisa till vad den lärde egyptiern Muḥammad ʿAyyād al-Ṭanṭāwī skrev i sin rekommendation till Kejserliga Alexanders-Universitetet då Wallin 1841 ansökte om resestipendiet för den resa som i sin tur möjliggjort mina ansökningar: ”att frukten av hans sådd måtte bliva likt sädeskornets som sköt upp med sju ax och på varje ax bar hundrade korn.”

För väl formulerade rekommendationer står jag i tacksamhetsskuld till min lärare Jussi Aro, professor Tuomas Anhava och min vän Martti Anhava. Det är beklagligt att de två förstnämnda inte längre nås av mitt tack. Wallin hade sin al-Ṭanṭāwī; jag hade lyckan att under 1970- och 1980-talen gå igenom Wallins arabiska material med Sahban Mroueh och har haft det under de senaste åren med Maria Pakkala. Professor Heikki A. Reenpääs och kanslichef Magnus Petterssons intresse för Wallin under alla dessa år har noterats med tacksamhet.

Kaj Öhrnberg

Noter

1 Schildt, G., *Källan i fjärran öknen*, Stockholm: Rabén & Sjögren 1976, s. 11–12.

2 Ibid., s. 11.

3 Salminen, J., *Minnet av Alexandria*, Helsingfors: Söderströms 1988, s. 114.

4 Wallin, G.A., ”Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt, I–II”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* V, 1851, s. 1–23; VI, 1852, s. 190–218, 369–378.

5 Wallin, G.A., ”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia, in 1848”, *Journal of the Royal Geographical Society* 20, 1851, s. 293–344; ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca, by Suez, Arabá, Tawilá, al-Jauf, Jubbé, Háil, and Nejd, in 1845”, *Journal of the Royal Geographical Society* 24, 1854, s. 115–207.

6 Nationalbiblioteket, G. A. Wallins arkiv, G.A. Wallins brev till N. Shaw 9/9 1851, coll. 468.

7 Wallin, G.A., *Ṣuwar min shimālī Jazīrat al-ʿarab fī muntaṣaf al-qarn al-tāsiʿ ʿashar,* Bairūt: Manshūrāt Aurāq Lubnānīya 1971. Boken sprids fortfarande och har redan fått en tredje upplaga.

8 Wallin, G.A., *Travels in Arabia (1845 and 1848)*, Cambridge & Naples & New York: Falcon-Oleander 1979.

9 Wallin, G.A., *Reisen in Arabien 1845–1848*, Herausgegeben und übersetzt von Uwe Pfullmann, Berlin: Edition Morgenland 2004.

GEORG AUGUST WALLIN

Studieåren och resan till Alexandria

Vägen till Arabien

”DET FÖRLOFVADE LANDET”

Kaj Öhrnberg

Georg August Wallin, arabist, forskningsresande och professor i orientalisk litteratur, dog i Helsingfors lördagen den 23 oktober 1852 mitt under förberedelserna inför sin nästa resa till Arabiska halvön. Enligt allt man vet verkar det som om slutet kom plötsligt och dödsorsaken har förblivit oklar. Därpå följande onsdag publicerade Zacharias Topelius dikten ”Gå, vandrare på lifvets väg” i *Helsingfors Tidningar*. Genom dikten ville Topelius hedra Wallins och fennougristen och forskningsresanden Matthias Alexander Castréns minne. Castrén var jämnårig med Wallin och hade dött tidigare samma år.

> ”Se, långt i polens stepper ren
> Försvinna spåren av Castrén
> Och öknens heta Samum gått
> Der nyss Wallin har stått”

Bokstavligen taget stämmer verserna. Under sina resor på Arabiska halvön lämnade Wallin knappt någonting annat än sina spår i sanden efter sig. Allegoriskt läst gick Topelius lite händelserna i förväg. Den finländska orientalistens rykte var som störst genast efter hans död då engelska, tyska och franska lärda tidskrifter skrev om Wallins resor. Han var den första som upptecknade beduinpoesi och som gjorde iakttagelser om de olika beduindialekterna på Arabiska halvön. Wallins syn på arabisk fonetik åtnjöt respekt ända in på 1900-talet. Han var en av de första arabister, som koncentrerade sig på det levande talspråket[1] och som hade en klar uppfattning om den moderna arabiskans ljud- och formlära. Hans vetenskapliga publikationer rönte samma öde som forskning i allmänhet – utvecklingens vind täckte

dem med nyare forsknings sand, för att precisera Topelius tanke. I internationella publikationer som behandlar orientalistikens eller forskningsresandets historia nämns Wallin i dag i förbifarten i en lärd not eller med ett par meningar.

Det främsta utbytet av Wallins resor, som även internationellt är av bestående värde och som inte har föråldrats, är hans resedagböcker och brev skickade till hemlandet. Wallin var i flera sammanhang den första – och ofta också den enda – som i sina anteckningar omnämnde enskilda personer, stammar och orter på Arabiska halvön. Genom att studera människornas liv inifrån förutsåg Wallin, utan sin vetskap, en forskningsmetod som vår tids forskare benämner ”deltagande observation”. Eftersom han skrev dagböckerna och breven på svenska är denna, den viktigaste delen av Wallins litterära kvarlåtenskap, oåtkomlig för såväl forskare och andra som intresserar sig för reselitteratur men som inte kan skandinaviska språk.

I Finland förhöll sig redan Wallins samtid främmande till hans forskningsobjekt och intresset för Arabiska halvön har inte heller ökat mycket sedan dess. För de flesta nutida finländare är Wallin knappt mera än ett obestämt namn från det förgångna. Tillsvidare är den mest omfattande publikationen av Wallins brev och dagböcker *Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849* som är utgiven av S.G. Elmgren 1864–1866. Elmgren kunde inte arabiska och utelämnade därmed det arabiska material som förekommer i anteckningarna. Vidare censurerade Elmgren de delar han ansåg vara opassande och normaliserade genomgående Wallins egenartade och ännu i dag fräscha berättarstil. Elmgrens utgåva kompletterades 1905 av Knut Tallqvist, sin tids mest betydelsefulla finländska orientalist och författaren av Wallins biografi. Volymen utgiven av Tallqvist innehåller tidigare opublicerade texter av Wallin och går under titeln *Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin*. Inte heller Tallqvists utgåva är oklanderlig och omfattar endast en bråkdel av hela materialet.

Göran Schildt utgav ett kortare urval av Wallins texter under namnet *Källan i fjärran öknen* i Sverige 1976. Urvalet var taget endast från Wallins två första ökenfärder, den tredje och geografiskt viktigaste resan utelämnades helt och hållet. I inledningen till boken presenterar Schildt tvivelaktiga åsikter om Wallins förhållande till islam och orsakerna till hans förtidiga död. På finska har vi två urval av Wallins skrifter. Den första är den av

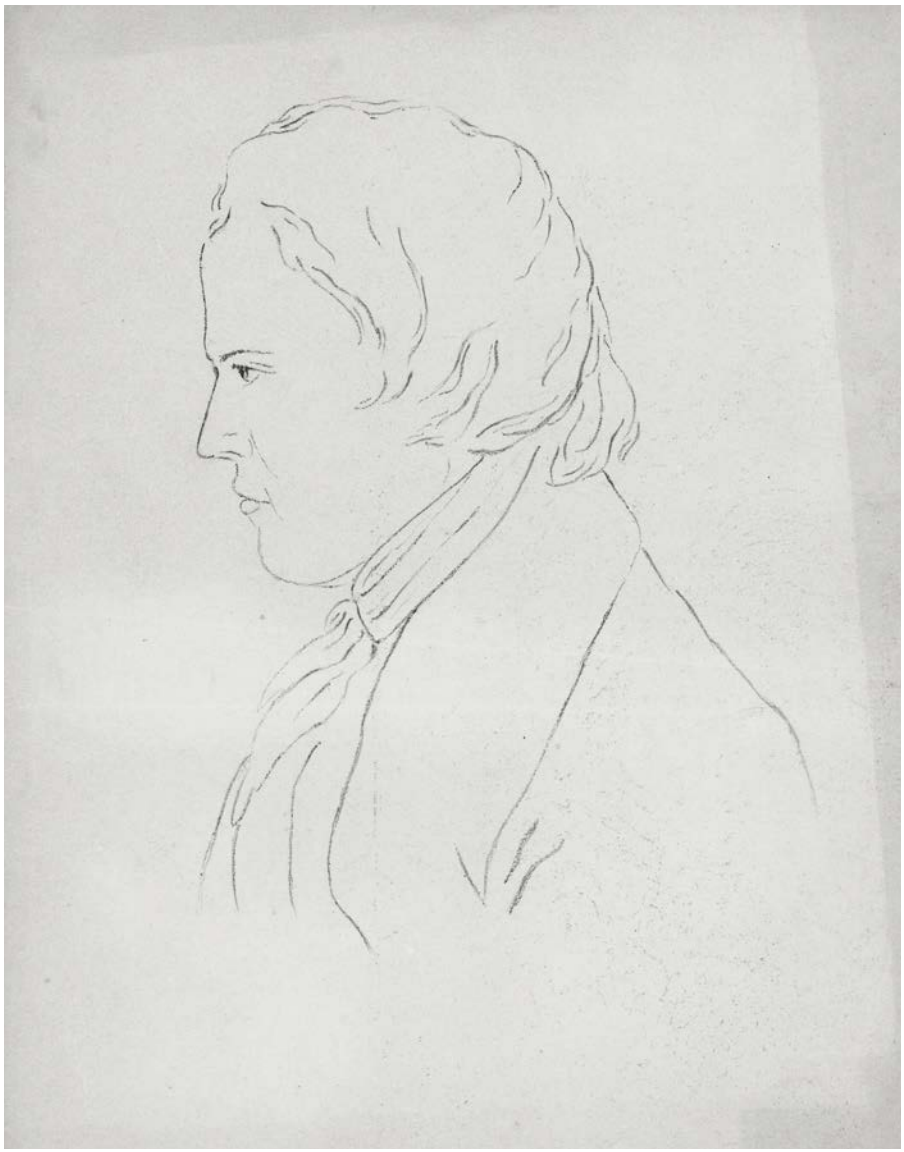

Profil troligen av den unga studenten Georg August Wallin.
Teckningen i blyerts finns i G.A. Wallins arkiv på Nationalbiblioteket.

Jussi Aro och Armas Salonen redigerade *Tutkimusmatkoilla arabien parissa* från 1966. Av detta verk har därefter tagits flera upplagor, den senaste 2000. Eftersom översättningen baserar sig på Elmgrens censurerade och normaliserade text gör boken inte Wallin rättvisa. År 2007 utkom den av mig redigerade och av Jaakko Anhava översatta *Aavikon vaeltaja. Elämä ja päiväkirjat*, som baserar sig på Wallins ursprungliga texter. Med tanke på att Wallin hade mycket av romantisk äventyrare i sin person är det förvånande att Knut Tallqvists korta biografi (på finska 1903, på svenska 1905) hittills har förblivit den enda i sitt slag.

Wallins handskrifter, både de tidigare publicerade och opublicerade, från resan till Orienten förvaras på Nationalbiblioteket i Helsingfors, tidigare Helsingfors universitetsbibliotek. De opublicerade består bland annat av Wallins dagboksanteckningar skrivna på svenska men med arabisk skrift från 1845–1849, vetenskapligt synnerligen viktiga detaljerade väderleksobservationer på Arabiska halvön från 1845–1848, Wallins brevväxling på arabiska samt brev som Wallin skickade till samtida arabistkollegor. De sistnämnda är i form av kopior som har erhållits från europeiska bibliotek. Wallins beskrivningar från resorna återfinns dels i brev som han skickade hem till Finland, dels i dagböcker, som han påbörjade direkt efter att han hade stigit i land i Travemünde den 11 augusti 1843. Mottagarna av breven var hans närstående: modern Johanna Maria född Ahrenberg (1779–1854), den yngre systern Natalia (1818–1881), kusinen och barndomsvännen Carl von Hartmansdorff (1814–1858), ungdomsvännen Frans Edvard Conradi (1812–1888) samt Wallins lärare vid Kejserliga Alexanders-Universitetet professor Gabriel Geitlin (1804–1871) och i S:t Petersburg Muḥammad ʿAyyād al-Ṭanṭāwī (1810–1861).

På Arabiska halvön uppgav sig Wallin vara en islamisk resande och kunde således inte skriva på svenska utan att avslöjas som européd. Därmed började han skriva på svenska men med arabiska bokstäver. De så uppkomna kortare anteckningarna som främst behandlade datum, avstånd som hade avlagts, väderleksobservationer och ortnamn utökades under lämpliga stunder till längre dagboksanteckningar på svenska. Utgående från dessa dagboksanteckningar skrev Wallin breven som skickades hem till Finland. Geitlin publicerade delar av Wallins skildringar främst i landets svenskspråkiga press och även i den rikssvenska pressen. Uppenbarligen hade de två kommit

överens om detta i förväg för Wallin skickade även sina dagböcker direkt till Geitlin. Då dagböckerna innehåller rätt frispråkiga omnämnanden om Wallins kvinnoaffärer tog han till extra försiktighetsåtgärder i den händelse att Geitlins barn skulle ha fått tag på texterna. Sina kvinnoaffärer skrev Wallin således om på engelska, ett språk som under 1800-talets första hälft i allmänt europeiskt perspektiv hörde till de så kallade sällsynta språken då franska var societetens och tyskan de lärdas språk.

Wallin reste i juli 1843 iväg till Mellanöstern och återvände hem till Finland i juni 1850. Han bodde en längre tid i Kairo och levde under kortare perioder i Konstantinopel, Alexandria, Jerusalem, Beirut, Damaskus, Basra, Bagdad, Iṣfahān och Shīrāz – platser som få européer och högst några få finländare hade besökt före honom. Vid mitten av 1800-talet baserade sig därmed de belästa finländarnas uppfattning om dessa områden främst på Wallins beskrivningar av dem.

ORIENTALISTIKEN i Europa fick sin början under 1700-talets andra hälft, i dess tidigaste skede främst som ett slags östlig utvidgning av filologin. Indologins pionjärer hämtade den rika sanskritlitteraturen med sig till Europa och genom dessa texter föddes, förutom den jämförande språkvetenskapen, en vurm för allt orientaliskt. Man närmade sig främmande kulturer framför allt genom texter härrörande från dessa samt genom översättningar, kommentarer och tolkningar av texterna. Forskarna ansade flitigt språkets franska trädgårdar medan kulturens andra delområden fick ringa uppmärksamhet. Orientalisterna ansåg sig vara tolkar vars uppgift främst var att översätta en främmande kultur till ett förståeligt språk.

Men Indien låg långt borta; få hade kunnat bilda sig en föreställning om landet och ännu färre hade besökt det. Som en följd därav etablerades Mellanösterns islamiska värld under den romantiska eran som européernas ”Orient”. Den brittiska överklassungdomens kulturresor till Italien gav upphov till traditionen av så kallade *Grand Tourer*. Denna period fick dock sitt slut i och med franska revolutionen och Europas övergång till en skådeplats för ständiga krig. De som hade fått blodad tand för resandet sökte sig till andra platser och Medelhavets islamiska värld ersatte nu de tidigare resemålen från Grand Tour tidevarvet. Denna nyfunna resemålssfär täckte området från Marocko till Persien. Till andan representerades området av

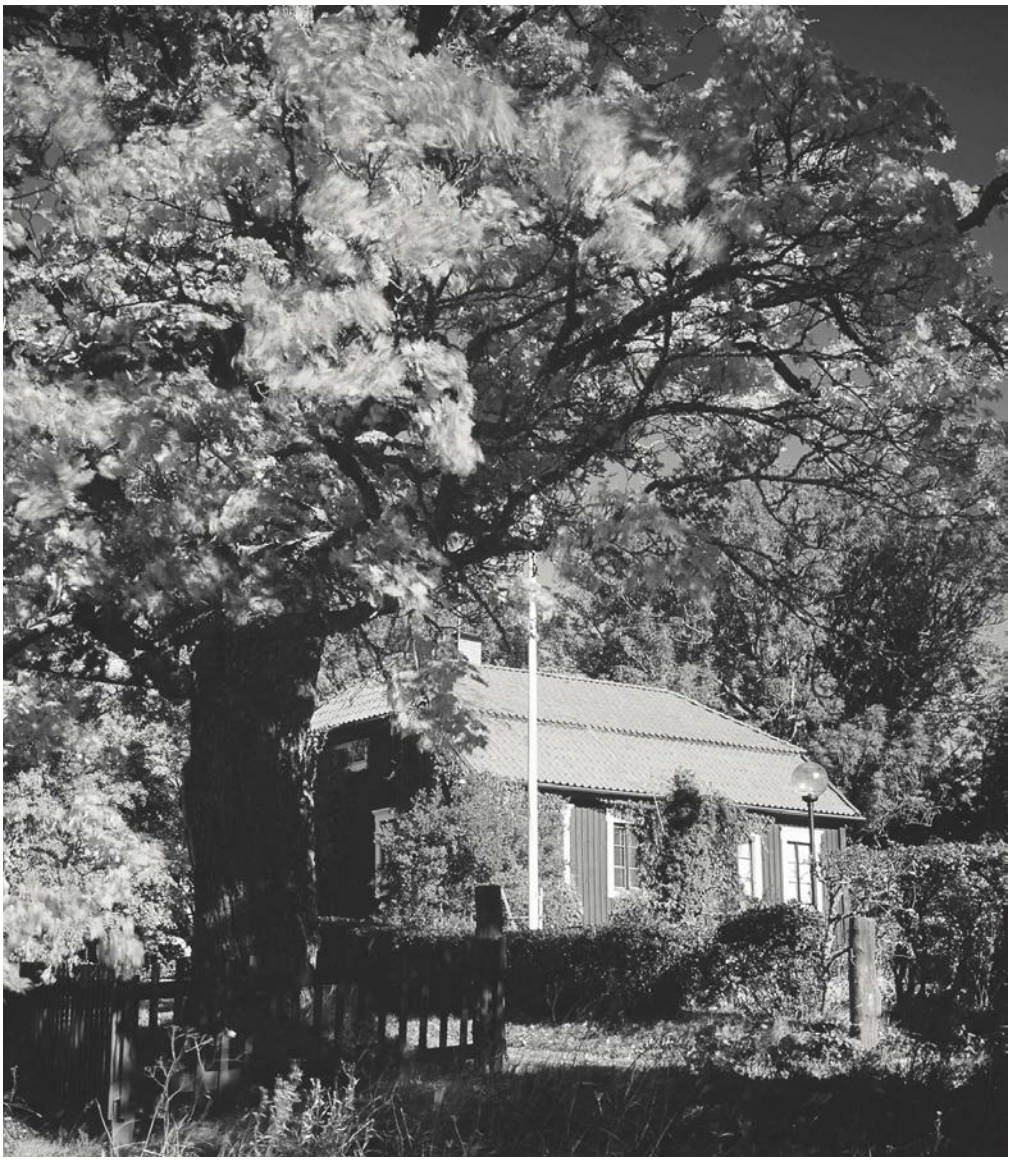

Gården Berg i Sund på Åland är Georg August Wallins barndomshem.

Tusen och en natt och den nyupptäckta persiska poesin, till den yttre formen av Kairos och Konstantinopels exotiska silhuetter och av öknarnas vildromantiska landskap i Arabien och Sahara.

Den finländska romantiken och den uppvaknande nationalkänslan fokuserade resmålen bland finländska resenärer till ett helt annat område – de finsksläktade folkens bosättningsområden och Sibirien. Elias Lönnrots (1802–1884) textinsamlingsresor till Vitahavskarelen, som resulterade i nationaleposet *Kalevala*, inleddes 1828 och den blivande akademikern Anders Johan Sjögren (1794–1855), bosatt i S:t Petersburg, reste vid mitten av 1820-talet bland de finsk-ugriska folken. Sjögrens dröm var att göra en omfattande etnografisk och språkvetenskaplig forskningsresa till Sibirien. Vetenskapsakademin i S:t Petersburgs hade 1838 gått med på att finansiera en dylik resa, men Sjögrens hälsa hade dock under de tidigare resorna försämrats till den grad att han inte längre ansåg sig kunna ta emot uppdraget. Under diskussionerna som fördes i avseende att hitta en lämplig finländsk forskare för resan nämndes Matthias Alexander Castrén (1813–1852) och – ”märkvärdigt nog!”, såsom Snellman uttrycker det i sin levnadsteckning över Castrén[2] – Georg August Wallin, båda utexaminerade filosofie kandidater 1836 med orientaliska språk som huvudämne. Utgivningen av *Kalevala* 1835 samt Lönnrots och Snellmans uppmaningar att forska i nationellt viktigare ämnen fick Castrén att ändra inriktning. Han började intressera sig för de nordeuroasiatiska språken och folken och utnämndes 1843 till uppdraget att leda resan.

Barndom och studieår

Valet var berättigat för det är inte bekräftat att den på Åland den 24 oktober 1811 födda Georg August Wallin ens kunde finska.[3] Hans far var häradsskrivaren Israel Wallin (1777–1839) och hans mor den redan ovan nämnda Johanna Maria. Familjen hade sju barn varav Georg August var det fjärde. Den åländska sjöfarartraditionen förde tre av bröderna ut i världen. Den äldsta brodern Carl August (född 1807) drömde om en karriär som sjöofficer i svenska flottan, men han avled redan 1828 efter att enligt familjesägnen vid Gibraltar ha fallit ned från masten.[4] Den yngre brodern Bror

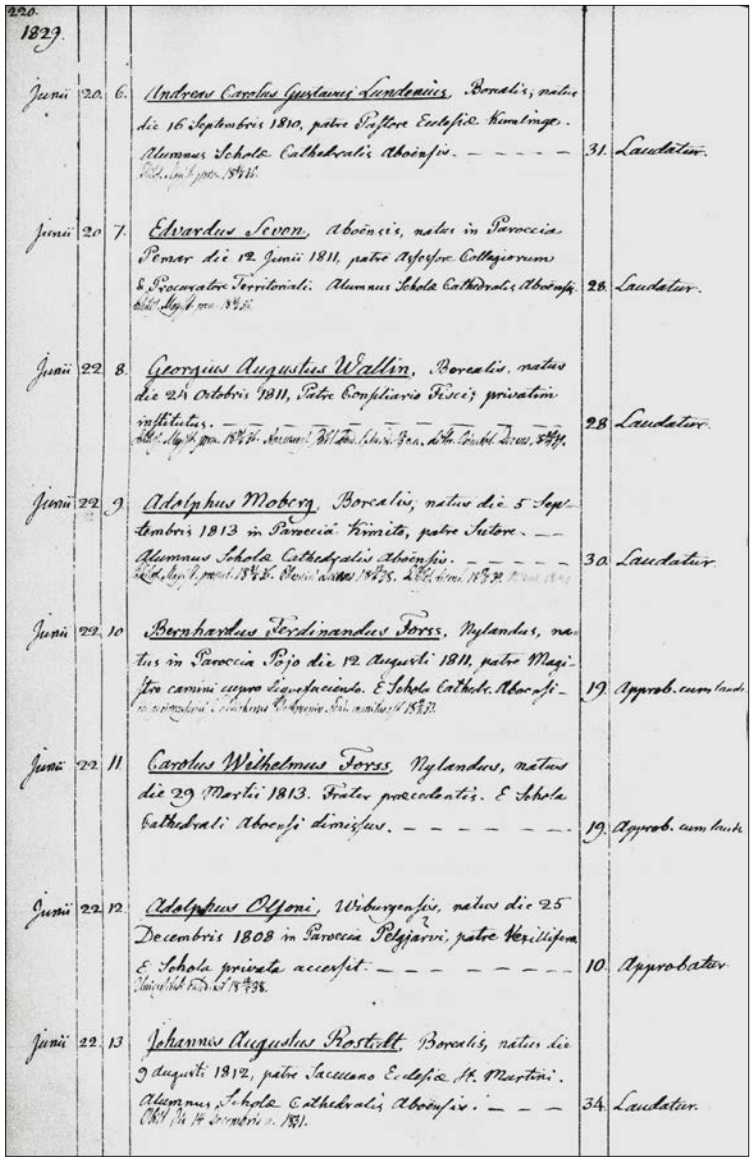

220.
1829.

Junii	20.	6.	Andreas Carolus Gustavus Lundenius, Borealis, natus die 16 Septembris 1810, patre Pastore Ecclesiæ Kumlinge. Alumnus Scholæ Cathedralis Aboënsis. — — — — — [illegible]	31.	Laudatur.
Junii	20	7.	Edvardus Sevon, Aboënsis, natus in Paroccia Pemar die 12 Junii 1811, patre Assessore Collegiorum & Procuratore Territoriali. Alumnus Scholæ Cathedralis Aboënsis. [illegible]	28.	Laudatur.
Junii	22	8.	Georgius Augustus Wallin, Borealis, natus die 24 Octobris 1811, Patre Consiliario Fisci; privatim institutus. — — — — — — [illegible]	28	Laudatur.
Junii	22	9.	Adolphus Moberg, Borealis, natus die 5 Septembris 1813 in Paroccia Kimito, patre Sutore. — — Alumnus Scholæ Cathedralis Aboënsis. — — — — — [illegible]	30.	Laudatur.
Junii	22	10	Bernhardus Ferdinandus Forss, Nylandus, natus in Paroccia Pojo die 12 Augusti 1811, patre Magistro camini cupro liquefaciendo. E Schola Cathedr. Aboensi — [illegible]	19.	Approb. cum laude
Junii	22	11.	Carolus Wilhelmus Forss, Nylandus, natus die 29 Martii 1813. Frater præcedentis. E Schola Cathedrali Aboensi dimissus. — — — — — — —	19.	Approb. cum laude
Junii	22	12.	Adolphus Olsoni, Wiburgensis, natus die 25 Decembris 1808 in Paroccia Pelgjärvi, patre Vexillifero. E Schola privata accessit. — — — — — — — — [illegible]	10.	Approbatur.
Junii	22.	13	Johannes Augustus Rostedt, Borealis, natus die 9 Augusti 1812, patre Sacellano Ecclesiæ St. Martini. Alumnus Scholæ Cathedralis Aboënsis. — — — [illegible]	34.	Laudatur.

Utdrag ur Kejserliga Alexanders-Universitetets studentmatrikel från juni 1829.
Wallin upptogs vid inskrivningen i den Borealiska, senare Västfinska, avdelningen.

August (född 1820) tjänstgjorde i ryska armén men slog sig slutligen ner som godsägare i Smolensk där han dog 1868.

Israel Wallin utnämndes 1817 till landskamrer i Åbo och Björneborgs län och familjen flyttade till Åbo där Georg August började i katedralskolan. Efter Åbo brand 1827 flyttade skolan och Georg August till Raumo. Familjen Wallin hade redan tidigare flyttat till Helsingfors eftersom fadern hade utnämnts till överkommissarie i revisionsrätten. Georg August följde efter familjen till huvudstaden 1828 och avlade studentexamen därpå följande år. Vår kunskap om Wallins liv och förehavanden före flytten till Helsingfors är bristfällig och färgad av det vi vet om honom under hans senare livsskeden. Skolgången verkar inte ha intresserat honom nämnvärt och det berättas att hans lärare förhöll sig förbehållsamt till hans framtidsutsikter.

Ynglingen Wallin antas ha hyst planer på att följa sin äldre bror Carl och gå in i flottan men efter dennes tragiska död 1828 skulle modern ha förmått Wallin att uppge dessa planer.[5] I juni 1829 skrev Wallin in sig vid Kejserliga Alexanders-Universitetet och när höstterminen började inledde han sina studier i klassiska och orientaliska språk. Vi vet inte vad som ursprungligen fick honom att intressera sig för den islamiska världens språk: arabiska, persiska och turkiska. I Finland hade man redan sedan 1640, då Kungliga Akademien i Åbo grundades, kunnat studera hebreiska. Innehavaren av lärostolen i akademins så kallade heliga språk, det vill säga grekiska och hebreiska, hade även som åliggande att undervisa i arabiska. Men då man ansåg sig ha nytta av arabiskan bara som ett hjälpmedel i att förstå hebreiskan dröjde det till 1709 innan den dåvarande innehavaren av lärostolen verkligen erbjöd undervisning i arabisk grammatik.

Wallins första lärare i arabiska var assistenten i orientalisk litteratur Ivar Ulrik Wallenius (1793–1874), enligt Wallin den språkkunnigaste man han träffat, men Wallins slutliga yrkesval påverkades framför allt av att Gabriel Geitlin utnämndes till professor i orientalisk litteratur 1835 och av dennes föreläsningar i arabiska och persiska. Med sin endast sju år äldre lärare knöt Wallin ett vänskapsband som skulle komma att vara livet ut – synbarligen den enda längre vänskap som Wallin förde med sig från sin studietid. Vid sidan av de obligatoriska studierna som inriktade sig på examen ägnade sig Wallin på egen hand åt studier i tyska, franska och engelska. Senare då Wallin planerade sina forsatta studier i S:t Petersburg förkovrade han även

För att bereda mindre bemedlade Ynglingar, hvilka förut begagnat enskildt undervisning, tillfälle att fullkomna sig i de kunskapsstycken, som fordras i den för blifvande Studenter föreskrifna examen, hafva undertecknade förenat sig att gemensamt lemna undervisning uti Elementerna af Latinska, Grekiska, Hebråiska, Ryska, Tyska, Franska och Engelska språken, samt af de philosophiska, mathematiska och historiska vetenskaperna, åfvensom i Latinska och Svenska språkens skrifning. Dock vare det hvar och en obetaget, att af de ofvan uppräknade språken förbigå ett eller flera. — Hvarje Yngling, som af oss till handledning i sina studier emottages, bör i dem vara så långt kommen, att han inom ett år derefter kan genomgå Student-Examen. Lectionstimmarnas antal kommer att bero af mängden af undervisningsämnen; och blifver det i alla fall minst tre timmar hvarje helgfri dag. Undervisningen börjas den 15 nästkommande September och fortfar till den 15 December, hvarefter den ånyo börjas den 15 derpåföljande Januarii och fortsättes till inpå Junii månad; och så allt framgent. Afgiften, som månadtligen på förhand erlägges, är bestämd till 20 Rubel för hvarje Discens. — Äfven vilje vi vaka öfver Discenternes seder, om Förmyndare eller Målsman sådant åstundar. Helsingfors den 20 Julii 1836.

H. Edv. Arnell, Phil. Mag. *A. Cajander*, Phil. Mag. *Gustaf Crusell*, Phil. Mag.

C. M. Crusell, Phil. Mag. *G. A. Wallin*, Phil. Mag.

Annons i Helsingfors Morgonblad från 15.8.1836 där Wallin som en av de annonserande erbjuder undervisning i engelska.

sina färdigheter i ryska. Vid universitetet var han känd som ett språkgeni tack vare den lätthet med vilken han lärde sig att praktiskt använda främmande språk.[6] Sitt sätt att studera levande språk beskriver han själv i ett brev (daterat den 2 augusti 1848 till Geitlin) som han skickade hem från sin tredje ökenfärd: ”Säkert är åtminstone att jag under mina bemödanden att lära fremmande språk alltid funnit sanningen af Luthers yttrande: den som vill lära sig tala Tyska, skall ej se på de Latinska bokstäfverna såsom åsnorna göra, utan gå ut på torgen, höra gossarne gräla, lyssna på modren som jollrar med sitt barn o.s.v.” Över huvud taget ansåg man att Wallin ”var den förste vid Univ. som alls icke studerade för brödstycket. Han idkade ännu då ensam bland alla artes liberales: Musik, litteratur, orientalisk som ej syntes ge bröd.”[7]

Till gagn för Wallin bodde föräldrarna i Helsingfors och han kunde således bo hemma under studietiden. Familjen var dock inte förmögen och Wallin måste med jämna mellanrum arbeta som informator för professorernas söner. Familjens ekonomiska situation framgår bland annat av att boet planerades upplåtas till konkurs efter faderns död den 29 april 1839.

Ålänningen Wallin var naturligtvis intresserad av havet och segling, och simning var hans favoritsysselsättning under somrarna. Han var även mycket musikalisk och spelade flera instrument, bland annat flöjt, gitarr, cello och piano. Under sina resor i Mellanöstern strävade han efter att få undervisning i lokala instrument på de orter han besökte. Fastän det verkar som om Wallin kände sig främmande för såväl societetslivet som ståndssamhället, deltog han ändå som student i studentaktiviteterna och råkade som en följd därav flera gånger inför universitetets disciplinskommission.

Wallin var hösten 1834 ordförande för ett olagligt studentmöte. Som en följd därav relegerades han och sex andra av mötets sammankallare, bland dem Matthias Alexander Castrén, för hela vårterminen 1835. Relegeringsperioden, det vill säga våren och sommaren 1835, tillbringade Wallin på Åland. Under denna period inträffade en händelse som nära på förstörde hans akademiska karriär innan den ens hade fått sin början. Wallin och hans vän Calle Hartmansdorff hade med prosten Olin i Saltvik och dennes ”ytterst lösaktiga” fru gått på utflykt i skogen. Wallin och frun hade först avvikit från sällskapet och gått för att plocka bär och efter deras återkomst hade Kalle och frun avlägsnat sig i samma syfte. Prosten som kände sin fru

.

Restaurang Kajsaniemi i Helsingfors som Wallin och hans kamrater besökte flitigt under studieåren.

hade blivit misstänksam och följt efter dem och tagit dem ”in ipso facto”. Under slagsmålet som följde fick prosten sin beskärda del stryk av Wallin, som därefter måste erbjuda prosten en väl tilltagen summa pengar för att avhålla prosten från att anmäla saken till universitetets rektor.[8] Ifall ärendet hade nått rektorns öron skulle den tillfälligt relegerade Wallin ha strukits för gott ur universitetets rullor.

Ett av Wallins personlighetsdrag som hans samtida under studietiden lade märke till var hans läggning för lättja. Efter att ha utexaminerats från universitetet tillbringade Wallin sommaren 1836 med en grundlig semester, som hans elev, senare professorn i orientalisk litteratur Wilhelm Lagus (1821–1909) beskrev så här: ”Emellertid hördes intet af Wallin. Efter sin kandidatexamen och promotion tagande sig grundligaste ledighet, vistades han på sommaren mest ute i skären, sysselsatt med segling och sin violoncell, hvilket instrument han numera med passion börjat traktera. Ett alldeles speciellt nöje gjorde han sig under sitt dolce far niente att på läsidan af kala klippor ute i hafvet sprittnaken vräka sig i det gassande solbaddet.”[9] I sin dagbok nämner Wallin flera gånger i godkännande ordalag de österländska folkens benägenhet till sysslolöshet och passivt iakttagande av sin omgivning. Göran Schildt antar att Wallin anammade dessa österländska drag under sina resor och genomgick ”den steg för steg skeende förvandlingen av en nordisk småstadsborgare och akademiker till nästan fullständig identitet med en muhammedansk skriftlärd och världsmedborgare”. Utifrån Wilhelm Lagus minnen kan slutsatsen dras att fröet till denna förändring var sått redan före resan.

Wallins studier drog ut på tiden till sju år. I april 1836 avlade han filosofie kandidat examen varefter han fortsatte sina studier i arabiska och persiska under Gabriel Geitlins ledning. I juni 1839 utgav Wallin sin docentavhandling *De praecipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia* och hans intresse för levande språk återspeglas även i avhandlingen. I den granskar han den klassiska arabiskans (skriftspråket) och det arabiska talspråkets skillnader. En månad senare utnämndes han till docent i orientalisk litteratur. Utnämningen till docent gav Wallin rätt att utan ersättning föreläsa vid universitetet.

Tiden i S:t Petersburg

Även för Wallin blev det aktuellt att tänka på ”brödstycket”. Han är rätt så förtegen om sina förehavanden efter disputationen, men brev från hösten 1839 och våren 1840 ger oss en god möjlighet att rekonstruera händelseförloppet. I ett brev till sin mor (6 maj 1840) skriver han att ”[i] alla fall är nu min första plan att ordentligen träda i Rysk tjenst ändrad”. Den första planen hade gått ut på att han skulle inleda sina studier vid Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg, där man utbildade personal för det expanderande ryska imperiets behov i Orienten. Wallin tackar dåvarande kollegierådet A.J. Sjögren för dennes rekommendation för att han skulle bli antagen som elev vid institutet (brev 5 september 1839). Senare i samma brev ber Wallin dock att Sjögren skall låta honom veta om han verkligen blivit antagen och i så fall kan inleda sina studier först senare på grund av de finansiella problem som faderns död förorsakat familjen.

I Wallins följande brev till Sjögren (3 oktober 1839) kan vi läsa att Sjögren varnat Wallin för att dennes bristfälliga kunskaper i ryska möjligen utgjorde ett oöverkomligt hinder för att bli antagen vid institutet. Wallin förbinder sig ”att inom trenne månader sednast, hafva ur vägen röjt detta hinder”. Den sista februari 1840 inleder Wallin så sin färd till S:t Petersburg. Men redan den 29 april skriver han till sin mor att han så fort som möjligt ämnar återvända till Helsingfors, ”[t]y de planer jag hade vid min hitkomst ha, troligen till min lycka, gått om intet”. Kort därefter reste han hem.

Vad skedde i S:t Petersburg i mars–april 1840? Sjögren skriver den 30 mars 1840 till sin vän Alexander Blomqvist, professor i lärdomshistoria vid Helsingfors universitet, angående Wallin: ”Det will ej gå för honom: oaktadt Frähn äfven nu mycket intresserat sig derföre, har dock Adel[ung] ej kunnat förmås att upptaga honom i Institutet.”[10] Friedrich von Adelung, chefen för institutet, hade, återigen enligt Sjögrens brev, ansett Wallin för gammal och obildad för antagning: ”Förmodligen har han synts honom för mycket simpel och för litet smidig för att kunna tjena till Kandidat för diplomatin. Hade W. förstått att vederbörligen smickra honom, så hade han kanske varit benägnare. [...] Också har jag muntligen hört anföras såsom skäl mot W. dels hans personlighet, dels att han icke är Rysse, ehuru Rysk undersåte.” Vi som är i tillfälle att överblicka Wallins levnadslopp i sin helhet måste tillstå

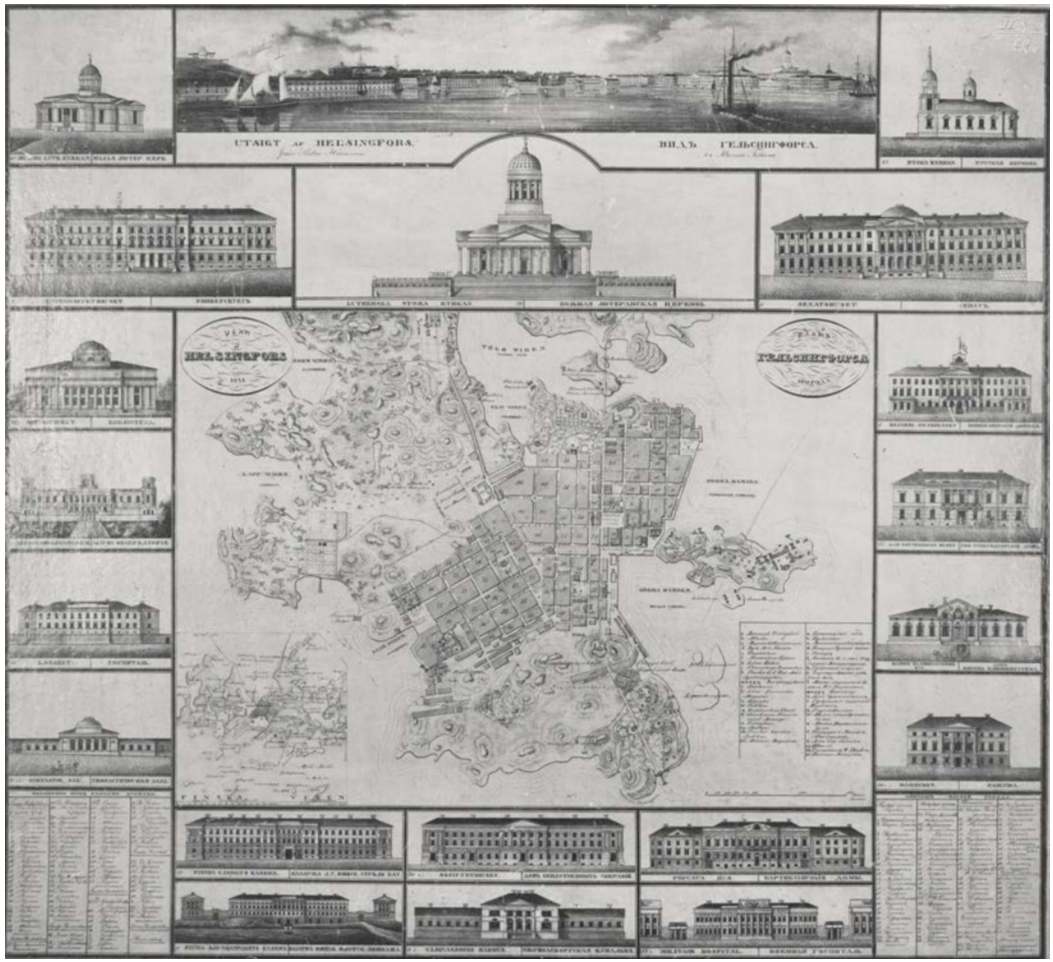

Plan av Helsingfors från 1841 av A.W. Welin. Med är bland annat lasarettet (vänstra raden, andra bilden nerifrån) där Wallin utförde sina medicinestudier 1842.

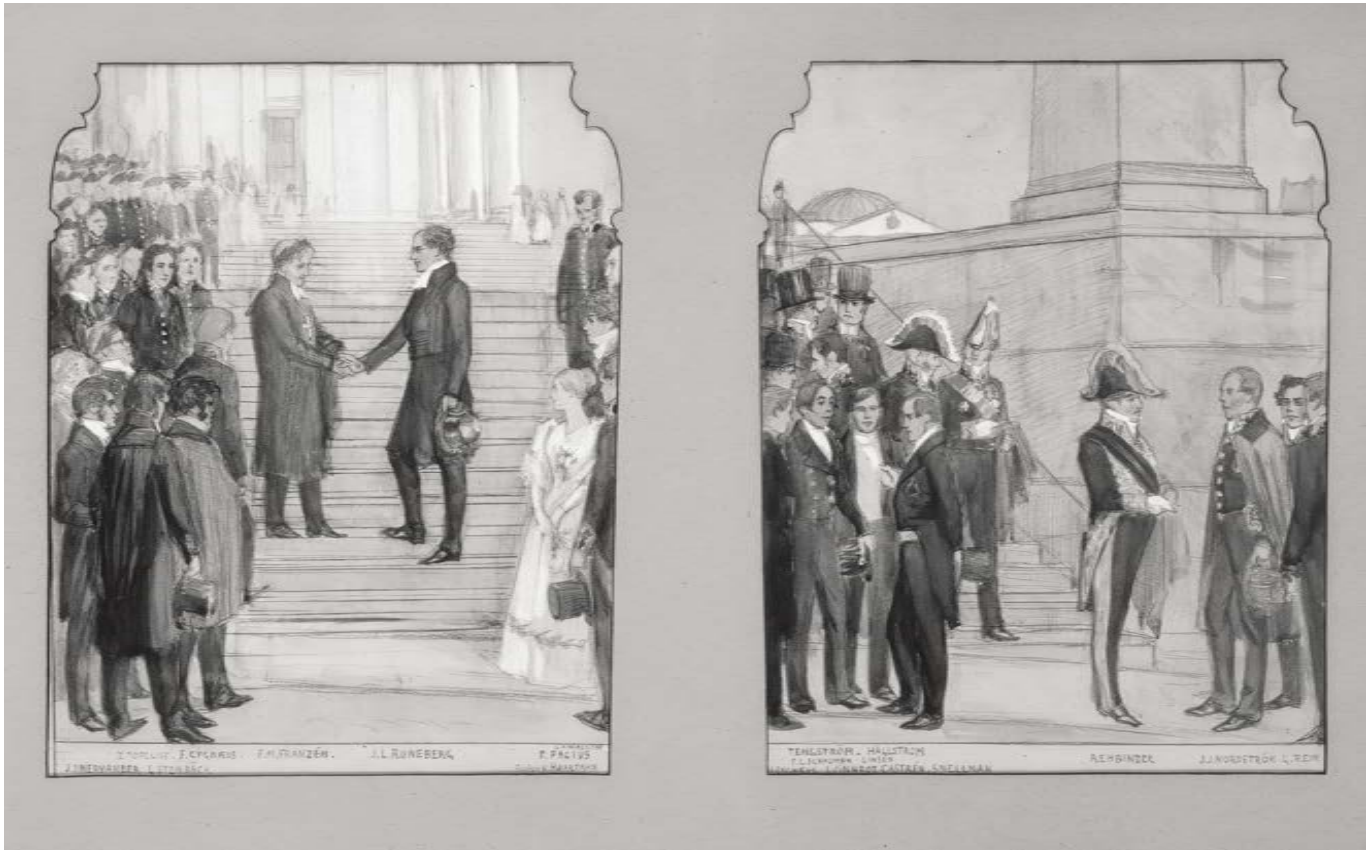

J.L. Runeberg och F.M. Franzén träffas på Nikolajkyrkans trappa i Albert Edelfelts tavla som föreställer universitetets 200-årsjubileum 1840. Bakom Franzén, andra uppifrån, skymtar magister Wallin avbildad i profil.

att von Adelung hade öga för att urskilja lämpliga och olämpliga kandidater för diplomatins tjänst.[11] I detta innehållsrika brev tillägger Sjögren ytterligare, att Wallins sak inte främjades av att ministerstatssekreteraren greve Rehbinder hade kontaktat utrikesminister Nesselrode för att ingripa i ärendet.

Att Wallin inte var rysk var ett svepskäl. Sjögren hade skrivit den 28 mars till Wallins lärare i Helsingfors, professor Gabriel Geitlin för att försäkra sig om att Wallin verkligen skulle förstå att ta tillvara en möjlighet att studera i S:t Petersburg. Brevet är inte bevarat men Geitlins svar är det och där skriver en irriterad Geitlin: ”Anmärkningsvärdt förefaller det likväl, att Magister Docens Wallin icke, såsom hans afsigt vid afresan härifrån var, kunnat såsom *ordinarie* elev vinna inträde i oftanämnde [*sic*] Institut, ehuru Philosophiæ Candidaten Hyrén, Viburgensis, som var nästan alldeles okunnig i hithörande partes, skall hafva, efter enträgna försök, lyckats att der inkomma.”[12] Av någon orsak hade man i Finland haft planer på att göra von Adelung till ”honor Doctor” vid Kejserliga Alexanders-Universitetet, och detta tydligen redan före Wallinintermezzot. Sjögren skriver till Blomqvist den 4 maj 1840: ”När [Wallin] redan war rest, hade Adel. skrifvit till Frähn, att han gerna wille se honom hos sig [...]. Denna artighet – post festum förklarade jag mig hafva härrört deraf, att han förmodligen hade hört, att det i Helsingfors något warit fråga om att göra honom till heders Doctor.”[13] Hur som helst, den 28 maj kunde Blomqvist meddela Sjögren ”att Gr. Rehb. för [Wallin] utverkat icke blott tillstånd, att i ett års tid begagna undervisningen vid Orient. Institutet i Pburg utan ock att han dertill får ett understöd af 1000 Rubel”.[14] Följaktligen befinner sig Wallin åter i S:t Petersburg i början av september 1840.

S:t Petersburg var under 1800-talets första hälft ett av Europas ledande centrum för orientalistik. Under höstterminen 1840 följde Wallin till en början ivrigt med undervisningen av universitetets ryktbara orientalister: Osip-Julian Ivanovitj Senkovskijs (1800–1858) och Bernhard Dorns (1805–1881) föreläsningar i arabiska och arabisk litteratur och Anton Muchlinskijs (1808–1877) föreläsningar i turkiska språket. Med tanke på de kommande resplanerna hittade dock Wallin de personer som kom att påverka honom mest vid Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet. Vid institutet fick han undervisning i persiska av Mīrzā Ismāʿīl och i arabiska av Muḥammad ʿAyyād al-Ṭanṭāwī, både i föreläsningssalen och utanför den.

Ansökan om resestipendium

Muḥammad ʿAyyād al-Ṭanṭāwī var jämnårig med Wallin och emellan dessa två utvecklades en livslång vänskap som var långt mera än ett vanligt elev-lärar-förhållande. al-Ṭanṭāwī hade utexaminerats från Kairos berömda al-Azhar-universitet och 1840 inbjudits till S:t Petersburg som professor i arabiska vid Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet. De historier som han under kvällarna berättade om Egypten väckte hos Wallin en längtan att på ort och ställe få bekanta sig med araber och islamisk kultur. När så Kejserliga Alexanders-Universitetet hösten 1841 utlyste ett resestipendium för unga forskare ansökte Wallin om stipendiet från S:t Petersburg.

”En af de största och mest öfverklagade brister i den Arabiska Philologien är en undersökning om det Arabiska språkets olika dialekter och deras inverkan på språkets utbildning i allmänhet.” Med dessa ord inleder Wallin den resplan som han bifogade till sin ansökan för att komma i åtanke vid beviljandet av det utlysta resestipendiet. För att avhjälpa denna brist ämnade han resa till ”Egypten, såsom det land, der, bland kanske alla Mohammedanske länder, Europeer äro bäst tålde och der Arabisk Literatur och Philologie ännu med något allvar idkas, samt dessutom emedan jag jämnförelsevis bäst känner denna dialekt af det Arabiska språket”. Efter studier under lärda arabers handledning i Kairo ämnade Wallin fortsätta resan till Arabiska halvön, vistas i Mekka och efter att där ha förkovrat sina kunskaper i språket och sederna bege sig inåt öknen på halvön. Stipendieansökningar är sällan realistiska men att Wallin efter tolv års studier av den islamiska världen tänker sig att studera språket och sederna i det för icke-muslimer otillgängliga Mekka förefaller nog väl orealistiskt. Sin resplan avslutade Wallin, allt enligt tidens anda, med ett vackert löfte om att ifall en del av stipendiet skulle förbli oanvänt ”ville jag färdas bland Tatariska stammar, för att samla materialier till en framdeles anställande undersökning om de Finska och Tatariska språkstammarnas förvandtskap”.

al-Ṭanṭāwī bifogade ett rekommendationsbrev på arabiska till Wallins resestipendieansökan och Muchlinskij ett på latin. Båda rekommendationsbreven var synnerligen smickrande för den sökande. Enligt al-Ṭanṭāwīs utsaga hade Wallin ”wunnit en owanlig förmåga att med lätthet läsa och

skrifwa samt munteligen meddela sig för andra". Muchlinskij "har inget tvivel om att universitetet efter hans återkomst kommer att skörda de rikaste frukter som säkerligen skördas med hjälp av den lärda färdigheten i orientaliska språk", medan al-Ṭanṭāwī intygar "om denne förträfflige unge man att han ernått frukten av sin sådd, [...] så att frukten af hans sådd måtte blifwa likt sädeskornets som skjöt upp med sju ax och på hvarje ax bar hundrade korn".

Resestipendiet som utlystes med fem års mellanrum söktes 1841 av allt som allt sex unga forskare: docenten i finska och nordiska språk Matthias Alexander Castrén, docenten i historia Fredrik Cygnæus, antikforskaren Nils Abraham Gyldén, kemisten Adolf Moberg, Georg August Wallin och botanisten Johan Ernst Adhemar Wirzén. Till allmänhetens och de övriga sökandenas stora förvåning beslöt universitetets konsistorium på sitt möte den 4 december 1841 att bevilja Wallin stipendiet. De finländska akademiska kretsarnas intresse var vid denna tid så gott som helt och hållet riktat mot Sibirien, "kolonin för den finska humanistiska forskningen". Konsistoriets beslut ansågs bland annat av denna orsak inte endast vara förvånande utan rentav felaktigt och orättvist såsom nedanstående brevcitat visar.

Professorerna i konsistoriet hade diskuterat frågan redan den 13 november, och efter omröstningen den 4 december kunde man konstatera att av inalles 16 avgivna röster hade sju tillfallit Wallin, fyra Castrén, tre Cygnæus samt två Wirzén. Det var absolut säkert inte en samling entusiaster för arabiskan och Arabiska halvön som fattade beslutet. I ett brev daterat den 18 december 1841 beskriver den utan röster blivne Gyldén intrigerna i kulisserna vid beslutsfattandet för greve Alexander Armfelt: "Väl hade jag af några bland de äldre Consistorii ledamöterne kunnat erhålla deras röster, men då omröstningen genast i början tog den vändning, att Herrarne Wallin och Cygnaeus nästan voro de enda hvilka kommo i fråga och förberörde Consistoriales för ingen del önskade, att 'Phantasten Cygnaeus', såsom en af dem yttrade sig, skulle erhålla understödet, så ansågo de sig vara förpligtade att förekomma sådant derigenom, att de gåfvo sina röster åt Wallin."[15]

Fantasten själv kommenterade händelseförloppet i ett brev till Snellman redan följande dag:

> En annan omständighet, som hittills dårat mina förhoppningar med fagert snack, har emedlertid äfven gjort sitt till att prata bort mig från de helgade rödmålade

brödstycken, inom hvilka den äktenskapliga sällheten dväljes. Det var *utsigten* till en friare utsigt, en friskare luft, öppnad genom en mans hägn, hvilken låg krypande på samhällets höjder. Det var, med ett ord, möjligheten att varda hugnad med det gigantiska reseunderstödet. Men i går visade det sig att äfven denna utsigt reducerade sig, för att tala ett romatiskt, väl kändt språk, till blankt skit. Med en i mer än ett hänseende *väldig* pluralitet beslöt Ampl. Cons. Acad. att de ifrågavarande trettio silfverpenningarna skulle tilldelas, kan Du gissa Hvem? Nej det kan Du icke Consistor. är Dig alltid för slugt. Intet mennisko-förnuft kan någonsin ana hvaråt det bär för sagde vördnadsvärda auctoritet. Det var ej Castrén som var den lycklige; ej heller Moberg, ej heller Gyldén, ej heller jag. Det var handen på en basfiol – Wallin, på hvars lott det föll. Några hänfördes af orientaliska drömmar, några (theologer) af sitt kända och erkända behof att lära sig mer än 15 psalmer, flere endast af den simpla önskan att jag, (säger jag) *icke* skulle blifva delaktig af herrligheten.[16]

Före Wallin hade två finländare rest i Mellanöstern, nämligen Peter Forsskål (1732–1763) och Wilhelm Ross (ca 1718–1766). Den i Helsingfors födda Peter Forsskål studerade arabiska vid Uppsala universitet och följde Linnés föreläsningar vid sidan om. Forsskål erbjöds 1761 möjligheten att delta i en expedition, finansierad av kung Fredrik V av Danmark, vars destination var ”Det lyckliga Arabien”, det vill säga Jemen. Expeditionens avsikt var att förkovra sig i Gamla Testamentets flora, fauna och naturförhållanden samt att uppnå bättre förståelse för de forna israelernas sedvänjor genom att iaktta beduinernas levnadssätt. Fastän Forsskål deltog i expeditionen i egenskap av naturforskare visade det sig under resans gång att han även var expeditionens främsta arabist. Forsskål dog i malaria under expeditionen, i en by vid namn Yarīm i Jemen.

Forsskåls forskningsresa behandlades en hel del i offentligheten och väckte hos docenten i orientalisk litteratur i Åbo Wilhelm Ross idén att åka på en pilgrimsresa till Heliga landet. I april 1763 startade Ross på sin resa från Åbo mot Medelhavet; den slutgiltiga destinationen var Jerusalem. Ross kom dock aldrig fram utan avled i öknen nära Damaskus sommaren 1766.

Vad visste Wallin om sina föregångare och påverkades hans beslut av deras öden? Ingen av hans samtida nämner Ross i samband med Wallin, och Forsskåls inverkan på Wallin förblir även den baserat på gissningar. Den

redan tidigare nämnda Wilhelm Lagus skrev 1877 Forsskåls biografi och konstaterar där att denne i mångt och mycket var Wallins förebild.[17] Det är naturligtvis möjligt att Wallin 1835, då han arbetade som den 14-åriga Lagus informatör, förde Forsskål på tal.

Resan till Alexandria

Efter återkomsten från S:t Petersburg vårvintern 1842 ansökte Wallin av konsistoriet om att få skjuta upp sin resa med ett år. Under detta år avsåg han flitigt bedriva medicinska studier vid universitetets kliniska institut för att under ökenfärderna kunna arbeta som läkare. Även universitetet gav Wallin en mängd uppdrag, eftersom det inte var alla dagar som forskare åkte iväg till Arabiska halvön. Till naturforskarna vid universitetet skulle han skicka anatomiska preparat – skallar, skelett av djur etc. – och till universitetets bibliotek skulle han från Kairo skaffa arabiska handskrifter och tryckta böcker. Handskrifterna och böckerna kom i sinom tid fram till Helsingfors, men de via Odessa skickade, i sprit dränkta preparaten förstördes till stor del då tullmännen drack upp spriten.

Ända fram till avresan närde Wallin en önskan om att han skulle kunna resa till Egypten med sin lärare al-Ṭanṭāwī. Denna önskan gick dock inte i uppfyllelse. I juli 1843 anlände al-Ṭanṭāwī från S:t Petersburg via Reval till Helsingfors tillsammans med Pjotr Ivanovitj De Maison, chefen för institutets bibliotek, och de sista tio dagarna före avresan tillbringade Wallin tillsammans med sin egyptiske vän. När Wallins fartyg äntligen efter ett flertal förseningar den 28 juli kastade loss från kajen var al-Ṭanṭāwī den sista som från stranden önskade honom lycklig resa.

Helt och hållet lyckad var resan dock inte. I Wallins dagbok finns ett sex veckor långt glapp från den andra september till den tolfte oktober 1843. De följande breven till modern och Geitlin är daterade den 20 respektive den 21 oktober. Wallin hade den första september på begravningsplatsen Père-Lachaise i Paris träffat en arabiskatalande ”munter garçon” som kom från Bordeaux och de hade stämt träff följande dag. Desto mera om vad som hände sedan vet vi inte. Wallin själv nämner episoden då han den 31 december i Alexandria går igenom det gångna årets händelser: ”Sedan kom

det förfärliga dunderslaget i Paris, som förorsakade mig ovilkorligen de värsta lidanden och grämelser jag ännu utstått, och betog mig modet och lusten samt säkert kommer att lemna efter sig spår långt, långt in i mitt lif."

Då spekulationer över hundra år senare om vad som hände och vilka följderna var (bl.a. Göran Schildt) inte leder någonvart är det skäl att återge vad Sven Gabriel Elmgren, utgivaren av Wallins brev och dagböcker, skrev 15 år senare i sin dagbok (25 oktober 1858):

> Jag hörde berättas om Vallins missöde i Paris, som hans dagbok förtiger; han blef nemligen af en äfventyrare lockad på en aflägsen gata, så hårdt slagen att han låg halfdöd, plundrad både på sina kläder och ett par tusen franc penningar, samt sedan lemnad att ligga halfnaken på gatan öfver natten. Efter detta hårda slag låg han sjuk i 6 veckors tid. En vid Svenska legationen anställd man Blum hjelpte honom sedan med penningeförsträckning och barmhertig vård, tills han åter frisknade. Besynnerligt nog dolde Vallin för sina närmaste detta äfventyr, äfven efter sin hemkomst, ehuru det enligt läkares påstående var en aflägsen orsak till hans död 8 år derefter.[18]

Egypten

> As I approached the shore, I felt like an Eastern bridegroom, about to lift up the veil of his bride, and to see, for the first time, the features which were to charm, or disappoint, or disgust him. I was not visiting Egypt merely as a traveller, to examine its pyramids and temples and grottoes, and, after satisfying my curiosity, to quit it for other scenes and other pleasures: but I was about to throw myself entirely among strangers; to adopt their language, their customs and their dress; and, in associating almost exclusively with the natives, to prosecute the study of their literature. My feelings therefore, on that occasion, partook too much anxiety to be very pleasing.[19]

Följande sida: Karta med Wallins hela resrutt till Alexandria.

ICELAND
Reykiavik
Husavik
Hecla
Ingolfshofdi
Faroe Is.
Shetland Is.
Orkney Is.
St Kildo
Western Is.
Breidifiord
Vigten
Homstad
Christiansund
Trondheim
Stadtland
Bergen
Christiana
Stockholm
Abo
Finland
Gulf of Bothnia
Sea of Finland
L. Saima
Ladoga
L. Onega
White
Archangel
Onega
R. Dwina
Petersburg
Revel
Pernou
Riga
Memel
Dwina
Konigsberg
Dantzic
Warsaw
Poland
Berlin
Dresden
Prague
Cracow
Vienna
Moldau
Carpathian Mts.
Kiev
Poltava
Ekaterinoslav
R. Dnieper
R. Bug
R. Dniester
Kherson
Odessa
Crimea
Sebastopol
Mt. Caucasus
Black Sea
Constantinople
Bosphorus
Sea of Marmora
Sinope
Trebizonde
Georgia
Caspian Sea
Astrakhan
R. Volga
Orenburg
Uralsk
Saratov
Penza
Tula
Moscow
Smolensk
Orlov
Yaroslavl
Viatka
Perm
Kazan
Nijnei Novgorod
Tcherdyn
Berezov
Obdorsk
Surgut
Tobolsk
Ishim
Omsk
Petropavlosk
Akmolinsk
Barnaul
Irtish
Ob
Siberia
Russia
Sea of Aral
Turkestan
Khiva
Kokan
Independent Tartary
Bokhara
Samarcand
Little Bucharia
Yarkand
Cashgar
Balkash
Tchui R.
Ayagyz
Kuenlun Mts.
Hindoo Coosh
Caboul
Afghanistan
Candahar
Persia
Teheran
Meshed
Herat
Ispahan
Yezd
Bagdad
Mosul
Aleppo
Damascus
Syria
Palmyra
Jerusalem
Dead Sea
Cairo
Suez
Mt. Sinai
Red Sea
Arabia
Mecca
Medina
Yembo
Derr
Nubia
Abyssinia
Aden
Mocha
Makallah
Arabian Sea
Persian Gulf
Bahrein Isl.
Derayeh
Er Rigad
Basra
Grane
Shiraz
Kerman
Kelat
Beloochistan
Kedje
Hyderabad
Agra
Delhi
Bombay
Hindoos
India
Malabar Coast
Mangalore
Seringapatam
Laccadive Is.
Cochin
Calicut
Comorin
Maldivia Is.
Socotra
Somauli
Mt. Sinai
Gulf of Suez
Gulf of Cutch
Gulf of Cambay
Gulf of Ormus
Mts. of the Indus
Nerbudda R.
Tigris R.
Euphrates R.
Mts. of Kurdistan
Lake Van
Lake Urumia
Lake Resht
Caspian Sea
Sea of Aral
Lake Balkash
Irtish R.
Ishim R.
Obi R.
Tobol R.
Volga R.
Don R.
Dniester R.
Dnieper R.
Bug R.
Danube R.
Vienna
Prague
Cracow
Warsaw
Berlin
Dresden
Konigsberg
Memel
Riga
Revel
Petersburg
Moscow
Smolensk
Orlov
Tula
Penza
Saratov
Uralsk
Orenburg
Astrakhan
Kherson
Odessa
Crimea
Sebastopol
Constantinople
Sinope
Trebizonde
Georgia
Mt. Caucasus
Black Sea
Sea of Marmora
Bosphorus
Aegean Sea
Archipelago
Greece
Athens
Smyrna
Scio
Candia
Cyprus
Rhodes
Malta
Sicily
Mt. Etna
Messina
Naples
Rome
Leghorn
Genoa
Turin
Milan
Venice
Trieste
Adriatic Sea
Austria
Switzerland
France
Lyons
Marseilles
Toulon
Nice
Corsica
Barcelona
Majorca
Minorca
Valentia
Spain
Madrid
Oporto
Portugal
Lisbon
Cadiz
Seville
Gibraltar
Strait of Gibraltar
Western Is.
Bay of Biscay
Biarritz
Bayonne
Pyrenees
C. Ortegal
Corunna
C. Finisterre
Mediterranean Sea
Algiers
Tunis
Tripoli
Barbary
Morocco
Fez
Mequinez
Tangier
Salee
Mt. Atlas
Oran
Madeira
C. Blanco
Magadore
Salvage Is.
Palma
Canary Is.
Ferro
Teneriffe
Gr. Canary
Bojador
Oasis of Tuat
Ghadamis
Ghat
Murzuk
Fezzan
Libyan Desert
Sahara or Great Desert
Timbuctoo
Tibboos
Agadez
Bilma
Kashna
Soudan
Fellatah Dominions
Bambarra
Senegal R.
Niger R.
Gambia R.
Senegambia
Sierra Leone
Bissagos Is.
Benin
Dahomey
Guinea
Gulf of Guinea
Cape Three Points
Cape Palmas
Cape Verde
Cape St. Mary
Cape St. Vincent
St. Michael
St. Maria
Azores
Western Is.
Scotland
Aberdeen
The Naze
Skagen Rock
Skye
Dundee
Edinburgh
Glasgow
Belfast
Hull
Liverpool
Ireland
Dublin
England
London
Portsmouth
Plymouth
Jersey
Brest
Nantes
Bordeaux
Channel
North Sea
Denmark
Hanover
Utrecht
Frankfort
Dresden
Prague
Vienna
Austria
Switzerland
France
Lyons
Marseilles
Nice
Genoa
Turin
Milan
Venice
Trieste
Adriatic Sea
Corsica
Sardinia
Barcelona
Majorca
Minorca
Valentia
Spain
Madrid
Oporto
Portugal
Lisbon
Cadiz
Seville
Gibraltar
Strait of Gibraltar
Western Is.
Bay of Biscay
Biarritz
Bayonne
Pyrenees
C. Ortegal
Corunna
C. Finisterre
Mediterranean Sea
Algiers
Tunis
Tripoli
Barbary
Morocco
Fez
Mequinez
Tangier
Salee
Mt. Atlas
Oran
Madeira
C. Blanco
Magadore
Salvage Is.
Palma
Canary Is.
Ferro
Teneriffe
Gr. Canary
Bojador
Oasis of Tuat
Ghadamis
Ghat
Murzuk
Fezzan
Libyan Desert
Sahara or Great Desert
Timbuctoo
Tibboos
Agadez
Bilma
Kashna
Soudan
Fellatah Dominions
Bambarra
Senegal R.
Niger R.
Gambia R.
Senegambia
Sierra Leone
Bissagos Is.
Benin
Dahomey
Guinea
Gulf of Guinea
Cape Three Points
Cape Palmas
Cape Verde
Cape St. Mary
Cape St. Vincent
St. Michael
St. Maria
Azores
Western Is.
Scotland
Aberdeen
The Naze
Skagen Rock
Skye
Dundee
Edinburgh
Glasgow
Belfast
Hull
Liverpool
Ireland
Dublin
England
London
Portsmouth
Plymouth
Jersey
Brest
Nantes
Bordeaux
Channel
North Sea
Denmark
Hanover
Utrecht
Frankfort
Branch of Gulf Stream
Current
Gulf Stream

Citatet kunde vara, bortsett från språket, ur Wallins dagböcker men det är taget ur den brittiska arabisten Edward William Lanes (1801–1876) reflektion över sina tankar då han 1825 för första gången närmade sig Alexandria. Lane vistades i Egypten i flera etapper och sammanlagt under flera år: 1825–1828, 1833–1835 och 1842–1849. Lanes sista besök sammanföll med Wallins vistelse. Under de första stunderna av Wallins stora äventyr – då hans långvariga önskan äntligen gått i uppfyllelse – fylldes han med rädsla vid tanken på att tillbringa de kommande åren i denna värld som var så olik allting han tidigare hade erfarit.

Under de fem veckor Wallin tillbringade i Alexandria uppträdde han ännu i europeisk klädsel och som kristen. Den 21 januari 1844 är hans muslimska födelsedag: han tog av sig sina europeiska kläder, klippte håret, tvättade sig i en arabisk badinrättning och klädde sig i de egyptiska muslimernas klädedräkt. Därpå följande dag steg han ombord på båten som skulle föra honom upp för Nilen till Kairo och hans där väntande nya identitet. Den 29 januari anlände den ryske kejsarens undersåte vid namn Walī från Buchara i Centralasien till Kairo.[20]

Detta faktum att resenärerna gav upp sin egen kultur och antog åtminstone de yttre attributen av en främmande kultur har väckt mycket kritik gentemot 1800-talets äventyrsresande. Det här var dock det enda sättet på vilket man kunde undersöka det islamiska samhället inifrån och besöka Arabiska halvöns för islam heliga städer, som var och är stängda för icke-muslimer. Wallins möjlighet att genomföra sin resplan var helt och hållet beroende av hur grundligt och trovärdigt han kunde anamma sina forskningsobjekts språk och seder. Fastän resplanens geografiska hållpunkter ändrades på grund av omständigheterna under resans gång gick de rollpersoner eller karaktärer som Wallin antog på olika håll i Mellanöstern alltid igenom. Den nordiska akademikern hade definitivt förvandlats till en islamisk världsmedborgare.

Som vi kan läsa i dagböckerna så trodde hans vänner i Kairo att han var, såsom han sade sig vara, en tatar från Centralasien, även om somliga misstänkte att han var en tjerkess från Kaukasien; en av hans flickvänner trodde att han var en indisk muslim. I Damaskus trodde man att han var en beduin, eller hemma i Hebron eller Buchara, eller maghrabī, det vill säga från Nordafrika; under sin vistelse i Persien uppträdde han som läkare från Egypten

och då han lämnade Jaffa i Palestina fick han med sig ett rekommendationsbrev skrivet på armeniska där det bland annat konstateras, att ”idag kom den fromme pilgrimen Wallin, hemma från Buchara till Jaffa. Han är muslim och har persiska som modersmål. Dessutom talar han utmärkt väl ryska, tyska och arabiska. Han är en lärd man, läkare till sitt yrke.” Själv skriver Wallin i dagboken: ”I alMedina blef jag hållen dels för maghrabī, dels för Bokhara-bo, och ofta har jag blivit hållen för syrier och turk, och Gud vet allt hvad jag fått passera.”

I prologen citerade jag Göran Schildts utsaga ”Paradoxen med Wallin är att han i grunden var en genomhederlig man, som inte alls njöt av att spela religiös komedi, utan tog sin fäderneärvda tro på allvar och alltid bevarade en kritisk distans till islam och den arabiska kulturen. Han förföll därför aldrig till romantisk identifikation med rollen eller till lek med sin identitet.” Jag gjorde det för att tillbakavisa Schildts åsikter om Wallins förhållande till islam och den arabiska kulturen. Här, i samband med diskussionen om Wallins rollpersoner är det skäl att åtminstone ifrågasätta Schildts åsikt om att Wallin aldrig romantiskt identifierade sig med sin(a) roll(er). Personligen tror jag att Wallin i Kairo och Egypten spelade en medveten roll för att bli accepterad och fullt kunna utnyttja alla möjligheter att sätta sig in i det islamiska samhället. Bland beduinerna på Arabiska halvön är det hans alter ego ʿAbd al-Wālī/al-Maulā som tar över och då är det kanske berättigat att tala om en romantisk identifikation.[21] Men det måste lämnas till läsarna av breven och dagböckerna att avgöra denna fråga.

Att utge sig för att vara muslim visade sig inte vara ett personligt problem för Wallin. Däremot har det ibland efter hans död ansetts giltigt att försöka fastställa att han förblev kristen livet igenom. När så till exempel Thiodolf Rein 1872 utgav ett för ungdomar avsett urval av Wallins brev ville han övertyga sina läsare om att Wallin aldrig upplevde ett behov av att överge sin fädernestro fastän han besökte moskéer och deltog i muslimska gudstjänster, och fastän han ansåg att dessa tillställningar var festliga och tilltagande. Även Göran Schildt har i sitt urval av Wallins texter *Källan i fjärran öknen* från 1976 och Johannes Salminen i sin essäsamling *Minnet av Alexandria* från 1988, såsom redan i prologen konstaterats, ansett det befogat att behandla frågan.

I Wallins brev och dagböcker återfinns en mångfald bevis på att han ansåg skenhelighet och hyckleri vara lika frånstötande både i kristna och i islamiska kretsar. Men Wallin var inte en religiös människa, hans passion var att förstå och ta del av den arabiska kulturen och framförallt av beduinernas kultur. Det sistnämnda var hans livsuppgift och detta faktum kan inte förbli oklart för någon som läser hans dagböcker och brev. Den holländske orientalisten och arabisten Christian Snouck Hurgronje (1857–1936) konverterade till islam 1885 och antog namnet ʿAbd al-Ghaffār för att öppet kunna komma till Mekka och studera den islamiska pilgrimsfärden. Han lät till och med omskära sig i Jidda för att undvika eventuella problem under sin vistelse i Mekka. Trots detta har hans konvertering ifrågasatts och han har beskyllts för att ha misslett sina muslimska vänner. Snouck Hurgronjes levnadstecknare Jan Just Witkam skildrar hans religiositet och antagande av islam på ett sätt som helt överensstämmer med min syn på Wallins motsvarande:

> For the agnostic expert of Islamic Law that Snouck Hurgronje was, Islam was a series of outward acts, to be performed without rational questioning and under certain conditions by which they got legal validity. In this sense he had certainly become a Muslim, someone who practices submission. Whether he was also a believer, a *mu'min*, someone with the inner conviction that Islam was the true and only possible religion, Snouck Hurgronje thought of no relevance to outsiders. [...] For our appreciation of Snouck Hurgronje's study of daily life in Jeddah and Mecca as he participated in it in 1884–1885 it is an irrelevant question.[22]

Sedan 1970-talet har även araber och iranier deltagit i diskussionen om Wallins religion. Enligt dem inte endast uppträdde han som muslim utan han konverterade av ren övertygelse till islam. När Irans ambassad 1992 till Wallins ära arrangerade ett seminarium vid Helsingfors universitet var det under rubriken *Ḥājj ʿAbd al-Wālī* (pilgrimen Wallin). Namnet som Wallin använde under sina resor framhäver uppfattningen att han konverterade till islam och utförde en muslims pilgrimsfärd till Mekka, vilket inom islam är en av de troendes viktigaste åligganden. Wallins gravmonument utan kors och med hans arabiska namn ingraverat har ytterligare framställts som argument för att stärka muslimernas uppfattning om honom.

Kairo

Kairo kom att utgöra Wallins bas och hem under de kommande dryga fem åren och det var från Kairo han åkte iväg på de tre ökenfärderna. Vid mitten av 1800-talet var Kairo ännu i allra högsta grad det andliga och kulturella centrumet för det homogena kulturområde som sträckte sig från Atlanten till södra Filippinerna. Inom detta omfattande kulturområde, på arabiska *dār al-islām* (islams hus), hade lärda, handelsmän, äventyrare och heliga män under århundraden levt, rest och träffat främst människor vars värderingar och samhälleliga ideal samt religiösa trossatser och ritualer var desamma som deras egna. Wallin anlände till denna traditionella kosmopolitiska värld under dess sista år. De västerländska nationalistiska tankegångarnas intrång i den islamiska världen och grundandet av de koloniala imperierna skulle snart smula sönder denna alltomfattande och enhetliga gemenskap av de troende (ar. *umma*).

I Kairo rörde sig omkring samma tider som Wallin även andra orientalister, konstnärer och författare – bland andra britterna John Frederick Lewis och den redan tidigare nämnda E.W. Lane, fransmännen Gérard de Nerval, Gustave Flaubert och Maxime Du Camp. Vad sökte de i Egypten? Enligt Edward Saids uppfattning var praktiskt taget alla européer som reste och på ett eller annat sätt beskrev sina resor i Mellanöstern efter år 1800 uteslutande där för att söka sådana erotiska upplevelser de inte kunde finna i Europa. Saids påståenden kan sägas vara i viss mån giltiga, men de är tillspetsade så till vida att till exempel samtliga ovan nämnda resenärer i sina reseskildringar visar att de även hade andra intressen än de erotiska. Vidare bör de lokala sederna beaktas och det faktum att precis som alla andra samfund blandade sig Egyptens islamiska samhälle i den enskilda individens liv. Genast efter ankomsten till Kairo då Wallin försökte finna inkvartering fick han snart veta att kvarter inte hyrdes ut till personer som varken hade en hustru eller slavinna i sitt hushåll. Sökandet efter kvinnligt sällskap fick därmed sin motivering i inte bara de erotiska behoven utan i möjligheterna att ordna med bostad. Dessutom erbjöd kvinnorna språkundervisning, ”sleeping lexicons” eller ligglexikon är ett begrepp som 1800-talets brittiska resenärer från Lord Byron till Richard Burton etablerade och som hänvisar till älskarinnor med vilkas hjälp resenärerna lärde sig främmande språk. Sådana ”ordböcker” hade även Wallin användning av. Från och med ankomsten till Kairo verkar han ha

följt med de prostituerades liv på nära håll. Det första på engelska skrivna omnämnandet om hans möte med en ung flicka och deras gemensamma natt är visserligen först från september 1844, men därefter påvisar dagboken i allt stigande grad Wallins framsteg i såväl engelskan som arabiskan.

I februari 1845 efter återkomsten till Kairo från resan till övre Egypten blev Wallin förtjust i en ung flicka vid namn Fāṭima. Det verkar som om detta verkligen var flickans namn, vilket bör påpekas speciellt med tanke på att Wallin precis som andra européer som vistades i Kairo vid denna tid använde Faṭṭūma, en diminutivform som nedvärderande benämning på flickor i allmänhet.[23] Denna Fāṭima blev kvinnan som samhället krävde i Wallins hushåll för den tid han tillbringade i Kairo före avfärden på den första ökenfärden. Permanent flyttade Fāṭima dock inte in hos Wallin för hon var, sin unga ålder till trots, redan andra gången gift och uppenbarligen med sin mans tillstånd ute för att tjäna fickpengar. Dagens läsare fäster eventuellt uppmärksamhet vid de av Wallin nämnda damernas unga år. I sin bok *Manners and Customs of the Modern Egyptians* från 1836 konstaterar E.W. Lane: ”Egyptiska flickor mognar mycket tidigare än de som är födda i kallare klimat. Många gifts bort i tolv, trettonårsåldern, och en del mycket brådmogna flickor gifts bort *tio* år gamla, men det är inte vanligt.”[24]

Livet i Kairo gick snart in i sin behagliga rutinaktiga fåra. På förmiddagarna lektioner i arabiska, kalligrafi, flöjtspel och på kvällarna besök i kaféer för att lyssna på sagoberättare eller i moskéer för att delta i religiösa tillställningar med nyfunna vänner från Kairo. I juli 1844 gjorde Wallin en en månads resa till Nildeltat och besökte bland annat den helige shejken Aḥmad al-Badawīs (död 1276) grav i Ṭanṭā. På grund av ett förargligt sammanträffande råkade hans lärare al-Ṭanṭāwī besöka Kairo precis under den tiden Wallin var bortrest. I oktober 1844 reste Wallin på sin länge planerade resa till övre Egypten. Till resesällskapet hörde förutom Wallin den tyske läkaren Schlederhaus vid sjukhuset i Alexandria, den wienska konstnären Hubert Sattler och Wallins arabiska lärare ʿAlī Nidā al-Barrānī. Återresan inledde sällskapet den sjätte december i Wadi Halfa vid Nilens andra katarakt och tillbaka i Kairo var de den 14 januari 1845 efter en två och en halv månader lång resa längs med Nilen.

Fotografi av Kairo från 1850-talet. Muḥammad ʿAlīs moské i bakgrunden byggdes under Wallins tid i Kairo. Den vita alabastermoskén uppe på citadellet stod färdig 1848 och dominerar än i dag vyn över Kairo.

Den första ökenfärden

Forskningsresandets historia innehåller en mängd mytomspunna geografiska begrepp med lockande namn: Arabien, Eldorado, Samarkand, Shangrila, Timbuktu, Xanadu. En del av dessa kan lokaliseras, men en del är endast frukter av fantasin. Arabien har en plats både på kartan och i fantasin – sedan antiken har namnet manat fram bilder av äventyr, mystik och romantik. Motiven som lockat resenärer till Arabiens sandöknar har varierat. Under antiken var det myrra och rökelse, under upptäcktsfärdernas tid kryddor och under de därpå följande århundraden kaffe, hästar och pärlor. För en del resenärer räckte det som lockbete att det i Arabien fanns städer som var stängda för icke-muslimer. Under romantiken sökte sig många resenärer som inte trivdes i den egna kulturen till Orienten – drömmarnas och den erotiska eskapismens förlovade land. Rousseauanerna hade återupplivat den antika myten om den ”ädle vilden”, naturfolk som förde ett idealiskt och ofördärvat liv och som inte bands av civilisationens formaliteter och ståndssystem. För dem som reste i denna anda representerade beduinen den ”ädle vilden”. Det verkar inte som om Wallins resemotiv skulle ha skiljt sig speciellt mycket från andra samtida resenärers. Romantikernas litterära produktion hade tidigt skapat grunden till hans bild av Orienten och Goethe, Rousseau, Schiller och Walter Scotts historiska romaner var Wallins favoritlektyr. Redan under studietiden kände sig Wallin främmande för den akademiska världen och kammarlärdomen, och han ville komma bort från ”Europas flärd, fåfänga och öfverförfinade bildning”.

Vid återkomsten från övre Egypten började Wallin utan dröjsmål planera för avfärden till Arabiska halvön. Planerandet inkluderade att hyra beduinguider och kameler samt att skaffa ett reseapotek och annan utrustning. Wallin bekymrade sig inte inför avfärden för sina kunskaper i arabiska fastän han senare under resan, då han redan vistades ibland beduinerna, måste erkänna att han inte förstod ett dyft av det språk de använde. Redan under den första ökenfärden lekte han med tanken att inte återvända till Europa utan stanna bland beduinerna livet ut. Sådana tankar var ofta betingade av någon beduinskönhet. I Ḥāʾil spenderade han några lyckliga månader fullständigt glömsk för omvärlden, planerade att gifta sig med en 15-åring som han kallade för ”en ibland Arabiens gracilaste ghazeller” och slå sig ner där

för gott – ”men Herren ville annorlunda” (brev 29 mars 1846). Senare under den tredje ökenfärden föreslog han till och med för en 17-årig skönhet att denna borde lämna sin man, rymma med Wallin och tvinga sin man att gå med på skilsmässa varefter hon och Wallin skulle leva lyckliga tillsammans med hennes stam.

Besöket i Mekka och Medina

Rutten under den första ökenfärden gick från Kairo med avfärd den 11 april 1845 till Maʿān, al-Jauf, Jubba, Ḥāʾil, Medina, Mekka, Jidda och Suez. Den 30 augusti, efter uppehållen i Maʿān och al-Jauf, fortsatte Wallin sin resa till Jubba dit han kom den 5 september. I Jubba stannade han nästan två veckor innan han fortsatte resan mot Ḥāʾil där den centrala Arabiska halvöns mest betydelsefulla beduinshejk ʿAbdallāh Ibn Rashīd höll hov. Till Ḥāʾil kom Wallin den 21 september, och till Kairo återkom han den 14 mars 1846.

Ur västerländsk synpunkt är islams heliga städer Mekka och Medina troligen de mest fascinerande resmålen på Arabiska halvön. De är oåtkomliga och cirka tjugo kilometer utanför dessa städer slutar färden för alla icke-muslimer. I själva verket förbjuder Koranen tillträde till själva moskéområdet endast för polyteister, det vill säga hedningar som tillber flera gudar, men inte för personer tillhörande de så kallade bokens folk (ar. *ahl al-kitāb*). ”I, som tron, månggudadyrkarne äro blott styggelse; må de alltså ej nalkas det fridlysta templet” (Koranen 9:28). Förbudet utvidgades till att omfatta alla icke-muslimer och hela staden Mekka, inte endast moskéområdet, uppenbarligen först i början av 1500-talet. Orsakerna var åtminstone delvis ekonomiska. Det verkar som om europeiska kryddhandlare allt mer energiskt sökte sig närmare och närmare kryddornas ursprung och ansåg Mekka vara en marknadsplats för dem. Då hade muslimerna redan förlorat sin sedan länge etablerade ställning som mellanhänder i kryddhandeln. Bartolomeu Diaz seglade runt Godahoppsudden 1488 och öppnade sjövägen till Fjärran östern och tio år senare tog Vasco da Gama i land i Indien. Sjövägen till Kryddöarna var öppnad för européerna.

Påbudet att utföra pilgrimsfärden till Mekka, på arabiska *ḥajj*, är islams femte så kallade pelare. Varje muslim skall åtminstone en gång under

sin livstid göra en pilgrimsfärd till Mekka, förutsatt att hans eller hennes egendom och livsomständigheter tillåter det. De som har besökt Mekka får använda hederstiteln *ḥajj(ī)*, som respekteras högt i hela den islamiska världen. Varje person som inte erkänner islam och som vill besöka Mekka eller Medina har sedan 1500-talet varit tvungen att uppträda som muslimpilgrim. Detta har förutsatt, förutom någon form av förklädnad, att personen i fråga känner väl till de seder som hör till praktiserandet av islam. Att bli igenkänd som icke-muslim har betytt fara för livet. Därmed har besök i islams heliga städer ansetts som bevis på sant mod och rådighet, ett slags mandomsprov bland resenärer. Under århundraden har hundratals, eventuellt till och med tusentals äventyrare som förblivit anonyma klarat sig ur detta våghalsiga försök. Skriftliga redogörelser för resorna har endast ett fåtal lämnat efter sig.

I Finland har man fäst mycket uppmärksamhet vid Wallins besök i Mekka. Besökets betydelse – i förhållande till Wallins andra meriter – har överdrivits, antalet personer som besökt Mekka före honom har förringats. Wallin själv trodde att två eller tre européer hade besökt Mekka före honom. Wallin nämner inga namn, men med sig på resan hade han J.L. Burckhardts beskrivning av dennes pilgrimsfärd 1814. När den berömde R.F. Burton besökte Mekka åtta år efter Wallin kände Burton redan till åtminstone sju av sina företrädare. I verket *The Penetration of Arabia* från 1904 kan författaren D.G. Hogarth nämna nio personer som hade besökt Mekka före Wallin – och skrivit om sin resa. I dag vet vi att de var åtminstone tjugo stycken. Knut Tallqvist, hur kompetent han än var som orientalist, konstaterar då han 1903 skrev om Wallin att endast två européer hade besökt Mekka före honom. Detsamma upprepar Göran Schildt i förordet till *Källan i fjärran öknen*. Inte nog med detta: svenskarna ville vara hjälpsamma och då *Dagens Nyheter* (Torsten Ekbom 18.3.1976) publicerade en recension av Schildts bok var rubriken ”Georg August Wallin – den första européen i Mekka”.

Säkert uppmuntrades Wallin själv av att besöken i de heliga städerna skulle införliva honom i denna ärbara och fåtaliga grupp av resenärer, men han förstod även att den erfarenhet pilgrimsfärden skulle ge honom, liksom rätten att använda hederstiteln *ḥajj(ī)*, skulle vara till stor nytta under hans kommande resor.

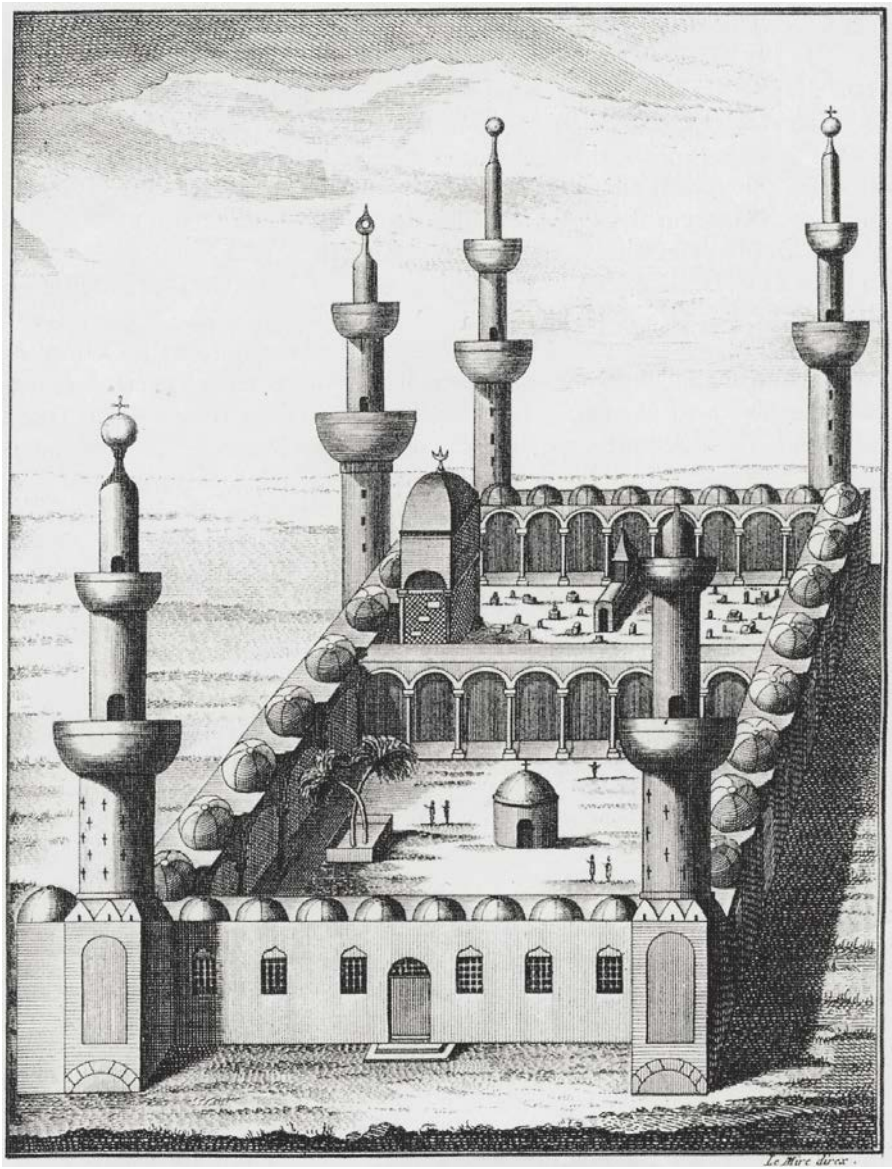

Moskéområdet i Medina, litografi av upptäcktsresande Carsten Niebuhr (1733–1815) från 1770-talet.

Penningbekymmer och den andra ökenfärden

Redan före den första ökenfärden tvingades Wallin fundera på hur han skulle klara av att finansiera sin vistelse i Mellanöstern fram till slutet av 1848. Det resestipendium han fått från Helsingfors beräknades räcka endast till 1845. Wallin hade per brev från Kairo bett Geitlin utreda om vännerna i Helsingfors kunde samla ihop 600–700 rubel till honom. Med denna summa trodde han sig kunna klara uppehället till slutet av 1846 varefter han igen kunde ansöka om universitetets resestipendium, som lediganslogs vart femte år. Vid återkomsten från Mekka fann Wallin 1 000 rubel väntande på honom i Kairo, ditskickade av Geitlin.

Den första augusti, i god tid innan ansökningstiden för resestipendiet gick ut i slutet av oktober 1846, förde Wallin sin ansökan till ryska konsulatet i Kairo. Eftersom postgången var långsam och opålitlig skickade han den 29 augusti en kopia av sin ansökan längs med samma rutt. Omständigheterna resulterade i att båda breven blev liggande på utrikesministeriet i S:t Petersburg och kom till Helsingfors först den 30 januari 1847. Till Wallins lycka hade det i konsistoriet uppstått tvivel angående huruvida stipendiet hade lediganslagits på vederbörligt sett. Således utlystes det på nytt att sökas inom februari månad, vilket betydde att Wallins ansökan kunde beaktas.

Wallin inledde sin nya resplan med att beskriva sina studier i Kairo och den första ökenfärden. Han ansåg sig under resan ha fördjupat sina kunskaper i språket och folklynnet samt införskaffat nyttig, från tidigare okänd, geografisk och övrig information. Dock var denna resa endast ett första försök, en förberedelse för framtida resor. I själva ansökan om att komma i rektorns och konsistoriets Höggunstiga åtanke skriver Wallin: ”Under den tid af ungefär tre år jag nu tillbragt i orienten har jag allt tydligare lärt mig inse huru ringa denna tid är för en Westerlänning att göra sig hemmastadd i Österns werldsåsigter och seder och bevandrad i dess språk och vetenskaper.” I resplanen fortsätter han: ”Hvad nu de resor beträffar, jag instundande år vore sinnad företaga, ville jag hufvudsakligen rikta dem till Sydöstra Arabien och det inre af Alnegd, der, enligt underrättelser jag erhållit hos Shammar Araberne, öfverallt skola finnas quarlefvor af gamla bostäder och inscriptioner i den styl jag sjelf funnit och copierat dem i den lilla öknestaden Gubbe. I det af ingen Europé ännu besökta Almahra skall,

efter de uppgifter Franske Consulen Herr Fræsnell gifvit mig, finnas talrika ruiner och inscriptioner i en hittills fullkomligen äfven af honom okänd dialect af det gamla Himjaritiska språket. [...] Förmodande att till utförande af dessa resor uppå den tid som de medel i våra Kejserliga Universitets statuter äro bestämda, kommer jag troligen vid min återkomst till Alhegāz finna mig tvungen återvända hem."[25]

Förutom Wallin ansökte den här gången endast en annan forskare om stipendiet, assistenten i klinisk medicin Knut Felix von Willebrand. Trots att Wallins prestationer erkändes som betydelsefulla beslöt konsistoriet med rösterna 10 mot 7 att bevilja stipendiet till doktor von Willebrand. Huvudargumentet var att Wallin redan en gång hade beviljats stipendiet och det ansågs orimligt att han under tio år ensam skulle få åtnjuta universitetets ringa medel för resestipendier.[26] Av dem som röstade på von Willebrand var det främst latinisten J.G. Linsén som under det han lovprisade sin egen kandidat samtidigt mer eller mindre öppet hudflängde Wallins person samt hans prestationer.

> *Professoren Linsén* fann ändamålet för Adjuncten von Willebrands resa sannt vetenskapligt, fordrande en alfwarlig och ihärdig forskning, förknippad med ingenting för inbildningen lekande, ingenting romaneskt, ingenting, som kunde exaltera ett äfwentyrarsinne. Professoren ansåg således endast honom förtjent att erhålla det ifrågawarande understödet.[27]

För Wallins sak talade främst professor J.J. Nervander. Enligt Nervander kunde forskningsresor i Arabien i fråga om viktighets- och svårighetsgrad jämföras med de vid denna tid så populära forskningsresorna inom Afrika eller med upptäckten av Nordostpassagen. Nervander ansåg även att Wallins förtjänster väl klarade en jämförelse med Carsten Niebuhr, Peter Forsskål och J.L. Burckhardt.[28] Enligt den samtida korrespondensen verkar det som om de argument som Linsén presenterade vann mest medhåll inom universitetets kretsar. Herman Kellgren (1822–1856) skrev i april 1848 till professor J.J. Tengström: "Castrén och Wallin bli ännu borta i åratal. Gud gifve att de ej hvar på sitt håll och på sitt vis tappas bort i öcknen! [...] Hvad gör Wallin? Det vet väl ingen; något måste han gjort på så många år, hvarföre visar han det ej? Ett Universitet, som på hans resa depenserat ung. 20.000

Rub. har rättvisa anspråk derpå. – Har han vårt så vanliga, af Tyskarne ärfda fel: grundligheten?”[29] Tengström svarade: ”Dina reflexioner öfver Wallin, vår Orientaliske resande, är jag med Dig ense om. Men att inga frukter af forskningen kommit från hans hand i dagen och synts till, härleder jag icke af ett sträfvande efter grundlighet [...], utan deraf, att han, som jag tror, är road af helt annat eller intet annat än äfventyr, vågspel det ena på det andra, ett hjeltemod som intet reelt innehåll och ändamål har.”[30]

En ny chans erbjöds Wallin genom att det 1842 inrättade Alexandersstipendiet hade lediganslagits och Wallins mor skötte om ansökan för det. Då Wallin även uppfyllde villkoret att ha vistats i Ryssland fick han stipendiet i maj 1847. Hemresan kunde uppskjutas med åtminstone några år.

Wallins andra ökenfärd gick till Sinaihalvön, Palestina och Syrien. Den 7 december 1846 lämnade han Kairo och reste i riktning mot S:ta Katarinaklostret dit han kom den 18 samma månad. I Helsingfors hade han uppmanats att undersöka gamla klosterbibliotek så han tillbringade några timmar med att försöka gå igenom arabiska handskrifter. Han tyckte dock att biblioteket var ett förfärligt Augias stall med sina dammiga luntor och ansåg att den tid han tillbringade där var bortkastad.

Endast några år tidigare (1844) hade tysken Constantin von Tischendorf i samma bibliotek hittat en kopia av *Codex Sinaiticus* från 300-talet – verket är en av den grekiska bibelns äldsta handskrifter. Delen som omfattade Gamla Testamentet bestod av 129 folier varav von Tischendorf lyckades tillskansa sig 43. Resten behöll klostret efter att munkarna hade förstått deras värde. Först 1859 lyckades von Tischendorf kopiera resten av Gamla Testamentet och därtill hela Nya Testamentet som hade återfunnits under tiden. Det har spekulerats huruvida Wallin kunde ha haft möjlighet att hitta och till och med få med sig de 86 folier som von Tischendorf lämnat kvar, men det verkar inte troligt. von Tischendorf återvände nämligen 1853 till klostret för att leta efter de resterande folierna, men då utan framgång.[31]

Efter Sinaihalvön fortsatte Wallin sin resa mot Heliga landets vallfärdsorter, den andra ökenfärdens egentliga mål. Judendomen, kristendomen och islam är systerreligioner och därmed är en del av vallfärdsorterna gemensamma för alla tre religioner. Besöken till dessa orter formade resans egentliga innehåll. Återresan från Jerusalem till Kairo inledde Wallin den 10 april 1847. Rutten gick via Nasaret och Hermonberget till Damaskus där han

stannade i tio dagar. I Beirut steg Wallin ombord på ett skepp och färdades sjövägen till Alexandria där han måste stanna i karantän i nio dagar innan han kunde återvända till Kairo den 14 juni 1847.

Den tredje ökenfärden

Rutten under den tredje ökenfärden var följande: avfärd från Kairo den 14 december 1847 – Muwailiḥ – Tabūk – Ḥāʾil – al-Najaf – Bagdad – Kirmanshāh – Iṣfahān – Shīrāz – Būshīr – Basra – Bagdad – Damaskus – Beirut – Alexandria – Kairo, dit Wallin återkom den 1 juni 1949. Vetenskapligt sett var den tredje ökenfärden den mest fruktbara av Wallins samtliga resor. Han är den första som beskrev vägen från Röda havet till Tabūk och via Taimāʾ till Ḥāʾil. Från Ḥāʾil avsåg Wallin att fortsätta via Riad till Oman och längs med Arabiens södra kust ända fram till Aden. I Ḥāʾil fick han dock veta att hans europeiska identitet hade avslöjats. Wallin själv antog att orsaken låg i att han i Kairo hade varit tvungen att via ryska konsulatet be Egyptens härskare Muḥammad ʿAlī om ett rekommendationsbrev för resan till Arabiska halvön. Efter upptäckten i Ḥāʾil lät man Wallin förstå att han skulle dödas ifall han fortsatte sin resa mot Riad. Således vände Wallin om och färdades i riktning mot Bagdad varifrån han därefter gjorde en fyra månaders resa inom Persien.

Wallin reste till Persien för att tillbringa en kort tid i det land vars språk och litteratur han under studierna hade förkovrat sig i och resan hade därmed inga egentliga vetenskapliga syften. Största delen av dagboksanteckningarna från Persien är å ena sidan jämförelser mellan perser och araber, jämförelser som utan undantag slutar till förmån för de senare, å andra sidan anteckningarna om olika företeelser inom shīʿa islam. Persiens största poeter Saʿdī (död 1292) och Ḥāfiẓ (död 1389) är begravda i Shīrāz och Wallin gjorde en vallfärd till deras gravar.

En forskningsresandes namn går säkrast till historien om han är den första som besöker en viss ort eller den första som reser längs en viss rutt. Därmed kan man beklaga att Wallins tilltänkta resa från Riad till Oman inte förverkligades. Mitt på Arabiska halvön finns al-Rubʿ al-Khālī (den tomma kvadraten) som är jordens största enhetliga sandöken. Först på 1930-talet

lyckades britten Bertram Thomas som första västerlänning korsa öknen. Ifall Wallin kunde ha fortsatt sin resa från Ḥāʾil enligt planerna skulle han redan på grund av detta omnämnas som en av de främsta resenärerna till Arabiska halvön.

Hemresan genom Europa

> Majisteri Yrjänä Aukusti Wallin on odotettavana takaisin neliwuotiselta matkaltansa. Se wuotinen Raha-apu, jota on nauttinut kuljeskellessansa Ekyhtin ja Arapian hietamailla, on määrätty Tohtori K.W. [*sic*] Willebrandille. Saamme warmaan ilmi Wallinin kotio tultua paljon uusia ja tiedollisuudelle tärkiöitä asioita, keksittyjä Arapian salamyhkäisissä erämaissa. Pahin olisi jos Wallin, kuin moni muu kaiwattava mies, jättäisi oman maan, koska nyt ei ole Korkia-opistossa hänelle sopiwaa siaa.[32]

Notisen om Wallins förväntade hemkomst publicerades i *Suometar* den 4 maj 1847, ungefär tre år före sin tid. I själva verket återvände denne ”saknade man” först när det fanns en ”lämplig plats för honom vid Universitetet”. För att bereda väg för Wallin inom universitetet hade Wallins vän och lärare, professorn i orientalisk litteratur Gabriel Geitlin, ansökt om professuren i exegetik. Utnämningen skedde i november 1849. Wallin, som hade anlänt till London den 1 oktober, fick ett brev av Geitlin där han uppmanades att återvända hem eftersom han var den enda kompetenta kandidaten till den nu lediga tjänsten som professor i orientalisk litteratur. Wallin förfasades dock av tanken att direkt från Egypten åka till Nordens vinter och ville stanna en tid i London för att förkovra sig i engelskan – det språk som han just då älskade mest – och den engelska litteraturen som han ansåg vara den yppersta.

Fortfarande kvar i London sökte Wallin tjänsten som professor i orientalisk litteratur vid Kejserliga Alexanders-Universitetet. 1828 års statuter definierade tjänstens behörighetskrav och där fanns begreppet ”rätt till förslagsrum”. Av sökande till professorstjänsten krävdes licentiatexamen och en godkänd doktorsavhandling – Wallin saknade båda. Till hans räddning kom paragraf 212 enligt vilken en person som var vetenskapligt meriterad men utan formell kompetens kunde få rätt till förslagsrum för att hinna disputera för tjänsten. Andra aspiranter till tjänsten fanns inte.

Därmed var Wallin tvungen att i London tänka ut ett lämpligt ämne för sin professorsavhandling. Skrivandet av lärdomsprovet kunde tänkas ha gått relativt smärtfritt eftersom Wallin hade samlat primärmaterial om arabiska dialekter – en vetenskapsgren som han, utgående från ett avsevärt mindre material, redan hade behandlat i docentavhandlingen. Wallin förkastade dock detta för honom så lockande och passande alternativ, eventuellt som en slags protest, med argumentet att en forskning som presenterar fullständigt nya resultat omöjligt kan prestera en sådan notapparatur som den akademiska traditionen så ivrigt krävde. Han beslöt sig därmed för att från arabiska till latin översätta en av mystikern och poeten Ibn al-Fāriḍs dikter kommenterad av ʿAbd al-Ghanī al-Nābulusī, *Carmen elegiacum Ibnu-l-Faridi cum commentario Abdu-l-Ghanyi*.

I London skrev Wallin även en engelsk redogörelse över sin tredje ökenfärd som lästes upp på Royal Geographical Societys möte den 22 april 1850. Wallin hade i Bagdad träffat Storbritanniens lokala konsul, den engelska diplomaten och arkeologen Henry Rawlinson, även kallad assyriologins fader, som nu efter återkomsten till London hade hört sig för om Wallins beredvillighet att företa ytterligare resor till Arabiska halvön. Rawlinson konstaterade bland annat:

> [O]m vi kasta en blick på de egenskaper, som äro erforderliga för upptäcktsresor i Arabien, finna vi två namn, och två endast, som framstå i en lysande relief. Dessa namn, man skall ursäkta mig deras förening, äro Burckhardt och Wallin. Jag ser många likheter dem emellan, samma jernkonstitution, samma skicklighet att finna sig i alla förhållanden, samma okufliga energie, samma orubbliga hållning. De voro båda lika förtroliga med Arabiskan som med sitt modersmål, båda älskade de öknens stillhet mer än bullret i öfverbefolkade hufvudstäder, Beduinens låga tält mer än de europeiska städernas palatser. Mr. Wallin, såsom I alla tvifvelsutan kännen, vistades i flere år bland Araberna såsom en af dem, och inhemtade deras språk och uttal ända i dess minsta nyanser, i sanning så minutiöst, som ville han trottsa möjligheten att bli röjd. Han insöp sålunda, och jag menar han har heder deraf, mycket af den enthusiasm, den själens frid och det hat mot alla konventionella former, som karakteriserar öknens äkta son. [...] Om Mr. Wallin skulle någongång komma i tillfälle att återvända till Arabien, så förutser jag deraf stora resultater; ty han

> är, jag är öfvertygad derom, den enda lefvande Europé som kan genomvandra denna halfö, utan fruktan att möta hinder och svårigheter, och hans nuvarande besök i Europa skall dessutom sätta honom i tillfälle att inhemta, hvad vetenskapen nu framförallt fordrar i afseende å detta land.[33]

Det engelska ostindiska kompaniet hade i början av 1850 färdigställt en karta över Arabien som var blott en aning mera specifik än dess föregångare. Då kompaniet fick veta att Wallin var i London beslöt de omedelbart att förbättra kartan. Wallin skickade till kompaniet en noggrann lista med orter genom vilka han hade rest samt avstånden mellan dem. Förutom dessa projekt förberedde Wallin publiceringen av ett stort urval beduinsånger som han hade insamlat i öknen. Översatta till tyska och kommenterade skickade han sångerna till Europas ledande arabist H.L. Fleischer för publicering i den av honom utgivna *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*.

Planerna inför en ny resa — missförstånd och stormaktspolitik

Från London reste Wallin till S:t Petersburg och anlände därifrån tillsammans med statsrådet A.J. Sjögren till Helsingfors den 15 juni 1850, efter nästan sju års frånvaro. Wallins sinnesstämning belyses bäst av de rader han skrev till Rawlinson medan han ännu var i London: ”Er vän går nu som en skolgosse till skolan, med sorgsen blick mot vestern; den uppgående solen är bakom honom och den nedgående för hans ögon; det var annorlunda förut, och endast hoppet att finna ett tillfälle att återvända till det älskade Arabien uppehåller hans mod att gå fram sin väg åt vestern. Oh! endast den torra prosan ligger framför honom, all poesi har blifvit efter.”[34]

I samband med universitetets promotionsfestligheter några dagar senare anställdes en stor fest i Botaniska trädgården i Helsingfors. Enligt ögonvittnen skulle J.V. Snellman ha haft ett längre samtal med Wallin och anställt en jämförelse mellan Castrén och Wallin, allt till den förres förmån. Ordväxlingen slutade med att Snellman slog tallriken ur Wallins händer.[35] Den koleriske Snellman hade dock tidigare värdesatt Wallins resor högre.

Eller var det ironi när han den 18 december 1845 skrev i *Saima* om ett brev Wallin skickat till Finland och hur Wallin ”fulkomnat sig i Arabiska språket och bildat sig till musulman. Han reser nu såsom sådan under namn af Wali Effendi. [... Brevet] wittnar äfwen om godt mod, ja om stor belåtenhet. Och om man wet, huru mindre en bestämd och klar insigt än en oemotståndlig åtrå fört hwarje utmärktare personlighet hans bestämmelse till möte, så bör man i synnerhet af H:r Wallins resa hoppas de bästa frukter, då i vårt land så få, ja inga väckelser gifwas till ett företag sådant som hans.”[36]

WALLINS FÖRSVAR av sin professorsavhandling den 19 oktober 1850 blev en societetshändelse av stora mått i den akademiska världen.

> Wallin försvarade den 19 okt. Carmen Elegiacum Ibn. L-Faridi inför ett auditorium, vars make jag aldrig sett. Rummet var smäckande fullt och ett ansenligt parti auditorer ute i korridoren. Robert [Lagus] var prior opponens: Wallin har yttrat om hans arabiska uttal att han bryter på persiska! Wallenius hade, emot sin önskan, av fakulteten blivit förordnad till opponens ex officio; han gjorde sin sak mycket väl ifrån sig, den latin han talade var klassisk. Geitlin opponerade extra och därmed var akten slut omkring kl. 2. Det var anmärkningsvärt och fägnesamt, att Wallin under sina vandringar icke hunnit glömma bort latinet. Han uttryckte sig med mycken ledighet och även i det hela bra korrekt. Åhörarena voro högeligen animerade, isynnerhet var fröjden att läsa på allas ansikten då man fick höra Wallin uttala långa, långa rimsor arabiska. Han såg rätt prydlig ut i sitt långa skägg, helst som han den dagen hade tvättat sig och var fullkomligt ren i fysionomin.[37]

Wallins avhandling lär ha varit den enda som inte underkastades magister Fr. Julius Petersens skärseld av granskning av latinet innan den lämnades till tryck.[38] Opponenten I.U. Wallenius, Wallins första lärare, konstaterade i sitt korta utlåtande att avhandlingen kunde godkännas som ett fullvärdigt lärdomsprov i orientalisk litteratur,[39] och enligt professor Lagus blev Wallin ”unanimi consensu förklarad kompetent och med synnerlig mention honorable uppförd på förslag” för professuren.[40] I universitetets korridorer hördes dock mindre smickrande omdömen: M.A. Castrén och Herman Kellgren fällde sina ogillande omdömen över avhandlingen; Castrén sade sig

kunna skriva ett liknande lärdomsprov på några dagar.[41] Wallin själv förhöll sig till avhandlingen som en ren formalitet på vilken han inte ville offra mer möda än vad som var nödvändigt. Universitetets rektor professor Ruin yttrade sig över Wallins kompetens genom att åberopa artikeln i *The Nautical Standard* ”der de rika bidrag Magister Docens Wallin lemnat till utredande af Arabiens hittills bristfälliga Geografi med utmärkta loford bedömas, och att han i detta afseende ställes i bredd med den fräjdade Burckhardt; [...] Likaledes hade tvänne af Tysklands utmärktaste Orientalister, Fleischer i Leipzig och Rödiger i Halle på ett utmärkt sätt vitsordat Wallins skicklighet, den han ådagalagt genom några till Tyska Österländska Sällskapets Tidskrift insände uppsatser, hvilka äfven haft till påföljd, att han blifvit inkallad till Ledamot af berörde Sällskap.”[42] Efter att även de andra formaliteterna hade undanstökats utnämndes Wallin i början av januari 1851 till professor i orientalisk litteratur.

Det verkar som om Wallin redan i London skulle ha beslutat sig för att inte stanna i Europa. Genast efter återkomsten till Helsingfors inledde han förberedelserna inför en ny och ännu mera omfattande resa. Wallin ansåg att allting han hade åstadkommit därtills endast var förberedelser inför kommande forskningsresor. Några veckor efter återkomsten till Helsingfors meddelade Royal Geographical Society från London inofficiellt till Wallin att om han var villig att åka på en ny resa till Arabien så var de beredda att delta i utgifterna. Vid denna tidpunkt talades det om en resa som skulle ta cirka två år och om 300 pund. I ett brev som är daterat den 5 augusti 1850 preciserar sällskapets sekreterare Norton Shaw erbjudandet till en två års resa och britternas andel av kostnaderna till 200 pund. I sitt svarsbrev av den 23 augusti till Shaw avböjde Wallin förslaget på rak arm:

> Att gå tillbaka till Arabien och göra en ”hum bug” resa af ett eller två år, kämpa med svårigheter och nöd, och af brist på tid och medel se mig hindrad göra och utföra mina planer, såsom fallet varit med mig under mina förra resor der och sedan återvända med tomma händer och resultat, med hvilka hvarken jag sjelf eller Sällskapet kunde vara belåtet – derpå kan jag ej ingå.

Wallin själv uppskattade att den nya resan skulle ta åtminstone sex år i anspråk – ett år för förberedelser och åtminstone fem år i Arabien.

Då det framgick att Wallin inte skulle få tillräckligt med stöd för en så omfattande resa från England kontaktades ordföranden för det ryska geografiska sällskapet, storfurst Konstantin. Tanken var att Wallins resor skulle finansieras av både Londons och Rysslands geografiska sällskap. Wallin fick därefter även en förfrågan om sina resplaner från S:t Petersburg. I ett brev till viceordföranden general Muravjov daterat den 6 maj 1851 redogör Wallin för sina planer och ställer följande villkor för resan:

1. Sex års tjänsteledighet från Alexanderuniversitetet bibehållande hela professorslönen,

2. 400 pund sterling per år för de egentliga resekostnaderna,

3. de nödvändiga vetenskapliga instrumenten,

4. 1 200 rubel silver för återbetalande av de skulder den första resan hade medfört.

Resplanen var i stort sett densamma som tidigare. Wallin hoppades återvända till Egypten under sensommaren 1852. Den egentliga forskningsresan skulle inledas vid Röda havets kust. I al-Ḥijāz ämnade Wallin undersöka förislamiska fornlämningar och därefter skulle han resa till wahhabiternas Najd varifrån han skulle göra ett försök att komma in i Riad och al-Rubʿ al-Khālī, till öknen inom öknen. Efter ett eventuellt besök i Bagdad skulle han fortsätta resan mot Oman, al-Mahra och Jemen, platser som han under det första försöket inte hade lyckats besöka. Från Aden skulle Wallin endera återvända till Europa eller fortsätta sin vistelse på Arabiska halvön, beroende på resefinansiärernas önskemål samt hans egen hälsa och ekonomi.[43]

På ryska geografiska sällskapets möte den 27 maj 1851 beslöt styrelsen att gå med på punkterna 2–4 av Wallins villkor. Vad gällde tjänstledigheten skulle ärendet ännu undersökas. Styrelsen beslöt även att kalla Wallin till sällskapets korresponderande medlem. Sitt positiva beslut motiverade styrelsen med att resplanen var så förmånlig. Enligt sällskapets uträkningar skulle helhetskostnaderna för den tilltänka sex år långa resan inte överskrida 2 600 rubel silver.[44] Några veckor senare fick Wallin tillfälle att personligen redogöra för sin resplan då sällskapets ordförande storfurst Konstantin besökte Helsingfors. Efter att Konstantin – som enligt Wallins uppfattning själv var orientalist och specialiserad på turkiska – hade anlöpt med fregatten ”Pallada” utanför Sveaborg kallade han den 11 juni 1851 Wallin till skeppet för att diskutera resan i detalj. Redan samma månad beviljades Wallin sex

års tjänstledighet med full lön, någonting som aldrig tidigare hade hänt i universitetets historia. Tjänstledigheten skulle avslutas den 1 januari 1858. Vidare ställdes ur Alexanderuniversitetets medel ett extra resebidrag på 1 000 rubel silver till Wallins förfogande.

Trots framgången i förhandlingarna förhöll sig Wallin förbehållsamt till samarbetet med det ryska geografiska sällskapet. Han ansåg att man i S:t Petersburg inte kände till och inte förstod de svårigheter som väntade en resande på Arabiska halvön. Efter mötet med storfurst Konstantin var Wallin en aning mera optimistisk. I ett brev till doktor Shaw daterat den 10 juni 1851 önskade han dock att det inte skulle bli alltför mycket uppståndelse kring hans kommande resa. Om det i offentligheten blev känt att han reste till öknen beskyddad av Storbritannien och Ryssland kunde han vara säker på att redan hos ʿAbbās-pascha i Kairo dricka sin sista ”caffe kopp”.

I juli 1851 meddelade Wallin det ryska geografiska sällskapet att han åtminstone inte tills vidare kunde ta emot resestipendiet om 1 000 rubel silver, på grund av att sällskapet inte hade tagit ställning till de målsättningar som Wallin ställt upp. Eftersom storfurst Konstantin hade frågat efter tidpunkten då Wallin skulle anlända till S:t Petersburg för att slutgiltigt överenskomma om resan till Arabiska halvön meddelade Wallin vidare att:

> Si néanmoins la S.I.G. trouvera utile de conférer avec moi d’avance sur le voyage projeté, je me fais un devoir de Vous prévenir qu’il faudra de manière ou d’autre me procurer les moyens nécessaires pour le voyage à St. Petersbourg; car quant à moi même, je n’en ai aucuns. Nommé professeur [...], j’ai pour tous les appointements obtenu la rémunération de quatre-vingt-cinq (85) roubl. arg., une somme, qui ne me permet pas de dépenser à des voyages.[45]

På ryska geografiska sällskapets styrelsemöte den 26 september 1851 behandlades Wallins brev och styrelsen meddelade honom efter mötet att alla villkor hade godkänts och att Wallin så fort som möjligt skulle komma till S:t Petersburg eftersom han även hade beviljats 100 rubel för resan från Helsingfors.[46] En sammanfattning av mötets protokoll skickades till London med önskan att geografiska sällskapet där skulle ta ställning till Wallins målsättningar för resan. När Wallin fick höra om besluten som ryska geografiska sällskapet hade fattat övertygades han om att man förhöll sig

positivt till samtliga av hans villkor. Detta konstaterar han likaså i ett brev till sällskapet som är skrivet på franska och daterat den 1 november 1851.[47] Då Wallin kring samma tidpunkt även av Londons geografiska sällskap fick fria händer vad gällde valet av resrutt och forskningsobjekt kan vi endast föreställa oss hur belåten han måste ha varit.[48]

Efter att höstterminen avslutats på Alexanderuniversitetet skyndade Wallin således iväg till S:t Petersburg. Den 27 december 1851 introducerades han för geografiska sällskapets styrelse. Under diskussionen som följde gick det upp för Wallin att det hade uppstått ett ödesdigert missförstånd mellan honom och sällskapet. I brevet till sällskapets viceordförande Muravjov, där Wallin hade räknat upp sina villkor, hade han i renskrivningsskedet glömt bort ordet ”årligen” i den andra punkten. I brevet som sällskapets styrelse mottog stod det därmed endast 400 engelska pund. Det är alltså inte förvånande att man i styrelsen förundrade sig över hur utgifterna för en sex års resa kunde vara så låga.

Händelsen blir speciellt intressant med tanke på att Wallins fel hade upptäckts i S:t Petersburg redan flera månader innan Wallin anlände i december, närmare bestämt under mötet den 26 september 1851.[49] Varför meddelade man inte på förhand Wallin om detta problem som äventyrade hela resan? Då styrelsen och Wallin under diskussionen konstaterade att sällskapet inte kunde eller ville ändra på ett redan fattat beslut och att Wallin för sin del inte hade möjlighet att genomföra resan till Arabiska halvön med de resurser som han hade beviljats, presenterade Muravjov ett kompromissförslag. Förslaget verkade vara uttänkt på förhand och gick ut på att Wallin skulle binda sig till att under hemresan från Arabien göra en separat forskningsresa till Centralasiens islamiska värld. Ryssland hade redan under en längre tid medvetet strävat efter att expandera till detta område. Man önskade att resan skulle riktas till områdena kring Kabul, Herat, Balkh, Samarkand, Buchara och Khiva.[50]

I själva verket hade Rysslands geografiska sällskap redan i början av 1851 meddelat Wallin att det inom Rysslands gränser fanns ett mycket större *terra incognita* än på Arabiska halvön eller för den delen någon annanstans. Detta meddelande pekade tydligt på Rysslands intressen i Centralasien. Nu i december 1851 gjorde man klart för Wallin att om han skulle gå med på en resa även till Centralasien kunde sällskapet tänka sig att på nytt överväga

sitt beslut och bevilja honom de resurser som resan i sin helhet krävde. Det var inte första eller sista gången som Rysslands statsmakt försökte använda finländare i rekognosceringen av Centralasien. Redan 1802 hade kejsar Alexander I skickat G.M. Sprengporten på en lång färd längs med det osmanska rikets, Persiens och Kinas gränser. Några år senare förde kartografiska uppdrag A.A. Thesleff till områdena öster om Bajkal vid Sibiriens och Mongoliets gräns. Till liknande maktspelsoperationer som inriktade sig på att kontrollera Centralasien och Indien hörde även Wilhelm Sandmans och Carl Gustav Mannerheims senare rekognosceringsresor.

En av de viktigaste och händelserikaste konflikterna inom 1800-talets internationella politik är kampen som gick under namnet ”det stora spelet” och som handlade om kontrollen av Centralasien. Ryssland försökte nå kuster som inte frös igen och närmade sig Indien där britter och fransmän sedan 1700-talet hade kämpat om kontrollen av området. Fastän Arabiska halvön inte innehöll något speciellt som de ovan nämnda stormakterna då skulle ha eftertraktat var området på grund av sitt geografiska läge av betydelse för ”spelet”. Då Napoleon Bonaparte 1798 steg i land i Alexandria med avsikten att ockupera Egypten var hans egentliga avsikt att bryta Storbritanniens kontakt till Indien. Operationen misslyckades men förblev inte den enda i sitt slag. Många forskningsresande som under 1800-talet rörde sig på Arabiska halvön var i själva verket spioner utsända av Storbritannien, Frankrike eller Ryssland.

Också Wallins namn har efter hans död sammankopplats med ”det stora spelet”. Enligt den engelska orientalisten David George Hogarths antagande från 1904 skickade Egyptens vicekonung Muḥammad ʿAlī ut Wallin som ett specialsändebud för att övervaka den politiska situationen och maktförhållandena på Arabiska halvön.[51] Inga källor som skulle stödja Hogarths antaganden har dock hittats. Wallins rykte i Mellanöstern och framför allt i Saudiarabien är gott och han har där oftast inte setts som ett stormakternas ombud utan som en pilgrim som på grund av ren övertygelse antog islam.

Till en början var Wallin villig att utvidga sin resplan till Centralasien då han därigenom skulle ha garanterats resan till Arabiska halvön. Om denna sin ståndpunkt lät han även informera Muravjov. Dock efter att ha återvänt till Helsingfors och närmare funderat på saken beslöt Wallin att tacka nej till en kombinerad forsknings- och militär rekognosceringsresa. I sitt brev till

greve Muchlinskij, styrelsemedlem i Rysslands geografiska sällskap, från januari 1852 motiverar han sitt nekande svar bland annat med att resan till Centralasien skulle ha tagit åtminstone två år i anspråk av de fem som var reserverade för hela resan. Därmed skulle han endast ha haft kvar tre år för forskning i Arabien vilket han tyckte var alldeles för kort tid. Wallin ansåg även att han inte behärskade de lokala språken tillräckligt bra och för övrigt var han inte det minsta intresserad av att åka till Centralasien, vilket han också påpekade i sitt brev:

> Auch habe ich durch den Abstecher, den ich im Jahre 1848 nach Persien gemacht, dem abgeschamackten und demoralisirten Perser-Volke, das doch in Denkungsart, Charakter und Lebensverhältnissen die grösste Verwandtschaft mit denjenigen Nationen haben muss, durch welche die jetzt vorgeschlagene Reise gehen würde, nichts als die höchste Verachtung abgewinnen können, so dass ich im Gegensatz zu der Liebe und der Achtung, mit der ich zu den edlen und ritterlichen Beduinen gehe, nur mit Missmuth und Widerwillen den Gefahren und Abenteuern unter rohen Beludschen, Afghanen und Turkomannen entgegensehe. Und wo dem Reisenden die Lust und die Hingebung fehlt, da wird er auch wenig ausrichten.[52]

Efter att ha tackat nej till erbjudandet av Rysslands geografiska sällskap skrev Wallin den 18 januari 1852 till Shaw i London och redogjorde för förhandlingarnas gång. Samtidigt passade Wallin på att förebrå Storbritanniens agerande:

> Man måste tillstå, i denna complicerade Comedie spelar John Bull representerad af sitt Ost Indiska Compagnie på ett särdeles nobelt sätt sin rôle af generös Gentleman i förhållande till Nordens björn. Han tycker han funnit en man, hvilken kunde passa att utföra en för honom kär plan och sänder honom så med fagra ord och granna recommendationer till Ryssland för att tigga de för utförandet nödiga medlen. Om vi beräkna hela beloppet af mina fordringar för hela resan af 6 år uppgår det till omkring 24 000 Rb. Silfv.: vi finna vidare att Ryssland tillika med Finland redan anslagit dertill 12 950 d.v.s. öfver hälften och det för ett företag som naturligen måste för dem ha vida mindre intresse än för England, som hittils ej velat lösa på sin pung med mera än 1270 Rb.

Därmed bröts Wallins förhandlingar med Rysslands och Londons geografiska sällskap. De två stormakternas intressen gick inte i kors på Arabiska halvön, men de tävlade däremot om herraväldet i Centralasien och eventuellt försvårades förhandlingarna gällande ett gemensamt projekt av den inbördes avundsjuka och misstro som allmänt rådde länderna emellan. Det kan se ut som om Wallins eget misstag, skrivfelet i renskriften av brevet, krossade hans dröm om en ny resa till Arabien. Men på basen av bevarade brev och dokument från perioden i fråga kan man dock även se att det ryska geografiska sällskapet endast sökte efter en ursäkt genom vilken de kunde övertala Wallin att åka på den för dem viktigare rekognosceringsresan till Centralasien. God vilja och förståelse för sina målsättningar sökte Wallin förgäves i S:t Petersburg.

Å andra sidan är det möjligt att Wallins omfattande resa till Arabien mer eller mindre skulle ha kunnat genomföras med hjälp av finansiering endast från Storbritannien, ifall han skulle ha fått leva. Det är svårt att tro att man inte skulle ha velat dra nytta av Wallins expertis och erfarenhet. Redan i maj 1852, efter att ha tagit del av redogörelsen för Wallins misslyckade förhandlingar med de båda sällskapen, uttryckte ordföranden för Royal Geographical Society Sir Roderick Murchison sin önskan om att ostindiska kompaniet och Storbritanniens regering gemensamt skulle finna en lösning för finansieringen av Wallins resa. Enligt Murchison var det ”the anxious desire of the Council to enable this profound scholar to revisit Arabia for a series of years, and there to obtain a deeper insight into the real condition of very large interior tracts still entirely unknown to the civilized world.[...] Dr Wallin was a child of the desert, and perhaps the only European perfectly qualified by training and knowledge to dispel our ignorance of a land so interesting to the earliest history of mankind.”[53]

Renässansfiguren Richard Francis Burton, som etablerat sitt rykte som forskningsresande i Indien och bland annat var (ö)känd för sin översättning av *Tusen och en natt*, bestämde sig hösten 1852 för att göra en omfattande resa till Arabiska halvön. Beslutet fattades troligen på initiativ av Sir Roderick Murchison. Resplanen som presenterades i oktober följde mycket långt de målsättningar som Wallin året innan hade presenterat för det geografiska sällskapet. Det är därmed nära till hands att anta att Sir Roderick ville skicka iväg Burton på den redan då avlidne Wallins planerade resa, som

delvis utstakats av Norton Shaw.[54] Det faktum att Burtons resa inte fullbordades enligt planerna är sedan en annan historia.

Som det redan konstaterades överlappade Rysslands och Storbritanniens intressen inte varandra på Arabiska halvön, men man kan gott föreställa sig britternas reaktion om Wallin skulle ha gått med på att resa till Afghanistan. Hjälp till finansiering av en sådan resa skulle ha varit onödigt att vänta från det brittiska ostindiska kompaniet. Och vi kan endast spekulera kring vad som skulle ha hänt Wallin ifall han under Krimkriget hade rört sig i de inre delarna av Asien på gemensamt uppdrag av både Ryssland och Storbritannien.

Wallins brevväxling efter återkomsten till Helsingfors 1851 antyder att resenären som förtrollats av Arabiens öknar och fattat tycke för beduinerna inte hade tänkt återvända till Europa efter sin tilltänkta resa till Orienten. Redan i London uttryckte Wallin i dagboken sin högsta önskan att gud någon dag skulle låta honom lägga ner huvudet att vila i öknens sand. I ett brev till Shaw från den 13 januari 1851 skriver Wallin:

> [...] jag hvälfver planer inom mig att ju förr dess hällre kunna realisera det jag alltid skall anse som hufvudsyftet för mitt lif, jag menar att blifva satt i tillfälle att återvända till Östern och hufvudsakligen Arabiens öknar. Det är hufvudsakligen ur tvänne olika synpunkter dessa planer kunna ställas i verket och under tvänne olika förhållanden jag kan återvända dit; antingen för att såsom Europeisk resande utforska i vettenskapligt hänseende Arabiens Terra incognita och till den vettgiriga Western och hufvudsakligen Londons lärda Sällskaper lämna resultaterna och detaillerna af mina forskningar; eller ock för att för eget nöje och egen tillfredsställelse i öknens friska natur söka en undflygt från Europas tryckande atmosphere och i Beduinens fria muntra och raska lif [i] lugn och ro från Westerns fåfänga flärd och conventionella tvång och så[som] en fri beduin få lefva och dö bland öknens frie söner. Att sålunda vända ryggen mot vester och ansigtet mot öster är mig lätt och står mig till buds när helst jag vill: skall ock verkställas för eller sednare [...]

.

Död och eftermäle

Wallin dog överraskande den 23 oktober 1852, på kvällen till hans 41:a födelsedag, i hemmet i Helsingfors. I hur hög grad motgångarna i samband med förhandlingarna om en ny resa påverkade hans förtidiga död är omöjligt att fastslå. Den slutgiltiga dödsorsaken förblir även föremål för spekulationer eftersom obduktioner inte gjordes ännu vid denna tid. I läkarutlåtandet konstateras att Wallins hastiga död förorsakats av att den stora pulsådern, aortan brustit. Enligt konsistoriets protokoll hade Wallin under oktober månad vid flera tillfällen varit frånvarande från sina föreläsningar. Hans vänner hade fäst uppmärksamhet vid den gula hudfärgen vilket syftar på en leversjukdom som Wallin eventuellt skulle ha fått under ökenfärderna.

Göran Schildt framförde 1976 en fantasifull berättelse om hur Wallins ”ständigt alerta erotiska aptit” blev hans öde. Enligt Schildt skulle Wallin under resan till Egypten i samband med händelserna i Paris ha fått syfilis. Ingenting av det vi vet om händelserna understöder Schildts antagande. Ifall Wallin smittades av syfilis under sin resa är det troligare att det hände i Kairo än i Paris. Angående händelserna i Paris är det synnerligen missvisande att läsa in i dem annat än S.G. Elmgrens ovan relaterade. Sjukhuset dit Wallin troligen fördes förlorade all patientdokumentation i det så kallade kommunupproret 1871.

Lärdomshistoriskt sett är Wallin ett enskilt fenomen. Hans resa resulterade inte i en rusning till Mellanöstern utan fältarbetet i den finländska akademiska världen fortsatte i den nationalromantiska andan. Som universitetsprofessor hann Wallin endast verka under några terminer och det är därmed förståeligt att han inte hann skapa en egen skola eller få några egentliga efterföljare. De studerande som följde hans föreläsningar var mera intresserade av Wallins ”arabfigur” än av hans undervisning. Wallin själv uttryckte angående sin professur att den var en lyxartikel i ett land som Finland.[55]

Wallins viktigaste insats som professor var att han 1851 föreslog att undervisningsskyldigheten för hans lärostol skulle omdefinieras. Undervisningen i hebreiska skulle flyttas till teologiska fakulteten och professorn i orientalisk litteratur skulle ha hand om undervisningen i den islamiska världens tre huvudspråk arabiska, persiska och turkiska. Detta förslag befriade arabistiken från att i århundraden ha varit teologins och *philologia sacras*

lilla hjälpreda. Ännu så sent som 1835 hade man vid universitetet på allvar dryftat förslaget att sammanslå professuren i orientalisk litteratur med exegetik då en gång hebreiskan var det enda orientaliska språket av betydelse. Wallins förslag godkändes 1852, men då man senare kunde konstatera att ändringen försvårade idkandet av jämförande semitisk filologi, återinförde J.J.W. Lagus hebreiskan i professorns undervisningsskyldighet 1867. Men det skedde på filologins, inte teologins villkor. I dag är Wallins lärostol tudelad, professuren i arabiska och islamforskning samt professuren i semitiska språk och kulturer.

I de flesta internationella lärdomshistoriska verk förbigås Wallin med ett par rader eller med en lärd fotnot. Det här är förståeligt eftersom en forskares och forskningsresandes position definieras enligt vad eftervärlden vet om hans bedrifter. Största delen av Wallins anteckningar på svenska har förblivit onåbara för det internationella forskarsamfundet. Endast den redan tidigare nämnda tyska antologin om beduinsånger *Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt* utkom 1851–1852 i slutgiltig form av Wallins egen hand. Två artiklar på engelska *Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia, in 1848* från 1851 och *Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca, by Suez, Arabá, Tawilá, al-Jauf, Jubbé, Háil, and Nejd, in 1845* från 1854 publicerades i Royal Geographical Societys tidsskrift (den andra postumt). Artiklarna i deras publicerade form avvek från Wallins manuskript och redaktionen hade försett dem med ”skolpojksaktiga noter och anmärkningar”, för att låna Wallins egna ord i hans brev till Shaw den 9 september 1851. I samma publikation utkom 1855 artikeln *Narrative of a Journey from Cairo to Jerusalem, via Mount Sinai* som sällskapets svenskkunniga sekreterare Norton Shaw hade översatt från brev som ursprungligen hade publicerats i *Morgonbladet* 1847. Till Wallins skriftliga kvarlåtenskap hör även två språkvetenskapliga artiklar som Herman Kellgren, Wallins efterträdare som professor i orientalisk litteratur, förfärdigade för publikation. Dessa är *Über die Laute des Arabischen und ihre Bezeichnung* från 1855 och 1858 och *Bemerkungen über die Sprache der Beduinen* som utkom 1858.

Wallin hade före sin död berättat för Norton Shaw att han förberedde en svenskspråkig beskrivning av resorna avsedd för en bredare publik. Bland pappren i Wallins kvarlåtenskap återfanns början av denna beskrivning.

B.O. Schauman redigerade materialet för publikation och den utkom 1853 under titeln *Georg Aug. Wallins första resa från Cairo till Arabiska öknen i April 1845*. Texten omfattar endast resans första vecka men består ändå av hela 118 sidor text och sex sidor fotnoter på arabiska, vilket ger en hänvisning till den tänkta textens hela proportion. Besynnerligt nog verkar det som om Wallin, som annars tog avstånd från kammarlärdom, i denna bok riktad till en bredare publik pedantiskt hängett sig åt att framhäva sin beläsenhet genom en oändlig mängd små detaljer.

Publikationernas ringa antal betyder dock inte att de skulle vara betydelselösa. Den tredje ökenfärden förde Wallin som första europé genom norra Arabien och gav honom rikligt med uppskattning och utmärkelser. Royal Geographical Societys stora pris förärades Wallin 1850 och senare samma år fick han Société de Geographie i Paris stora silvermedalj. Av hela Wallins sammanslagna verksamhet fås dock mest utbyte av dagböckerna och breven. De utgör en outtömligt rik källa vad gäller det dagliga livet i Egypten, på Arabiska halvön och i Persien under 1840-talet.

Den brittiska forskaren M. Trautz publicerade 1932 en artikel med den träffande titeln *G.A. Wallin. A forgotten explorer of Arabia*. I början av artikeln gestaltar Trautz insiktsfullt Wallins betydelse och orsakerna till att hans ställning inom Arabiens forskningshistoria är så okänd och underskattad:

> Each decade of the middle of the nineteenth century is marked by one name of capital importance in the history of Arabian exploration: Wallin in the 40's, Burton in the 50's, Palgrave in the 60's, Doughty in the 70's; to three out of the four we have owed, down to quite recent years, the chief of our knowledge of Central Arabia. It is perhaps too much to say that Wallin's name is forgotten; rather is it embalmed in the dusty files of the Royal Geographical Society's *Journal*, and in histories of Arabian exploration, where much that is known about him is known wrongly.[56]

GEORG AUGUST WALLIN BEGRAVDES fredagen den 29 oktober på Sandudds begravningsplats i Helsingfors. På gravens stora obearbetade naturstensblock står att läsa med latinska bokstäver Georg Aug: Wallin

och med arabiska bokstäver hans antagna namn ʿAbd al-Wālī. Akademiska Sångföreningen framförde koraler och Wallins vän professor Gabriel Geitlin höll ett minnestal.

Sex år efter Wallins död, 1858, inledde Västfinska avdelningen traditionen att fira sin årsdag på Wallins dödsdag den 23 oktober. Ordföranden Valfrid ”Busen” Alftan, sin tids retor, höll ett tal över Wallins minne. Enligt Arvid Mörne, som återger talet i en studie över J.J. Wecksell, var det ett symptom för vad han kallar Wallinkulten.

> Det Finland som begrät och ännu i denna stund begråter Wallin bär inom sig en idé, den skönaste, den ädlaste som något folk kan hysa i sitt inre, fosterlandskänslans, nationalmedvetandets. Denna idé sträfvar att med ressurser, med krafter hämtade ur det finska folkets eget inre, på äkta, nationel grund lyfta dess kultur till jemnhöjd med kulturen hos Europas bättre lottade nationer. Lifvadt af denna idé utsände Finland en af sina ädlaste söner att på Siberiens stepper uppsöka det finska folkets, redan af århundradens natt skymda vagga, lifvadt af denna idé blickar Finland ännu i dag med vördnad upp till män, sådana som en Lönnrot, en Snellman, det unga finska nationalitetssträfvandets banérförare. Men hvad var, betraktad från denna ståndpunkt Wallin? Intet. Den djerfve vandraren i de Arabiska öknarne kunde derifrån icke medföra ett enda strå till den kulturens byggnad, på hvilken man i hemlandet arbetade […].
>
> Tyst erkännande [landets tacksamhetsskuld hos jordens alla bildade nationer] sände Finland sin ädle son Georg August Wallin till Orienten, till vaggan för alla de folkkulturer, från hvilka den Finska lånat elementer, i det glada hopp, att de kunskapsskatter han der skulle samla engång kunde nedläggas på vetenskapens kosmopolitiska, för alla jordens folk gemensamma altare, såsom en tacksamhetens gengåfva från Finland till hela den vida verld. Det är detta hopp som med G.A. Wallin nedgick i grafven, det är derföre Finland begråtit honom, det är derföre det ännu i dag står sörjande vid hans graf. Kan någonting lända oss till tröst i denna vår djupa sorg, så är det medvetandet derom att öfver en ädlare, intelligentare och framför allt en flärdlösare mans graf har aldrig ett folk gjutit tårar, och vissheten derom att ett folk, som under vexlande skiften kunnat förlora så mycket som vårt, utan att gå under, att ett sådant folk eger kraft nog att bryta sig en framtid och fortbestå uti densamma. I denna gladt-sorgliga och sorgligt-glada stämning tömma vi en skål för Georg August Wallins minne.[57]

Åtta år efter Wallins död, tisdagen den 23 oktober 1860, restes ett minnesmärke på Wallins grav. Studentkårens sångare framförde en dikt skriven för tillfället av studenten Josef Julius Wecksell varefter B.O. Schauman kortfattat belyste minnesmärkets betydelse.

"Vid inwigningen af G.A. Wallins minnessten"

av Josef Julius Wecksell

På öknens slätter i natten
En beduin framfar,
Kamelen vaggar sakta
Och himmelen tindrar klar.
In slumra öknens vågor
Vid vandrarns aftonpsalm.
Vid vägen i toppen bruten
Står vissnad ung en palm.

”Dig stormen bröt i din blomning,
Stor Allah är som var!”
Så beder beduinen,
Till tömmen han åter tar.
En reskamrat från fordom
Då minnes hastigt han.
Han nämnde sig Abdul Waly;
Det var en trofast man.

Han minns hur der vid hans sida
En stjernklar natt han red,
Den resliga gestalten
Med stål uti hvarje led.
”Hvar månne nu han resa
I öken eller stad?”
En sörjande vindfläkt susar
I palmens vissna blad.

Han vet ej att högt i norden
Han ligger gömd i frid,
Att här han föll likt palmen
I blomningens bästa tid;
Vet ej hvad allt förloradt
Med honom gömdes sen; –
Vi veta det vi dess mera,
Som reste denna sten.[58]

Några dagar senare, den 29 oktober 1860, skrev J.A. Schauman i tidningen *Papperslyktan* en text som här förtjänar att i sin helhet citeras som ett uttryck för tidens anda och som ett bevis för den förändring då skett jämfört med den ringa förståelse den akademiska världen under Wallins resor visade honom:

> Hvad man af allt detta kan sluta, om man icke insett det förut, är att Wallins minne icke är ett af dem, som bleknar med åren, att hans namn inom Finlands gränser kommer att nämnas med allt större kärlek och beundran, ju längre det hinner fram genom tiderna.

Och hvarföre är det egentligen han då så står och skall stå qvar i nationens hågkomst?

Var han en stor författare, som med sina skrifter mäktigt inverkat på sitt folks andliga utveckling och bildning? – Visst icke. Ganska få af hans landsmän kunna beundra eller komma att beundra honom såsom författare. Hvad han skrifvit är till stor del ännu outgifvet, eller ligger det för oss otillgängligt förvaradt i utländska lärda jurnaler.

Eller hvar han en stor patriot, hvars hjerta klappade endast för fosterlandet och dess väl? – Icke heller. Han var ju nästan en främling på egen strand, hans själ drogs åt annat håll, långt bort från hans land, från hela hans verldsdel, bort till Arabiens öknar.

Hvad var då hans storhet?

Han var, kan man våga att svara, kanske den störste poet, som Finland har burit. Han var en poet, som aldrig skrifvit en enda vers, men som dock gifvit oss ett epos, rikare på händelser, äfventyr, omväxling, underbarheter, än knappt någon fantasi förmått dikta, och detta epos var – hans eget lif. Han var en poet, som aldrig på scenen eller på pappret framställt en enda mensklig karakter, men som visat oss en karakter, sannare, helgjutnare, nästan högre och starkare, än skaldernes skönast skapade idealer, och denna karakter var – hans egen.

En sådan personlighet, som Wallins, kan icke försvinna ur hans folks minne. Den sitter qvar i traditionen, och förefaller allt större och underbarare, ju längre bort ifrån densamma man kommer. Och lyckligt det folk, som har att skåda tillbaka och upp mot dylika gestalter. Fegheten, vekligheten, slafsinnet, lögnen, lismeriet, högfärden, skrytet, flärden, pedanteriet, auktoritetstron, – alla dessa fly eller rodna för bilden af en Wallin.[59]

Då vi sakna fotografier av Wallin samt även utförligare beskrivningar av hans yttre är det skäl att återge vad en av hans elever från 1851–1852 skriver ett halvt sekel senare:

Hvad jag dock ej kunnat hos Wallin förglömma, är han själf, börjande med den högresta gestalten, de mörkbleka anletsdragena, den höga med mörk, men icke stark hårväxt bevuxna hjässan, de mörka klara ögonen, den fint bildade raka näsan, den något starkt utbildade underkäken med det svarta icke synnerligen långa skägget och slutligen den enkla dräkten med den korta öfverrocken, i

hvilken man, om man ej vetat honom vara den berömda resanden i Arabiens öknar, lätt kunnat taga honom för en af hafvets väderbitna söner.

Hvad åter Wallin såsom föreläsare angår, står han äfven här från den jämförelsevis korta tid, det var för mig förunnadt att afhöra honom, för mitt minne såsom den rättframme för allt prål främmande mannen, till hvilken man dock vid tanken på hans djärfva färder och ovanliga språkkännedom så gärna lyssnade, för att ej tala om den enkla vänlighet, med hvilken man alltid fann sig emottagen i hans hem, då det gällde att få svårigheter lösta, på hvilka man råkat vid försöket att på egen hand komma in i någon vare sig arabisk eller persisk text.

Hvad för öfrigt Wallin såsom enskild person vidkommer, synes mig Aug. Schauman i sina ”från sex årtionden i Finland” II pag. 14–18 hafva uttalat äfven mina känslor. Med djup smärta emmottog jag därför underrättelsen om Wallins efter blott en kort tids sista sjukdom inträffade död, och en tom ceremoni var det för mig ej att, på därom hos Vestfinska afdelningen gjord anhållan, få vara en af dem som till det sista hvilorummet hade att bära den så högaktade och så afhållne läraren.[60]

När balansräkningen för forskningsresor till Arabien ställs upp utifrån den kännedom vi i dag har, kan man konstatera att av forskarna bör uttryckligen fyra nämnas. Dessa fyra har avsevärt ökat vår kunskap om halvöns geografi, språkliga förhållanden och om dess nomadbefolkning beduinernas liv och tillvaro. Dessa resenärer är under 1800-talet Johann Ludwig Burckhardt, Georg August Wallin och Charles Montague Doughty samt under 1900-talet Wilfred Thesiger. Wallins namn kan vi nämna bland dessa fyra utan att göra oss skyldiga till chauvinism, men med förbehållet att insikten i hans verkliga betydelse fortfarande förutsätter kunskaper i svenska. Vi kan endast önska att Wallins skildringar genom översättningar till engelska, arabiska och persiska skulle nå en större internationell publik. I väntan på detta kan vi själva njuta av dem, nu mera medvetna än förr om vår särställning.

Wallinianans öden

Det är inte en självklarhet att vi i dag är i tillfälle att ge ut Wallins skriftliga kvarlåtenskap i den utsträckning Svenska litteratursällskapet har förbundit sig att göra. Papper är förgängligt men sällan har en akademisk forskares alster genomgått sådana öden som Wallins innan de i varje fall kunnat placeras i arkivens rätt så trygga värld. I ett brev till Geitlin daterat den 12 juni 1849 i Kairo skriver Wallin att han den 24 april samma år blev rånad av beduiner på sin väg från Bagdad till Damaskus och miste sin ”sjelfgjorda almanach, innehållande små anteckningar under resan samt thermometer-observationer ifrån början av året”.

Breven skickades oftast med diplomatposten. Wallin avlämnade dem på de lokala ryska konsulaten varifrån breven med tiden sändes till S:t Petersburg och därifrån vidare till Finland. Postgången var långsam och framkomsten osäker. Flera av breven försvann under vägen eller blev för längre tider liggande i S:t Petersburg på grund av nonchalans bland tjänstemännen. En del av de brev som kom fram till Finland finns inte längre. Det gäller de brev som professor Geitlin förde till tidningarna för att offentliggöras. När texten en gång hade satts, ja varför då spara originalen? I papperskorgen med dem! Vi kan inte längre jämföra Wallins ursprungliga text med det publicerade, inte heller veta vad som utelämnades eller missförstods eller vad av det arabiska materialet som feltolkades. Av dagböckerna fattas avsnittet för den mystiska Parisepisoden: var det Wallin själv som förstörde det eller någon efter hans död?

Vi vet också av Wallins brev till Finland och dagböckerna att han skrev ett flertal brev till sin vän och lärare al-Ṭanṭāwī i S:t Petersburg. Började från 1977 har Universitetsbiblioteket, det vill säga det nuvarande Nationalbiblioteket, Institutet för Asiens och Afrikas språk och kulturer vid Helsingfors universitet och jag personligen skickat förfrågningar och bulvaner till biblioteken och arkiven i Leningrad/S:t Petersburg och även besökt dem, och lovat guld och gröna skogar för kopior av dessa brev, men förgäves. I början av 2000-talet fick Saudiarabien mikrofilma allt al-Ṭanṭāwī-material som fanns tillhanda. Jag har en kopia av mikrofilmen men där finns inga brev från Wallin.

Vid Wallins frånfälle lämnades de anhöriga i en prekär ekonomisk situation. Theodor Clasén skriver i ett brev daterat i London den 21 december 1853 och adresserat till B.O. Schauman hur han förgäves försökt uppfylla det uppdrag han fått av Schauman, nämligen att i London försöka sälja Wallins reseanteckningar.[61] Tidigare samma år, den 18 juni, hade Schauman skrivit till Herman Kellgren om ”den isande likgiltigheten ibland våra academici” beträffande Wallins litterära kvarlåtenskap.[62] Kellgren för sin del berättar för Schauman i ett brev daterat midsommaraftonen 1853, att han bett al-Ṭanṭāwī gå igenom Wallins papper och eventuellt hjälpa vid utgivningen av dem. al-Ṭanṭāwī hade lovat men dennes avtalade visit till Finland senare på sommaren blev inte av och således inte heller granskningen av manuskripten.[63] Den 21 december 1853 berättar Schauman för Kellgren, att Geitlin har gett redaktionen av Wallins brev i uppdrag åt Elmgren medan han, Schauman, av ”gumman” (Wallins mor), har erhållit dagböckerna.[64] Men som vi vet utgav Elmgren såväl breven som dagböckerna medan det föll på Schaumans lott att ge ut *Georg Aug. Wallins första resa från Cairo till Arabiska öknen i April 1845*.

Vi kan bara tacka vår lycka att Norton Shaw och sällskapet i London inte visade något större intresse för Wallins papper. Desto sorgligare är det att läsa att en del av Wallins kvarlåtenskap förstördes avsiktligt i Helsingfors. Jac. Ahrenberg skriver den 26 oktober 1903 till Knut Tallqvist: ”I mitt födelsehem funnos i tiden flere bref af G.A. Wallin. Jag tror, eller rättare har velat tro att de vigtigaste skulle ha skänkts till universitetets bibliotek, ty en stor del förstördes på ett sätt och af en person som jag här icke vill nämna.”[65]

Wallins litterära alster passerade många händer, åtminstone Geitlins, Elmgrens, B.O. Schaumans samt ett nytt och överraskande namn: fröken Hilda Charlotta Wiik. Wallins syster Natalia testamenterade all sin egendom till Hilda Wiik som i sin tur 1882 donerade Wallins dagbok från 1847 och 1849, reseanteckningar, uppsatser, reseberättelser på engelska, tyska och franska i koncept, brev av och till Wallin från 1840–1850, arabiska litteraturens historia av Wallin från 1841, kartor, fullmakter, anteckningar vid föreläsningar och diverse upptecknigar på arabiska till Universitetsbiblioteket.[66]

Dessutom har vi två brev som av arkiven har sammanförts med Wallin, det ena av Carl W. Ahrenberg, det andra av W. Lagus. Den 9 november 1829

skriver Carl Ahrenberg från Helsingfors till en ”käre Broder” som då befann sig i Uppsala. Enligt arkivets uppgifter är denna icke namngivna käre Broder Wallin. Det kan inte stämma. Brevets ”Wallin” skulle ha haft planer på att göra karriär i militären och i Uppsala insjuknat i ”sjelfvan”, det vill säga malarian, båda upplysningar som inte anförts i samband med Wallin. De av Ahrenberg i brevet omnämnda gemensamma vänner och bekanta är namn vi inte påträffa i den krets Wallin rörde sig i. Det kanske viktigaste motargumentet är, att enligt den så kallade Logislistan för 1829–1842, som hölls över studerande vid universitetet, var Wallin hela hösten i Helsingfors där han åhörde adjunkt Sjöströms och docent Nervanders föreläsningar.[67] I Åbo finns ett digert 20 sidor långt brev från Wilhelm Lagus, Wallins privatelev och blivande efterträdare som professor i orientalisk litteratur. Lagus skrev brevet på sin långa (1850–1853) forskningsresa till Odessa, Athen och Wien. Brevet är daterat 23 maj 1852 och adresserat till ”Välborne Herr Statsråd och Riddare!”. Mottagaren är inte som man önskat sig Wallin utan statsrådet och riddaren i fråga är A.J. Sjögren.[68]

KRONOLOGI 1811–1843

24 OKTOBER 1811 Georg August Wallin föds i Sund
OKTOBER 1816 flyttar med familjen till Saltvik
HÖSTEN 1817 flyttar med familjen till Åbo
14 OKTOBER 1822 inskriven vid Katedralskolan i Åbo
1827 flyttar till Raumo
1828 flyttar till Helsingfors
17 JUNI 1829 avlägger studentexamen
22 JUNI 1829 inskriven vid Kejserliga Alexanders-Universitetet
16 DECEMBER 1834 relegerad från universitetet för vårterminen 1835
12 APRIL 1836 filosofie kandidatexamen
21 JUNI 1836 magisterpromotion
17 SEPTEMBER 1836 e.o. amanuens vid Universitetsbiblioteket
8 JUNI 1839 dissertation för docentur
29 JULI 1839 docent i orientalisk litteratur
HÖSTTERMINEN 1839 föreläser enligt åhörarnas önskan
28 FEBRUARI–MAJ 1840 i S:t Petersburg
15–20 JULI 1840 närvarande vid universitetets 200-årsfest
SEPTEMBER 1840–VÅREN 1841 studier i S:t Petersburg
SEPTEMBER/OKTOBER 1841 till S:t Petersburg
OKTOBER 1841 ansöker om resestipendiet för unga forskare
4 DECEMBER 1841 beviljas resestipendiet
MARS 1842 tillbaka i Helsingfors
HÖSTTERMINEN 1842–VÅRTERMINEN 1843 medicinska studier i Helsingfors
28 JULI 1843 avreser från Helsingfors
11 AUGUSTI 1843 anländer till Travemünde
24 AUGUSTI–14 OKTOBER 1843 i Paris
18–23 OKTOBER 1843 i Marseille
25 NOVEMBER–7 DECEMBER 1843 i Konstantinopel
14 DECEMBER 1843 stiger i land i Alexandria

GEORG AUGUST WALLINS SLÄKT

I. Simon (Pehrsson) Wallinus
kyrkoherde, d. februari 1713 Urdiala

Margaretha
d. 1695 Hattula

II. Israel Wallin (f. d. Wallinus)
kyrkoherde, f. 28/6 1687 Hattula
d. 29/6 1750 Längelmäki

Maria Wallenius
f. 16/1 1697 Ackas
d. 25/3 1748 Sääksmäki

III. Israel Wallin
kyrkoherde, f. 3/2 1722 Urdiala
d. 5/2 1793 Kumlinge, Åland

Christina Elisabeth Fortelius
f. 12/1 1741 Sastmola
d. 23/10 1786 Kumlinge, Åland

IV. Israel Wallin
överkamrer, f. 11/2 1777 Kumlinge, Åland
d. 29/4 1839 Helsingfors

Johanna Maria Ahrenberg
f. 23/7 1779 Eckerö, Åland
d. 10/8 1854 Helsingfors

Barn:

1. Augusta Wallin f. 3/5 1804 Saltvik, Åland, d. 14/3 1864 Åbo, 9 barn
2. Carl August Wallin f. 22/10 1807 Sund, Åland, d. 1828 Gibraltar(?)
3. Emile Wallin f. 1/2 1810 Sund, Åland, d. 4/3 1819 Åbo
4. **Georg August Wallin** f. 24/10 1811 Sund, Åland, d. 23/10 1852 Helsingfors
5. August Israel Wallin f. 6/12 1813 Sund, Åland, d. 6/3 1814 Saltvik, Åland
6. Natalia Sofia Wallin f. 5/10 1818 Åbo, d. 29/11 1881 Helsingfors
7. Bror August Wallin f. 1/11 1820 Åbo, d. 1868 Smolensk, Ryssland

Шейх Мансур

Muḥammad ʿAyyād al-Ṭanṭāwī

Den 22 augusti 1840 kunde man i *S.-Peterburgskije vedomosti* läsa följande: ”Ni frågar mig, vem är denna vackra man i orientalisk kostym och vit turban, ett kolsvart skägg och livliga ögon fulla av eld, med ett intelligent ansikte, som är – och det märker man genast – solbränt men icke av vår bleka nordliga sol. [...] Det är vår nya gäst från Nilens stränder, den ärevördige Shaikh Muḥammad ʿAyyād al-anṭāwī [*sic*].”

al-Ṭanṭāwī, Wallins lärare i arabiska i S:t Petersburg, föddes 1810 i Ṭanṭā, Egypten. Han kom som 13-åring till Kairo för att studera vid den islamiska världens förnämsta religiösa universitet al-Azhar. Hans lärare Ḥasan al-ʿAṭṭār hade under den franska ockupationen av Egypten 1798–1801 lärt sig franska och blivit intresserad av europeisk kultur. Muḥammad ʿAlī, Egyptens de facto härskare under hela första hälften av 1800-talet, skickade studerande till Europa och inkallade specialister från Europa till Egypten i ett försök att modernisera landet efter franskt mönster. Den begynnande arabistiken i Europa utnyttjade möjligheten att skicka filologer till landet och al-Ṭanṭāwī var en av de lärda från al-Azhar som åtog sig att undervisa européerna i arabiska. Bland hans elever i Kairo påträffar vi ett antal blivande framstående arabister och professorer vid europeiska universitet, bland andra engelsmannen Edward William Lane, fransmännen Fulgence Fresnel och A. Perron, tyskarna Franz Pruner och Gustav Weil samt två unga ryska diplomater Nikolaj Muhin och Rudolf Frähn.

Orsaken till att den lärde al-Azhar-schejken hade tagit sig från Nilens stränder till Nevans var att då professorn i arabiska vid Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg Jean François Demange dog lyckades al-Ṭanṭāwīs ryska elever få honom anställd som lärare i arabiska vid institutet. Följaktligen kom al-Ṭanṭāwī sommaren 1840 till S:t Petersburg där han arbetade ända fram till sin död 1861, till en början vid institutet och efter 1847 som professor vid universitetet. al-Ṭanṭāwis betydelse för den ryska arabistiken var ringa. Av hans elever i S:t Petersburg är det främst Georg August Wallin och den berömde arkeologen och numismatikern P.S. Savelev, från vars penna artikeln i *S.-Peterburgskije vedomosti* härstammar, samt historikern V.V. Grigorev som bör omnämnas.

Noter

[1] Spaniens diplomatiska relationer med norra Afrika hade redan under 1700-talets andra hälft föranlett spanska arabister att studera den talade arabiskan i Marocko. Det skedde dock vanligen som ett bihang till studier i klassisk arabiska. Se Moscoso García, F., ”El estudio del árabe marroquí en España durante el siglo XIX. La obra de Manuel Bacas Merino”, *Miscelánea de Estudios Árabes y Hebraicos, sección árabe-islam* 57, 2008, s. 269–293.

[2] Snellman, J.V., *Samlade arbeten* XII, Helsingfors: Statsrådets kansli 1998, s. 45.

[3] För en framstående resa till en finskatalande ort hade Wallin lärt sig några ord och fraser ”till det ringa han förut kunde af finskan”. Se Museiverket, H.A. Reinholms arkiv Hu 96, Biografiska och historiska anteckningar, s. 281. Trots det här hade Wallin 1832 blivit medlem i det året innan grundade Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (Finska Litteratursällskapet). Se Sulkunen, I., *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1892*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 952, Helsinki 2004, s. 291.

[4] [Rein, Th.], *G.A. Wallins lefnad och resor berättade för ungdom*, Helsingfors: G.W. Edlunds förlag 1872, s. 8; Museiverket, H.A. Reinholms arkiv Hu 96, Biografiska och historiska anteckningar, s. 260 anger att olyckan skedde i Terra Vecchia eller (s. 279) Gibraltar; Jac. Ahrenberg tror sig ha hört av sin far att olyckan skedde på Korpoström, se *Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin*, utgifna jämte en lefnadsteckning af Knut Tallqvist, Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland (SSLS) 70, Helsingfors 1905, s. V not 1.

[5] Rein 1872, s. 8; Museiverket, H.A. Reinholms arkiv Hu 96, Biografiska och historiska anteckningar, s. 260, 279.

[6] Snellman 1998, s. 45.

[7] Museiverket, H.A. Reinholms arkiv Hu 96, Biografiska och historiska anteckningar, s. 280.

[8] Ibid., s. 280 relaterande prosten J.E. Ahlgrens berättelse om händelseförloppet; Lagus, W., *Från pojkåren och gymnasiet. Hågkomster,* Helsingfors: G.W. Edlunds 1904, s. 163–164, 255; Öhrnberg, K., ”Nu va de kucku de!”, *Nya Argus* 1–2, 1985, s. 40.

[9] Lagus 1904, s. 171, se äv. s. 161, 162.

[10] Nationalbiblioteket (NB), A.J. Sjögrens brevsamling, A.J. Sjögrens brev till A. Blomqvist 30/3 1840, coll. 24.5. Christian Frähn (1782–1851) är grundaren av den ryska arabistiken samt Asiatiska museets första chef.

[11] August Schaumans på egen erfarenhet baserade jämförelse mellan Castrén och Wallin belyser detta väl: ”Castrén och Wallin, desse tvillingheroer i den finska vetenskapens värld, [...] voro de dock i mycket varandra olika. Castrén, kunde man säga, var en vetenskapens aristokrat, Wallin en den fullkomligaste demokrat. [...] Wallins yttre person åter lät icke ens ana vetenskapsmannen; flärd och glitter av lärdom, liksom av allt annat, föraktade han; han hade studerat människolivet och naturen hellre än böcker; allt konstlat och onaturligt, allt konventionellt var honom förhatligt.” Se Schauman, A., *Från sex årtionden i Finland* II, Helsingfors: Holger Schildts 1893, s. 11.

[12] Helsingfors universitets centralarkiv (HUCA), Kanslerämbetets arkiv, Andra ankomna brev, G.Geitlins brev till A.J. Sjögren 2/4 1840, II, Ec 3. Fredrik Hyrén (född 1812, dödsåret obekant) blev efter tiden vid institutet anställd vid den kejserliga ryska ambassaden i Konstantinopel, där Wallin träffade honom på resan till Egypten; dagbok 27/11 1843: ”[Hyrén] hade nu legat trenne år här och glömt allt det ringa han hade lärt sig i Orientalia; [...] Han var galnare nu än förr och torde väl alldrig bli rätt som andre utan att dock bli mer än andre.”

[13] NB, A.J. Sjögrens brevsamling, A.J. Sjögrens brev till A. Blomqvist 4/5 1840, coll. 24.5.

[14] NB, Blomqvistiana, A. Blomqvists brev till A.J. Sjögren 28/5 1840, coll. 209.4.

[15] Riksarkivet (RA), A. Armfelts arkiv, N.A. Gyldéns brev till A. Armfelt 18/12 1841, IIa, 17b.

[16] Snellman, J.V., *Samlade arbeten* II,

Helsingfors: Statsrådets kansli 1991, s. 647.

17 Lagus, W., *Strödda blad. Nytt och gammalt i historiska och humanistiska ämnen 1. Peter Forskåls lefnad*, Helsingfors: Edlund 1877, s. 37f.

18 *S.G. Elmgrenin muistiinpanot*, julkaissut Aarno Maliniemi, Suomen Historian Lähteitä II, Helsinki: Suomen historiallinen seura 1939, s. 321–322. Elmgren yttrar sig i lika ordalag även i samband med publikationen av Wallins brev och dagböcker sex år senare, se *Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849. Dagbok och bref* I, utg. postumt av S.G. Elmgren, Helsingfors: J.C. Frenckell & Son 1864, s. 63.

19 Lane, E. W., *Description of Egypt. Notes and Views in Egypt and Nubia, made during the years 1825, 26, 27, and 28. Chiefly consisting of a Series of Descriptions and Delineations of the Monuments, Scenery, &c. of those Countries*, edited and with an introduction by Jason Thompson, Cairo; American University in Cairo Press 2000, s. x.

20 Wallins första val av arabiskt namn, rätt så likt hans eget, visade sig dock opassande, varande ett uttryck använt av helgon; under sin första ökenfärd ändrade han det till Wālī, men då det visade sig vara ett av Guds 99 sköna namn var han ånyo tvungen att ändra det och den här gången till ʿAbd al-Wālī (ʿAbd = tjänare). Under sin tredje ökenfärd på Arabiska halvön var han återigen tvungen att ändra det på grund av wahhabiterna, nu till ʿAbd al-Maulā.

21 Denna problematik har nyligen behandlats av Ben Grant i samband med en annan Mekka-farare, Sir Richard Francis Burton. Se Grant, B., *Postcolonialism, Psychoanalysis and Burton. Power Play of Empire,* New York & London: Routledge 2009.

22 Snouck Hurgronje, C., *Mekka in the Latter Part of the 19th Century. Daily Life, Customs and Learning. The Moslims of the East-Indian Archipelago*, translated by J.H. Monahan with an introduction by Jan Just Witkam, Leiden: Brill 2007, s. xviii.

23 Se Littmann, E., ”Eigennamen der heutiger Ägypter”, *Studi orientalistici in onore di Giorgio Levi Della Vida* II, Roma: Istituto per l’Oriente 1956, s. 92.

24 Lane, E. W., *Manners and Customs of the Modern Egyptians*, London: J.M. Dent & Sons 1966, s. 161. Den svenska översättningen av Bo Ericson, Furulund: Alhambra 1998, s. 120.

25 HUCA, Kanslersämbetets arkiv, Ankomna brev Eaa 54, Brevakten 23/1847.

26 Wallin själv räknade med att han hittills varit tre år på resa och nu sökte han resestipendiet uttryckligen för ytterligare två års vistelse i Orienten. Men i konsistoriet utgick man ifrån att då stipendiet anslogs ledigt vart femte år så innebar det att ifall Wallin ånyo skulle få det skulle ingen annan ha möjlighet till det under tio års tid.

27 HUCA, Centraladministrationens arkiv, Konsistoriets protokoll Ca 21, Protokoll från 10/4 1847.

28 HUCA, Centraladministrationens arkiv, Konsistoriets protokoll Ca 21, Protokoll från 10/4 1847.

29 Castrén, G., *Herman Kellgren. Ett bidrag till 1840- och 1850-talens kulturhistoria*, SSLS 302, Helsingfors 1945, s. 207.

30 Ibid., s. 207.

31 Biblioteken i besittning av folier av *Codex Sinaiticus* har gjort dem tillgängliga i elektronisk form för allmänheten. Se Campbell, P., ”At the British Library”, *London Review of Books* 31: 14, 2009, s. 26 eller www.lrb.co.uk/v31/n14/peter-campbell/at-the-british-library

32 Översättning: Magister Georg August Wallin väntas återkomma från sin fyraåriga resa. Det reseunderstöd han åtnjutit under sina vandringar på Egyptens och Arabiens sandheder, har tilldelats Doktor K. W. [*sic*] Willebrand. Vi kommer säkert att få njuta av en mängd nya och för vetandet viktiga saker, uppfunna i Arabiens hemlighetsfulla ödemarker, då Wallin ankommer. Det värsta vore om Wallin, såsom så mången annan saknad man, skulle lämna sitt land, då det inte finns en lämplig plats för honom vid universitetet.

33 ”Royal Geographical Society”, *The Nautical Standard* 18.5.1850, s. 298;

svensk översättning i *Finlands Allmänna Tidning* 154, 6.7.1850; äv. i *Bref och dagboksanteckningar*, s. XCIII–XCIV.

34 Se föregående not.

35 *Bref och dagboksanteckningar*, s. CII.

36 Snellman, J.V., *Saima* 51, 18.12.1845.

37 W.G. Lagus brev till Wilhelm Lagus i Odessa 5/11 1850, publicerad i Lagus, H., *En gammal akademisk släkt enligt familjebrev tecknad*, SSLS CCLVII, Helsingfors 1936, s. 208.

38 Strömborg, J.E., *Biografiska anteckningar om Johan Ludvig Runeberg* 4, ny upplaga utgiven av Karin Allardt, SSLS CCXXV, Helsingfors 1931, s. 269–270.

39 HUCA, Centraladministrationens arkiv, Konsistoriets protokoll Ca 24, Protokoll från 26/10 1850.

40 Se not 37.

41 R. Lagus brev till W. Lagus i Odessa 28/1 1851, publicerad i Lagus, H. 1936, s. 262.

42 HUCA, Centraladministrationens arkiv, Konsistoriets protokoll Ca 24, Protokoll från 26/10 1850.

43 *Vestnik Imperatorskago Russkago Geografitjeskago Obsjtjestva* 1851: II: X, s. 5–10 återger brevets ryska översättning med undantag av Wallins fyra framställda villkor som återges i *Vestnik* 1851: II: I, s. 19f. Det franska originalet saknas men Wallins franska koncept – det finns även svenska konceptutdrag – är utgivet i *Bref och dagboksanteckningar*, s. 323–329.

44 *Vestnik* 1851: II: I, s. 19f.

45 Översättning i *Bref och dagboksanteckningar*, s. CXVII, 331: Om emellertid K. Ryska geografiska sällskapet finner det nödigt att genast rådgöra med mig angående den föreslagna resan, anser jag mig böra på förhand underrätta Eder, att jag på ett eller annat sätt bör förses med de för resan till S:t Petersburg nödiga medlen; ty jag för min del har inga. Utnämnd till professor […], har jag i allt erhållit en godtgörelse af 85 rubel silfver, en summa, som icke tillåter mig att tänka på resor.

46 *Vestnik* 1851: III: I, s.12–13.

47 *Vestnik* 1852: IV: VII, s.13.

48 NB, G.A. Wallins arkiv, N. Shaws brev till G.A. Wallin 17/11 1851, coll 468: At the Council an opinion was very generally expressed that so learned and so enterprising a traveller as yourself ought not to be too closely tied by regulations, and that the explorations, which you desire to make in Arabia, should be, as far as possible, left to your own judgment. While this opinion must be highly flattering to your feelings […].

49 *Bref och dagboksanteckningar*, s. CXXI.

50 Se Wallins franska brevkoncept till okänd adressat daterat i december 1851 i S:t Petersburg och det franska konceptet till greve Muchlinskij daterat i januari 1852 i Helsingfors. Båda koncepten är utgivna i *Bref och dagboksanteckningar*, s. 333ff.

51 Hogarth, D.G., *The Penetration of Arabia*, London: Alston Rivers 1904, s. 161.

52 *Bref och dagboksanteckningar,* s. 336. Översättning: Då jag 1848 gjorde en avstickare till Persien, lärde jag mig känna blott det största förakt mot det smaklösa och demoraliserade persiska folket, som dock sannolikt till sitt sätt att tänka, sin karaktär och sina levnadsvillkor är mycket nära det folk bland vilka den nu föreslagna resan skulle föra mig. Således kan jag i motsatts till den kärlek och respekt jag hyser för de ädla och ridderliga beduinerna endast med fruktan och avsky tänka på de faror och äventyr, som jag kan vänta mig bland de råa balucher, afghaner och turkomaner. Och då resanden saknar håg och engagemang, kan man inte heller vänta sig resultat.

53 Murchison, R., ”Adress to the Royal Geographical Society of London”, *Journal of the Royal Geographical Society* 22, 1852, s. cxv.

54 Godsall, J.R., ”Fact and fiction in Richard Burton’s Personal Narrative of a Pilgrimage to El-Medinah and Meccah (1855–6)”, *Journal of the Royal Asiatic Society* 3:3:3, 1993, s. 339; *The Tangled Web. A Life of Sir Richard Burton*, Leicester: Troubador Publishing 2008, s. 77–78.

55 R. Lagus brev till W. Lagus i Odessa 28/1 1851, publicerad i Lagus, H. 1936, s. 263.

56 Trautz, M., ”G.A. Wallin. A forgotten explorer of Arabia”, *Journal of the Royal Central Asian Society* 19, 1932 , s. 131.

57 Mörne, A., *Josef Julius Wecksell*, SSLS LXXXIX, Helsingfors 1909, s. 76–77.

[58] Wecksell, J.J., ”Vid invigningen af G.A. Wallins minnessten”, *Samlade Dikter*, Helsingfors: K.E. Holms förlag 1876, s. 79–80.

[59] Signaturen Metr. [= J.A. Schauman], *Papperslyktan* 44, 29.10.1860, s. 346.

[60] NB, K. Tallqvists arkiv, A.W. Frosterus brev till K.Tallqvist 10/7 1903, coll. 231.13.

[61] NB, B.O. Schaumans arkiv, B.O. Schaumans brev till T. Clasén 21/12 1853, coll. 198.19. Brevet är i själva verket en avskrift av ett brev skickat av Clasén från London till Schauman i Helsingfors. Clasén var vid tidpunkten i London; det finns ett brev av Schauman skrivet till Herman Kellgren daterat i Helsingfors den 21 december 1853 och till ytterligare förvisso har Schauman den 17 juli 1853 skrivit till Kellgren om att Clasén rest till London för att försöka sälja Wallins reseskildring skriven på engelska. Se NB, H. Kellgrens arkiv, coll. 99.2.

[62] NB, H. Kellgrens arkiv, B.O. Schaumans brev till H. Kellgren 18/6 1853, coll. 99.2.

[63] NB, B.O. Schaumans arkiv, H. Kellgrens brev till B.O. Schauman midsommar-aftonen 1853, coll. 198.7.

[64] NB, H. Kellgrens arkiv, B.O. Schaumans brev till H. Kellgren 21/12 1853, coll. 99.2.

[65] NB, K. Tallqvists arkiv, Jac. Ahrenbergs brev till K. Tallqvist 26/10 1903, coll. 231.13.

[66] Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto, S.G. Elmgrens arkiv, G.A. Wallins efterlämnade papper, Diverse; RA, Helsingfors rådstuvurätts arkiv, Boupptеckningar, Natalia Wallin, 1881 nr. 7483. Då blivande assyriologen och ambassadören Harri Holma skrev på sin pro-gradu-avhandling 1907 fick han av pastorn, senare prosten, Hannu Haahti (gift med G. Geitlins sondotter Lovisa Gabriela Geitlin) låna sex brev av Wallin som fanns i släktens ägo. Se Holma, H., G.A. Wallinin matkakertomusten arabiankielinen sanasto, s. 12–13. Elmgren hade lyckligtvis redan på 1860-talet tillgång till dessa brev. De donerades senare på 1900-talet till Nationalbiblioteket.

[67] Svenska litteratursällskapet i Finland, Historiska och litteraturhistoriska arkivet, C. Ahrenbergs arkiv, C. Ahrenbergs brev till G.A. Wallin(?) 9/11 1829, SLSA 171; HUCA, Centraladministrationens arkiv, Logislista 1829–1842, Bc 2.

[68] Åbo Akademi, Handskriftssamlingarna, W. Lagus arkiv Inb (4), Max 169:1, W. Lagus brev till G.A.Wallin(?) 23/5 1852.

Material av Georg August Wallin i tryck

De praecipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia, Helsingforsiae: Frenckelliana 1839 (akad. avh.)

”Aus einem Briefe von Hrn. G.A. Wallin. London d. 6. Mai 1850”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* IV, 1850, s. 393

al-Qaṣīda al-ḥā’īya min al-ashʿār al-fāriḍīya … Carmen Elegiacum Ibnu-l-Faridi cum commentario Abdu-l-Ghanyi e duobus codicibus Londinensi et Petropolitano in lucem edidit, Helsingforsiae: Litteris Frenckellianis 1266 h./1850 m. (akad. avh.)

Kitāb sharḥ al-ʻallāma Badr al-dīn ʻalā qaṣīda wāliduhu al-ʻallāma Ibn Mālik al-mashhūr bi-Lāmīyat al-afʻāl, Halsinfurs 1851 (arabisk grammatikalisk text utg. av Wallin)

”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia, in 1848”, *Journal of the Royal Geographical Society* 20, 1851, s. 293–344

”Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt, I”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* V, 1851, s. 1–23

”Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt, II”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* VI, 1852, s. 190–218, 369–378

Georg Aug. Wallins första resa från Cairo till Arabiska öknen i April 1845. Fragment, utg. postumt av B.O. Schauman, Helsingfors: J. Simelii arfvingar 1853

”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca, by Suez, Arabá, Tawilá, al-Jauf, Jubbé, Háil, and Nejd, in 1845”, *Journal of the Royal Geographical Society* 24, 1854, s. 115–207

”Narrative of a Journey from Cairo to Jerusalem, via Mount Sinai”, översatt till engelska av Norton Shaw, *Journal of the Royal Geographical Society* 25, 1855, s. 260–290

”Über die Laute des Arabischen und ihre Bezeichnung, I”, utg. postumt av Herman Kellgren, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* IX, 1855, s. 1–69

Fraissinet, Éd., ”Voyage du Dr G.A. Wallin dans le nord de l’Arabie pendant l’année 1848 [*sic*, pro 1845]. Analyse du Mémoire communiqué par ce voyageur à la Société royale de Géographie de Londres, I”, *Nouvelles Annales des Voyages et des Sciences Géographiques*, sixième série, première année, tome quatrième, 1855, s. 210–229 (fransk parafras av ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca”)

Fraissinet, Éd., ”Voyage du Dr G.A. Wallin dans le nord de l’Arabie pendant l’année 1848 [*sic*, pro 1845]. Analyse du Mémoire communiqué par ce voyageur à la Société royale de Géographie de Londres, II”, *Nouvelles Annales des Voyages et des Sciences Géographiques*, sixième série, deuxième année, tome deuxième, 1856, s. 88–105 (fransk parafras av ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca”)

”Über die Laute des Arabischen und ihre Bezeichnung, II”, utg. postumt av Herman Kellgren, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* XII, 1858, s. 599–650

”Nachlese zur Abhandlung G.A. Wallins über die Laute des Arabischen, Ztschr. d. D.M.G. Band IX, S. 1 ff.”, utg. postumt av Herman Kellgren, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* XII, 1858, s. 650–665

”Bemerkungen über die Sprache der Beduinen, auf Veranlassung des Aufsatzes von E.W. Lane: «Über die Aussprache der arabischen Vocale» u.s.w. Bd. IV, S. 170–186”, utg. postumt av Herman Kellgren, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* XII, 1858, s. 666–675

Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849. Dagbok och bref 1–4, utg. postumt av S.G. Elmgren, Helsingfors: J.C. Frenckell & Son 1864–1866

Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin, utgifna jämte en lefnadsteckning af Knut Tallqvist, Skrifter utgivna af Svenska litteratursällskapet i Finland LXX, Helsingfors 1905

Tallqvist, Knut, ”Ein arabischer Reisebericht von G.A. Wallin”, *Zeitschrift für Assyriologie* XXVII, 1912, s. 103–111

Holma, Harri, ”Eräs G.A. Wallinin arabiankielinen matkakirje”, *Aika* 3, 1912, s. 153–158

”Muistiinpanoja itämaan matkalta vuosina 1843–1849”, suom. Toivo Kaukoranta, *Suomen Kansalliskirjallisuus* VII, Helsinki: Otava 1931, s. 379–440

Holma, Harri, ”G.A. Wallinin käynti Mekkassa ja Medinassa v. 1845”, *Arabian suuri profeetta. Piirteitä Muhammedin elämästä ja islamin alkutaipaleelta*, Helsinki: Suomen Kirja 1943, s. 155–181, 195–196

Holma Harri, ”G.A. Wallins besök i Mekka och Medina år 1845”, *Arabiens store profet. Drag ur Muhammeds liv och islams äldsta historia*, Helsingfors: Söderström & Co 1944, s. 140–162, 177–178

Holma, Harri, ”G.A. Wallin à La Mecque et à Médine en 1845”, *Mahomet. Prophète des arabes. Esquisses de la vie de Mahomet et des origines de l’Islam*, Paris: Flammarion 1946, s. 191–212

Aro, Jussi, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Helsinki*, Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 28; Studia Orientalia 23: 4, Helsinki 1958 (innehåller urval av Wallins manuskript)

Schildt, Göran, ”Georg August Wallin i Egyptens deltabyar 1844”, *Resandets stora äventyr*, red. Göran Schildt, Stockholm: Natur & Kultur 1965, s. 440–456

Tutkimusmatkoilla arabien parissa. Otteita matkapäiväkirjoista ja kirjeistä, suomeksi toim. Jussi Aro ja Armas Salonen, Porvoo & Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö 1966

Ṣuwar min shimālī Jazīrat al-ʿarab fī muntaṣaf al-qarn al-tāsiʿ ʿashar, Bairūt: Manshūrāt Aurāq Lubnānīya 1971 (arabisk översättning av ”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia” och ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca”) (3. uppl. London & Bairūt: Alwarrak Publishing 2008 som *Riḥlāt Wālīn ilā Jazīrat al-ʿarab*)

Källan i fjärran öknen, texturval och inledning av Göran Schildt, Stockholm: Rabén & Sjögren 1976

Travels in Arabia (1845 and 1848), Cambridge & Naples & New York: Falcon-Oleander 1979 (nytryck av ”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia” och ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca”)

Reisen in Arabien 1845–1848, Herausgegeben und übersetzt von Uwe Pfullmann, Berlin: Edition Morgenland 2004 (tysk översättning av ”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia” and ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca”)

Wallin, Georg August, *Aavikon vaeltaja. Elämä ja päiväkirjat*, toimittanut Kaj Öhrnberg ja suomentanut Jaakko Anhava, Helsinki: Otava 2007

Utdrag ur Georg August Wallins brev publicerade i dagspressen

Helsingfors Tidningar 15, 24.2.1844; 17, 2.3.1844 (till Frans Edvard Conradi, daterat i Alexandria 16/12 1843)

Finlands Allmänna Tidning 283, 5.12.1845; 284, 6.12.1845; 285, 8.12.1845; 286, 9.12.1845; 287, 10.12.1845 (till Gabriel Geitlin, daterat i Dalagha 28–30/4 1845)

Finlands Allmänna Tidning 77, 3.4.1846; 79, 6.4.1846; 80, 7.4.1846; 81, 8.4.1846; 85, 15.4.1846; 87, 17.4.1846 (till Gabriel Geiltin, daterat i al-Jauf 4/7 1845)

Morgonbladet 4, 14.1.1847; 6, 21.1.1847; 7, 25.1.1847 (till Gabriel Geiltin, daterat i Kairo 4/12 1846)

Morgonbladet 40, 3.6.1847; 41, 7.6.1847; 42, 10.6.1847; 43, 14.6.1847; 44, 17.6.1847; 45, 21.6.1847; 46, 28.6.1847; 57, 5.8.1847; 58, 9.8.1847; 59, 12.8.

1847; 60, 16.8.1847 (till Gabriel Geitlin, daterat i Jerusalem 3/3 1847)

Helsingfors Tidningar 88, 11.11.1848; 89, 15.11.1848 (till Gabriel Geitlin, daterat i Kairo 14/12 1847)

Åbo Underrättelser 60, 31.7.1849; 61, 3.8.1849; 62, 7.8.1849; 64, 14.8.1849; 65, 17.8.1849; 66, 21.8.1849; 67, 24.8.1849; 68, 28.8.1849; 69, 31.8.1849; 70, 4.9.1849; 71, 7.9.1849; 72, 11.9.1849; 73, 14.9.1849 (till Gabriel Geitlin, daterat i Bagdad 15/4 1849)

Ilmarinen 52, 31.12.1855 (till Anders Wiklund, daterat i Alexandria 26/12 1843)

Uusi Suometar 245, 22.10.1911 (”Wallinin ensimmäinen erämaanmatka Arabiassa hänen itsensä kuvaamana. Suomennos kirjeestä huhtik. 1846 Kairosta äidilleen ja sisarelleen”)

Om utgåvan

I BAND 1 av *Skrifter* utges Georg August Wallins samtliga kända dagböcker och brev 1831–1843, universitetsrelaterat material om hans studier 1828–1841 samt ett urval brev till Wallin 1841–1843. Allt som allt utges här 31 lägg dagboksanteckningar, 27 brev skrivna av Wallin (varav originalen till två brev är försvunna och därför är utgivna efter den i dagspressen tryckta versionen), två brev till Wallin, tre betyg, två utnämningar med tillhörande bilagor, en docentavhandling med tillhörande *lectio præcursoria* samt tre stipendieansökningar med tillhörande bilagor. Manuskriptbeskrivningarna gäller endast dokument skrivna av Wallin och endast originalhandskrifter.

Georg August Wallin åkte sommaren 1843 iväg på en resa till Mellanöstern och återvände till Helsingfors i juni 1850. Resans huvudsakliga syfte var att undersöka arabiska dialekter i Egypten och på Arabiska halvön samt att bekanta sig med wahhabiternas läror. Vidare ämnade Wallin anskaffa en samling *orientalia* till Kejserliga Alexanders-Universitetet i Helsingfors. Dagboksanteckningarna i band 1 innehåller beskrivningar av hans resa från Helsingfors till Medelhavet och Konstantinopel och därifrån till Alexandria. En del av breven i band 1 innehåller iakttagelser från resan till Alexandria, men största delen av breven skrev Wallin till sin mor och syster under studietiden i S:t Petersburg 1840 och 1841. Det universitetsrelaterade materialet består till största delen av Wallins docentavhandling och *lectio præcursoria* (här med översättning från latin) samt hans ansökning om resestipendium från 1841 och de dokument som konsistoriets behandling av ärendet föranledde.

Wallin förde under hela den sju år långa resan dagbok och baserade sina brev på dessa dagboksanteckningar. I utgåvan är materialet ordnat gruppvis med dagböcker först, därefter brev och slutligen universitetsrelaterat material. Inom avsnitten är ordningen kronologisk. Det första avsnittet utgörs

av dagböckerna eftersom breven under forskningsresan, som redan tidigare nämnts, baserar sig på dagboksanteckningarna. Detta fastän de första breven i band I är skrivna över tio år före den första dagboksanteckningen. I dagboken saknas tretton lägg som troligen förstördes eller togs bort av Wallin själv redan under resan. Läggen behandlar hans sjukdomsperiod i Paris och Wallin skrev heller inga brev under denna period. Förutom de saknade läggen är dagbokstexten, breven och det universitetsrelaterade materialet sammanhängande utan längre avbrott. Inga teckningar förekommer.

Wallin skrev på ett flertal olika språk och använde sig av tre olika alfabet: det latinska, arabiska och kyrilliska. I utgåvan är främmande ord och uttryck skrivna med latinska och kyrilliska bokstäver översatta och kommenterade i den löpande kommentardelen och i ordförklaringarna. Främmande ord och uttryck skrivna med arabiska bokstäver är translittererade till latinska bokstäver i den löpande texten. Originalet skrivet med arabiska bokstäver samt en språkligt korrigerad version och en översättning återfinns i marginalen. Hela brev på arabiska är återgivna enligt originalet och med en översättning till svenska.

Anvisningar för läsaren

UTGÅVANS MATERIAL är återgivet diplomatariskt enligt originalhandskrifterna. En del normaliseringar har gjorts för att underlätta förståelsen av materialet. Dessa normaliseringar gäller främst användningen av versaler, skiljetecken samt diakritiska tecken. Normaliseringar och konsekvensrättelser har företagits i följande fall:

- Kompletteringar har tillfogats inom [ ] i de fall läsningen av texten annars försvåras.
- Textpassager som har förstörts i originaltexterna har markerats med [...].
- Ord eller motsvarande som Wallin har utelämnat i originaltexterna återges med …
- Sidbyte i originaltexterna har markerats med ⁄ (undantaget de arabiska texterna).
- Enstaka utelämnade bokstäver och uppenbara skrivfel har rättats.
- Gemen bokstav återges med versal i början av mening.
- Enstaka ord skrivna med arabiska bokstäver är translittererade i den löpande texten, men finns i originalform med en översättning i marginalen.
- Arabiska translittererat enligt *Encyclopaedia of Islam Three* (EI3).
- Ryska translittererat enligt svensk återgivning.
- Understrykningar återges med kursiv.
- Utelämnade punkter har införts.
- Överstrykningar, tillägg, ändringar o.s.v. i originaltexten återfinns i avsnittet ”Ändringar i handskrifterna” och är således inte inkorporerade i den löpande texten.

GEORG AUGUST WALLIN

Dagbok

11 AUGUSTI – 13 DECEMBER 1843

1843.

Augusti. Fredagen d. 11 kommo vi ändtligen efter 14 dagars resa fram till Travemünde[1] ett fridfullt vackert badställe med fri utsigt uppåt Östersjön och åt de vackra bördiga Mecklenburgska och Holsteinska stränderna. Efter intagen dugtig frukost vid hvilken jag af mina reskamrater i Champagne blef helsad välkommen för första gång till Tysklands jord, begåfvo vi oss alla 6 kapten Lange inräknad uti en vagn till Lübeck, der vi inträffade i god tid på förmiddagen. Främmande var för mitt vid Finlands torftighet och kala berg samt dess folks trumpna anleten [vana öga] anblicken af Tysklands rikedom och yppiga glada fält samt dess folks glada sjelfbelåtna ansigten. Men tillika har jag ock alldrig förr känt huru kärt Finland är mig. Lübeck förekom ungefär sådant jag på förhand tänkt mig det – blott alla menniskor föreföllo mig der alldeles lika, liksom stöpta i en ock samma form – männerne flitige, ordentlige och prosaiske, treuherzig und bieder, quinnorna, de vackra, alla med ett visst judetycke, liknande mer eller mindre Julia Schäffer eller hennes systrar,[2] hos hvilka man, snart sagdt ⁂ finner alla nuanceringar af den Tyska quinnoskönheten, jag hittils sett – de vanliga och fula här mest som öfverallt, dock med en viss kroppslig friskhet och köttfullhet mer än hos oss – för öfrigt fryntliga och färdiga med insinuanta miner. Men jag fruktar med tyskarnas biederkeit och Treuherzigkeit står så till som med Svenskarnes Nordiska kraft – jag gjorde blott en kort rund omkring Lübeck och förundrade mig öfver de trånga gatorna och det gamla Göthiska byggnadssättet.[3] På aftonen besökte jag med Staudinger Tivoli Theatern, som högeligen behagade mig, icke för sjelfva spektaklets skull, ty det var alldeles ynkligt, men för sjelfva inrättningens skull. Jag fann ett innerligt nöje i att i det fria sitta och röka sin Sigarr dricka sitt öl eller hvad som behagades i stort sällskap och derunder se spektakel. Frun-

timren suto 3 till 4 vid ett litet aflång bord, stickade sin strumpa, åto à la glace eller förtärde något annat, här under allt antingen spelades på Scenen eller i Orchestern under mellanakterna, och den som ej ville höra musiken, som ehuru ej något utmärkt, dock ganska gärna kunde höras, gick omkring och spatserade i en liten men ganska vacker trädgård vid Trave. För öfrigt var [man] alldeles oge ⁂ neradt, hvar och [en] gjorde och lät hvad han ville. Så hade jag en verkligen rolig afton och det för omkring 1 Rb. *B:co*.

☙ *Aug. 12*. Kommo med Deligencen[4] till Hamburg 6 Finnar i en vagn. Trakten var den samma, rik och glad, väl odlad och planterad, vackra stora skogar och bördiga yppiga åkerfält; här och der någon bäck och arm af Traven; men inga berg, och så intagen jag var af anblicken häraf och så oupphörligt jag först hade ögonen fästade på fälten vi foro öfver, så blef det mig dock slutligen tröttsamt och jag sköt gärna upp mina glasögon på pannan, och lät dem falla ned blott för någon af de många nätta bondgårdar vi foro förbi eller något bo af de af Tyskar så högt älskade och aktade Storkar, hvilka anses af dem nästan för en skyddsande för den gård, den behaga bygga sitt bo på.[5] Framkomne till Hamburg uttröttade af den ehuru blott 6 timmar långa dock högst utmattande färden i Deligencen, begaf jag mig ut att göra en tur i staden, som jag genast fann vara annat slag än Lübeck, på sina ställen storartad och praktfull som Petersburg; men här saknades den stolta Nevan. Alster och Elben äro ynkliga små floder ⁂ med smutsigt och brunt vatten och Kanalerna här kunna heller ej jämnföras på långt när med dem i Petersburg. Men föröfrigt är Hamburg t. sitt utseende mycket mer omväxlande ej så enformig och tröttande som Petersb. Den beprisade Jungferstieg[6] fann jag ej något särdeles vidare än de vackra och eleganta husen på sidan om den. Men det förnämsta företräde som Hamb. o. troligen alla städer i Tyskland ha framför kanske alla andra äro de vackra promenader och gröna fält som finnas till så stor mängd. Bodorna längs Jungferstieg voro väl eleganta, men till ringa antal. Den förste man jag här köpslagade med var en gammal Antiquar, som för Reiskes öfversättning af Abulfeda[7] begärte först 2 Mark 8 men sedan strax gick af för 1 Mark 12, så att man kan bli uppdragen af de ärlige Tyskarne lika väl som af Ryssen. – Jag vandrade hela dagen upp och ner hufvudsakligen på Jungfer stieg och på vallen och såg mycket folk men alla så karlar som quinnor förekommo mig

lika hvarandra rätt knotig som Tysken säger. Här träffade jag äfven tvenne Armenier, som jag tilltalte på Persiska och som jag fann de intressantaste af dem jag såg.

Aug. 13. Kom Staudinger upp till mig bittida på morgonen och vi drucko Kaffe tillsammans och betraktade folket, som i stor mängd begåfvo sig som det tycktes ut på landet mest med familj för att tillbringa Söndagen. Var med Pacius i Jacobi kyrkan[8] öfver en Gudstjenst, hvarvid först förargade mig en gumma, som med sin vackraste söndagsmin beställsamt sprang omkring i folkhopen och skaffade dem sittplatser, förstås för pengar. Under predikan gingo äfven till stor förargelse håfvar ikring, som hos oss. Predikan, hållen af Schmalz, en af Tysklands berömdare Predikanter, om en christens sanna lif i den heliga anda var mig alltför mycket hamburgisk med tirader om penningeförakt och utfördes ej med den hos oss vanliga enformiga prestdeclamation, som alltid förekommit mig som lunket af en Pastors kamp på landet, utan mera i en nästan vanlig samtalston dock då och då med tysk pathos, ögonvridningar och handvändningar. Det kan ej Tysken finna att den sanna andakten som den sanna konsten ej behöfver några vridna åtbörder och choser. I sanning *Fader Vår* behöfver inga handupplyftningar eller vända ögon! Den tyska choralen smakar mig äfven för fet och lärd. Hvad mest behagade mig var Predikantens drägt som liknade fullkomligen den Luther bar nämligen svart kappa, hvit corset och svart mössa. För öfrigt var intet i hela kyrkan som ingaf mig andakt. Efter kyrkan var jag med Staudinger och en hans bekant en Skräddare Eickelroth på en billard på Belle Vue.[9] Sedan åt jag middag med dem i hans hus. Man finner sig genast hemmastadd i en tysk familj – frun är liksom en gammal bekant och hjertans glad om [man] äter med god apptit men tråkigt måste på längden bli lifvet med dem; ty i första momenten visa de allt och hvarken kan man då ana något bakom eller får man framdeles se något annat än hvad man som vild främmande genast ser. Derefter foro vi alla i ett stort sällskap andra handtverkare af hans bekante på järnbanan ut till Bergenhof[10], besökte der alla Pavillons, af hvilka Eisenbahn Pavillon mest roade mig, der Sjömän dansade vid en skrålande musik, sålunda att karlarne mest dansade med karlar och quinnor med quinnor. Sjelfva trakten förekom mig ej så vacker som åt andra håll utom Hamburg. En gräslig mängd af folk var församlad

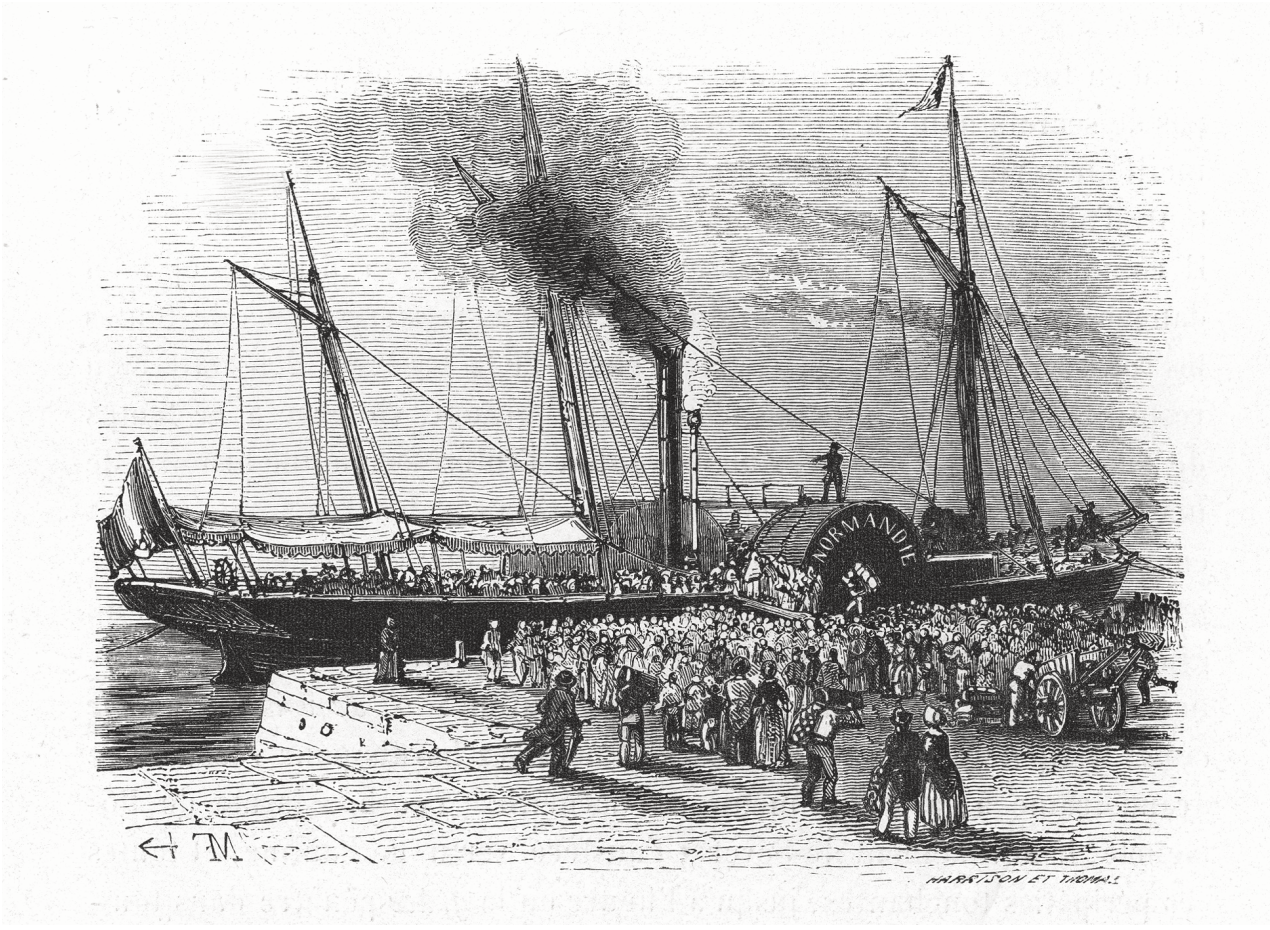

Ångfartyget ”La Normandie” var systerfartyg till ”la Seine” – fartyget som Wallin reste med från Le Havre till Rouen.

här och när vi kommo till staden voro äfven alla gator fulla och af andra hörde jag att äfven alla andra lustställen, hvaraf finnas här till otal, äfven varit fulla af folk. Sednare voro vi hos Peter Ahrens, der man sade att de gamla goda och roliga tiderna nu till det mästa ⁂ voro förbi. Såsom det nu var var det högst uselt, hvarken nobelt eller burleskt. Der träffades Ingman och så tillbragte vi vid ett bord 6 Finnar och en Nordman, hans reskamrat från Berlin, en treflig stund vid 2 flaskor champagner vid ett bord i salen, der Publikum tycktes i synnerhet quinnopersonalen få stor tanke om oss då de hörde korkarne smälla. Sent kommo vi uttröttade hem.

☙ *Aug. 14*. Ingman kom bittida hit och vi drucko Caffe tillsammans. Sedan gingo vi ut till Pacius, sedan med honom på boklådor och Antiquarier, der man finner ofta mycket goda böcker; så lyckades jag ock nu få Desguignes i tysk öfversättning.[11] På eftm. voro Ingman och jag till Hamburger Berg[12]; der på en folktheater den bästa platsen kostade 4 sk. och *hvita frun*[13] spelades med inströdda spridda bitar sång, hvartill orchestern utgjordes af en Harpa och en flöjt. Quinnan som spelte harpan tuggade sin brödbit under [det] hon spelade och var omringad af en hel hop små barn. Flöjten väste förfärligt. Dock var det hela dock ej så burleskt och uselt jag trodde och önskade. Sedan betraktade vi Polichinelli Kasten,[14] som roade mig utomordentligt så att jag med full hals ofta måste skratta ut. Sedan träffade vi Staudinger och gingo alla tre på ⁂ Offen Theater,[15] som var högst tråkig. Derefter kommo vi småningom på omvägar hem.

☙ *Aug. 15*. Bittida på morgonen begaf jag mig ensam till hamnen; vandrade den hel och hållen utåt och fröjdade rätt mina ögon åt den mängd af fartyg och den mastskog, den rörelse och lif jag der såg öfverallt; genomvandrade sedan förstaden S:t Pauli och hela Altona och Ottensen, den vackraste anläggning jag än sett här, och troligen bland de skönsta man kan se någonstädes. Sedan träffade jag enligt öfverenskommelse tillsammans med Pacius, Ingman och en Judedoktor härifrån på Alster Pavillon derifrån vi alla 4 begåfvo [oss] i en så kallad droschka till det nya Jude Hospitalet i S:t Pauli,[16] som tycktes vara eller bli ett mycket väl och bequämt inrättadt sjukhus. Doktorn, som vi hade med oss var en treflig pratsam jude. Sjukhuset är byggdt på Salom Heynes egen och ensamma bekostnad som gifvit

dertill ungefär 100.000 Mark bank. Derefter åto vi middag hos Pacius hvars mor förekom som en den bästa gumma jag sett, och Cousine, som äfven var der, en äkta tysk flicka, som fört hvart *nein* gjorde en axelryckning men för öfrigt glad och treflig; äfven här fann jag mig genast hemma. ⁂

På aftonen voro vi i Stadt Theater och sågo Zampa,[17] som gafs verkligen miserabelt för Hamburg. Herr *Stritt*, Zampa, var en usel både sångare och spelare, likaså M:e *Cornet*, Camilla, hvilka båda gåfvo Gästroller här. Theatern var ringa besökt, och de flesta tycktes vara utlänningar. Sjelfva scen och Salongen voro nätta men intet i jämnförelse med Peterburgska stora Theatern,[18] ungefär jämnförbar med Alexandrinska.

Aug. 16. Gjorde just intet annat än spatserade omkring. Beså börsen[19] som både ut och invändigt behagade mig utomordentligt. Träffade på vårt värdshus en ung resande Spanior, som kommit hit för att lära sig tyska. En ung vacker man liknande Wasilieff. Som jag var den [enda] han här träffat ännu som talade franska var vår bekantskap snart gjord. Han förekom mig ock genast lika älskvärd som jag förut funnit Wasilieff.

Aug. 17. Växlade pengar åt mig, franskt och engelskt mycket hos Hess och hade att springa dermed hela förmiddagen. ⁂ På aftonen var jag med Staudinger på Tivoli theatern här, hvars anläggning var densamma, som i Lübeck, blott i större scala tilltagen och bättre. Trädgården var större och vackrare, dessutom var här äfven en Rutschbahn, nedför hvilken man for i små vagnar. Sjelfva theatern och orchestern voro äfven ojämnförligt mycket bättre äfven så aktörerne. Man gaf här die Papiere des Teufels[20] jämte en annan piece, som vi ej sågo emedan vi kommo för sent, till recetu för herr Wilde, som tycktes vara Publikens älskling, men också tog han sitt anseende hos den för mycket i anspråk och anbragte sin Witz öfverallt hvar det passade eller ej. Han var en af de vanliga tyska komikerne, utan någon djupare humor och komik, än man vanligen finner den hos alla tyskar. Tysken äger blott hvad han kallar Witz. Roligheten i den ligger blott i dess dumhet och ju dummare Witzen är desto bättre. Något hjertligt godhjertadt skratt. ⁂

☙ *Aug. 18*. Hos Pacius och uppgjorde vår räkning. Derefter for jag i en Omnibus ut till Ottensen och besåg Kloppstocks graf,[21] som ej det minsta behagade mig. Sjelfva inscriptionen talte nästan endast om den kärlek hans hustru hyst till honom, och var affattad i en tjock och tung vanlig tysk stil; jag tänkte skrifva af den blott såsom ett bevis på tysk platthet, men hade ej hjerta till det för Skaldens skull. För öfrigt var stenen fullskrifven med namn, hvarmed besökande Tyskars skrifklåda nedsmutsat den hvita marmorn. Derefter gjorde jag ett litet kort besök hos Grædeners syster en fru Andresen, som alldeles ej behagade mig. Men Ottensen blir ändå det vackraste jag sett i Hamburg och dess omgifning. Sedan begaf jag mig åter i en Omnibus till staden och steg af på Steinweg, der jag vandrade mycket omkring och betraktade judarne. Sedan besteg [jag] Michaelis kyrkotorn,[22] ända till yttersta spetsen, der i en liten Cupol man hade den yppersta utsigt öfver staden och den kringliggande nejden. Märkvärdig var härifrån anblicken af staden med de röa tegelstenstaken, de trånga och krokiga gatorna slingrande sig i alla riktningar mellan de hopträngda höga och smala husen, mellan hvilka man dock här och der alltid såg en trädgård eller någon fläck gröna träd och rundtomkring hela staden den vackra vallen med sina stora lummiga alléer och allt detta i medelpunkten af ett vidt rikt grönskande fält till någon del genomflutit af den breda men smutsiga ✂ Elben. Anblicken var härlig, dock saknades helt och hållet berg och sjö. Underlig var illusionen som de färgade fenstren här gåfvo, i synnerhet det röda glaset, som visade hela staden nästan såsom i brand. Trappstegens antal upp voro 563. Jag träffade här i sällskap med 6 Engelsmän och några tyskar och hade tillfälle att se huru de förre roade sig öfver det tyska Ja wohl, som man ock verkligen hör här i Hamburg åtminstone lika ofta och med lika varierad accent som hos oss ja så. Jag såg att Engelsmännen togo mig för en landsman och aktade mig noga att ge mig in i långa samtal för att ej förråda mig; svarade blott i de vanligaste och kortaste ordalag och hade min stora fröjd att se huru vi väl förstodo hvarandras miner och vinkar att skämta öfver tyskarne. Beseendet af kyrkan och tornet kostade 1 Mark riktigt på taflor anslaget af någon direction för Kyrkan, och fann jag detta drygt tilltaget. På eftermiddagen gjorde jag en liten promenad med min Spanior och köpte billet till ångfartyget Havre, packade mina saker och skref bref till Grædener och hem, så att jag på hela natten ej sof det minsta.

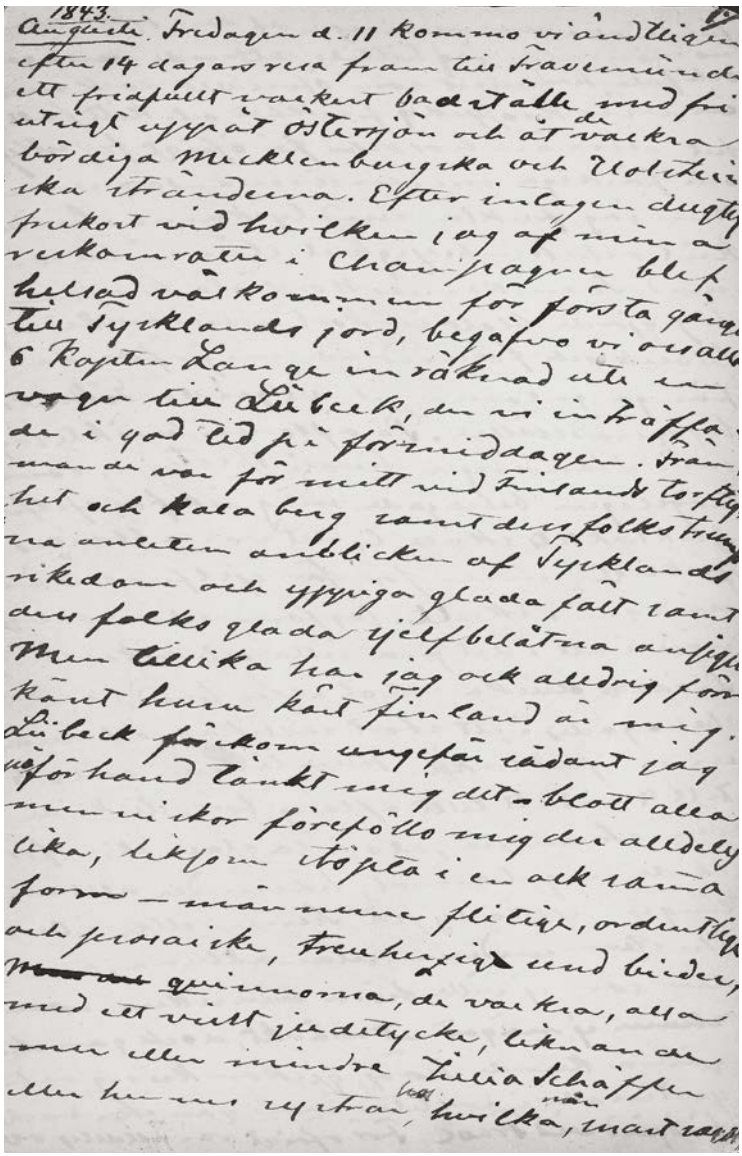

Den första sidan ur Wallins dagbok från den 11 augusti 1843. Wallin förde dagboksanteckningarna på lösa lägg som han grupperade kronologiskt i blåa omslag och skickade hem till Finland.

Aug. 19. Gick om bord på ångfartyget Havre kl. 5 följd dit af Staudinger, den sista Finne (ty det förtjenar han att kallas och det är han) jag troligen på länge får se – och gråten stod mig verkligen i halsen då vi togo afsked. Kommen om bord valde jag mig genast en säng, dit jag lade alla mina saker, som ej var mycket och såg mig för öfrigt litet omkring. Jag fann fartyget ej just något särdeles; andra Kajuten, hvaruti jag olyckligtvis tagit min plats, var smutsig och något sluskig och jag ångrade mig storligen att hafva sparat ✂ på 25 frcs då jag såg mig ej ha frihet att vandra omkring öfverallt och ej få gå på bakdäcket. Kl. 6 gick det af och kostade mycket krångel förr än vi rätt kommo oss ut på Elben, ty det var just nu flodtid och den kom snedt emot oss. Elbens stränder äro vackra på den högra först sandhöjder planterade med träd, den venstra slät och låg men grön och bördig. Blankenese är en utomordentligt vacker by och så äfven många andra vi foro förbi: men som jag föregående [natt] icke sofvit och dessutom äfven var vid högst dåligt humör så väl vid besinnandet att jag nu var alldeles ensam allena som ock att jag tagit den andra platsen på ångfartyget och kommit, som det tycktes i högst tråkigt sällskap, lag jag mig snart att såfva och vaknade ej förr än vi voro ute på hafvet utanför Helgonland. Så gick resan nu oafbrutet dag och natt mest med motvind utom en dag då vi hade den yppersta NO med god kultje. Sjömännerne voro alla hygglige och artige fransoser, hvilkas välvilja jag tycktes vinna genom frikostigt utdelande af Cigarrer, hvaraf jag i Hamburg försett mig med mer än jag kunde föra in i Havre. I synnerhet behagade mig en liten gosse om 13 år, en liflig och rolig bytinge, som sprang omkring och gjorde puts åt alla andra, i synnerhet åt en gammal matros, som en afton helt förtroligt beklagade sig för mig öfver sin olycka att i 20 års tid ha färdats till sjöss utan att ha vunnit något, alltid förföljd af ödet och slutligen att för trenne månader [sedan] ha kommit på den olyckliga tanken att gifta sig och nu ha ingenting att föda sin hustru med. Härvid stod allt den lille ✂ matrosen och gjorde grimacer och pekade horn i pannan åt den gamle. Sedan berättade han mig att den gamle matrosen var gift med en fille publique. Något som i synnerhet roade alla matroser att tala om var deras förgudade Napoleon och om det franska geniet, huru egentligen det uppfunnit allt hvad sedan Engelsmännen utfört. Hos Fransmännen funnes allt för än någonsin någon annan nation hunnit tänka derpå, och från dem vore ursprungligen idéen till allting utgången ehuru de ej gifvit

möda att utföra den. Så vore ock allt i Frankrike det yppersta som funnes. Så vore deras ångfartyg och deras machiner, så äfven det hvarpå vi nu voro nämligen *Havre*, det exactaste machineri; och det verkligen tycktes kosta på machinisten att, när jag frågade i hvilken stad af Frankrike det vore gjordt, tillstå att det var från Liverpool. För öfrigt voro matroserna alla högst artige och verkligen älskvärde alltid färdige till raissonement, anständige i högsta grad och dock med all den franska lättheten frivole och muntre, ställde sig alldrig liksom på tjenare fot med Passagerarne men ock alldrig på någon för närgående. Deras utseende var alldeles ej sydländskt utan jag igenkände dem på deras ansigte för fullkomlige nordboer. Också voro de alle mest från Normandiet. Måndag middag voro vi utanför Calais och jag stod sent om natten på däck och betraktade till höger det höga Stor Brittanien med tvänne stående fyrar i Dover skåde öfver till tvänne fyrar på Frankrike den ena en blinkfyr i Calais den andra en stående (som jag vill minnas) i Boulogne[23] och derutöfver den klaraste med stjernor rikt beströdda himlen och nedantill i framstäfven af fartyget en silfverhvitt glimmande skumfåra, som uppkastade ⁂ glittrande diamantperlor, ett skådespel så skönt och så lockande att jag väl haft lust att kasta mig i Neckens armar. Men så lyste åter på venstra sida Söderns stjerna så smäktande ljuft och dock så klart emot Nordens matta på min högra sida[24] att jag, nu verkligen sliten mellan Söder och Nord, gick ner i Kajutan och lag mig.

☙ *Den 22 Aug*. färdades vi hela dagen med den skarpaste motvind längs med Normandies kust, som utgör en hög sandvall tvärbrant nedstupande i hafvet, skiftande i alla sorts färger, dels rödt dels gult och hvitt med ingröpningar, liknande gluggar och skotthål och upptills tillspetsade i form af torn; så att det hela hade den största likhet med en gammal fästningsmur, med sina torn och ambassourer sin grundval och vallar. På somliga ställen stodo ensamma sandpelare liksom vakter eller observations torn, på andra strök vallen med någon utskjutande kant ut i hafvet och derimellan hade vattnet undertills bildat en port. Åt landet sänkte sig vallen i dälder, der dels fiskarkojor stodo, dels någon liten stad eller by. Anblicken häraf var verkligen, som en machinist sade, pittoresk och jag kunde hela dagen ej upphöra att stå och betrakta detta Frankrikes fästningsverk emot England. Längre upp tycktes vara skog och åkerfält; men som vi gingo så

Vy över hamnen i Le Havre. Wallin färdades med ångfartyg från Hamburg till Le Havre och fortsatte efter ett kort uppehåll vidare längs med Seine till Rouen.

nära landet och det öfverhufvud var så högt kunde man [inte] se dit upp. ⁂ Öfverhufvud var mig detta det intressantaste jag ännu sett; men det gjorde mig själen ondt att fara förbi England. Redan på Elben då jag såg de tvänne stora Engelska ångfartygen ett från London och ett från Hull gå förbi oss ångrade jag mig storligen att ha slagit färden till London ur hogen,[25] men ännu mer då jag såg ehuru på så långt håll, Dovers gamla slott[26] höja sig ur hafvet liksom hafvets kung och från sin höjd skåda ut öfver dess hvitblåa slätter och öfver till Frankrikes lägre stränder vid Calais, der en af våra muntraste Matroser berättade huru Napoleon uppbyggt sig ett torn[27] för [att] se hvad Engelsmännen hade för sig, och dervid gjorde han illistig min och slug knyck på sina ögon. Resan var utom lifvet i Kajutan ganska rolig, i synnerhet för att få se Fransmännen till sjöss. Sjömän äro de egentligen icke, långsamme i sina manövrer och utan egentlig kärlek till hafvet som det tycktes mig. På eftermiddagen i god tid voro vi framme utanför Havre, men kunde ej gå in emedan det just nu var ebbtiden och intet vatten i floden; hvarföre vi måste färdas omkring till kl. ½ 7 då floden hade inträdt och vi löpo in i hamnen som var fullproppad med fartyg af alla möjliga slag. I det fulaste väder och starkt regn löpo vi in och gingo upp i vårt värdshus Hotel de la Neustrie. Det fortfarande fula vädret hindrade oss att vidare gå ut. Jag kom att bo i samma rum med en af ressällskap[et], som jag tror, en handskmakare, en Wienare, ung 19 årig godmodig gosse.

❧ *Aug. 23*. Tämmeligen vackert väder; hvarföre vi ock genast gingo ut att besörja våra pass och våra sakers afhämtande från tullen. Visitationen gick ganska strängt, dock med ⁂ mig särdeles lätt och allt med den franska hyggligheten och artigheten. Derefter, sedan våra saker, som tillsammans utgjorde en ringa last för en vanlig liten handkärra, blifvit af en karl på en sådan transporterade till vårt ungefär ett stenkast från tullen belägna hotel för enligt taxa fordrad betalning af 6 frcs och 5 sous, begåfvo vi oss ut i staden, besågo den präktiga hamnen och de ståtliga skepp, som der lågo från alla orter och clarerade ut att resa till alla verldsdelar. Derefter gjorde vi en liten tour i staden, som är utomordentligt nätt och vacker med reguliera raka gator, tämmeligen breda och till största delen väl stenlagda; husen vackra icke i den gamla tyska smaken med gaflarne åt gatan utan med façaden, alla rappade och snygga, men med lika trånga gångar och hål

på sina ställen som i Hamburg, men här i anseende till de bredare gatorna och den bättre inrättningen, renare och proprare. Derefter badade vi i öppna sjön, med hela Atlantiska oceanen framför oss, som nu häfde stora mäktiga böljor mot stranden. Vattnet var bittert saltigt så att jag ännu en lång stund derefter hade en skarp bitter smak i munden. Badet var oändligt stärkande. Det roligaste dervid var att fruntimmer och herrar badade nästan alldeles tillsamman utan något sorts sjul, en hop karlar midt emellan tvänne skaror quinnor, hvilka dock alla hade sina completa simcostumer så att intet alls af deras retande behag kunde skönjas utom ansigtet, fötter och armar. Deras costumer voro mest alldeles svarta, dock såg man några deribland, som liknade turkisk drägt och voro oändligt behagliga och nätta. Äfven karlarne hade små simböxor en tricot som betäckte midjan. Badanläggningen var vacker med en prome ⁓ nad på taket, hvarifrån man hade utsigt öfver hafvet och en del af staden. Trädgården, utgörande en af hela badhuset omsluten borggård, var liten och nyss anlaggd, med allahanda gymnastiska redskap. Det allt fortfarande fula vädret med regn och tjock luft dref oss hem, der vi kl. omkr. 1 intogo vår frukost. Kort derpå begåfvo vi oss åter ut på promenad oaktadt det fula vädret, gingo ut genom tullen till en art förstad, på sluttningen af sandhöjden, som terasslikt sänker sig ned åt staden. Här äro uppförda vackra hus, säkert någon sorts villor, omgifna af trädgårdar och deremellan ha fleurister sina rundtomkring på långt håll väldoft spridande blomsterparterrer och orangerier och emellan alla dessa anläggningar, till största delen omgifna af murar, slingra sig små gator ej rakt uppgående utan krokiga upp till sjelfva höjden, derifrån man nu ser sig om och har den praktfullaste utsigt åt ena sidan af öppna hafvet öfverkryssadt af fartyg, hvaraf i dag, som jag såg på skeppslistan, 84 från denna hamn utgått, och på den andra den nedanföre på den mot Seinens breda och hafslika utlopp sluttande slätten belägna vackra staden med sina mastskogar åt alla håll. Men tar sig utsigten af staden sig härifrån väl ut, så är utsigten från staden af dessa på terassen uppförda villor ock ej sämre och man har svårt ge den ena företrädet framför den andra. Dock mig behagade den på höjden; ty ej allenast hafvet och staden äfven fruktbara odlade fält och skogar syntes der. Öfverhufvud vet jag ingen plats, som så behagat mig som Havre och jag tänkte, kan jag någongång disponera öfver tid och pengar, vill ⁓ jag här förlefva en sommar och bada; men då skall jag bo på höjden med min hustru, min

syster eller - - -. Folket förekommer mig här gladt och präktigt; quinnorna förtjusande och gentila; hvilken contrast emot de plumpa tyskorna. Sjelfva vår bonne, en gammal säkert 40 årig quinna, när hon första aftonen bäddade åt oss och parlerade sin fina franska med en gentilesse, man ej finner hos oss i de finaste sällskaper, höll på att röfva mitt hjerta. I Hamburg var min Stubenmagd en kanske 18 årig ung och ganska vacker flicka; men så flunsig och *smutsig* att jag såg bort när jag såg henne. De öfriga quinnor jag sett här på gatorna, ha alla bättre som sämre samma finhet och lätthet samma retande behag, ehuru ej det minsta sköna eller grant klädda, tvärtom helt simpla och vanliga trippande på de nerrägnade gatorna och lyftande helt ogeneradt upp kjortlarne ända till knäet. Man ser dem äfven mycket såsom säljerskor i Magazinerna, som äro splendida och granna öfverträffande de Peterburgska, och der förekommo de mig ofta så förförande att jag ej skulle tordats gå dit för att handla; ty jag hade visst ej kunnat neka att köpa hvad helst som hon bjudit ut mig. –

Vid hemkomsten hade jag tillfälle att se huru gatpojkarne här behandlade en drucken gammal quinna, som helt oskyldigt tycktes gå fram och njuta af sitt rus, men hastigt blef omringad af en hop Kyfpojkar som bekastade henne all möjlig smuts de funno på gatorna och i rännstenarne och fann jag detta alldeles ej vackert af de annars så artiga fransmännen. Bättre ⁂ är då gatpojkarnes i Hamburg sätt att gäckas med de druckne att nämligen illistigt under en oupphörlig sång af ”bringet dat Svine to Svinemark hin”[28] före dem omkring tills de slutligen få dem ända fram till Svintorget och der lämna dem i fred. Men fylla och rus lär i Fransmännens ögon vara något ansenligt fulare än i Tyskarnes.

☙ *Aug. 24*. Bittida om morgonen kl. 6 gingo vi om bord på ång paquet båten *La Seine*. Vädret var ännu ehuru ej regnigt dock fult med tjock luft och stark blåst. I stort sällskap af minst 150 personer gingo vi af. I canalen var ännu tämmeligen lugnt, så att hvar och en såg nyter ut och lagade sin stol i ordning och satte sig; men vi hade knappt hunnit ur hamnen förr än en stor sjö kom vräkandes på oss från sidan och rutsch alla stolar vräktes omkull med dem, som så behagligt tagit sin plats på dem och barnen började skrika och fruntimren visade förskräckta miner. Emellertid gick Kaptenen, som såg barsk ut och skrek och commenderade och vi gingo så

småningom framåt till Seinens stora ståtliga mynning, som dock är omkring en half eller timmas väg från Havre. Under denna färd, som verkligen gick i hög sjö, blefvo många, många sjuka både karlar och quinnor och puckade rätt hjertligt öfver bord och på däck och lågo bleka och glömska af all etiquette i egna och andras spyor. Spektaklet var löjligt i synnerhet första stöten, då alla rullade omkull. Snart kommo vi in i Seinen: här gick lugnare sjö och alla repade mod och drucko ett glas sockervatten för att skölja ner den bäska smaken och ställde sig i ordning att betrakta ⁂ landet, som äfven nu längs floden bibehöll lynnet [av] Normandies strand emot hafvet, blott att det här var mera odladt och sandhöjdens sluttningar beväxta med buskar och småskog. Samma charakter behöllo stränderne ända fram till Rouen. De voro i allmänhet de vackraste jag sett och jag vet intet, som mer kunde fordras om ej verkliga granit berg; ty de voro här alldeles ej att finnas. För öfrigt ansenliga höjder, som sänkte sig än brantare än mera sluttande till de rikaste och mest odlade dälder, i hvilka oftast låg en by eller liten stad, här och der på höjderna ruiner eller gamla slott; floden fullsatt med holmar dels mindre dels större, som åter af små kanaler voro afdelade i sina holmar, alla med den yppigaste vegetation, som gick ända ner i vattnet. Det egna tyckte jag mig bemärka med stränderna, att de turvis omvexlade i charakter, än var den ena hög och den andra deremot stående låg, än åter tvärtom. Också skall Seine floden, såsom jag sedermera hörde af en vidtberest fransos, vara den vackraste och i allmänhet denna trakt den skönaste i Frankrike. Men det var svårt att veta hvart man hällre skulle se, på den sköna naturen omkring oss, eller den sköna naturen om bord. Mina ögon hade genast i början fallit på ett sällskap fruntimer, af hvilka en en verklig skönhet. De voro fyra af hvilka hvar och en hade sitt barn och hela sällskapet blott en man, som såg ovanligt human ut. Jag kunde ej begripa att de kunde ⁂ vara fransyskor, ty dertill voro de mig ändå för fina och eteriska. Jag gick närmare och hörde verkligen till min glädje att tvänne af barnen, en gosse och en flicka af kanske 4 år (de tvänne andra barnen lågo ännu i sina mödrars famnar) glada gingo omkring på det tämmeligen ostadiga däcket och sjungo ”merrily of the ways we go”[29] under det att några franska barn deribland en för öfrigt den raskaste 4 årige gosse låg i pappas famn och halfgret; ty ehuru vädret hade klarnat upp till en skön och vacker dag kommo dock ideligen starka och häftiga byar från höjderna, som ofta vräkte vår ångbåt åt sidan. Flera andra grupper

af muntra och glammande halft skrålande fransoser och fransyskor och af lugna tysta Engelsmän och Engelskor suto omkring på däcket och togo fram sina matpåsar helt ogenerade för dem, som möjligen hade lust att gapa på dem. Bland Passagerarne voro mest ⅓ Engelsmän, bland hvilka af akterpassagerarne en familj med 2 gossar och 2 flickor det ena paret skarpt brunett det andra fullkomligen blondt, som utomordentligt behagade mig och voro fullkomligen skarpt markerade Engelska eller skottska ansigten af omkring 15 år. I jämnförelse med de Engelskor jag här såg förlorade sig dock mycket Fransyskorna. Allt detta gaf anledning till mycket gapande för mig och jag visste ofta ej hvart jag skulle titta och vända mig, så att de 6 timmar vi voro på väg förgingo mig nästan utan att prata eller meddela mig med någon såsom en kort stund. Fartyget var i allo elegant och väl inrädt, besättningen hygglig och artig; men Kosthållaren, hos hvilken jag tog en beefsteak för en frc var dyr. Hela farten var på det hela den angenämaste jag gjort i min tid, ⁂ blott jag haft någon menniska med, som jag kunnat prata med; men mina tvänne reskamrater en handskmakare från Wien och en Paraplymakare från Köpenhamn till börden en Fransos eller såsom jag hällre tror en jude voro mig alltför heterogene; dock Wienarn var en godmodig Tysk, och treflig nog, men passade mig ej. Middagstiden kommo vi till Rouen bestyrde genast om våra sakers framskaffande till Järnvägen och gingo så att bese den stora Cathedralen[30] här, som vi dock blott utvändigt nu hade tid att beskåda. Den är en af de berömdaste såsom jag hört i Frankrike. Det förunderligaste och det genast mest i ögonen fallande är det höga i konstfullt genombrutet arbete af metall gjorda tornet och sedan det öfver allt på utsidan anbragta fina arbete af samma slag, allt så luftigt och så fint att man tycker minsta väderfläkt skulle bryta det. Häruti fann jag en stor contrast emot de kyrkor jag sett i Hamburg och Lybeck, hvilka alla förekommo mig något för tunga och plumpa. – Klockan 3 reste vi af på järnvägen. Sjelfva pavillonen i Rouen tycktes ännu vara blott provisorisk;[31] men för öfrigt var allt nobelt och godt. Vi dels följde Seinens strand dels foro öfver den och trakten var allt ännu denna; omväxlande sandhöjder och dälder rikt odlade och fullsatta med byar och köpingar. Här tycktes floden, som ju högre man kommer uppåt den aftager i brädd dock förlora mer och mer af sin hafsnatur och antaga ett mildare och upplandslikare utseende; öfverallt afdelad af de busk- och fältrikaste holmar i flera och mångfaldigt ⁂ sig grenande armar,

hvari små hamnar för båtar bildades genom uthuggningar af i floden utväxande småskog och buskar. Husen här i byarne voro alla hvitlimmade, icke såsom i Tyskland tegelstensröda med hvita kalkränder icke eller här så tunga och tjocka som der. Men hvad jag här saknade var gärdesgårdarne af små täta buskar, såsom man har dem öfverallt i Tyskland. Väl voro här på några ställen åker och ängfälten skiljda genom alleer af höga träd, hvilket visserligen gaf landet ett pompösare utseende; men det var endast på få ställen. Hvad mest förundrade mig på sjelfva banan var farten i de genom stora sandvallar gräfda hvalf,[32] hvaraf det längsta räckte 7 ½ minut att genomfara i kolsvart mörker och i hvilket vi äfven mötte en annan ångvagn, som med hiskelig fart ljungade förbi och med elden från sin machine half upplyste den smala och mörka vägen. Det var verkligen hiskligt och jag kom ovillkorligen ihåg Sindbad,då han begaf sig på måfå in på den underjordiska floden.[33] Klockan omkring 9 kommo vi till Paris, der genast efter utstigandet ur waggonerna alla saker bragtes tillsammans i ett stort rum och sorterades efter den plats deras ägare innehaft. Vi fingo lyckligtvis snart och hastigt reda på våra oaktadt den förfärliga trängslen och hojtandet och fjäskandet; men knappt hade jag fått min lilla kappsäck och nattsäck i handen så kom en karl som med gevalt ryckte kappsäcken ur min hand och likaledes min reskamrats bad oss packa dem på hans rygg och då jag frågade hvad han hade att göra med oss och våra saker, helt simplement började beskärma sig öfver att ha att göra med folk som ingenting förstodo, och mir nichts dir nichts[34] ✂ förde bort dem, sedan de åtskilliga gånger vid uppackningen på ryggen fallit ner och en gång äfven gåfvo en dugtig knuff åt en bredvidstående tullbetjent. Jag följde med och när vi ändtligen kommit ut frågade jag ännu helt uppbragt hvad han var för en karl och hvad han ville; men intet hjelpte han bara skrattade och beklagade sig öfver mitt oförstånd förde våra saker in i en vagn och oss efter och när vi väl voro inne bad han oss vara goda betala en fr. som gjordes; derefter en annan karl som skulle ha några sous; och så frågades hvart det skulle bära af och då jag gifvit upp det af Ingman mig recommenderade Hotel du Luxembourg[35] hördes allez och så bar det af genom Paris' gator och det räckte nästan en half timma innan vi kommo fram. Redan på denna väg foro vi genom rader af de finaste och gentilaste boutiquer och intrycket var i allmänhet stort och pompöst.

Aug. 25. Efter intaget caffé begåfvo vi oss genast ut på vandring kl. omkring 8 vandrade längs vår Rue de la Harpe öfver Michaels bron in i la Cité, der längs Kain till Kyrkan Notre Dame,[36] besågo den ut och invändigt, bestego sedan tornet och hade här den fullkomligaste öfverblick öfver Paris' oändliga massa af hus och monumenter, hvilka tillsammans först såg ut som ett Chaos. Sedan gingo vi omkring på gallerierna och orgeln och några andra små kryphål, der slutligen alltid stannade vid någon låst dörr, som jag inbillade mig skulle leda in i någon slingrig gång. Gärna hade jag vandrat här omkring en hel veckas tid för att få reda på alla Quasimodos[37] snår ⁂ och hvalf, men nu var jag här blott för att se och hade ej mera tid än några timmar. Allestädes spejade mina ögon efter Quasimodo, men de kunde ej upptäcka annat än artige och vackre fransoser, som för en liten pour le garçon[38] släppte oss in i tornet. Hvad som föll mig [i] ögonen var att under Gudstjenst, som nu påstod, se målaren gå omkring och copiera basreliefer hvarmed väggarne voro fullsatte. Sedan gjorde vi en tour till Palatset les Tuileries,[39] dess trädgård, vandrade öfver Place de la Concorde, der det ryste i mig vid hågkomsten att här Ludvig XVI med sin gemål blifvit halshuggen[40] och der nu den stora ståtliga Egyptiska obelisken[41] står. Sedermera, lockad mera af Almquists Gabriele Mimanso[42] än något annat voro och sågo en representation af Navaloraman,som verkligen är förunderlig men dock snart blir tröttande. Mig lyckades ej att få se här någon obekant skönhet, hvars bekantskap kunnat vara värd att eftersträfva;[43] hela auditorium (ty taflan förklarades äfven punkligt af en osedd person) bestod af mig och min följeslagare, tvänne andre män och en gammal Engelsman med sin lika gamla fru, hvilka sistnämde dessutom hela spektaklet föga tycktes behaga. Derefter vandrade vi ännu litet omkring, gingo så in i Nya Magdalena Kyrkan,[44] den praktfullaste och pompösaste jag sett, men i en nymodig stil, med trenne stora nästan helt och hållet förgyllda Kupoler, derifrån blott ljuset faller in i Kyrkan, för öfrigt ⁂ på väggarne och pelarne fullsatt med taflor och statuer, alla såsom de förekommo mig, i en nyare stil. Skall och kan en kyrka i våra tider byggas, beräknad på att genom prakt imponera, så blir denna säkert oöfverträfflig. Sedan gingo vi öfver Vendôme platsen och bestego den ofantliga Napoleons Colonnen,[45] från hvars gallerie på toppen man hade nästan samma utsigt som från tornet på Notre Dame. Något busligt var att stå der uppe likaså upp och nergången för den smala trappan

– gingo derefter in i Kyrkan S:t Roche,[46] i hvars yttersta bakgrund man utöfver tvänne andra chor ser Christus på korset med Magdalena knäböjande bredvid i sculptur, hvilket på det långa afståndet tar sig oändligt väl ut – der invid är Christi grafläggning i basrelief äfvenså högst naturlig och längs väggarne Christi passions historia[47] framställd i tror jag 12 stations. Derefter voro vi i ännu en kyrka S:t Germain l'auxerrois,[48] hvari jag ej fann något särdeles; men jag var ock nu alldeles uttröttad af det myckna jag sett. Efter middagen, som intogs kl. 5 hemma i vårt Hotel, gjorde jag ensam en tour åter genom Tuileri trädgården och Champs elysées, der nu var mycket folk och musik och andra lustbarheten. Jag hörde här på en militär ⁂ musik, som var sammansatt af 7 olika sorts horn, två Clarinetter och en Piccolo flöjt, som allt tog sig ganska bra ut, ehuru jag tyckte hornisterne ingalunda alls voro bättre än våra finnar och ej hade den vackra ton i sina instrument, som de. Här och under hemvägen såg jag intet anstötligt af glädjeflickor eller annat, allt var anständigt, ehuru folkmassan var ganska stor.

Aug. 26. Besåg Museum i Louvre,den stora samlingen af sculptur, hvaraf naturligt det Egyptiska upp- och intog mig mest,[49] ehuru jag hade tänkt mig samlingen större och det stora praktfulla Målargalleriet, hvaraf den Italienska skolan[50] mest sysselsatte mig. Men hvad är det att på 4 timmar omkring vandra igenom dessa stora och rika konstskatter? Man blir blott vimlig i hufvudet och till slut vet man ej hvad man ser och sett. Jag hoppas allt en annan gång kunna göra denna tour med mera tid och mera lugn. På aftonen spatserade vi på boulevarderne och Palais Royal,[51] öfverallt var folk till otalig mängd, öfverallt anständighet och artighet. Filles publiques, hvaraf naturligtvis stora skaror voro i rörelse voro mot hvad jag sett annorstädes ovanligt anständiga; man såg dem ej här åtminstone anfalla männerne och det ända var att de gåfvo ögonkast och betydande blickar; i portar ⁂ ne stodo gamla gummor, som bjödo de förbigående stiga upp, men allt var anständigt: icke så, som i Hamburg, det allt var så plumpt och så tjockt.

Aug. 27. Var större delen af förmiddagen inne hos min granne, en målare från Berlin. Middagstiden i Jardin des Plantes och Botaniska trädgården.[52] Den otaliga mängd af djur från alla verldens delar, som

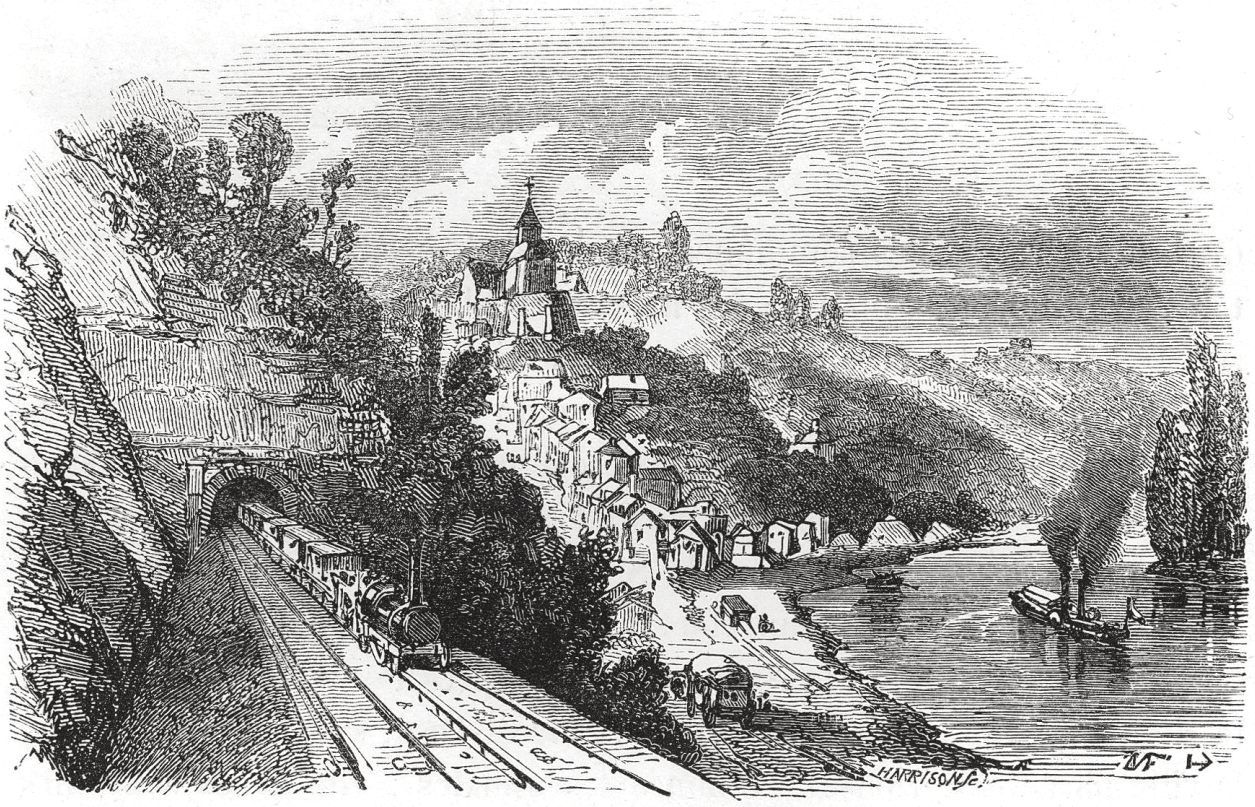

Järnvägen mellan Rouen och Paris öppnade endast några månader innan Wallin avverkade rutten med tåg.

här äro hopsamlade, alla i sina bequäma och för dem väl inrättade boningar var mig oändligt rolig, i synnerhet aporna, som jämte björnarne förekomma mig såsom de mest humoristiska af djuren. Det voro äfven de, som mest upptogo folkets nyfikenhet. I synnerhet roade mig mina landsmän björnarne, som här väl hade lärt sig att förstå litet franska och dansa française,[53] men dock allt bibehöllo sin trumpenhet. Fransoserne roade sig mycket med dem och blefvo ej trötta att kasta åt [dem] bröd för att få dem att dansa och hälsa. Äfven begapades mycket tvänne Elephanter, hvilka dock voro mindre än den [i] Zarskoe. Botaniska trädgården är stor och vacker och säkerligen försedd med allt, hvad som kan önskas. Jag gjorde blott en kort promenad derigenom. På en kulle, derifrån man hade en vidsträckt utsigt öfver staden, satt en gubbe med en stor kikare, genom hvilken man fick se för betalning. Här var mycket ⁂ folk, ehuru än bittida på dagen och när jag gick tillbaka var proppande trångt på den stora breda trottoiren af menskor, som strömmade dit. På eftermiddagen gingo vi med våra tvänne nye bekante, af hvilka den ene en Målare den andre, som i synnerhet utomordentligt intog mig, en Pharmaceut eller n. dylikt från München, till och utom Barrière du Mont Parnasse,[54] svarande ungefär emot Hamburger Berg, der en otalig skara af folk, mest af arbetsklassen voro församlade i trädgårdar och theatrar och allehanda förlustelseplatser. I synnerhet tycktes dans vara det som mest roade dem, och oändlig mängd saloner och trädgårdsplatser, der man dansade, voro öfverfyllda, ehuru våre följeslagare sade att i dag var ovanligt litet folk ute. Ingenting kan förliknas med den fröjd, som här glänste på allas ansigten och man dansade af hjertans grund, ej trögt och lalligt som hos oss, utan med lif och quickhet i fötter och armar och alla lemmar. Här dansas nästan intet annat än den af Fransoserne så högt älskade Cancan, liknande den hos oss brukliga Franska quadrillen,[55] men här mycket frivol: här ordentligt omfamnar man sig när vi blott ta damen i hand, ⁂ och gör all möjliga frivola och equivoca rörelser med sina händer och härunder snurra benen i de putslustigaste pas. Men allt är glädje allt fröjd. Sedermera voro vi i den berömda grande Chaumière de Prado d'été[56] hvartill Entréen kostade 50 Cent., men det förargeliga hände mig att jag måste aflämna min mössa och [gå] barhufva. Ty med hatt kan man gå allestädes både inne och ute, men ej så med mössa. Jag lät det mig dock ej bekomma utan vandrade modigt in. Detta är ett ställe för Studenterne med sina Grisetter: här nämligen lefva

Studenterne så att hvar och en har sin Grisette med hvilken han lefver fullkomligen som med en hustru. Hon sköter hushållet, kokar och lagar maten tvättar och allt annat, som behöfves, kallas också hans fru, tilltalas per Madame ej Mademoiselle; han visar sig öfverallt ute med henne arm i arm och om Söndag, Måndag, Thorsdag går han i en Chaumière och dansar med henne. Ehuru ferierna nu voro inne voro dock ganska många dylika par här och roade sig. Ingenting har jag ännu sett så gladt och glädjefullt så fritt och nonchalant som en sådan ⁂ student med sin Grisette, när de dansa deras älskade Cancan. De omfamna hvarandra, kyssas, klappas och göra de frivolaste gester men allt dock med sådant sken af anständighet och en nonchalance å deras sida som om det vore intet alls. Detta är ock, tror jag endast möjligt här. Här ibland dessa Grisetter ser man nu ock de vackraste quinnor jag än sett i Paris; de äro ingen snörda och ha dock en taille, som täflar och öfverträffar det bästa snörlif. Allt gick för öfrigt stilla och hyggligt till; man hörde intet skrik eller stoj, och hvad i synnerhet förundrade mig här så väl som på andra offentliga ställen, man är ovanligt tyst, pratar ganska litet åtminstone mycket tyst, så att man i de största samlingar hör föga sorl. Något egentligen roligt och löjligt, något Bellmaniskt putslustigt såg man ej här allt var mig nästan för mycket anständigt och vanligt, jag hade gärna sett något original, som haft liten mån lust att stöta covenensens lagar. Det ända var att se huru folket så rätt af hjertans grund voro glada. Förunderligt förekommer det mig att här i sjelfva Grisetternas och ⁂ Loretternas hufvudstad finna filles publiques så anständiga. Här har män ej att frukta för att af dem bli öfverfallen på gatorna, såsom i Hamburg och Petersburg.

❧ *Aug. 28*. Gjorde på morgonen promenad för att finna några böcker som jag behöfde; fick reda på ett Manuscript af Gulistan,[57] som jag köpte för 8 frcs. Sedan med min präktige och älskvärde Münchare till Hopital des Invalides,[58] der egentligen de gamle Invaliderne från Napoleons och Algiers krig,[59] hvilka på alla möjliga olika sätt voro tilltygade med blessurer, roade mig att betrakta. Väl sågo de ej ut som de gamle Franske hjeltar jag på förhand hade tänkt mig, jag tyckte mig här ej finna de egentliga fransyska ansigten utan fastmera tyska; men alla till största delen åtminstone voro de gamle ärevördiga gubbar, den ene hade förlorat sin arm den andre sitt ben eller båda, somlige blinde, somlige rörande sig

i små vagnar, som de framsköta med käppar, och i allmänhet såg man här ett Museum af alla möjliga blessurer. Inrättnin ⁂ gen var ofantligt stor med trädgårdar, promenader med Bibliothek och porträtter och statuer af Napoleon och hans Generaler, samt taflor af särskilda slagtningar, bland andra rariteter fann man äfven i en liten inhägnad en liten pil som var tagen från det träd, som växt på den älskade Kejsarns graf på Helena[60] och hit omplanterad. En gammal Invalid, som med trädsnitt och med snäckor inlagda i en sand och sten blandad jord här utarbetat ett slagt fält, vaktade inhägnaden och dref en liten handel med bladen från pilbusken, hvilka han sålde åt små pojkar, som gåfvo honom en mussla för hvar blad. Äfven har man här en egen kyrka,[61] der en stor mängd tagna fanor äro upphängda. Köket var kolossalt och all kokning går med ånga. Maten skall vara ypperlig och hvar och en man, så officerarne och den gemene soldaten har till frukost sin half butelj vin och likaså till middagen. Så lefva de gamle krigarne här omgifne af sina stridsminnen och sina ärade Generaler ett lif säkert så lyckligt som för sådane är möjligt i lugn och ro, störde kanske blott af den otaliga mängd besökan ⁂ de som dagligen äro här. På ditvägen besågo vi äfven den vackra Kyrkan S:t Sulpice,[62] där just nu var en likbegängelse med ett otaligt antal af prester, som alla här såsom annorstädes i Catholiska länder utmärka sig genom sina jesuit ansigten. På återvägen badade vi i den stora badanstalten Ecole Royale de Natation,[63] en stor och praktfull anläggning. På aftonen i l'Academie Royale de Musique eller stora franska Operan.[64] Sjelfva Salonen och Scenen voro öfvermåttan splendida och praktfulla dock, som mig tycktes öfverträffade af stora theatern i Petersburg just genom denna sednares större enkelhet och noblesse. Den i Petersburg är ock större. Här speltes i dag för första gången les Martyrs opera[65] öfversatt af Scribe med Musik af Donizetti. Sångare och Sångerskor voro högst medelmåttiga nämligen Herrarne Bouché, Duprez, Massol, Bremond, Octave och M:me Dorus Gras, som hade hufvudrolerne – Danseuserna utmärkta ehuru dock vida öfverträffade af Taglioni,[66] balletterna i jämnförelse ej så bra – sångkörerna goda och likaså grupperingarne. Decorationer ⁂ voro förträffliga och fullkomligt jämnförliga med de Peterburgska – Orchestern ypperlig och stor. Allt hade dock här liksom i Petersburg utseendet af att genom grannlåt och pomp ersätta bristen på sann konst: hufvudsaken tycktes vara att packa scenen full med folk, hvilkas massa ännu till oändlighet ökades med på

Student med sin grisett i Paris.

decorationerna anbragta folkskaror; men ej nog härmed en stor mängd af ståtliga och grant rustade hästar skulle äfven fram och visa sig och slutligen skulle äfven Lejon-rytningar höras i bakgrunden och det skulle sluta detta sköna virrvarr. Virrvarr tycktes mig ock musiken vara, hvartill hörde alla möjliga instrument, pukor och trummor och basetthorn ibland annat äfven 6 Harpor, och hela vägen igenom var beräknad på knalleffecter i ordets egentligaste betydelse, ty bäst det var knallade alltid en trumma eller en trumpett till det allra förfärligaste. Öfverhufvud kan jag säga att jag hela tiden blef kall och ingen egentlig konstnjutning alls hade. Publikum var öfverhufvud alls icke högljudt och på det hela ej för mycket frikostigt på applaudissements. Hvad som förekom mig litet underligt var att man helt ogenerad på Parterren vandrade med sina smutsiga fötter öfver de med rödt sammet öfverklädda bänkarne och klef öfver deras ryggstöd. ⁂

Aug. 29. Var i Museum i Louvre och gick nu igenom de rum, som sista gången ej blifvit medhunna, näml. de stora samlingarne af Romerska och gammal christna Antiquiteter, som här funnos i stor mängd i den präktigaste ordning uppställda och sedan de stora Egyptiska salarne, som jag förra gången alldeles ej vetat af och som voro fulla [av] alla möjliga gammal Egyptiska saker öfvermåttan curiösa att bese. Härtill finnes ännu ingen Katalog och ganska få piecer äro ännu med namn betecknade, hvarföre det blef mig svårt och omöjligt att få reda på dem; men här liksom lefver man i dessa aflägsna sekler och när man tittar sig om och ser menniskor från vår tid tycker man nästan dem vara Mumier mot de Egyptiska statuerna. Sedan var jag i de öfriga Målargalleriets salar, som innehålla särdeles fullständigt den Spanska skolan,[67] hvilken nu i en hast åtminstone ej särdeles anslog mig – deremot upptogo mig desto mera de i Standishska samlingen[68] befintliga taflor af nederländska skolan, hvilka jag alldrig blef mätt på att betrakta ⁂ nu sedan jag kommit under fund med att få dem i deras rätta perspectiv. Allt har i denna skola en viss frodighet och välmåga, sjelfva tiggarpojkarne och djuren, hvilka sednare ej gärna kunna vara borta från någon tafla. Jag hade i dag en sann konstnjutning, sådan jag sällan och bestämdt ännu alldrig af några taflor haft den, och kom verkligen glad i själen hem. På aftonen i Theatre des Varietés,[69] der fyra små piecer uppfördes, bland hvilka en en hofscen från Richelieus tid, som uppfördes med den i dylika scener

Fransoserne alldeles egna och af inga andra ännu upphunna takt och finhet – likaså en annan liten enaktspiece från medelklassens sällskapskrets. Men deremellan gafs ett feerie i 6 så kallade taflor, der alla möjliga orimligheter och galenskaper rördes tillsammans och alla sorts fiskar och fåglar och apor och andra djur kommo fram och en björn till ock med sjöng – det var ett förskräckligt sammelsurium och publiken, som tycktes vara af medelklassen skrattade godt deröfver. Allt var liksom en parodie på theater och spektakel och kanske är äfven i sjelfva verket den tid inne då theatern skall börja parodieras och ⁂ det verkliga spektaklet bli spektaklet i sjelfva spektaklet. Väl tyckas Tyskarne ännu med händer och tänder arbeta deremot, men de få väl lof att följa med. Tyskarne äro alfvarsamme och vilja att man skall ta allt alfvarsamt, så att när björn dansar skall man tycka att dansen an und für sich[70] är vacker. Till slut gaf man en mimiskt representation les Contrabandiers de Sierra Nevada,[71] der i synnerhet de Spanska nationaldanserna med Castagnetter,[72] som ock väl utfördes behagade mig mycket. Men blott Mimiken utförd af icke alldeles utomordentlige Sujetter tvingar dem att alltför ofta visa samma söta eller samma sura ansigte och blir derigenom tröttande. Theatern var nätt och vacker – Publikum högljuddare här med rop och hvisslingar, frikostigare på bifallsyttringar, men de här äfven blott vid bons mots och equivoca uttryck; ock det kan ej vara annorlunda, ty deri blott och bart består hela franska humorn, såsom tyskarnes i Witzen. Någon egentlig Comik har fransoserne lika litet som Tyskar ⁂ ne och den lär ej kunna finnas annorstädes än hos Nordens folk hos Engelsmän som Sterne och hos Svenskarne som Bellman, hvilken, tror jag, företrädesvis kan kallas verldens störste humorist. Hos Nordbon ligger humorn ej i Witzen och ordleken, som hos dessa folk, utan i hela deras väsende och uppförande.

☙ *Aug. 30*. Hos Quatremere,[73] en gammal älskvärd man, med något tycke af Fraehn.[74] Han emottog mig med all den värdighet och tillika vänlighet och värma, visade stort intresse för min resa och samtalade med mig deröfver, men olyckligtvis blefvo vi afbrutne af en ankommande främmande. Så förskräckligt genant och plågande det är för mig att gå göra uppvaktningar, så förekom mig dock denna lättare än vanligt: det gjorde väl den fransyska hyggligheten, som man här finner öfverallt hos den höge som hos den låge. Några egentliga upplysningar och någon ledtråd för min

resa fick jag dock ej här och väntade det ock ej eller. Sedan var jag i åtskilliga boklådor och fann åtskilliga manuscript och köpte slutligen Jauberts turkiska Grammatiken.[75] Kort före middagen var jag inne hos en i vårt Hotel boende Medicine Studerande, fransos och hade der det nöjet att få se en Grisette, med hvilken en hans Kamrat, som äfven ätit här vid Table d'hote, för nå ⁂ gra dagar sedan *gift sig*. Hon var en nätt vacker brunett med fritt och ogeneradt väsende, kallade sin *mari* tu och mon eller bon ami och blygdes ej det allraminsta öfver det förhållande hon stod i. Hon hade kommit hit för att dinera med sin mari, som på sin kamrats kammare lät upphämta maten. Denne Esculapii son[76] var en högst munter gosse, berättade åtskilligt ur studentlifvet, som roade mig mycket att höra. På aftonen med mina tyskar i en Bierhalle och Luxembourgska trädgården,[77] der mycket folk voro samlade att höra en militär musik corps, som spelade ganska medelmåttigt och ingalunda kunde jämnföras med vår finska Gardes musik. Sednare spatserade jag mycket omkring i närheten af vårt Hotel och fann ej en enda scandal af kringstrykande quinnor, utan allt hyggligt och anständigt. Väl voro många par Grisette fruar med sina män ute och arbetsgossar och gesäller med sina, men alltid par om och de få, som gingo ensamma gingo alldeles anständigt förbi utan några konster och knep eller inbjudningar att följa dem.

Aug. 31. Bittida ut besåg först Pantheon,[78] i mitt tycke det ståtligaste Monument – från högsta toppen var utsigten vidsträcktare än från Notre Dame, den är ock den högsta punkt i Paris, äfven nere i hvalfven och besåg grafvarne af Frankrikes store män[79] och hörde det starka echot i ett af hvalfven. ⁂ Sedan i Cabinetet för Comparatif Anatomie,[80] der som öfverallt var allt för mycket att se för att på en kort stund kunna få reda på någonting. Sedermera var jag [i] Musée Dupuytren,[81] en samling af dels i vax afbildade dels naturliga exemplar af intressanta sjukdomsfall i synnerhet chirurgiska. Detta tycktes vara en samlingsplats för Fransoserne, som här rätt kunde beskåda alla de rysligaste arter och förstöringar af Syphilis, högst naturenligt afbildade på i vax gjorda Genitalia och Anus och i allmänhet alla möjliga sjukdomar. Här såg jag till och med några quinnor, som gingo omkring och helt ogeneradt beskådade af Venus bekransade eller behålade Penes och Vulvæ. Här såsom öfverallt hade jag åter tillfälle att förundra mig öfver den hygglighet och liberalitet, hvarmed alla publika samlingar

och andra märkvärdigheter stå öppna för folket och i synnerhet den resande utlänningen, som blott behöfver visa upp sitt pass för att få tillträde hvart som helst. På de flesta ställen äro les Gardiens förbjudne att emottaga några drickspenningar och de få ställen, der man kan ge något är det ej vanligt ⁂ att [ge] mycket, det högsta jag gifvit är ½ frc och [de] ha dermed varit oändligen nöjde, och då har man vanligen med sig en gammal Fransman, som det är högst roligt att höra prata. Dessutom ännu att man här på alla ställen kan gå klädd huru som helst, då man t.e. i Petersburg ej slipper in i Eremitaget[82] om man ej [är] klädd i frack och vanligen har 1 Rb. Silfv. att ge i dricksspenning. Men här är den egenheten att man ej får ha käpp med sig; hvarthelst man kommer här måste den lämnas bort förr än man slipper in och derför har man sedan att betala 1, 2 eller tre sous. Likaså går man ej gärna med mössa ehuru det blott är på baler man ej får ta den in med sig. På aftonen var jag i Theatre francais[83] i Palais Royal, der jag såg en comedie, som visserligen uppfördes här bäst af hvad jag än i Theater väg här sett, men dock ej var något utomordentligt och den franska trupp jag sett i Petersburg fann jag fullkomligen jämngod med denna. Detta var äfven en hofscen med amours och galanterie och courtoisie, ömhet och förälskning ⁂ kärleksförklaringar och divorcer och ehuru allt uppfördes så att man ej behöfde vända vid någon scen anblicken från de spelande hade jag dock väntat mera. Comedien hette les Demoiselles de S:t Cyr[84] och var ganska underhållande, men äfven här tycktes hufvudsaken vara calembourer och ordlekar och det som behagade Publikum bäst och skaffade applaudissementer. Öfverhufvud var det dock det bästa i theater väg jag här sett och ehuru jag ej förstod allt roade jag mig högeligen. Äfven tyckte jag mig här höra franskan talad bäst och tydligast. Fruntimren ehuru ej öfver sig vackra voro särdeles behagliga, i synnerhet en lång och högväxt flicka M:me Plessy; båda hade egna franska finheten och gentilessen och båda rikt costumerade, i 3 till 5 tror jag gånger olika drägter. Theatern var medelstor med som det tycktes stort antal af platser högt upp i taket. Under akterna spatserade jag på Rue Richelieu och i Palais Royal och såg flera filles publiques, som voro ute på jagt, deribland några få utomordentligt fula och gamla att jag ej kan begripa huru någon karl skulle kunna falla i deras garn. Dock ⁂ voro de alla anständiga nog att ej directe anfalla någon.

September 1. Begaf mig bittida ut besåg Place de Juillet [85] der jag äfven var upp ända till toppen och fann trappan bequämare och hela det inre ljusare och vackrare än i Napoleons Colonn. Derefter var på Begrafningsplatsen du Pere Lachaise,[86] der jag träffade ihop med en Fransos från Bordeaux, hvilken liksom jag gick omkring och besåg grafvårdarne och frågade mig efter en Rysk Grefvinnas monument som skulle vara det skönaste af alla. Så blefvo vi tillsammans frukosterade i ett närbeläget värdshus och foro sedan i en liten hyrvagn den ofantliga vägen från denna Kyrkogård till Triomphe de l'etoile[87] allt utanför Barriererne för 30 sous. Han var en munter garçon som sade sig ha berest Italien Spanien och Algier, hvilket äfven tycktes vara sannt emedan han förstod och talade något Arabiska och de andra språken äfven. Vi blefvo goda vänner drucko ännu sockervatten med eau de Cologne (en ypperlig dryck) tillsammans hos en conditor och voro naturligtvis charmerade öfver att ha gjort hvarandras bekantskap, gjorde upp partie för morgondagen. Nu lyster mig att se hvad han är för ⁂ en man. Jag har hört och läst så mycket om bedragare, som skola finnas i synnerhet här och skulle finna det högst roligt att ha fallit ihop med en sådan. Dock denne förekom mig ej just så. Sjelfva begrafningsplatsen blef dock mindre noga för hans skull besedd, dock det huvudsakligaste. Den är den största och vackraste här, med ett utomordentligt vackert läge på en kulle, derifrån man har en vidsträckt utsigt öfver staden och omkringliggande nejden. Grafvårdarne voro tallösa och vackra men den art sandsten, som här användes till allt dylikt behagar mig ej just och kan vida vägar ej jämnföras med vår granit. Dock här finnas ock mycket mycket marmormonumenter i alla möjliga former och faconer af personer, hvilkas namn och minne måste vara alla kärt och intressant och föga nog torde man finna en annan grafplats så skön och besökvärd som denna. – Då jag sedan skiljdes från min nye vän, som beklagade att göromål ej tilläto honom passera den öfriga dagen tillsammans med mig, vandrade jag genom Champs elysées stannade och betraktade en gammal konstmakare, som åt blår och sedan lät det ta eld i magen och spottade ut askan. Hans konster ⁂ voro ej mycket värda, men hans åldriga vackra ansigte, der godheten och fridsinthet lyste fram ur ett beständigt småleende höll mig länge quar vid honom. Hans costym ehuru föga rik var något fantastisk och magisk mycket bättre än jag ofta sett den på theatrar och i ifvern att utöfva sin konst, hvartill han alltid utvalde en af de

Père-Lachaise är i dag Paris största begravningsplats, men vid tiden för Wallins vistelse i staden var begravningsplatsen relativt ny och låg en bra bit utanför centrum.

små kringstående gossarne, småspottade han allt som oftast och underhöll derunder allt publikum med bon mots och andra roligheter. Af alla de många konstmakare och sagoberättare eller improvisatörer jag här sett har ingen behagat mig så som denne, ehuru kanske underlägsen i konsten. Ingenting kan förliknas med den oändliga tacksamhet hvarmed han emottog de två sous jag kastade åt honom på den lilla duk, han hade utbredt midt på sin area för att emottaga de skärfver hans auditorium ville ge honom, och på hvilken hittills fallit blott få en sous stycken. Det är roligt och ljuft att ibland alla de oändliga nya obekanta ansigten, som hvarje minut stryka förbi en finna ett som man tycker sig förstå och vid hvilket man med kärlek och hängifvenhet kan stanna. Jag tyckte mig i denna gubbe ⁂ se Almquists gamle sockenmålare[88] lifslefvande framför mig. På aftonen spatserade jag litet i Palais Royal, såg den såsom den vackraste ansedda flicka i Paris, en säljerska i en handskmakare boda, utanför hvilken beständigt är en förskräcklig trängsel af menskor för att begapa flickan. Jag fann henne visserligen skön, dock ej det genomskinliga och etheriska man finner hos den nordiska skönheten: denna var äfven mer sydländska än man ofta finner flickorna här. Köpte mig billet för deligencen till Chalons till nästa Onsdag; var i den tyska bokhandeln och fick den underrättelse att Burkhards resor[89] ej stode att fås i Paris, så att jag nu alldeles utan en ledsagare måste tänka på min färd inåt öknen.

Septemb. 2. Var i S:t Denis ett stycke utanför staden,[90] besåg der alla franska Konungars grafvårdar och den vackraste Kyrka jag än sett. Intet kan förliknas med det magiska sken, som faller in genom de konstrikt i alla möjliga sorts färger utarbetade fönstren, allt genom de många slingriga hvalfven. ⁂

October 12. Gick bittida ut på bestyr köpte åtskilliga medicinska böcker och instrument. Kom sedan hem middagstiden och gick med Seelig först att inta en frukost hos en Traktör i boutiquerna i pelargången midt emot Tuileries trädgården och derifrån i Louvre, der vi använde de återstående 3 till 4 timmar på betraktande af Antika Sculptur arbeten, hvarvid han såsom egentlig Sculptör ex professo var mig en god ledare. Dock är mitt sinne ej plastisk, ej rent nog ännu för att rätt kunna njuta af denna konst. Dertill fordras mer än vid något annat en befrielse från

alla band och bojor, som vår bildning och vår tid laggt på oss. Jag tyckte mig ganska väl förstå t.ex. Apollo, Venus, i synnerhet den af Grekerne kallade Venus vulgaris, Polyhymnia[91] som behagade mig nästan mer än allt annat, och mycket annat tyckte jag mig förstå såsom Bacchusar, Fauner, Silener och Satyrer,[92] hvilka jag alla anser som Humoren uti Grekernes plastiska konst och som särdeles behaga mig; men sedan så många och så mycket som jag ej förstod; framför allt Melpomene[93] så ren och så äkta plastisk som ett sorgespel af Sophokles. För mig, som är van att se sorgen uttryckt, om också till min styggelse, af handvridningar och ögonvändningar, och, om ock detta öfverdrifna saknats, dock alltid af en, åtminstone i mitt tycke, nobelt sorglig min eller i allmänhet något intressant smärteligt uttryck, kunde oaktadt allt mitt bemödande ej förstå denna i alla afseenden kolossala Melpomene Statue – dock fann jag att jag framdeles genom bemödande skulle kunna komma derhän. Så gick det äfven med åtskilliga andra Statuer i synnerhet af Gudar; men Polyhymnia tyckte jag mig kunna falla på knä för. ⁂ Gipsaftrycken af de sculptur arbeten som anses vara af Phidias[94] voro så stympade och skadade att jag ej ansåg det löna mödan för *mig* att länge betrakta dem; detta var äfven fallet med åtskilliga andra af dessa gipsaftryck. Hvad mig i synnerhet föll i ögonen vid de gamla Statuerna var den måtta i alla lemmar, som man förgäfves tycker jag söker hos de Nyare, hvilka alltid öfverdrifva äfven här och låta musklerna skina för mycket fram. Det är sant hos de nyare ser man sällan någon ren statue; de framställa vanligen personen i handling och anse derföre den böra träda fram uti ett visst öfvermått. Men utom det att det redan på sätt och vis går utöfver den renaste Sculptur, så tycker jag äfven häri mera måtta kunnat hållas. Mig har det åtminstone ofta varit vidrigt att se de tjocka muskelspända ben och armar hos nyare Sculptörer; liksom skönheten skulle ligga deri. Men jag tror det gäller i Konst som i allt annat att när konstens egentliga lif och blomningstid är ute, den tid då den *lefver* och tidens menniskor lefva i den, då kommer en tid, hvari studium, begripande och lärdom är hufvudsaken och allt hvad som på en sådan tid bildas och skapas i Konst är intet annat än ett uttryck af konstnärs studium och lärdom. I Sculpturen vill han då visa att han studerat Anatomie och vet huru musklerna gå – Detta kan vara bra nog; men Konstens tid är förbi. – På aftonen gingo Sachsarn, Gosman och jag på Montesquieu balen[95] och hade åter der tillfälle att beundra Fransosernes dans och den stora glädje och fröjd

de deri finna och alla de svinaktigheter de göra derunder med den alfvar ⁂ sammaste och tranquilaste min i verlden just som om det hörde till sjelfva dansen, såsom det och tvifvelsutan hör till den fransyska Cancan. Och här är det ej allenast det unga folket som dansar, gamle män och quinnor röra föttren lika quickt som de unge och tyckas finna lika stor fröjd deri. Derefter gingo vi der midt emot på källaren Montesquieu der allehanda folk och pöbel nöjen äro utan någon annan entrée än förbindelsen att förtära något. I afton var der åtskillig sorts musik af Guitarrer och Flageoletter och Violiner etc. och Pajatzor och allehanda roliga scener. Jag fann just ingenting i allt detta – Här såg jag åter den Demon, som förstört mitt lif för långa tider.[96] Nu satte han hela min kropp i skakning. Var det ett irrsken eller en handräckning – det gick förbi utan vidare verkan.

October 13. Gjorde än vidare åtskilliga uppköp sökte än en gång Blumm[97] för att rådföra honom men fick ej träffa honom. Derefter med Seelig först på ett simpelt värdshus der vi i sällskap med trenne kolbärare, som suto och spelade kort och sågo högst treflige ut, drucko litet vin och åto ost och sedan gingo vi i Louvre nu upp i målningsgalleriet, der vi först gingo omkring i kopparsticks och gamla tecknings samlingarne, hvilka för mig ej kunde äga så särdeles stort intresse, sedan upp i Marine Museum[98] och sedan besågo något den spanska skolan och åtskilligt af den Nederländska. ⁂

October 14. Gick ännu litet ut sedan jag med stort besvär fått mina saker inpackade. Åto en ambigue med Maron och Seelig hvartill äfven kom sednare den Hamburger Målaren som vi i går afton träffat på Caffet. Hela måltiden var mera tråkig. Sedan den blifvit slutad begåfvo vi oss alla till Diligence huset,[99] derifrån det slutligen efter ett litet gräl i vagnen med mina blifvande reskamrater om våra platser bar af omkring kl. 5: jag högeligen glad att kunna lämna Paris i ryggen. Resan gick oafbrutet hela natten, som var kall och fuktig så att jag ehuru duktigt och tjockt klädd dock ej hade alls för varmt: föga kunde jag ock såfvo; ty det var trångt och obequämt i vagnen.

October 15. Om morgonen kl. 9 förunnades oss omkring 10 minuter för frukost, som intogs och smakade godt. Hela dagen var fult väder och mera tråkigt var äfven sällskapet i vagnen: dock min vis à vis en handelsman från Paris som skulle till Lyon för att göra affärer roade bäst sällskapet med historier om tjufsträck och bedrägerier som passera i Paris. Vi foro mest hela dagen genom vinfält, der folk voro sysselsatte att samla drufvorna i stora tunnor. All den öfriga skörden af hvete etc. tycktes redan vara gjord så att fälten sågo gråa och fula ut der vin ej odlades. Mot aftonen kl. 7 gafs oss ungefär 20 minuter för middagsmåltid som intogs lika begärligt som frukosten och betaltes med 3 francs ehuru den ej var något kräslig. Sedan gick färden åter hela natten under ruskigt väder till kl. 2 då en af vårt sällskap lämnade oss, tror jag, i Beaune, hvilken stad i natten såg högst besynnerlig ut och tycktes ha mycket ruiner och quar lämningar sedan de gamla Gallernes tider.[100] Nu blef bättre rum i vagnet att sträcka ut de hopsutna fötterna och jag sof godt ⁂ nog den återstående delen af natten.

October 16. Framkommo om morgonen kl. 8 i stället för den vanliga tiden kl. 4 till Chalon och begåfvo oss genast med stor skyndsamhet om bord på ett ångfartyg, som väntade blott på oss för att resa af till Lyon. Glad att slippa ur den fördömda vagnen, der jag så länge sutit instängd, skyndade jag mig få mina saker och begaf mig om bord. Jag hade nu fått erfara hvad en resa vill säga i de så beprisade och såsom bequäma ansedda Deligencerna. Mig behagade åtminstone denna alls icke och tusende gånger önskade jag få sitta på en hos oss vanlig bondskjutskärra med sitt hårda bräde än på Deligencens mjukt stoppade dynor och säkert är att, om jag kommer att färdas mycket i lif, skall jag framdeles så mycket som möjligt undvika sådant sätt att färdas. På tvänne nätter och en dag gafs oss ej mer än en alles omkring en half timma att stiga ut; ty på den tid hästarne växlades hade man knappt tid att gå och kasta sitt vatten men ingalunda att söka ett hus, der man kunde göra sitt andra naturliga tarf. Väl tilläts det oss att i långa backor, der hästarne alltid fingo gå fot för fot, stiga ut och spatsera uppföre; men behagade de som suto framför mig ej göra det så hade jag det största besvär att klifva ut mellan deras ben och måste på det högsta genera dem; ty det var förbjudet från båda sidor af vagnen; och då jag vid ett ombyte vågade öppna den dörr vid hvilken jag satt för att stiga

ut och kasta midt vatten ropade conducteurn ganska hårdt och groft åt mais que faites vous donc Monsieur[101] och tror jag ansåg mig ej för rätt slug; men när jag lika groft svarade je ne fais que pisser Monsieur[102] fällde han ton och underrättade mig att man på den sidan ej finge stiga ut. Öfverhufvud var mig hela färden nästan den tråkigaste jag någonsin haft och det var derföre med ett obeskrifligt nöje jag nu fann mig ombord på det lilla ångfartyget, der en stor mängd ⁎ af passagerare redan voro församlade. Genast som vi kommit om bord sattes af. Jag gick ner i för Kajutan, der genast mina ögon först föllo på ett högst roligt sällskap af arbetskarlar, som suto omkring ett bord och spelte kort och drucko vin och sjöngo muntra visor. Hela sällskapet i denna Kajuta bestod till största delen af deras gelikar och voro till stor del på samma sätt sysselsatte. Jag fann mig här alltför väl för att vilja utbyta denna andra och sämre plats emot den första Kajutan, hvarpå priset för öfrigt ej var mer än två francs dyrare. Vädret var under hela färden högst fult och regnigt så att jag ej kunde se stort af landets utseende på Saonens stränder. Lifvet i Kajutan var ganska roligt; man åt och drack oupphörligen, och spelte och glammade; men röka var ej tillåtet. Detta tyckas fransoserne i allmänhet anse för särdeles ohöfviskt och mer än annorstädes blir man här påmindt om detta förbud. Detta såsom bruket af hatt tycks ännu vara quar af de gamla artighetslagarna i sällskap. – Navigationen på denna flod såsom jag sedermera äfven märkte på Rhone har sina svårigheter och fordrar sin egen konst och erfarenhet. Kl. omkring 2 strax efter middagen hunno vi fram till Lyon, der jag gick in på det första värdhus jag såg emot mig och det [var] Hotel de Hirondelle. Som vädret allt fortfarande var fult med tämmeligen starkt regn tänkte jag bli på Kammaren; men kunde dock ej hålla mig att gå ut dels för att höra efter huru det var med ångfarten härifrån, dels ock för att få en liten öfversigt öfver staden. Sedan jag uträttat det förra begaf jag mig således upp på den stora höjd, som på högra sidan af floden dominerar öfver hela staden och i hvars sluttning en stor del af den dock den mindre är byggd. Uppgången här liknade mycket den i Havre, men var på långt när ej så vacker; ty här saknades de trädgårdar, som der funnos. På höjden ⁎ var efter fransk bruk ett Kapell eller Kloster och de närmaste gatorna derintill fulla med bodor och förfriskningsställen, de förra fulla med vaxljus och gudabilder de sednare erbjudande Caffe och vin etc. för pilgrimer upp till Kapellet, helgadt åt jag kan ej påminna mig mera hvilket helgon.[103] Från

toppen hade man utsigt öfver hela staden och nejden deromkring, som dock nu låg insvept i tjockt mörker så att jag ej kunde se mycket deraf. En del af staden, nämligen den som låg närmast under mig är byggdt på sluttningen af den höjd på hvars topp jag stod. Den slutar sig efter en mycket brant sluttning i en jämnare plan längs Saone, hvaröfver en särdeles stor mängd af broar, mer än hvad behöfligt synes, gå till den andra delen af staden, som tycktes mig byggd på ett spitsvinkligt triangulärt delta bildadt af denna flod och Rhone, som här flyta tillsammans. Staden att dömma efter den lilla del som jag deraf genomgick tycks vara regulier och vacker. Nejden deromkring tycktes mig mycket likna den omkring Rouen; höjder och dälder och i allmänhet mycket couperadt. Floderna äro ganska starkt strömmande, men vattnet grått och fult. Nevan blir mig ännu den ståtligaste flod jag sett; om ej just Kumo Elf på vissa ställen jag sett den kan sägas öfvergå Nevan. Men nu mera är mig minnet deraf så otydligt att jag ej kan anställa jämnförelse. I staden tycktes ligga mycket Militär och när jag kom i mitt Hotel såg jag nere i källarsalen åtskilliga underofficerare som suto i största förtrolighet med sina *hustrur* eller *grisetter* eller hvad det månde ha varit för quinnor och åto sin middag. Här köpte jag mig slutligen ett par tofflor af ett mycket vackert ungt fruntimmer. Hemkommen i mitt hotel intog jag kl. omkring 6 en dugtig middag och satte mig sedan att skrifva bref hem till mamma.

October 17. Begaf mig tillika med en annan ung man som tycktes vara någon ouvrier och bodde på samma värdshus som jag kl. 5 på morgonen ner till ångbåten, på hvilken vi mötte en hel hop med hornboskap, som voro fastbundna i förn för att föras till Avignon. Värdshusgossen som på en liten handkärra förde våra saker hade ej fört oss till det ångfartygs bolags båt, som egentligen framskaffar passagerare. Men jag ansåg det vara det samma och blef quar om bord, utom det att jag nu mera ej gärna skulle hunnit till någon annan båt. Morgonen var kall och frisk alldeles ej mildare än vanligt höstväder hos oss och jag höll mig mest hela dagen gärna omkring machinens skorsten som spridde på långt håll omkring betydlig värma. Men det blåste från Sevennerna, hvars toppar lågo omhöljda af tjock dimma, som knappt middagssolen kunde skingra. Denna bergås följde hela högra Rhone stranden utföre och låg oss beständigt i sigte. Den förekom mig dylik som höjderna längs Seinefloden och kusten af

Normandie bestå af sand hufvudsakligen. Något egentligt granitberg kunde jag ej upptäcka, dock på några få ställen något ditåt. Det var en oafbruten växling af höga kullar och djupa dälder ganska smala och utfårade i botten vanligtvis af någon vår och höst rännilsbädd, som dock nu var tom på vatten. Hela trakten kunde ej i fruktbarhet och skönhet på långt jämnföras med Seineflodens; men hvad här gjorde åstopparne intressanta var den stora mängd af gamla Riddarslott, som ännu stodo i vackra ruiner på de brantaste toppar och nu på afstånd tycktes mig nästan sväfva i luften. Så spetsiga voro ofta topparne de voro byggda på. De delar af sluttningen, som tycktes vara odelbara upptogos öfverallt och uteslutande som det tycktes af vinfält, hvilka ofta gingo ända upp till topparne af åsen. Den andra stranden var jämnförelsevis slätare dock äfven mycket afbruten af höjder bekrönta med ruiner af slott och kloster. Ganska många vackra småstäder och köpingar passerades; bland hvilka Valence ✂ så mycket jag kunde i hast se nästan mest behagade mig. Det slott som ligger på en brant bergshäll midt emot denna stad på andra sidan af floden förekom mig i synnerhet underligt; men kanske äfven det långa afståndet mycket bidrog härtill. Öfverhufvud är hela trakten högst intressant; men saknar det höga och alfvarsamma af den nordiska naturen och det älskliga och trefliga af Tysklands eller Seine traktens. Hvad öfverallt i Frankrike saknat är skog. Vädret var som sagdt särdeles kallt ehuru solen sken ganska klart; så att vi 4 passagerare som kommit med från Lyon suto hela tiden på en liten bänk vid skorstenen. I Valence fingo vi stor tillökning af Passagerare, bland hvilka en ung fransos som tjente vid armén i Afrika och hade en särdeles vacker uniform i nästan fullkomlig orientalisk smak. Vi kommo oss litet i samtal och han var en af de trefligaste om bord. De hvilka kommit från Lyon tycktes vara äkta franska landtpatroner och ingåfvo mig en ganska dålig tanke om bildningens tillstånd i allmänhet bland medelklassen på landet i Frankrike. I Bourges, der vi hade att lossa mycket järn blefvo vi länge liggande och här köpte jag för 2 sous vindrufvor och fikon mer än jag orkade äta på en gång. Färden blef dock till slut något tråkig och först klockan mellan 5 och 6 på aftonen hunno vi fram till Avignon; ty dels hade järnlossningen dels anhållande vid hvarje småstad för att afvänta passagerare uppehållit oss så att de tvänne andra ångbåtarne gått förbi oss, ehuru vår fart på det hela var starkare än deras. I anseende till vår sena framkomst fanns mera ej billet i Diligencen till Marseille; ty

jag hade beslutit att i den fortsätta resan, emedan ångbåtsfärden från Arles är så obestämd och så mycket beror af väder och vind på hafvet. Jag fann mig således nödgad quarstanna ett dygn öfver i Avignon men tog dock för säkerhets skull dock redan nu billet för följande dagen. Knappt utkommen ur post bureaun fingo tvänne värdshusgarconer tag på mig och inbjödo mig hvar till sitt hôtel med sina adresskort. Jag emottog af den ene hans kort, men beslöt mig dock att följa med den andre, emedan hans hotel var närmare och deröfver blef den andre högeligen förargad och fordrade med Ungestüm sitt kort tillbaka hvilket han ock naturligtvis genast fick.

October 18. Sedan jag på morgonen förtärt litet bröd med vin efter mitt caffe vandrade jag ut för att betrakta staden och vände mig genast till det gamla slott på ett högt hela trakten dominerande berg, som i går afton då vi här ankommo genast mest hade fästat min uppmärksamhet. Det var nu till stor del förfallet och man tycktes börja anlägga uppe på berget bland dess ruiner någon offentlig promenad, hvilken säkert kommer att ta sig särdeles väl ut; ty utsigten är mycket vacker och vidsträckt; på ena sidan staden, som dock ej är hvarken stor eller vacker, på andra sidan floden genast under och på dess andra sida en lång sträcka af Sevennerna, hvars toppar och hela ås nu mer och mer aftaga i höjd. På dessa synas härifrån åtskilliga ruiner. I slottet var en gammal väl bibehållen Kyrka; ej särdeles vacker ej heller innehållande några taflor af värde; men åtskilliga gamla sculpturarbeten som för deras ålder och gamla smak förekommo mig roliga. På den stora plan som ligger framföre kyrkan höllo Rekryter på att läras exercera. Den trallen gick här ungefär lika som hos oss; dock artigare och hyggligare å lärarens sida. I förening med slottet tycktes stå det gamla säkert äfven förrut förfallna men 1840 reparerade Palais des Papes, hvilket nu var en Cacern:[104] så att nu vår tids påfvevälde här fått sitt säte i de gamle påfvarnes residence. Jag undrade för mig sjelf när jag inträdde på gården om lifvet nu var bättre inom dessa murar än förr och om i allmänhet vår tids soldatvälde är bättre än medeltidens prestvälde. Smuts var här åtminstone nu tillräckligt i alla de många vinklar och vrår af den stora byggnaden. Sedan vandrade omkring i staden, som öfverallt tycktes mig förfallen och ruskig en verklig påfve och prest stad icke utan ett litet syster tycke med vårt Borgå.[105] Men trädgårdarne och promenaderna närmast utom staden voro

vackra och fruktrika och här stodo ännu Orange träden ute ehuru man redan längesen i Paris flyttat in dem. Siden väfverier och siden tryckerier[106] gingo med vatten af en liten Canal, jag tror den hette Vaucluse canalen och de stora hjulen voro helt och hållet ute på gatan. Kyrkor finnas här till stor mängd, de flesta mycket gamla och prydda med gamla sculptur och trädsnittsarbeten. Folket var redan ansenligt småstadsaktigt – man märkte dem här angelägnare och månare om granna och nätta kläder – och en större hjertlighet och godhet än i Paris. Här hörde jag först den franska Patois; den som nästan alltid en province dialect, låter trefligare och ej så affecterad som vanligen högspråket; men jag kunde ej förstå mycket deraf, då jag i en boda der jag köpte ett par skor, hörde trenne fruntimmer språka med ⁂ hvaran. Här fanns äfven ett Caffe de Mille Colonnes, som jag besökte. Här köpte jag äfven en flöjt. Hvad som mest grämde mig var att jag för sent började tänka på en utfart till Vaucluse, dit jag väl hade hunnit om jag genast om morgonen begifvit mig på väg. Nu vandrade jag blott omkring åt alla håll af staden och träffade äfven händelsevis på gatan des filles publiques, som här tycktes finnas till stort tal naturligtvis då så mycket militär är här förlaggd. De voro som öfverallt gemena och här särdeles fula, suto så godt som i öppna boutiquer och bjödo de förbigående in. Mitt uppehåll här öfver ett dygn var på det hela mig ganska kärt ehuru jag först storligen förargade mig deröfver. Staden har stort historiskt intresse och jag nästan ångrar mig att jag ej köpte den bok som innehöll en beskrifning på påfveslottet och staden och som vid ingången till det förra fanns att få. Sedan jag oupphörligen vandrat omkring från kl. 8 till kl. omkr. 3 till 4 och derunder flera gånger korsat de gator som förekommo mig roligast och i synnerhet det rikt försedda frukttorget begaf jag [mig] till mitt Hotel du bras d'or och bestyrde om mina sakers bringande till den några steg derifrån belägna Diligence bureaun och intog sedan en just dugtig måltid, hvarvid jag äfven tyckte mig böra smaka på Champagnet här och tog en half boutelj. Den smakade mig här ej just särdeles annorlunda än hemma hos oss men var jämnt hälften billigare. Med dricksspenningar kom jag litet i delo med garçonen, som uppförde sig härvid högst putslustigt och tyckte sig högeligen manquerad; men allt kom dock snart till rätta. Klockan 6 satt jag i Diligencen och var på vägen till Marseille. I anseende till natten kunde jag ej se mycket af landet, som dock till det mesta tycktes vara odladt med vinfält. Vädret var vackert med månan som turkiska vapnet

och mycket stjernklar; men särdeles kall. I Aix höllo vi strax efter middnatten omkring 10 minuter. Staden tycktes vara vacker men mycket liten med stora reguliera gator planterade med trän. Kl. 7 på morgonen kommo vi till Marseille och jag hade sålunda färdats genom hela Frankrike nästan i en halfbåge och hela denna resa hade oberäknadt lifvet ej kostat mer än från Havre till Rouen 6 fr. derifrån t. Paris 10 derifrån t. Chalon 40 vidare t. Lyon 6, till Avignon 15, till Marseille 6½ summa 83½ francs, från Hamburg till Havre 75, från Lybeck till Hamburg omkring 10, från Helsingfors till Travemünde 50 från Travem. t. Lubeck 2. ⁜

October 19. Vandrade genast ut och ställde min kosa mot hamnen der, som alltid i stora sjö och handelsstäder, hela lifvet och rörelsen concentrerar sig under det den öfriga delen af staden är nästan öde och tom. Jag vandrade först längs den Norra sidan af hamnen, som tycktes mig vara den vackrare och större, men såg just inga andra fartyg än Holländska Coffor, som urlastade en gräselig mängd af sina läckra ostar uti rennor, som gingo från aktern i land, och andra till största delen obetydligare fartyg. Var sedan in i fästningen[107] som ligger på yttersta ändan af denna sida af hamnen och fick kasta en blick utåt det härrliga Medelhafvet, men blef genast tillsagt af en postande soldat att det ej var tillåtet gå här omkring. Anblicken af hafvet gjorde mig oändligen godt och gaf mig åter mod och lefnadslust. Jag vandrade tillbaka samma väg och ställde nu min kosa åt andra sidan af hamnen der jag fann större rörelse och bustle med upplastande och större fartyg, bland hvilkas flaggor jag förgäfves sökte att finna någon Finsk eller Svensk. Till min stora förundran läste jag här på en skyldt: ”här talas Svenska” bland alla de andra språk t.e. Ryska, som på skyldten stodo anslagna såsom talade i den lilla butiken. Men ännu mer stegrades min förundran, då jag litet längre fram läste på en annan prydligt måladt: ”Svensk Målare” och derundertill ”Suomalainen Maalari”. Jag gick dock ännu ej in hvarken på det ena eller andra stället tyckande mig kunna göra det när hälst jag ville utan gick neråt Kän och hörde der tvänne män, som talade Svenska. Jag gick genast till dem tilltalade dem och den ene var Kapten And. Wiklund förande briggen Active från Gamla Carleby, nu efter några dagar färdig att afgå härifrån till Constantinopel och Odessa. Jag följde med honom på en stund om bord på hans brigg, dit han just ämnade sig då jag höll honom an.

Följde sedan honom åter i land och fann mig snart genom honom i sällskap med 4 finska sjökaptener alla från Österbotten och 6 till 8 Svenska D:o som alla lågo här med sina fartyg, dels nyss ankomne och lossande dels väntande på att få last och färdige att afgå den ene hit den andre dit, några till Amerika de fleste tror jag på Medelhafvet. Med desse män blef jag nu beständigt tillsammans åto med dem på Svenskt värdshus hållet af en hitflyttad svensk enka och drucko med dem vårt caffe på Caffe du Commerce, följde dem på börsen och ströko omkring med dem hos Mäklare. Äfven var jag denna dag hos Ryske Consuln Ebeling, en utmärkt hygglig och human man, som med största beredvillighet åtog sig framskaffa de saker, jag möjligen kunde komma att skicka hem till Universitetet från Egypten. På aftonen drucko vi Toddi om bord på Active med Capten Malm från Jacobstad. – I hamnen träffade jag denna dag en gammal Arab från Tunis, som gick omkring och bjöd ut rosen olja. ⁂ Jag talade Arabiska med honom och han förstod mig ehuru hans dialekt var helt olika och svår att förstås af mig. Jag köpte af honom en flaska sedan jag på de 15 sous han begärde afprutat fem men när jag kom hem och öppnade den fann jag att han blott bestrukit det röda pappret som omslöt korken och som han vid köpet låtit mig lukta på, med rosen olja men det som var in uti sjelfva flaskan var blott Lavendel olja. Jag träffade väl honom sedermera alla dagar flere gånger; men påminte honom ej om hans bedrägeri och vi blefvo goda vänner. Äfven några Araber och Österlänningar såg jag; men gjorde ej deras bekantskap. Blott en mycket gammal af ålder alldeles krökt Arab talade jag en gång med; men han var alldeles lomhörd. Greker funnos här till stort tal; nästan mer än af andra främmande nationer. De se härdade och dugtige ut dock ej alls vackre. Jag hade hela denna dag varit på benen och gått omkring oupphörligen; men dock ej kommit längre än till hamnen och de närmaste gator deromkring.

October 20. Gick omkring i den öfriga staden. Den gamla delen[108] deraf som ligger Norr om hamnen är trång och uppfylld med smuts mer än jag hittils sett någon annorstädes. Här tycktes egentligen Judar eller deras Gelikar drifva handel med gammalt skref – små klädes och linnelappar – utslitna kläder och skoplagg – förrostadt järn o.m.d. som ej kan uppräknas, knappt tänkas. Smuts låg omkring husen och smuts tycktes vara inuti dem och smuts rann ner längs de midt på gatan laggda rännstenarne och öfverallt

dunstade och luktade smuts och smutsiga voro menskorne och de öfverallt löpande trasiga barnen. Den nyare delen af staden åter har det storartade, nobla, propra och rika utseende, som man träffar öfverallt, der handeln drifves i stort och der äkte Köpmän finnas. Denna del är byggd i ny smak med breda stora gator och jämna goda trottoirer, äfven på flera ställen planterade med alleer; för öfrigt byggnadssättet nobelt. Men ett fint damm flög mycket omkring och besvärade mig. Besåg den protestantiska begrafningsplatsen, som var vacker rikt planterad med Cypresser, som göra sådana ställen så vackra. Men jag har nu mer än förr en viss antipathie emot alla begrafningsplatser och skyndade mig snart härifrån. I staden som i alla jag sett i Frankrike finnas backar och höjder och äro ej på jämnslät mark; och detta gör dem för mig åtminstone trefligare. I Marseille finnas i motsats mot Avignon få Kyrkor och de som finnes här äro ej så prydliga ej så vårdade som det mig syntes som i allmänhet annorstädes. På aftonen narrade Malm och jag vår gubbe, min Kapten upp till John Bull en fille publique, som med förtjenster vunna mest av Finnar och Svenskar köpt sig ⁂ här nära hamnen ett trevåningshus hus, der hon nu jämte tvänne andra kamrater upptager några rum och emottager visiter på sitt gamla vis, ehuru hon redan förekom mig gammal och ful och gemen. I sanning det är mig obegripligt huru en man kan förmå sig att gå mer än en gång till sådana utskummade luder, för då en gång få se huru otäcka och gemena quinnorna kunna vara. Den ena af de tre var dock ganska vacker med tycke af en sydländsk Russinna, lifliga och blixtrande ögon, men hon var i mun och maner lika gemen som de båda andra. Vi drucko hos dem några bouteiller vin, hvaraf de förtärde åtminstone lika mycket som vi. Derefter gingo vi ännu på ett värdshus och åto en beefsteak.

October 21. Kände mig något tung efter gårdagens starka förtäring. Skref bref hem och afskickade dem alla till Geitlin.[109] Beslöt att följa med Wiklund till Constantinopel var hos Ebeling och besörjde mitt pass. Åt middag med mina landsmän efter vanligheten och satt med dem som alla andra dagar i Svenske Målarns butik och räsonerade och drack vin och vatten. Köpte bössa jämte tillbehör – Sacys Grammatika[110] – Virgilius[111] – några småsaker – gick upp till den lilla fästningen och Kapellet Notre Dame de la Garde,[112] som ligger på den högsta bergstopp vid Marseille och

dominerar hela omgifningen. Uppstigandet var verkligen mödande; men lättades mycket af den trädgårds nätthet, hvarigenom man kan gå en stor del af vägen. Uppifrån hade man den härligaste utsigt öfver hafvet och hela trakten omkring staden, som ligger i en däld, omgifven på alla sidor af höga i kägelform sig spetsande berg. Åt alla håll ser man villor anlaggda och uppodlingar gjorda på nakna hällar. Kapellet såg jag ej emedan man måste ha en kyrkotjenare med sig till Gardien; men sedermera hörde jag att man der mycket skall pläga upphänga votif taflor, föreställande faror och mödor som den undgått, hvilken af tacksamhet helgat dem hit åt den heliga jungfrun. Man var just nu sysselsatt med arbete för att tror jag förstärka murarne till denna lilla fort. Sednare var jag åter med mina landsmän på Caffé du Commerce och drucko ett glas toddi: gick bittida hem och mådde ej just fullkomligt väl.

October 22. Packade mina saker och förde dem ner till Svenske Målaren. Åt sedan frukost om bord på Sophia Maria ett skepp från Wasa fördt af Ahlberg: men jag mådde ovanligt illa och tordes ej just förtära mycket. Var sedan jämte de andre om bord på vår brigg och skaffade mina saker dit. Följde sedan med mina landsmän till den Svenske Målarens villa uppe på bergen, der vi först suto en lång stund på 4 man hand finnar och språkade och spelte kort och drucko vin eller grogg eller hvad oss behagade, uppassade af tvänne vår värds tjenare och tvänne deras små döttrar, af hvilka den äldre omkring 12 à 14 år var utomordentligt behaglig, född i London, der hennes far en Spanior lång tid under krigen hade uppehållit sig och der gift sig med en Italienska. Hon talade väl Engelska och intog mig särdeles genom sitt vackra ansigte och sin anständighet. Snart kom Målaren sjelf med Svenskarne efter, som tycktes ha blifvit litet stötte då de under uppgången hit märkt att vi hissat ner den först upphängda Svenska flaggan och i dess ställe utspänt en standard med Målarens namn på, dock läto de intet märka. Nu satte vi oss alla kring ett rundt bord och började grogga och hade ganska trefligt. Jag gick som oftast ut på en liten Pavillon och såg på hafvet, der solen nu gick ned och den mest magiskt skinande aftonrodnad. Inne glammades och sjöngs, hvari i synnerhet min Kapten utmärkte [sig]. Han föresjöng oss allehanda roliga Engelska visor, hvilket språk han är fullkomligen mäktig, och åtskilliga Bellmanniana, hvari han

Utsikt över Marseille med fästningarna på båda sidorna om inloppet till stadens hamn i bakgrunden.
Tavlan är av Emanuel Larsen från 1854 och heter ”Afton ved Middelhavet”.

ock är väl hemmastadd. Han var för öfrigt i allt ovedersägeligen den bäste och humanaste af sällskapet, med stor treflighet och humor och intog mig för sig allt mer och mer för hvarje dag och gång jag var tillsammans med honom. Men roligast af allt voro Målarens tvänne tjenare eller medhjelpare; ty de tycktes vara något bättre än vanlige tjenare ehuru såsom sådane klädde. De dansade och sjöngo och äfven deras herre och hosbonde dansade och sjöng med dem utan att deraf finna humilierad. De voro ej det minsta druckne men så ausgelassen som man kan vara. Den ene, Spaniorn, som lefvat länge i London och talade ömsom franska ömsom Engelska, var en stor kungahatare och ropade vid hvart glas han [drack] vive la liberté, les Rois en bas[113] och talade ifrigt och häftigt ehuru med synbart lugn ✂ i sitt ansigte. Den andre, som någongång genom en stor vinst på lotteri blifvit flyttad på lyckans höjder och med sina pengar begifvit sig till Paris och der träffat i bedragares händer och sedan återvändt hem fattigare än han farit, kunde härma alla läten och instrument ungefär i samma smak som fordom vår rolige Kapellmästare Wikström på Sveaborg. Han roade oss i synnerhet med ett Fagott solo, hvari han föll in efter ett härmadt Tutti och genom sitt vrålande såsom en åsna och tusende andra choser. Hvad som föll mig mest i ögonen var uttrycket hos dessa både män af deras kärlek till sina båda döttrar, till hvilka de allt som oftast under dessa farcer sprungo och omfamnade och kysste och lekte med. Öfverhufvud var det en treflig afton. Vi åto quällsvard väl och drucko väl och höllos treflige af vår gode värd, en man som vill göra alla till viljes och tyckes vara mycket anlitad här af alla Svenskar och Finnar. Särdeles förundrade mig att han hade lärt sig tala så väl Svenska och äfven en hel hop fraser och ord på Finska, som han alldeles rent talade ut och på hvilket språk han i nödfall kunde göra sig förstådd. Ibland sällskapet var äfven en i dessa dagar hit ankommen tysk Kapten, hvilken sedan 9 år gammal vistats i Sverige och nu äfven för ett Svenskt skepp och tror jag helt och hållet är svensk undersåte: men hade dock ej kunnat utplåna sitt usla tyska väsende och af Svenskarne ej kunnat anta annat än dåliga sidor; så att i fullt mått hade dessa båda nationers skräfliga och breda trut och tyskens tölpighet dertill. Ingen af sällskapet bar sig så dumt åt som han och till slut skämde han riktigt ut sig, ty att han, en gammal gift karl kanske om 35 år, började särdeles styft kurtisera den vackra 14 åriga flickan och gick så långt i oförskämdhet att han bjöd henne om bord till sig.

Då hennes far fick höra det blef han vild rasande och det hade kunnat bli en ganska oangenäm scen om ej de andre laggt sig emellan. Äfven jag blef rasande på den mig redan förut förhatlige tysk-svensken. Men allt slutades dock väl och sällskapet vandrade tillsammans allt under sång och dans och spektakel af de tvänne tjenarne, längs Marseilles gator, der äfven otaliga andra skaror af hemvandrande ✂ söndagsspatserare. De öfrige gingo vidare ut på äfventyr; men som vi skulle gå ut följande morgonen gingo vi genast om bord och lade oss genast.

☙ *October 23*. Lyftade ankar kl. 4 på morgonen och gingo ut i det härligaste varmaste sommarväder och god ehuru mycket svag vind. Det gick ovanligt bra att komma ut från den trånga och instängda hamnen, så att Kapten, som otaliga gånger färdats här sade sig högst sällan sluppit ut så väl och lyckligt. Jag satt på akterhusdäcket, glad i min själ att ha Frankrike i ryggen och sväfva på det älskeliga haf dit jag så länge längtat. Vädret var det härligaste man kan önska och den köld jag haft under hela resan från Paris och som med fuktig och kylig dimma allt ännu till stor del fortfarit i Marseille var nu försvunnen och värman här nu såsom hos oss den vackraste sommardag. Landet, hamnen och hafvet hade härifrån så väl som från bergen på land något tycke af Helsingfors, men stränderna voro högre och spitsigare bestående tror jag till största delen af samma sorts bergart, som jag sett öfverallt här i landet. Ej heller voro skären så många ej eller så vackra som hos oss; ty här voro de alldeles kala och nakna och förgäfves sökte jag här få se ett enda träd, blott torniga och kantiga höjder och berg formande sig i de underligaste faconer, ofta enstaka stående pelare allt såsom de förunderliga kusterna af Normandie. Men hvad mest förundrade och behagade mig var vattnets klara djupblåa färg, hvars like jag än alldrig sett. Ty i Östersjön och Nordsjön är det jämfördt med detta alldeles grått. Här hade det en klar fullkomligen himmelskt azurblå färg, så att bottnen på de upphängda båtarne afspeglade deri voro alldeles blåa. Vi sågo på långt håll Hières öarne och inloppet till Toulon seglade allt för god vind, som mest om dagen mojade ut, men om natten friskade mera i hela veckan tills vi om Lördagen den

28 October om morgonen långt förut sågo Etna ⁂ och andra höga spetsar af Sicilien. Vi seglade hela dagen derpå och kommo småningom närmare dertill om aftonen; men om natten blåste upp en frisk Scirocco, så att vi fingo vända bogen mot böljan och börja kryssa. Vi hade sålunda med god vind kommit för Sardinien som vi ock sågo ehuru på särdeles långt afstånd, så att intet deraf kunde urskiljas annat än dess höga bergstoppar – Vinden var oss högst ogynnsam och huru helst vi vände oss skralade den mest så att vi ej hunno mycket fram. Den 30 kommo vi med loven under Girgenti,[114] som vi kunde genom kikaren se mycket väl, så att till och med husen kunde särskiljas. Här kommo helt nära en annan Brigg, hvilken såsom vi gingo på kryss. Han hissade flagg och den var den samma som vår och nu helsades mycket artigt med våra flaggor och vi seglade hvarandra så nära att Kaptenerna talade med hvarandra genom språklurar. Han var hemma från Kaskö och gick på Odessa med tjärlast. Sedermera kommo vi för honom och träffades ej mera – Sedan tror jag följande dagen passerade vi Palma, som vi äfven kunde se ganska väl genom kikarn och någon dag derpå Alicata och gingo öfverhufvud hela veckan mellan Sicilien och Malta, som vi äfven kommo ganska nära såsom ock den dertill hörande och nästinvid liggande Gozo. Denna den södra stranden af det prisade Sicilien kunde jag ej nu åtminstone och på det håll jag såg den finna förtjena det beröm som så allmänt ges den. Väl tycktes dalen vid Palma som skall vara bland de vackraste på hela ön, äfven mig vacker, men afståndet var för långt, så jag ej kunde just urskilja något. Stränderna närmast hafvet voro öfverhufvud mycket höga brant i vattnet ⁂ nedstupande sandväggar, ofvantill betäckta af gräs eller annan gröda; men som nu var förtorkad, så att hela landet såg ut som en kal hed. Men högre uppåt från stranden höjde det sig småningom mer och mer till höga kägelformiga toppar, hvaremellan bildades långa och djupa dalar; och dessa lär det egentligen vara, som ge landet dess rikedom. Ungefärligen dylikt förekom mig äfven Malta, som haft till herran och ägaren tror jag nästan alla makter, som någonsin kommit till något anseende i Europa. Det är ett mycket högt land lodrätt höjande sig ur hafvet med sina sandväggar, hvilka på sina ställen i deras grund blifvit så frätta af vattnen att de tyckas gå i spetsig vinkel mot hafsytan. Här och der syntes äfven några träd. Ifrån Gozo som hör hit till och ligger just invid sjelfva hufvudön, skall mycket frukt bringas i barkor öfver till Valetta,

der hufvudstationen är för Engelska Örloggsmän,[115] hvilka beständigt gå omkring i Medelhafvet för att hålla Greker och Turkar och Corsarer i styr. Af sjelfva staden kunde jag ej se annat än fyren,[116] emedan det var nattetid vi kommo den närmast. Så vackert öfverhufvud vädret var med frisk kultje, ehuru ofta något het och osund med fuktig dimma under hela veckan, blef det mig dock tråkigt att oupphörligen komma tillbaka och på afstånd se än Sicilien än Malta utan att dock komma så nära att jag något så när kunnat urskilja landen. Min kapten som lik alla andre sina colleger är en stor väderspåman hade alla dagar och alla stunder sprungit upp och ”kejkat” som han alltid sade på luften och solen i dess upp och nedgång och alla andra tider på dagen och stod nästan beständigt och grina ⁂ de emot den med sin roliga kikmin – hade stundeligen rådfrågat och på det noggrannaste rådfrågat Barometern och alla andra möjliga vädertecken, hvarvid han hade ett alldeles otänkbart förråd af gammal visdom i denna väderleksspådomskonst dels på svenska dels på Engelska och alla dagar hade han spått annan vind och förstod som alltid spåmän använda de gamla ordspråken till sin fördel, och efter sin önskan; men då Sciroccon oförändradt frisk beständigt fortfor, stannade han slutligen dervid att östanvind och quinnoträta slutas sällan utan väta.[117] Slutligen kom en dag litet regn; men det var ej nog att dämpa vinden. Redan flere dagar hade vi sett molnen gå för SW och hoppades allt att de skulle medföra oss deras vind; men förgäfves. Slutligen kom starkare regn den 3 November; men vinden blef oförändrad. Men denna natt omkring kl. 3 kom en häftig stormby med regn. Det blef mycket väsen på däck, så att jag vaknade; tog på mig och gick upp. Först uppkommen såg jag ingenting; det var det tjockaste mörker. Jag krälade fram till renlingen och tittade i hafvet och såg rundtomkring fartyget en rand af blixtrande diamanter och på lesidan skummet af vågorna, som bröto sig mot kölen med den klaraste silfverskinande glans och sedan vräkte framåt i allt småningom aftagande skummiga toppar. Nu slog en lång blixt ur svarta moln och upplyste med ett blått sken den blåa uppskakade hafsytan hvarpå vågorna reste sig med sina glänsande toppar. I dess sken kunde jag nu äfven se öfver vårt fartyg, hvars nästan alla segel voro bergade; i tacklen flögo Matroserna för att refva ⁂ de som ännu voro på och hunden rädd för ovädret flög omkring i våra ben och sökte vårt sällskap hållande sig säkert med en viss instinkt närmast Kaptenen, af hvilken han bäst kunde hoppas räddning, ehuru den annars

plägade frukta honom. Omedelbart efter blixten, som räckte mycket länge följde ett dugtigt åskslag och med det en häftig by med starkt slagregn. Det kom med ett förfärligt dån på oss och vräkte Briggen på sidan ehuru hon ej bar nu mera segel än båda Mersarne och klyfvarn. Öfver dånet hördes Kaptenens stämma ”tan två ref in i förmersseglet där” upprepadt af den på däcket stående styrmannen och de i tacklet klyfvande matroserne ”tan två ref in i förmersseglet der” – det tjöt i bläck och tågverk med ett förfärligt hvisslande och hvinande och genom allt detta stoj hördes tuppen skrälande gala sin morgonväkt. Nu följde blixt på blixt med åskslag och stormbyar och regnskurar – stormersseglet gigades och vi gjorde ändå 9 knop; ty vinden hade kommit rund från SW så att vi nu gingo med rätt undan förlig. Ovädret räckte omkring tvänne timmar. Det hade dock ej just något förfärligt med sig och var ej eller af de svåraste. Utan den minsta fruktan eller oro stod jag och njöt af den härliga anblicken. Allt liknade mera den uppflammande vreden af en blåögd flicka, som blossar upp utan att förfära och lika hastigt går om igen. Dock har jag hört att äfven här skall kunna storma och vara oväder; men sällan skall det stå länge på; i synnerhet skall det vara vanligt på vissa ställen här i hafvet och detta mellan Sicilien och Malta är just kändt derföre. Följande dagen var åter en klar och vacker dag; men den goda vind, som kom med de häftiga byarne räckte ej länge. Dock hade den nu dragit sig mera åt Söder, så att vi ehuru trång den var, sträckte något så när fram vår kurs ut på den sträcka, som blefve nu den längsta under vår resa. Aftonen af den 4 November ✠ var en af de vackraste jag sett. Efter solnedgången i skymningen slogo oupphörligen blixtar på en lång sträcka från Öster till Norr bakom mörka moln, som af dem ögonblickligt upplystes och antogo olika färgskiftningar allt efter den olika tjocklek och täthet de hade. Hela natten spelade blixtarne bakom dem och härunder var luften särdeles mild och tillika rensad från den quafhet som oftast Sciroccon hade med sig. Så seglade vi nu sakta framåt för svag vind och i vackert väder till

November 8 då vi om morgonen långt förut sågo den första skymten af Grekland och det blef mig varmare om hjertat att veta mig nalkas klassisk jord. Vi seglade hela dagen på den dunkla strimman vi sågo framför och först om aftonen kommo vi den något nära – det var ön Sapienza. Nu låg den omhöljd af tjock dimma och disig luft, dock skeno dess höga toppar

klart fram derutöfver. Om aftonen sednare voro vi nära derunder, men vinden som hela dagen varit mycket svag, lugnade nu alldeles ut så att vi ej kommo ur fläcken. Äfven i afton var ett oupphörligt spel af blixtar och ljungeldar bakom mörka moln, som äfven sände smått dugnregn ner. Men småningom skingrade sig molnen och månan sken klar och bildade en månregnbåge, hvars sken var högst matt liksom tårögdt. Hitåt tycktes mig nu allt bli gästvänligare och gladare, såsom äfven jag sjelf blifvit gladare till mods och tyckt mig liksom hemma här. Seglare, hvaraf vi under hela resan sett ganska få, lågo här i stor mängd i alla bugter och under landen. Om morgonen

November 9 då vinden blåste upp måste vi åter vända till sjöss emedan vi ej kunde gå öfver Cape Matapan och kommo mot aftonen tillbaka något öfver Cabrera, så att vi sågo in åt viken Kalamata och Mainoternes land,[118] Cape Grosso och Matapan. Till natten vände vi åter ut åt hafvet och kommo om morgonen den

Novemb. 10 åt Cerigo och den dervid liggande Ovo ön, hvilka öar vi på långt afstånd sågo förut. Vinden var tämmeligen styf och dyningen ännu värre samt nästan tilltog på dagen då den förra aftog, så att vi på hela dagen ej just kommo någon hvart.

November 11. Seglade på Cerigo och kommo denna ö tämmeligen nära. Den är lägre än de andra landen omkring och ej kunde jag i den igenkänna det gamla Cythera, Kärleksgudinnans hem och födelseorten för den sköna Helena.[119] Stranden åtminstone var ful och kal utan något enda träd eller buske. Äfven det inre af landet skall vara bergigt men med vackra dalar, som öfverflöda på villebråd, i synnerhet turturdufvor. Den betydligaste by här heter Kapsali: står nu under Englands beskydd.[120] Strax på eftermiddagen hade vi hunnit ön närmast – vinden friskade i men var så knapp att vi fruktade med den kunna komma genom sundet. Dock ville vi våga och om ej annat slå någon lof deri. Vi föllo således af längs landet; men nu kom en häftig by, som såg mycket svår ut, så kaptenen beslöt att gå öfver stag, men vi voro redan så nära att det ej väl lät göra sig; hvarföre vi läto det gå och Cythaera tycktes vara oss huld, så att med oss drog sig äfven

vinden längs stranden af hennes ö och förde oss med god fart genom sundet. Men långt sträckte sig ej Gudinnans välde ty vi hade knappt hunnit igenom porten till Greklands haf, så lugnade vinden ut och vi blefvo liggande hela natten utanför ön under regn åska och blixt.

November 12. Passerade *Belo poulo* ant. Kaimene, gingo på Anti Milo och derifrån på Falconera. Vädret var oändeligen vackert och varmt. Under resan hade min lectur varit Koran[121] och Arabiska; men allt sedan vi kommo åt Grekland hade Arabiskan icke smakat mig.

November 13. Legat hela natten i stilje så att vi om morgonen ännu ej voro långt från Falconera, blott drifna Westvart närmare Hydra, hvars stränder sågo klippiga och ofruktbara ut som alla andra öars jag här sett. Till höger hade vi Serpho antique Seriphus, stenig och ofruktbar, Thermia ant. Cythnos, berömd för sina varma källor,[122] Zea antiq. Ceos, till vänster fasta landet som sköt ut i Myrtoshafvet i tusende uddar och uppåt med lika många underligt formade spetsar. Vinden blåste småningom upp på den vackraste morgon och blef oss gynnande ehuru jämnt trång, så att jämnt upp kunde hålla vår kurs. – Hydra, obebodt af de gamle, blef före kriget, en tillflyktsort för frihetsälskande Greker,[123] som här genom landets ofruktbarhet, blottade på allt äfven det nödvändigaste, lade sig på sjöfart och handel och nu bragt sig upp till rikedom och välmåga, ehuru deras ö allt ännu är ouppodlad och ovägad. Vi kommo middagstiden upp mot Cape Colonna det gamla Sunium, der ännu 16 pelare synas af ett Minerva tempel.[124] Jag [kunde] alldrig se mig mätt derpå genom kikaren, ehuru jag kunde få reda blott ganska föga och urskilja de på en brant och helt och hållet steril klippa stående Colonnerna, som skola vara särdeles stora och tunga, äfven några nervältrade till stranden. Längtande blickar sände jag in i Eginska viken upp mot Athen. Nu gingo vi in i sundet mellan Zea och Makronisi och betraktade den vackra hvitglänsande staden på Zea, som amphitheatralisk ligger i en sluttande däld, på hvars bägge sidor den är byggd. Sjelfva ön är tror jag bland de betydligare och mest odlade: äfven syntes här något trän eller buskar, som jag än ej sett på någon annan ö här och äfven tycktes jag mig se afdelta åkerfält, ehuru jorden nu åtminstone hade här samma utseende, som på de andra öarne; ler jord öfverdragen af

Templet på Kap Sunion (äv. Capo Colonna) är troligen tillägnat havsguden Poseidon. Udden var redan långt innan 1800-talets början ett populärt resmål och flera kända personer har ristat in sitt namn på templet.

en liksom rödaktig askmylla. Vinden lugnade alldeles ut för oss här i sundet så att knappt en krusa märktes på vattnet, blott någon liten lång slätytad dyning och solen gick ner öfver Ruinerna af Minervas tempel och jag såg den skönaste sydländska afton jag än öfverlefvat. Härunder plaskade och rullade sig Tumlaren i sundet och jag såg nu rätt att detta var det rätta hämmet för Greklands glade och milde Gudar och Gudinnor och att inge grymme fule Nordiske hafstroll här kunnat trifvas. På östra kusten af Zea skola finnas lämningar efter ett gammalt tempel helgadt Neptunus;[125] men ⁂ deraf kunde vi intet se. Efter en kort stund skickade oss den gamle hafsguden en kultje, som dock var så trång att den som knappast förde oss förbi Inglesiko eller Karysto, en utanför Euboea liggande klippa. Det var kort före midnatt vi hunno förbi den och nu blef åter fullkomlig stilje. Aftonen såsom hela natten voro de vackraste man kunde ha och nu först kände jag rätt det Virgiliska summa placidum caput extulit unda.[126]

Om morgon den *14 November* då jag efter kaffet kom upp på däcket lågo vi orörlige med stäfven vänd åt Wester emellan Andre ant. Andros och Euboea. Andros är en af de större öarne här, skall ha 18.000 invånare, en stad och flere byar, hvaraf vi nu äfven sågo en. Luften var stilla och orörlig, men himlen på alla sidor omdragen af tjocka moln, hvarigenom solen en liten stund efter dess uppgång visade sig några minuter matt och strållös. Allt fullkomlig stilje utan någon krusa på vattnet. Småningom blåste upp en liten kora, liksom en puff från Gubben Neptuni morgon pipa. Den blåste in från förn. Men snart hörte jag ner i kajutan der jag låg och sög på min långa turkiska pipa efter frukosten, huru Styrmannen commenderade att giga Mesan. Ty nu kom häftig by från SO, som allt friskade dugtigt i och förde oss godt fram. Middagstiden började vinden svänga under förfärliga regn byar från alla kanter, så att kom den från S än SW än NW och gud vet från hvilka. Dock snart stadgade den sig och blef stående på SSO med stark dyning och förskräckliga störtregn. Så kommo vi snart förbi Ipsara och gjorde till och med 9 knop; men mot natten och afton som voro oändligen mörka hade vi blott båda Mesarne uppe med dubbelref och ändå gjorde vi 7 knop. Allt förekom, som om Neptunus här i sitt hem ville visa att han ännu hade att befalla. Ty i går afton när jag stod och betraktade den härliga solnedgången öfver Minervas gamla tempel och sväfvade invid Neptuni

ö föll mig Schillers die Götter Griechenlands[127] i hågen och jag nästan sörjde öfver deras fallna makt. Mitt dagliga studium under resan hade varit hufvudsakligen Koran och andra Arabica; men allt sedan jag sett skymten af Greklands klassiska jord har sådant ej smakat och jag har känt ett oändligt behof och lust att här läsa Homerus[128] och bittert fått ångra min njugghet att ej skaffat mig ⁂ i Paris ett exemplar af honom. Det var egentligen ej sparsamhet utan fastmera min ifver för Mahomedanism. Men här såg [jag] att den ännu ej vunnit öfver det gamla klassiska. Dock till all lycka hade jag i Marseille laggt mig till Virgilius och honom tog jag nu fram och läste här med stort nöje. Vi gingo hela natten med god fart, passerade Mitylene, lågo en ¼ timma bi nära Tenedos och lugnade vinden alldeles ut; men blåste åter snart upp ehuru mycket svag från NW så att jag om morgon

November 15 då jag i daggryningen kom upp på däck hade Tenedos i lä. Längre ned sågs Cape Baba, och hela kuststräckan uppåt, i Lovart låg Imbro och Lemnos. I anseende till vinden gingo vi nu ej den vanliga leden mellan Tenedos och fasta landet utan Westvart om denna ö. Redan hade vi med svag vind kämpat oss emot strömmen fram öfver denna ö och den högsta af Raffit öarne nära under Imbros, sinnade att gå rakt in i glapet till Dardanellerna, hvars båda fästningar[129] redan klart kunde skönjas med deras luftiga Minareter, då vinden slog emot oss från Norden och sålunda skralade så mycket att vi ej orkade fram. Vi voro sålunda tvungne att vända för att ej drifva på Raffitsöarnes grund; men nu åter lugnade vinden så alldeles ut att vi slutligen måste låta strömmen föra oss tillbaka till Tenedos, der vi måste ankra på ett ganska opassligt ställe emellan denna ö och Imbros på 20 famnars djupt vatten. Här hade jag nu den härligaste mest klassiska utsigt. Akter om i solens klara nedgång Lesbos,[130] öfver hvars låga land majestätiskt höjde sig det i en trubbig kon sig spetsande berget Athos[131] och andra höjder af fasta landet, allt på det vackraste belyst af den klart nedgående solen: på styrbord Tenedos med dess kupollika bergstopp och på den slätare delen beväxt med låga vackra trän ehuru mera sparsamt: på babord Imbros klippiga ö: förut öppningen till Dardanellerna med dess på hvardera sidan belägna casteller: i öster udden Sigeum eller Cape Troja och den slätt af landet som sträcker från sjön och åt landssidan slutas med det höga berget Ida och sedan hela denna kuststräcka vidare ⁂ åt söder, som

jag dels såg öfver Tenedos dels tänkte mig med dess ruiner af Alexandria Troas.[132] Vid betraktandet af alla dessa klassiska evigt minnesvärda ställen visade sig för mitt sinne alla Homeriske hjeltar Achilles och Hector, Aenæas och Odysseus etc. etc.[133] och jag kände mig betagen af en egen underlig längtan: härunder rullade i det lugna hafvet de pustande tumlarne tätt vid vår brigg och roade mig med sitt egna putslustiga och lugna vältrande. Dock var himlen utom i solnedgången icke klar och tjocka moln lågo skockade i Nord och Öster. Väl intogs [jag] vid anblicken af de första Minareten jag än sett af en viss Mahomedanism, men den förmådde dock ej tysta och undertrycka mitt klassiska kärlek i synnerhet nu då den väcktes och närdes af så många heliga ställen och minnen. Hvad jag närmast önskade nu var att med tvänne mina bäste vänner på egen hand och efter eget godtycke en hel sommar få färdas omkring på en egen slup från ö till ö i detta Greklands haf och se och lära sig känna alla dessa för hela menskligheten så kära ställen.

November 16. Lyftade ankar klock. ½ 6 och gåfvo oss ut att kryssa och gingo mot Imbros. Kultjen var frisk men strömmen satte oss så ner att [vi] dock ej vunno just något. När vi vände vid Imbros och åter gingo tillbaka kommo vi på ungefär samma ställe utanför Tenedos, derifrån vi utgått och funno för godt att låta länsa neråt och kasta ankar mellan denna ö och fasta landet något nerom Basikia bay. Härunder passerade oss omkring 30 till 40 fartyg, som alla nu för god vind kommo ut ur Dardanellerna. På Tenedos såg jag nu på närmare håll vackra dälder med trän och buskar och en fästning och en by, som nästan sköljas af hafvet. Fasta landet sedt härifrån är vackert och trädrikt och slätt på kanske omkring en mil från hafvet. Högre upp är denna slätt omkrönt med vackra medelmåttigt höga berg, bland hvilka Ida är det högsta. Denna slätt således var det ”ubi Troja fuit”[134] och hvar Grekerna hade sin flotta uppdragen. Nu stå der blott några turkiska byar, Esnio lågo vi utanför men landet är nästan det vackraste jag än sett här. Vid ankarlyftningen arbetade jag mig något andtruten, hvilket ej var underligt då vi hade 45 famnar kätting ute och besättningen på vår Brigg var minskad på en karl, som i Marseille förkom just dagen för en vi gingo derifrån och hvars pass jag nu var tvungen ta på mig. Det var rätt kallt hela dagen af den friska NWest vinden och jag ville ej fått rätt varmt ehuru vi togo dugtigt varmt inombords och jag äfven var tjockt klädd i Kaptens

varma fulvädersrock. Jag var ej just hela dagen vid godt lynne dels emedan jag något frös dels emedan vi ingenting uträttat på hela dagen med allt vårt arbete utan fastmer förlorat; men gaf mig dock tillfreds med den förhoppning att jag i morgon skulle få komma i land och beträda den heliga plats; der Troja stod. – På aftonen vid våra toddiglas spelte vi tvänne partier Schah med de nya pjecer, som Kapten roat sig med att svarfva under resan, och som han gifvit en lika rolig facon som han sjelf är rolig.

November 17. Vi tänkte bli liggande för ankar hela dagen och skulle skrubba sidan som blifvit mycket smutsig och oren, men som alla våra andra kamrater, hvilka lågo i samma bay utanför Grekiska byn Esnio gingo till segels så kunde vi ej bli de ende late: hissade ankar och gåfvo oss ut med en någorlunda rym vind; låto litet i fäl med ett Engelskt barkskepp, som vi pratade med; men genast derpå mojade vinden ut, så vi åter måste låta ankaret gå på det strömmen ej skulle sätta [oss] för långt ner. Men knappt hade vi fått det ner, så blåste vinden åter upp något friskare och rymmare, så att vi åter gingo till segels och hunno till Basikiæ bay, der vi slutligen middagstiden kastade ⚓ lade oss för ankar, sedan vi med allt vårt arbete på hela dagen ej hunnit mer än kanske någon mil och blifvit de siste af hela vårt sällskap, hvaraf vi om morgonen voro de första, och hvilka allt ännu hållo på att krångla sig fram. Så snart vi ätit middag begåfvo vi oss i land, der vi på stranden träffade en stor hop Engelska båtsmän och skeppspojkar från de tvänne små örloggsmännerna, som lågo till ankars i samma bay och nu voro i land för att släpa vatten och slagta. De voro mycket roliga och något groggiga, grälte och togo tag med hvarandra och i synnerhet var det löjligt att se tvänne af dem, hvilka i den lilla bäck, som här flyter ut i bayn, brottades och häfde hvarandra kull i gyttjan. Här voro en hel hop Greker, som handlade och sålde kött och vin åt Engelsmännen. De voro samlade omkring en eld och det hela såg ut som en liten marknad, högst trefligt. Oss mötte genast en grek med de vanliga frågorna hvarifrån vi kommo och hvart vi gingo samt om vi ville handla något. Han liksom de andra jag såg här voro vackert och nobelt folk med stor värdighet och urbanitet i sitt sätt och uppförande. Men som de dels voro något dyra här dels hade ganska litet, beslöto vi att gå upp till byn, som ligger ungefär ½ sv. mil från denna strand och började vår vandring längs den lilla bäcken, som

äfven är en utgrening af Scamander. Marken var ganska våt och rikt beväxt [med] någon sorts högt sträft starrgräs och det regnade tämmeligen starkt, så att färden väl var besvärlig; men nöjet att beträda den jord, och troligen just det ställe, der Grekerne hade sin flotta uppdragen och der striderna stodo mellan dem och Trojanerne – dessutom den blomsterdoft, som ännu ⸗ spred sig från det härliga till någon del ännu grönskande fältet kommo [oss] att glömma alla besvärligheter. Slutligen hittade vi en liten spång öfver bäcken, gingo öfver och började nu stiga upp mot höjderna som åt alla håll omgifva den stora slätten. Här träffade vi en ung Grek som hade samma väg och som vi gåfvo oss i samtal med, hvilket dock gick tämmeligen trögt, emedan han förstod ganska litet Italienska, som här tycks vara det mest gängse språket och hvari min kapten äfven är ganska mäktig, och jag förgäfves sökte påminna mig några grekiska ord. Han var dock en munter och glad gosse kanske om 18 år vacker med svartglänsande ögon, skrattade så godt när vi ej förstodo hvarandra och var högst treflig men urban och fin i alla miner och rörelser ehuru simpelt och nästan trasigt klädd med tvänne små halfsmutsiga säckar på ryggen. Vi följdes nu åt uppåt höjderna, som äfven ännu voro gröna och vackra; men vägarne voro af regnet blöta och slippriga på den leriga marken. Vi gingo förbi en liten hytta, der några små smutsiga Grekbarn stodo vid dörren ensama och kommo så till en höjd, der vi sågo byn Jeni kioj dit vi ämnade oss. Första byggningen vi sågo var en som alla andra här af sten uppförd koja, der en gammal quinna ropade åt oss ägg. Vi gingo in och började köpslaga, då en man kom och frågade på Italienska efter vårt Patenta d.v.s. sundhetspass[135] och sade att vi ej fingo gå in i byn utan quarantaine om vi ej hade det med oss. Men huru vi pratade och då han fick höra att vi skulle handla vin och annat blidkades hans stränghet och han bad oss följa sig så skulle han låta oss smaka det som vore godt. Vi gingo med honom till hans närbelägna hus, der vi gingo in med ho ⸗ nom uti källaren, som dock här [inte] var byggd under jorden utan utgjorde liksom nedra våningen till de egentliga boningsrummen. Han begärte ner hit ett ljus och det gafs honom uppifrån genom taket en liten lampa, som svagt upplyste hans vinfat. Här profvades nu ur en vacker glasskopp vinet, som befanns godt och köptes en stor Damascener flaska full för en Spansk Piaster. Härunder frågade han till hvilken nation vi hörde och då han erfor att vi voro Ryssar, började han prisa dem högeligen och mente att det var ett

godt folk; men turkarne fördömde han mycket och kallade dem diavoli och tycktes högeligen uppbragt på dem. Han skröt med att i hela den stora byn ej fanns en enda Turk utan blott Greker. Han hade öfverhufvud i allt hvad han sade och gjorde och i hela sitt väsende och utseende ett medfödt behag och en finhet som man i norden sällan kanske finner hos den bäste gentleman. Af allt hvad han på Grekiska talte med en gammal gumma, som hjelpte honom i källaren förstod jag intet, men när han räknade på sitt språk tyckte jag mig fullkomligen känna igen de i skolan inpräglade grekiska cardinalia, ehuru med ett litet annorlunda uttal. För öfrigt sågo mig alla kärl och redskaper jag här såg fullkomligen antika ut, såsom äfven han sjelf; men i synnerhet en ung quinna kanske hans hustru, som jag utifrån oaktadt det häftigaste regn, stod och betraktade, der hon satt på trappan eller ett öfverbyggdt loft och arbetade med någon hussyssla. Hon förekom mig så vacker att jag omöjligen kunde vända ögonen ⁂ ifrån henne – kanske emedan hon var den första vackra Grekinna jag sett; men hon förekom mig mycket nobel, något förnämt i hennes ansigte och dock särdeles regelbundigt och klassiskt, ehuru hennes klädedrägt, som visserligen var lätt och smakfull, dock ej tycktes visa någon bättre börd. Man visade oss öfverhufvud mycken artighet och välvilja och jag blef varmare om hjertat och särdeles uppstämd så väl af att ha varit hos Greker som af deras vin, hvaraf vi vid bortgången drucko några glas med vår värd. Under hela tiden vi varit här hade det fortfarande starkt regnat och det var nästan i tilltagande, äfven hade det nu blifvit mörkt så att färden tillbaka till båten var högst besvärlig på de slippriga vägarne och sedan mellan buskarne, gräset och törnen. Vi träffade åtskilliga vallherdar, som kommo hem med boskapen, bland dem en gammal gubbe med halfkort svart gråttblandadt skägg, som just förekom mig som Odysseus' gamle svinaherde.[136] Allt var här så magiskt förvillande att jag tyckte mig vandra bland de gamla fordne Grekerne och den verkligen utomordenligt besvärliga gången, genomblötta som vi voro, bekom mig alldeles intet. Min kapten var äfven alldeles i sitt esse och med en pojkes hela äfventyrslust och glada mod vandrade han främst med dugtiga steg. Vi kommo om bord igen omkring kl. 7 då vi spelte tvänne partier Schah och suto och groggade mer och sednare än vanligt, dock ej för mycket. ⁂

November 18. Sedan vi ätit frukost och putsat oss litet foro [vi] om bord på den Engelske Corvetten för att göra bekantskap der. Kort derpå kom om bord till oss den Engelske läkaren derifrån tillika med en ung Midshipman och voro en liten stund hos oss. De voro högst treflige och hygglige ehuru på annat sätt än Fransmän och Greker och andra Sydlänningar och hos dem kan man rätt se att äfven Nordbon kan ha sin egen hygglighet utan att som Svensken bli en apa af fransosen. De hade knappt hunnit lämna vår brigg så blåste småningom och sakta upp en sydlig vind som tycktes mer och mer villa dra sig mot Wester. Vi började lätta vårt ankare och seglade af lämnande sålunda denna plats, som jag just i dag tänkte genomströfva för att komma till den slätt der Troja fordom stått vid Simois bölja. Vi närmade oss under en småningom allt mer tilltagande frisk förlig cultje det farliga och med en sandbank utskjutande Cape Janitsjari antiq. Sigaeum och voro en gång på 4 famns vatten, men seglade lyckligt förbi hela den flotta som i går varit flitigare än vi att krångla sig fram ända hit, der di kastat ankar. Vi gingo in i Dardanellerna förbi de båda fästningar,[137] som på ömse sidor försvara inloppet och sträfvade och vunno slutligen öfver den mycket starka strömmen med den nu tämmeligen styfva vinden. Vädret var särdeles fult, häftiga byar med regn och tjocka så att landen ej kunde synas så väl; men så mycket man deraf dock kunde skönja var det såsom allmänt bekant härligt och vackert. Vi passerade kort efter middagen Dardanellerna ⚔ och dess fästningar, derifrån jag för första gången [hörde] en *mu'adhdhīn* ropa sin *adhān* till *ṣalāt al-'aṣr*[138] han skrek fult och gällt nästan som en tjutande hund från sin höga Minaret och jag kunde nu finna intet vackert deri. Vi seglade ännu ett stycke och ehuru vinden var god fann Kapten såsom alla andra som voro i vårt sällskap för godt att kasta ankar utanför Abydos, der åter på ömse sidor äro fästningar. Här skulle det ha varit som Xerxes byggde sin bro.[139] Väl förekom mig sundet smalare lägre ner vid Dardanellfästningarne, men der är strömmen förskräckligt stark och starkare än någonannorstädes här, så att Xerxes kanske derföre föredrog denna plats mellan Sestos och Abydos. Vid högra Dardanellfästningen Kilid Bahr blefvo vi anprejade af en båt turkar, hvaraf en ganska vigtigt frågade kaptens, fartygets namn och hvarifrån och hvart. Sedan vi fått ankar i botten foro vi i land för att se om vi kunde få något att köpa och lade an vid en vacker stenbrygga under ett hus, som såg ganska prydligt ut. Här var en stor vatten bassin af marmor, deri

موذين ar. *muʾadhdhin* bönekallare, eg. مؤذّن
اذان ar. *adhān* bönekallelse
صلوة العصر ar. *ṣalāt al-ʿaṣr* eftermiddagsbön

vattnet flöt från en ofvanom stående brunn öfver en mindre marmorbassin, dit man tappade vatten från trenne kranar, anbragte i väggen af en som mig tycktes Moske. Ofvanför var en turkisk inscription i gyllene bokstäfver innehållande som jag i brådskan tyckte namnet på den som anlaggt fontänen jämte några verser på källan. Här voro åtskillige Greker som tappade vatten och en Grek kom bärandes en korg med friska frukter, Appel ⁂ siner och omogna alldeles gröna Citroner. Vi köpte häraf till 3 para stycket en god hop och den Apelsin jag genast åt var ovanligt god och frisk ehuru ej rätt söt. Bland andra var här äfven en ung vacker turkisk effendi. Men här var för öfrigt ingenting att få ehuru vi enträget frågade efter i synnerhet någon sorts kött än på Italienska en på turkiska. Nu spatserade vi uppför stentrappan som lädde till gården af det hus, hvarunder vi stodo och kommo upp på en vacker gård der allehanda stora trän stodo, tittade oss omkring och gingo slutligen in i huset der timmermän voro sysselsatte med att göra några reparationer och sågade och hyfflade Cypressplankor, som spridde en alldeles härlig vällukt rundtomkring. Vi vandrade i rummen som voro vackra och mera rikt möblerade och höllo redan på att komma in i Harem,[140] då till vår olycka en af timmermännen märkte hvartåt vi syftade och mycket höfligt lät oss veta att det ej var tillåtet gå der in. Nu kom sjelfve värden och herran af huset till oss i den sal vi voro. Han var en gammal man med nästan snöhvitt skägg, var högst vänlig emot oss och tog med särdeles nöje en pris snus ur min dosa; men bjöd oss genast tillbaka en från sin, som han tog fram; först mycket varsamt öppnade ett lock, som var locket till fodralet af läder och sedan locket till sjelfva dosan som var af guld. Härunder hade äfven tvänne unge män säkert hans söner kommit till, så att vi voro ett stort sällskap här, som roade oss mycket åt huru jag tåtade till turkiskan. Vi snusade flitigt och voro glada å ömse sidor. ⁂

[De] frågade af hvad nation vi voro observerade mycket och pratade mycket om mitt skägg, som jag ej rätt förstod; men jag tror de togo mig för en rysk munk. När [vi] slutligen gingo bort togs afsked med största hjertlighet och välmenande med de vanliga österländska complimenter.[141] Det hela var mig högst intressant. Sedermera spatserade vi ännu förbi Harems fönster, men sågo ingen quinna utom en negrinna, som bar vatten dit upp. Derofvanföre på backen var en liten begrafningsplats, som vi besågo. Grafstenarne voro alla af marmor i form af ett menniskohufvud omlindadt af en turban.[142]

Ovan samt följande sida: En turkisk effendi och turkinnor av olika samhällsstånd.

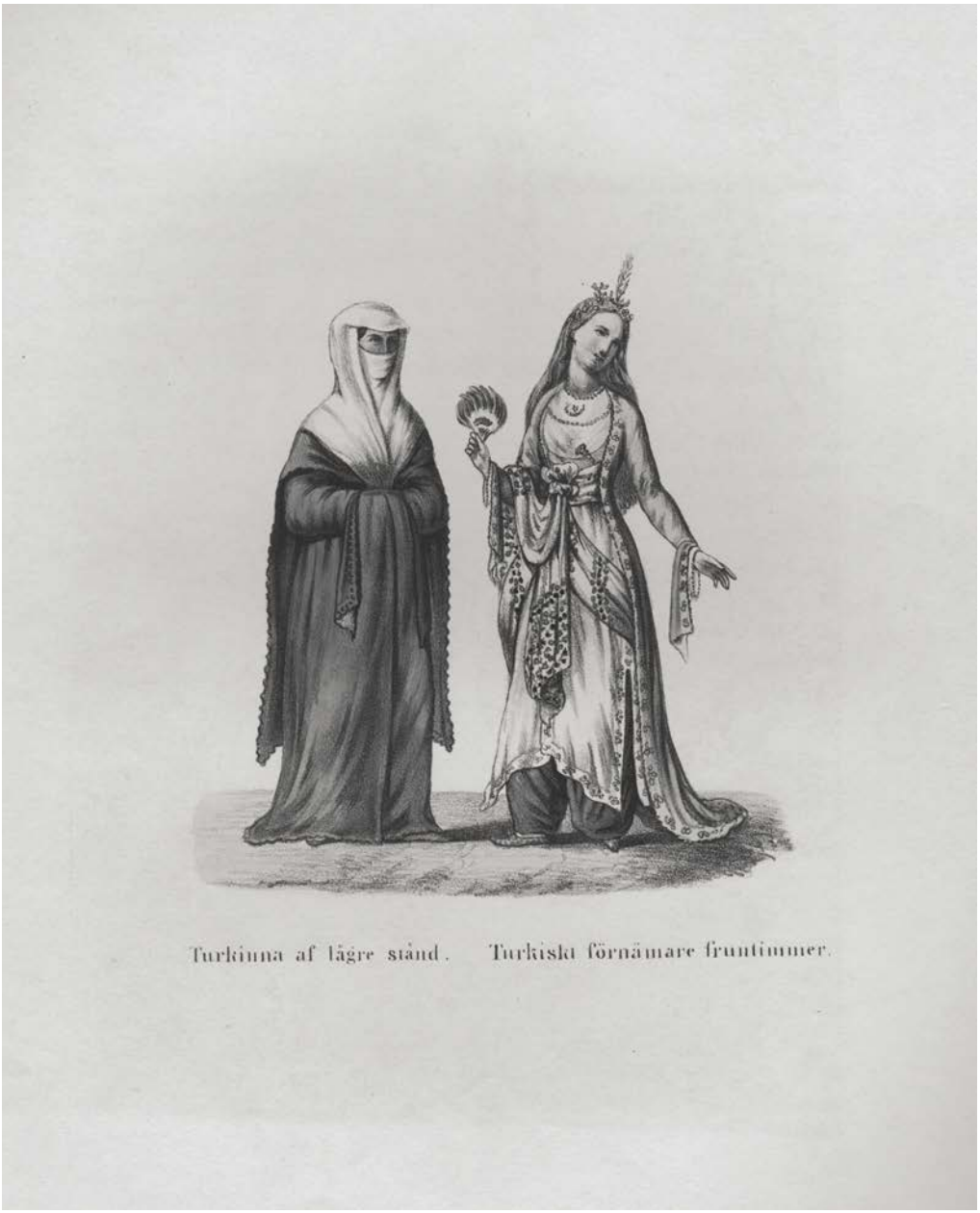

Turkinna af lägre stånd. Turkiska förnämare fruntimmer.

Men ansigtet var ej utarbetadt utan hufvudsaken tycktes vara turbanen. Detta hufvud var ställdt på en aflång nästan rectangelformig marmorskifva på baksidan af hvilken grafskriften var ritad med utåtstående ej ingrafda bokstäfver. Arbetet var öfverhufvud verkligen väl gjordt, så väl hufvudet och i synnerhet turbanen som och sjelfva inskriften. Så mycket jag hade tid att se voro här Kapodaner begrafne. Oändligen belåten med detta första besök hos en turk begåfvo vi oss nu om bord och spelte ännu ett parti Schah vid vårt grogglas. Allt flera fartyg hade undertiden samlat sig så att vi nu lågo här helt nära hvarandra en stor flotta af alla möjliga nationer; äfven ett turkiskt skepp och en brigg som sågo ganska vackra ut. Och dock hade en stor del fartyg varit tvungne att stadna ⁂ nedanför Dardanellerna emedan den aftagande vinden ej orkade föra dem genom den starka strömmen. Vi hade just börjat tänka på att gå till sängs på aftonen och såfva vår natt i fred på vår goda ankarplats då vinden började tilltaga allt mer och mer och med byar och blixt. Den tilltog allt mer och mer och växte till en ordentlig storm, så att vi voro tvungne låta styrbordsankaret gå och att längre fram på morgonen ta ner bramråstängerna. Natten blef sålunda högst orolig och bittida om morgonen

November 19 drucko vi caffe och började sedan hifva våra båda ankare, som under det allt fortfarande starka vädret var ett tungt och svårt arbete, hvarvid äfven jag mödade ut mig alldeles. Efter långt arbete och sedan vi en gång till och med misslyckats då vi skulle till segels kommo vi dock slutligen lyckligt ut förbi fästningarne vid Abydos genom det trånga strömhålet och seglade framåt med den yppersta SW vind, men i anseende till de starka byarne med små segel, passerade Lamsacos, hvars läge tycktes vara utomordentligt vackert och den betydligare staden Galipoli gentemot på den Europeiska sidan. Men äfven i dag var luften så disig och tjock att jag ej kunde se stort af de härliga stränderna. Nu började vinden småningom moja ut, dock gingo vi allt med tämmeligen god fart in åt Marmora sjön. Så hade jag nu fått göra den länge efterlängtade färden genom Dardanellerna, säkert den skönaste passage man i verlden kan göra. Stränderna, ehuru nu mera på denna årstid [inte] spridande den doftande blomsterånga som resande och min Kapten så mycket prisat, voro ännu gröna och vackra med de härligaste bäckgenomflutna dälder mellan mildt sluttande höjder,

bekronade här och der ehuru ej så mycket jag skulle önskat af trän, hvaraf i synnerhet Cypresserna mest behaga mig – inskjutande smalare vikar och mera öppna bayer – fästningar, städer byar, uppodlade dock än mera ouppodlade ⁂ fält, härtill nu den oändliga mängden af alla möjliga sorts fartyg från de största skepp och örloggsmän till de minsta nätta Grek och Turkbåtarne, som gå på sundets mörkblåa vatten allt detta ger en mångfald och ett sceneri, hvars like man säkert ingen annorstädes har. Mig var väderleken ogynsam i thy att luften nästan alltid var tjock och mörk, dock tyckte jag detta vara det skönaste jag sett, ehuru i smånätthet och landtligt behag nästan ej att jämnföras med Seinens stränder. – När vi kommit ett stycke in på Marmora hafvet, började vår goda vind allt mera moja ut och förlora sig i regn, tills slutligen kl. omkr. 7 på aftonen en NW kultje kom med en regnby och drog sig sedan allt Nordligare och slutligen till NO så att vi åter måste i den tjockmörkaste natt under starka regnskurar börja med vår gamla kryssning, som med små segel under allt fortfarande styf vind fortsattes hela natten mellan Marmora ön och det motsatta nordliga stranden. Som der ej var stort rum och efter alla 4 glas måste vändas[143] var ej stor fred i Cajutan. Om morgonen den

☙ *November 20* voro vi på samma ställe som aftonen förut om ej liten mån lägre. Vinden var mycket styf med regnbyar, ett särdeles kallt och ruskigt väder, så att jag ingen lust hade att vara på däck utan svepte täcket om mig i min säng och låg der. Vi slogo några slag, men i anseende till den starka blåsten som tvang oss att föra mycket små segel och den nu starka motströmmen kommo vi mera tillbaka än fram och fann således Kapten för godt att söka hamn, såsom före oss alla de andra af vårt sällskap gjort – länsade ner under Marmora, men blef mycket häpen att der ej finna någon af de andra, såsom han hade väntat. Denna ö är ett högt land med brant och skrofligt i vattnet nedstupande berg, som till största delen lära bestå af marmor.[144] Också tycktes ⁂ de mig ha en gråhvit färg genom den tjocka disiga luft, som i synnerhet vid vår förbifart lade sig med en häftig regnby deröfver. Byn tycktes ej vara särdeles stor. Nu tvekade Kaptenen mycket och var ganska villrådig, ville redan gå tillbaka till Gallipoli – skickade utkik i masten då slutligen styrmannen varsnade de andre seglarna ett stycke härifrån ligga för ankar vid en annan ö sydvart. Dit länsade vi nu af genom

trång och svår passage mellan öarne Koutalai och Rabi, der vår Kapten förr ej varit och lyckligen genomkomne kastade vi ankar vid den förra, der före oss en stor hop af fartyg låg. Midtemot oss på stranden af denna ö låg en större by, dit vi foro i land och köpte åtskilligt, bland annat ryskt snus, emedan det vi hade med från Marseille nu var slut. I byn bodde endast Greker, så när som en ende Turk. Folket tycktes öfverhufvud vara välmående, voro snyggt och vackert klädde, några till och med grannt och några äfven på vårt vis ej i Grekisk national costym.[145] Vackra barn såg jag här mycket och äfven några vackra quinnor. Vi voro inne på ett litet Caffehus, drucko Caffe ur små koppar och rökte en Kaljan. Öfverallt var här stort öfverflöd på marmor, så att golfen till stor del voro gjorda deraf och äfven i sjelfva murarne såg man marmorblock. Landet förekom mig mera odladt än vanligt här på trakten och åkerfält syntes ända upp till de högsta topparne af ön. Folket var hyggligt dock fann jag här några sprättaktige Skrodörer, som ej behagade mig. Sjön svallade ända upp till stenfoten af somliga hus och på den närmaste sandstranden voro båtarne uppdragna. Jag träffade flere bland folket [som] förstod och talade litet Ryska äfven en som kunde litet franska. Vin tycktes här vara den hufvudsakligaste handels artikel. ⁂

November 21. Hade under natten haft starka storm byar med regn, så vi måste låta andra ankaret gå. Om morgonen sågo vi snö, som lagst sig under natten på Marmora öns spetsar och på de andra öarnes af denna tämmeligen vidsträckta skärgård. Efter frukosten begåfvo vi oss i land, men togo med oss Kaptenen från en liten Norrsk Skonare, som låg närmast intill oss och som om Söndags natten genom försumlighet förlorat sin båt. Vi foro alla tre upp till byn, sedan vi först om bord på Skonaren smakat på Kaptenens goda Anisbrännvin och vin. I land köpte min Kapten mycket vin för 24 para okan som var ganska godt hos en äldre högst treflig gubbe. Medan vinet mättes gingo vi omkring i rummen, som voro utmärkt snygga och rena öfverallt, hvart vi snokade, såsom äfven värdinnan var snygg och vacker med de mest regelbundet sköna ansigte man vill se. Byggnadssättet såväl ut som invändigt är alldeles eget. Mot köld är man ej särdeles skyddad i rummen och ej tyckes eller folket mycket frukta den; ty ehuru det i dag i vårt tycke som voro Nordboer var särdeles kallt och vi derföre voro ganska tjockt klädde, suto Grekerne här med öppna fenster och

hade ej mera kläder på sig [än] vanligt, de fleste med sina nakna ben utan strumpor. Sedan voro vi åter inne på det caffehus vi i går besökt och jag rökte åter min Kaljan vid den lilla caffe koppen. Här voro nu flere turkar församlade från de turkiska fartyg, som ligga här i hamn. De suto tyste och alfvarlige och sögo på sin tsjunbuk och drucko sitt caffe utan att särdeles tyckas bry sig om verldens gång. Sedan handlades ännu åtskilligt fikon och russin för 1½ piaster okan hvardera och foro derefter alla om bord till oss, der vi åto en dugtig middag, drucko caffe och på aftonen Toddi tills Nordmannen läm ⁂ nade oss kl. omkring 7. Han som tror jag alle Nordmän hade en viss naturlig barnslik enfald och var öfverhufvud en högst harmlös man. Samtalet vände sig naturligtvis mest på sjösaker och frakter etc., som mot slutet blef mig något enformigt. Han berättade sig om Hydra ha tvänne dagar blifvit förföljd af en Corsar från Tripoli, men utan äfventyr kommit undan genom tvänne förligvindare, som kommit ner från Dardanellerne.

☙ *November 22*. Kallt väder med fortfarande NO vind; thermometern står 6½ Cels. Efter frukosten foro om bord på en Engelsk Brigg, som låg nära oss. Kaptenen tycktes vara en sekterisk man, fröjdade sig storligen att man nu fått i Odessa en Engelsk kyrka,[146] så att folket nu ej behöfde gå spela billard om söndagen talte mycket om de dåliga frakterna i våra tider och hoppades på en annan bättre verld, der man sluppe allt trouble och besvärligheter och sorger för dåliga frakter etc. Han var ganska tråkig såsom alla, som genast drar fram med dylika saker och för dem till torgs för bekante och obekante och ej håller dem för sig sjelf. Han hade som det tycktes en Passagerare, som var sysselsatt med Essai sur les deux mondes[147] och de suto hvar i sin länstol på ömse sidor om en vacker kamin, hvari de hade stenkols fyr och värmde sig der framför. Han bjöd oss spirits, men tycktes vänta att vi [inte] skulle vara så ogudaktige att förtära något slikt, hvilket vi ock icke gjorde. Vi dröjde blott en liten stund der, hvarunder samtalet gick mellan både Kaptenerne blott om sjöfart och dylikt. Härvid hade jag tillfälle förundra mig öfver min Kaptens färdighet i Engelskan. Derifrån foro vi till vår Nordman och blefvo der och åto först en liten tugga af den präktigaste fina Norrska sill till en god elfva och drucko derpå ett glas Porter, som smakade mig ovanligt väl, som jag ej fått smaka det sedan i Hamburg. ⁂ Nordmannen blir allt trefligare ju vanare man blir med honom.

Han har i början en viss haltlöshet och komlighet i sitt sätt att vara och mycket hos honom påminte mig om Frænkel. Men när man litet vänt sig vid deras såsom det tyckes i början enfaldiga och påhängsna väsende finner man hos [honom] en högst älskvärd hjertlighet och uppriktighet. Sedan vi hos honom intagit en dugtig middag af stockfisk begåfvo vi oss alla tre i land, der Nordmannen handlade vin af vår treflige Grekgubbe och sedan kommo vi i fäl med tvänne Italienske Kaptener, som ock lågo här för ankar och af hvilka den ene var dugtigt groggig. I companie med dem handlade Nordmannen och min Kapten en liten fet oxe som genast slagtades på stranden och deltes. Sedan gingo vi hela sällskapet till ett Caffe hus och suto der och drucko caffe och rökte vår Kaljan och pratade alla möjliga sorts språk, jag Ryska med tvänne här boende Greker. Vinet som Grekgubben sålt oss är ett utmärkt godt vin liknande Bordeaux vinet. Det kostade ungefär 13 kopek koppar stopet, således billigare tror jag än hos oss svagdricka. Öfverhufvud tyckes allt vara mycket billigt här; köttet kostade 10 kop. ℔ osten och brödet var likaledes godt köp; men fisk tycktes vara ondt om åtminstone sågo vi ej deraf. Vi voro i dag i land ända till skymningen då vi begåfvo oss alla till oss och suto der och drucko toddi och the. Jag var ovanligt sömnig så att jag nuckade in och somnade under de andres samtal. På eftermiddagen hade vädret klarnat upp och vi hade en vacker afton.

November 23. Sydlig vind, hvarföre vi genast i dagbräckningen började hifva ankaret upp och gingo till segels med de andre, som legat här i hamn. Vinden var mycket svag och när vi kommo litet ur hamn lugnade den nästan alldeles ut. Nu sågo vi äfven en hel hop seglare, som kommo fram ur Pascha Harbour, dit säkerligen under den svåra NO stormen de begifvit sig af vårt sällskap från Dardanellerna, som hunnit öfver Marmora ön. Sjön var nu velivolum och vädret sommarvarmt och vackert så att det efter tren ⅋ ne dagars hamnliggning var verkeligen uppfriskande att åter komma ut. Stränderna af Marmora och de andra öarne här äro ganska vackra och ehuru det mesta tyckes vara blott berg, synas dock mellan de kullriga höjderna vackra och äfven många uppodlade små dälder. Hela dagen var vädret mycket stilla och lugnt, så att vi ehuru med den bästa förliga vind på hela dagen hunno knappt förbi Marmora ön. Aftonen var vacker och aftonrodnaden röare än någonsin kan påminna mig ha sett den, men färg-

blandningen och skyskiftningen var ej sådan den var längre i söder. Sednare speglade sig stjernorna blänkande i vattnet och klart sken en liten stund den smala strimman af nymånen. Allt var tyst och från den stora mängd af större fartyg och mindre Grek och Turkbåtar som lågo omkring oss hördes ej knäpp eller gny; ehuru man annars vanligen skall höra sång i synnerhet från de Grekiska.

November 24. Hade seglat hela natten utan att komma just någonhvart, emedan det varit så godt som fullkomlig lugna. Om morgonen blåste upp en liten kora, som sedan fortfor hela dagen ehuru mycket svag, så att vi ej hunno längre in i bugten som går inåt Constantinopel. Dagen hade varit varm och vacker med den klaraste himmel; dock kändes att äfven här sommaren var förbi. Ty i skuggan var ej särdeles varm och på de höga bergstopparne låg mycket snö. Aftonen var den oändligen vacker i synnerhet den märkvärdiga magiska färgskiftning i Öster midt emot sjelfva solnedgången, som jag förrut äfven betraktat med så stor beundran. Nu omslöt den med sitt trollsken Minareterne, som syntes från Sultan staden och Skutari[148] och till stort tal öfverallt på stränderna och den var så bländande att när man sedan såg åt annat håll hade man svårt att urskilja föremålen. Solen sjönk alldeles klar ned i hafvet och efter dess nedgång belystes hela denna del af horizonten af ett starkt eldlikt sken, hvari de aflägsna landen och Marmora ön tycktes vara på några stenkast ifrån oss. Hela sjön åt alla håll var full af segel som lågo stilla i lugnan och mellan dem framgick ett turkiskt ångfartyg.

November 25. Hade om natten seglat för svag vind och gjort några slag mellan landen. Om morgonen när det blef dager sågo vi framför oss hela Constantinopel i all dess glans belyst af den deröfver uppgående solen. En härligare och ståtligare anblick torde ej gifvas i verlden. Staden förekom mig fullkomligen som en amphitheater, småningom höjande sig och i slutkretsen slutande sig med de vackraste och största Minareter, hvaraf här synas till ett oändligt antal. Vinden var särdeles svag så att vi blott ganska långsamt skredo framåt. Längre fram på förmiddagen kom en man i en liten båt utroendes till oss och erbjöd sig att blifva vår lots; och ehuru Kaptenen uttryckeligen förklarade sig ej behöfva någon kom han dock om bord, sedan på tillfrågan om han ville ha en ända, en sådan blifvit honom

Stadsdelen Skutari på norra sidan om Gyllene hornet
med sina trähus och trånga gator.

räckt. Han var Malthesare, hade ett eget utseende mera liknande en Oriental än en Europé men likväl ej fullkomligen heller det förra; det var öfverhufvud något vidrigt och vildt. Han talade något Engelska. Äfven hörde jag honom med en annan oss förbifarande landsman tala sin Malthesiska, som mycket liknade till uttalet Arabiskan;[149] men flera Italienska ord igenkände jag bland rent arabiska. När han skulle bort blef någon liten ordväxling mellan Kapten och honom, emedan han ville anse sig antagen till lots och fordrade betalning. Härvid i synnerhet tyckte jag han såg vild ut. Nu hade vädret så lugnat ut att vi voro tvungne kasta ankar; men knappt var det i botten så blåste åter upp förlig kultje för oss och vi hifvade och seglade och kommo småningom närmare Sultan staden och jag kunde blott för få mellanstunder ta bort kikaren från mina ögon. Till vänster hade vi det släta vackra landet från Stephano udden[150] med sitt palats på sjelfva udden och längre fram allehanda mest kronobyggnader längs hela stranden, som sakta höjde sig från sjön till släta höjder prydda äfven med byggnader och trän. Midt framför oss den amphitheatraliska stora staden med sina mångt olikt färgade och mångvinkligt byggde ⁂ hus, och öfver dem de otaliga hvitglänsande svartspetsiga Minareterna invid större och mindre Moscheer med fordom förgyllda nu urblekta kupoler. Imellan allt detta en stor rikedom på träd i synnerhet Cypresser, som äfven slutade sig i spetsar liknande Minareter. Allt detta är omslutet af gamla ruinlika murar,[151] hvarpå man än tycktes mig kunde skönjas spår efter gammal Grekisk sculptur. Till höger om oss vid inloppet till Bosphoren Skutari äfven nära nog byggd som en Amphi-theater och derofvanom höga berg på ett af hvilket syntes ett kejserligt stort palats.[152] Härifrån gick stranden något så när rak med vackra stränder och hus och en större by. Vidare en tämmeligen vidsträckt skärgård och de höga landen af Asia Minor slutande sig i höga bergspetsar täckta med snö. Bakom oss hela Marmora hafvet der längst i Wester ännu syntes ön af samma namn och öfverallt på vattnet segel. Emellertid kommo vi närmare och voro nära under båken här då Muezzinerne från de många Minareterne kallade till Middagsbönen accompagnerade i sin gnällande sång af tjutande hundar då jag bättre började urskilja husen från hvarandra och fann att de förrsta delen undantagen alla voro af träd och öfverhufvud ganska ynkliga och smutsiga kojor. Så kommo vi upp under Seralien[153] och jag kunde på ganska nära håll betrakta åtminstone en del af dess många osammanhängande och särdeles finurligt äfven af träd byggda

hus. Men nu måste vi gå öfver strömmen emedan den går här så strängt att vi omöjligen med den sakta vind vi hade kunnat komma öfver Seralj pynten. Till vår olycka lugnade nu just vädret fullkomligen ut, så att strömmen trots 4 dugtige Matroser, som buxerade oss, fick makt öfver vår brigg och satte oss mycket af. Men härunder hade jag nu tillfälle att se staden säkert från den vackraste punkt, emedan utom allt hvad jag ofvanföre sagt jag nu äfven kunde se inloppet till Bosphoren och hela det härliga land, som från Galata och Thophana drar sig längs det vatten, som bildar liksom en liten sjö mellan Hamnen, Bosphoren och Constantinopolitanska sundet. Äfven detta land bildar med det andra på Skutari liksom en Amphitheater med ett stort nytt kejserligt palats i fonden,[154] som liksom ⁂ i terassbyggnader tyckes gå upp till toppen af höjden. Rundt omkring såg jag framför mig synkretsen slutas i höga bergstoppar och vackra kullar och sjelfva inloppet till Bosphoren försvann alldeles emellan dem. Nu gick äfven solen klart ner i hafvet och småningom sjönk den praktfulla staden med sina Minareter och palats i den egna magiska aftonglans och färgskiftning som bildas i öster emot den flamröda vestern. Härtill det oändliga tal af kaiker, långa smala turkbåtar, som öfverallt sväfvade omkring med hvit och grön turbanade män – större Grek båtar, som arbetade sig upp för strömmen – större fartyg, som dels redan hunnit i hamnen dels såsom vi lågo för ankar vid stranden, dels ännu seglade ute på hafvet än närmare än fjermare, än hitåt än ditåt tumlarne, som i stora flockar gjorde sina kullerbyttor och pustade i vattenytan – sång som hördes än från båtar än från stranden – allt gjorde detta till en i sitt slag härligaste härligaste afton jag haft. Vädret var hela dagen vackert och varmt som hos oss en mycket varm sommardag – om aftonen var luften mera frisk, dock ej kall och månens fyra dagars fyllda horn lyste som Turkiska vapnet öfver Turkarnes stad så klar att hela det öfriga halfklotet kunde synas. – Då vi vid farten öfver strömmen blefvo så mycket satta af gick kaptenen och småsvor för sig sjelf och grinade högeligen förargad öfver den misslyckade speculationen han gjort, då han hällre hade kunnat låta ankaret gå på andra sidan under Seraljen. Och var detta nästan den första gång jag under hela resan sett honom otålig öfver vädret. Han grinade upp mot flaggen som oftast för att se om någon vindpust ej skulle komma och gick åter omkring och såg på vattenytan om den ej ville krusa sig för någon kultje och upprepade oupphörligt: ”det skulle behöfvas blott alldrig så litet” men förgäfves ingen kultje kom och vi sattes friskt ner med strömmen – Fåglar, som

jag sett så litet på hela resan, svajade här i stora flockar öfver oss åt alla håll och gjorde det hela än lifligare.

November 26. Hifvade ankaret upp när en tämmeligen frisk morgonkora blåst upp och började segla från de af Byron för ett jordiskt paradis kallade Prinkipos öarne nära hvilka vi hela natten hade legat i lugn. Vi hade hunnit jämnt nästan in i strömmen, hvarunder en Engelsk Ship Chandler hållit vid sidan och pratat med oss och erbjudit Kaptenen sin tjenst, då vinden åter alldeles lugnade ut och vi af strömmen drefvos något lägre under det stället, derifrån vi utgått och nödgades nu igen fälla ankaret. Kort härpå kom åter en kaik, hvari var en liten ung 14 årig gosse, som kom upp för recommendera Captenen sin herre, som äfven var Ship Chandler. Han blef länge om bord och lät slutligen sin Kaik fara, då en gammal lots kom längs sidan och erbjöd sin tjenst. Den unge gossen var liksom den gamle gubben och tvänne andre lotsar, som i det samma kommo och erbjödo sig, Malthesare. Han talte väl Engelska, Malthesiska och Italienska, hvilka trenne språk jag hörde af honom, dessutom kunde han göra sig förstådd på turkiska och sade sig bäst af alla andra språk tala Grekiska. Han var för öfrigt en vacker och ganska artig gosse, men i sitt uppförande och tal klok och förnuftig som en gammal man och hade föga eller intet pojkaktigt i sig. Han åt middag med oss sedan han afsändt gamle lotsen, som äfven på en stund kommit om bord och tittat ikring sig, till en inkommande Tysk Skonare med sin herres adresskort, och hjelpt oss med sina ringa krafter vid ankarets lyftande korrt före middagen, då åter en liten kultje blåst upp. Vi kommo ett litet stycke framåt då vinden åter alldeles lugnade ut och vi åter måste kasta ankaret. Nu kom åter en Kaik längs sidan af oss och derinne suto en turk, som rodde och en gammal man, som låg och sof på botten och emellan dem båda tvänne turkinnor. Hela sällskapet var rusigt, gubben troligen mest, som höll på att sofva oset af sig. Quinnorna och roddarn, som var en medelåldrig kraftfull man, sjöngo turkiska sånger på en tom och enformig melodie, som hade något tycke af den ryska, men på långt när ej så sångfull. Härunder vandrade en pipa från mund till mund af desse tre och i synnerhet rökte den äldre quinnan, som kunde vara omkring 30 år, oupphörligen och blåste väldiga rökar omkring sällskapet. Dessutom förfriskade de sig med ett glas eller egentligen kopp, som de fyllde ur en större flaska med någon sorts liquor

Turkisk begravningsplats med sörjande kvinnor.

liknande brännvin allt under sång och skrål. De svajade allt omkring vår Brigg och ville ha vin. Slutligen gafs dem ett dricksglas Cognac, hvaraf den äldre quinnan först tog en liten klunk, sedermera drack den yngre kanske omkring 18 år gammal ut mest hela glaset lämnande blott en liten sup quar åt roddaren, som tömde det. Nu uppstämde de åter sin skränande sång; men det räckte ej länge så lutade roddaren sig öfver suden och började ge öfver och såg högst ynkelig ut. Den yngre quinnan, en flicka med det mest regelbundet sköna Grekiska ansigte man vill se, med långt i många flätor längs ryggen hängande bäcksvart hår, började sparka den på botten sofvande gubben med sina bara fötter och visade dervid sina hvita fylliga ben ända upp till knäet der hennes vidbyxor tycktes vara bundna. Men i gubben fick hon intet lif. Deremot tycktes ruset få makt på henne sjelf och hon kastade sig vårdslöst först i famnen på den andra quinnan, sedan längst bak på upphöjningen i kaiken och visade nu rätt sin sköna växt och vackra drägt. Jag har sällan sett något så retande och sällan en så skön flicka. Men hon var rusig. Dock raglade hon åter upp i den rinkiga båten och ropade allt ännu på att få vin och plirade med sina stora svarta ögon som om hon nu vore rätt säll i sitt rus. De tycktes vara ute på en lustfärd, hvars hufvudsakliga nöje syntes bestå i att ge sig ut till sjöss och sedan låta båten sväfva för sig sjelf på vattnet och ifrån den betrakta verlden eller roa sig inom bord på ett eller annat sätt. Så gjorde åtminstone detta sällskap sedan de slutligen lämnat oss och så tycktes en stor del af de oändligt många Kaiker göra, som jag i dag mer än de andra dagarne på långt håll såg ligga alldeles ✕ stilla på det spegelblankt lugna hafvet. Detta sällskap hade roat oss omkring halfannan timma, hvarunder jag beständigt stått och betraktat det, då åter, strax efter caffet som blott om söndagen bestås på eftermiddagen, en kultje blåste upp och vi lyftade ankar och gingo till segels och åter kommo ett litet stycke framåt nära under fyrbåken som står på Constantinopels murar nära inloppet till sundet.[155] Allt under seglingen såg jag efter kaiken med det rusiga sällskapet och så länge jag kunde se något, blefvo de liggande orörliga på vattnet förda kanske smått af de små vågkrusorna, hvart de drefvo dem och så väl det stygga i de rusiga quinnorna som det vackra och retande hos den sköna flickan ville mig länge ej ur sinnet. Vi hade nu för tredje gången i dag fällt ankar och nu passerade oss åter kanske omkring 30 till 40 större fartyg, som med den friska aftonkoran från NO kommo ut från Constantinopel utom

de säkert lika många, som voro bakom oss och arbetade sig upp och de ännu flera små fartyg af alla möjliga sorts utseenden som dels rodde dels seglade af och an. Och så kunde jag än i den klart nedgående solens eldröda aftonglans beskåda den kanske skönaste anblick i verlden. – Kaptenen hade under hela dagen varit mycket otålig och gått omkring och mumlat ”satan” för sig sjelf och äfven jag oaktadt allt det härliga, som ligger framför mig, börjar bli något otålig att komma i land.

November 27. Togo på oss litet och foro upp till Galata. Vädret var mulet och luften tjock, så att vi ej kunde rätt njuta af den så högt prisade anblicken af Constantinopels hamn och utsigten uppåt Bosphoren. Voro hos åtskilliga Ship Chandlers och på Ryska Cancelliet.[156] Det intryck, som Galata och Pera gjorde på mig var högst vidrigt.[157] Trånga förskräckligt smutsiga gator, bildade af snuskiga trädkojor, som tycktes luta till sitt fall, bland hvilka de här och der synliga större och vackrare husen togo sig ganska dåligt ut. Roligt var dock att se den starka rörelsen af alla möjliga sorts folk och nationer och de enkla simpla turkbodorna, mera liknande våra marknadsstånd än handelsbodor. Voro inne hos Hyrén och åto middag med honom på ett tyskt värdshus och voro i en oupphörlig disput med honom och sade honom dugtigt sanning och ovett. För öfrigt släpade mest hela tiden omkring i Ship Chandler shops[158] och hade mera tråkigt – Hyrén låddes vara sjuk och undergå en kur under en Grekisk quacksalfvare, berömd för utomordentliga Kurer i syphilis.[159] Han hade nu legat trenne år här och glömt allt det ringa han hade lärt sig i Orientalia; i dess ställe hade han laggt sig här på studium af Vatten Kuren[160] och af Bibeln, men i synnerhet af Johannis uppenbarelse bok, hvartill han hade någon engelsk Commentar. Han var galnare nu än förr och torde väl alldrig bli rätt som andre utan att dock bli mer än andre.

November 28. Denna dag gick på samma sätt ungefär som gårdagen. Vi voro uppe i Galata och Pera, suto hos Ship Chandlers och åto middag med Hyrén hos Dattelbaum och foro sedan i god tid på aftonen tillbaka om bord.

Sultan Ahmeds moské, äv. kallad Blå moskén, med den fornegyptiska obelisken i röd granit på den öppna platsen framför moskén.

November 29. Foro upp på Stambolssidan nära invid fyrtornet, der folket togo vatten; handlade här en ypperlig ekved af turkarne och begåfvo oss sedan upp. Här var ojämnförligt mycket snyggare och renare än i Galata – allt tyst, blott oändligt mycket hundar,[161] som lågo öfverallt omkring i knutarne. Rörelsen af folk var ganska ringa, dels emedan det ej var den egentliga handels delen af staden, dels emedan det var mera bittida ännu. Dock här och der träffade vi några turkar och turkinnor och ofta utanför husen barn, som lekte och spelade med stenar. Vi gingo uppföre hela vägen tills vi kommo till Sultan Ahmeds Moské,[162] som är byggd alldeles efter S:t Sophia:[163] vandrade sedan öfver den stora öppna plats, som ligger derutanföre, hvarpå stå en gammal fallande pelare af Justinianus[164] med på ena sidan en latinsk och på andra sidan en Grekisk inscription, vidare en stor välbehållen Egyptisk Obelisk.[165] Det förundrade mig utomordentligt att i en så trång stad der allt är sammanpackadt och hoprördt finna ett så stort torg, vida betydligare än vårt handelstorg i Helsingfors.[166] Sedan gingo vi förbi Sophia Kyrkan. Hvad särdeles behagar mig vid dessa och andra Moskeer äro deras stora öppna med träd i synnerhet Cypresser besådda gårdar.[167] Vidare sågo vi Mahmuds graf,[168] äfven med sin trädgård rundtom. Allt här på Stambolssidan öfverhufvud behagade mig oändeligen bättre än på den andra. Turkarne voro hygglige, de knappt sågo på oss då vi gingo förbi, än mindre att jag skulle hört något ondt uttryck emot oss, som man vanligen hör föregifvas. Äfven barnen voro stilla och beskedliga och inga Kyfpojkar syntes här, hvilka främlingen knappt i någon annan Europeisk stad lär kunna undgå. Men öfverallt såg jag blott usla hus af träd, som nästan alla tycktes luta till sitt förfall och deremellan ofta ruiner kanske från äldsta tider, half kullfallna murar och annat. Sedan vandrade vi ner till stranden och foro öfver till andra sidan, der vi åto middag på en Grekisk Kaback. Dessa värdshus bestå här vanligen som i Petersburg af tvänne våningar; i den nedra är köket der man ser maten koka i sina kärl och der man äfven kan spisa; den öfra våningen tycks vara reserverad för mera aktade gäster, till hvilkas antal vi räknades. Här uppe voro tvänne sällskaper Greker, hvardera kanske af omkring 12 personer. Det ena satt vid ett bord och åt och drack vin, hade tvänne spelmän en Violine och en Guitarre, hvilka filade på förskräckligt. Härtill instämde då och då sällskapet i starka skrålande sångchörer. Guitarrespelaren knäppte egentligen ej på strängarne utan drog deröfver på en gång

med hela handen, tror jag, liksom Ryssarne på deras Balalajka; men denna sednare tyckes mig ändå ha nästan mera klang: ty af den Grekiska, som dessutom hade sensträngar, hördes intet ljud utan blott skräll. Violinen strök och gned äfven så att jag ej, åtminstone högst sällan kunde höra ut någon melodie. Det hela tycktes mig ej ha det minsta musik i sig utan vara blott skrål och skrän. – Det andra sällskapet som var något större voro i den andra ändan af det stora rummet och roade sig med dans likaledes vid musik af en Violin och en Guitarre hvilka gnedo och skränade nästan ännu mera än de vid det förra sällskapet. Spelmännen svettades dugtigt och så äfven dansarne. Dansen i sig sjelf var ganska vacker med något tycke af vår Menuett;[169] men några som tycktes gälla för stordansare gjorde mångahanda underliga skutt och hjulningar och ådagalade verkligen ofta en underbar ⁂ vighet. Hos alla märkte man behag och värdighet och hos ingen den klumpighet och plumphet, som man så ofta finner hos oss äfven hos den bättre man. Sällskapet var blandadt af äldre och yngre; men alla dansade och alla voro glada och drucko flitigt vin, äfven gråhårige gubbar. De flesta tycktes vara arbetare och sjömän. Vi suto jämte 3–4 andra, som voro placerade vid ett bord invid oss, emellan båda dessa Greksällskaper och måste rätt ordentligt skrika för att kunna höra hvarandra. Allt var på det högsta intressant att se och betrakta, dock hade jag önskat blott musiken bättre.

☙ *November 30.* Foro åter upp om morgonen med Pisanis ”Lillpojkin” som vår Cajutvakt kallade honom, till Stambolssidan och vandrade ungefär samma väg som gårdagen förbi tvänne Sultaners grafvar till Slafmarknaden.[170] Väktaren ville först ej släppa in oss men för en Piaster förde han oss omkring alltsammans. Platsen eller torget är rundt ombyggdt af en rad hus, framför hvilka går ett galleri, dit dörrarne till rummen eller bodorna öppna sig. I dessa bodor sitta nu slafvarne eller ute i Galleriet eller och derunder; ty äfven rum finnas der. De sitta eller ligga utbredda på sina mattor ej stort bättre än hundar eller andra djur höljda i trasor. Vanligen skola de om sommaren vara så godt som nakna; men nu hade de väl för köldens skull fått några slarfvor på sig. Största delen bestod af quinnor – de roade sig mycket åt Lillpojkin och talte till honom och skrattade. Ganska få karlar såg jag. Det hela gjorde på mig ett det mest vidriga intryck jag någonsin erfarit och det var med största obehag och ekel jag vandrade

genom dessa rader af svarta medmenniskor; hvilket jag verkligen tyckte mig ha svårt att kunna medge. I ett caffe hus på gården suto några turkgubbar, drucko sitt caffe och rökte sin Nargile och voro troligen speculanter. Men det var ännu något för bittida på dagen, så att vi ej sågo ⁂ just något köpslageri. Men jag fann mig lycklig att åter snart komma derifrån bort. – Derefter gingo vi genom Bazaren eller en del deraf.[171] Här var åter allt lif och rörelse och äkta orientaliskt. Kaptenen handlade åtskilligt och var det högst roligt att se huru Gubbarne skrattade åt den något näsvise men quicke lillpojkin. Anblicken af turkgubbarne, som suto med benen under rumpan och rökte sin Nargile och sysslade med sitt arbete med den alfvarsamaste min i verlden, var högst rolig. Så liknöjde och bekymmerslöse om verlden och de förbigående de tycktes vara, så voro dock många i synnerhet som mig tycktes Armeniener, hvilka dels på Italienska dels på turkiska ropade åt oss och frågade hvad vi behöfde och önskade. I allmänhet förekommer mig alltid en stor marknads och handelsplats såsom den roligaste del af en stad och om någonstädes i synnerhet bazaren här, der jag såg blott nästan mina älskade turkgubbar sittande vid snart hela Orientens rikedomar. Dock syntes här äfven oändligen mycket af Engelska Colonial varor af alla sorter, och de togo sig i mina [ögon] ej väl ut bland de brokiga och egendomliga Orientalia. Sedermera gingo vi härifrån åter till andra sidan och drefvo der omkring till skymningen, då de kommo efter oss från briggen.

December 1. Foro middagstiden i land på Stambolssidan men nu på ett annat ställe än det vanliga. Här mötte oss en vaktare såsom vid alla andra portar och landningsställen och frågade efter vår pratique billet.[172] Den råkade nu blifvit glömd om bord och turk gubben släppte oss på intet sätt upp med mindre vi skickade båten tillbaka till briggen och läto hämta den. Gubben var något knottrig; men hygglig så snart han sett den hämtade billeten. Sedan gingo [vi] upp och kommo till Ahmeds Moske, der vi på gården sågo soldater och mycket folk. Vi gingo dit in utan minsta hinder och kunde nu gissa att Sultanen var i Mosken och gjorde sin fredags bön. Det erforo vi äfven genast derpå af en svart polisman, som talte arabiska och med största artighet och välvilja svarade på allt hvad jag frågade och visade oss den plats ⁂ derifrån vi bäst skulle kunna se Sultanen vid hans uttåg. Vi vandrade nu utan minsta hinder af soldater eller poliser öfver gården till

andra sidan, der vi i skuggan af en stor lind kunde se öfver det hela. Närmast den dörr, hvarifrån Sultanen skulle komma och som var mera en bidörr och gick ut från ena sidan af den stora byggnaden, samt sednare tycktes vara tillbyggd, stod på ömse sidor en rad af unge män, som tycktes utgöra någon sorts page corps eller lifvakt, enkelt klädde i blåa surtouter och röa mössor, beväpnade blott med dragna sablar. Längre ner i rad med dessa stod militär, först musiken sedan soldaterne i en rad ända ner till andra porten af Moskegården som går ut åt det stora torget. Emellan dessa båda rader fördes Sultanens och de förnämsta ämbetsmännens hästar omkring i en krets. De voro vackra och smidiga, ej så stora och klumpiga som de tyska, utan små och vid första påseendet utan någonting utmärkt annat, än deras rede, sadel och Schabrak, som voro rikt broderade med guld.[173] I synnerhet var Sultanens egen häst vacker, alldeles hvit med guldstickadt Schabrack och stigböglar af guld. På hufvudtrappan upp till Mosken stod en stor skara folk, på den ena blott män, på den andra quinnor, hvilka gåfvo en högst egen anblick med sina hvita slöjor öfver ansigtet.[174] Vi hade något mer än en half timma haft tid att betrakta denna brokiga samling, då slutligen Sultanens häst fördes upp i den tror jag enkoms derföre uppförda förstugan, och, som det tycktes en ceremoniemästare kom och uppställde den närmast derintill uppställda lifvakten man mot man, samt högste militär paschan kom och ordnade soldaterne. Kort härpå utkom Sultanen ridande på sin hingst emellan de nu ordnade raderne, hvarvid musiken spelade upp en marsch men för öfrigt just ingen ceremonie visades. Det samlade folket gåfvo ej något täcken, intet hurra eller annan vördnadsbetygelse. Sultanen, ensam af alla till häst, red långsamt fram steg för steg, följd i lika långsam marsch af militären och folket till fots. Sedan gick tåget på ⁂ samma sätt genom de förnämsta gator till Seraljen. Här var äfven på ömse sidor af dem militär uppställd och på några ställen äfven musikcorpser, som stämde upp då Sultanen nalkades. Men som gatorna ehuru troligen de förnämsta i staden, voro smala, var trängseln stor. Vakter voro uppställda vid öppningen till hvarje tvärgata och öfverhufvud dock god ordning iakttagen i allt. Fjäsk och springande tåltes ej och då vi några gånger började för mycket skynda för att hinna hufvudpunkten af tåget var genast någon officer, som hysjade åt oss och hejdade vår fart. Det hela var vackert och värdigt utan prål och fjäsk, men dock högtidligt. Sultanen sjelf är en ung man, med särdeles milda drag utan något markeradt

turkiskt eller österländskt i sitt ansigte, mera blek och sjuklig färg. Hans klädedrägt var utomordentligt enkel – en blå slängkappa med någorlunda rikt guldbroderad ståndkrage och en vanlig röd turk eller grek mössa, likt den simplaste soldats. De kläder han bar under kappan, kunde jag ej se; men jag tyckte det var europeisk drägt med vanliga långa byxor. Så är äfven militärens uniform högst enkel, surtouter för officerare och jackor för soldaterne och röda mössor för alla embetsmän tror jag gemensamt utan någon turban. Men tydligt synes att turkarne ännu ej hunnit vänja sig vid sina nya kläder[175] och man kan ej just se något ynkligare än en turkisk soldat i snäft åtsittande byxor och sin lilla tröja, som slår tusende bucklor på ryggen, utan skägg och utan turban, oftast med hasiga skor och slarfviga strumpor. Äfvenså tyckas ej heller officerarne ännu vara vana vid sin uniform – de se flata och tvungne ut som hunden, man huggit svansen af. Med största hygglighet bemötte man oss och vi sluppo igenom till och med der turkarne ej kommo fram. Det hela behagade mig och oss bägge särdeles – Sedermera voro vi och besågo det nya under byggnad varande Ryska palatset, som obestridligt blir den praktfullaste byggnad i hela Constantinopel och är byggdt på en plats, som öfverskådar allt. En utomordentligt rolig och glad ung Grek förde oss här omkring, hvars harmlösa och barnsliga glädje jag alldrig sett maken till.

December 2. Voro åter uppe i staden och träffade hos Pisani trenne andra finska Kaptener, som ankommit från Odessa. Desse voro Hillström, förande Hesperus från Gamla Carleby: Nylund förande John Bull sjelf liknande något en John Bull och Blanksvärd förande Briggen Victoria. Vi åto alla fem finnar tillsammans hos Dattelbaum, den sjette Hyrén orkade ej ut för sjukdom. Derefter begåfvo vi oss alla så när som på Blanksvärd om bord först på en liten stund till John Bull sedan till Hesperus, der vi blefvo sittande och spelte trädkarl och drucko toddi; hvaraf jag åtminstone kom att ta nästan för mycket blandadt med vin och Champagner. Detta var säkert den sista gång på lång tid jag kommer att vara i så stort sällskap finnar. Härvid hade jag vid färden dit nöjet att se det nya palatset Dulma Baghtje, som tycktes mig det vackraste af alla turkiska här.

December 3. Mådde ej just fullkomligen väl efter gårdagsklottet, hvarföre jag sof mest hela förmiddagen. Strax på eftermiddagen

kom till oss den tyske preussiske Kaptenen, som med sin Brigg låg strax under oss. Han var något fnuskig och pjonkig som vanligen hans landsmän och det var mera tråkigt hela aftonen. Äfven smakade hvarken toddit eller theet eller någonting. Han for dock tämmeligen bittida bort och vi lagade oss i god tid till sängs.

December 4. Foro upp i fult väder på Skutari sidan: gingo genom denna stad, som var nästan litet proprare och snyggare än Stambol, men för öfrigt bestående af dylika trädkojor. Härifrån läto vi sätta oss öfver till Galata och fingo en högst rolig Kaikschi som förde oss ✕ en medelåldrig man med fint grått skägg som liksom alla turkar var högst frikostig på sitt Eh; hvarmed turkarne ofta tyckas föra hela samtal. Sedan vi kommit öfver gingo vi upp till Cancelliet för att höra efter posten, som skulle komma med ryska ångbåten:[176] men den var ännu ej kommen. Grälade sedan en stund i Religionssaker med Hyrén, hvari han tyckes något vriden: åto sedan middag på vårt vanliga hôtel och foro derefter tillbaka om bord efter en högst tråkigt tillbragt dag. Härtill fingo vi åter en högst rolig roddare med hvilken vi skrattade mycket. Det var godt att åter komma om bord och få värma sig fram för Kamin; ty jag hade frusit hela dagen värre än hemma hos oss.

December 5. Lågo hela dagen om bord i högst fult väder, så att jag på hela tiden nästan ej alls var uppe på däck. Jag började i dag ett bref hem till Conradi.

December 6. Foro upp till staden på Stambols sidan igen och gingo fram ända till bron, som går öfver hamnen;[177] passerade den och hade nu den vackra utsigten af Örloggshamnen och det höga land som begränsar den åt NO. Skeppen voro aftacklade till största delen; men sågo dock bättre ut än jag väntat. Sedermera gingo vi upp och fick jag nu höra att ångfartygen i morgon skulle gå till Egypten. Som jag nu här egentligen hade ingenting att uträtta och äfven vädret var så fult att man föga kunde röra sig ute på de smutsiga gatorna, beslöt jag att resa af, hörde mig derföre om vid ångbåtsdirection; men uppsköt dock afgörandet till följande dagen. – Vi hade vid genomvandringen genom Stambol kommit förbi ett Bibliothek, der jag på Arabiska frågade om vi kunde komma. Med den största välvilja

bjöd man oss in, men som jag hade hällor och ej kunde få mina skor af fick det bli om intet. Mannen frågade mig dock på turkiska, ty han tycktes ej kunna mycket arabiska hvad för böcker jag önskade, och då jag i hast först kom på Beidavi och Hariri[178] ropade han in åt Bibliothekarien, som sade att de funnos, men fordrade nödvändigt att vi skulle ✂ ta af oss skona för att slippa in.

☙ *December 7*. Vi hade aftonen förut knappt hunnit till sängs, så blåste upp en liten SW kultje. Ankaret lyftades och vi seglade några kabellängder fram, då det åter lugnade af och vi måste låta ankaret gå igen. Men om morgonen blåste upp en friskare NW, hvarföre vi åter gåfvo oss till segels. Nu var afskedets timma. Wiklund var så verkligen hygglig att han ej tog någonting af mig för passagen. Honom, hans treflighet och ovanliga karla duglighet torde jag länge komma att sakna och alldrig skall jag glömma den. Han satte mig om bord i förbifarten på ett i vägen liggande Svenskt fartyg, derifrån jag med en Kaik gick i land. Denne roddare var åter högst treflig och då han hörde mig yttra några arabiska ord tog han mig för en Arab och var särdeles belåten och sade mig i förbifarten namnen på alla hus och ställen och de turkiska namnen på allehanda saker och när jag gaf honom ½ piaster mer än han begärde blef han särdeles glad och artig och öfverhopade mig med sina turkiska artighet som *ṣafā geldiñ ḫoš geldiñ* som oändligt många gånger upprepade. Sedan gick jag upp, köpte mig ett turkiskt bälte och en turkisk väst och besörjde ett och annat, tog billet till ångfartyget etc. Åt sedan middag med Hyrén, som i dag kom ut och begaf mig redan klockan 3 om bord. Här väntade jag nu, gick omkring och hade oändeligen tråkigt ända till kl. 6 då slutligen ankaret lyftades. Af Sällskapet voro få tyckte jag i min smak och jag hade just ingen att sälla mig till. Slutligen kom jag i fäl med en turkisk militär. De voro tre, som det tycktes mig, en Officer och tvänne underofficerare eller något dylikt. De tycktes förpläga sig väl med någonting ur en flaska, och officeraren såg under hela [tiden] rö och uppblåst ut den ene af de andra, som jag kom i hop med, tycktes äfven vara något uppspeld. Jag hade nämligen redan på denna korta ✂ [tid] brutit sönder tre turkiska piphufvuden som jag köpt för resan och började nu köpslaga med honom att få ett af hans. Han sålde mig äfven ett och så formerades först vår bekantskap. Han började examinera mig i Arabiskan

صفا كلدك خوش كلدك
turk. *ṣafā geldiñ ḫoš geldiñ*
[du är] välkommen, välkommen!

som han sjelf kände alls intet; men med sin Orientaliska vishet kunde han ej heller tåla att jag skulle känna något deraf: hvarföre [han] som oftast lät mig höra sitt Eh och visade mig roliga miner. Slutligen gaf jag mig till sängs. Men sängen var utomordentligt dålig och bestod af en större trädstol. Ty jag hade kan tänka för att spara tagit tredje platsen. Jag frös och led förskäckligt hela natten och var det en af de värrsta jag haft.

December 8. Passerade om morgonen Gallipoli och Dardanellerna. Här bytte jag om plats och tog en af andra classen och mådde derefter väl på hela resan. – Franska sjömännen, som jag nu åter haft tillfälle att betrakta, förekomma mig mera dålige och det är en förargelse att se huru de med Cigarren i mund stå till stor mängd i en ända och hala. Men det är la liberté. Nu i synnerhet sedan jag mera sett af vårt finska sjöväsende och våra raska finske sjömän, finner jag fransoserne lama; de hafva ej rätt alfvare med sitt arbete till sjöss och under det de äro sysselsatte med något kunna de ej låta bli att spela hvarandra puts och sträck. Ej eller äro de tröge att svara då Kaptenen eller någon officer hutar åt dem och ofta kunna matroserne visa sig lika arge och barske som de. Så skola äfven de Engelske sjömännen vara och Kaptenen skall ofta vara illa hållen med sitt folk. Hos oss är ej alls att mouchera och der före jämnte folkets duglighet torde ingenstädes sjöväsendet vara så godt som hos oss. – Godt tycktes mig förhållandet vara på den lilla Norrska Skonare som var i vårt sällskap, ehuru ej så strängt som hos oss. Der tycktes råda mycken huldhet och ett godt enkelt förstånd mellan Kapten och besättning. Dock af allt hvad jag sett var ordningen bäst på vår brigg.

December 9. Kastade ankar om morgonen klockan 8 utanför Smyrna. Anblicken af staden var mig behaglig och vacker. På några af de höga vulkanlika berg, som på alla sidor omge den syntes snö och vädret var öfverhufvud kallare än hvad jag väntat här. Äfven denna stad har utseende af en amphitheater, dock är höjningen ej särdeles betydlig; men bergen som synas rundt omkring åt alla sidor och uppstiga i betydliga uppsluttningar complettera hvad som brister. För öfrigt har staden ett snyggt och vackert utseende från hamnen, som i och för sig nästan utgör en liten sjö, på alla sidor omsluten af höga berg och öppnande sig i Wester med som inifrån tyckes med ett helt smalt sund. Jag hade sofvit då vi kommo in så att jag gick förlustig anblicken

af Mitylene och inloppet hit. Så snart jag ätit frukost om bord och putsat mig så godt sig göra lät for jag upp i staden med en kaik och begaf mig genast till Ryska Consulatet. Här träffade jag på Cansliet en Tysk, som 14 år hade varit i Orienten i Rysk tjenst, sedan han gjort sin kurs i Orientaliska Institutet i Petersburg.[179] Då han af mitt pass sett att jag var Orientalist som han behagade kalla mig, började han berätta allehanda saker om sig sjelf, var ganska artig och bad mig följa sig hem för att se hans mynt och Manuscriptsamling, som han under dessa år hade samlat här och på andra ställen af Levanten. Båda hans samlingar förekommo mig ock ganska vackra och förtjenstfulla och hans artighet och hygglighet var utomordentlig. Bland annat visade han mig en turkisk öfversättning af Schah Nameh,[180] som varit full af målningar, men hvilka blifvit bortklippna och ersatta af marmoreradt papper. Likaledes ett exemplar af Hariri med mål ⁓ ningar, som var kuriöst; men tiden var så kort så att jag blott i största hast fick tillfälle att genomögna så väl det ena som det andra. Han anmälde mig äfven hos Consuln, en Rysse vid namn Iwanoff som äfven talte tyska och emottog mig med utsökt artighet. Han hade varit länge i Brasilien och annorstädes, var nu General Consul här och ägde som hans Sekretär Jaba sade en utmärkt samling af Grekiska mynt. Båda två erbjödo sig att om möjligt på allt sätt vara mig till gagn i de transactioner och relationer jag möjligen härigenom kunde komma att ha med mitt hemland och visade mig åtminstone i orden allt och mer än jag kunde begära och hoppas. Jaba och en hans Collega gåfvo mig äfven bref till Alexandria och Kairo. Sedermera började jag min tour i staden vandrade först genom Frankernes quarter,[181] som var utomordentligt snyggt och vackert med trädgård mest till hvart hus, hvari vinrankor och orangeträd stodo ännu fulla med frukt ehuru med vissnade blad. Sjelfva byggnadssättet var hufvudsakligen venetiananskt: marmorn icke sparad.[182] Sedan vandrade jag genom Grekernes stadsdel som gaf föga efter den förra: gatorna ganska breda och snygga: husen likaledes. Mer än någorstädes såg jag här vackra quinnor, alla mörka och med skarpa drag, som åtminstone för ögonblicket intogo. Så voro äfven barnen vackra och raska. Vandrade genom bazaren och Turkarnes quarter. Allt visade här större rikedom än i Stambol folket var rikare klädt och sågo gladare och mera välmående ut äfvensom i sjelfva bodorna syntes större förråder. Här såg jag äfven stora kamel karavaner, som vandrade genom bazaren. Likaledes betraktade jag

några karavan serai och några vackra ⁂ Moskeer. Utanför en af dem var en stor hop barn som, då jag läste på inscriptionerna, sprungo omkring mig och gjorde gäck och kallade mig jehodi och slutligen började kasta stenar på mig. Jag låddes om ingenting utan gick sakta mak bort. Vandrade hit och dit omkring i staden och allt behagade mig utomordentligt. Allt var renare och snyggare än man möjligen kan vänta i en orientalisk stad. Största delen nästan tycktes dock bestå af Greker. Dock syntes äfven mycket turkar och äfvenledes Araber hvilka dock tycktes vara resande. Turkiska quinnorna tycktes här nästan ha tagit sig större frihet än i Stambol, så att de här hade sitt ansigte mindre betäckt än der: ehuru åter de som voro beslöjade här buro en alldeles [täckande] slöja, som gick ända ner öfver näsan. Sedan jag vandrat mest hela dagen och druckit tvänne gånger Caffe på turkiska caffehus åt jag middag hos en Italienare och drack en butelj Cyper vin för omkring 2 Rb. B:co tillsammans, hvilket jag tyckte vara någorlunda dyrt, for sedan om bord. Här träffade jag bland nya passagerare en gammal arabisk gubbe från Kairo, som, då jag stannade och betraktade honom och hans kaljan, med den största välvilja och artighet bjöd mig mundstycket till sin pipa. Sedan suto vi länge på däcket, der han hade sin plats, och pratade och han intog mig på det högsta genom sin välvilja. Han var den första egentliga Arabiska bekantskap jag gjort på min resa. ⁂ I hamnen lågo tvänne Österrikiska och ett franskt örloggsfartyg. Från ett af de förra hördes om morgon och afton musik, som var god. Man hörde att det var Italienare eller Tyskar. Roligt var det att efter all den dåliga musik jag hört i Frankrike och Konstantinopel åter få höra några rena ljud. – Jaba, Hofråd och Sekreterare hos Consuln här, som emottagit mig med så mycken artighet, sade sig med stor kärlek ha laggt sig på Orientalia. Dock tycktes det allt vara mera på tyskt vis mera för att brillera än af sann inre lust. Så tycktes äfven hans samlingar vara gjorda, som genom lyckliga omständigheter och lyckträffar gjort för ringa pris. En stor del af sina bästa manuscript sade han sig ha fått i Salonichi af en Kadis son, till hvilken de kommit i händerna genom arf, som gått från far och farfar och längre bort. Han sjelf råkade ej ha någon lust för studier utan mera för dricka och så hade Jaba fått en hel Kista full för några flaskor rum. Jaba låddes vara en lärd, som ville gälla för en stor kännare af Orientens historia och språk, sade sig färdigt tala de tre Musulmänska hufvudspråken[183] och hafva studerat dem grundligt. Dock fick jag

Litografi av Konstantinopels hamn med Hagia Sofia som dominerar i bakgrunden.
Vid tiden för Wallins besök var Hagia Sofia en moské.

anledning tro ej allt vara så grundligt, som han sjelf ville det skulle gälla för. Emellertid vore det önskligt att alla tjenstemän i Orienten i Europeisk tjenst skulle ha samma ifver som han. Jag frågade honom om han hade sig någonting bekant af den finska Colonie, hvilken Gottlund anmodat mig efterfråga; men der af hade han alldrig hört eller erfarit något alls; dock lofte han på min anmodan höra efter och underrätta mig derom. För öfrigt hade han den vanliga tyska fjäskigheten och fnuskigheten: var gift här och hade 5 barn, så att han nu mera ej kunde göra några uppoffringar för inköp af Orientalia, äfvensom hans mycket upptagna tid ej tillät honom att ge bort något på studium deraf; och en Herzschmerz skulle det kosta honom att sälja något af hvad han samlat. Så upptagen han var och ehuru han slitit sig lös just från sitt arbete i Kancelliet kunde han dock ej underlåta att visa mig hemma hos sig allt hvad han ansåg rarast och bäst och tycktes finna sig ganska lycklig och belåten öfver det beröm jag sökte utösa öfver hans förträffliga samlingar och hans stora nit för vetenskapen. En hans Collega på Cancelliet som gaf mig brefvet till Kairo var honom tämmeligen lik. De talte dock bägge väl turkiska med en högst rolig turk gubbe, som kom dit och klagade sig blifvit på något sätt blifvit bedragen. Han var högst liflig i sitt tal och sina gester med ett visst lugn och en viss värdighet, som saknas hos de liflige Ryssarne och Fransoserne.

December 10. Lyftade ankar om morgonen kl. omkring 8 och begåfvo oss från Smyrna. Stränderna rundt omkring hade samma utseende af Lava berg – voro välodlade och öfverhufvud vackra, här och der syntes byar. Af alla städer hitåt behagade mig Smyrna mest. Dess folk tycktes raskare och friare, mera vanda vid Europeer. Husen hade ej eller det kojlika usla utseende som i Stambol ej eller folket det tiggarlika. Sedan vi kommit ut till sjöss lade jag mig och sof ända till half 4 då jag steg upp och såg midt inemellan öar och skär med Asiens fasta land till venster. Vi passerade så fram mellan Cykladerna och Scio der en liten stad syntes. Öarne här hade fullkomligen samma utseende som annorstädes i Archipelagen, kala och höga med ett visst gråaktigt utseende. Ifrån Smyrna hade vi fått en passagerare till i vårt Cabinett en Grek som ej just gjorde någon munter. Den tredje var en Engelsman, som talte franska och Italienska ganska väl och flitigt läste i sin church service och ur auserwählte Schriften von de la Motte

Fouqué,[184] hvartill han nyttjade Lexicon, för öfrigt mycket flitigt spatserade vissa tider på däcket och drack sitt the till frukosten men alldrig en droppe vin – var öfverhufvud en ganska tråkig man, som tycktes villa afskudda sig alla älskliga Engelska tokroligheter och talte sin franska och Italienska med ganska stor affection. Öfverhufvud var hela färden från Constantinopel oändeligen tråkig och jag kände rätt värdet af Active och min präktige Kapten Wiklund. Om aftonen i mörkret uppstod en litet gräldisput mellan en af Officerarne och några unge Greker på tredje platsen, hvarvid Grekerne betedde sig raskare och impertinentare än jag förmodat. – Vädret hade hela dagen varit vackert, ehuru ansenligt kallare än jag väntat.

December 11. Stod bittida upp då jag hörde att ankaret föll omkring kl. 4 på morgonen utanför Syra. Då det blef dager såg jag framför en den vackraste stad, man vill se, glänsande hvit som, tror jag, nästan alla af Greker uppförda. Staden går nästan i en långsträckt halfbåge längs stranden, åt höger till uppstigande amphitheatraliskt, ganska starkt. Denna del är den nya staden, ofvanför hvilken, med en öppen plats emellan, höjer sig den äldre staden i form af en likbent triangel i sluttningen af en höjd, mellan tvänne andra högre sluttningar. Den fullkomligen triangulära gamla staden slutar sig upptill i den spetsiga vinkeln med en det hela öfverskådande kyrka. Midt emot staden ligger en betydligare skärgård af större och mindre öar, på en af hvilken en stor fyrbåk är upprest. Den ö på hvilken staden är byggd är den vidsträcktaste, höjande sig i många svinryggslika sluttningar, odlade ända upp till toppen, med rika och upparbetade dälder deremellan. Staden sade mig en Grekisk välvillig gubbe af passagerarerne hafva uppstått under sjelfva frihetskriget[185] då flyktande Greker dit tagit sin tillflykt. Den heter Hermopolis såsom hufvudsakligen en handelsstad – Klockan omkring 8 flyttades vi på en stor bark jämnte vårt bagage från Mentor, som fört oss från Constantinopel om bord på Scamandre, der allt, så väl inredning som folk och allt annat behagade mig mycket bättre än på Mentor. Af alla passagerare voro vi blott 8, som kommo från Mentor, alla Musulmän så när som på mig och en äldre Grekisk quinna. Under färden på barken utropade som oftast min Arabiske gubbe *lā illāha illā llāh*[186] och tycktes vara litet rädd. – I hamnen lågo omkring kanske 20 till 30 medelmåttiga fartyg, till största delen, som det tycktes Grekiska och 4 stora ångfartyg,

لا اله الا الله
ar. eg. *lā ilāha illā llāh*
ingen gud utom Gud

Smyrna vackert belägen vid en havsvik.

3 franska och ett österrikiskt, hvilka alla blott väntade på det 5:te som skulle komma från Malta. Det kom ock strax efter middagen och medhemtade omkring 15 passagerare åt oss, som skulle till Alexandria, hvilka tror jag alla utan undantag voro Engelsmän, flere med sina hustrur. Maken till stoj och väsende och präjeri som Grekerne, hvilka ✂ [förde] dessa passagerare från deras Ångfartyg till vårt har jag ej sett och det gick till det otroliga, så att de för bösskotthåll fingo betala 5, flere 7 francs. Öfverhufvud såg jag här för första gången rätt Grekernes nu så väl bekanta bedrägeri och gemenhet och det var ynkeligt att se de tafatta Engelsmännen vara utsatte för dem och gräla och boxas utan att ändock slippa med mindre än att lösa frikostigt på pungen. Kort härförut hade helt anspråkslöst ankommit en ung Arab, som jag för sådan igenkände på hans fransar omkring sin turban och på hans mörkbruna färg. Jag tilltalade honom och genast på Arabiska och blef med den gladaste öppnaste leende min besvarad af honom på samma språk. Sedan talade vi ett och hvarje och förstodo hvarandra fullkomligen. Snart sällade sig till oss en tredje, som äfven talade Arabiska men ganska brytande. Denne var en Grek som i 10 år varit bosatt i Alexandria. När nu den förste Engelsman, en Nordamerikanare, som såg mycket dum ut med ett litet rödt väl städadt och putsadt skägg under haken, efter tusende gräl med sin roddare slutligen kom om bord och man äfven här började tala om Quarantaine och om Gud vet allt, som jag ej förstod och än mindre Amerikanaren som förstod nästan ej alls språket, kom mycket beställsamt min unge Arab fram till honom och började till min stora förundran tala ganska ren Engelska med honom och säga honom hvad man sade. Sedermera erfor jag genom bref eller attestater, som han framvisade för alla Engelsmännen, hvilka han ansatte den ene efter den andre, att han som tjenare följt åtskillige Engelsmän i Syrien och annorstädes på resor i Orienten och af dem erhållit det högsta loford. Af alla ankomne passagerare kommo endast trenne med mig på andra platsen, nämligen ofvannämnde Nordamerikanare och tvänne Italienare, tvänne fratres, som skulle gå som missionärer till Abyssinien. Med den ene af dem, en 27 års ung vacker man träffade jag först tillsammans nere i vår Cajuta ✂ då jag som hastigast sprang dit ner för att stoppa min pipa. Jag vet ej rätt huru vi först kommo i samtal; men det var med egen ynglinga ren öppenhet, som han berättade mig att han och hans confrère voro missionärer till Abyssinien etc. Sedermera frågade han mig,

som han tagit för en Parisare, om jag vore Catholik och då han fick höra att jag [var] Protestant sade han sig hjertligen ångra obetänksamheten i sitt uppförande och sin uppriktighet emot mig. Jag tröstade honom så godt jag kunde dermed att vi dock bekände samma religion ehuru olika trosbekännelser och härmed tycktes han ge sig tillfreds. Sedermera såg jag honom och hans confratre ligga största delen af aftonen och läsa böner eller något dylikt ur gamla pergamentsluntor. Dock voro de bägge två ganska älsklige unge män. – Kaptenen från det från Malta ankomna ångfartyg hade hämtat om bord till oss ett ungt fruntimmer, som då vi slutligen foro härifrån ut länge stod på däcket och genom en kikare tittade på Kaptenen, som hämtat henne. Han stod i stäfven på sitt fartyg äfven med en kikare och tittade tillbaka på henne, som en vår tids fullkomlige riddare i uniform och hvit väst och stort tjockt svart skägg, hvilket jag af hjertat afundades honom. De tittade på hvarandra först öfver bord och sedan genom alla springor och hål och nickade slutligen med en suck ett farväl. Vår doctor om bord en vacker man med långt ljust skägg stod strax färdig vid den suckande damen, säkert att förekomma någon möjlig dåning eller –

Med Nordamerikanaren började jag under måltiden prata Engelska och fortsatte vi sedan vårt prat uppe på däck efter maten. Så mycket jag än kunde få reda på honom, så tänkte han färdas längs Nilen och sedan möjligen göra en liten step på Arabiens kust eller Afrikas och sedan färdas till Indien. Han visste dock sjelf ännu ej visst – Sedan fara troligen andra vägen hem till Amerika. Han visste om Fraconell och Himiariternes dialekt[187] och åtskilliga Aphorismer om ett och annat orientaliskt, men var öfverhufvud tafatt i tal och svar. Af de andre Engelsmännen hade flere sjuklige fruar med sig, som de gingo och släpade under sina armar och sågo tråkige ut så när som på en. ⁂ Vägen gick länge mellan öar, som äfven här hade samma utseende som andra här i trakten, dock tycktes de vara mera odlade och bebodda, så man öfverallt i sluttningarne såg framsticka vackra hvitglimmande Grekiska hus. Vi mötte under färden flera Grek barkar, som seglade in och ut. De äro i allmänhet vackert och väl mera smidigt byggda och tyckas segla väl. Så tyckas äfven Grekerne sjelfve vara dugtige och tilltagsne sjömän ehuru svagare Navigatörer. De manövrera flinkt sina fartyg och sjöfolket flyga som kattor med sina vida byxor i tacklen. Till största delen ha Grekerne ett vackert manligt utseende, men dock ser man understundom ibland dem, som jag i dag, inbitna vilda och bedrägliga physionomier. I deras maner

och uppförande synes en viss nobel hållning utan att vara för trög eller för fjäskigt liflig och ej så uppblåssande, som man t.ex. finner turken då han på något sätt blir uppspeld.

December 12. Gingo än hela dagen mellan öar båd till Styrbord och Babord. En stor ö till Styrbord sade den vid bordet dejourerande officern vara Candia, de till Babord sade han ha intet namn. Kanske han ej visste bättre. Han var en liten ung pojke, som tycktes villa ta sig en vigtig air och utom denna fråga om öarne växlades intet ord mellan oss fyra som suto till bords; hvarföre måltiden ock var oändligen tråkig, såsom hela dagen. Nordamerikanaren är förskräckligt tungkörd; dock har han nu kommit på ett ämne, der jag minst väntade ta honom, nämligen Antiquiteter på Malta. Han visade mig åtskilliga Sketchs han tagit der af inscriptioner och byggnader och tycktes dervid visa mera intresse än jag väntat hos honom. Han sade sig haft för afsigt att från Malta gå till Tripoli, men ej funnit någon lägenhet. För öfrigt har han vida varit omkring i Amerika och tyckes nu villa besöka Afrika ⁂ och några andra roliga ställen i Asien; men Europa tycks han ej bry sig särdeles om. Han är en högst rolig och besynnerlig man.

December 13. När jag om morgonen kom upp på däck fann jag till min stora förundran att vinden var emot oss och att vi styrde kurs i NNW. Vi hade nämligen om natten vändt och gingo mot vinden, emedan vi ändå ej till aftonen kunde hinna fram att löpa in i hamnen i Alexandria. Vi gingo dock ej särdeles länge denna kurs förr än vi åter vände undan vind och gingo vår rätta kurs. Denna dag som de andra var tråkig ficks till slut med sofva och äta och att då och då betrakta det azurblåa nu något upproriska hafvet.

På aftonen sitter jag och skrifver detta vid mitt the och midt emot mig på andra sidan af bordet sitter le maitre d'hotel[188] och skrifver vers. Då jag frågade honom om han brukar idka poesie visade han mig som prof af sin konst ett stycke som han kallade Satir, med den anmärkning att jag tvifvelsutan visste hvad det ville säga och som hade till öfverskrift Satyre d'un domestique à bord le bateau[189] - - - och innehöll många roliga saker om Napoléon och gud vet hvad annat. Han sade sig vara boktryckare; men som lyckan ej gynnat honom i det yrket hade slagit sig [på] värdshushållning här och fann det förmånligare.

Georg August Wallin

Brev

11 september 1831–26 december 1843

Till B[ästa] B[roder]
Helsingfors 11/9 1831

H.fors d. 11 Sept. 1831
B.B.
Utan krus och complimenter, går jag genast till hufvudsaken, som vore den, att du ville vara af den godheten, att köpa mig i Stockholm 4 Fagott-Rör, som finnas hos K. Gardes-Musiken; och om du på annat vis ej får veta hvar den bor, så kan du ju fråga någon lat Gardeskarl, som står och skubbar sig i något hörn. ⁂ Men du måste välja sådana Rör, som äro mycket breda i den ändan, hvarifrån man blåser, och som äro af det mörkaste Rörslag; ty de som äro mycket ljusa duga till ingenting. Var också af den godheten att gå i utläggning för mig, ty jag vet ej precist hvad de kosta, men omkring 1 Rd. Bq. tror jag det är. Sedan måste du förvara dem mycket väl; lägga in dem i bomull eller något annat mjukt, så att de ej få någon enda rispa, ty då äro de förlorade. Förlåt att jag så mycket besvärar dig; men kan du uträtta detta åt mig, gör du mig en tjenst utan like, hvarföre jag alltid blifver dig förbunden.
Georg Wallin

Till Wilhelm Gabriel Lagus
Åbo 12/3 1835
Originalet saknas, publicerat i W. Lagus 1904, s. 159–160

[…] Hvad Wilhelms studier beträffar, så har han för det första nyligen slutat sin Cornelius. Vi började nämligen från Agesilaus, dit han sade sig tvenne gånger ha läst för Schybergson, och slutade vi Atticus, hvilkens historia jag har tänkt låta honom skrifva i öfversättningar. Med Sallustius går det något trögt, och vi ha ej hunnit mer än just jemt bellum Catilin. till slut. Också tycks W–m ej ha sinne för Sallustii alfvarsamma stil; ty det är den bok han finner det minsta intresse vid. Med Virgilius ha vi ock nyligen börjat – och den lust W–m visar för denna skald, ger mig anledning förmoda, att han

snart skall komma sig in uti den Romerska poesin. I Geometrin äro W–ms kunskaper tämmeligen basta, och i Algebran komma vi småningom fram. Men hans latinska scripta äro på långt när ej såsom jag väntade. Hans öfversättningar från Atticus äro väl ej eller just att berömma; men också äro väl sådana öfversättningar ibland det svåraste, man kan förelägga. Med Tyskan ha vi äfven börjat. Detta Språk börjar snart gå för W–m. Här medföljer nu äfven den förut lofvade Läseoredningen. Hvad som uti den tilläfventyrs kan misshaga Herr Prof. eller hvad Herr Prof. annars kan ha att anmärka om W–ms läsning, önskar jag Herr Prof. ville ha godheten meddela. […]

Till Anders Johan Sjögren
Helsingfors 5/9 1839

Högädle Herr Collegie Råd!
Genom Professor Blomquist underrättad om den, öfver all min väntan lyckliga framgång jag, genom Herr Collegie Rådets[190] ynnestfulla förord, rönt i min anhållan att, såsom elev blifva antagen i det Orientaliska Institutet i Petersburg, har jag nu äran sjelf vända mig till Herr Coll. Rådet, för att aflägga min innersta tacksägelse för den godhet, hvarmed Herr Coll. Rådet i denna sak omfattat en obekannt och deraf oförtjent landsman. Men oaktadt det besvär jag redan i brist på Bekannte och Gynnare i Petersburg, nödgats härmed förorsaka Herr Coll. Rådet, vågar jag ännu ✂ i samma sak taga Herr Coll. Rådets godhet [i] anspråk. Ehuru jag nämligen af Professor Geitlin någon gång hört korteligen omnämnas elevernes förmåner vid Institutet, önskade jag nu dock gärna få en noggran och bestämd uppgift på så väl fordringarne och åligganden, som om de vilkor, på hvilka jag der kan blifva anställd. Mina förhoppningar och anspråk äro, och kunna ju ock icke vara stora – blott jag sorgfritt och utan alla bisysselsättningar helt och hållet kunde vända min håg på de studier, i hvilka jag här ser ingen möjlighet att göra några framsteg, vore all min önskan uppfylld. – Fritt quarter med ljus och värme skall erhållas der; men månne ock sängkläder och något möbel medföljer. Om der är möjligt att erhålla böcker till låns, om några bestämde auctorer och hvilka der läsas, om eleverne nödgas bära uniform, önskade jag gärna få veta. Sker all undervisning der på Ryska, så torde det i

Statsrådet Johan Anders Sjögren (1794–1855) var bosatt i S:t Petersburg och Wallin vände sig till honom för att få råd angående studierna vid stadens universitet och Institutet för orientaliska språk.

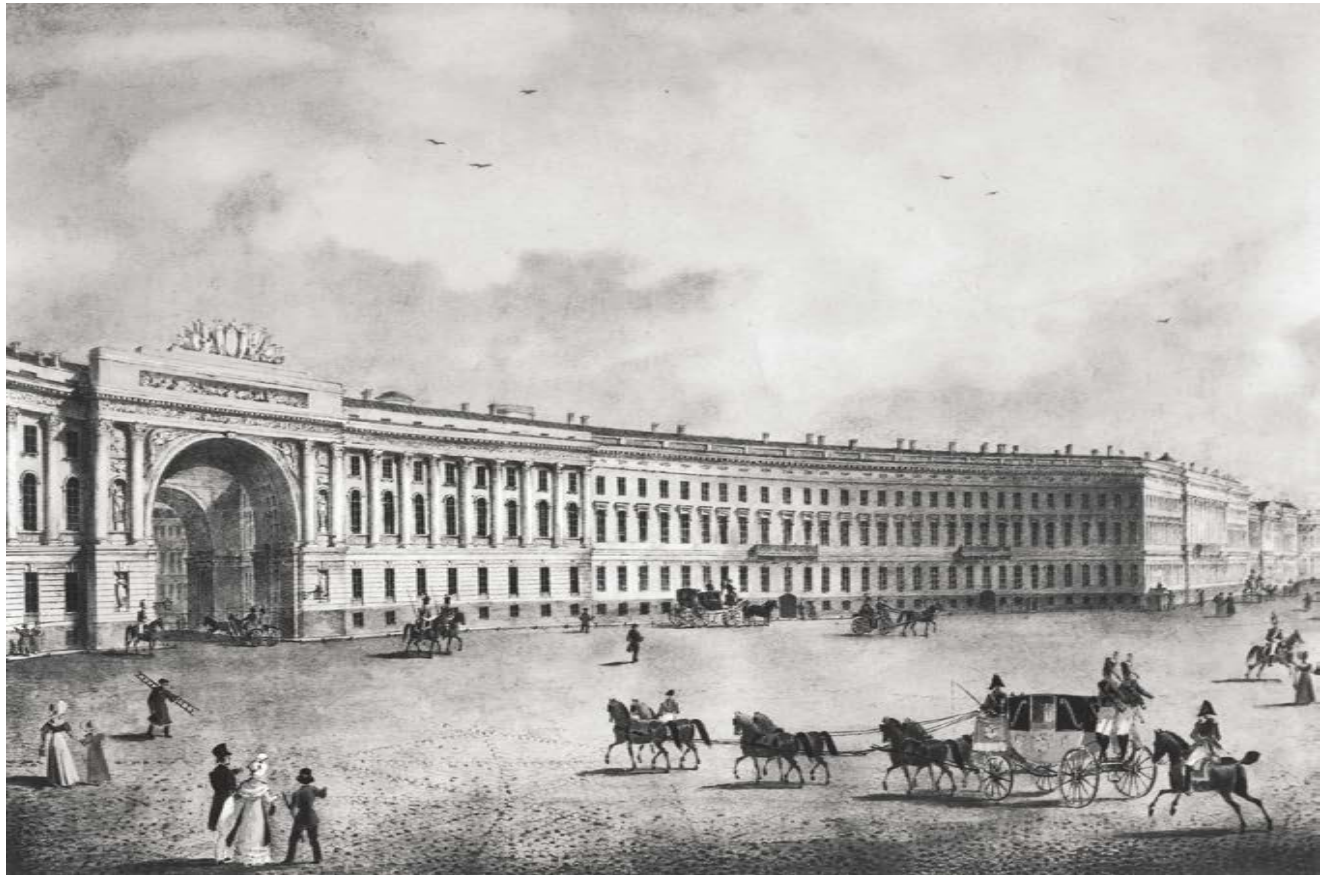

Utrikesministeriet i S:t Petersburg under vilket Institutet för orientaliska språk hörde. Wallin besökte flitigt institutet under sin studietid i S:t Petersburg och det var här han lärde känna professorn i arabiska, Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī.

början åtminstone göra mig stora svårigheter, emedan jag ännu ej är särdeles mäktig detta språk; men med flit och ansträngning hoppas jag, i synnerhet i Petersburg, snart lära mig det.

I anseende till min fars nyss timade död,[191] hans ännu outrädda affärer, snart anställande auction och andra angelägenheter, som vid ett dylikt tillfälle gemenligen yppa sig vore min mors önskan att få behålla mig här helst något längre in på hösten, såsom det ock vore min egen; emedan allehanda dock är att besörja, då man, såsom jag, troligen, för alltid lämnar sitt hem och sitt land. Kunde jag således få stanna här ännu någon tid in på hösten såge jag det gärna. Jag skulle naturligen ock ej här ligga sysslolös, utan fastmer använda all möjlig flit att på egen hand fortskrida i de Orientaliska ock det Ryska språken. Men om denna önskan i Petersburg möter några svårigheter, är jag naturligtvis så villig som skyldig att, när så fordras, der infinna mig. ⁂

I hopp om att Herr Coll. Rådet godhetsfullt vid tillfälle låter mig veta, om jag verkeligen i Institutet blifver antagen samt på hvilka villkor, har jag äran innesluta mig i Herr Coll. Rådets fortfarande ynnest och förblifver

Högädle Herr Collegie Rådets
ödmjukaste tjenare
Georg Aug. Wallin
Helsingfors d. 5 Sept. 1839

Till Anders Johan Sjögren
Helsingfors 3/10 1839

Högädle Herr Collegie Råd och Riddare!

Efter en svår tid af väntan har jag erhållit Herr Collegie Rådets ärade skrifvelse af den 26 Sept. Jag erfar deraf det, jag också förut befarade, att mina ringa kunskaper i Ryska språket skola försvåra mig antagandet i det Orientaliska Institutet. Hvad nu mina framsteg i detta språk beträffar, så har jag först sednare börjat sysselsätta mig med det; dock har jag nu redan, under en infödd Rysses handledning, bragt det derhän, att jag, utan särdeles begagnande af Lexicon, skäligen kan läsa och förstå en lättare rysk bok och med biträde af en ordbok tämmeligen felfritt ⁂ skrifva små uppsatser. Af ett

samtal mellan infödingar förstår jag väl något; dock går mig ännu mycket deraf förloradt. Också har jag väl sjelf någon gång försökt att muntligen uttrycka mig, och blifvit förstådd, ehuru min tunga ännu naturligtvis, anseende till den ringa öfning, jag haft, är klumpig och tung. I alla fall tror jag mig nästan fullkomligt kunna förstå en *föreläsning* på ryska; men skola eleverne sjelfve öfversätta läxtals från något orientaliskt språk till ryskan, skall det väl förorsaka mig en oändlig möda; men med en ansträngd flit, tror jag mig ock möjligen kunna stå mig dermed ut. Möjligtvis kunde jag ock kanske de första tiderna torda hoppas något öfverseende hos Lärarne, då jag säkerligen tilltror mig inom kort kunna komma derhän att hafva öfvervunnit den svårighet, som Ryskan nu förorsakar. I alla fall måste jag tilltro mig att, inan jul åtminstone, ha bragt det så långt i detta språk, att jag fullkomligen skall kunna förstå andra och sjelf tämmeligen felfritt göra mig andra förstådd. Om således intet annat hindrar mitt upptagande i detta Institut, och mig tillåtes att denna höst få quarstanna här, tror jag mig kunna förbinda mig till att inom trenne månader sednast, hafva ur vägen röjt detta hinder. Blott önskade jag kunna få veta det bestämdt, emedan jag då skulle använda nästan hela min tid på Ryskan, hvilket jag, i fall jag måste slå alla planer på den älskade Orienten ur hågen, icke gärna skulle kunna. Jag har redan lefvat och drömt mig i Österlanden, fröjdat mig öfver den verkningskrets, som der skulle öppnas mig åt så oändligt många håll – att nu måsta lämna alla dessa förhoppningar, vore mig det hårdaste slag. Adelungs bref[192] väntar jag således med största otålighet. ⁂

Nyligen blef af härvarande Plaçe Major mig erbjuden en condition i Petersburg såsom huslärare hos en General Rehbinder, hvars tioårige son skall bildas till inträde vid något ryskt Universitet. Förmånerna synas mig särdeles lockande; i synnerhet den att få lefva i en familj. Månne jag på något sätt, om jag blir anställd vid Institutet, skulle dermed kunna förena denna condition? Då det blott är en gosse, jag skulle få att undervisa, skulle han ej uppta så mycken tid för mig. Också kunde jag möjligtvis vid antagandet af conditionen göra det vilkor, att jag de första tiderna, som ovilkorligen blifva mig de svåraste vid Institutet, ej skulle uppoffra så mycken tid för eleven. Eller kunde jag kanske anta conditionen och ändå få, såsom en slags volontair, begagna undervisningen vid Institutet? Jag är alldeles villrådig och önskade af hjertat att få någon sorts bestämdhet i alla dessa

ovissa planer. Inneslutande mig emellertid i Herr Collegie Rådets fortfarande ynnest och välvilja har jag äran framhärda

Högädle Herr Collegie Rådets och Riddarens ödmjukaste tjenare
Georg Aug. Wallin
Helsingfors 3/10 39

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg trol. mars 1840

Goda Mamma!

Redan fyra d[agar ...] omkring i det omätliga Petersbu[rg ... öfv]er allt det märkvärdiga redan [...] alldrig förut sett någon [...]; ty Helsingfors vill jag ej en[s ...] minnes af Stockholm tål ej heller den alldra minsta jämförelse med denna stad. För öfrigt tycker jag lifvet här skulle blifva roligt och intressant i många hänseenden. Ännu har jag [inte] tittat det minsta inåt, det är blott det yttre och äfven det ganska litet, som jag kunnat se; men i dag har jag redan gjort upp parti med en landsman att gå på spektaklet för att se Mamsell Taglioni. Nu äro Theatrarne i rörelse; där spelas både för och eftermiddag och till och med tre gånger på dagen. Isbackor och Carouseller och tusende andra putslustigheter roar sig folket med på ett stort torg härstädes: nu är nästan den bästa tid jag kunde komma hit; ty under veckan före fastan roa sig menskorna här som mest.[193] Braf har jag ock hela tiden befunnit mig, och utmärkt hyggliga menskor har jag funnit i dem, med hvilka jag haft att göra. Mången bekant landsman, som jag på lång tid icke sett, har jag här oförmodadt träffat på gatan. Och finska ansigten ses beständigt här bland den oräkneliga massa af utlänningar från alla nationer och Ryssar, som rör sig här på gatorna och det finska eller svenska språket höres här jämförelsevis kanske mer än något annat utländskt språk.[194] Men det är ännu så föga och så litet jag sett att jag törs ingenting därom säga! – Hvad min resa hit beträffar, gick det mycket bra. På första gästgifvargården fick jag till sällskap en ung Akademi kamrat, Woldstedt.[195] När vi kommo till Borgå besökte vi Runeberg och som vi funno att den dagen just var Skottdagen beslöto vi att öfvervara den, såsom dock varande en öfverflöds dag; den firade vi således hos den alltid älskvärda Runeberg. I Lovisa träffade jag

Gubben Bark, och så gick resan i all maklighet till Wiborg. Där voro vi en dag öfver hos C. Ahrenberg. Hittils hade vi haft det vackraste väder man vill önska sig; men då vi om Thorsdags natten reste ut från Wiborg blef det redan fulare och kallare. Jag var dock så väl försedd, att jag ej det minsta led deraf. Sent om Fredags natten kommo vi slutligen hit och togo in på ett Tyskt värdshus, hvilket vi ej haft anledning att ångra; ty hvar hälst man träffar dem, äro Tyskarne alltid ett godt och hyggligt folk. Lördagen gingo vi hela dagen här omkring; voro i en stor praktfull rysk Kyrka och sågo ett och annat smått, som på yttre sidan kunde ses. ⁂ Söndags morgon for min kamrat bort till ett ställe utom Petersburg, dit han var bestämd. Jag gjorde några uppvaktningar och blef emottagen med så mycken artighet och godhet att jag [inte] kunnat [vänta] mig det. Middag åt jag [hos] Collegii Rådet Sjögren, en finne vid härvarande Akademi. Hans muntra och pratsamma hustru, syster till Laurellerna, gjorde tiden kort; jag drack the der och kom hem sent. Följande dagen åt jag hos Stats Rådet Fraehn, en Tysk och en bland verldens största vettenskapsmän. Han har bevisat mycken ynnest och godhet. Åtskilliga andra högst intressanta bekantskaper har jag på denna korta tid redan gjort, och i alla fall tror jag mig alldrig skola behöfva ångra att jag företagit mig denna resa. Hvad min långvarigare vistelse härstädes beträffar så står det ännu i vida fältet; ser nästan snarare ut som deraf ingenting skulle bli. Jag har fullkomligen sansat mig i detta hänseende och skall med lugn ta det ena eller andra. – Hittils har jag bott på det ställe, der vi först togo in; men ehuru här visst icke är dyrare eller ens så dyrt som hos Vohs[196] eller på andra goda värdshus i Finland och ändå i allt snyggare och ordentligt, så har jag dock redan hört mig om och nästan accorderat med en finsk fru härstädes om att flytta till henne. Der kommer jag väl ej att bo särdeles bra; men mycket billigt. Så mycket har jag sett att man här kan lefva fullkomligen lika billigt som i Helsingfors, om man blott förstår att inrätta sig. – Nu vet jag just ingenting mer att skrifva. Härnäst vet jag väl mera. Farväl till dess.

Som jag ännu ej kan ge min adress, så måste jag be Er där hemma vänta, till dess jag får den, med Edra bref. Jag skall med görligaste första afgöra om mitt quarter och derpå genast skrifva. Här kommer man ingen vart utan adress. Emellertid hoppas jag Ni mån alla bra och att det går sin gamla vanliga gång i Hfors.

Till Natalia Sofia Wallin
S:t Petersburg 21 el. 22/3 1840

Kära Syster!
Detta blir det första bref jag ännu skrifvit till dig, och, i sanning, jag vet ej om jag skall önska det äfven bli det sista. Ty osäkra som mina utsikter här äro, äro ock mina önskningar blefne. Men huru som hälst härmed, skall jag så godt jag kan försöka göra mitt första bref [till] dig så intressant som möjligt. Och derföre börjar jag med Taglioni; ty bland konster tror jag dansen intresserar dig mest. Som jag således skref i mitt sista bref, skulle jag den derpå följande dagen afhämta min landsman, med hvilken jag öfverenskommit att besöka Theatern; [...] han då var hindrad, blef jag nödgad att en[sam ...] mig fram; och till slut är väl det alltid det [...] affischen läste *Fenella*,[197] en opera med [...], som speltes för 144:de gången. Den intresserade mig så mycket mer, som jag till någon del kände den förut. Jag skulle således blott skaffa mig Billet. Lyckligtvis träffade jag i förstugan en man, som utbjöd mig en ganska god. Ty här som Commercen bedrifs på allt möjligt vis bruka somliga köpa hela hopen Billeter och sedan sälja dem med vinst, då i Billet Bureaun inga mera finnas att tillgå. Dock behöfde jag nu ej betala mer än 25 kopek öfver vanliga priset, hvilket är på den platsen jag fick och dit endast bättre folk kan gå 5 Rubel. Jag aflämnar min billet åt en livré klädd vaktmästare som stod vid dörn och viste mig min plats, som just råkade vara midt i Theatern. Då jag inträdde måste jag ovillkorligen stiga ett steg tillbaka så praktfull var anblicken. Men jag kom genast ihåg min gamla sats att se braf skamlös ut och steg modigt fram. Efter lång väntan (ty jag kom in en half timma före början) spelte Orchestern upp Ouverturen. Något dylikt har jag ännu ej hört. Och ehuru sjelfva stycket ej särdeles talade till mig var det mig glädje att höra en sådan stor Orchester. Nu går Rideaun upp och visar en den praktfullaste och härligaste scene, jag kunnat tänka mig. Acteurerna tyckte jag mig ofta i Hfors hafva sett och hört lika goda så väl i action som i sång. Men hvad Decorationer och yttre prakt beträffar, kan jag ej tänka mig något fullkomligare. Slutligen en mängd grupper af folk, landsfolk förmodligen, större och mindre, yngre och äldre, af alla möjliga costumer och längd dansa fram, först grupp för grupp, den ena först främst på scenen, de andra undertiden på sidorna och i fonden,

sedan åter en annan grupp främst och så den ena efter den andra, och ⁂ vid hvar grupps afträdande från framscenen alla tillsammans i scener och ronder i den största synbara villervalla och brokighet och dock i den största symmetrie; sedan ett ensamt par främst och alla de andra omkring. Nu, när man trott sig ha sett det fullkomligaste danskonsten kan framvisa framsväfvar en gestalt i enkla rörelser på fötter, som mera likna vingar än fotabjäll, en Gazie i hvar vändning i kroppen, i den konstigaste som i den enklaste. Detta var Taglioni. Skulle jag annars ej ha känt henne så skulle jag det på de mångfalldt upprepade handklappningar, som helsade henne. Att hon är ful, som jag så ofta hört, kan jag alldeles ej medge. Om henne tycker jag man med skäl kan säga att hon är väfd af ros och lilja, med grace och behag i hela sin kropp från tår till fingerspetsarne, kanske skönast just i [...] faste rörelser. Att hon skulle ha rört en fingerspets [... gr]ace, eller gjort en mine i otid, att hon skulle sy[nts t]rött på det allra minsta vis efter de förfärligaste språng, eller efter de längsta svängningar skulle kommit en hårsmån åt den ena eller andra sidan; det var ej alls att se eller ens tänka. Öfverhufvud var dock i Fenella hennes dans mera enkel. Men i *Sjöröfvaren*,[198] en pantomimisk Ballet, deri jag några dagar derpå såg henne, var hennes dans invecklad och svår med skutt, som hade hon velat flyga i skyarne, och knappt kunde man skönja att hennes tåspetsar rörde golfvet. Och du tror jag satt förtjust! Nej Syster, jag måste tillstå, jag satt kall hela tiden och gapade och förvånades; men ej en stund jag kunnat glömma mig sjelf; antingen då min ringa erfarenhet i denna konst, ovanan öfverhufvud att se något deri eller min kalla blod och mitt stela sinne dertill var orsaken; men till hjertat talade det ej. Och så är det till det mesta här med allt. Prakt och luxus i allt yttre till den yttersta grad, men Gemüth saknas vanligtvis alltid. För öfrigt kom jag just den bästa tid hit. De sista dagarne i Maslinitzan var här ett lif och ett stoj alldeles märkvärdigt. På Isaacs platsen ett stort torg,[199] hade Hästberidaren, Konst-makaren och alla möjliga sorts putsmakare uppslagit sina Barracker och Ryska skäggubbar till oändlighet utsatt sina lådor med pränickor, confekt, thekök, hvetbröd, leksaker och alltannat man kan tänka sig, och dessutom tvenne stora isbackor. Der var bland folket en sådan trängsel att man rördes framåt med massan utan att sjelf behöfva eller ens kunna gå, och bredevid en tredubbel rad af Ekipascher med sexspann fyrspann och två hästar eller en, hvilka alla foro fot för fot efter hvarandra i en stor ⁂ aflång

Marie Taglioni (1804–1884) var en av sin tids mest firade ballerinor. Hon dansade på scenerna i S:t Petersburg bland annat under den tid Wallin studerade i staden.

Bolsjoj Kamenny teatern i S:t Petersburg.

ring, så man kunde tro att raden var utan slut. Der foro ock Smolna stiftsfröknar[200] i 20 vagnar, hvar och en förespänd med sex hästar med kejserliga kuskar och lakejer såsom ock hela ekipaschet var hofvets! Bland flickorna kunde jag då se få som voro vackra; såsom jag i allmänhet gjort den anmärkning här att ett fruntimmer, som åker i fyrspann eller sexspann vanligen är ett fult; men någon tid derefter fann jag, att jag bedragit [mig] hvad Smolna flickor beträffade; ty jag var nyligen med fru Tavast, som nu lefver här kanske de bästa dagar hon haft i sin lefnad, i Smolna Institut och besökte hennes dotter och var då äfven i tillfälle att se de öfriga. Men under promenaden torde gouvernanterna hafva medtagit blott de fulaste; ty i Institutet i en stor praktfull sal, der flickorna dels stodo och pratade med sina dem besökande slägtingar och föräldrar, dels skarvis vandrade omkring, såg [jag] mången skönhet. Der såsom i allt här, har hvar och en class sin uniform, och classerna ha sina namn efter uniformen. Så är der en brun class, den lägsta, der alla flickor ha brun klädning. De voro alla små bytingar med kort skurit hår; och när man såg dem öfver skranket, som skiljer eleverna från de besökande, kunde man knappt skilja dem från gossar. Så är der en blå class, en hvit etc. För öfrigt var deras klädsel ganska vacker och alldeles enkel. Osnörda och menlösa sågo de alla ut; men derföre ock skola de de första tiderna när de komma ut, vara alldeles tafatta och tåpiga. Något klosterligt förekom mig dock det hela. En sådan mängd af unga flickor innestängda inom institutet i 9 ofta 10 och 11 år: blott tvänne gånger om året tillåtna att i de Kejserligas Equipagen göra en promenad i det allmänna, blott tvänne gånger i veckan tillåtna att se sin familj och då äfven genom ett skrank vara skiljda från dem. Men så tycktes ock handkramningar, kyssar både på hand och mund och ofta rätt äckliga smekningar framför alla närvarandes ögon bevisa anförvanternas och elevernas nöje. Ofta skall de besökandes antal vara så stort att de ej kunna genom mängden kunna tränga sig fram till skranket, så att föräldrarne ofta måste nöja sig med att blott på långt håll växla blickar med sina barn. Då jag var där sista Thorsdags var de besökandes antal ej särdeles stort. Mången ung vacker officer såg jag ock bland de besökande gå omkring för att se och ses. Om han verkligen blef så noga besedd, vågar jag [inte] säga; men att han sjelf beständigt, såsom ock jag sjelf, kastade sina ögon omkring, det kan jag försäkra. För att nu än komma tillbaka till Isaacs platsen, der jag först såg Smolna damerna, så vill jag

ännu nämna att jag ändå saknade det folkslif, som jag tänkt mig i stora städer och som jag ibland också sett i Hfors. Der var en brokig massa af alla möjliga sorts folk och stånd, som rörde sig liksom i vågor än hit än dit; men ingen lustighet, ingen rolighet, intet äfventyr; allt så *beskedligt*. Blott någon dum Pajazo, som då och då visade [sig på] galleriet af någon Barrack kunde förmå folket till ett skratt och ✂ äfven det var ej högljudt. Karlar som gingo omkring med sina *Kuchkasten* kunde då och då hitta på något *bon mot*, som bragte några kringstående gapande pojkar till skratt; men allt var så beskedligt. – Lördagen i synnerhet var allt folk ute, lockade äfven af det vackra vädret. Då voro alla Caroseller fulla och alla Barracker likaledes. Jag hade stulit mig opp på ena isbacken och såg öfver hela massan af folk och equipager under mig. Den anblicken var härlig. Sedan efter Lördagen var allt dödt. Barrackerna rifvas ner och folket synes nästan förläget öfver sin Ausgelassenheit. Nu var fastan inne, tiden för bot och bättring, då inga nöjen bestås. Dock var jag i tillfälle till ett stort nöje, nämligen en parad af omkring 50.000 man, som på samma plats hölls Paskewitsch till ära. Den intresserade mig särdeles. Det är omöjligt att beskrifva den ordning och det skick, som herrskade så väl i den paraderande truppen som i den begapande folkmassan; prakten i Uniformerna och den stora mängd af Generaler, Kejsaren sjelf framför allt annat gjorde det hela alldeles imposant. De Kejserliga såg jag dessutom redan förrut på Spektaklet i Sjöröfvaren. Eremitaget och dess präktiga samling af målningar och andra märkvärdigheter har jag äfven besett. Men der fordras lång tid för att kunna fatta dem och njuta af dem, i synnerhet för mig, som är så ovan att se taflor. Konstkammaren och Konstakademien[201] skall jag endera dagen äfven besöka såsom ock Zarskoje selo och järnvägen[202] och så har jag väl sett det märkvärdigaste. Tiden flyger här; man vet ej hvar man skall ta tid till allting. Många nya intressanta bekantskaper har jag gjort så väl med landsmän som med utlänningar. Från mitt första ställe har jag längesedan flyttat och bor nu med tvänne landsmän en Stjernvall och en Gratioff, tvänne präktiga unga gossar, som tjena här i en corps. Om min vistelse här kommer att bli långvarig kan jag ännu ej säga. Här halas i allting ut på tiden och svårt tyckes det vara att få något afgjordt. I alla fall har jag beslutit att ej vänta längre än några dagar ännu och får jag då ej något svar eller ett afslående svar, dit det nästan tycks luta, återvänder jag sist i slutet på nästa väcka kanske lika nöjd

som missnöjd öfver förfelade planer och hoppas då att snart få träffa Mamma och dig som varit så saknad af

Georg

Petersburg Lördagen den 21 eller 22 Mars

Då jag ännu är osäker huru snart jag kommer att återvända måste jag väl ännu försaka nöjet af att få bref från [er]; derföre ger jag Er icke eller nu min adress.

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 29/4 1840

Goda Mamma!

För någon tid sedan skref jag till Calle Hartmansdorff, gaf honom min adress och bad honom gå hem till Mamma för att säga det jag mådde braf samt bedja Mamma och Syster skrifva hit. Troligen har han ej sett efter på Post Contoiret,[203] så att kanske mitt bref ännu ligger der. Sen dess har jag ännu en gång flyttat om med mina kamrater. Men i alla fall skulle jag på gamla adressen bordt få brefven mig till handa, i fall I haden tillskrifvit mig. Emellertid har jag nu beslutit att så fort som möjligt bege mig härifrån. Ty de planer jag hade vid min hitkomst ha, troligen till min lycka, gått om intet. Jag sjelf fann det helt annorlunda än jag först tänkte mig det. Men jag har i alla fall sett att här vore för mig mycket att lära och göra, hvartill jag i Finland ej har tillfälle. Och som nu utsigter yppat sig för mig att stanna här för kanske några år, har jag för afsigt att begagna mig af tillfället och här drifva studier, som jag hemma hos oss ej kan drifva. I alla fall är för närvarande ingenting nu för mig här att göra. I Universitetet[204] upphöra redan föreläsningarne och annorstädes likaledes. Derföre tänker [jag] återvända till Helsingfors för att der tillbringa våren och sommaren och först nästa höst komma hit tillbaka för att stanna här något år eller par. Nu är väl värsta menförstiden fruktar jag, men som jag ej tänker göra mig någon brådska, ligga någon vecka öfver kanske i Wiborg och ta vägen kring Imatra, hoppas jag kanske med den vackra vår vi här åtminstone haft, att vägarne skola bli tämmeligen praktikabla. Det värsta är huru jag skall slippa härifrån. Ty Nevan har gått och man väntar nu nästan dageligen Ladoga isen,[205] så att

ännu ej alla broar blifvit uppslagna. Denna vecka ⸸ hoppas jag dock väl kunna komma ut, så att jag sist inom 14 dagar omkring kan vara hos Er der hemma. För öfrigt har jag hela tiden mått och funnit mig mycket väl i Petersburg, fast jag ser att man mycket snart måste ledsna vid denna stad. Det säga ock alla, som jag här träffat, både Utlänningar och Infödingar. Här är redan längesen alldeles torrt, så att stora dammoln stå rundt omkring, i synnerhet på stora öppna platser. Ett friskt andetag skall här ej fås hela sommaren. Nu har fastan slutats och det stora Jubileum åter börjats.[206] Dessa dagar har här på de stora gatorna varit en trängsel så man knappt kunnat komma fram. Påskdagen var en liten men praktfull parad der Keisaren sjelf och många stora granna män syntes. På den stora Isaaksplatsen är fullt af alla sorts gungor och Karoseller och Barracker och skäggubbar med sina pränickstånd och snasksaker och ett skrik och en fröjd, som är ganska rolig att påse. Men med våren har jag fått längtan till våra berg och vårt haf. Har mamma ännu ej handlat bort lilla slupen, så gör det icke. Om möjligt, hade jag lust att tillbringa åtminstone någon del af sommaren på någon holme. Och i alla fall vore det roligt ha slupen. Af Bultos, som nu är här redan länge, hör jag att mamma styrt om mitt gamla rum till förmak. För min skull skall mamma ej besvära sig att städa om det. Det blir väl någon råd när jag kommer. Till dess Farväl.

Georg

Petersburg d. 29 April Nya stilen

Till Johanna Maria Wallin
Viborg 6/5 1840

Goda Mamma!

Sista söndags afton träffade jag en ung Landtmätare Sundström, som gaf mig hälsningar från hemmet jämte bannor att jag ej skrifvit samt sade att mamma erhållit blott ett enda bref från mig. Jag har dock skrifvit tre hem och ett till Calle Hartmansdorff. Huru det hänger tillsammans förstår jag ej. Kanske ligga de öfriga ännu quar på PostContoiret i Hfors. Huru dermed nu må vara så är jag nu slutligen på hemvägen från Petersburg och för närvarande i Wiborg hos Calle Ahrenberg, som snart skall ha bröllop. I Petersburg

var nu mera på våren ingenting för mig att göra. Sommaren önskade jag tillbringa i Hfors eller på landet rundt omkring för att sedan i Höst på allvare återvända till Petersburg och studera; ty dertill ⁊ ges der godt tillfälle. I alla fall är nu min första plan att ordentligen träda i Rysk tjenst ändrad. Bättre utsigter tyckas öppna sig för mig. Och dermed är jag ock ganska nöjd. – Här i Wiborg lär jag stanna kanske några dagar öfver, sedan ta vägen omkring Imatra för att få se detta vattenfall just nu då vattenmassan säkert är som mäktigast. Så gerad till Hfors, der jag snart hoppas träffa Mamma Syster och alla andra vid helsa och trefnad, som önskas Er af

Georg
Wiborg d. 6 Maj 1840

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 12/9 1840

Goda Mamma!

Redan öfver en veckas tid är jag här i Petersburg, utan att ännu hafva skrifvit något om huru vår resa gått eller huru jag här finner mig och mår. Hvad nu den förra beträffar, så var den den lyckligaste och angenämaste man vill önska sig en resa, ända från Helsingfors till Wiborgs strand. Sedan vi på Quain i Helsingfors skiljts och dimman småningom skingrat sig visade sig, belysta af en glänsande morgonsol, de vackra holmarna och skären kring Helsingfors. Hela dagen stod hafvet lugnt utan att knappt en krusa syntes på dess blanka yta. Så kommo vi genom den gladaste skärgård middagstiden till Borgå, der jag genast uppsökte Runeberg, som nu just ensam var inflyttad från landet, der hans Fru ännu quarblifvit efter honom, så att allt i staden ännu hos honom var i oordning. Hos honom åt jag middag, bestående af färska potatoes och *stekt gröt*, annars ju en vanlig varmmat. Kl. 2 gingo vi af från Borgå, der vi fått en liten förstärkning på vårt rese sällskap, mest bestående af små gossar, som skulle till Lovisa skola, emedan, såsom de sjelfve sade de i Borgå i Progymnasium[207] blefvo för mycket odygdiga. Sällskapet var öfverhufvud särdeles roligt och godt ehuru mycket blandadt. Bland andra hade vi med oss en hel skräddare verkstad, som gick att etablera sig i Lovisa. Mot aftonen denna dag, såsom sedermera ofta,

roade oss Restauratören om bord med hvissling med accompagnement af Guitarre, hvari ⁂ han särdeles vill exellera. Också hade vi mycket roligt med en krukmakare, som följde med från Borgå och der försett sig med en god provision brännvin, hvarpå han beständigt smuttade omärkbart, ty han hade sin plats främst i förn, tills slutligen styrmannen såg honom ha fått sig ett litet rus. Då utbytte vi hans brännvins butelj mot en annan fylld med sjövatten. Han smuttade väl lika ifrigt också på denna; men ville ej få riktigt smak derpå och gjorde dervid de förunderligaste grimacer och miner, hvaråt hela sällskapet, som nu samlat sig omkring honom, hade mycket roligt. Så kommo vi under allehanda upptåg med Krukmakaren och under skämt helt sent till Lovisa, der vi blefvo mottagna af, tror jag hela stadens herrskap, i synnerhet fruntimmer, hvilka, såsom en elak Lovisabo sade, helst visa sig om aftnarna på det mörkret må öfverskyla deras skröpligheter. Och visst och sannt är det ock att der finnes mycket skröpligt folk. Men gästfritt blef jag der emottagen af en bekant, hos hvilken [jag] fick quällsvard, natthärberge och allsköns god förplägning. Följande morgonen kl. 5, tror jag, gåfvo vi oss åter ut härifrån. Nu hade största delen af vårt sällskap lämnat oss. Alla gossar quarblefvo i Lovisa för att der arta sig och lära sig mores[208] och äfven största delen af de fruntimmer, som ej stadnat i Borgå, och de, som derifrån medföljt, blefvo här kanske för att bland de bräckliga skyla sina bräckligheter. Den muntra Krukmakaren, som roat oss med sitt rus och sina sånger, sofver väl ännu i Lovisa ruset af sig. Dock låto vi ej modet falla utan fortsatte vår färd. Väl hade vårt sällskap minskats, men desto större utrymme fingo vi quarblefne att sofva bort vår ledsnad, om så behöfdes; ringa var den förstärkning vi fingo i Lovisa; nu var det slut på den vackra skärgård, som ända hit beständigt visat oss sina sköna stränder, väl ej så leende och löfbevuxna, som närmast Helsingfors, men dock alltid vackra, ehuru alfvarsammare. Följden blef att vi quarstannade började sluta oss närmare hvarandra. Så funno vi i vår Kapten sjelf den hyggligaste unge man, som underhöll oss med allehanda historier om sina sjöresor. En Peterburgare, som medföljt

PÅ FÖLJANDE SIDA: MITTUPPSLAGET AV ETT BREV SKRIVET AV WALLIN TILL HANS MOR JOHANNA WALLIN OCH DATERAT I S:T PETERSBURG DEN 12 SEPTEMBER 1840.

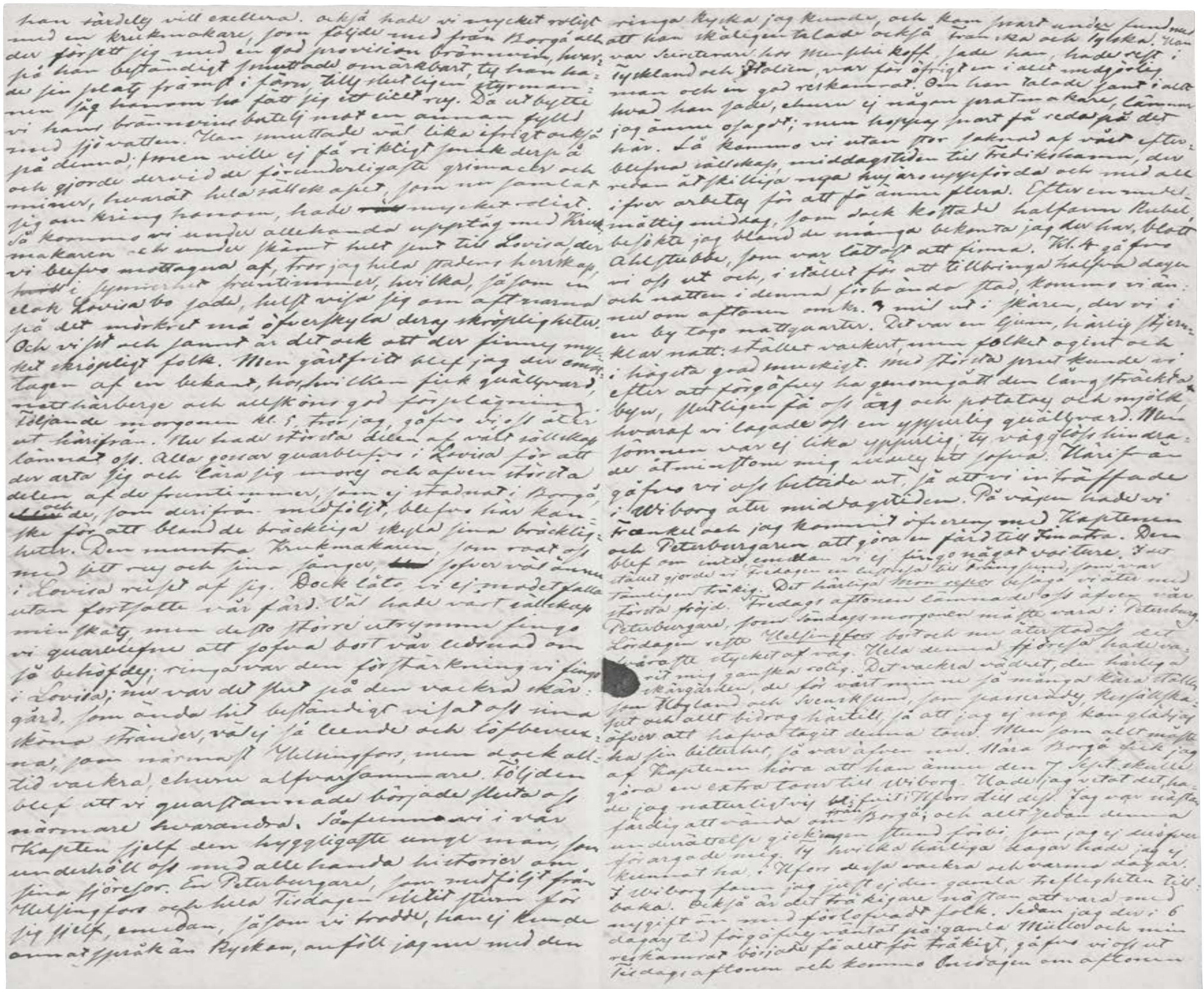
han särdeles vill excellera. Också hade vi mycket roligt
med en krukmakare, som följde med från Borgå och
der försett sig med en god provision brännvin, hvar-
på han beständigt smuttade anmärkbart, ty han ha-
de sin plats främst i fören, tills ändteligen styrman-
nen sjög honom ha fått sig ett litet rus. Då utbytte
vi hans brännvinsbutelj mot en annan fylld
med sjövatten. Han smuttade väl lika ifrigt också
på denna; men ville ej få riktigt smak derpå
och gjorde dervid de förunderligaste grimacer och
miner, hvaråt hela sällskapet, som nu samlat
sig omkring honom, hade ~~[illegible]~~ mycket roligt.
Så kommo vi under allehanda upptåg med Kruk-
makaren och under skämt helt snart till Lovisa, der
vi blefvo mottagna af, tror jag hela stadens herrskap,
~~[illegible]~~ i synnerhet fruntimmer, hvilka, såsom en
elak Lovisabo sade, helst visa sig om aftnarna
på det mörkret må öfverskyla deras skröpligheter.
Och visst och sannt är det ock att der finnes myc-
ket skröpligt folk. Men gästfritt blef jag der emot-
tagen af en bekant, hos hvilken fick qvällsvard,
natthärberge och allskönsgod förplägning.
Följande morgonen kl. 5, tror jag, gåfvo vi oss åter
ut härifrån. Nu hade största delen af vårt sällskap
lämnat oss. Alla gossar quarblefvo i Lovisa för att
der arta sig och lära sig moros och äfven största
delen af de fruntimmer, som ej stadnat i Borgå
~~[illegible]~~ och de, som derifrån medföljt, blefvo här kan-
ske för att bland de bräckliga skyla sina bräcklig-
heter. Den muntra Krukmakaren, som roat oss
med sitt rus och sina sånger, ~~[illegible]~~ sofver väl ännu
i Lovisa ruset af sig. Dock läto vi ej modet falla
utan fortsatte vår färd. Väl hade vårt sällskap
minskats, men desto större utrymme fingo
vi quarblefne att sofva bort vår ledsnad om
så behöfdes; ringa var den förstärkning vi fingo
i Lovisa; nu var det slut på den vackra skär-
gård, som ända hit beständigt visat oss sina
sköna stränder, väl ej så leende och löfbevux-
na, som närmast Helsingfors, men dock all-
tid vackra, ehuru alfvarsammare. Följden
blef att vi quarstannade började sluta oss
närmare hvarandra. Såsom en [illegible] var i vår
Kapten sjelf den hyggligaste unge man, som
underhöll oss med allehanda historier om
sina sjöresor. En Petersburgare, som medföljt från
Helsingfors och hela Tisdagen [illegible] för
sig sjelf, emedan, såsom vi trodde, han ej kunde
annat språk än Ryskan, anföll jag nu med den
ringa Ryska jag kunde, och kom snart under fund med
att han skäligen talade också Franska och Tyska. Han
var Secreterare hos Menschikoff, sade han, hade rest i
Tyskland och Italien, var för öfrigt en i allt medgörlig
man och en god reskamrat. Om han talade sannt i allt
hvad han sade, ehuru ej någon pratmakare, lämnar
jag ännu osagdt; men hoppas snart få reda på det
här. Så kommo vi utan stor saknad af vårt efter-
blefna sällskap, middagstiden till Fredrikshamn, der
redan åtskilliga nya hus äro uppförda och med all
ifver arbetas för att få ännu flera. Efter en medel-
måttig middag, som dock kostade halfannan Rubel,
besökte jag bland de många bekanta jag der har, blott
Ahlstubbe, som var lätt oss att finna. Kl. 4 gåfvo
vi oss ut och, i stället för att tillbringa halfva dagen
och natten i denna förbannade stad, kommo vi än-
nu om aftonen omkr. 3 mil ut i skären, der vi i
en by togo nattqvarter. Det var en skön, härlig stjern-
klar natt; stället vackert, men folket ogint och
i högsta grad snuskigt. Med största [illegible] kunde vi
efter att förgäfves ha genomgått den långsträckta
byn, slutligen få oss ägg och potatoes och mjölk*
hvaraf vi lagade oss en ypperlig qvällsvard. Men
sömnen var ej lika ypperlig; ty vägglöss hindra-
de åtminstone mig ifrigt att sofva. Härifrån
gåfvo vi oss bittida ut, så att vi inträffade
i Wiborg åter middagstiden. På vägen hade vi
Frankel och jag kommit öfverens med Kaptenen
och Petersburgaren att göra en färd till Imatra. Den
blef om intet emedan vi ej fingo något voiture. I st-
ället gjorde vi Torsdagen en lustresa till Trångsund, som var
temligen tråkig. Det härliga Mon repos besågo vi åter med
största fröjd. Fredags aftonen lämnade oss äfven vår
Petersburgare, som Söndags morgonen måste vara i Petersburg.
Lördagen reste [illegible] Helsingfors bort och nu återstod oss det
svåraste stycket af väg. Hela denna sjöresa hade va-
rit mig ganska rolig. Det vackra vädret, den härliga
skärgården, de för vårt minne så många kära ställe
som Hogland och Svensksund, som passerades, resällska-
pet och allt bidrog härtill, så att jag ej nog kan glädja mig
öfver att hafva tagit denna tour. Men som allt måste
ha sin bitterhet, så var äfven nu. Nära Borgå fick jag
af Kaptenen höra att han ännu den 7 Sept. skulle
göra en extra tour till Wiborg. Hade jag vetat det, ha-
de jag naturligtvis blifvit i Hfors till dess. Jag var nästan
färdig att vända om från Borgå; och allt sedan denna
underrättelse gick ingen stund förbi, som jag ej deröfver
förargade mig. Ty hvilka härliga dagar hade jag ej
kunnat ha i Hfors dessa vackra och varma dagar.
I Wiborg fann jag just ej den gamla trefligheten till-
baka. Också är det tråkigare nästan att vara med
nygift än med förlofvadt folk. Sedan jag der i 6
dagars tid förgäfves väntat på gamla Müller och min
reskamrat började få allt för tråkigt, gåfvo vi oss ut
Tisdags aftonen och kommo Onsdagen om aftonen

från Helsingfors och hela Tisdagen suttit stum för sig sjelf, emedan, såsom vi trodde, han ej kunde annat språk än Ryskan, anföll jag nu med den ɤ ringa Ryska jag kunde, och kom snart under fund med att han skäligen talade också Franska och Tyska. Han var Secreterare hos Menschikoff, sade han, hade rest i Tyskland och Italien, var för öfrigt en i allt medgörlig man och en god reskamrat. Om han talade sant i allt, hvad han sade, ehuru ej någon pratmakare, lämnar jag ännu osagdt; men hoppas snart få reda på det här. Så kommo vi utan stor saknad af vårt efterblefna sällskap, middagstiden till Fredrikshamn, der redan åtskilliga nya hus äro uppförda[209] och med all ifver arbetas för att få ännu flera. Efter en medelmåttig middag, som dock kostade halfann Rubel, besökte jag bland de många bekanta jag der har, blott Ahlstubbe, som var lättast att finna. Kl. 4 gåfvo vi oss ut och, i stället för att tillbringa halfva dagen och natten i denna förbrända stad, kommo vi ännu om aftonen omkr. 3 mil ut i skären, der vi i en by togo nattquarter. Det var en ljum, härlig stjernklar natt: stället vackert, men folket ogint och i högsta grad muckigt. Med största prut kunde vi efter att förgäfves ha genomgått den långsträckta byn, slutligen få oss ägg och potatoes och mjölk, hvaraf vi lagade oss en ypperlig quällsvard. Men sömnen var ej lika ypperlig; ty vägglöss hindrade åtminstone mig alldeles att sofva. Härifrån gåfvo vi oss bittida ut, så att vi inträffade i Wiborg åter middagstiden. På vägen hade vi Frænkel och jag kommit öfverens med Kaptenen och Peterburgaren att göra en färd till Imatra. Den blef om intet, emedan vi ej fingo något voiture. I det stället gjorde vi Fredagen en lustresa till Trångsund, som var tämligen tråkig. Det härliga *Mon repos*[210] besågo vi åter med största fröjd. Fredags aftonen lämnade oss äfven vår Peterburgare, som Söndags morgonen måste vara i Petersburg. Lördagen reste *Helsingfors*[211] bort och nu återstod oss det svåraste stycket af väg. Hela denna sjöresa hade varit mig ganska rolig. Det vackra vädret, den härliga skärgården, de för vårt minne så många kära ställen som Hogland och Svensksund, som passerades, Ressällskapet och allt bidrog härtill, så att jag ej nog kan glädjas öfver att hafva tagit denna tour. Men som allt måste ha sin bitterhet, så var äfven nu. Nära Borgå fick jag af Kaptenen höra att han ännu den 7 Sept. skulle göra en extra tour till Wiborg. Hade jag vetat det, hade jag naturligtvis blifvit i Hfors till dess. Jag var nästan färdig att vända om från Borgå; och allt sedan denna underrättelse gick ingen stund förbi, som jag ej deröfver förargade mig. Ty hvilka

härliga dagar hade jag ej kunnat ha i Hfors dessa vackra och varma dagar. I Wiborg fann jag just ej den gamla trefligheten tillbaka. Också är det tråkigare nästan att vara med nygift än med förlofvadt folk.[212] Sedan jag der i 6 dagars tid förgäfves väntat på gamla Müller och min reskamrat började få alltför tråkigt, gåfvo vi oss ut Tisdags aftonen och kommo Onsdagen om aftonen ✕ till Petersburg, just i en passlig tid; ty det var illumination och ehuru en sådan här icke just öfverträffar våra i Hfors såg den stora staden dock nu särdeles vacker ut med sina upplysta gator, som speglade sig i Nevan. De följande dagarna var här så hett att jag fann för godt alldeles ej gå ut. Så låg jag hemma hos mina gamla kamrater, hos hvilka jag nu igen har quarter nästan hela tiden. Tisdagen kom här en förfärlig åska och derefter har varit nästan riktigt höstväder. Nu fick jag en stor bålda midt på låret, så att jag nu åter för mäst legat inne fyra dagar. Men den börjar nu ock bli bättre, sedan jag flitigt baddat den med honingsdeg.[213] Härifrån kan jag således ej ännu berätta något. Det måste jag tillägga från Wiborg, att jag der Söndagen helt plötsligen blef öfverfallen af någon feber; jag mådde tämligen illa; men på Calles inrådan tog jag 2 kräkpulver,[214] som hade den verkan att redan om aftonen allt var förbi och allt sedan också blifvit borta.

Hvar har *Müllers* blifvit? De voro för några dagar sedan ännu ej här, och månne han kan få min frack hit? Härom hoppas jag Mamma med första underrättar mig. Mitt sigill glömde jag i Helsingfors; om det kan fås hit vore det bra, om ej förr, låter det sig väl göra med Stenvik.

Vi ha här ett ganska godt quarter; men som det sedan jag tillkommit och troligen kommer att bo med mina gamla kamrater, ej just bra passar, torde vi komma att efter någon tid flytta. Emellertid skrifver jag nu, i hopp om att snart få bref vår närvarande adress: *У Обухова моста противъ Павловскаго Корпуса въ домѣ Генеральши Ададуровой*.[215] Denna kan Calle, som Mamma vid tillfälle kan låta läsa detta bref, eller någon annan skrifva utanpå brefvet till mig. Tilläggas kan äfven *Спросимъ подпорутчика Шернваля*.[216] Emellertid faren väl och mån bra alla der hemma! önskar mammas son

Georg

Peterburg d. 12 Sept. 1840

Helsa alla Calle och Rosa och bed Calle eller Conradi skrifva.

NB. Rosa föll sig så nätt efter Calle att det helt tanklöst kom på pappret.

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 31/10 1840

Petersburg d. 31 Octob. 1840

Goda Mamma!

Med en ung Officer Furuhjelm, som i dag eller morgon sade sig skola resa till Hfors tänker jag skicka detta bref; men som jag ej är rätt säker på om han redan ej rest kan det nog hända att brefvet kommer att ligga öfver till nästa postdag. Ehuru just ej är så pålitligt att skicka med en resande, vill jag nu dock försöka det. Så har det t.ex. gått med det sista mammas bref med Steven. Jag fick nämligen händelsevis här af en bekant höra att Steven skulle ha ett bref och en ullskjorta åt mig och ehuru Steven af honom fått min adress har jag ännu fått hvarken brefvet eller tröjan. Mammas första bref jämte Natalias har jag riktigt bekommit. Sedan dess ha vi nu flyttat. Min adress har jag skrifvit till Conradi och bett honom lämna den hos Mamma. Om han dock ej gjort det är den som följer: На Вознесенскомъ переулок напротивъ Вознесенской церкви въ домѣ *Миллера*.[217] Dock är huset ej gamla StatsRådet ⁂ Müllers utan en annans; ty här finns af det namnet en otalig mängd folk. Hos Müllers var jag en afton och hörde der ett Fortepiano, hvars make jag alldrig förrut hört. För öfrigt blef jag mycket välvilligt hos dem emottagen och fracken och Pitschaftet ha de riktigt skaffat hit fram. Sen dess har jag ej besökt dem; men tänker litet på att i Tisdag, som är en prasdniksdag gå till dem, i fall jag slipper ut för en böld, som nu hållit på att plåga mig dessa dagar. Den är just på låret bredvid den förra och stor och dygtig och värker något; men den oförlikliga Honingsdegen, som jag haft på har nu öppnat den och stillat värken. Några dagar har jag ock haft diarrhé, som ingen främmande här skall kunna undgå; men också är vattnet nu ej just det bästa i Canalerna.[218] Det bästa är att den ej räckte länge för mig. För öfrigt har jag varit fullkomligen frisk och välmående; ehuru vädret här varit det allra gemenaste man kan tänka sig, smutsigt, fuktigt och dimmigt. Vårt nya quarter är godt och trefligt ehuru något oroligt och stojande emedan gården är en genomgång mellan tvänne gator och alla möjliga sorts positiv och sångare och konstmakare och varuutbjudare färdas härigenom. Dock har detta ock sina behagliga sidor. Så äta [vi] t.ex. nästan alldrig vår middag utan taffelmusik ehuru ibland bättre ibland sämre. Vår

middag, som vår karl lagar och som vi intaga kl. omkr. 2, är bastant och god. Gröten är allas vår älsklingsrätt och den ätes 3 gånger i veckan efter vår nya matordning; ty först åto vi gröt alla dagar och alltid Bovete. Men i dag gjorde vi för första gången också mjölgröt och ehuru den blef alldeles tunn nästan som välling smakade den rätt braf. En gång köttsoppa, en gång kol och två gånger ⁂ ärtvälling, som dock öfverträffar allt annat. Dessutom alltid potatoes, dels kokta dels stekta, med vassbuk, sill eller kött eller också fläsk. Det är vår matordning, hvarifrån vi ännu ej vikit. I fall vår karl, som tycks finna, liksom alla Ryssar, sitt största nöje i kockeri, hittar på något nytt godt och billigt, ha vi visst intet emot att införa någon ny rätt. För öfrigt dricka vi morgon och afton vårt The. Men i dag läto vi koka mjölk åt oss i stället för The och funno oss särdeles belåtna dermed; men mjölken är här nu dyr. Ett mått om två vanliga glas kostar 14 kopek. Det värrsta är med smöret, som jag platt ej kan vänja mig vid. Men desto mindre äter jag deraf. Kort efter min ankomst skedde, såsom Mamma säkert vet, den Kejserliga bruden Marias intåg här[219] och en Illumination som räckte tre aftnar och var så bländande brilljant att jag åtminstone ej fann något vackert deri. Sjelfva intåget kunde jag ej se emedan folkträngseln var så stor att jag ej ides tränga mig fram till någon plats. Under illuminationen var äfven en dylik trängsel och många fruntimmer och barn, som blifvit klämda blåa i synet och voro ur stånd att få fram ett ord, räddade mina kamrater och jag. En gång har jag varit på ett spektakel och sett Don Juan[220] med det största nöje. Taglioni har jag alldeles ingen lust mera att se, så mycket också folket här löpa att se henne. Få visiter har jag för öfrigt här gjort. Till Müllers har jag mer än en half mil, till Amalia Tavast ännu längre och sanningen att säga har jag just intet ställe här der jag kunde ha roligt. Gross bor just i mitt granskap, hos honom är jag ofta och tillbringar alltid en rolig afton hos honom och hans äkta Tyska Fru. Roligast har jag dock alltid hemma och är derföre också mest hemma. Motion ⁂ har jag dock alltid tillräcklig, ty till Universitetet, dit jag går vanligtvis fyra gånger i veckan har jag ett stycke af omkr. två verst och till en annan Läroanstalt, der jag är alla dagar har jag omkring en verst. Nu har jag just ingenting mera att skrifva om slutar derföre att teckna mammas son

Georg

Utsikt över Nevan med Smolna institutet i bakgrunden.

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 2/12 1840

Goda Mamma!
Ehuru jag just ingenting har att skrifva och berätta mamma om, kan jag dock ej underlåta underrätta derom, att jag riktigt erhållit så väl mammas beskickning med Steven, och det just tror jag dagen efter det jag sände af mitt klagobref öfver Resandes försumlighet att framskaffa bref och sändningar, som ock Mammas sednare bref på Posten, hvaraf jag med största nöje erfor att nu ändtligen Concurs frågan är afgjord till mammas fördel och att Mamma nu fritt kan disponera om det, som mamma äger. Gärna skulle också jag behålla ett och annat eller om möjligt, lägga mig dertill af min ädle fars quarlåtenskap; men framför allt annat skulle jag villa komma [mig till] de der stora pistolerna. Väl tror jag mig ej med krut och vapen behöfva slå mig fram i verlden, men jag tycker det vara skam att en karl ej skall ha något värjningsmedel i fall han deraf skulle komma i behof. Men kanske finnas de icke mera till, i fall mamma nu varit lika skyndsam med auction som förrut; ock kan jag möjligen få slika annorstädes från. Hvad Steven och hans commission beträffar, var han dock ej så mycket skulden till att jag fick brefvet och vesten så sent: han hade nämligen en lång tid varit på resan i Fredrikshamn och Wiborg och hitkommen hade han flera gånger skickat sin karl att söka mig; men som han ej fann mig kom slutligen Steven sjelf. Westen kom mig ganska väl till pass; jag hade redan sökt igenom mina kläder för att se om den ej var medkommen, ty den passade mig så bra att gå hemma med och bära ute under en annan vest. Ty här är ett klimat, så Gud sig förbarme. I synnerhet denna fatala höst var det alldeles öfver all beskrifning och de prisade rena gatorna här, voro så klibbiga och smutsiga under det beständiga regnet, att man gärna, om möjligt höll sig inom dörren. Dessemellan åter en ganska stark och rå köld. Det är ej här såsom vanligtvis hos oss då det är kallt; här har kölden med sig ofta en fuktig och gemen dimma. Och nu ha vi full vinter här redan några veckor. Nevan ligger redan lång tid. Under tiden isen kom ner från Ladogan och här sedan på floden frös till blefvo broarna upptagna, och hände det sig just en söndag, då jag tidigt på morgonen hade begifvit mig till Wasilj ostroff för att helsa på Helmckes. Då jag middagstiden skulle komma tillbaka var bron borta och jag måste i en af de många små båtarne, som kryssade sig mellan

isstyckena och sörjan, bequäma mig till en högst besvärlig och ledsam färd öfver floden. Sedan blef de följande dagarna communicationen mellan de af floden skiljda delarne af staden, allt svårare, tills man slutligen gjorde en tämmeligen bred brädspång deröfver; men denna var alltid så fullproppad med folk att man der hade svårare att genom knuffningar komma fram än på våra marknader. Roligt var att från stranden se den brokiga massan, som likt myrorne på sin myrväg med den vanliga Peter ✂ burgska brådskan skyndade fram. Och sen de fördömde Istwosckikerne, som i stora skaror samlat sig på ömse sidor, såsom alltid på ställen, der de tro sig mest behöfvas, och nu måste alla, som åkt till ena sidan bequäma sig att gå till fots öfver Newan, och de drogos om menskorna att få dem i sina slädor. Nu är dock, till deras stora sorg, redan allt i sin gamla ordning och de bequäme Herrarne i sina fyr och sexspann behöfva numera ej besvära sig med någon promenad öfver isen. Med slädor åker man här redan nästan en månad tror jag, ehuru föret ej just är det bästa, visserligen ej i brist på snö; men som man här åker äfven om vintern med hjuldon, i synnerhet stora täckvagnar, är här ett beständigt snömjöl på gatorna, så att när man skall öfver från ena hörnet till det andra, trampar man i det ända opp mot fotknöln. För öfrigt går här nog an att lefva blott man är duktigt sysselsatt; men Gud nåde den, som kommer hit att roa sig, åtminstone på längre tid. Ingenting, som man blir så snart mätt på som denna stad med all dess härlighet! Också har jag för min del ej sökt några nöjen. En gång var jag på Theatern och såg Don Juan och det måste jag tillstå att jag länge ej njutit så mycket. Men högst 100 personer i den ofantligt stora Theatern, som hade bevärdigat denna härliga piece med sitt besök. Efter Taglionis bockskutt och equivoca ryska och franska småstycken är det ända man här springer; lösaktighet och uselhet [är] den allmänna charakteren hos folket och alla. Engelsmännen äro de enda kanske, som ej låta smitta sig och det är med största nöje och andakt jag nästan hvarje söndag besöker deras kyrka.[221] – Qvarteret som vi hittils bebott tyckes bli mycket kallt oaktadt de granna franska tapeter, som pryda väggarne och som kanske narrade mina kamrater; så att vi med all sannolikhet, troligen ej komma att bo här längre än till månadens slut efter gamla stylen. Vi ha redan utskickat vår karl på recognoscering och finnas här i grannskapet flera quarter, som vi med det första skola bese. Gärna skulle vi finna på någon fru i samma gård, som skulle ge oss mat; ty med all vår goda matordning blir oss dock vår karls inskränkta kokkunskap, men framför allt hans ringa kärlek för snygghet och

renlighet, alltför tråkig. Vi få se om vi finna någon slik madam. ⁂ Hvad Pacii förlofning med Mamsell Martin beträffar, tror jag den nu lika litet som förr.[222] Men om det är sannt måtte den ha gått till på roligt sätt. Väl är sannt att han mer än någon annan behöfde en hustru, som hölle ordning på honom; men att han skulle komma sig till att få någon, det kan jag alldrig tro. Hans brors förlofning med M. Frenckell tror jag lika litet. Emellertid, om det är sannt, önskar jag dem båda lycka och framgång i deras lofliga företag; jag missunnar dem visst ingendera. – Till Syster Augusta har jag i alla fall tänkt skrifva inom julen, så dertill behöfdes ingen uppmaning från Mammas sida. Snart stundar hos Er denna glada högtid. Om den just ej kan bli någon glad fröjdefest för Mamma och Syster mera, önskar jag det dock må bli en tid af lugn och hvila och så mycken glädje andra än barn kunna ha häraf. Säkert äten I ej gröten ensamme hemma, nu i synnerhet, som äfven August är borta. Säkert tillbringen I aftonen hos Forséns, der jag önskade vara med Eder. Det är andra julen, jag kommer att vara skiljd från Er. Den första tillbragte jag i glädje och ungdomsyra på Svedja.[223] Denna kommer jag säkert att passera ensam med mina kamrater. Men säkert är att vi skola ha vårt goda risgrynsgröts fat och vår skinka och vår Senap och våra tortor etc. allt af bästa sort; men gärna skulle jag ge allt detta och allt annat för att få tillbringa aftonen i Ert sällskap. Men Gud hjelper väl oss åter tillsammans och ej skadar det att försöka någon tid ensam. – Om Stenvik kommer hit skicka med honom åt mig en interfolierad Almanacka. Jag skulle mycket gärna villa ha en sådan: och om det ej går med honom, skicka med någon om möjligt. – Gärna skulle jag nu vara i Helsingfors då en Opera är der med så hyggliga Sujetter, som Mamsellerne Reithmeyer, hvars bekantskap liksom deras fars, jag i somras hade nöjet göra; men det är alltid så fatalt när jag är borta, kommer just tiden jag önskade mig vara på stället jag lämnat. Jag tycker hvad Finske Gardes Herrarne ska fjäska! – Nu vill jag ändtligen sluta med att önska Er samtligen en god början på helgen i fall jag innan dess ej mera kommer att skrifva Er till. I dag och i morgon är här Prasdnik och har jag beslutat att offra dessa dagar hel och hållna åt några visiter, hvaraf jag på fulla två månader gjort ingen enda. Faren väl önskar Mammas son

Georg

Petersburg d. 2 December 1840

Inneliggande lapp lämnen oläst åt Conradi.

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 5/1 1841

Goda Mamma!
Mammas sista bref tillika med Bultos har jag rätt erhållit, ehuru vi redan för en månad sedan äro omflyttade; men som vårt quarter är helt nära vårt gamla, har väl postiljonen ansett det löna mödan att för 10 kopek besvära sig med att uppsöka mig. Vi bo nu hos en mera ung Polsk enka, som ger oss två stora vackra och hufvudsakligast mycket varma rum med eldning och middag, som är ganska god, bestående af tre stundom fyra rätter. Med allt det sakna vi dock rätt mycket vår gröt och våra potatoes; köttsoppor, kål och åter kött och bara kött få vi här och så godt det är skulle vi dock en och annan gång önska något annat. Hon är öfverhufvud en mycket artig och godvillig fru, som allt som oftast bjuder oss in till sig på caffe och the. Vägg i vägg med oss bor äfven Crusell[224], som gör stort uppseende här med sina ögonoperationer och invid hans rum bor en barnmorska med sin unga doter, som är brud och en bildad flicka, talar franska, tyska och Ryska, spelar fortepiano etc. etc. som allt här är mycket vanligt. För artighets skull bjödo vi äfven vår fru och den unga bruden in till oss på the, hvilken bjudning de äfven antogo och suto de hela aftonen och pratade, i synnerhet frun, hvars make i flytande tunga jag sällan sett. Hon har tvänne små gossar af hvilka den yngre kanske omkring 2 l. 3 år är en förskräcklig skrikhals, som ej ger oss någon ro från morgon till quäll utan oupphörligen skriker. Under oss är en Smedja, der de hamra hela dagen; så att positiv och fortepiano musiken som plågade oss i förra quarteret, nu blifvit utbytt mot släggornas hamring och barnaskrik. Men hvar finner man allt till nöjes? Här är åtminstone varmt och godt och äfven har jag befunnit mig utomordentligt väl allt sedan vi flyttat hit in, hvilket skedde redan för fyra veckor sedan. Väl har jag ock allt sedan ämnat velat skrifva hem och skicka min adress, men jag har alltid skjutit opp och skjutit opp, så det ej blifvit af förr än nu i dag, då vi just här ha ryska julafton.[225] Till quällen är jag bjuden till Collegie Rådet Sjögren. Vår riktiga julafton, som man annars knappt vet af här, firade Stjernvall och jag hos hans cousin en ung officer i *Zarskoje Selo* i sällskap med Löjtnant Carlstedt från Hfors och en Polack, som bodde tillsammans med vår värd. Under prat och sång, brottningar och allehanda andra pojkupptåg tillbragte vi vår afton

ganska roligt, åto sedan alldeles finsk julaftons quällsvard och lågo sedan alla i syskon säng på golfvet. Juldagen blefvo vi der öfver och tillbragte den på samma sätt ända tills afton då vi åter på järnvägen kommo hem på något öfver en half timma. Får se om jag får lika roligt i afton! Vår tredje kamrat Gratschoff reste hem till Lovisa till julen. Också var jag mycket frestad att följa med åtminstone till Wiborg; men Gud vet huru det var, jag och Stjernvall blefvo här quar. Icke ha vi här just någon rolig helg; men det går nu ändå den ena dagen efter den andra, och snart hoppas vi få hem vår tredje kamrat med en god matsäck från Finland, smör och palvadt kött såsom vi beställde med honom och han lofvade hämta med sig. Smör och skinkor finnas nu annars här till ett förskräckligt öfverflöd. Just nära oss är det så kallade *hötorget*:[226] det och gatorna rundt deromkring är nu alldeles fullt med smör och kött lass; hela svin kroppar stå rundt omkring slädorna, som äro fulla af annat sorts kött och fåglar af alla sorter och rundt omkring sedan en skog af granris julträn. Och hvad der stjäls! I går såg jag 6 käringar, som bundna tre och tre fördes på polisen. Och annars hör man beständigt här tjuf och röfvar berättelser och så rysliga somliga äro, ska de dock vara sanna. Så skall nyligen en rysse ha låtit af sina tjufkamrater i en likkista bära sig in i en kyrka för att sen under natten tillika med sina medbrottslingar plundra den. För några ✕ dagar sedan då jag var med Frænkel på Spektaklet stal man hans plånbok från hans ficka; till all lycka var der dock ingenting annat än några visit kort. På sednare tider har jag tämligen ofta varit på Spektaklet. Här är nu en Mamsell *Hainevetter*, en stor sångerska, som jag sett och hört med största förtjusning i synnerhet i Friskytten.[227] Maken till hennes röst tror jag knappt jag förrut hört. Några Franska spektakel har jag äfven sett. De ha dock en finhet och ledighet i sina manér, som man ej finner hos andra; men snart ledsnar man ock på bara artighet och finhet. Hos Müllers har jag varit två gånger sen jag sist skref till Mamma. Den första gången var gubben ensam hemma och i öfver två timmars tid underhöllo vi oss med hvarandra utan att det just blef tråkigt, döttrarne voro alla tre på Spektaklet. För öfrigt har jag denna tid varit mycket i rörelse. Också har vädret varit särdeles vackert hela långa tiden. I en Engelsk familj brukar jag emellanåt dricka the och finner mig der bäst af alla hus jag varit i. Inga complimenter, inga trugningar, hvar och en gör och låter hvad han vill och pratar och tiger när och huru mycket man vill. Hushållet består af ett redan mera åldrigt par

med en son af min ålder. Jag kom en gång in i köket och något så nätt och snyggt har jag förr ej sett. Der finner jag mig öfverhufvud alldeles hemma och bland alla bekantskaper anser jag denna för den bästa. Och att vara i deras kyrka är en verklig fröjd. Der ser man att det är allvar med andakten: den utomordentligt snygga och enkla kyrkan ett litet men godt Orgelverk och de härliga Psalmmelodierna, hela församlingens allvar och andakt – allt höjer här, ingenting stör ens sinne. De Engelsmännen äro dock de bästa. – Vår nyårsdag gick jag till min reskamrat Frænkel för att önska honom godt nyår och låta honom se på mina tänder, hvilket han så ofta låfvat. Det gjorde han ock och fann en ihålig tand, som han sade vara alldeles gagnlös i mund och rådde mig att låta dra ut den. Jag vet ej huru, men jag blef riktigt rädd. Slutligen lät jag dock förmå mig dertill och ut ryckte han på mig den tand, som alldra först började frätas af mask. Den gick dock ej så lätt borrt, som han först trodde, ty tvänne stora, starka rötter höllo emot och ondt gjorde det dugtigt, så jag fick ta mig om knäna med båda händren och alltsedan har ännu käken varit litet öm; men så kan jag nu åtminstone tugga äfven på andra sidan, som jag på öfver två års tid alldeles ej begagnat. ⁂ För någon vecka sedan skref jag till Augusta, skickade henne min adress och bad henne öfversända den Mamma med det första. Säkert har hon sen dess ej skrifvit ännu. – Hvad böckernas försäljning beträffar, hvarom Mamma frågar mig vet jag ej just hvad jag skall råda. Passlig vore tiden just i Februari. Några verk kunde visst privat säljas kanske förmånligare; men hvem vill åtaga sig bestyr derom. Bäst är väl att låta dem alla gå. Men nödigt är att en Catalog uppgöres deröfver, som kan vara färdig någon tid före auction och inlämnas på Universitetets Rektors Cancellie att påses. Conradi har väl härtill ingen tid; men kanske han skulle kunna uppge någon annan, som ville åta sig det. Kanske Lagi för någon liten vedergällning ville bestyra härom. Ingen stor konst är det nu åtminstone att göra en slik catalog. Men vid sjelfva auctionen borde någon vara tillstädes, som dock ej läte de bättre arbeten gå för ingenting. Stort kan man väl ej räkna på; ty böcker betala sig just ej på auction; men hvad är att göra. Mamma ligga de ändå bara till besvär. Hufvudsaken är att få en catalog och en auctions dag. Kanske några exemplar af catalogen: och den kan säkert någon student sätta åpp. I alla fall kan Mamma häröfver rådgöra med Conradi eller kanske Bygdén. – Med största nöje hör jag att Knut Munck är förlofvad med ett så förträffligt fruntimer,

som hans brud. Han förtjente ock att få den bästa brud. – Min address nu är: На Екатерингофскомъ Просректѣ между Садовой и Вознесенскимъ Проспектомъ въ домѣ Ольхина.[228] Och nu ett godt nytt år och faren väl, kära Mor och Syster och hälsen August, när I skrifven, från hans bror Georg

Petersburg 5 Jan. 1841

Den 6 var här juldag och som man sade att då ingen post skulle gå har brefvet kommit att ligga öfver till den 9. Emellertid har jag rätt erhållit mammas sista bref. Hos Sjögrens var julafton om ej just roligt dock trefligt nog. De öfriga helgdagarne har jag varit hemma.

Inneliggande bref hafven godheten skaffa fram.

Till Natalia Sofia Wallin
S:t Petersburg 25/2 1841

Kära Syster!

Länge har jag ämnat besvara ditt första mig så kärkomna bref, men medan jag ämnat och ämnat har du hunnit redan skrifva mig ett annat. Det kan jag nu ej lämna obesvaradt, på det du under mitt ämnande ej måtte hinna skrifva ännu ett tredje. Och på det jag sen må ha rum att prata ut och under pratet ej glömma din commission, skall jag först säga hvad jag om den tänker. Nu kommer jag alldeles ej [ihåg] hvarken huru Amanda spelar eller hvilken slags musik hon tycker om; jag kunde således, i fall valet af musikalier helt och hållet lämnas åt mig, ta henne antingen sådana som hon alldeles ej kunde spela eller sådana som vore henne allt för lätta. Som jag vidare alldeles ej känna hennes smak kan jag ta sådana som hon alldeles ej tycker om. Vill hon ha något med accompagnement, vet jag ju ej med hvilket annat Instrument hon vill och har tillfälle att spela med. Vill hon således att jag skall ta noter åt henne här måste hon åtminstone upptäckna mig några Compositörer, af hvars arbeten hon önskar spela, vidare det eller de Instrument med hvilka hon ville och kan spela och ✂ derjämte helst något så när bestämma om hon vill ha af de svårare eller lättare. Dessutom såge jag helst att de härtill bestämda uppköpssumman blefve mig förut tillskickad. För öfrigt tror jag att hon hos Wasenius kan få noter nog. Men det skall väl va bättre få dem härifrån, menar hon. –

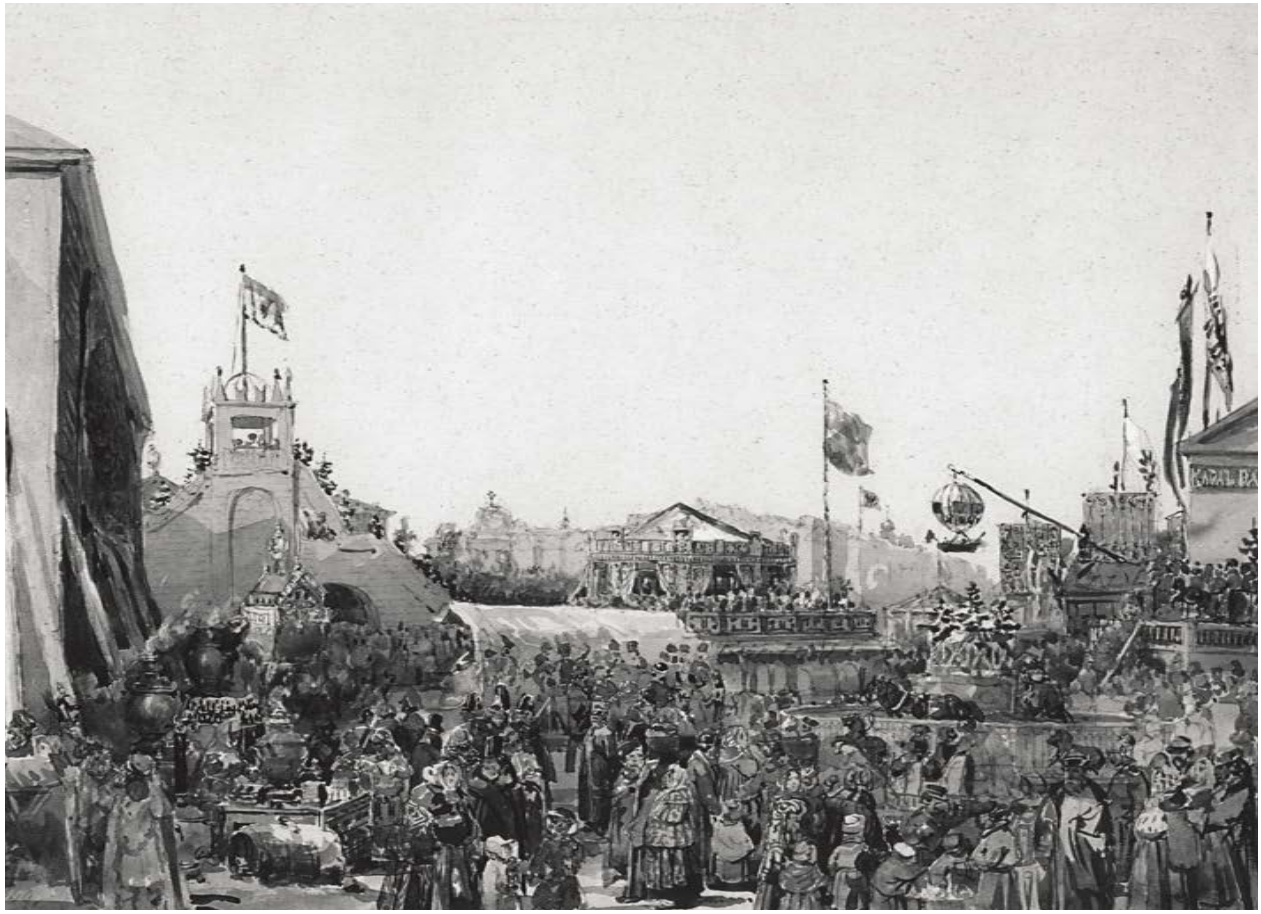

Maslenitsan firades under hela veckan före fastan och antog i S:t Petersburg nästan formen av en karneval.

Nu har jag åter för andra gången öfvervarit den stojande Maslinitzan här och gått här och trängt och skuffat mig genom trängseln kring Isbackorna på Stor Torget här och betraktat Smolna klosterskönheter, som nu den ena gången och under Påskveckan den andra gången om året slippa ut ur sina kloster murar för att gapa och begapas af folket. Det är dock ej så ledsamt att se folket nu, som på allt sätt roa sig och göda sig för att kunna stå bi och lefva på hullet under sju veckors tid för att sedan med ny kraft kunna sväfva ut. Fredagen och Lördagen samlas allt hvad Petersburg har, på Isaaks platsen; de förnämare och alla som ha råd åka i sina grannaste Costumer för att se och beses. I tre rader gå Equipagerne upp och ner och emellan dem rida unge vackre Officerare, curtiserande hit och dit i vagnarne. Roligt är att se ryska skäggen vid sidan af de gentilaste och utstyrda fruar, som göra sig en ära af att här visa sin största möjliga prakt. En ryska observerade jag, som tre dagar å rad åkte der, en gång i en hvit sidenpels, den andra dagen i en rö sammets capott och den tredje i en grädlin siden kappa, dessutom hvarje gång med olika hufvudbonad med plumer och annat kråm. Traversé med sin doter såg jag der äfven. Rundt omkring stå åskådare utan tal både sämre och bättre, som göra sina anmärkningar öfver de åkande. Längre inåt äro Isbackarne och Karoseller och gungor och så kallade Balaganer, der konstmakare, hästberidare etc. etc. ⁂ mest för folket visa sina fax och konster. Kring Isbackorna är en sådan trängsel att man ej må tänka komma dem nära. De stå der och se huru de skrinnande lyckas komma ner, och den minsta snedgång, eller om någon faller eller annars något der inträffar, uppstår ett förskräckligt skratt. Och inträffar detta ganska ofta, emedan folket nu är lustigt, de fleste litet rusiga och trängseln på banorna så stor, att ofta någon kälka går omkull; och om der satt en quinna i synnerhet, är skrattsalfvan mycket högljudd. Mellan skrinnbackorna och Balaganerna går folket och tränger sig. Detta publikum består mest av fårskinnpels gubbar, som handla af der stående månglare pränickor och Blini och tortor, the och Spitting och annat med mera. Roligast var om Söndagen då man tar afsked af hvarandra och ber hvarandra om förlåtelse. Då stå skäggubbarne ofta piruma och kysses och torka sina nedsmetade skägg och gråta och be hvarandra om förlåtelse och önska styrka att stå bi under fastan. Söndagen lefves nu hvad lefvas kan: om aftonen höres sång kring gatorna af fulla Muschikar och mången har funnit för godt att lägga sig och hvila på gatornas mjuka

snömodd. Om måndags morgon är allt stilla, gatorna tomare än vanligt och blott få möter man, som komma från Badstugan, dit nu alla ska att två sig. Alla man möter se matta och svaga ut. Så lefves Maslinizan utom hus och så skall det gå till inom hus. Äta är hufvudsaken. Derföre skall ock denna tid Hospitalerna vara fulla med sjuka mer än vanligt. Under hela veckan spelas på Theatrarne två gånger om dagen och vanligen är alltid fullt hus. Väl var jag under denna vecka ej särdeles ofta på Spektaklet, men tiderna förut desto oftare och det var sällan jag försummade någon Tysk opera, ofta äfven såg jag de ryska. Mamsell Heinefetter är allt ännu här och sjunger och mig är det alltid en stor fröjd att höra och se henne; ty ej allenast sjunger hon bäst af alla sångerskor jag hört utan spelar äfven öfverhufvud det bästa nästan jag sett och sen allt det praktfulla och den mästerliga mechanik man ✕ här har tillfälle se, var ej att försumma, i synnerhet när man såsom jag för ingenting kunde få se det. Att du skrämdes, kära syster, öfver djeflarna i Don Juan[229] är ej så underligt, men hvad mig beträffar, ser jag mycket hellre strax igenkänliga djeflar, än, såsom i Robert der Teufel,[230] halfblottade ur grafvarna uppstigande flickor, som dansa och hoppa de grufligaste språng man kan tänka sig. Ryska Operan här är mycket dålig, och den tyska kunde äfven vara mycket bättre. Nu äro Spektaklerna slut och Concerterna skola börja. Väl har jag löfte på att fritt kunna gå opp på dem;[231] men får se om jag kommer mig dertill. – På en dans var jag hos Svenska Pastor Zant och där gick till alldeles som hos oss, blott att man här såg mäst bara fruar, som alla voro utstyrda i siden och sammet och för öfrigt voro tämmeligen fula. Jag dansade blott några valshvarf. Kort derpå var dans hos Finske Pastor Sirén. Dit hade jag ingen lust att gå. Hos Zanten träffade jag nyligen Fru Ekboms Svärson som bjöd mig ut till sig på landet och tycktes vara en treflig man. – Gubben Müller har bedt mig skrifva på Svenska ett bref till Laura Palander, deri skulle uttryckas hans ledsnad och smärta öfver att så sällan få bref af henne; jag löfte det, men har sen på 5 veckor ej varit hos dem. I alla fall får Laura ett sådant bref så kommer det troligen från mig. – Till Bultos tänker jag skrifva att jag varit sjuk några veckor, emedan jag ej uträttat hans commissioner ännu och tänker skylla på att jag ej sluppit ut. – Från Augusta hade jag ej längesedan bref. Skrifven I något till henne, tacken henne för brefvet och sägen att jag väl vid tillfälle skall besvara hennes. – Med Schuberth som skall till Hfors att ge Concert, tänker jag i morgon skicka detta bref. –

Nu tycks vintern här var till det närmaste slut och här är töväder och snart instundar väl här den smutsiga tiden. Emellertid har jag mått mycket bra såsom jag hoppas att äfven I der hemma mått och August på landet, der han väl riktigt ligger och göder sig. Faren väl, nu lär jag väl kanske ej så snart komma mig till att skrifva. Till dess Faren väl önskar Georg

Petersburg 25 Februari 1841

Till Georg August Wallin av Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī
S:t Petersburg 5/10 1841

حضرة الخواجة ولين حفظه الله ومن كل سو وقاه
بعد السلام التام والتحية والاكرام فقد انتظرتكم هذه الصبحية كثير قوى وحيث انكم لم تجيبوا خرجت وذهبت عند بعض معارفى وفى هذا اليوم الثلج نازل بكثرة والبرد ثلاث درجات فقط ونرجو الله تعالى ان يتم امر النيفا ويقف الجليد على سطحه لكى يسهل العبور والمرور فان انقطاع المواصلة بين المدينة ووسيلى استروف امر محزن جدا خصوصا بين الاحباب مثلا انا من مدة شهر ما تجاسرت اذهب عند احد من معارفى فى الليل لانى اخاف ان اجد القناطر مرفوعة عند الرجوع كما وقع للخواجة بروسه فانه جاء عند بعض معارفه ومر على القنطرة ولما رجع لم يجدها فعدى على قارب وقاسى الخطر وبالجملة فانى لا احب الحر ولا المطر ولا الوحل بل البرد والتفسح على عجلة الزحلقة وان شاء الله لما يجمد النيفا بالكلية نروح عند الخواجة شيجرين مرّة سوى نتحدث طول السكة بالنيمساوى ان كنت تريد ولكن يكون رواحنا على العربة المذكورة ويمكن نتحدث كمان هناك شويه بذلك كله ودمتم فى حفظ الله ورضاه والسلام

حرره
معلوم
٥ اوكت سنة١٢٥٧

Ärade Herr Wallin, må Gud beskydda honom och värna honom från allt ont. Efter de fullkomliga hälsningarna och uttrycken för respekt. Vi väntade ivrigt på er den morgonen, men då ni inte syntes gick jag ut och begav mig till några av mina bekanta. Det snöade ymnigt den dagen och det var bara tre grader kallt. Hoppas Gud, må han vara prisad, låter isen lägga sig på Nevan för att underlätta överfarten. Att förbindelsen mellan staden och Vasilij Ostrov avbryts är en mycket otrevlig sak speciellt vänner emellan. Till exempel så vågade jag inte för en månad sedan gå till en av mina bekanta på natten då jag

fruktade att jag skulle finna broarna upplyfta vid min tillbakakomst. Så gick det för Herr Brosset[232] då han över bryggan hade gått till några av sina bekanta men då han återvände fann han den upplyft och var tvungen att med stor risk ta sig över i en båt. Jag tycker inte om då det är för varmt, inte heller om regn, inte heller om gyttjan, men däremot nog om köld och att åka med släd. Nu, om Gud så vill, då Nevan fryser i sin helhet, går vi till Herr Sjögren och konverserar hela vägen blott på tyska om du så vill. Men om vår färd sker med den omnämnda släden då är det också möjligt att konversera något. Gud beskydde er även framledes och vare er nådig! Hälsningar.

5 oktober år 1257

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 9/10 1841

Goda Mamma!

Sedan vi skiljdes på Hfors strand seglade vi af och hunno ett stycke förbi Willingö. Men nu blefvo vi af starkt motväder drifna dit tillbaka och nödgade tillbringa natten der på några hösäckar, dock i varmt rum. Jag mådde ej just särdeles väl oaktadt den dugtiga portion the jag om aftonen förtärde. Följande Tisdags morgon begåfvo vi oss ut och hunno mellan 11 och 12 till Borgå. Runeberg var just på en Examen i Gymnasium så att jag ej fick träffa honom. På vår Captains försäkran att han Tisdagen ej mera kunde hinna ✕ till Lovisa, tog jag mitt partie och begaf mig af landvägen dock höll jag på att glömma min kappsäck efter mig på Ångfartyget. Till Lovisa hann jag omkring kl. 5. Murtaia[233] var ej ännu der. Aftonen tillbragte jag i ett stort sällskap dels bekanta dels obekante på ett födelsedags calas hos en Sucksdorff och hade mera tråkigt. Onsdags afton for jag med Murtaia-Captain Hjelt som middagstiden till Lovisa anlände, ut till fartyget, som låg nästan en half mil ut från staden. Det var om afton ett fasligt regn väder och storm så vi knappt med 4 dugtige Sjömäns rodd kunde komma fram. Om morgonen hade jag ätit en dugtig frukost bestående af trenne rätter hos gubben Barck, som äfven skänkte mig en snusdosa. Thordags morgon foro vi ut från Lovisa och gingo till omkr. kl. 3 eller 4 då vi skulle ha en stor sjö att passera och öfver hvilken Lotzen sade oss ej kunna hinna före mörkrets inbrytande;

hvarför vi äfven voro nödsakade kasta ankar och ligga der. Fredagen fortfor storm och tjocka så vårt ankar låg hela dagen på samma ställe. Lördags morgon kunde vi ändtligen gå ut och hunno till Björkösund. Der gick hela dagen med inlastandet af ved. Söndags morgon fortsatte vi resan och hunno i knappaste laget om afton till Petersburg, dock fingo vi ej gå i land förrän måndags morgon kl. 10 och våra saker, som blefvo förda på tullen fingo vi först ut om Onsdagen. Så ser Mamma att resan ej gick fort, och var öfverhufvud mycket tråkig såsom äfven i synnerhet omständigheterna sedan här med sakerna. Ännu har jag ej något ordentligt quarter, men hoppas dessa dagar få allt i ordning. Sen skall jag skrifva och skicka adress.

Nästa gång Murtaia kommer till Helsingfors skaffa ner min quarblefna snus burk fråga efter Herr *Lötman* lemna den åt honom han tar den med sig hit till mig. Den der kryddförvarings maschin är ej nödig. Nu slutar jag, men skall snart skrifva igen.

Georg
Pburg 9 Oct. 1841

Till Alexander Blomqvist
S:t Petersburg 16/10 1841

Ärade Broder!

Här skickar jag dig nu efter ditt godhetsfulla löfte, mina papper och med dem mitt väl och ve. Väl hade jag kunnat vidfoga betyg och intyg om här använd flit och gjorda framsteg mer än de tvänne medföljande; men jag har tänkt att föga nog sådana, om ock alldrig så granna, kunde vinna Patres för den kråkliga Arabiskan och öfvervinna deras räddsla för kringströfvande skäggiga Beduiner.[234] – Öfversättningen af Scheikhens atteste har jag gjort mera för ditt eget nöje än att jag kunnat tro den sålunda kunna framtes Consistorium. ⁂ Jag önskade den på Arabiska emedan den, affattad i denna stil på franska, hade blifvit ”Unxiun”. Kanske Geitlin ville göra ett utdrag derur. Dock häri hoppas jag du sjelf vill ha godheten råde och göra efter godtfinnande, af de medföljande 25 Rb. Sillfver ville du godhetsfullt bilägga Chartor och lämna resten jämnte medföljande billet till Mag. C.M. Crusell, boende i Ansténs gård bakom Doct. Rabbés i ditt granskap.[235] – Ville du genom Sjögren låta

mig veta huru min petition lyckats i Consistorium skulle du fria mig från mycken oro. Det är blott i medvetande af all den godhet du förrut visat mig, och allt det besvär du förut haft för mig, som jag ännu vågar besvära dig med allt detta och ber och hoppas att du måtte ursäkta det din

Petersburg 16 Oct. 1841 vän och tjenare G.A. Wallin

Till Gabriel Geitlin
S:t Petersburg trol. november 1841

Gode och aktade Bror!

Som du säkert redan länge undrat öfver min långa tystnad och försumlighet att öfversända dig de papper, du vid min afresa från Hfors lämnade mig, måste jag nu slutligen frambära min ursäkt så godt jag kan. Vid min ankomst hit hade jag först bestyr med quarter och skrifvandet af min ansökning om Resestipendium, så att jag ej hann tänka på något annat. Detta gjordt, inträffade två dagar derefter *Ramadhan*,[236] under hvilken hela månad min gamla gode och renhårige Perser var att förmås till ingenting annat än läsande af Koran, och en gång jag var hos honom och vid betraktandet af det Manuscript af Koran han läste uti kom att med fingrarne ⁂ gå öfver texten fick jag mig en dugtig läxa om huru otillbörligt och hvilken stora synd detta vore. Efter slutad fasta blef hans tid upptagen af en affair här och en annan resande landsman till honom, som bor hos honom; och dessutom tror jag hans *jāriya* är *ḥāmila* så att jag på hela denna tid intet kunnat profitera af honom. Deremot har jag desto flitigare besökt en annan Perser vid namn *Mīrzā Ismā'īl Bīk* af hvilken jag oändligt mycket profiterat och för hvarje dag kan dra allt större och större nytta; men han måste få gå sin egen väg och kan på intet vis krånglas in i någon annans method. Han är alldeles fördomsfri, tar sig gärna då och då en sup, känner sitt språk och Mohammedanismen bättre tror jag än någon här; men kan ej fås till annat än prata, hvaruti han är fullkomlig mästare; ty jag sitter ofta hos honom tre till fyra timmar å rad ofta hela veckan igenom utan att behöfva annat än höra på honom; och ganska sällan inträffar att han upprepar sig, och för hvart ord och för hvar tanke har han alltid en vers i beredskap. Väl har jag fått honom att tvänne gånger läsa igenom det Persiska brefvet, han sade det vara väl affattadt – men det var

جارية *jāriya* tjänarinna
حاملة *ḥāmila* havande

ميرزا اسماعيل بيك
pers. *Mīrzā Ismā'īl Bīk*

allt. Dock har jag [det] nära färdigt, det fattas blott några ord, hvaröfver jag ännu är osäker. Det större Turkiska har jag äfven slutligen fått reda på, och skulle ⁂ äfven haft nu allt färdigt att skicka dig om jag de sista tiderna varit i den sinnesstämning att jag kunnat göra något. Men till den grad har tanken på min ansökning och Resestipendium följt mig, att jag på de tvänne sista veckorna ej varit just förmögen till någonting. För öfrigt har jag tre gånger i veckan arbetat hemma hos *al-shaykh* och öfversatt nu mest hälften af den tolk du i somras såg hos mig och dessutom snart äfven slutat en öfversättning af Schillers Der Neffe als Onkel.[237] Men dessutom ha vi nu börjat att om aftnarna convercera. En afton tala vi blott Tyska, han småningom börjar göra små framsteg och den följande tala vi blott Arabiska och begagna oss af hvarandras kännedom om Litteraturen etc. Hans för öfrigt godsindta och nästan barnsliga och rena charakter hans sinnrikhet och uppriktighet vinner allt mer och [mer] min aktning och vänskap; och nu slutligen stå vi ej på den trånga fot af lärare och lärjunge utan på en fullkomligen vänskaplig. Vi dricka först the tillsammans och vräka oss sen i hans stora Divan och hans oändliga berättelser om sitt älskade Egypten, dess Sagoberättaren, Sångerskor, och Danserskor och alla dess andra fröjder, ha om möjligt än mera väckt min håg och min lust att komma dit och jag vet sannerligen ej huru jag skall kunna bära underrättelsen om utslaget på min ansökning, som nu i alla fall endera dag måste komma. Blir det ett nej är jag rädd att sjunka under af sorg och harm, blir det ett ja är ⁂ jag rädd hjertat hoppar ur bröstet på mig. Hvad Institutet beträffar var jag der i början två eller tre gånger, men kunde omöjligt förmå mig att fortfara; ty hvarje trappsteg var för mig ett dolkstygn. Väl har jag redan ofta ångrat mitt öfvermod, i synnerhet som jag funnit att jag kunnat dra oändlig nytta af den nu från Persien återkomna De Maison[238] men dock har jag hopat öfvermod på öfvermod och ej varit der. Men förlåte mig det Den förlåta kan! – Jag återkommer ännu till *al-shaykh*. Så lång tid har det kostat mig att få honom på den punkt vi nu stå; men nu ser jag ock att den nytta är oändlig jag kan dra af honom. Han är äfven en man som har öfvervunnit till stor del den Mohammedanska indolencenn och gör nu mera ingen hemlighet af sitt pund, svarar på allt äfven sådant som säkert för stränge Musulmän vore ömtåligt. Sådan är äfven Ismail, en man som jag oftast måste högakta oaktadt han nu på sätt och vis är i stor decadence och mycket misskänd af sine landsmän. O att du vore här och att vi

الشيخ ar. *al-shaikh* shejk

الشيخ ar. *al-shaikh* shejk

tillsammans kunde drifva på våra Musulmän här. – Vidare har jag under hela denna tid sysselsatt mig med att läsa de bref som kommit till *al-shaykh* från hans vänner i Egypten och såsom en frukt häraf tänkte jag skrifva detta bref till dig på Arabiska men dertill skulle ha fordrats mera tid och en lugnare sinnesstämning, än den hvari nu befinner sig din vän Wallin.

الشيخ ar. *al-shaikh* shejk

Till Johanna Maria Wallin
S:t Petersburg 17/11 1841

Goda Mamma!

Högeligen lären I der hemma undra öfver min långa tystnad och att jag ej låtit höra af mig mer än som i allra största korthet genast vid min ankomst hit. Men saken förhåller sig sålunda: den 27 Octob. var jag nödgad skrifva till Bassi och lade in i hans bref äfven ett bref till Mamma, men, har Mamma hört något så tokigt? Jag glömte skrifva utanskrift och ehuru jag före förseglingen vände brefvet på alla håll och tyckte mig se efter om allt vore rätt glömde jag likväl hufvudsaken. Sedan fick jag bref af Bassi, deri han säger sig villa behålla brefvet hos sig tills jag underrättar honom hvart det skall. Hittils har jag dock ej hunnit göra det, utan lämnar nu Mamma sjelf derom underrättelse. Bassi bor i Finska Cacernen i 3:ie våningen i hörnet som vettar mot sjön. Väl hade jag redan sednast förlidne lördag velat skrifva, men den dagen upptogs af flyttning. I det hos Bassi liggande brefvet finner Mamma att vi hade intet skäl att vara nöjde med vårt quarter och dag ifrån dag hade vi tillfälle erfara det mer och mer. I synnerhet sen det blef något kallare och vi på 3–4 dagar fingo en brasa af gamla genomvåta stickor, som man tagit från sönderhuggna barker. Vi försökte väl sjelfve få köpa någon ved, och lyckades det oss i början, men sedan gjorde man också dervid svårigheter; ty vi hade nu gamle Constantin att skicka. Så hade vi inte annan råd än packa på oss kläder, så mycket som möjligt för att hålla oss varme – och för öfrigt vistas hemifrån så mycket vi kunde – väl började vi, i synnerhet min Camrad att regera och skrika med vår värdinna men ingenting hjelpte. Väl hade vi egentligen att skylla oss sjelfve derför, som gåfvo oss ihop med en Russinna; vi hade dock redan bordt känna det Ryska packet nog, för att ej ge oss i fäl med dem; men ⁂ vi låto narra oss af

hennes hyggliga och anständiga utseende. – Så funno vi oss åter tvugne efter månadens förlopp söka oss nytt quarter. Som ej funno något just passligt för oss båda måste vi skilja oss. Så att jag nu bor ensam hos en tysk fru från Reval, som varit gift här, numera är enka med två döttrar och en son. Hon sjelf är en mycket beskedlig fru, som på allt sätt tycks vara mån om mig och min trefnad. Hon ger mig äfven middag, som jag äter än inne hos henne än ensam på min kammare. Den består af två, stundom tre rätter, allt snyggt och ordentligt och tillräckligt; dessutom har hennes ypperliga Kaffe narrat mig att hvarje eftermiddag dricka en kopp. Om morgonen dricker jag en portion uppkokt mjölk och befinner mig ännu rätt väl i mitt nya quarter. Dock den stora olägenheten har jag att jag, för att komma in till mig måste gå först genom köket och sedan genom Fruns rum, der hon sjelf bor med sina båda döttrar och en annan quinna hemma från Hfors och en slägtinge till Hattmakar Fagerströms fru. Hon har varit i 40 år här och tycks vara någon sorts hjelpgumma. För öfrigt en treflig och hygglig, stor och fet gumma. Af min värdinnas döttrar tycks den ena vara omkr. 18 år den andra omkring 12, den yngre en vacker ljuslockig flicka men något sippig såsom ock systern. Dessutom pratas och skräflas naturligtvis ganska mycket af så många quinnor, så att detta ofta besvärar mig. Annars är jag mycket nöjd. Genast efter min inflyttning om lördagen, sedan jag ställt mig i ordning i mitt rum och ätit min middag, gick jag ut för att njuta af den första vinterdag här och för att göra några små uppköp för hushållet, hufvudsakligen för thebordet: bestående af en tryckt bordduk, för att täcka ett gammalt illa medfaret bord, som jag har, vidare en thekanna och tvenne stora thekoppar, hvilka såsom kannan äfven, äro alldeles hvita och ganska vackra, och som tillsammans med kannan kostade endast 2 Rb. dessutom socker och the jämte blanksmörja etc. Sedan jag hemkommit med mina uppköp och fått färdigt theköket, som jag här fått till låns af en bekant, bad jag min värdinna med sin dotter in till mig att dricka the, som utan att skryta, var ypperligt. Som sagdt är min värdinna en god fru och mån om min trefnad; tycker för öfrigt mycket om att man berömmer hennes caffe och hennes mat, ✂ och låter alltid ett och annat ord falla om att hon ej förstår att laga mat, eller vara delicat o.s.v. förmodligen allt bara för att få höra mitt beröm och se sig försvarad af mig emot sina egna förebråelser och försummar jag ej heller att försöka plumpa till någon artighet åt henne, så att vi tyckas stå mycket väl

med hvarandra. – För någon tid sedan var jag hos Müllers och bäst jag satt der med Gubben något skild från det öfriga något stora sällskapet, blef jag öfverraskad af yngsta dotern, som kom arm i arm med en ung man rakt fram till mig och presenterade honom såsom sin brudgum. Han var en helt ung man, nästan pojkaktig, och kan jag ej just säga att hans utseende behagade mig. Hans namn Dmitrieff, till profession en Musicus, och skall han som sådan vara berömd. Sedermera spelade det unga paret några Duetter tillsammans, och ehuru han spelade verkligen bra, har jag dock hört mycket bättre. Hvad fröken sjelf beträffade, tyckte jag att hon ännu ej var fullkomligen återställd. Hvad hennes partie beträffar kan jag ej eller just finna det något afundsvärdt för henne. Gubben var sig lik – kanske litet krokigare blott än förr och mer intagen af sin dotters spel och ännu mer af sin blifvande mågs. Måtte han länge kunna få fröjda sig öfver deras Duetter! –

För snuset och almanackan med Eales tackar jag. Jag råkade just komma till honom några dagar efter det han var hemkommen. Ett bref sade han sig äfven ha emottagit; men det kunde han ej finna. Det är mycket trefligt hos honom men så långt att jag sällan törs ge mig på väg dit. – Calle Forsman har jag sett en gång korrt efter det jag kom hit en afton hos Gubben Loev – men sedan dess har jag ej åter varit der. Då hade han ännu ej sin uniform; men skulle, tror jag, följande dagen få den. – Lördagen var här den första riktiga vinterdag – om fredagen och om natten hade det snöat så att man allmänligen for med slädor om lördagen – sedan dess har vintern stått. I går var thöväder – men i natt har åter frusit något och vädret ⁂ är vackert. – En tambour nål lägger jag in i brefvet. Hos nålmakaren, jag tog den hos, fanns nu mera ej färdiga af denna sort; men han hade en sorts långa, förmodligen att bruka utan skaft. I nästa vecka skulle han ha flera färdiga af samma sort som den medföljande. Låt mig veta om den är god. – Till mig är bäst adressera: aflemnas i Finska Pass-Expeditionen[239] åt H.A. Nygrén. – Åt Bültos kan jag ej skicka hans comissioner i brist på lägenhet, sen Murtaia ej mer kom hit. Faren väl och skrifven snart till

Georg

Petersburg d. 17 Nov. 1841

Till Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī
Helsingfors början av mars 1842

الى حضرة العالم العلامة ملك العلما افضل [الفضلاء ...] افتخار اهل الفضل والفقه من هو بسعه علمه [...] وبرقه شمائله عند كل الناس مذكور حضرة السيد [...] محمد عياد اطال الله تعالى حيوته وافاض عليه خيراته امين غب سلام يزرى بمشقى الجمان ويخجل فرائد الدر والمرجان فالذى اعرضه لديكم ان سالتم عنى فانى احمد الله تعالى على ما منّ به علىّ من فضائله العظام والائه الجسام واسأل الله الكريم المولى الرحيم ان يتم لكم النعيم والخير المقيم فاما من قبل سفرى من طرفكم ووصولى الى هذه المدينه فاعرفكم انى توليت من المدينة التى انتم الان فيها الجمعة ١٤ محرم ووصلت فى العشية الى ويبورغ وهى مدينة صغيرة بعيدة من بتربرغ بمياة [بمائة] واربعة عشر ورست تقريبا وحللت الى واحد حبيبى وكانت عنده تلك الليلة جمعية من مغنيين وبينهم عدة احبابى وانبسطت هناك جدا وفى تلك المدينة لى اقارب واحباب جدا وقعدت هناك جمعة ثم سافرت ومررت على مدينتين اسم واحدتهما افريدريكسهمن والاخرى لويزة ووصلت يوم الاحد الى بورغو وهى ايضا مدينة صغيرة في ساحل البحر وقضيت ذلك اليوم عند واحد خليلى وهو افضل الشعرا فى بلادى وعلامة مشهور وانبسطت جدا جدا من صحبته وانه يعرفكم ايضا من الصيت وما زال يسألنى عن احوالكم وعلومكم وانّا شربنا فى سلامتكم على حسب ما عادة عندنا ثم سافرت من هناك اليوم الثانى ووصلت الليل الى هذه المدينة وكان الهوا طيب طول السكة غير ان امطرت الدنيا مدة قعودى فى فى ويبورغ ويوم قبل ما رحت من هناك نزل ثلج وتقوّى البرد حتى يصير الطريق [...] لاجل العربات المزحلقة فانى الان عند امى واختى واخى واقارب غيرهم ومن احباب مرافقين ورفاق موافقين ومع ذلك انا دائما متحسر على صحبتكم المعتبرة التى متعت بها فى المجالس [...] البديعة فى الورق النفيسة التى انعمتم [...] ولكن الفائده ايه اضم المنصوب واكسر المرفوع [...] مثلما تعرفون وما انتم الان عندى لتصححوا [...] انسبها اليكم وطريقتكم في التعليم بل الى قلة قابليتى [...] العلم الجميل وغير ذلك انا اشتغل بمطالعة تاريخ ابى الفرج واذكار [اخبار] المسافرين فى مصر السعيدة وجزيرة العرب لاجل اعرف قليلا البلاد المشرفة على سائر الممالك فى الارض طولها وعرضها وارجو من الله تعالى انى اتفرج عليها عن قريب بعيونى فانى منذ ما تشرفت بمعارفتكم وفهمت ما فى لسانكم من قوه وما فى تصنيفاتكم من محاسن قد مللت بخناثه اهل الفرنج وكرهت اسقام السنهم واهبطت دقايق علومهم وكلما ارجو من رحمة مولينا الكريم هو ان اكون مقبول بين اهل اقطاركم وافهم من الاساس لسانهم وما علم بينهم واتجاسر اترجاكم انكم تدعوا لى ببلوغ مرادى وذلك بما كنتم تكلمون [تكملون] احسانكم العظيمة وافضالكم الكبيرة التى غمرتمونى بها ذلك هذا وما قضيت به الوقت زياده على ذلك هو لعب الزحليقة فكان هنا سطح البحر مغطوا بجليد زحلق مثل مراه وانبسطت منه جدا ولكن راح الان الجليد ويتموج البحر وارجو من حر الهوا الذى اكرمنا به مولانا تعالى انى اقدر عن قريب اعوم فى البحر ذلك وانظر جدا على مراسلة من جانبكم مشتملة على احوالكم فى هذا الزمن وكيف قضيتم اوقاتكم العزايز وعلى اشغالكم فى اللسان النمساوى الذى تقدمتم من غير شك فيه جدا والذى ارجو من طيبة قلبكم انكم تعرفونى ان اتجاسر ارجو انى اتشرف بصحبتكم فى سفرى الى مصر فى الصيف وذلك بما كنتم تسعدونى غاية السعادة وارجو الله تعالى ان تكونوا مشتاقين الى اهلكم حتى يغلب الشوق جميع التوقف وانى حاضر [...]

Till den lärdaste av de lärda, kungen av de boksynta, den mest respekterade av de respekterade, till prydnaden av de belästa och lagkunniga, som genom sin förmåga och kunskaper [...] sina utomordentliga egenskaper är prisad av alla. [...] Muḥammad ʿAyyād, måtte Gud den prisade förlänga hans liv och förunna honom allt det goda. Amen.

Den 25 februari 1842.

Beträffande min avfärd från er och min ankomst till denna stad vill jag låta er veta följande. Jag vände min rygg till den stad där ni nu är fredagen den 14 i *muḥarram*-månad och anlände sent på kvällen till Wiborg, som är en liten stad belägen ungefär 140 verst från S:t Petersburg. Jag stannade hos en vän till mig och hos honom var den kvällen en mängd sångare och bland dem ett antal av mina vänner. Jag stortrivdes där och i den staden har jag många släktingar och vänner. Jag stannade där en vecka för att sedan avresa och åka till två städer, den ena Fredrikshamn och den andra Lovisa.

På söndagen anlände jag till Borgå, som också är en liten stad vid kusten. Jag tillbringade dagen hos en vän till mig, som är den förnämsta diktaren i mitt land och en berömd lärd. Jag njöt stort av hans sällskap. Han känner även er på grund av ert rykte och frågade mycket av mig om era förhållanden. Vi drack till er hälsa, såsom sed är hos oss. På måndagen avreste jag därifrån och anlände på natten till denna stad. Vädret var hela resan gott med undantag av att det regnade under min vistelse i Wiborg och dagen innan jag reste därifrån snöade det och kölden tilltog tills vägen blev hal att vagnarna slirade. Nu är jag hos min mor, min syster, min bror och andra släktingar samt kära och angenäma vänner. Trots allt detta saknar jag hela tiden ert uppskattade sällskap som jag fick ta del av vid våra möten [...] mirakel ett värdefullt papper som ni gav mig [...] men vad nyttar det då att jag använder nominativ istället för ackusativ och genetiv istället för nominativ [...] som ni vet, men nu är ni inte hos mig för att korrigera [mig ...] jag tillskriver det er och ert sätt att undervisa hellre än min ringa förmåga [...] skön kunskap.

Vid sidan av detta har jag sysselsatt mig med att läsa Abū al-Faraj[240] historieverk samt reseskildringar från Egypten och Arabiska halvön för att lära mig något om dessa länder, noblare än andra riken på hela jorden. Jag ber Gud – den högste – att jag så snart som möjligt kan njuta av dem med mina egna ögon. Allt sedan jag lärt känna er och förstått styrkan i ert språk och den skönhet som finns i er litteratur har jag varit led på europeernas frivolitet och känt motvilja för deras språks kraftlöshet och sett ner på förfiningen av deras kunskaper. Jag ber blott min Herres förbarmande, att jag bleve mottagen av människorna i era länder och grundligen lära känna deras språk och den kunskap de besitter. Jag

törs hoppas att ni skall be för mig att jag skall nå min önskans mål. Detta speciellt då jag kommer ihåg den omfattande vänlighet och stora välvilja ni visade mig. Ytterligare har jag tillbringat min tid med att skrinna, för havet hade täckts med en hal is som var som en spegel och jag hade stor glädje därav. Nu har isen gått och havet svallar åter. Jag hoppas att det varma vädret som Gud undfägnat oss skall göra det möjligt för mig att snart simma i havet.

Jag väntar ivrigt på brev från er med upplysningar om ert tillstånd nu och huru ni tillbringat er dyrbara tid samt om ert studium av tyskan, i vilket ni utan tvivel gjort stora framsteg. Jag hoppas att ni av ert hjärtas godhet låter mig veta om jag törs se fram emot att få äran att resa med er till Egypten på sommaren. Av denna lycka gav ni mig vissa förhoppningar.

Jag ber Gud, den högste, att ni skulle i den grad överväldigas av ett begär att komma till ert folk att begäret övervinner all hesitation. Jag är färdig [...].

Till Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī
Helsingfors 21/9 1842

بمنه تعالى غب وصوله الى بتربرغ يسلم ليد حضرة الشيخ محمد عياد المحترم حرسه الله تعالى
اشرف ما تتهاداه اهل الوداد واجمل ما تتعاطاه اهل الشفقة والاتحاد سلام سليم وثنآء عميم الى جناب حضرة
سيدى العزيز المحترم الافخم الشيخ محمد عياد سلمه الله تعالى ثم ان تحرك الخاطر العاطر بنوع من السوال عن
حال من لا حال عن المحبه والاتحاد فمن حمد الله والمنة فى نهاية ما يكون من الصحه والاعتدال تلميذكم الكثير
السوال عنكم وعن احوالكم فى كل وقت ثم ان الباعث لتحرير ذريعة الاخلاص والوداد ابلاغكم مننا شريف السلام
والتحية والاكرام واعلام استاذنا العزيز
اننا ارسلنا لكم مكتوب فى اواخر ربيع الاول مشتمل على سفرى من طرفكم فى الشتا وسائر احوالى بعد
الفراق منكم وانى من ذلك الزمن لاخباركم دائما متطلب ولورود رسائلكم مترقب ولكن ما تفضلتم بانزال ما بنا
من البلبال بانبائنا عما انتم عليه من الاحوال ولم يلقنى قرار ولا طاوعنى اصطبار حتى سألتكم أوصل لكم ذلك
الكتاب او كبرت نفسكم النفيس عن الجواب ذلك ومن قبل السفر الى مصر السعيد فغيّرت قصدى حتى ما اسافر
هناك هذا الصيف الا فى الربيع الآتى لانى ابتدات الان اطالع فى علم الطب واريد اقعد هنا سنه تقريبا لاجل اتمرن
على هذا العلم وبعده اروح ان شاء الله اسافر الى مصر نادره العصر والى غيرها من اطراف المشرق وارجو
من الله تعالى انكم تقعدوا فى بتربرغ مده هذه السنه ثم نسافر معا السنة الاتية الى بلادكم ذلك ومن قبل اشغالى فى
هذه الزمن فطالعت فى علم الطب وعالجت المرضى فى المارستان وزياده على ذلك طالعت فى لسانكم وتقدمت
فيه على قدر ما كان يمكننى فى فراقى منكم ويا ليتنى كنت عندكم لاسمع درر الفصاحة من فم استاذ البلاغة وما
ايقنت به هو ان تتزايد دائما رغبتى فى لسانكم وعلومكم ذلك وكان الهوا عندنا طيب جدا طول هذا الصيف وعمت
كل يوم فى البحر المالح الذى احاط بمدينتنا من كل الناحية وهو ما انبسط منه جدا جدا فى القيظ وارجو من فضلكم
انكم تسرونى عن قريب ببعض اسطر مشتملة على اشغالكم واحوالكم وتقدمكم فى اللسان النمساوى واعطوا الكتاب

لناقل هذا المكتوب لانه ارسله لى وهو بلدى وساكن فى بتربرغ وان طبعت المقالات العربية والفرنساوية التى
كتبتموها السنة الماضية لاجل تلاميذكم فى المدرسة فارسلوا لى ايضا نسخ منها وسلموا على الخواجات شيجرين
وجوتوالد لتلميذكم وعبدكم
١٥ ش سنة ١٢٥٨

Georg August Wallin

Må Gud välsigna honom. Ges i S:t Petersburg i Shaikh Muḥammad ʻAyyāds, må Gud den högste honom skydda, hand.

[En vördsam hälsning på sex rader har utelämnats i översättningen.]

Slutet av maj månad.

Vi sände er ett brev i slutet av *rabīʻ al-awwal* angående min resa tillsammans med er på vintern. Jag har efter avskedet från er hela tiden hoppats på nyheter från er och på att erhålla emotsedda brev från er. Men ni har inte hedrat mig med att sända ett, vilket har här ökat oron efter nyheter beträffande er inställning till saken. Jag kan inte fatta beslut och får inte ro innan jag frågat er om detta brev har nått er eller om er ovärdeliga själ inte har orkat svara på det. Beträffande resan till det lyckliga Egypten så har jag ändrat mina planer så att jag inte längre tänker resa dit den här sommaren utan först följande vår då jag nu börjat studera medicin och önskar stanna här så gott som hela nästa år för att förkovra mig i denna vetenskap. Efter detta beger jag mig, om Gud så vill, på resan till Egypten, tidens mirakel och till andra delar av Orienten, och jag hoppas vid Gud den högste, att ni stannar i S:t Petersburg under detta års tid så att vi sedan kan resa tillsammans påföljande år till ert land.

Under tiden har jag varit sysselsatt med studier i medicin och skött om patienter på sjukhuset samt därutöver fortsatt studierna i ert språk och gjort framsteg i den mån det varit möjligt för mig i er frånvaro. Ack, att jag vore hos er och fick lyssna på talkonstens pärlor ur munnen av vältalighetens mästare. Vad jag med säkerhet vet är, att min passion för ert språk och era vetenskaper hela tiden ökar.

Vädret hos oss har varit mycket vackert hela sommaren och jag har simmat varje dag i det salta hav som omger vår stad på alla håll. Det är någonting jag gillar mycket under sommarhettan.

Jag hoppas att ni inom kort gör mig glad med några rader beträffande era sysslor, tillstånd och era framsteg i det tyska språket och ger ert brev till bäraren av detta brev så att han sänder det till mig. Han är en landsman till mig och bosatt i S:t Petersburg. Ifall den arabisk-franska ordboken sammanfattad för era studeranden vid institutet, som jag förra året skrev till er om, blivit

tryckt så skicka mig ett exemplar av den. Hälsa Sjögren och Gottwald[241] från mig. Er elev och tjänare,

15 *sha'bān* år 1258 Georg August Wallin

Till Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī
Helsingfors 31/12 1842

سلام سليم وثناء عميم ودعاء مستديم وعلى شروط المحبة والمودة مستقيم [يهدى ويتحف وعلى] ويجلى ويزف الى حضرة من هو غرة فى جبهة الدهر وتاج على مفرق العصر والشمس الحاجبة اضواء النجوم فى افاق العلوم بفضله فى المنثور والمنظوم وهو طالع من الشرق المنعوم بركات وخيرات بالعموم وبرق فى الفلك متكبد ثم دلك الى ارض الظلوم وانها اشرقت بوصوله وجلا لها الدجى بزؤوله وتظلم منبعه بنزوله الى برد النسع وثلوجه وحسد المشرق تركه الشمال حضره على النور المذوّب جمد القلوب لاهل البلاد البرود اعنى جناب عالى الجناب الاكرم المكرم العزيز استاذنا الشيخ محمد عياد سلمه الله تعالى شر كافة الاشرار امين

وبعد فان الغرض الاصلى والمطلب الكلى ابلاغكم مننا شريف التحية والدعاء واعلامكم ان فى ابرك الساعات واشرف الاوقات تشرفنا بمشرفكم الشريف وهو دليل لطيف على انكم ما نسيتمونى كما كان ظنونى لما ما كنتم كاتبتمونى فى طول المنون ورفعناه على الراس تاجا وجعلناه للعين نورا وبهاجا ثم فضضت الخاتم واسرّ الخاطر وابهج الناظر درر الفاظكم الباهية وما فيه ذكرتم واليه اشرتم فصار كله عندى على البال والخاطر مفهوما ودرأ عن قلبى ما كنت فيه من الشك والشبهة الى ان تغيرتم عن الوداد الذى كنتم به تشرفونى فى اوقات السرور التى قضيتها معكم فى مدينة الغرور ثم حزنت غاية الحزن لما قدر عليكم التقدير من المرض الثقيل وتعجبت من ذلك كثير لما ما زلتم سالمين فى برد الشمال الى ذلك الزمان وحمدنا الله تعالى على اعادة اعتدالكم وارجوه عز وجل انكم الى الان باقين بخير وعافية

ثم فرحت فرحا شديدا لما ذكرتم ان الايمبراتور جازاكم على افضالكم العظيمة واجتهادكم فى نفع العلوم بانعام عليكم نشان استانسلاوس الشريف وقد كنتم قبل الان اهله ولاكثر منه ويا ليتنى كنت هناك لاهنيكم لكن هنيتكم هنا فى قلبى اخلص التهنية وارجوكم تقبلوها وانبسطت كذلك جدا مما انبأتمونى من البحث فى المدرسة وعمارتها واقامتكم فى الخلاء طول الصيف وغيره من الاخبار اللطيفة ويا ليتنى قدرت اجيكم مبشرا كما جيتمونى انتم والله يبشركم بالخير

وانا الان ساكن فى مارستان وتحت علاجى خمسون مريضا وما اسمع طول النهار الا نواحهم وما ارى الا شقاءهم وما اشم الا الرايحة الوحشة من اجسامهم السقام وكلما يحصل لنا من السرور هو ان العمون مرارا عودوا بمداواتنا [بمداواتنا] يبصرون والذين دخلوا المارستان بالعكاكيز خرجوا منه بالرجلين لانه استاذنا وهو والى المارستان واول المدرسين فى علم الطب حكيم عليم وعلامة عظيم اسمه تيرْنُروت [وتقدمت بتعليمه] في [هذا] العلم نظارا قليل الزمان الذى اجتهد فيه وهو علم طويل ولا يخفى عليّ [انى ما اقدر اتكمل فيه كثير] فى هذه الزمان وكلما اريد هو انى اقدر اطب نفسى اذا ليس لى من اطباء غيرى ان يحصل لى امراض العوذ بالله تعالى منه وانا غارب جدا فى هذا العلم وانس منه كثير ومن قبل اشغالى فى اللسان العربى فلم لم ازل اجتهد فيه ابدا وتتزايد دائما غربتى [رغبتى] فيه وطالعت مده هذه الاوقات من الف ليلة وليلة خمسمائة ليلة وبعض قصائد

مثل قصيدة الشنفرى وغيرها التى توجد في كتاب دساسى وبعض من المعلقات وغيرها وقد صعب علىّ الشعر خصوصا ولكن مع جهد مواظب وشرح دساسى حظيت اخرا [اخيرا] على فهمه وحفظت ايضا بعض من القصائد وقرأت ايضا بعض المقامات لحريرى وانبسطت منها غاية الانبساط وزيادة على ذلك انا الان مشغول بمطالعة على الالفية ومع صعوبتها فهمتها بواسطة شرحين واحدهما شرح عربى طبع فى مصر والاخر شرح فرانساوى لدساسى واظن انى تقدمت شويه فى فهم ما اقرأ ولكن اخاف انى نسيت التكلم بالكلية لانه ليس لى هنا احدا اقدر اتكلم معه بهذا اللسان ولا يصلح لى هذا الكلام وانتم استاذى وتعرفون احسن منى ما اقلّنى المعرفة فى لسانكم هذا وارسل هذا المكتوب مع رئيس بحرى الذى كان مدة زمان مريضا عندنا فى المارستان وهو الان بعد اعادة اعتداله رايح يزور اباه والاقارب ببتربرغ ووعدنى يروح يفتش عليكم ويخبركم انى بخير وعافية وصحبة المكتوب ارسل لكم كتابا نمساوى راجيا انكم تتمنوا تقبلوه مثل تذكار من تلميذكم وهو شعر خلاوى ولعل ان يصل لكم من قرأته سرور فى الصيف الاتي سوا تقضوه فى الخلاء فى مصر او تكونون حينئذ باقين ببتربرغ ويا ليت الدهر يجمعنا لنفرح معا فى بلادكم السعيد لاحسان اللسان النمساوى وارجوكم ان طبع المخاطبات العربية والفرنساوية انكم ترسلوها لى مع ناقل هذا المكتوب اسمه أَيْلَس وهو سيرجع هنا بعد شهر تقريبا ووعد انه يحضر ليديكم قيل [قبل] انصرافه من بتربرغ وكذلك ارجوكم تشرفونى حينئذ ببعض اسطر لانه ما يصل لى ابدا فرح مثل الفرح توصّله لى قراة [قراءة] سلام منكم

هذا وهل اعتمدتم الان على الشخوص من الروس فى الربيع وهل تريدون تشرفونى بصحبتكم فى السفر لانى اسافر هناك على كل حال ان شاء الله تعالى وان نسافر معا هل تريدون الرواح من بلاد النيمس او بلاد الروس وعلى كل حال يكون السفر من النيمس يسرنا اكثر من السفر بين الروس مع انه اطول واغلى قليلا ومن قبلى كنت اختار الاول دون غيره وانتم ايضا كنتم تجيبون بلاد الروس فى حصولكم الى بتربرغ وتعرفون اهل ذلك البلاد اكثر مما هو اهله ولكن انتظر اخبار من جنابكم وما لى مراد الا مرادكم ولا تواخذوا تلميذكم على هذا المكتوب الطويل المشتمل على خطايا لسانكم واخبار تزعّلكم واليوم اليوم الاخر من هذه سنتنا المسيحية وبعد شهر تقريبا على حسابى تبتدى لكم السنه الهجرية وارجوه تعالى ينعم عليكم كل بركات فى طول الاوقات وافتتاح كل سنة وانتم سالمين بخير وعافية ودائما بالغين ما تشتهين [تشتهون] والسلام

كاتبه التلميذ المسكين

جورج اوغوست ولين

متحسرا على الاجتماع مع الاستاذ ذى اللين

فى الوداد والمحبة الامين

في دوام الاحايين

امين

سنة ١٢٥٨

فى اواخر ذى القعدة

[En vördsam hälsning på sex rader har utelämnats i översättningen.]
Den ursprungliga avsikten och den allomfattande önskan var att hälsa er med de förträffligaste hälsningar och låta er veta att ni hedrade oss med er hedersbetygelse i den mest välsignade stund och vid det förträffligaste tillfälle, ett kärkommet tecken att ni inte glömt mig såsom jag trott, då ni på en lång tid inte skrivit till mig. Jag har höjt brevet som en krona på mitt huvud och gjort det till ett ljus och fröjd för mitt öga. Jag bröt dess sigill och er talkonsts pärlor och det ni omnämner och antyder har fängslat min tanke och fröjdat mitt öga. Allt jag läste i ert brev har satt reda på mina tankar samt förjagat all tvivel och misstanke ur mitt hjärta, att en förändring från er sida skett beträffande den vänskap med vilken ni hedrade mig under de glada tiderna jag tillbringade med er i fåfänglighetens stad.[242]

Dessutom erfor jag den djupaste sorg över den svåra sjukdom med vilken ödet hemsökt er, vilket förundrade mig mycket då ni varit frisk i nordens köld ända tills detta. Jag tackar Gud, den högste, att han återställt er hälsa och ber honom, som är mäktig och härlig, låta er njuta av god hälsa och må bra.

Jag gladde mig stort då ni berättade att kejsaren belönat er för era stora förtjänster och ert bemödande att gagna vetenskaperna genom att i nåder förläna er den ansedda stanislaiorden,[243] vilken utmärkelse ni väl förtjänat och även mera. Ack, att jag vore där att lyckönska er men jag framför er här i mitt hjärta den uppriktigaste lyckönskan, som jag ber er mottaga. Jag var mycket förtjust över det ni berättade mig om examen vid institutet och om dess aktiviteter, samt att ni tillbringat hela sommaren på landet och andra glädjande nyheter. Ack, att jag vore i tillfälle att framföra er ett glädjebudskap sådant ni framfört mig! Må Gud fröjda er med allt gott!

Jag för min del tillbringar nu min tid på ett sjukhus, sysselsatt med behandlingen av femtio patienter. Under dagens lopp hör jag ej annat än deras klagan, ser ej annat än deras elände och känner endast den obehagliga lukten av sjuka kroppar. Den enda glädje vi har är då som resultat av vår behandling, de blinda åter se och de som på kryckor inkommit till sjukhuset på sina egna ben gå därifrån. Vår lärare, sjukhusets föreståndare och den förste av professorerna i medicin, är en lärd läkare och berömd vetenskapsman vid namn Törnroth. Genom hans undervisning har jag gjort framsteg i denna vetenskap oaktadt den ringa tid, under vilken jag ägnat mig åt den. Vägen till kunskap i denna vetenskap är lång och det är ingen hemlighet för mig, att jag inte kan vinna någon fullkomning häri under denna korta tid. Det jag önskar är att kunna bota mig själv ifall andra läkare inte finns mig tillhanda vid sjukdomar, från vilket

Gud bevare! Men jag är högst främmande i denna vetenskap och gör därför mitt yttersta för att göra mig förtrogen med den.

Vad beträffar mina bemödanden med det arabiska språket, så har jag ej upphört att vinnlägga mig om det och min passion för den ökar konstant. Under denna tid har jag läst femhundra nätter av ”Tusen och en natt”[244] samt ett antal dikter, såsom al-Shanfarās *qaṣīda*[245] m.fl., vilka finns i de Sacys bok,[246] några *mu'allaqa*-dikter[247] och annat. Dikterna bereda mig stor svårighet, men med uppbjudande av all flit och med hjälp av en kommentar av de Sacy har jag äntligen lyckats förstå dem och också lärt mig några utantill. Härutöver har jag med största förtjusning läst några av Ḥarīrīs *maqāmor*[248] och ytterligare har jag studerat ”al-Alfīya”[249] och oaktadt dess svårighet förstått den med hjälp av två kommentarer, den ena en arabisk tryckt i Egypten och den andra en fransk kommentar av de Sacy. Jag tror mig ha gjort vissa framsteg i att förstå vad jag läser men jag är rädd att jag helt glömmer det talade språket då det här inte finns någon att tala med på detta språk. Jag har ingen rätt att uttrycka mig så här men ni, min lärare, vet bättre än jag hur ringa mina kunskaper i ert språk ännu är.

Jag skickar detta brev med en sjökapten som varit intagen på vårt sjukhus och som nu efter att ha återfått sin hälsa beger sig till S:t Petersburg för att besöka sin far och sina släktingar. Han har lovat att gå och söka upp er samt underrätta er, att jag är frisk och mår bra. Jämte brevet skickar jag er en tysk bok i förhoppning att ni vill motta den såsom en gåva av er elev. Boken behandlar Khillāwīs poesi.[250] Kanske kan läsningen av den bereda er glädje under den kommande sommaren, må ni sen befinna er vid den tiden i Egypten eller i S:t Petersburg. Ack, att ödet skulle föra oss samman, att vi i varandras sällskap i ert lyckliga land kunde fröjdas åt det tyska språkets finesser.

Ifall den arabisk-franska ordboken blivit tryckt, hoppas jag att ni skickar den åt mig med bäraren av detta brev. Hans namn är Eales och han skall återvända hit efter ungefär en månad och lovade infinna sig hos er före sin avresa från S:t Petersburg. Likaså hoppas jag att ni hedrar mig med några rader, ty intet bereder mig en sådan glädje som den, jag erfar av att läsa en hälsning från er.

Har ni för avsikt att tillbringa våren bland ryssarna eller vill ni hedra mig med ert sällskap på resan till ert land? Jag kommer nämligen att i varje händelse resa dit, om Gud vill. Om vi reser tillsammans, vill ni resa över Tyskland eller genom Ryssland? I varje fall skulle resan genom Tyskland skänka oss större glädje än resan bland ryssarna, trots att den är något längre och dyrare. Jag för

min del skulle utan tvekan föredra den förra och även ni har rest genom Ryssland, då ni anlände till S:t Petersburg, och känner sålunda detta lands invånare bättre än de förtjäna. Dock väntar jag på underrättelser från er och har ingen annan önskan än den ni har. Tadla inte er elev för detta långa brev innehållande fel i ert språk och nyheter som irriterar er.

I dag har vi den sista dagen av detta vårt kristliga år och ungefär efter en månad börjar enligt min beräkning ert *hijra* år.[251] Måtte Gud den högste förläna er all välsignelse och låta er sund och frisk börja varje nytt år och låta er uppnå allt ni åstundar! Farväl!

Skriven av eder ringa elev
Georg August Wallin
Längtande att sammanträffa med min lärare blid,
trogen i vänskap och kärlek, trogen i tiders tid,
Slutet av *dhū al-qa'da* 1258 [252]

Till Muḥammad ʻAyyād al-Ṭanṭāwī
Helsingfors 10/4 1843

بعد السلام التام والتحية والاكرام فقد ارسلت لكم في اواخر ذى الحجة مكتوب صحبه كتاب نمساوى مع رئيس بحرى اسمه أيّلّس الذى راح الى بتربرغ ليزور والده وقال انه يرجع هنا بعد شهر وودعنى انه يروح يفتش عليكم قبل رواحه من طرفكم ليأتينى بسلام من حضرتكم وقد انتظرت رجوعه جدا شهرا شهرين ولقيته اخيرا هنا على السكة وسألته عن ذاتكم وقال انه ترك في بيتكم الكتاب والمكتوب وفتش عليكم بعدين مرة مرتين ولكن ما تشرف بلقايتكم فى البيت فانى لذلك انقطعت اخبار من حضرتكم ولا اعرف ما قصدتم من شان السفر الى مصر الشتاء ده وانى ان شاء الله تعالى اروح من هنا بعد شهرين تقريبا وان ما اتشرف بصحبتكم فى السكة لاروح وحدى من بلاد النيمس وان نروح معا فلكم الحكم باى الدرب نأخذه هذا وبعد كاتبتكم سافرت الى مدينة اوبو بعيدة من هنا بمأتين ورست لازور واودع اختى التى متزوجة هناك ولها سبعة ولدا وما قعدت عندها الا عشرة يوما هذا وقد عرفت من الجرائل ان توفى مقدمكم ادلون وارغب جدا اعرف حال مدرستكم الآن وان عزمتم على القعود فى بتربرغ ام على الرجوع الى بلادكم السعيد واترجاكم تكاتبونى عن قريب وتخبرونى بما عزمتم من وجه السفر وبغيره من الاخبار من ذاتكم ولا تعوزون تكتبون عنوان المكتوب الىّ الا بالعربى الا انكم ترقمون اسم مدينتنا بخطنا وهو Helsingfors وتروح البصطة من بتربرغ الينا كل يوم الاربعاء والسبت ودمتم فى حفظ الله ورضاه والسلام

١٠ ربيع الاول ١٢٥٩
من تلميذكم وخليلكم
Georg August Wallin

Shaikh Muḥammad ʻAyyād, må Gud beskydda honom och värna honom från allt ont!

Efter de fullkomliga hälsningarna och uttrycken för respekt. Jag sände er i slutet av *dhū al-ḥijja* ett brev tillsammans med en tysk bok med en sjökapten vid namn Eales. Han reste till S:t Petersburg för att hälsa på sin far och uppgav att han ämnade återvända hit efter en månad. Han lovade mig att han skulle gå och uppsöka er före sin avfärd från S:t Petersburg för att få en hälsning från er till mig. Efter att under några månader ivrigt ha väntat på hans återkomst träffade jag honom slutligen på gatan och frågade honom om er. Han sade sig ha lämnat boken och brevet i bostaden och senare uppsökt er några gånger utan att ha fått äran att träffa er. Således har jag inte fått underrättelser om er och känner inte till er avsikt beträffande resan till Egypten kommande vinter. Vad mig ankommer så reser jag, om Gud så vill, härifrån om ungefär två månader. Ifall ni inte hedrar mig med ert resesällskap reser jag ensam genom Tyskland; men om vi reser tillsammans åligger det er att välja vilken väg vi tar.

Slutet av januari 1843.

Sedan jag skrivit er det ovan nämnda brevet reste jag till Åbo, en stad tvåhundra verst härifrån, för att besöka och ta avsked av min syster som är gift därstädes med sju barn. Jag dröjde blott tio dagar hos henne.

Jag har erfarit från tidningarna att er chef Adelung har avlidit. Därför är jag stort nyfiken på hur det nu är med ert institut och huruvida ni ämnat stanna i S:t Petersburg eller att återvända till ert land. Jag ber er att med det snaraste skriva till mig och meddela mig ert beslut beträffande resan och andra er berörande nyheter. Ni kan skriva adressen på brevet till mig enbart på arabiska men namnet på vår stad med vår skrift, d.v.s. Helsingfors. Posten från S:t Petersburg avgår varje onsdag och lördag. Gud beskydde er även framledes och vare tillfreds med er!

Hälsningar från er elev och vän, Georg August Wallin

Den 10 *rabīʻ al-awwal* år 1259 [253]

Till Johanna Maria Wallin
Hamburg 13/8 1843

Goda Mamma!
Med par ord får jag underrätta Er hemmavarande att vi efter 14 dagars resa sista fredag ankommo till Travemünde; derifrån genast med en vagn afgingo till Lübeck och Lördags morgon vidare derifrån med Deligence hit till Hamburg; der jag nu kommer att göra en liten halt för att rätt besinna mig hvilken väg jag nu vidare skall ta. Resan var något lång – första veckan hade vi stark blåst och motvind, den andra veckan det vackraste väder men mest stiltje. Om bord började jag redan ett bref till Mamma, men det får följa framdeles med Staudinger hem. Deri skall jag utförligare skrifva om resan och annat. Nu sitter jag här på ett hyggligt värdshus i ett rum i tredje våningen så stort ungefär som Mammas väfstolskammare men med fem stora fenster med utsigt åt ett torg, kallad Gänsemarkt eller Gässtorget,[254] ehuru jag ännu ej hört något Gåskackel här; men väl ett beständigt farande och pisksmällande hela dagen och natten igenom. Jag har för öfrigt mått mycket väl så under sjöresan som nu på land och hoppas att det skall fortfara så för mig som för Er hemma. Förargligt var att Schlafrocken med de andra sakerna som skulle medfölja den ej kommo om bord, men det går väl dem förutan ock. – Hamburg tycks vara en treflig stad, rik och välmående – på alla ansigten skiner glädjen och välmågan på den bästa som på den sämsta och i dag på Söndags morgonen tycks folket bege sig ut i det gröna med pick och pack: ty jag ser oupphörligt vagnar af alla slag färdas fram och åter med hela familjer. Här tycks man rätt villa njuta frisk luft och det gröna. I går afton hvimlade af folk i de vackra och många promenaderna till inemot kl. 11 i den ljusaste månskensafton; men mörkt var här redan före kl. 8. Förfärligt är att se huru elden har härjat här[255] för ett år sedan; men redan är nästan allt under byggnad och en stor del redan färdig. Byggnadsarten är gammalmodig små höga hus i fyra fem våningar med gafveln utåt gatorna, som på sina ställen äro ej stort bredare än våra trottoirer. Dock finnas här quarter som äro granna och praktfulla äfven. Men helt annat utseende ha städerna här än hos oss. Hvad mest behagar mig är den stora rikedom på gröndt och promenader som finnes här öfverallt och de glada och frodiga ansikten man ser så i städerna som på landet. Bondgårdarne vi foro förbi

voro alla af sten utsökt snygga och nätta och fälten rika och yppiga med inga andra gärdesgårdar än af löfbuskar, hvilka ge landet den allra vackraste garnering. Men jag vill sluta nu för att skrifva desto mer i nästa bref, då jag väl ock kan underrätta Mamma hvart jag härifrån tar vägen. Helsa August när Mamma skrifver till honom från hans Bror.

Hamburg d. 13 Aug. 1843

Till Johanna Maria Wallin
Hamburg 18/8 1843

Goda Mamma!

Detta bref börjar jag den 9 Augusti om bord på vår Skonert en vacker vindstill dag sedan vi nyligen färdats förbi Bornholm och Skånes höga sandiga stränder i ett sällskap af omkring 20 till 30 andra fartyg som gå samma kosa som vi en del och en del Gud vet hvart i verlden. Häraf ser Mamma således redan att vår resa ingalunda varit hastig; men i anseende till de ogynsamma vindar som beständigt kommit *emot* oss, dock snar nog. Då vi skiljdes på Helsingfors strand såg Mamma huru vår Kapten redan hissade ankar och några segel så att när jag kom om bord var fartyget redan i gång och resan börjad. Jag slapp således åtminstone att ligga på rädden och vänta på vind. Kommen om bord slog jag hand med Kaptenen och mina reskamrater yngre Pacius, Skräddarn Staudinger och en Tobaksfabrikant från Petersburg. Kort derpå, då vi hunnit nära Sveaborg kom ännu en femte Passagerare Handlanden Holmberg. Då jag sett mig ikring litet på fartyget hörde jag efter mina saker och fann nu att de som Marie ensam gått med ej kommit om bord, således hela mitt snusförråd och mitt the, schlafrock och annat. Jag blef väl först något nedslagen i synnerhet för mitt snus, hvaraf jag nu till proviant för resan hade min näfverdosa knappt full; men när jag besinnade att jag nu begaf mig ut på en färd, der snus och the och den bequämlighet schlafrocken ger blefve det minsta jag komme att umbära, gaf jag mig snart till freds. Också har min dosa, som hemma räckte knappa tre dagar, nu räckt ända tills i går det vill säga 11 dygn och i dag har jag jämnte Tobaksfabrikanten preparerat mig snus af tuggtobak som jag fick af Kapten och vi ha fått deraf ett ypperligt snus. Hvad mäst grämde mig att det blef efter var min Koran,

den stora arabiska boken, i ena paquettet och bössan; men de äro saker, som lätt kunna fås igen. Hvad resan beträffar har den varit långsam som mamma ser. Genast andra dagen fingo vi motvind och tämmeligen starkt väder, som blef än starkare om Söndags eftermiddagen, då alla mina reskamrater blefvo sjuka; men icke jag. Det starka vädret och motvinden fortforo sedan mer eller mindre mest hela veckan till fredagen då vi fingo god vind och sträng blåst så att vi kommo ett godt stycke ut i Östersjön ända till Gottland. Men Lördagen var slut härmed och vi fingo på oss en liten ordentlig storm, som gjorde så mycket mera omak, som den var stam emot. Sedan ha vi haft vackert väder dels med dels motvind men så svag kultje att vi än ha omkring 36 mil quar till Lybeck. För öfrigt har jag varit frisk hela resan, ej haft någon känning alls af sjösjuka, och befunnit mig vid ovanlig välmåga, haft en verkligen glupande appetit och med den största smak slukat gröt och ärter, den vanliga kosten om skeppsbord och dessutom allt annat som blifvit framsatt. Men att fylla tiden mellan de trenne mål-tiderna om dagen har varit svårare. De första två tre dygnena sof jag oupphörligen både dag och natt men sedermera har sömnen ej varit så god. Läsa och arbeta har ej eller velat gå i den trånga Cajutan också har lust dertill felats; så att det öfverhufvud varit mera tråkigt, i synnerhet i förra veckan då vädret var fult och kallt och blåsten så stark att man måste stå säkert på benen för att ej falla och kamraterna voro så sjuka att jag af dem ej hade något sällskap blott leda att höra deras klagan och se deras ynklighet. Nu är vädret [vackert] och varmt så att man gärna kan sitta i skjortärmarne på däck och gå och simma. Också bidrager hoppet att snart ändteligen komma fram till trefnaden ehuru åter nu småningom provianten börjar lida till slut för Kaptenen och Cigarerne för Passagerarne. Nätterna äro redan här ehuru ej så långt ännu från Helsingfors kolmörka, men nu upplysta af det härligaste månsken, och det gör mig stor fröjd att som i går natt sitta uppe i den ljumma luften och i månskenet räkna fartygen omkring oss, som vi alla segla förbi och betrakta blänkfyren på Christiansö,[256] som några sekunder flammar upp och sedan sjunker till en helt liten knappt märkbar matt stjerna vid horisonten och sedan åter efter några sekunder blir lika klar igen, och åt andra sidan såg jag fyren på Bornholm. Skada att vi passerade denna ö nattetid; ty om dagen skola alltid små båtar pläga komma ut och bjuda fisk och andra munförråder. – Nu är alldeles stiltje öfver hela hafvet och jag tänker begagna mig deraf för att simma.

Fortsättning sedan gårdagen. Stiltjen räckte ända till kl. omkring 5, då vi fingo en liten nätt kore som förde oss under natten omkring 15 mil så att vi i dag morgon då vi uppstego lågo framför Danska öarne Möen och Falster. Sedan lugnade det af redan bittida på förmiddagen så att vi hela dagen och allt ännu kl. omkring 4 ligga här och betrakta *hvita Möns*[257] (såsom sjömännen kalla ön)höga på ena sidan alldeles brant i hafvet nedsjutande krit berg och Falsters låga stränder, som här och der så alldeles försvinna att man tycker det träden omedelbart resa sig upp ur sjön. Dock detta allt sedt genom Kikaren, ty vi torde ändå ligga omkring tre mil ut ifrån landet. Oss återstå ännu omkring 15 mil till Lybeck och kommer Kultjen i dag som i går hoppas vi vara framme i morgon bittida – således efter en 14 dagars lång resa, jämnt så lång tid, som jag hemma först beredde mig på. Vädret har varit utomordentligt vackert, vattnet blommar och är deraf alldeles tjockt,[258] dock simmade jag i dag äfven. – *Fortsättning i Hamburg* d. 11 om fredags morgon [kom] vi slutligen fram till *Travemünde*, utloppet af den lilla flod, som går förbi Lübeck här ut i Östersjön. Här är en liten stad jämte badanstalt. Stället är fridfullt och vackert med öppen utsigt åt hafvet och på ena sidan de rika Mecklenburgska på den andra de Holsteinska fälten. Sedan vi här intagit en dugtig frukost, begåfvo vi oss Kaptenen inberäknad, på en vagn med två hästar, till Lübeck efter omkring 2 timmars färd igenom ett land, som öfverallt mera liknade en trädgård än åkerfält. Hela vägen åkte vi igenom en fortgående allé, på somliga ställen bestående af stora höga och gamla löfträn, på andra af ännu mera unga och småa. Hvart man såg möttes ögat af stora massor löfskog och rika åkerfält och nätta byar eller enstaka bondgårdar, så snygga och nätta, med hvita gardiner för fenstren, byggda alla af sten, och rikt välmående folk så frodiga och förnöjda, så man just kunde se att lifvet var dem en glädje ej någon börda. I Lübeck tillbragte vi den öfriga delen af dagen. Jag gjorde en kort vandring genom den ej särdeles stora staden, som är gammal och underligt byggdt. Husen äro mest 3, 4, 5 våningar höga och alldeles smala med gafveln utåt gatan, byggda alla af sten och orappade, röa tegelstenar och hvita ränder emellan. På aftonen var jag med Staudinger på Tivoli-Theatern. Så kallar man en theater, som är uppförd i en trädgård, scenen som vanligt med coulisser och decorationer, men platserna för åskådarne under bar himmel. Här suto fruntimren 4 vid ett litet bord, de flesta med en strumpsticka eller något annat arbete i hand med sitt

glas lemonad eller à la glace eller något annat framför sig, arbetade, njöt sin förtäring och såg under allt detta på spektaklet. Under mellanakterna satte man sig i rörelse och spatserade omkring i trädgården, som var liten men nätt. Vädret, som hittils varit fult var i dag särdeles vackert och så har det äfven sedan dess fortfarit. Tivoli theatern behagade mig utomordentligt, ej för spektaklets skull som var högst miserabelt, och för hvars skull just ingen tycktes komma hit, utan för det fria lifvet i friska luften. Publikum var lugnt och ordentligt, knappt på applauden, som ✂ ock ej förtjentes – alla menniskor tycktes mig här likna hvarandra så till utseende som sätt att vara – de vackra quinnorna hade alla ett tycke af Julia Schäffer eller hennes systrar, mer eller mindre judeansigte, men alla blomstrande af välmåga med röda kinder. – Lördags morgonen begåfvo vi oss alla 6 finnar med Deligencen till Hamburg dit vi anlände middagstiden. Landet och folket var sig lika här öfverallt. Sittandet i vagnen, så bequämt den ock var inrättad blef olidligt tråkigt och så mycket än i början mina ögon flögo omkring på det rika landet och de stora härliga löfskogarne, så somnade jag dock slutligen in i vagnen. I Hamburg här gjorde jag strax på eftermiddagen på egen hand en liten vandring i staden, och fann den till det närmaste lik Lübeck med höga smala hus så fullsatta med fenster att man ej ser muren vidare än emellan våningarne, gatorna trånga och krokiga, men dock på sina ställen utmärkt vacker och storstadsaktig; hvad som mest redan på min första vandring och allt sedan behagat mig äro de många promenader, som finnas här öfverallt. Staden nämligen är rundtomgifven af en så kallad vall, öfverallt kanske så bred som vår hela promenad emellan gröna planken. På denna vall är liksom i vår promenad en stor väg, som befares här med vagnar och på ömse sidor tvänne vägar för fotgängare, alla dessa vägar bildade af 4 rader trän, såsom hos oss, men här äro de stora och gamla. På sluttningen af vallen, åt grafvarne till som äro fulla af ett grönt tjockt smutsigt vatten, äro äfven trän och buskar, som till en del hänga ner i vattnet. Dessutom äro otaliga promenader och trädgårdar i sjelfva staden och rundt omkring i förstäderna och dessutom en otalig mängd af byar, dit menskorne här alla dagar vallfärda. Och sannerligen jag kan ej begripa huru den mängd menniskor jag såg här sista Söndag kan rymmas i de små kryphål man här ser. Jag var nämligen då i ett sällskap handtverkare, hos en af hvilka jag var bjuden till middag med Staudinger, och hvilka voro så gentila och hyggliga som nånsin några hos oss, utrest på

järnvägen till en Bergedorff. Der voro omkring 8 stora värdshus eller så kallade Pavillons, hvilka alla voro fulla med folk utom den oräkneliga mängd deraf, som voro i rörelse ute: i somliga af dem dansades i alla var musik. I en var en stor samling som det tycktes, mest af tjenstefolk, som dansade hurtigt på. Det som mest roade mig der var att se deras hopsvals.[259] En Cavaljer tog en dam, trillade först helt makligt något varf omkring salen, spatserade sedan åter med sin dam under armen något varf och sedan gjorde de åter en liten knyck på rumpan och så gick det igen i vals och så gick det på. På ett annat ställe var fullt af sjömän med sina damer; men såg jag det underliga att karlarne dansade med hvarandra och quinnorna likaså. Det sällskap i hvilket jag var hitkommen voro dock ej med mig på det sista stället, som tycktes vara mera ruskigt, men roligt att se. De fleste af mitt sällskap hade sina fruar med sig och så handtverkare de voro så försäkrar jag man finner hos oss få Stats Rådinnor så gentila som dessa. De äro dessutom särdeles glada och fryntliga, så att man genast är just som gammal bekant med dem. Middagen jag åt hos skräddaren började med en sorts Lingongröt med mjölk, som dock hade bättre smak än vanligt hos oss; ty denna var uppblandad med Hallon, som gaf den en mycket fin smak, vidare ett ypperlikt Kött med potates och alla möjliga sorts grön ⁂ saker, hvaraf man här i allmänhet äter mycket och sedan körsbär och päron till desert. Sedermera var jag äfven en gång till middag hos Pacii mor och fann tillredningarne där nästan desamma. När vi om Söndags afton kommo till staden var öfverallt fullt på gatorna och af andra bekanta, som samma dag varit utresta åt andra håll erfor jag att öfverallt varit fullt med menniskor, så att när man besinnar hvilken förskräckliga mängd af förlustelse ställen här finnas och att staden i alla fall ej är någon särdeles stor stad, kan man lätt finna huru begärligt på nöjen menniskorna här äro och huru de beständigt vilja lefva i friska luften. Också ser man här alltid och öfverallt på alla stunder på dagen folket här i rörelse, i synnerhet stora grupper af barn som med sina sköterskor springa omkring i det gröna och i alléerna. Väl torde den stora rikedom på grönt som är här öfverallt och den ringa kostnad, hvarmed man här kan roa sig mycket locka folket ut; men nog måste det äfven ligga till någon del i sjelfva folkets lynne. Förskräckligt är att se huru elden här har härjat; men allt är åter i fullt arbete, och länge torde det ej dröja förr än största delen åter är uppbyggd; men man fuskar äfven här så

med byggeraget att nu inom en kort tid tvänne om intet flere nyss uppbyggda ända till tredje våningen färdiga hus ramlat. Så att man ser ej allenast Ryssen kan fuska, äfven tysken kan det och lika mycket som Ryssen. Så är det äfven med handeln. Har man något att köpa här så får man pruta oftast lika mycket som i Petersburg. Så hände nyligen jag köpte en öfverrock, för hvilken de begärde omkring 27 Rb. och som jag sedan fick för 15 Rb. Det var väl hos en Jude; men de egentlige Tyskarne, som här ibland kallas de *hvita judarne*, äro ej stort bättre. Så mycket jag här sett och så mycket än återstode mig att se, ock så glada och vänliga menniskor man här träffar öfverallt, så blir det mig dock tråkigt att ha intet annat än göra än att gå omkring och gapa, utom det att tiden skyndar på mig, hvarföre jag i morgon bittida det vill säga efter 4 timmar; ty nu är kl. ½ till 2 på natten, går om bord på Ångfartyget Havre för att afgå till Havre och Paris. Jag har nämligen ännu engång ombeslutit, då jag ändtligen kunde vinna det öfver mig sjelf att ej besöka London. Jag är nöjd med mitt beslut; ty ett högst tvänne veckors vistande i London kan ej gagna för de pengar det komme att kosta. Derföre går jag nu först till Paris derifrån dels med ångbåtar och järnvägar men hufvudsakligen med Deligence till Marseille och sedan åter med ångfartyg till Egypten. Farväl till dess, ty dessförinnan torde jag ej få lägenhet att skrifva. I Paris torde jag komma att dröja 1 eller 2 veckor men den öfriga delen af vägen skall jag skynda mig så att jag dock hoppas kunna vara i slutet åtminstone af September i Alexandria. – Med Pacius, som låft gå upp och helsa på Mamma, skickar jag tusende hälsningar åt Er alla – hans gamla präktiga men sjukliga mor hade ej mer 3 veckor fröjden att se honom hos sig efter 4 års skiljsmessa. Likaså lofvar Staudinger, som hela tiden här varit min bäste och trogne följeslagare, sjelf komma upp för att låta Mamma veta huru jag dock öfverhufvud allt hittils befunnit mig väl och varit munter. – Tusende saker hade jag väl än att berätta och skrifva om men papperet blir slut och jag vill än försöka att sofva någon liten stund före afresan dock ej såsom Backman.[260] Faren väl I alla der hemma och frukten ej att jag skall fara illa.

Hamburg Fredags natt d. 18 Aug 1843 Georg

Till Adolf Iwar Arwidsson
Paris 22/9 1843

Högädle Herr Bibliothekarie!
Anseende försigtigheten fordra att, på tvänne olika vägar, söka framskaffa härhosgående bref, hvars säkra och skyndsamma framkomst är af högsta vigt, har jag, sedan det ena härifrån afgått den vanliga postvägen öfver Berlin och Petersburg, tagit mig friheten till Tit. adressera detta andra af samma innehåll, bedjande ödjmukast det Tit., godhetsfullt ursäktande en ehuru obekant landsman det besvär han derigenom förorsakar, måtte det snarast möjliga antingen genom posten eller hällre, om sig göra låter, med ångfartyget, skicka det öfver till Helsingfors. För de dermed möjligen förenade kostnader har jag anmodat Cons. Borgström att genast, vid derpå erhållen uppgift hålla Tit. skadeslös. Öfvertygad, som jag hoppas Tit. bör vara, att blott den högsta nödvändighet och olyckan att ej äga någon enda bekant i Stockholm kunnat förmå mig häri ta Tit. godhet så mycket i anspråk har jag äran med djupaste vördnad och högaktning teckna mig
Högädle Herr Bibliothekariens ödmjukaste tjenare
Paris d. 22 Sept. 843
Georg Aug. Wallin
Docens i Orientaliska Litterat. vid Univ. i Helsingfors

Till Johanna Maria Wallin och Natalia Sofia Wallin
Marseille 20/10 1843

Mor och Syster!
Tvifvelsutan han I ehållit mitt sista bref jämte mundtliga hälsningar och underrättelser från mig från Hamburg genom Pacius och Staudinger, den siste från vårt land, som den 19 Aug. följde mig om bord till ångfartyget Havre, som då gick af till staden af samma namn. Resan dit var något långsam emedan fartyget var mera dåligt, nu äfven särdeles strängt lastadt och vi då och då under vägen hade strängt motväder, en natt till och med en liten storm. Mine annors också något tråkige reskamrater gjorde sjösjukan, som under hela resan förtog dem appetiten och modet ännu tråkigare. Färden

gick först hela lördagsförmiddagen på Elben, hvars närmast Hamburg vackra men låga stränder höllo mig en stund pigg, men den sista genomvakade natten, som särdeles uttröttat mig med inpackning och brefskrifvning, tvang mig efter intagen frukost att krypa till kojs och lämna betraktandet af landet och, hvad mer roade mig, af de stora ståtliga Engelska ångfartygen, som gingo ut en god stund efter oss men ganska snart foro förbi oss och af de tallösa andra små farkoster som rörde sig på den breda floden – vädret var dessutom vackert och inbjudande till detta vackra spektakel; men ögonen föllo igen på mig och jag halft redan ångrade och förargade mig att ej vara på ett Engelskt i stället för det Franska ångfartyget; men nog af sömnen slöt mina ögon och med dem mina tankar och jag vaknade först vid skramlet af knifvar och gafflar och tallrickar som kl. 4 ordnades till middagen. Vi befunno oss nu på öppna hafvet och så gick det nu oafbrutet framåt dels med vackert dels med fult väder, dels med god dels med dålig vind ända till Tisdags afton den 22 då vi med det fulaste regnväder löpo in i hamnen af Havre. Onsdagen den 23 upptogs af visitation af våra saker, som här är mycket sträng och viserandet af våra pass och när vi voro färdige dermed var det för sent att tänka på affart denna dag. Ehuru vädret var fult gick jag dock ut med en Wienare som varit min reskamrat hit på ångfartyget och händelsevis kom att bo i samma rum med mig på värdshuset der vi togo in i Havre, emedan der då ej funnos flera rum lediga. Staden har det vackraste läge man kan tänka sig: på ena sidan det stora öppna vida hafvet, på den andra en vik deraf, i hvilken Seine floden faller med en stor vid mynning, stränderna rundt omkring [med] mycket höga sluttningar, ofvantill betäckta med skog eller annan grönska, så småningom sänkande sig till närmare vattnet, hvari de slutligen brant stupa ner och visa en sandmur, som säkert af vattnets och stormens ras deremot, gifvit den ett fullkomligt utseende af en fästningsmur. Sådan var äfven hela den långa stranden af Normandiet, längs hvilken vi seglade, och tycktes vara en af naturen bildad fästning emot England, som syntes på andra sidan: men det sednare med sitt Dovre förekom mig dock högre. Isynnerhet gladde jag mig Tisdags aftonen då jag midnatts tid stod på däcket och i det vackraste väder och under en stjernklar himmel under mig betraktade det i kölvattnet af vårt fartyg perlgnistrande hafvet till höger tvänne båkar, som lyste från England, till vänster tvänne blinkfyrar från Frankrike och ofvanom mig de tindrande stjernorna, hvaraf

äfven tvänne lyste framför de andra nämligen Nordens och Söderns stjernor. Men till Havre igen – sjelfva den egentliga staden, som ej är särdeles stor ligger i djupet af en sådan sluttande Normannisk strand, genomskuren af canaler, fulla med skepp och fartyg från alla verldens ändar, hvilka man här har det sällsamma nöjet att se ligga än i fullt vatten, än på torra landet. Här är nämligen stark ebb och flod, så att hvarje sjette timma faller vattnet ut och fyller sig igen. Ehuru jag var berädd derpå och redan i Hamburg hade sett detta ehuru i ringare grad, var jag dock högeligen förundrad, då jag om morgonen steg upp och genom fönstret, som vättade utåt hamnen, tittade ut och såg fartygen ligga i gyttjan så att jag såg kölen af dem; men hvad än mer roade mig voro pojkarne och gubbarne och gummorna som stego och trampade omkring till knäs i den djupa gyttjan för att söka skatter som möjligen förlorats deri. Derunder hämtade mig den här så kallade *la bonne*, det vill säga quinnan som städar rummen, in mitt caffé, som här och öfverhufvud öfverallt i Frankrike smakar helt annorlunda och tusenfalt bättre än annorstädes jag haft tillfälle att smaka det och jag har här redan fått en försmak af det äkta Mokha caffet och blifvit redan här en stor älskare deraf. Theet som hemma var min älsklings dryck och hvarförutan jag nästan tyckte mig ej en afton ej kunna somna lugnt, har jag, sedan jag lämnat Hamburg, der jag fick ett utmärkt godt the, druckit blott tvänne gånger i Frankrike, den ena första aftonen i Havre emedan vädret var så ruskigt och regnigt, den andra just nu i Lyon, der vädret är fullkomligen lika fult och emedan jag just skrifver till Er på en stund då I sitten troligen vid Ert trefliga thebord. Jag sitter nu i en liten kammare, hvars enda fenster vätter utåt en gård jämnt så stor och bred att jag med utsträckta armar kanske just jämnt räcker från ena endan till andra. Fenstret så stort det ock i sjelfva rummet ser ut att vara är sålunda nära omslutet af trenne sig 4 våningar högt sträckande väggar, och som det är i andra våningen får jag titta högt upp för att få [se] en liten fyrkantig bit af den ehuru nu tjockt molnbetäckta och regnande dock litet ljusgifvande himmelen. Den öfriga delen af rummet är upptaget af en stor säng med gardiner, som kunde rymma minst 4 personer. Med största nöd har jag kunnat hala ett litet bord fram för att skrifva detta bref på och äta min middag kl. 6. Derefter ville jag smaka på theet här och beställde mig det. Så hämtades mig en kanna och en skål; ty här dricker man theet så väl som oftast caffet, ur en *skål* eller spillkum just sådan ungefär som vi bruka

hemma till såsskål och dertill får man en stor matsked för att röra om sockret. Men i ordning med frågorne – jag var vid Havre. Så fult och småträgnande vädret var den dag jag var deröfver kunde jag ej hålla mig att gå och simma i Nordsjön. Vädret var från hafvet och vågorna vräkte in höga mot stranden der badinrättningen var och vattnet hade en bitter stark sälta, hvars make jag alldrig än känt och hvarmed vårt vatten på långt långt när ej kan jämnföras, och som jag sedan mest hela dagen ännu efteråt tyckte mig känna i kroppen. Men hvad som mest förundrade mig och säkert äfven mest skall förundra och kanske skrämma Er var att i detta oändliga tal af badare, som der voro Fruntimmer och herrar badade i öppna sjön om hvarannan. Hvar och en klädde af sig uti ett litet numreradt för hvar och en enskilt bestämdt skjul på stranden ett godt stycke från vattnet emedan floden annars skulle föra bort det, och derifrån spatserade man helt tranquilt ut på smala plankbroar i hafvet, sålunda att längs den långa stranden först en viss terrain är bestämd för herrar, omedelbart derintill en för fruntimmer, närmast derinvid åter en för herrar och derbredvid en åter för damer, så att de råkas alla pêle mêle uti vattnet om de villa. Dock bör härvid märkas att fruntimren äro uti en fullständig badcostym täckta från hufvud till [fot] ⁎ så att blott ansigtet synes. Det förstås att med denna costym coquetteras lika mycket om ej mera än vanligt och jag såg en som badade närmast mig costymerad à la turque som var så intagande och vacker, som någonsin någon Najad[261] eller sjönymph kunnat vara. Äfven förstås af sig sjelf att herrarne ha simbyxor, som fås vid ingången till badinrättningen. Efter badet gick jag och spatserade omkring. Den sluttning, i hvars slut den egentliga staden och hamnen äro belägna, är upptagen af en förstad eller villor eller hvad det månde vara, nog af den är fullbyggd med vackra stenhus, hvart och ett omgifvet af en trädgård och deremellan gå gator slingrande sig uppåt, emedan de blefvo för branta om de gingo rakt upp, ända upp till den högsta toppen, som utgör en stor vidsträckt flacka med den härligaste utsigt öfver hela trakten. Hvarthälst man härifrån ser allt skönt: Hafvet utan land framföre – under sig sluttningen med sina vackra villor och trädgårdar, som sänka sig ner till staden med sina canaler fulla med skepp – längre bort på samma sida den stora djupt in i landet gående hafsviken, på hvars ena sida Seinen faller ut och på de andra omgifven af fästningslika stränder och på fastlandssidan utsigten öfver Normandiets rika fält med der kringströdda

hjordar. Detta var åtminstone för mig bland det vackraste jag sett. Men anblicken från staden af den terasslikt sig höjande sluttningen var ej heller sämre. Öfverhufvud var Havre i alla afseenden en stad, som behagade mig nästan mer än alla andra som jag hittills sett och tyckte mig gärna här ha velat tillbringa några veckor en vacker sommar; men dertill kan framdeles bli tid, nu var det ej. Den 24 således om morgonen gingo vi om bord på ett litet ångfartyg allt ännu under mulet väder och stark blåst, som häfde höga vågor in i hamnen, derifrån vi gingo ut. Roligt var det i synnerhet att se när vi just hunnit ur hamnen, der vågorna dock bröto sig något i sin styrka, ut på flackan, der hela Nordsjön låg på och gaf fartyget en knuff, så att alla Passagerare, som tagit sina stolar och satt sig i ordning hvar och en i sin krets att njuta af färden och sällskapet; blefvo kastade huller om buller från sina platser under skrik af barnen och stort tumult bland alla. Dock voro vi snart inne på Seine floden, der gick ingen sjö och ehuru stormen brusade kring dess höga stränder hann den dock ej dess vatten. Småningom hade nu äfven blåsten jagat molnen och klarat himmelen, så att vi i det vackraste väder gjorde den vackra färden Seine uppföre. Stränderna bibehöllo i början och långt uppåt deras hafsnatur, sådana de voro längs Normandiets kust, höga och med mera brant sluttning stupande ner i floden, men derunder till största delen gröna och antingen skog bevuxna eller odlade till åkerfält och afdelade med små alléer eller rader af träd, som bildade gärdesgårdar och gingo ända ut i flodvattnet. Den andra sidan af floden var deremot jämnare, dock äfven den här och der afbruten af höjder och det vanligen så att der den ena stranden var hög var den andra något lägre och tvärtom. Dessa höjder voro inga egentliga berg, utan, tror jag, hårdnad och liksom sten blifven sand. Floden afdelades som oftast af små holmar med långt ut i vattnet utskjutande rik grönska och träd och buskar som hängde ut öfver vattnet. Ju högre upp vi kommo aftogo småningom höjderna och trakten blef mera landtlig, men äfven nu allt lika intagande. Passagerare voro om bord till ett stort tal, kanske öfver 100, deribland flera Engelska familjer, hvaraf i synnerhet tvänne små barn kanske om 10 år en gosse och en flicka i synnerhet roade mig. När alla andra barn skreko och föllo omkull vid den första skarpa stöten vi fingo i hamnen och flera gamla personer lågo sjösjuka och ynkliga, gingo de raskt omkring och sjöngo en Engelsk sjömansvisa. Mången rolig och munter scen såg man här bland den stora folkhopen. Men det bästa var

att ingen generade sig, hvar och en tog fram sitt lilla matknyte eller sitt franska bröd eller ostbit eller hvad helst han tagit med sig och sparade så in hvad kosthållaren annars hade förtjent. Öfverhufvud den vackra trakten, hvilken såsom jag sedan hörde af sjelfva vidtbereste Fransoser, skall vara nästan obestridligt det vackraste i deras land, det roliga och mångblandade sällskapet och det vackra vädret gjorde denna färd för mig bland de angenämaste jag gjort. Hvad jag saknade och i synnerhet här saknade, var någon god vän och reskamrat af mina landsmän. Men alltid skall något fattas. Middagstiden efter omkring 8 timmars färd, framkommo vi till Rouen, der tiden ej medgaf oss annat än att äta en hastig middag och i förbigående betrakta den såsom skönast i hela Frankrike ansedda gamla Cathedral Kyrkan. Klockan 3 afreste vi derifrån på järnvägen till Paris. Färden gick mest hela vägen äfven nu längs Seine floden som allt småningom förlorat mer och mer i bredd så att den i trakten af Rouen och högre upp ej är bredare än vår gamla Åbo å med fullkomligen lika grått och smutsigt vatten men med något starkare ström. Stränderna äro allt lika vackra och omkransade och öfverhängda af samma grönska och öfverhufvud hela landet hvart helst man ser rikt och kuperadt. Detta har gjort att man nödgats genomgräfva och hvalfbelägga de höjder man mött vid anläggandet af denna järnväg och man far som oftast genom ett sådant kålmörkt hvalf. Ett minnes jag, der genomfarten räckte 8 minuter, hvarunder man såg rakt ingenting. Och just i detta hvalf mötte vi en annan ångvagn, som kom ifrån Paris. En sådan genomfart är verkligen buslig; blir än så mycket oangenämare som luften derinne är instängd och fuktig och dämpas ännu mer genom röken som går ur machinen och slår i hvalfvet utan att ha någon utgång. Förfärligt i högsta grad var att i detta trånga hvalf möta den andra ångvagnen, hvaraf man ej kunde se mer än den lågande ugnen och de uppsprakande gnistrorna. Dock gick allt lyckligt och det var med verklig fröjd jag åter i friska luften drog ett rent andetag. Klockan omkring ½ t. 9 ankommo [vi] i Paris, der efter ännu en kort visitation af våra saker, hvarvid hvar och en i denna ofantliga trängsel hade att ta vara på sitt och allt gick i största oordning, en karl af de här engagerade bärarne fick tag på mina effecter och på den unge mannens från Wien, som kommit öfverens att följa med mig, och oaktadt allt mitt gräl och käbbel emot honom, helt simplement tog dem och förde dem ut, beställde en vagn och föste dem och derefter oss deri och frågade sedan till hvilket

värdshus vi behagade låta föra oss. Till all lycka hade jag ännu i Hamburg träffat min gode vän Ingman, som då var på sin återresa och han hade gifvit adress på ett godt och hyggligt Hôtel, som jag nu uppgaf för vår Kusk, och så bar det af genom Paris' gasupplysta gator.[262] Följande morgonen började Wienaren och jag vår tour i staden och besågo allehanda kyrkor och monument, som föllo oss närmast i sigte, såsom den stora i koppar ⁊ gjutna Napoleons Colonn, der han står sjelf på toppen i kroppsstorlek gjuten i malm. Der stego vi upp genom en lång mörk trappa, så smal att tvänne personer ej kunna komma förbi hvarandra ända upp till honom sjelf, der han står och skådar öfver hela sin stad, detta ofantliga och nästan oöfverskådliga chaos af hus och byggnader. Men när skulle jag sluta om [jag] började tala om allt hvad jag besåg? Hvad kanske skulle roa mamma mer än allt annat hade troligen varit att följa mig uti den stora byggnad som är bestämd för Invalider och der jag såg en stor mängd af Napoleons gamle krigare, tilltygade af blessyrer på alla möjliga sätt. Det är här äfven som den från S:t Helena hämtade Napoleons graf skall placeras uti ett chor; men som det ännu ej är färdigt är tillträdet dertill ännu ej öppnadt för besökande. Äfven i det stora köket var jag, der det kokas, allt med ånga, för hundrade tals personer. För öfrigt ser man här åtminstone Porträtten af alla store Generaler under Napoleon, och så lefva desse krymplige återstoder från hans krig här i sina krigiska minnen ett så lyckligt lif som för sådana är möjligt. I den vackra kyrkan som är i denna stora inrättning ses fanor från alla möjliga Nationer. – Sjelfva Tuileries palatset behagade mig ej särdeles. Det är stort och vidsträckt, men ser ut som det vore hopplappadt af skiljda och olika stycken. Den dertill hörande trädgården behagade mig desto mera och den var min vanliga tillflyktsort undan hettan, som de första tiderna af min vistelse i Paris var ganska stark. Likaså fann jag platsen de la Concorde der Ludvig den XVI och hans gemål halshöggos och de Elyseiska fälten[263] vackra och tusen andra saker, som vore omöjligt att uppräkna. Staden sjelf är ej särdeles vacker på långt när ej jämnförbar med Petersburg. Gatorna äro trånga, trottoirerna ännu trängre och när på en sådan gata tvänne vagnar skola förbi hvarandra äro fotgångarne i lifsfara att blifva klämda mellan hjulen och väggarne af husen, i synnerhet om såsom alltid händer efter den minsta regnskur, gatorna äro af smuts så hala att man [har] all möda att kunna stå stadigt på sina ben. Husen äro höga ända till 6 och 7 våningar och stanken

förfärlig på gatorna dit man utkastar alla sopor och all smuts som rensas ur husen. Dock finnas äfven breda reguliera gator såsom Boulevarderna och Käjerna längs med Seine floden, som dock ingenting är att skryta med. Den är här så bred ungefär som Åbo å kanske litet bredare och dess vatten smutsigt och grått med ej särdeles stark ström och är en dvärgflod i jämnförelse med Nevan. Så har jag nu vandrat omkring öfver en veckas tid och oupphörligen sett och gapat, besökt en stor del af Paris' 20 Theatrar, men i synnerhet det oändligt rika målningsgalleriet i palatset Louvre, varit i det härrliga Kungliga lustslottet Versailles[264] och besett dess taflor och sköna trädgård med dess tallösa vattenkonster i alla möjliga former, varit i S:t Denis och sett grafvårdarne af alla Franska Konungar från de allra äldsta tider till våra och ännu en gång tusentals andra saker, då jag mig sjelf oväntadt beslöt att ännu för någon längre tid stanna quar i denna på sätt och vis verldens hufvudstad för att arbeta i och begagna de härvarande rika Bibliotheken erbjudande äfven mig och min vetenskap de största och rikaste källor som någon städes finnas. Jag hade under den korta tid jag här gått omkring blifvit alldeles trött och utmattad af det myckna jag sett och hvar afton lade jag mig lika trött som en daga karl. Det var mig således af högsta nöd att komma litet till ro och lugn med mig sjelf. Jag började således ett ordentligt arbete som räckte ända till omkring den 14 October då jag lemnade Paris. Dock äfven under denna arbetstid tog jag mig då och då ledighet i synnerhet för att besöka Louvre. Mitt lif under denna tid var annorlunda än någonsin förrut och jag kan ej undgå att skrifva Er något derom. Jag steg upp om morgonen kl. omkring 5 eller 6, något som här [är] alldeles ovanligt, der [man] vanligtvis först kl. 8 kommer upp, drack mitt caffe omkring kl. 8 med ett franskt bröd, gick sedan ut och arbetade till kl. 4 då jag kom hem och åt kl. 5 middag vid vårt table d'hote, som bestod mest af tyska Målare. Väl gjorde min mage först i början uppror mot en sådan ovanlig diet, men jag bragte den då middagstiden kl. mellan 12 och 2 till tystnad med några frukter, hvaraf i synnerhet Aprikoserna vunnit mitt tycke framför andra, eller ett franskt bröd, hvarpå jag drack sockervatten med eau de Cologne eller hvad ännu bättre är med eau d'orange, eller med smultron och mjölk, som man här kan ha hela året igenom eller något annat dylikt och så vande jag den slutligen väl vid denna diet och fann den särdeles god. Table d'hoten räckte en hel timma och var ganska tråkig; jag satt när jag slutat min portion

och väntade på de andra, och tuggade bröd oupphörligen och drack vin och vatten derpå. Här nämligen i sjelfva vinlandet dricker man alltid vin, hvaraf bouteillen kostar omkring 50 till 80 kopek, men blandar alltid mer än hälften vatten dertill. Efter måltiden gör man här vanligen ingenting, behöfver det ock ej när man med oöfverfylld mage arbetat hela den öfriga dagen. Jag gick vanligen med någon af dem, som bodde i vårt Hôtel ut antingen i Tuileries trädgården eller Luxembourg trädgården och tillbragte aftonen der ibland stora hopar spatserande och frisk luft sökande personer. – Äfven hade jag kort före min afresa den sällsamma lyckan att få se Konungen Louis Philippe och hans gemål jämnte en liten del hoffolk. Han sjelf är en mera åldrig starkt byggd man med redan mycket gråttblandadt svart hår och skägg med en askgrå något i Mulattbrunt stötande ansigtsfärg och mycket lik de porträtt man ser af honom. Drottningen var en gammal hopskrumpen gumma mera ful än vacker. Prakten var ringa nästan ingen både i deras kläder eller deras equipager. Han var helt civil klädd i svarta kläder utan några ornamenter, hon likaledes helt enkelt. Öfverhufvud bedrar man sig storligen om man, såsom vanligt är, tror allt här skall vara så fint och putsadt och praktfullt och grant. Det förundrade mig storligen, då jag kom från Hamburg, der alla gå så fina, att här se menskorne så enkelt och flärdlöst. Man kan ingenstädes tror jag i verlden vara så ogenerad som här blott man är anständig. Jag kan här gå i skjortärmarne, utan mössa och huru helst jag vill utan att någon förundrar sig deröfver eller gapar på mig derföre; är jag trött sätter jag mig och hvila på trottoiren eller på någon trappa eller hvar helst jag vill på en gata och ingen observerar mig om jag är ingen i vägen. Här har jag sett betydande män och anständiga fruntimmer gå ganska simpelt klädda utan puts och grannlåt och jag sjelf har under hela tiden jag var i Paris sällan haft väst på mig. Men hvad som är nödvändigt för ✂ och här anses höra till en anständig klädnad är en hatt, förutan hvilken man ej kan komma in på vissa ställen. Så hände mig de första dagarne att jag i sällskap med några andra gick en afton på en student bal, men vid ingången måste lämna min mössa och käpp i förvar hos en gammal fru vid ingången och derföre betala 20 kop. Detsamma hände mig sedermera ännu på några andra ställen dock ganska få och på trots kunde jag ej förmå mig att lägga mig till en hatt. Men a propos af den student bal på hvilken jag var, så hölls den i en trädgård under bar himmel och på en slät plan på marken upplyst af lampor, som hängde rundt

omkring i träden. Maken till munterhet och fröjd har jag nästan alldrig sett. Såsom bekant är dansen Parisarnes och Fransosernes hufvudnöje och hvarje Söndag Måndag och Lördag äro här på otaliga ställen och för alla stånd baler. De förnämes assembléer skola här som öfverallt i verlden vara tråkiga och stela; men de danser jag här sett dels i trädgårdar dels i danslocaler uti staden af studenter, handtverkare, Handelsbokhållaren och arbetskarlar äro de muntraste och gladaste jag i dansväg kan tänka mig. Den vanliga och nästan enda dans som här dansas är den af Fransoserne så högt älskade vidtberömda Cancan fullkomligen densamma, som hos oss fått namn af fransk Quadrill blott att den här dansas något friare. Det är lif och fröjd uti allt och man ser att det är en innerlig inre danslust, som sätter fötterna och kroppen i rörelse under det man flitigt aftorkar den ymniga svetten. Det är omöjligt att när man ser härpå ej sjelf vara glad och tycka åtminstone för momenten att lifvet blott är en dans. Härtill den mest dundrande musik bestående i synnerhet af pukor och trumpetter och piccolo flöjter och fort takt. Så inbjudande allt detta var kom jag mig dock alldrig till att dansa sjelf och bäst var det; ty min dans här bland fransoser skulle säkert ej sett annorlunda ut än en björndans. Samma lif och samma fröjd finner man äfven i den lägsta klassens dans och daga karlar, som här kanske dansar upp hvad han förtjent under veckan glömmer här i dansens fröjd att en dag kommer efter denna afton. Också kan dock glädjen här urarta och gå till öfverdrift och oanständighet – derföre stå alltid omkring danskretsen åtskilliga poliser, som genast vid något dylikt helt artigt leda de felande ut från dansen. Roligt är dessutom att se huru folket här äro klädda, ej såsom hos oss spända i frack och granna, utan helt simplement som vanligt i sina surtouter eller paltåer och om stöflorna ej blänka så fasligt och ha en liten grå smutsrand längs sålan, så ursäktar Paris' smutsiga gator det – hatten på under dansen, dock ej Cigarr i munnen hvilket här är uttryckligen förbjudet. Fruntimren äro oftast enkelt klädda men med utsökt smak, alldeles icke granna och tillspökade. Denna goda smak hos fruntimren tycks här vara allmän i alla klasser och jag har tyckt mig se den äfven hos Noblessen som jag ibland gått middagstiden och betraktat i Tuileries trädgården. För öfrigt finnes här såsom öfverallt vackra och fula fruntimmer, men hvad som är gemensamt här för alla är en utomordentligt vacker växt, hvars like jag ingenstädes sett och hvars orsak skall vara att man här aldrig nyttjar snörlif. De förstå bättre

än andra att visa och förhöja det vissa behag och tycke som hvar och en har, hvilket jämte deras fina franska artighet och älskvärda väsende, gör dem mer intagande och retande än andra. De äro alla lika och dock alla som tyckes himmelsvidt olika, ej så enformiga som de tyska, hvilka alla förekommo mig den ena som den andra. Fransyskorna äro verkliga Sirener, som inta lätt och tjusa; men det förgår lika snart. Så förekommo de mig, ehuru jag ej hade lyckan göra någon annan bekantskap än med min värdinna och en fru, som jag alla dagar handlade en dosa snus af och några andra, som jag handlade med. Ty här ser man nästan i alla bodor blott fruntimmer, som sälja, icke allenast i snusbodor och nipperbodor, utan äfven i Apothek, i penningväxlingsbodor och alla andra. Men ej nog härmed – man ser dem sitta och arbeta i Bibliotheken, läsa och skrifva af manuscript, med ett ord här finnes intet reserveradt för oss ensamt, allt är här öppet äfven för fruntimren, som mer och mer börja tränga in på vårt gebiet. En särdeles rolig historia passerade i Paris under tiden jag var der. Det bodde nämligen tvänne handtverkare tillsammans och som de hade sitt arbete åt tvänne olika håll af staden och tillbragte hela dagen i verkstaden sågo de hvarandra blott om aftonarne då de kommo hem och såfvo natten öfver. En natt blir den ena sjuk, klagar och jämrar sig förfärligt och på den andres tillfrågan hvad vore att göras till hans hjelp, ber den sjuka honom gå och hämta en barnmorska. Så kröp quinnan fram, som hon i långa tider hade dolt i karlkläder. Men hvad skall jag skrifva om Fransyskorna och deras emancipation,[265] hvarom stora och långa böcker blifvit författade. Blott det vet jag – jag ville alldrig ha en fransyska till hustru. – Jag lämnade Paris den 14 October efter omkring 6 veckors sejour derstädes. Under denna tid hade ända till slutet af September vädret varit vackert och varmt. Då började det fula, det var ruskigt, regnigt och kallare än hos oss denna tid. I början på October och sedan längre fram var vädret som hos oss i April en timma vackert och solsken den andra regn och fult. Nu saknade jag mycket min glömda Schlafrock. Lördagen d. 14 reste jag af i Diligencen om aftonen. Vägen gick genom vinfält, der folket samlade drufvorna och lade dem i tunnor för att pressas till vin. Färden räckte tvänne nätter och hela söndagen hvarunder stannades en gång 10 minuter om Söndags morgonen för frukost den andra om aftonen kl. 7 för middagen, hvartill gafs oss 20 minuters tid, för öfvrigt blott omkr. 2 minuter hvaran timme ungefärligen till ombyte af hästen. Denna färd var alldeles

förfärlig och jag var alldeles råbråkad i hela min kropp, då vi måndags morgonen d. 16 ankommo till Châlon och genast gingo om bord på ett litet ångfartyg, som med god fart och mycket passagerare gick floden Saone utföre ända till Lyon, der vi ankommo middagstiden. Vädret var under resan alla dagar fult så att jag ej kunde se mycket af landet. I Lyon hvars ena del ligger på en hög sluttning neråt floden Saone och den andra på en trekant som bildas af denna flod och den der med den sammanflytande Rhône floden, steg jag upp på höjden och hade der oaktadt den tjocka luften en vidsträckt utsigt öfver det rika och kuperade landet och staden. Här nödgades jag dröja öfver natten. Den följande morgonen, som hämtade klar men kall luft med stark och våtkall blåst från Sevenner bärgen, for jag åter med en ångbåt i litet sällskap den starkt strömmande Rhône utföre och betraktade med stort nöje dess höga vinbesådda stränder slutande sig i höga toppar, på hvilka voro i stor mängd ruiner af gamla Riddarslott. Passerade under vägen flera städer och framkom kl. 5 till Avignon, der jag måste dröja till följande dags afton samma tid. Derunder besåg jag detta gamla Påfvenäste, som tycktes vara mycket förfallet. Det gamla Påfvepalatset, som blifvit repareradt och kanske omlagadt, är nu en stor Cacerne, der troligen nu ej [går] mindre bullersamt till än fordom. Öfverhufvud var staden högst intressant, full med gamla kyrkor och trädgårdar med de härligaste drufvor och pomeranser och ett högt brant berg med ett gammalt slott på hörande till Påfvarnes gamla palats. Den 18 om aftonen afreste jag åter i den förhatliga Diligencen och framkom den 19 om morgonen hit till Marseille, denna troligen största hamn och handelstad i Frankrike, der jag genast samma morgon då jag gjorde min tour omkring hamnen hade den sällsamma lyckan att träffa 4 finske Sjökaptener och en hel hop Svenskar, bland de förre en Kapten Wiklund från Gamla Carleby, som i Söndag går härifrån med sin dugtiga Brigg till Constantinopel. Jag följer med honom dit och derifrån går jag efter några dagars uppehåll till Alexandria, der jag i December månad väntar bref från Er. Skrifven och lämnen det åt Geitlin, som får bestyra att det kommer fram. Så har jag nu nästan i en halfcirkel färdats igenom hela Frankrike, hvilket I kunna se efter på första Karta, som faller Er i hand. Men med fröjd är det dock [jag] vänder ryggen deråt för att vandra öfver det härliga mångbeseglade Medelhafvet ock komma till ett folk kanske svartare i synen men hvitare i hjertat än jag tyckt mig finna folket här. Väl ville jag

Under vistelsen i Paris besökte Wallin bland annat studentbalen Prado d'Été som hade öppnat några år tidigare.

ännu skrifva mer och jag hade att prata om mer än hälften till så mycket, men det redan digra brefvet förmår mig sluta. Jag skrifver allt som spotten fört mig i mund och minnet i pennan i hopp om att det är Er lika kärt som om jag använde tid och möda på ett städadt bref. Jag hoppas I varit friske som jag hela tiden och att allt går väl hemma hos oss och såsom vanligt. Hälsen hjertligt mina båda syskon som ej äro hos Eder då I skrifven. August är väl allt i Wasa och Augusta i Åbo eller huru? Ännu en gång i December väntar jag bref från [er] antingen genom Geitlin eller Borgström hvilka båda måste skrifva mig till. När I träffen Conradi hälsen honom och låten honom läsa detta bref om det roar honom. Till honom skall jag skrifva från Egypten. Nu lefven väl, faren väl – helsning från Georg detta bref är börjadt i Lyon, fortsatt i Avignon och slutadt i Marseille d. 20 Oct.

Till Gabriel Geitlin
Marseille 21/10 1843

Gode Broder!

Du torde veta huru långt in på sommarn och huru länge efter din afresa jag än fick ligga hemma och vänta på lägenhet till Tyskland. Så stor ock min fröjd var att träffa min Scheikh Tantawi och med honom och hans reskamrat De Maison tillbringa de sista omkring 10 dagarne af min långa väntan, kunde dock allt detta ej stilla min oro och otålighet att komma på väg. Denna otålighet minskade äfven till någon del det nöje och den nytta jag annars haft af Scheikhens besök hos oss. Han var glad och munter som vanligt och gjorde sig derigenom hos oss som annorstädes älskad och omtyckt af alla – sjelf tyckte han om vår stad och vårt folk och vårt klimat, hvari han fann likhet med sitt eget lands och låfte att det ej skulle bli för sista gången han besökte oss. Han såsom hans reskamrat medbringade hjertliga helsningar till dig från Djafar, hvilka jag nu på en sådan lång omväg framför, fruktande att de möjligen ännu ej kommit till dig. Några dagar före min afresa begaf De Maison sig på en liten lustfärd i Finland, hvarunder han tänkte besöka Tammerfors och Tavastehus och möjligen några [andra] städer och ställen. Men nu till min resa – den 28 Juli slutligen sedan den alltid långa skeppartimman en hel vecka blifvit förhalad från ena dagen till

مع السلام ar. *ma'a al-salām*
gå med fred, adjö

den andra gick jag om aftonen om bord följd af de mina och af Scheikhen, som på europeiskt vis med ett handslag och en kyss från sina skäggbuskiga läppar men med sitt arabiska *ma'a al-salām* var den siste som från vår strand önskade mig lycklig resa. Jag kan ej undgå att nämna här det min *Koran*, som jag behållit framme till reslektyr, jämnte några andra lösa saker blefvo glömda – detta ansåg jag som ett dåligt omen. – Den 14 dagars långa resans besvärligheter och tråkighet ersattes hos mig af nöjet att vara på sjön och det var sällan den förekom mig för lång. Om det fridfulla vackra Travemünde, der vi först hamnade och blott så länge dröjde som behöfdes för att mätta våra vid ärter och fläsk och annan vanlig sjökost vanda magor med fastlandsmat och fylla med snus min näfverdosa, som nästan under hela resan ej gifvit min näsa annan proviant än mellan fingrarne gnuggad tuggtobak (ty min försigtigtvis väl fullpackade snusburk var bland de saker som blefvo glömda) om det rödtakiga gafvelrika Lybeck, der vi tillbragte den första natt på tysk botten, om farten i Diligence mellan denna stad och Hamburg genom de rika och mina vid vårt lands torftiga jord vanda ögon förvånande fält – om den rika nu till stor del nedbrunna och derigenom till sitt yttre som inre mycket förändrade och förfallna gamla Hansan Hamburg – om allt detta har jag nästan intet eller föga att säga dig. Här uppköpte jag åtskilligt jag behöfde, böcker, Instrument etc. Olyckligtvis fann jag föga af de böcker jag sökte i Arabisk litteratur, dock fann jag här hvad jag minst väntat en tysk öfversättning af Des Guignes histoire des Huns. Jag dröjde jämnt en vecka här från ena Lördagen till den andra och var hela denna tid i valet och qualet om hvilken väg jag nu härifrån skulle ta. Sedan ingenting kunde bli af med min påtänkta fotvandring genom Tyskland[266] hade jag redan hemma slagit detta land helt och hållet ur hågen i fruktan för den förfärligt långa resan till lands i Diligencer och tänkt på att från Hamburg fara till London och sedan allt sjövägen med ångfartyg. Men när jag besinnade huru litet jag kunde lära mig känna London och dess folk på omkring 14 dagar, det högsta jag derpå ville *nu* spendera, huru mycket lifvet der skulle kosta och i synnerhet farten derifrån på de dyra Engelska ångfartygen, så beslöt jag slutligen att ta vägen öfver Paris och Frankrike. Jag afreste således från Hamburg den 19 Augusti med franska ångfartyget Havre till staden och hamnen af samma namn. Äfven denna resa var lång och obehaglig mot vanligheten; ty af de tvänne franska ångfartyg som gå mellan

dessa städer är detta det dåligare. Vädret var äfven till ⅓ största delen fult och alla mina reskamrater sjösjuka och derigenom tråkige, hvilket de redan i och för sig sjelfve voro. Om Havres sköna läge och huru mycket denna stad behagade mig om färden på ångbåt längs Seinen till Rouen och derifrån på järnvägen till Paris skrifver jag dig ingenting emedan jag vill spara det för ett bref till min mor och syster. Den 24 September om aftonen kom jag till Paris i sällskap med en Wienare som varit min reskamrat på ångfartyget från Hamburg. Genast den följande dagen började jag stiga omkring i detta, såsom det alltid i början tyckes i en stor stad, chaos af byggningar och gator. Detta forfor jag oafbrutet med en veckas tid ungefär, och jag lopp från morgon till quäll och såg så mycket att jag slutligen blef alldeles trött och slapp och hade sett jämnt så mycket att man behöfde månader ja år för att se till slut allt. Sedan jag sålunda fått nog af detta kringvandrande lif tyckte jag tiden vara inne att gå till någon Orientalist och göra min reverence. Jag sökte således upp Quatremère, gick till honom en dag kl. litet efter 12, den vanliga tiden här för uppvaktningar, med det Fransoserne ensamt egna lagom af artighet och värdighet. Jag sade mig vara stadd på en resa hufvudsakligen till Wahabiterne[267] och nu vara kommen göra honom min uppvaktning såsom Europas kanske störste Orientalist för att be honom lämna mig upplysningar om de vägar jag helst borde ta och de föremål jag hufvudsakligen borde egna min uppmärksamhet åt. Han frågade mig nu allehanda: om det var på egen eller Statens bekostnad jag reste, huru länge jag tänkte bli borta, hvar jag gjort mina studier etc.; rådde mig sedan att väl preparera mig i Egypten och ej för snart lämna mina förstudier der, och att sedan dröja så länge som möjligt i öknen. Det var med största tillfredsställelse och nöje jag hörde honom uppmana mig undersöka just de saker jag föresatt mig, de särskilda dialekter, som tvifvelsutan der måste finnas och i synnerhet Himjaritiskan[268] samt uppsöka de inscriptioner och monumenter från olika tider, som kunde påträffas. Han talade länge och intressant om dessa saker och frågade slutligen huru länge jag tänkte dröja i Paris och då han hörde att jag bestämt blott några dagar vidare för min vistelse här, tyckte han det vara ganska kort tid och mente att de skatter som här funnos förtjente att längre tid bli begagnade. Jag svarade just ingenting härpå, men bortgången från detta första högst intressanta besök hos honom lågo hans ord beständigt och grodde hos mig och bragte mig slutligen till det beslut att ännu några

Vattenmålning av Charles F. Buckley med vy över Konstantinopel från 1840-talet.
Målningen heter ”From the Entrance to the Golden Horn”.

veckor stanna här för att i de oändligt rika Bibliotheken studera mig något in i den Orientaliska Bibliographien eller rättare Manuscriptologien, så mycket mer som vårt Ampl. Cons. hedrat mig med uppdraget att för vårt Bibliothek handla upp sådana.[269] Jag gick således åter efter några dagar till Quatremère, sade honom mitt beslut och frågade honom om inrättningen af Bibliotheken här. Han beklagade att just nu på denna tid det betydligaste, nämligen la Bibliotheque Royale[270] hade ferier ända till den 1 October, men att det då skulle öppnas och att jag under tiden kunde begagna la Bibliotheque de l'Arsenal,[271] der jag äfven skulle finna en i Orientaliska litteraturen väl bevandrad man M. Desgranges, till hvilken han recommenderade mig att vända mig och som skulle och kunde ge mig de upplysningar jag önskade. Jag gick ock genaste vägen dit och träffade en medelåldrig man som med den största beredvillighet och artighet visade mig alla manuscripter som der funnos och allt hvad jag blott kunde önska. Af Manuscript hade man här dock ganska ringa – flera exemplar af Koran och åtskilligt annat af föga värde i arabiskan, i Persiskan och Turkiskan något mer. Men jag fick här Katalogen öfver de i Bibliotheque Royale befintliga handskrifter de l'ancien fond[272] och härur bemärkte jag mig nu de förnämsta och vigtigaste i synnerhet i Historie och completterade och rättade hvad jag förrut deri hade samlat i Petersburg ur Dorns föreläsningar.[273] Detta var intet lätt arbete och en veckas tid och något mera hade jag oafbrutet från kl. 10 till 3 arbetat derpå utan att komma till slut dermed. Nu tillslöts äfven detta Bibliothek den 15 september; men i det stället öppnades Mazarinska Bibliotheket[274] och jag fortsatte nu der samma arbete och slutade det till det närmaste, hvarefter jag sysselsatte mig med studium af åtskilliga till Arabiska Litteraturen hörande arbeten som Richardsons Arabiska dialekter[275] etc. Den 2 October öppnades nu det stora Bibliotheque Royale, der kanske de största skatter af all slags Litteratur finnas. Här gåfvos mig nu i händerna handskrifna Kataloger öfver de Manuscript som ej finnas ännu i ⁂ den tryckta Katalogen och som innehålla nästan lika mycket som den, från särskiljda fonder. Man lämnar annors ej gärna fram dessa handskrifna Kataloger och dertill fordras särskiljdt tillstånd af den Bibliothekarie som enkoms är för denna afdelning. Dock utan minsta svårighet erhöll jag dem af honom. Här hade jag nu åter omkring en väckas sträng sysselsättning för att ur dessa Kataloger complettera mina utdrag från den tryckta. Derunder

framhade jag än det ena än det andra manuscriptet betraktade det och bläddrade igenom för att se dess innehåll. Så t.ex. gick jag tämmeligen ordentligt igenom Asjothis historia om Egypten.[276] Hvad jag hufvudsakligen sökte, nämligen hufvudverken öfver Arabernes äldsta historia af Kalabi och Abo Obajda[277] fann jag väl ej; men den Arabiska Manuscriptologien har jag nu så tämmeligen reda på och tror det skall komma mig väl till pass i fall vårt Universitet vill spendera något mera på uppköp af handskrifter. Arbetandet i dessa Bibliothek är högst roligt, ej det minsta genant såsom jag alltid tänkt mig det. Man sitter här bland Europas störste och berömdaste Vetenskapsmän, hvar och en med sina luntor framför sig utan att den ene det allra minsta frågar efter eller bekymrar sig om hvad den andre gör. Så suto vid samma bord som jag trenne som ifrigt arbetade i Chinesiska böcker, bland dem en, jag tror Julien, som satt och las sin Chinesiska helt ogeneradt som vi Svenska, åtskilliga, att dömma af deras utseende, Kreoler som arbetade i Gud vet hvad för Manuscript. Få såg jag som arbetade i Mahometanska manuscript utom mirabile dictu![278] ett – Fruntimmer, som lät framhämta sig det ena Arabiska och Persiska manuscript efter det andra och – aftecknade de granna titelbladen. Hon var icke den enda som sysselsatte sig dermed – en hel hop unge Målare hvaraf här finnas öfverallt till det största otal aftecknade flitigt ornamenter från alla möjliga tidehvarfs och nationers codices. Den utomordentliga beredvillighet den verkligen obeskrifliga artighet, hvarmed man bemötes här af Herrar Bibliothekarier, män som kanske ha stort namn i den lärda verlden, den lätthet hvarmed tillträdet till allt äfven det raraste är förenadt, gör att man med verkligt nöje begagnar de oändliga skatter som här stå en till buds. För öfrigt har jag ingenstädes sett Lärde, som så behagat mig som de Franske. Man finner hos dem hvarken den Kyniska subbiga högfärden eller den gunstjäktande granna fåfängan – ej den lärda trumpna min ej eller den smiliga småleende – de äro glade fryntlige som andre och deras långa vakor tyckas ej ha fårat deras panna ej dödat deras bonhommie. Mig har det varit en fröjd af det renaste slag att obekant och okänd bland desse okände af mig men kanske i hela verlden vidt fräjdade män ha arbetat åtminstone denna korta tid; jag hoppas dock framdeles under andra förhållanden kunna någon längre tid och med större gagn för mig sjelf och kanske vetenskapen få arbeta i denna utvalda krets. – Men detta var ej min enda sysselsättning. Jag hade genast de första dagarne af

min sejour här besökt palatset Louvre och dess utmärkta Målnings Gallerie och samling af Antika Sculptur arbeten samt det rika så kalla[de] Egyptiska Museum, innehållande ovillkorligen den rikaste samling som finnes af Egyptiska Antiquiteter. Här i detta sednare tillbragte jag långa och många dagar och vande mina ögon vid dessa besynnerliga figurer och denna underfulla sagolika konstsmak. – Den antika Sculpturen och Måleriet från alla möjliga skolor, hvari jag förrut hvarken sett något eller haft något begrepp, har jag först här åtminstone till någon del lärt mig känna. Detta lättades mig mycket af den bekantskap jag här gjort med några Tyska Målare och en äfvenledes Tysk Sculptör, som bo i samma Hotel här som jag. Jag är oändligen glad i min själ att åtminstone lärt mig kunna njuta af dessa konster, att jag lärt mig så att säga kunna *se* i dem, hvad jag förr icke kunde. Jag kan med fullt skäl säga att jag varit flitig här, och det är man alltid i stora städer, men arbetet har varit mig nästan blott ett nöje och recreation och så mycket det kostat på mig att här tillbringa Ramadhan, har jag dock tröstat mig med att denna tid äfven här ej varit gagnlös för mig och att jag kan hoppas få tillbringa flera sådana månader bland dem för hvilka de äro heliga. – Hittils hade jag nu skrifvit i Paris detta bref. De sista dagarna upptogs af så mycket att jag ej hade tid att tänka på något annat. Jag ville ännu begagna de sista momenterna på Louvre's rika konstsamlingar, äfven handlade jag upp åtskilliga böcker dels Arabiska eller Orientaliska, hvaraf ett Manuscript af Gulistan på coloreradt papper för billigt pris, dels medicinska både böcker och Instrument. Nu är jag i Marseille, hvarest jag träffat så väl många finnar och Svenskar som Tunesiska Araber, hvaraf här finnas ganska mycket. De äro mest handelsmän och skojare och det är mig ett stort nöje att prata med dem. Nu längtar jag riktigt in ibland detta älskade folk och i Morgon går jag härifrån af med en Finsk Skeppare till Constantinopel, dröjer der kanske någon vecka och sedan genast till Egypten, der jag tänker vara i slutet af November. I Alexandria väntar jag bref från dig och Borgström i December och går derefter genast till Kahira. Du behöfver blott skicka ditt bref med innelyktadt bref från min mor till Sheikhen, som sedan från Petersburg skickar det genom Ministèren till mig i Alexandria. Skrif till honom blott några rader på arabiska eller Franska och säg att jag bett dig derom i förlitande på det löfte han i sommar gaf mig i Helsingfors. Hans adress är om du kanske ej mer kommer ihåg den la maison du Ministère à coté de la maison

de la Police rue grande Morskoï près du Prospect de Newskij.[279] Denna väg kommer åtminstone brefvet mig tillhanda om ej det omedelbart kan gå genom posten. Och nu förlåt mig att [jag] öfversänder dig detta bref och besvärar dig med framskaffandet af de tvänne andra häri inneslutna det ena till min mor, hvilket du gärna kan ⁂ läsa om det gör dig något nöje att höra något vidare om min resa och lif. Ehuru detta bref torde vara af föga intresse för dig och lären vara något dryg, så ansåg jag dock min skyldighet vara att underrätta dig om orsaken till mitt långa dröjsmål på vägen i det hopp att hvarken du eller Universitetet har något deremot. Framdeles när jag kommer i mitt förlofvade land hoppas jag kunna skrifva dig intressantare saker. I väntan derpå haf godheten med välvilja och undseende upptaga dessa rader från din vän och tjenare G.A. Wallin.

Marseille d. 21 Octob. 843

Till Georg August Wallin av Gabriel Geitlin
Helsinfors 1/12 1843

Helsingfors d. 1 December (n.st) 1843

Gode Vän och Broder!

Med innerlig glädje emottog jag Ditt länge efterlängtade Bref. Endast tre veckor hade det dröjt på den långa vägen emellan Marseille och Helsingfors! Det var med en egen, alldrig förut spord känsla jag genomläste de kärkomna raderna! Den lifliga, målande beskrifningen af Din långa, stundom äfventyrliga resa, Din vistelse i Paris, Ditt trägna arbete på bibliothekerna i sällskap med Europas utmärktaste män – allt var mig så nytt, så intressant, att jag blott önskade att hafva kunnat vara hos Dig, att i Ditt – redan mången, mången gång saknade – sällskap få se det vackra herrliga Havre, det underbara Paris med alla dess i oändlig mångfald vexlande föremål, om hvilka jag knappt ägt någon aning – att vid din sida och med Dig få dela både ljuft och ledt, så väl under den blixtsnabba framfarten på jernvägerne som den tråkige diligence färden. Dock, jag må ej vara otacksam. Jag må vara nöjd att i denna aflägsna vrå hafva funnit en lugn fristad, ett kärt hem, under det Du vandrar ⁂ från ort till ort, oupphörligt sökande näring för din oroliga städse efter ny näring trängtande Ande. Måtte Försynen styra allt till det

bästa, och Du, mätt på äfventyr och riktad med kunskapen och erfarenhet, lyckligt återvända till Ditt eget land och ett hem der Du af slägtingar och vänner lifligt saknas. Nu har jag med egna ögon sett huru oändligt kär, huru dyrbar Du är för Din Mor och Syster, jag har varit vittne till den glädje Ditt bref till dem förorsakade, jag har sett den återstråla från deras med tårar fyllda ögon då jag för dem uppläste Ditt bref till mig. *Så* är ej mången son, mången Bror älskad! Och huru bittert och påkostande var det ej för dem att Din Koran och några andra på resan behöfliga förnödenheter blefvo qvarglömda. Din Mor kan ej se någon af de glömda effecterna utan att falla i sorgligt vemod. Jag har sökt, så godt jag kunnat, trösta henne och framställa huru lätt Du i Hamburg kunde åter förse Dig med allt, och till och med bättre än här hemma.

Ditt bref till Borgström har jag riktigt framskaffat och han lofvade att dra försorg om penningarnas öfverstyrande till Dig, som jag vill minnas, genom Stärke i Peterburg. Således på annan väg än dessa rader och de bref Din Mor och Syster samt Din Vän Conradi skrifvit, hvilka genom Scheikhen, till hvilken jag i dag skrifvit, komma Dig tillhanda.

I utbyte mot de många intressanta nyheter Du i Ditt bref meddelade mig, har jag just ingenting att bjuda. Här i Helsingfors och vid Universitetet går allt sin gamla enformiga gång. Föreläsningar, Examina, Skrifningar, Disputationer, Nationskalaser m.m. hör som förut till ordnin ⁂ gen för dagen. Vårtermin 1844 blir Magister promotion,[280] och deraf nu en något större liflighet än förut. – Nog många dödsfall inom Universitets-personalen hafva inträffat. Domprosten Gadolin dog d. 22 Augusti, Vår Vän Sten Sjöman i September, Professor Ekelund d. 9 November. Det under Waléns ordförandeskap af honom utarbetade projectet till en ny redaction af lagen[281] har ej vunnit vederbörande Revisorers bifall, och några förmoda att chagrin häröfver bidragit att försämra Ekelunds redan förut vacklande helsa. – Magister Doc. Brunér har, genom för mycken ansträngning, ådragit sig ohelsa, och det värsta är att det onda kastat sig åt hufvudet så att han några dagar varit rubbad till sina sinnen; man hoppas dock, af redan inträffad förbättring, att hjelp ännu finnes. – Professor Sundvall är ej mer.[282] Äfven han dog i September; men redan långt förut var, såsom Du har Dig bekant, hans kraft bruten och af hans snille och vidsträckta, mångsidiga lärdom endast skuggan qvar. – Schauman och Aminoff hafva sökt den lediga professionen,

som tvifvelsutan kommer att beklädas af den förstnämnde. Palmén blir Ekelunds efterträdaren. – Hertzbergska saken är nu utagerad.[283] Senaten har befallt Domkapitlet i Åbo att för honom utfärda Fullmagt å Lectorsbeställningen vid Åbo Gymnasium, och det Högvördiga har dessutom fått sig en skrapa. –

Professor Linsén som genom eldsvådan i somras förlorade all sin egendom, har genom Vice Cancellus bemädlande erhållit af Statsmedlen en skade ersättning af 2000 Rubel Silfver. Dessutom berättas, att de fyra Studerande hvilka för sin till Upsala företagna resa till det Nordiska Studentmötet, blefvo skiljda från Universitetet, skola fått nåd och åter komme att intagas; detta vore i sanning en önskelig sak, men säker underrättelse derom har ännu icke inlupit. Några vidare Universitets nyheter erinrar jag mig icke nu. Sjöström är outtröttelig med sina disputationer och tyckes ha godt om respondenter; ✂ med mig är fallet alldeles motsatt. Jag har ännu ingen respondens gifven, emellertid håller jag på att trycka mina Principia Gram. Persicæ,[284] och hoppas att i år ha dem färdiga.

Med innerlig längtan emotser jag den tid Då Du åter gläder mig med Bref ifrån Dig, och mången ann finnes som intresserar sig lifligt för Dig och ofta önska få underrättelser om huru Du befinner Dig. Ditt sednaste bref tog Gubben Lagus först till sig, och sedan har mången god vän genomläst det – jag är öfvertygad om att Du ej har något deremot, och har derföre ej varit difficil med att låta det läsas. – Får nu se om Scheich Muhammed Aijad ordentligt afsänder detta till Dig. Nog har jag bjudit till att uttömma hela förrådet af min Fransyska artighet – ty på Arabiska vågade jag ej skrifva till Araben – på honom, för att förmå honom att benäget uppfylla sitt till Dig gifna löfte, och jag hoppas ock med full tillförsigt, att han, såsom Din gode Vän, ej undandrager oss sin hjelp. Det kostade rätt mycket på mig att ej få göra Scheikhens bekantskap under hans vistelse i Finland och medan äfven Du fanns här; emellertid är jag rätt nöjd och äfven Dig tack skyldig att jag nu haft tillfälle att skrifteligen göra hans bekantskap, kan hända får jag någon ann gång, så framt han ej alltför snart lemnar dessa länder, se och tala med honom, hvilket jag bra gerna önskade.

Huru ämnar Du göra med de böcker och manuscripter Du får tillfälle att uppköpa för Universitetets räkning? Transporten för dem ända hit blir väl ofantligt dyr om det skall gå postvägen. Men onödiga äro dessa bekymmer

för mig. Du finner väl der, på ort och ställe, huru omständigheterna bäst foga sig i detta afseende, och då vi här ha så många andra goda saker som från Orienten hit transporterats, bör det väl också ej bli omöjligt att få hit böcker. Ringa är visserligen det anslag Du erhållit till dessas uppköpande, dock torde det *ännu* icke vara på tiden att väcka någon motion om ytterligare förstärkning af summan.

Måtte dessa okonstlade, välmenta rader träffa Dig, och träffa Dig frisk och sund! Måtte de hos Dig väcka ett vänligt minne af den som aldrig skall upphöra att vara Din uppriktige vän

Gabr. Geitlin

Ditt bref från Marseille ankom till Hfors Lördagen d. 11 November, men som jag då satt i Consistorium, kunde jag ej få ut det för än om Måndan d. 13. Genast tillställde jag då brefvet till Din Mor och Syster till dem.–

Min goda Gumma och barnen äro Gud vare lof! nu mera alla friska, ehuru de för någon vecka sedan krasslade, i synnerhet Nanne, som hade en mycket stark feber och bröstsjukdom. Alla be hjertligt helsa Dig!

Till Frans Edvard Conradi

Alexandria 16/12 1843

Original saknas, publicerat i *Helsingfors Tidningar* 15, 24.2.1844; 17, 2.3.1844

Utdrag af ett Bref från Magister Docens Wallin, dateradt Alexandria d. 16 Dec. 1843.

… Den 23 Oct. gåfwo vi oss ut från Marseille i wackraste wäder med swag wind, kommo lyckligen ut från den trånga hamnen in på det älskliga, azurblåa medelhafwet under en lika azurblå himmel, och aflägsnade oss småningom från Frankrikes tornlikt sig höjande klippstränder, tills wi d. 27 på långt afstånd sågo Sardiniens höga land. D. 28 om morgonen warseblefs långt för-ut wid horizonten en kägelformig molnstod; det war Etna. Småningom började nu äfwen andra dylika spetsar synas från Sicilien, men det räckte hela dagen att segla på dem, och när solen gick ned, tycktes de wara föga närmare. Nu om natten gick winden om och en frisk Sirocco (SO) med något fuktig och quaf luft blåste oss twärt in öfwer förstäfwen, samt twang oss lägga bogen mot winden och lofwera. En hel wecka kryssade wi

nu emellan Sicilien och Malta med temligen styf Sirocco. Härunder passerade vi Girgenti, hwilket, så mycket jag från hafwet kunde se deraf genom wår kikare, tycktes ha föga quar af sin fordna storhet och sina 200,000 innewånare, som det skall hafwa räknat under Romarnes tid. Nu säges staden i stället wara uppfylld af munkar och prester; kanske deras helighet ersätter antalet och idogheten. Widare seglade vi förbi Palma, som från den sluttande höjd, hwarpå det är bygdt, skall öfwerskåda den wackraste och fruktbaraste del på hela ön. Nu war hela landet af den långa sommartorkan förbrändt, så att de annars rikt grönskande stränderna förekommo kala och liksom höljda i grå aska. Dessa stränder äro här, liksom på Malta, höga, nästan lodrätt nedstupande i watnet, hwilket på somliga ställen så har frätit deras grund, att de bilda nästan en spetsig winkel mot hafsytan. Öfwerhufwud saknas här, liksom längre fram i arkipelagen, skog och egentliga berg. Här och der bemärkas i dälderna korta rader af trän, ingenstädes skog, ej heller granit.

Efter en weckas möda, hade wi ändtligen arbetat oss fullt i nord om Alicata på Sicilien. Tiden hade derunder blifwit mig oändligen lång, om jag ej haft ett så godt och trefligt sällskap i min Kapten Wiklund, förande briggen Active från GamlaCarleby. Under hela denna wecka hade vi oupphörligt stått wid relingen och ”kejkat” (kaptenens vanliga ord) på wäderlek, stjernor, moln och wexande måne, och otaliga gånger hade han, en stor wäderprofet som alla hans gelikar, spått förändring i wäderleken och naturligtvis god wind, men intet wille hjelpa. Siroccon blef oförändradt stående med solsken och vackert wäder, så att min kapten slutligen stadnade vid den gamla satsen, ”att östanwind och käringträta slutas sällan utan wäta.” Regn föll werkligen och redan hade molnen flera dagar gått för S.O., men intet förmådde quäfwa den enwisa Siroccon.

Den 3 Nov., då wi om natten hade pejlat fyren i Valetta och woro, liksom fordom Eneas, ehuru på annat sätt, vix e conspectu Siculæ,[285] kom kort efter midnatten en häftig stormby med regn. Waknad af stormens buller och owäsendet på däck, klädde jag mig och gick upp. Allt var inswept i det tjockaste mörker, så att man ej kunde se något annat, än de silfwerblankt glänsande wågorna, hwilka, brutna mot stäfwen, wräkte sina höga toppar i le om oss och rundt kring wår brigg, likt ett bälte af gnistrande diamanter. Nu slog en blixt från swarta moln och upplyste med ett blankt sken den

blåa, upproriska hafsytan och wår brigg, af hwars alla segel nu blott twenne voro utspända och äfwen dessa refwade. I taklet klef folket, hunden smög sig med instinktlikt förtroende till kapten vid rodret, tuppen galade gällt sin morgonwäkt, åskan knallade högt, men högre än den dånade stormbyn, som föll in på oss från sidan med häftigt störtregn, och öfwer allt detta oljud hördes kaptenens: ”giga stormärsseglet der!”, upprepadt af styrmannen och folket med samma: ”giga stormärsseglet der!” Emellertid drog sig winden småningom åt söder och kom under sista stormbyn från full S.W. samt förde oss med 9 knops fart, ehuru wi blott hade ett segel upp. Men det räckte ej länge; inom twenne timmar war stormen förbi och himmeln klar. Det hela hade ej just något förskräckande, stormen war ej af de mest rasande och wår kapten, säkert en af hemlandets dugligaste sjömän, hade redan om aftonen låtit berga de gröfsta seglen. Mig förekom alltsamman likt wreden af en uppbrusande blåögd mö, och medelhafwet förekom mig så älskeligt, att jag knappt tror mig kunna frukta dess wärsta raseri, ehuru min kapten, som redan 12 gånger färdats öfwer till Odessa, säger det stundom wara nog ruskigt.

På den stormiga natten följde en klar och wacker dag med rensad luft; dock stodo ännu moln i öster och bakom dem spelade på en lång sträcka åt norden flygande ljungeldar, som ögonblickligen belyste de i tusende färger skiftande skyarna – ett herrligt skuggspel i skymningen, som blott swagt upplystes af den framskymtande halfmånen. I det mildaste sommarwäder sträckte wi nu rakt fram öfwer hafwet och warseblefwo den 8 Nov. långt för-ut en udde af Grekland, mot hwilken det räckte att segla hela dagen. Det var ön Sapienza och längre mot öster syntes de snöbetäckta topparna af Matapan. Det blef mig warmt om hjertat; nu låg wishetens land omhöljdt af tjockt mörker och oklar luft; men klart lyste dess höga toppar öfver molnen, som lagt sig på dem. Samma natt syntes en månregnbåge.[286]

Här kryssade wi åter af och an, för att ligga öfwer Matapan, och först den 11:te passerade vi Cerigokanalen, sedan wi hela dagen gjort slag derutanför och jag haft nöjet betrakta Aphrodites fordna hem, det gamla Cythera, den sköna Helenas födelseort. Intet spår syntes här numer af kärlekens och skönhetens hem; det förekom mig kallt och torrt, utan skog och grönska, och turturdufwo lunderna längre in i det låga landet kunde jag ej se. Cytherea var oss huld och sände en frisk kultie, som förde oss genom sundet; kort

derefter skrämde hon oss med tvenne wattenpelare, som höjde sig emot oss, men wi undgingo dem lyckligt, liksom engång förr vid Sicilien. Hela natten lågo wi under stiltie, regn, åska och blixt utanför Cythera. Hittills under hela resan hade min enda lecture warit den i muhamedanernes tanke i wishet outtömliga och aldrig nog studerade Koran. Nu, sedan wi fått Grekland i sigte, wille den ej mera smaka, och jag kände här en innerlig lust att läsa Homerus. Då jag nu ej hade honom till hands, tog jag fram Virgilius, som jag i sista stund köpt i Marseille, och tyckte mig aldrig ha läst honom med så stort nöje, som nu.

Den 12 Nov. passerade wi några mest obebodda öar, såsom Kaimene och Falconera samt slogo slag åt Anti Milo och den ögrupp som ligger deromkring. I warm sommarluft hade wi följande dagen framskridit till Hydra, emellan en stor flock af öar, såsom Serpho, Thermia, Zea m.fl. till höger, och till wenster sköt fasta landet med oänligt många uddar ut i Myrtoshafwet. Middagstiden kommo wi upp mot Cap Colonna, de gamles Sunium. Här stå ännu 16 stora pelare af ett gammalt Minervatempel. Mot aftonen kommo vi in i sundet vid Zea och betraktade den hwitglänsande stad, som amfitheatraliskt reser sig på en sluttande höjd. I den wackraste sydländska afton gick solen ned öfwer ruinerna af Wishetens tempel. På östra kusten af Zea skola finnas lemningar af ett gammalt Neptunstempel. Öfwer hafwet, öfwer hela naturen låg ett klassiskt lugn, en älsklighet, som, vid tanken på Schillers Die Götter Griechenlands, nästan kom mig att sörja öfwer de gamla gudarnes fallna wälde. Aldrig tyckte jag mig ha så wäl förstått Virgilii summa placidum caput extulit unda. Här i detta haf war rätta platsen för Grekelands glada och milda gudar; här kunde inga hiskliga nordiska hafstroll trifwas; blott tusendetals tumlare wältrade sig muntert på den spegelblanka ytan. Efter en stund af det mest klassiska lugn skickade oss den gamla hafsguden en liten kultie, som förde oss till den inwid Euboea liggande klippan Karysto, der stiltie åter inträffade, och der jag ännu långt efter midnatten betraktade mina nordiska stjernor, Stora Björn och Polstjernan,[287] hwilka under Sicilien gömt sig längst ned i horizonten, men nu åter började stiga. Så wacker denna sydliga natthimmel war, fann jag ej i den det genomskinliga och etheriska, som utmärker wåra winternätter, ej heller här i stjernorna den blick, som hos oss.

Följande dagen förde oss en styf S.O. förbi Mitylene upp till Tenedos,

der wi åter för motvind och stiltie måste ankra i Basikia bay, derifrån man njuter af kanske den mest klassiska utsigt i werlden. Akter om oss hade wi den stora slätt, på hwilken Grekerne under Trojanska kriget uppdrogo sina fartyg och slogo sina tält. Denna mot stranden sluttande slätt begränsas af en lång bergsträcka, deri Ida reser sig högst. Nedanför detta berg låg fordom Troja. Söderut sträcker sig stranden förbi Alexandria Troas och norrut till redden Sigæum, medan på ena sidan om bayn en liten bäcklik bigren af Scamander och Simois flyter ut i hafwet. För-ut hade vi Tenedos, notissima fama insula,[288] äfwen nu för sitt win den mest berömda af arkipelagens öar. Deröfwer syntes det låga Lemnos, och öfwer detta det wäldiga, hela utsigten dominerande berget Athos, samt till wenster inloppet till Dardanellerna, med fästningarne på ömse sidor och ön Imbros. Hwem skulle ej, vid anblicken af alla dessa ställen, Hector och Achilles, Eneas och Odysseus, trädhästen, det gyllene skinnet[289] och annat mera från den klassiska fornåldern rinna i hågen? Och hwem, som läst Homerus eller Virgilius, skulle härwid förblifwa kall?

Emellertid gjorde min kapten och jag, jemte 4 af besättningen, en wandring upp till en grekisk by, benämnd Jeni Kiaj, som ligger norrut åt udden Sigæum. Wi wandrade öfwer den Trojanska slätten långs med den lilla bäcken; men wädret war fult, marken blöt af regn och timman på dagen så sen, att wi beslöto spara besöket på locus ubi Troja fuit till följande dag. I byn, som war stor, men usel, handlade min kapten ett ypperligt Tenedos win för omkring 30 kop. B. A. stopet. Folket hade ett wackert utseende och nobel grekisk hållning. På den slippriga och willsamma återfärden i skymningen träffade wi gamle wördige grekgubbar, som kommo hem med sina wallhjordar, och tyckte jag mig i flere af dem se Odysseus' gamla swinaherde. – Dagen derpå gjorde wi ett kort besök ombord på en nära liggande engelsk örlogsman och emottogos ganska wäl; men derunder blåste det upp god wind, hwarföre wi genast måste återwända till briggen och hissa segel samt försaka hela Trojafärden.

Nu seglade wi in genom Dardanellernas sund och kastade till natten ankar wid det fordna Abydos. Här nedanom mellan Sestos och Abydos skall Xerxes hafwa slagit sin brygga öfwer sundet, kanske för det strömdraget der war mindre starkt. Då det ännu ej war långt lidet på aftonen, foro wi i land och råkade komma till en, som det tycktes, förnäm Turks hus, der

Interiör från Konstantinopel, bilden är tagen ur verket Alt-Konstantinopel.

timmermän höllo på att reparera något i rummen. När ingen hindrade oss, gingo vi oförskräckt omkring öfwerallt och höllo redan på att komma in i harem, då en Turk motade oss och i stället bjöd oss in i ett rum, der man slöjdade cypressplankor, som spridde den angenämaste wällukt rundtomkring. Rummen woro wackra och rikt möblerade i orientalisk smak med divaner och mattor. Under det wi gingo här omkring, kom en gammal ärewördig man med långt hwitt skägg wänligt ut mot oss, frågade om wår nation, om mitt skägg etcet., derwid wi å båda sidor hade tillfälle att skratta åt min bråkade och tilltåtade turkiska. Jag behöfde sannerligen en prise de contenance[290] och bjöd äfwen en åt gubben, hwilken ej heller war sen att ta fram sin dosa, som war af guld och väl förwarad i ett läderfoderal. Wi snusade, pratade turkiska, skrattade och skildes slutligen, under gubbens orientaliska höflighetsbetygelser, högst nöjda å ömse sidor, särdeles jag, som nu första gången besökte en musulman och blef så wänligt bemött.

Följande morgon lyftade wi ankar och seglade förbi det för sitt sköna läge i alla tider så beprisade Lampsacus och Gallipo ut i Marmora sjön, fingo åter motwind och fällde den 20:de ankar bakom Marmora ön i en hamn utanför den lilla men wäl odlade byn Koutalai. Wädret war ruskigt och på den höga öns toppar låg snö. Här lågo vi tre dagar, hwarunder wi som oftast woro uppe i byn och handlade oss för omkring 13 kop. B. A. stopet lika godt win, som det wi på hemorten betala med 4 Rub. buteljen. I hela byn bo endast Greker och de tycktes göra sig en ära af att ingen Turk fanns der. Oss såsom Ryssar emottogo de särdeles wäl och kunde ej nog prisa denna nation. Man torde fråga, hwad språk wi talade med dem? Skulle man tro det? här funnos många, som talade ryska, men de flesta kunde italienska, hwari, liksom i engelskan och spanskan, min kapten var fullkomligen hemmastadd. Jag måste tillstå, att grekiskan, – hwaraf jag ej förstod mer än de i skolan inpluggade orden, som voro sig temligen lika – i mina öron klingade fult och aldeles ej som jag wäntat.

Ändtligen den 25:te om morgonen lågo wi nära utanför sultanens stad. Anblicken deraf är werldsberömd; jag will ej försöka att beskrifwa dess intryck; det war något så olikt allt hwad jag hittills erfarit. Det var något så eget i anblicken af dessa hundradetals smidiga minareter, från hwilka nu i morgonskymningen muazzinerna ropade folket till bön, och hwilka från höjden af den amfitheatraliskt bygda staden skådade ned öfwer twenne

werldsdelar. Men ju närmare wi kommo de förfallna, nu nästan ramlande murarna, här och der med spår efter grekisk konst och rikedom, smutshögarne wid alla stadens portar samt de usla kojor, hwaraf den stora staden består, desto mer förlorade sig det ”mahlerische” intrycket af dess anblick i fjerran. Men jag will och måste spara beskrifningen på hwad jag sett i Constantinopel till ett annat bref. Den 7 Dec. gick jag derifrån med franska ångfartyget Mentor först till Smyrna, der wi lågo öfwer en dag, sedan till grekiska ön Syra med den nya, utomordentligt wackra staden Hermopolis, som nästan hel och hållen upprest sig under frihetskriget. Här flyttade wi till ett annat franskt ångfartyg Scamandre, som förde oss hit till Alexandria, i hwars öppna och farliga hamn wi kastade ankar den 14:de hujus ... Jag är nöjd och tycker om mig här bland de swarta och bruna Afrikanerne. I slutet af denna månad eller i början af nästa reser jag härifrån till Kairo.

Till Anders Wiklund

Alexandria 26/12 1843

Original saknas, publicerat i *Ilmarinen* 52, 31.12.1855

Bref från G.A. Wallin till kapten A.W. i Konstantinopel.

Broder! I den förmodan, att du redan sluppit från det allmänt öfverklagade svåra hålet Odessa, dess svåra hamn och kalla klimat, jemte allt omak som följer en lastning och hamnliggning, sänder jag Dig denna hälsning från Egypti gamla underfulla och heliga jord, jämnte tusende tacksägelser, varma och innerliga för den trefliga, roliga tid Du så frikostigt gästade mig och förde mig helbregda och glad öfver Italiens och Grekelands haf till Stor Sultanens stora stad. Jag har sedan vi skiljdes, ofta, för ofta och stundeligen fått känna saknaden af Ditt trefliga sällskap och Din trefliga kajuta. – Men för att gå i ordning. Aftonen af samma dag, på hvars morgon jag lemnade *Active* och mina landsmän, gick jag om bord på det franska ångfartyget och för större säkerhets skull redan klockan 3 på eftermiddagen. Här gick jag nu af och an på däcket och spatserade ända till klockan 6; ty då först lyftades ankar. Under denna tid, såsom under hela resan, hade jag tillfälle att förarga mig öfver de franska matroserne, som dussintals, största delen med cigarren i mund, stodo och halade på en ända, hvartill 4 till 5 af Dina

matroser varit tillräckliga. Öfverhufvud kan jag ej säga, att det sjöväsende, jag här såg, behagade mig alls och skillnaden var oändlig mot det, mot hvad jag blifvit van att se om bord hos Dig. Den 8 middagstiden passerade vi Dardanellerna och kastade ankar den 9 om morgonen i Smyrnas hamn. Här blefvo vi liggande hela denna dag och jag begagnade tiden, att fara upp och bese staden, som föreföll mig serdeles vacker och snygg. Jag var äfven uppe här hos Ryske General-Consuln Iwanoff och emottog han mig med särdeles artighet och välvilja, såsom äfven isynnerhet hans Sekretär, som var en literat, hvilken ville passera derför ännu mera än han verkliger var det. Följande morgonen, den 10 gingo vi derifrån och landade den följande dagen i Syra, hvars nya, hvitt glänsande stad behagade mig utomordentligt. Här flyttades vi nu öfver på ett annat af de 5 ångfartyg, som här sammanträffade. Det hette Scamandre och förde oss hit till Alexandria, i hvars farliga och klippfulla hamn vi kastade ankar den 14 dennes. Hela resan var på det hela taget oändligen tråkig. Till Smyrna följde dock med oss ett sällskap af trenne turkar, som voro de enda trefliga i mitt tycke af de kanske omkring 40 passagerarne. Det var en officer med tvänne underofficerere såsom mig tycktes. De hade mat och dryck med sig och hade däckplats och åto och drucko och rökte oupphörligen, så att jag tyckte de första aftonen redan alla tre hade ett litet rus. Jag kom i samtal med dem och hade ganska roligt åt dem. Ifrån Smyrna kom en ny passagerare, en gammal Arabisk gubbe från Kairo med ärevördigt grått skägg. Han var mig högst välkommen och i hans sällskap fann jag mig väl. Från Syra kom i andra kajutan, der jag hade plats, en Nord-Amerikanare, som var förskräckligt tungkörd, men dock ej så otreflig, när man fick honom litet i gång, och dessutom tvänne Italienska *unga Bröder*, som skulle till Abyssinien och predika. De läste flitigt i sina böneböcker och den ena, som var sjuk nästan hela resan, låg mest hela tiden i sin säng med ett visst kärl i ena handen och psalmboken i den andra. Dessutom voro bland däckspassagerarne en ung Arab, som såsom betjent eller tolk följt med en Engelsman, som gjort långa resor i Syrien och annorstädes och nu erbjöd sig åt de, som det tycktes, rika Engelska Seigneurer, som hade första platsen. Han var en godsint, treflig ung man, som jag mycket pratade med. Detta var nu sällskapet om bord. Det var mångfalldigt och i sig sjelf icke tråkigt; men det evigt enahanda: farten och det beständiga bultandet af maschinen och med alla beqvämligheter dock all obeqvämlighet och

tvungenhet, som alltid råder på ett ångfartyg, gjorde denna en veckas färd i mitt tycke mycket längre och långsammare än hela vår färd från Marseille till Constantinopel. Bordet var fullt med rätter till middagen, åtminstone 10, oberäknadt den mångfalldiga deserten, till frukosten omkring 5 till 6 jämnte desert – allt detta hade jag oändligt gerna bytt mot våre ärter och vårt ypperliga kött och fläsk – och betjent sluskarne, som stodo omkring och gapade på hvar bit, man stoppade i mund, voro mig vederstyggelige. Till all lycka har jag, såsom Du vet, god förmåga att kunna sofva och jag begagnade den äfven och sof vanligen hela dagen från frukosten, som slutades omkring klockan 10 till middagen som började klockan 5. Det var således med stort nöje jag slutligen såg oss anlända här. Men de tre första dagarne jag var här, regnade det oupphörligen, så att jag föga kunde gå ut. Sedan klarnade vädret upp och vi ha haft med undantag af då och då fallande regnskurar det vackraste mildaste sommarväder och har jag härunder oupphörligen vandrat omkring på denna ruinfulla jord, der nästan för hvart steg ligga qvarlefvor af gamla pelare och annat dels i marmor dels i granit. Äfven har jag gjort åtskilliga bekantskaper med lärda Araber och Sheikher och somlige till och med, då de erfarit mig vara något så när hemmastadd i deras religion och deras vetenskaper ha dels trott mig vara en Muslim dels sökt förmå mig att uttala deras trosbekännelse och anta deras lära. Jag har högst roligt med dem och sitter ofta i ett det underligaste sällskap på Moské trapporne och på stenarne derutanför inbegripen i samtal med dem. – Men nu måtte detta nya år bli Dig ett år af glädje och fröjd och hällsa och frid och föra Dig frisk och nöjd hem i de Dinas sköte, der Du må sköta din ro i lugn och sällhet. Skulle Du härunder minnas någongång tillbaka, så glöm ej mig, som jemnte den hjertligaste hälsning till Din styrman tecknar mig Din alltid uppriktige och tacksamme vän och tjenare

Alexandria d. 26 Decemb. 843 G.A. Wallin

Georg August Wallin

Universitetsrelaterat material

16 september 1828 – 4 december 1841

Avgångsbetyg från Katedralskolan 16/9 1828

Georg August Vallin, son till Kammar Rådet och Riddaren Herr Israel Vallin i Helsingfors, född den 24 October 1811, har den 14 October 1822 vid Cathedral Skolan blifvit inskrifven, och der fortfarit att deltaga i läroöfningarne ända till sednaste Vårteminens utgång då han uppflyttades till Rector Klassen. Att han, Georg Aug. Vallin, genom lydlig flit och ett stadgadt uppförande under Skoletiden gjort sig fördelaktigt känd, samt att han under loppet af år 1827 vid Åbo Domkyrko Svenska Församling till Herrans Nattvard första gången blifvit admitterad, varder härigenom till vittnesbörd meddeladt.

Raumo den 16 Sept. 1828
Er. Elfgren
Rector vid Cathedral Skolan

Inskrivningsdokument från Borealiska avdelningen 8/6 1829

Borealiska Afdelningen har ej något att erinra mot Ynglingen Georg August Wallins upptagande i sitt samfund, sedan han Student-examen genomgått. Helsingfors den 8 Junii 1829.

Matthias Kalm
Qurator

Studentbetyg 17/6 1829

Vid i dag vederbörligen anställd Student-Examen, har Ynglingen Georg August Wallin, företeende Enskildt Betyg af Phil. Mag. G.W. Himberg, undergått förhör i Trosläran och Kyrkohistorien, Logiken, Moralen, Arithmetiken, Geometrien, Historien, Geographien, Latinet, Klassisk och Nya Testamentets Grekiska, Rhetorik och Poëtik, samt Tyska och Franska Språken; och hafva dess dervid ådagalagde Elementar-insigter i allmänhet befunnits nöjaktige,

samt, med närmare afseende å framstegen i hvarje särskildt Kunskaps-stycke, blifvit med tillsammantagne Tjugu Åtta Bifalls-röster, och derpå grundadt allmänt omdöme af Laudatur, för ändamålet godkände; vilket härmedelst intygas.

Helsingfors, den 17 Junii 1829
På Examinations-Utskottes vägnar N.G. af Schultén
Phil. Fac. n. v. Decanus
Afgiften quitterar Ax. Federley

Stipendieansökan 30/4 1831

Magnifice Herr Rector! så ock Amplissimum Consistorium

Wid utdelningen af de för innevarande Läse-Termin till ansökning ledige Stipendier, anhåller jag ödmjukast att komma i höggunstlig åtanke, samt har äran med djupaste vördnad och största högaktning framhärda

Magnificii Herr Rector och Amplissimi Consistori
Helsingfors den 30 April 1831
Ödmjukaste Tjenare Georg August Wallin
Hörande till Borealiska Afd

Filosofie kandidat betyg från Kejserliga Alexanders-Universitetet 12/4 1836

Vid i dag med Studeranden Georg August Wallin af Borealiska Afdelningen anställd Candidat Examen i de Philosophiska Vettenskaperna, hafva dess deruti ådagalagda insigter blifvit sålunda bedömde, att han

I Theoretiska och Praktiska Philosophien erhållit Epithetet: *Approbatur*
I Mathematiken: *Laude Approbatur*
I Physiken: *Laude Approbatur*
I Astronomien: *Admittitur*
I Chemien: *facillime admittitur*
I Zoologien och Botaniken: *Approbatur*
I Historien: *Approbatur*
I Vältaligheten och Skaldekonsten: *Laude Approbatur*

I Grekiska Literaturen: *Laudatur*

I Orientaliska Literaturen: *Laudatur*

I Lärdomshistorien: *Approbatur cum Laude*

I anledning hvaraf och då bemälte Studerande inför Faculteten den 28 October 1835 pro Gradu aflagde Skrifprof blifvit tilldömdt Epithetet: Approbatur, ofvannämnde Studerande Wallin med tillsammantagne Aderton Bifallsröster af det högsta möjliga antalet Trettiosex, Candidat Grad erhållit, med tillagd benämning af Admodum Dignus; hvilket härmedelst intygas.

Helsingfors den. 12 April 1836

På Philosophiska Facultetens vägnar N.G. af Schultén

Phil. Fac. n. v. Decanus

Nils Abr. Gyldén

Phil. Fac. Notarii

Vittnesbörd öfver presterad Philosophie Candidat Examen för stud. Georg Aug. Wallin, Borealis.

Stipendieansökan sommaren 1836

Magnifice Herr Rector! så ock Amplissimum Consistorium Academicum!

Sinnad att än vidare vid Kejserliga Alexanders Universitetet fortsätta mina studier, för att i en framtid kunna ansöka Docentur i den Orientaliska Litteraturen, får jag hos Herr Rector Magnificus och Amplissimum Consistorium i djupaste ödmjukhet anhålla att, i grund af mig i Philosophiæ Candidat Examen tilldelta tvenno *Laudatur*, varda hugnad med förlängning af det Publika Stipendium jag härförinnan innehaft, och har jag derjämte äran i lika ödmjukhet bilägga bestyret afskrift af det mig vid nämnde Examen meddelade betyg.

Framhärdar med djupaste vördnad

Magnifice Herr Rector och Amplissimum Consistorii Academici

Ödmjukaste tjenare Georg Aug. Wallin

Utnämning till ammanuens 17/9 1836

Utdrag af Consistorii vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland protocoll, fördt i Helsingfors den 17 September 1836.

§. 6.

Uppå Herr Rectors, i egenskap af Universitetets Bibliothekarie, jemlikt föreskriften uti §147 af Kejserliga Universitetets Statuter, gjorda anmälan derom, att Philosophiæ Magistrarne Georg August Wallin, August Lindfors, Albert Heikel och Edward Jonas Wilhelm Brunér anhållit att såsom Extra Ordinarie Amanuenser varda vid Universitetets Bibliothek anställde, samt att behofvet nu gör flere Amanuensers antagande så mycket mera nödigt, som hittills vordne Extra Ordinarie Amanuensen Magister Öhman afgått till att vidtaga sin erhållne Adjuncts tjenst vid Gymnasium i Borgå, och Extra Ordi narie Amanuensen Theologiæ Licentiaten Magister Schauman äfven under hela innevarande Läsetermin kommer att vistas i Åbo, för att föreståTheologiæ Lectors tjensten vid dervarande Gymnasium, blefvo bemälde Magistrar alltså i nu nämnd ordning till Extraordinarie Amanuenser vid Universitetets Bibliothek antagne, hvaröfver Utdrag af detta protocoll skall dem meddelas.

År och dag som ofvan.

Utdragets riktighet bestyrker A.V. Wegelius

Lectio præcursoria och docentavhandling

Lectio præcursoria

Honoratissimi Auditores! Singularis in eo conspicitur sors Orientis, quod qui litteras eiusdem studiosissime coluerunt, alii, iusto maiore tenti admiratione, easdem aliis omnibus anteposuerint, alii nimis conspuerint. Fuere tempora ubi iisdem fere honoribus ac classicis Romanorum et Graecorum Orientalibus litteris tribuerent celeberrimi vi[ri]. Saepenumero vero clamitari audimus easdem iure supersessa[s] fuisse, quippe quae nullam verae humanitatis constituant partem. Non est huius loci neque mearum virium hancce rem diiudicandi periculum facere; sed id tantum admonere voluerim, quod praeclarissimi iamdudum divinarunt et moderatissimi, quos tulit nostra aetas, viri certius affirmarunt, Orientem scilicet in ius sibi debitum, per saecula vero violatum et contemtum in dies magis magisque se vindicare coepisse. Quare iamiam viderim aevi recendendum esse ad Orientem, unde primam trahunt europaeae gentes originem, eundemque ex omnibus suis partibus perscrutandum, quo cunabulis generis nostri occultis lux addatur. Cui investigationi sublevandae inprimis inservit commercium et familiaritas, qua nostris temporibus Oriens cum Occidente coniunctus est. Populi igitur ⁂ europaei excultiores iidemque sagacissimi Angli ex. gr. et Francogalli, quibus frequentissima est communio cum Orientalibus, praecipue vero Russi, asiaticis gentibus finitimi et indole tum ingenii cum linguae propinqui, de Oriente illustrando optime meruerunt. Sic apud plerasque Occidentis nationes maiori quam antehac fruitae sunt litterae Orientales studio et amore. Ad nostram vero Universitatem quam parum adhucdum saltem sint facta, nemini non e vobis notissimum. Linguarum enim orientalium sola fere maiori diligentia culta est Hebraica. Arabicae linguae studium in tritis Locmanni fabulis et aliquot. Corani Suris perlegendis plerumque absolutum habetur. Persica vero litteratura praestantissima ante quinquennium adhuc inculta. Ceterae orientales linguae omnino fere nobis ignotae. Ne hoc vero ita intelligatis ut nostratum nullos dicerem in hisce rebus versatus praeclaraque ornatos eruditione. Sed hoc tantum dico, quod neminem quoque fugit, haecce studia minori, quam par est, apud nos gavisa esse amore. Neque hoc

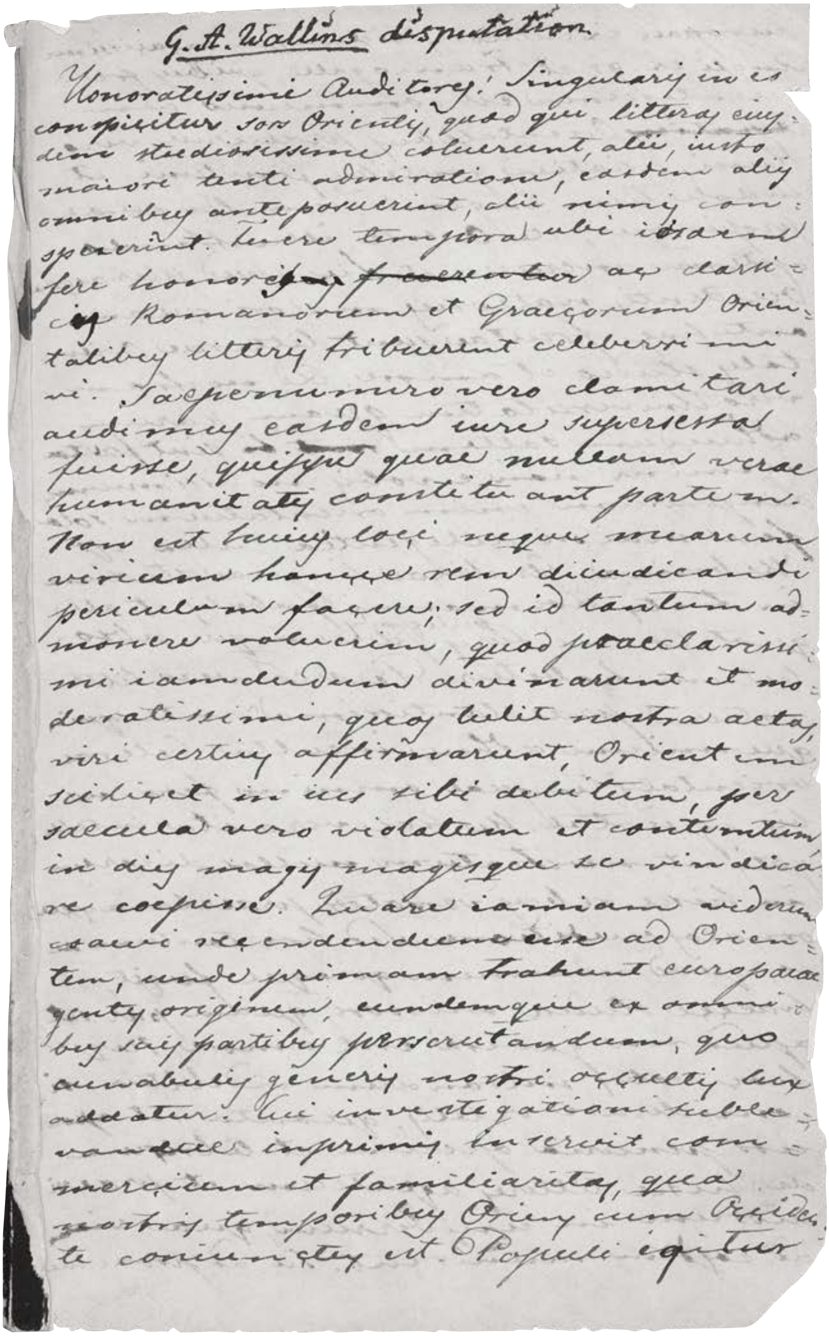

G. A. Wallins disputation

Honoratissimi Auditores! Singularis in eo conspicitur sors Orientis, quod qui litteras eiusdem studiosissime coluerunt, alii, iusto maiori tenti admiratione, easdem aliis omnibus anteposuerint, alii nimis con-spexerint. Vetere tempora ubi ipsarum fere honoribus ~~fruerentur~~ ac clarissimi Romanorum et Graecorum Orientalibus litteris tribuerunt celeberrimi viri. Saepenumero vero clamitari audimus easdem iure superstesal fuisse, quippe quae nullam verae humanitatis constituant partem. Non est huius loci neque mearum virium hancce rem diiudicandi periculum facere; sed id tantum admonere voluerim, quod praeclarissimi iamdudum divinarunt et moderatissimi, quos tulit nostra aetas, viri certius affirmarunt, Orientem sibi debitum, per saecula vero violatum et contemtum in dies magis magisque se vindicare coepisse. Quare iamiam videmus omnes accendendum esse ad Orientem, unde primam trahunt europaeae gentes originem, eundemque ex omnibus suis partibus perscrutandum, quo cunabulis generis nostri occultis lux addatur. Cui investigationi sublevandae imprimis inservit commercium et familiaritas, qua nostris temporibus Oriens cum Occidente coniunctus est. Populi igitur

Sidor ur Wallins disputation. Wallins exemplar av den tryckta avhandlingen är interfolierad och har lectio præcursorian skriven på ca hälften av mellanbladen.

europaei excultiores iidemque sagacissimi Angli ex. gr. et Francogalli, quibus frequentissima est commercium cum ~~Asiaticis~~ Orientalibus, praecipue vero Russi, asiaticis gentibus finitimi et indole tum ingenii cum linguae propinqui, de Oriente illustrando optime meruerunt. Sic apud plerasque Occidentis nationes maiori quam ante hac fruitae sunt litterae Orientalis studio et amore. Ad nostram vero Universitatem quam parum adhucdum saltem ~~sunt~~ ~~h~~ sint facta, nemini non e vobis notissimum. Linguarum enim orientalium sola fere maiori diligentia culta est Hebraica. Arabicae linguae studium in tritis Locmanni fabulis et aliquot Corani locis perlegendis plerumque absolutum habetur. Persica vero litteratura praestantissima ante quinquennium adhuc inculta. Ceterae orientales linguae omnino fere nobis ignotae. Ne hoc vero ita intelligatis ut nostratium nullos dicerem in hisce rebus versatos praeclaraque ornatos eruditione. Sed hoc tantum dico, quod neminem quoque fugit, haecce studia minori, quam par est, apud nos gavisa esse amore. Neque hoc vobis mirandum videbitur, si considerare velitis, quanta sit apud nos penuria operum et librorum de hisce litteris agentium et praesidiorum in universum, quae viam ad easdem munirent. Sic ad proxime

vobis mirandum videbitur, si considerare velitis, quanta sit apud nos penuria operum et librorum de hisce litteris agentium et praesidiorum in universum, quae vim ad easdem munirent. Sic ad proxime ⁂ usque praeterlapsos annos frustra quaeritavimus Lexicon quoddam arabicum, ut taceam de manu scriptis, quae, in bibliothecis abscondita venerandam Orientis sapientiam plurimosque eiusdem thesauros recondentes nulla nobis copia est adeundi. Sunt et aliae permultae res quae hisce studiis apud nos fovendis obstent. Quarum praecipua mihi videtur, quod indigenas Orientales consulendi cum iisdemque confabulandi heic nulla est occasio. Sunt quidem nonnullae harum linguarum iamiam emortuae, ut hebraica ceteraeque semiticae stirpis. Sed valde in eo fallitur, quod arabica ut saepissime solet demortua habeatur lingua. De quo errore persuasi in hodiernam Arabum linguam perscrutandam diligentissimam iam doctissimi viri operam contulerunt. Sic nostro aevo celeberrima in lucem edita monumenta recentioris arabicae litteraturae. Quorum primo in loco laudandae narrationes *Mille Noctes et Una*, quarum iam septem vulgavit tomos celeberrimus *Habicht*. Est quidem lingua in his usitata non adhuc adeo soluta grammaticalibus regulis ac ea, qua utitur vulgus in loquendo, liberior tamen quam quae in antiquis legitur scriptis. Illustrissimae haecce interque omnes gentes vulgatae narrationes quum memet fascinantes ad studium neoarabicae linguae induxissent, facile animo admisi cupidinem etiam commilitonibus, qui ad litteras Arabum studendas sese accingant, expeditiorem aperiendi viam quae ad fabulas Orientis interpretandas et intelligendas duceret. Nam nullus ⁂ equidem dubitavi quin ea re potissimum apud nostram Orientis studiosam iuventutem gratiam inirem. Quum vero adhucdum nullos vel perpaucos saltem sibi conciliaverit apud cultores hodierna Arabum litteratura, nonnullos autem et plerosque antiqua, differentia, quae inter utramque intercedat Arabum loquelam, praecipue primumque observanda mihi videbatur. De hacce igitur differentia annotationes nonnullas, quas ex auctoribus, eandem tractantibus quorumque indicem ubi invenias in dissertationi indicavi, vel in neoarabicis legendis scriptis collegeram conscribere mihi proposui. De qua re vero aggredienda multum equidem dubitavi, quum ardentissimo desiderio ex ore indigenae neoarabicam ediscendi linguam huiusque mihi non contigerit. Attamen familiaritate usus sum cum grusinio quodam viro, qui exsul patriae in exercitu militavit per nostram terram dispartito russico. In linguis arabica

et persica ab indigenis institutus interpretis munere aliquando functus erat. Huncce peritissimum atque praestantissimum virum de neoarabica lingua multum consului. Erat tamen ille in Grammatice et in scriptis explicandis minus versatus; quare etiam interdum in legendo eum errare audivi. Memet tamen ab eo permulta didicisse permultaque ei debere non est causa ⁂ negem.

En igitur iam fontes, Hon[oratissimi] Aud[itores], quos in hacce dissertatione conscribenda mihi erat adeundi copia, quum ex ipso vivo fon[t]e non esset hauriendum. Praecipuam quidem differentiam, quae inter utrumque intercedat Arabum idioma, memet tetigisse et explicasse certo putaverim; idiotismos vero omnes, qui vulgo in loquendo et scribendo sint familiares, enumerare neque moduli erat virium mearum neque consilii. Permultis vero et gravioribus forsan in materiis ordinandis et exponendis obnoxium me fuisse erroribus, persuasissimum mihi habeo. Nil alius autem quaerens, quam viam commilitonibus meis aperire ad litteraturam neoarabicam ejusdem apud nos firmare et augere, spero fore ut vitiis et mendis quibus primum hocce meum tirocinium laborat a benevolis lectoribus ignoscatur.

Observandum denique est haud paucos errores typographicos subrepsisse, qui quidem meae iniuriae non minus sunt adscribendi quam typothetae imperitiae in typis arabicis conseriendis, inopiaeque typorum orient[alium] in nostra officina. Sic formae litterarum diversae pro diverso, quem tenent; loco in initio, medio vel fine vocis saepissime sunt confusae. Littera ب interdum pro ى legitur sicuti ك uno loco pro ى. In pag. vigesimo septimo pro *ejjsch min sa'a rah* legitur *sa'a min ejjsch rah*, qui omnino falsus est ordo verborum arabicorum. Quum vero pronuntiatio nostris adscripta est litteris eademque semper iusta hosce duxerim errores minoris momenti, ⁂ quam qui seorsim observarentur.

His igitur breviter praemissis memet iam converto ad te - - - rogans velis dubia tua contra opusculum afferre et mecum communicare. Inter amicos haud opus est verborum ambagibus; quare benignitate tua solita etiam nunc utens ad rem quaeso adgrediaris.

Gratias tibi iam ago maximas debitas propter benevolentiam quam hodie in hocce prioris opponentis munere fungendo mihi singularem praestitisti. Tua enim ipsius negotia et curas, quae hocce tempore perplurimae et variae te presserunt, aspernans pro bonitate tua solita hocce officium tamen in

te suscepisti, praestantissimum ea re praebens indicium amicitiae, qua me semper amplexus es. Quae quidem amicitia, iisdem quae sectati sumus, studiis inter nos orta, per annos volventes confirmari et augeri sperans, ex intimo pectore opto ut omnia tibi in coeptis tuis evadant fausta et felicia. ⁂

Iubentibus Universitatis nostrae legibus iam nosmet convertimus ad Vos H[onoratissimi] Aud[itores]. Si quis vestrum observationes quasdam in dissertationem hodie disquisitioni oblatam facere cuperet, occasionem easdem afferendi illi modeste praebemus.

Celeberrime Professor, eminentissime vir, summeque venerande amice. Quum te iam ad dubia contra opusculum meum afferendum surgere video, non possum quin etiam atque etiam te rogo velis insigni tua clementia singularique tua benevolentia, qua erga me usus es, etiam hodie me amplicti. Ea enim ipse novi opusculae meae vitia eamque tuam sagacitatem ut nullus dubito, quin facile in re mea defendenda me mutuum sis redditurus, si summam adhibere velis severitatem. Sed verbis ad misericordiam non est iudex adducendus; quare omnes omittentes ambages ad initium faciendum omni, qua par est, veneratione Te invitamus.

Celeberrime etc non igitur me fefellit spes, quam maximam habui benevolentia et humanitate tua spectata, non fefellit me fiducia, qua ductus sum certissima, te nempe in hac quoque occasione inveni ignoscentem ⁂ verius et indulgentius me fore tractaturum. Iucundum mihi fuit in te humanissimo et mihi amicissimo viro acerrimum habere adversarium, qui potissimum aestimare potuisti difficultates et impedimenta, quae mihi heic in opusculo meo conscribendo sunt obiecta. Iucundissimum vero te habere iudicem, quo duce prima posui initia in orientalibus linguis cui omnes, quos sentio quam sint exigui, progressus debeo, cui plurimum in hisce litteris promovendis debet Universitas nostra, in cuius gloriam et emolumentum vigeas, floreas ex intimo pectore optans, speransque fore ut in posterum quoque velis [me] inter amicos et discipulos tuos adnumerare, valedictionem iam tibi dico sincerissimam.

Restat ut tu, praestantissime Domine Opponens Posterior, quas in animo habeas observationes, afferas. Te amicitiae et sodalitii memorem esse prae-

biturum satis superque scimus; quam ob causam omnibus omissis ambagibus initium faciamus.

Gratias tibi ago quam maximas ob iudicium amicitiae, quod hodie mihi praestitisti luculentissimum. Quam amicitiam nostram nullis fore vicissitudinibus obnoxiam sperans valedictio[nem] ✂ tibi dicere propero, voto praemisso serenissimo, ut omnia tibi in studiis tuis evadant fausta et felicia. Quod etiam eo magis speramus, quo persuasiores sumus, Te honoribus phoebeis dignum esse maximis. Sperans igitur, te non solum Parnassum, quo tendis, sed etiam apicem Parnassi mox esse adscensurum valeas atque etiam valeas opto.

De praecipua inter hodiernam arabum linguam et antiquam differentia dissertatio

quam venia ampl. ordinis philos. ad Imperialem Alexandream in Fennia Universitatem

p.p. Georgius Augustus Wallin, Phil. Magister.

In Auditorio Theolog. die VIII Junii MDCCCXXXIX h. a. m. s.

Si fata linguarum occidentalium per saecula volventia attenti persequamur, stupendis permutationibus ad summum illud cultus fastigium, quod nostris temporibus tenent, easdem provectas esse invenimus. In Orienti vero, ubi conditio faciesque rerum tum publicarum cum litterariarum nullis fere vicissitudinibus obnoxia fuit, linguarum per longam saeculorum seriem incorruptum, sorti rerum humanarum communi fere non subiectum habitum, patriarchalem dictionis puritatem, originisque venerandam antiquitatem miramur. Quam quidem antiquam indolem candidamque simplicitatem non tantum in linguis asiaticis iamiam demortuis invenimus, sed in arabica etiam, quae genuino suo vigore iuvenili nondum infracto, per magnam terrae partem floret et dominatur. Idem ex ea adhuc relucere videtur ingenium, quod in moribus et institutis a patribus traditis pertinaciter perseverans inveteratique usus communis mutationes aspernans, populum arabice loquentem, orbis terrarum subigendi cupiditate incensum, e locis desertis in extrema Asia sitis, eduxit: eadem adhuc viget sermo arabicus vi et dulce-

dine, qua utens magnus ille Propheta doctrinam sancivit, quae etiam hodie apud plurimas Orientis gentes sacra habetur. Sic, imperiosa ut olim romana, lingua arabica, paucissima ab alienis mutuata, finitimis autem sermonibus permulta largita, a vasta, quam traxit civitas, ruina intacta, pura ac sincera nobis superstes exstat.

Ne vero nullam omnino inter linguam, in Corano antiquisque litteraturae arabicae monumentis ad nostram aetatem servatis usitatam et hodiernam arabicam intercedere differentiam putes, ante omnia grammaticalem inter et vulgarem faciendum est discrimen, quod Arabes ipsi agnoscunt, *illam* quae in Corano aliisque libris et ante et post Muhammedem disertius diligentiusque scriptis legitur, nomine لسان النّحوى (*lisān enne ʻhvī*) seu *linguae grammaticalis*, *hanc*, quae in quotidiana vita et scriptis hodie conditis usurpatur, لسان العامّة (*lisān el ʻamme*) i. e. *linguae popularis* appellatione insignientes. Hocce tamen discrimen, de quo, utrum in arabica lingua semper obtinuerit, an posterioribus temporibus sit ortum, dubitari potest, nequaquam tantum esse credas, ac inter linguam ex. gr. romanam et eam, quae nunc in Italia floret; neque tantam diversarum dialectorum linguae arabicae esse copiam, quantam e multitudine variarum gentium, eadem utentium, iure iudicare possis. Dialectis enim, quae antiquis temporibus in Arabia floruerunt, partim obmutuatis partim in eam receptis, qua in Corano condendo Propheta usus est, posteriori aevo vulgo quatuor numerantur, *Arabica* proprie sic dicta, *Syriaca*, *Aegyptiaca* et *Maroccana*, quae vix tamen magis, quam quae olim in Graecia vigebant, dialecti, inter se discrepant.[I] Principalis vero iam differentia, quae inter grammaticalem antiquam et hodiernam vulgarem linguam locum habet, in nunatione ٌ vel ُ ٗ *on*, ً *an*, ٍ *in* et brevi vocale, qua voces in consonantem desinentes afficiuntur, hodie omittenda; in formis quibusdam grammaticalibus significationibusque vocabulorum, aliis tempore abolitis, aliis usu receptis, denique in formulis nonnullis loquendi, ab illa alienis, in hac usitatis, potissimum ponenda videtur. Istae vero in fine vocabulorum vocales quum casibus nominum modisque verborum in antiqua lingua indicandis inservirent, facile apparet, hisce omnibus hodie supersessis, grammaticen vulgaris idiomatis in faciliorem esse redactam formam. Plerisque igitur regulis grammaticae a vulgo neglectis, quae praeterea ex indole ipsius linguae an e studio tantum nugarum grammaticorum solito profactae sint adhuc certatur,[II] ne nimis

vaga evaderet, voces quasdam ac particulas, olim haud usitatas, hodie recepit Arabum lingua; sic rationem aliorum quoque sermonum observans, qui fere omnes, formarum grammaticalium implicitarum iugo excusso, in simpliciorem mentique humanae accommodatiorem formam sunt excultae. Doctrina vero illa grammaticalis non adhuc adeo oblivione est deleta, ut lingua ex. gr. Corani, non nisi in scholis ab interpretibus explicata percipi possit. Immo etiam saepissime in precando et poesi recitanda semperque fere in versibus praecinendis, sollennioribus hisce formis utuntur.

Quid hodiernus Arabum sermo habeat inprimis peculiare a lingua antiqua iam breviter explicaturus, observationes quasdam circa elementa legendi et scribendi praemittere in animum induxi; attentius vero mihi consideranti, quam sit difficile factu, sonum litterarum verbis reddere, et observanti, dissertatiunculam hancce, quae arctis circumscribenda est limitibus, nimium sic excrescere, easdem omittere libuit.[III] De cetero viam in grammaticis arabicis solitam a verbo nempe ad nomen et pronomen ducentem et dein particulas atque syntaxin stringentem, sequendam mihi proposui.[IV]

1.

a) Generali lege, qua vulgaris distinguitur lingua a grammaticali, vocalem scilicet brevem, qua in hac exitus vocum afficiuntur, in illa non esse legendam, de verbo quoque valente, dualique numero haud usurpato, neque certo inter genera pluralis discrimine admisso, verbum primitivum regulare trilitterum sic flectitur:

	Praeteritum.	
	Sing.	
Pers. Mascul.	*Comm.*	*Femin.*
3. كتب *katab*	-	كتبت *katabet*
2. كتبت *katabt*	-	[V] كتبتى *katabti*
1. -	كتبت *katabt*[VI]	-
Pers. Mascul.	*Comm.*	*Femin.*
	Plur.	
3. -	كتبوا *katabu*	-
2. -	كتبتوا *katabtu*	-
1. -	كتبنا *katabna*	-

	Aoristum.	
	Sing.	
3. يكتب *iktob* VII	-	تكتب *tektob*
2. تكتب *tektob*	-	تكتبى *tektobi*
1. -	اكتب *ektob* VIII	-
	Plur.	
3. -	يكتبوا *iktobu*	-
2. -	تكتبوا *tektobu*	-
1. -	نكتب *nektob*	-
	Imperativus.	
	Sing.	
Pers. Masc.	*Comm.*	*Femin.*
2. اكتب *ektob*	-	اكتبى *ektobi*
saepius كتب *ktob*	-	vel كتبى *ktobi*
	Plur.	
	اكتبوا *ektobu*	
	vel كتبوا *ktobu*	
	Participium.	
	Sing.	
كاتب *kātib*	-	كاتبة *kātibe*
	Plur.	
كاتبين *kātibin*	-	كاتبات *kātibat*
	Infinitivus.	
	كتابة *kitābe*	

b) Observandum est in libris epistolisque maiori diligentia conscriptis et praecipue in poematibus plerasque antiquas formas grammaticales adhuc usurpari. Sic dualis numerus, qui nunquam in quotidiano usu auditur, in sublimiore scribendi et dicendi ratione aliquando adhibetur. In aoristo 2:a et 3:a persona pluralis masculini generis تكتبون (*tektobūn*) et يكتبون (*iktobun*) haud raro legitur. In Syria et Aegypto aoristum tempus, adiecta littera ب, in 1:ma persona plur. vero م, saepissime sic flectitur:

Imperativus.

Sing.

Pers.	*Masc.*	*Comm.*	*Femin.*
2.	اكتب *ektob*	——	اكتبى *ektobi*
saepius	كتب *ktob*	—— vel	كتبى *ktobi*

Plur.

اكتبوا *ektobu*
vel كتبوا *ktobu*

Participium.

Sing.

كاتب *kātib*	——	كاتبة *kātibe*

Plur.

كاتبين *kātibin*	——	كاتبات *kātibat*

Infinitivus.

كتابة *kitābe*

b) Observandum est in libris epistolisque maiori diligentia conscriptis et praecipue in poematibus plerasque antiquas formas grammaticales adhuc usurpari. Sic dualis numerus, qui nunquam in quotidiano usu auditur, in sublimiore scribendi et dicendi ratione aliquando adhibetur. In aoristo 2:a et 3:a persona pluralis masculini generis تكتبون (*tektobūn*) et يكتبون (*iktobun*) haud raro legitur. In

Sida ur den tryckta avhandlingen De praecipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia.

		Aoristum.	
		Sing.	
Pers. Masculi.		*Comm.*	*Femin.*
3.	بيكتب [pro بيكتب] *bīktob*	-	تتكتب [pro بتكتب] *b'tektob*
2.	بتكتب *b'tektob*	-	بتكتبى *b'tektobī*
1.	-	{بكتب *bektob* (in Syria)	
		{باكتب *bāktob* (in Aegypto)	
		Plur.	
3.	-	بيكتبوا *bīktobū*	-
2.	-	بتكتبوا *b'tektobū*	-
1.	-	منكتب *m'nektob*	-

c) Quum duo solummodo sint tempora linguae arabicae, quibus praeterea admodum vaga est significatio, variis modis et in antiqua et in hodierna loquela circumscribenda sunt, si subtiliores temporis rationes indicare velis. Sic ad praesens tempus definiendum vulgus saepissime adhibet vocabulum عمّال (*'ammāl*) faciens, pl. عماكين [pro عمالين] (*'ammālīn*), fem. عمالة (*'ammāle*) pl. عمّالات (*'ammālāt*), quod in عمّ (*'amm*) quoque correptum et in utroque numero et genere usitatum, cum aoristo coniungitur, ex. gr. عمّال بيكتب(عمّ)scribit, de viro, et بتكتب (عمّ) عمّالة de femina, plur. masc. عمّالين بيكتبوا (عمّ)et femin. بيكتبوا (عمّ) عمّالات. Haec praesentis exprimendi ratio in Aegypto et Syria est usitatissima: in dialecto maroccana huicce tempori indicando inservit syllaba ك et interdum ت ex. gr. كَياكل (*kejakol*) vel تياكل (*tejakol*) comedit, aut etiam particula را, cum suffixo diverso, pro diversis personis, aoristo annexa ex. gr. راه يكتب (*rah iktob*) scribit (proprie: ecce illum, scribit). Neque a vulgari loquela aliena est huius temporis formandi ratio, grammaticali familiarissima, per participium vel adiectivum verbale cum pronomine personali coniunctum: ex. gr. انا كاتب ego (sum) scribens. Mauri: رانى كاتب ecce me scribentem.

d) Imperfectum et plusquamperfectum in utroque idiomate eodem modo formantur; *illud*, praefigendo praeteritum verbi كان tempori aoristo, *hoc*, praemisso eodem auxiliario verbo tempori praeterito. In imperfecto vero formando cavendum est, ne aoristo praefixis litteris ب et م formato utaris, ex. gr. كان يكتب (*kān iktob*) scribebat, non vero كان بيكتب

c) [pro e] Futuro tempori accuratius praefiniendo inservit vocabulum بدّ (*bedd*), quod cum pronomine suffixo eius personae, de qua agitur, aoristo praemittitur, ex. c. بدّها تكتب (*beddhā tektob*) scribet illa. Quae vero in imperfecto formando valet lex, formam nempe aoristi, cui praefigitur littera ب, et in plur. م, non esse adhibendam, etiam hic observanda est. Futurum exactum formatur ope aoristi verbi auxiliaris كان, qui praeterito ipsius verbi praeponitur ex. gr. يكون كتب (*ikūn katab*) scripserit.

f) Haec omnia tempora quum promiscue pro indicativo et coniunctivo adhibeantur, inter quos nullum facit vulgus discrimen, non nisi ex sententia et contextu coniicere licet, utrum conditionalis, subiunctiva, concessiva et optativa iisdem tribuenda sit significatio, and indicative sumenda sint. Animadvertendum tamen est, aoristum formae بيكتب in phrasibus conditionalibus non adhiberi.

g) Formae a primitivo verbo derivatae decem numerantur, quae omnes in eodem verbo simul nunquam occurrunt. Formas XI, XII, XIII, in grammaticis receptas, vulgus nunquam fere admittit; neque genus passivum nisi in participio, quod in vulgari idiomate eodem modo ac in grammaticali formatur. Passivi locum tenent formae derivatae V, VII, VIII. Quorum V:ta, praeposito ا, interdum more Hebraeorum formae Hithpaël a vulgo formatur, ut اتكتّب (*etkattab*) vel ت assimililato, اكّتّب *ekkattab*. Gesenius *Lehrg*. p. 245.

h) Animadvertendum denique est, mediam praeteriti radicalem, quae in grammaticali linqua pro diversa, transitiva vel intransitiva, significatione, diversas vocales ـَ ـِ admittit, in vulgari saepissime esse fathatam. Sic vulgus pro عَطِش dicit عَطَش

i) Verba surda, sive mediae radicalis duplicatae, in vulgari idiomate saepissime litteram duplicandam, ubi sine vocali legeretur, in ي permutant ex. gr. حبيت (*habbit*) pro حَبَبْتُ amavi. Si aoristo horum verborum littera ب adiungitur, huicce incremento tribuenda est vocalis brevis, ex. c. بتمد (*betmodd* non *b'temodd*) extendet illa. Haec regula, vocalem scilicet, qua praeformativae aoristi litterae ن ,ا ,ت ,ى sunt affectae, supprimendam kesramque incrementis ب et م, cum iisdem praeformativis coniunctis, tribuendam esse, valet etiam in verbis concavis sive mediae radicalis ى ,و; in II et III formis derivatis omnium verborum et in IV surdorum et concavorum.

k) Reliquorum irregularium verborum coniungatio hodierna a grammaticali antiqua adeo parum differt, ut facile eandem hic praetermittere possimus.

Verborum quadrilitterorum in vulgari lingua duae tantummodo sunt formae, ex. c. I. زحلف (*zaʿhlaf*), volvit II. تزحلف (*tazaʿhlaf*) volutus fuit.

2.

a) Principalis differentia, quae inter antiquas nominum formas et hodiernas interest, in eo cernitur, quod terminationes casus constituentes, hodie non usurpantur. In duali numero, cuius est in adiectivis usus rarissimus, sola terminatio يْن (*ejn*) nunquam ان auditur. Pluralis numeri duae sunt formae, *sana* scilicet et *fracta*; *illam* vero non nisi nomina propria, et appellationes opificum, itemque adiectiva admittunt: *haec* in ceteris usitatissima. In vulgari idiomate genus masculinum plur. sani semper in ين (*īn*) rarissime in ون (*ūn*)[IX], femininum in ات (*āt*) exit. Pro pluralibus masculinis fractis, secundum regulas linguae grammaticalis formatis, nonnunquam adhibet vulgus flexionem pluralem femininam, ut حصان (*ʿhissān*) equus; plur. regularis fractus احصنه (*eʿhssine*), vulgaris حصنات (*ʿhissenāt*). Nomina turcica in جى in plurali assumunt terminationem يّة ut et cetera e persica et turcica lingua mutuo sumta, quae officium vel munus quoddam significant, vel mixta ex arabico sermone et persico ut سلاحدار (*sʿilaʿhdār*) armiger pl. سلاحدارية (*silaʿhdārije*).

b) Vulgari linguae propria est terminatio substantivorum feminina in اية desinens pro regulari اة ex. c. عصاية (*ʻassāje*) pro عصاة (*ʻassāt*) baculum, quae tamen terminatio in primitivam mutatur, si pronomen suffixum annectitur ut عصاته (*ʻassāto*) baculum eius.

c) Accusativi linguae grammaticali propria terminatio ً vulgo non nisi nota adverbii. De cetero utrique communis est idiomati usus praepositionum, diversis modis casibus definiendis inservientium.

3.

a) Pronomina *personalia* eadem in vulgari ac in grammaticali idiomate gaudent forma et pronuntiatione[X] si legem, vocales in fine vocabulorum omittendas iubentem, observare velis. Dualis praterea usus rarissimus, nec inter genere certum est discrimen. Sic انتم [pro انتم] (*entum*) et انتوا (*entū*), هم (*hum*), immo etiam هن (*hun*) pro masc. et fem. genere promiscue usurpantur. Pronomina suffixa 2:dae personae singul. si vocibus in consonantem desinentibus annectuntur, pronuntiationis sublevandi ergo, brevem ante se admittunt vocalem, ex. c. ضربك (*zzarabak*) te (virum) percussit, ضربك

(*zzarabek* vel *zzarabik*) te (feminam) percussit; si vero vocibus in vocalem longam و, ى vel ا exeuntibus adiunguntur, haec auxiliaris vocalis subducitur, ex. c. ضربوك (*zzarabūk*) te (virum) percusserunt, [XI] ضربوكى (*zzarabūkī*) te (feminam) percusserunt. ه post consonantem vulgus pronuntiat *ho* vel *o*, post longam vero vocalem *h* ut ضربه (*zzarabo*), ضبوه [pro ضربوه] (*zzarabuh*). Saepe etiam in scribendo contrahuntur suffixa tertiae personae elisa littera ه ex. c. بعضم (*baʿzzom*) pro بعضهم quidam eorum, خلّصيم (*khallissim*) pro خلصيهم, ut in Hebraea יכלתיו pro יכלתיהו et pro קטלו קטלהו. Coniuncta cum particulis pro casibus rectis quoque saepissime usurpantur suffixa ex. gr. اينك (*ejnek*) ubi tu? مادامك هون (*mādāmak haun*) dum tu hic es. Negativa particula ما, non nisi primae et secundae personae suffixa admittens, ante prononem litteram ن inserit, ex. gr. مانك رايح (*mānak rāiʿh*) tu non iens.

b) *Possessivo* indicando inservit, praeter suffixa ي meus, ك , كى tuus, ,ه ها illius et cetera, coniunctum cum iisdem suffixis vocabulum متاع (*m'tʿa*) quod etiam scribitur بتاع (*b'tā*ʿ) apud Mauros تاع vel تع (possessio) interdum more adiectivorum flexum in femin. متاعة (*m'tā*ʿ*e*) pl. متاعين (*m'tā*ʿ*īn*), ut متاعك vel المقرمة متاعتك (*elmaqrame m'tā*ʿ*ak* vel *m'tā*ʿ*etak*) mucinium tuum. In Arabia usitatius est vocabulum حقّ (*haqq*) ius vel rem significans, ex. gr. الصمع حقى (*essama*ʿ *ʿhaqqi*) gummi meum; Barbariae familiare est vocabulum ديال (*dijal*) ex الذى ل contractum, ex. gr. الكتاب ديالە (*elkitāb dijalo*) liber eius pro الكتاب الذى له (*elkitāb elledsi leho*) liber qui (est) ei. In urbe Bagdad usu receptum est مال (*māl*) possesio ut الكتاب مالي (*elkitāb māli*) liber meus.

c) *Pronomini demonstrativo* هذا (*hadsā*) littera ك adiungitur, si remotius quoddam indicetur ex. gr. هذاك الكتاب (*hadsāk elkitab*) ille liber: femininum abiecto finali ه sonat هذيك (*hadīk*), pluralis utriusque generis هوليك (*haulāik*) saepius هدوليك (*hadaulīk*). Initiale ه interdum quoque abiicitur. In vulgari pronuntiatione prima pronominis littera ه cum articuli posteriori ل, sequenti vocabulo praemissi, intermediis litteris reiectis, semper fere contrahitur, ut هلبنت (*halbint*) pro هذى البنت (*hadi'lbint*) filia illa, tali modo contractam vocem interdum sequitur هذا.

d) *Pronomina relativa* et e) *interrogativa* linguae vulgari eadem sunt ac grammaticali. In illa vero pro الذى (*elledī*) saepissime الى (*elli*), interdum quoque ال (*al* vel *el*) in utroque genere et numero auditur. Interrogativum vulgari proprium est ايش (*ejsch*) quid pro اى شى (*eij schej*) quae res, quod

Mauri modo in ايشن (*ejschen*) producunt, modo in اش (*esch*) corripiunt, modo cum pronomine personali coniungunt, ut ايشنو (*eischnu*) pro ايش هو, quod in Syria est usitatius. Pro اى (*ejj*) fem. اية (*ejjet*) quis? in Syria اينا (*ejna*), in Aegypto انا (*anā*), in Barbaria اما (*amā*) pro masc. et fem. dicitur, quibus pronomen personale هو vel هى additum interrogandi vim auget. *Cuius* apud Mauros per ذيمن (*dīmen*) exprimitur.

4.

Particulae quum potius in Lexico quam in Grammatice sint tractandae, nonnulla tantum afferam exempla rationis, quam vulgare idioma in iisdem formandis sequitur. Aliae posteriori tempore e finitimis gentibus mutuatae, aliae compositione et contractione factae, aliae nova quadam significatione indutae sunt. Sic hodierni Arabes e lingua persica receperunt particulam بس (*bes*) tantummodo, pro arabica غير, quae eadem significatione Mauris est familiaris. Particulae بس inest etiam eadem significatio ac arabicae voci حاجة (*ʿhadje*) satis est vel بركة [pro بركة] (*barake*) benedictio, quae apud Mauros idem valet. –

Voces هذا الوقت (*hada ʾlveqt*) in هلّق (*halleq*) contractae apud Syrios significant *statim* Aegyptii دالوقت (*dalveqt*) dicunt, Mauri دابا (*dābā*). – Praepositione ل (propter) cum اى شى (*ejj scheij*) *quae res* coniuncta formatur interrogativum aduerbium ليش (*lejsch*) *quare*, pro quo in Aegypto et Barbaria usitatius est عليش (*ʿaleisch*) e على اى شى compositum. – Praepositioni فى vel cum suffixo tertiae pers. فيه vulgus significationem ab antiqua lingua plane alienam dedit. Nam verbo *est* vel franco-gallico impersonali *il-y-a* exprimendo inservit ex. gr. عندكم مويه (قى) فيه (*fih ʿandkom mojje*) estne aqua apud vos, ما فيه عندنا non est. Additur interdum quoque littera ش a شى correpta ut ما فيش (*ma fisch*). In negativis et interrogativis formulis loquendi cum aliis etiam vocibus haec littera praecipue in Aegypto et Barbaria coniungi solet ut ما شفتهش (*mā schuftohsch*) non vidi eum. – Frequentissimi usus est apud Mauros particula را vel راى *en*, *ecce*, quam supra memoravi, non tantum cum verbo coniuncta, sed sola etiam posita *praesens* quoddam indicans, ut ساعة من ايش راى (*ejjsch min sāʾa rā*) quae est hora nunc? Observandum tamen est hasce omnes particulas aliasque quasdam temere a vulgo fictas non nisi rarissime in scriptis usurpari, excultioresque Arabes antiquam linguam grammaticalem, quam maxime possint, imitari. Sic etiam hodie nomina substantiva, ut

particulae adhibita, interdum terminatione adverbiali ً gaudent; plerumque vero eadem carent. Adiectiva autem, quum adverbialem induunt naturam, hacce terminatione in vulgari idiomate nunquam afficiuntur.

5.

Syntaxin denique hodiernae linguae subtilibus plerisque antiquae regulis esse solutam facile apparet. Etenim terminationibus variis, quae aoristis verborum in lingua Grammaticali adduntur, in recentiori omissis, nulla certa regula definitur modorum usus, quem e contextu solo et particulis, cuique verbo praemissis, coniectura assequi oportet. (Confr. supra 1. f). Deletis insuper casuum terminationibus, res est in nominibus haud minus, quam in verbis, indeterminita. Eo demum incuriae in sermone processerunt hodierni Arabes, ut recto vocabulorum usui omnino contrarias quasdam adoptarent loquendi formulas. Nam praeterquam quod (ut monuimus 2: a.) in plurali numero casum genitivi semper fere adhibeant pro nominativo, ex. c. فلحقوه اصيدين (*fela'haqoh essajjadīn* pro *essajjadūn*) et ceperunt eum venatores (*Locm. Fab.* 2 ed. Roediger, et saepissime in libro *Mille Noctes et Una*) in singulari quoque numero pro genetivo utuntur nominativo, (in nominibus scilicet, quorum casibus indicandis non auxiliares vocales, sed و ,ى vel ا inserviunt), idque non tantum post praepositiones, quae casum genitivi regunt, ut حول ابوهم (*haul abūhum* pro ابيهم *Mille Noct et Una* 1. 39 ed. Habicht), verum etiam ubi subiectum enuntiationis cuiusdam in nominativo, ex tenore grammatices universalis, aeque ac arabicae, ponendum esset, idem per casum accusativi exprimunt ex. c. in narratione huic opellulae adiecta قد دخل علينا لصا[XII] cum e contrario obiectum in nominativo haud raro invenies ex. gr. *Mille N. et U.* Tom. I. pag. 33. ورای قدامه بستان pro بستانا vidit ante se hortum. Quae quum ita se habeant non est mirum si de Syntaxi linguae arabicae hodiernae afferat Herbin (l. c. p. V praefat): "Quant à la Syntaxe, il est presque impossible d'en composer une de la langue arabe moderne".

Singularis quoque, at regulis tamen grammatices universalis minime contrarius, est modus, quo utuntur hodierni Arabes, ad exprimendam relationem inter duo substantiva, quorum prius per genitivum in linguis occidentalibus redditur. Quamvis enim in hodierna quoque lingua arabica duorum substantivorum concurrentium posterius est in genetivo (qui quidem casus, reiecta nunnatione, a nominativo ceterisque casibus nihil tamen differt) est

etiam alia genitivi exprimendi ratio vulgo, praesertim in Syria et Aegypto, familiarissima, qua nomini *possidentem* designanti praemittitur vocabulum متاع (*m'ta*ʿ) ex. c. كتاب الرجل (*kitab erredjul*) liber viri, vulgo كتاب متاع الرجل (*kitab m'ta*ʿ *erredjul*) quod idem valet. Voce autem متاع, quum *mercem* vel *supellectilem* proprie significet, nisi de rebus agitur, quae possidentur, perperam uteris. Pro متاع in ipsa Arabia saepissime adhibent vocabulum حق (ʿ*haqq*) *ius*, in dialecto autem maurica voce دى (*di*) vel ديال (*dijal*), quae omnia respondent particulae Franco-gallorum *de* vide Silv. de Sacy *Chrestomathie arabe* Tom. III. p. 354 (Edit. 2.) Nec silentio hoc loco praetereundum, quod supra iam indicavi, nomina per ه exeuntia, ante sequentem Genitivum, i. e. in statu constructo, pronuntiari per ة (*t*), qua in re maximam habet lingua neo-arabica similitudinem cum Hebraea, cuius nomina feminina in ה–ָ assumunt in statu constructo terminationem תַ–. Horum morem imitantur quaedam nomina in ا desinentia, e turcica plerumque mutuata lingua, quae in statu constructo hanc terminationem in ة permutant ex. gr. باشا (*basja*) st. constr. باشة et باشاة praefectus provinciae; اغا (*agha*) dominus, st. constr. اغة et اغاة. Nec non vocabula quaedam proprie arabica, ut دنيا (*dunja*) mundus, كرا (*kira*) conductionis pretium: st. constr. دنية (*dunjet*) كرة (*kiret*).

Multa denique nova vocabula e linguis peregrinis, Turcica, Persica, Hispanica cet. in linguam hodiernam Arabum transiisse multaque originariam suam vim in alienam transmutasse, ex temporis ratione facile intellegitur. Sed est haec res altioris indaginis, nec huius loci. – In universum autem observandum est, multas licentias, quae plebi in dicendo vulgares sunt, ab illis, qui eruditiores haberi volunt, evitari, eosque syntaxin linguae arabicae hodiernae, quantum fieri potest, ad normam syntaxeos linguae eruditae accommodare.

Praecipuam differentiam, quae inter hodiernum Arabum idioma interest et antiquum, pro meis viribus explicare et per diversas orationis partes exponere conatus, specimen quoddam neo-arabicae linguae adiungere optavi, quod hancce differentiam evidentius ostenderet, exemplaque formarum grammaticalium et modorum loquendi vulgo familiariorum afferret. Talium vero scriptorum penuria quum in universum magna sit, non mireris oportet, apud nos eandem esse maximam. Constitui igitur narrationem quandam breviorem e libro, qui *Mille Noctes et Una* inscribitur, cuiusque variae quidem iam exstant versiones (Gallandii, Vossii, Habichtii cet.),

omnes vero a textu arabico multum recedunt, secundum editionem arabicam Habichtii (Breslau 1825) Tom. II. p.٢٧٤–٢٨٠ typis excudendam curare versioneque illustrare latina.[XIII] Qua re si quid commilitonibus, studio linguarum orientalium operam navantibus, consulere potuerim, spero fore, ut tirocinium hocce aliquid habeat excusationis.

Transscriptio textus arabici secundum pronuntiationem linguae grammaticalis.

Balaghani anna 'lmuzajjina qāla: ja amīra 'lmuminīna vaamma
akhi thaalithu fakāna ʻāmā fasāqahu 'lqadaru ilā
dārin kabīratin, fadaqqa 'lbāba ttamiʻan ann jukallimahu
ssāʻhibuhā fajasālahu schajan; faqāla ssāhibu 'ddāri:
man bilbābi? falam jukallimhu akhi: thumma daqqa thanian
faqāla man hadza? falam jukallimhu, fasamiʻahu jaqūlu bi ssavtin
ʻaala: man hadza? falam janttiq; vasamiʻa maschjahu qad

Transscriptio textus arabici ad vulgi pronuntiationem.

Balaghni an elmuzejjin qāl: ja emīr elmuminīn uamm
akhi tsālits fakān ʻamā fasāqo elqadar ilā
dār kebīra fadāqq elbāb ttamiʻan an jukallimo
ssā´hibha fajasālo schei; faqāl ssāʻhib eddar:
men bilbāb? falam jukallimo akhi. tsum daqq tsanian
faqāl: men hādza? falam jukallimo fasamaʻo jakōl bissavt
´āla: men hādza? falam janttiq; usamʻa meschīh qad

حكاية اخى المزين الثالث

الليلة السابعة والخمسون بعد المائة

بلغنى ان المزين قال يا امير المومنين واما اخى لثالث فكان اعمى فساقه القدر الى دار كبيرة فدق الباب طمعا ان يكلمه صاحبها فيساله شيا فقال صاحب الدارمن بالباب فلم يكلمه اخى ثم دق ثانيا فقال من هذا فلم يكلمه فسمعه يقول بصوت عالى من هذا فلم ينطق وسمع مشيه قد وصل الى الباب وفتحه وقال ما تريد فقال اخى اريد شيا لله تعالى فقال يا ضرير قال له اخى نعم قال ناولنى يدك فناوله يده وهو يعتقد انه يعطيه شيا فاخذ بيده وادخله الدار ولم يزل يصعد باخى سلم بعد سلم حتى صار به باعلى السطح واخى يقول فى نفسه انه يطعمه شيا فلما استقر به الجلوس قال لا خى يا ضرير ما تريد قال اريد شيا لله يعالى فقال يفتح الله عليك فقال له اخى يا هذا لِمَ لا تقل لى من اسفل فقال يا سفلة ولَمِ لَا تكلمنى من اول طريق فقال اخى والساعة ما تريد تصنع بى قال ما عندى شي اعطيك قال فانزلنى من هذا السلم قال الطريق بين يديك

فقام اخى واقبل نازل حتى بقى بينه وبين الباب مقدار عشرين درجة فنزلت رجله وزلقت فوقع الى الباب فانفتح راسه وخرج وهو لا يعلم اين هو فلقيه احد رفقتيه فقال له ايش حصل لك اليوم فقال له اليك اعنى وحدثه بما جرا له وقال له اخى اريد اخرخ من الدراهم الذى بيننا وانفق على نفسى منها وكان صاحب الدار سمع الكلام واخى لا يدرى به فجا الى منزله ودخل ودخل صاحب الدار خلفه وقعد اخى ينتظر رفقته فلما وصلوا قال لهم اخى اغلقوا الدار وفتشوا البيت ليلا يكون معنا احد غريب فلما سمع الرجل كلام اخى قام ولم يشعر بالرجل وتعلق بحبل كان في السقف وقام بعض رفقة اخى وطاف البيت فلم يجد فيه احدا فجاوا الى اخى فسالوه عن حاله فعرفهم انه محتاج الى قسمة ما حصلوه فقام كل واحد منهم اخرج من ناحيته شيا فلما حصل الجميع بين يدى اخى وزن الجميع فكانت عشرة الاف درهم فتركوها في زاوية البيت واخذ اخى منها ما يحتاج اليه وطرحوا باقية الدراهم فى التراب ثم قدموا بين ايديهم شى ياكلونه فسمع اخى الى جانبه مضغ غريب فقال لاصحابه والله معنا غريب ثم مد يده فتعلقت بيد الرجل فعمل الضرب واللكم بينهم ساعة واخى ملسكه فلما طلل عليهم صاحوا يا مسلمين قد دخل علينا لصّا يريد ان يحتال علينا فى اخذ مالنا فاجتمع عليهم خلق كثير واقبل ذلك الرجل وتعلق بهم وادعا عليهم مثلما ادعوا عليه وغمض وتعامى مثلهم لا يشك فيه احدا وصاح يا مسلمين انا بالله وبالسلطان وبينماهم فى صياحهم فما شعروا الا والاعوان قد تعلقوا بهم وساقوهم جميع واخى صحبتهم الى الوالى فاحضرهم قدامه وقال ما حالكم فقال البصير اعز الله السلطان لك نظر وليس يبان لك شى الا بالعقوبة فاول ما تبدى بى وتعاقبنى ثم بهذا قايدى واومى الى اخى فيا امير الومنين [المومنين] فمدوا البصير وضربوه اربعماية عصاة فلما اوجعه الضرب ففتح عينه الواحدة فلما زاد عليه فتح الاخرى فقال له الوالى ما هذا يا ملعون فقال ادفع لى خاتم الامان حتى اعرفك ما تعمله فدفع له خاتمه امانا فقال يا مولاى نحن اربع بصرا وانما نتعامى على الناس حتى ندخل دورهم وننظر الى نسايهم ونعمل فيهم بالفساد وقد اجتمع لنا مكسب وهو عشرة الاف درهم فقلت لرفقتى اعطونى حقى الفين خمسماية فقاموا ضربونى وجحدونى مالى وانا مستجير بالله وبك وانت احق بقسمى وان اشتهيت تعرف صدق قولى فاضرب كل واحد منهم واخذوا اكثر مما ضربتنى مرتين فانه يفتح عينيه فعند ذلك امر الوالى بعقوبتهم واول ما بدا باخى فشدوه على سلم وقال لهم الوالى يا فسقة تجحدون نعمة الله وتدعون بانكم عميان فقال اخى والله يا سلطان ما فينا من يبصر فضربوه حتى غشى عليه فقال الوالى دعوه حتى يفيق وعدوا الضرب عليه ثانى مرة فانه اجلد منا على الضرب وامر بضرب اصحابه فضرب كل واحد منهم اكثر من ثلاثماية عصا والبصير يقول افتحوا اعينكم والا جدد عليكم الضرب ثالث مرة ثم قال للوالى ايها الامير ابعث معى من ياتيكم بالمال فان هاولاى لا يفتحوا اعينهم ويخافوا من فضيحة الناس فسير الوالى واخذ الدراهم واعطى للرجل منها الفين وخمسماية درهم قسمه على ما زعم واخذ الباقى ونفى الوالى التلا ثة فخرجت انا يا امير المومنين ولحقت اخى سالته عن حالته فاخبرنى بهذا الذى ذكرت لك فرددته وادخلته سرا ورتبت له ما ياكل وما يشرب فى الخفية

Narratio tonsoris de fratre suo tertio.
Nox centesima quinquagesima septima.

Pervenit ad me quod tonsor narraverit: ”O rex credentium, quod ad fratrem meum tertium, erat ille coecus, duxitque eum fatum ad domum magnam, cuius fores pulsavit sperans fore, ut herus eum alloquens interrogaret de re qualibet. Et dixit dominus domus: quis est ad portam? Non respondit frater, sed fores iterum pulsavit. Dixit herus quis est? Nullum vero reddidit responsum. Audivit tum eum clamantem alta voce: quis est? Nullam autem edens vocem audivit frater meus gressus domini advenientis ad portam, qua aperta interrogavit: quid vis? Dixit se frater meus eleemosynam quandam, propter Deum altissimum, petere. Quem coecum esse certior factus dominus rogavit, ut manum sibi daret. Porrexit igitur frater meus manum certo credens, sibi aliquid donaturum esse dominum, qui, manu fratris mei prehensa, in domum eum induxit, per scalas adscendere pergens, usque dum in summum tectum pervenit cum fratre meo, qui non dubitavit fore, ut sibi aliquid ad comedendum daretur. Quum aliquantisper sedisset, fratrem meum interrogavit quid velit. Respondit se per Deum optimum eleemosynam mendicare dixit: auxilium tibi praestet Deus. Dixit tum frater: o tu, cur hocce non dixisti cum infra essemus? Respondit herus: o infime civis, cur vero mihi non respondisti prima vice? Dixit frater: nunc igitur quid mecum agere vis? Respondit: non est apud me quod tibi donem. Dixit frater: fac igitur ut descendere possim per hancce scalam. Respondit: via tibi patet. Surrexit igitur frater meus et descendere non cessavit donec se inter et portam restaret spatium viginti graduum. Pede vero demisso coespitavit deciditque in portam, cuius per apertas fores devolutum et ubi sit nescientem inveniens unus sodalium interrogavit, quid ei hodie acciderit. Respondit: dicam tibi omnia, narravitque quod acciderat. Dein e pecunia communi sumere se velle dixit, quod pro semet ipso expendat. Audivit autem herus colloquim eorum non observatus a fratre meo. Qui quum domum reversus tectum intraret intravit etiam, vestigiis eius insistens, herus. Assedit frater exspectaturus consocios suos, quibus, quum advenissent, dixit: claudite fores cubiculumque perlustrate, ne quis alienus a nobis heic adsit. Quo fratris sermone audito surrexit vir – nec eum animadverterunt – adhaesitque funi, qui e tecti dependebat. Quum unus sodalium fratris circumiisset cubiculum, neminem

vero invenisset, ad fratrem conversi sodales de rebus eius interrogaverunt. Qui illos certiores fecit, se opes, quas collegerant, partiendas cupere. Depromsit igitur quisque eorum suam partem. E toto iam auri pondere, quod in angulo domus condiderant, in manus fratris collecto et expenso decemque millia dinarorum explente, tantam desumsere pecuniam, quanta opus erat fratri, et reliquum in terra deposuere. Cibo dein ministrato, frater virum quendam alienum iuxta se manducantem audiens dixit: per Deum, nobiscum alienus quidam est. Manu extensa manum viri prehendit; orta verberatione et pugillatu inter eos aliquantisper detinuit eum prehensum frater meus. Quae res quum taedium pareret sodalibus, clamabant: Muhammedani! intravit nos latro, qui fraude eripere nobis vult opes. Tum ad eos concurrunt multi homines, quibus obviam iens iste vir illisque adhaerens, imprecabatur fratri meo eiusque sodalibus, sicuti hi imprecabantur ei; hic vero eos imitatus, coecitatem simulavit, neminique in suspicionem incidens, clamavit: Muhammedani, ego confugio ad Deum et Regem. – Dum clamant, ex improviso superveniunt adjutores, qui eos omnes prehensos, fratrem meum una cum iis, duxerunt ad iudicem, qui coram se vocatos rogavit quid tandem acciderit. Respondit visu pollens vir: magnum et potentem reddat Deus Regem nostrum. Tibi quidem (concredita) inspectio, nec tamen quidquam tibi manifestabitur nisi tormentis admotis; primum igitur me puni dein huncce (fratrem meum indicans). Extensum igitur, o rex Muhammedanorum, hominem visu pollentem, ceciderunt quadringentis verberibus, quae quum dolore eum corriperent, aperuit oculum alterum et verberatione aucta, aperuit etiam alterum. Dixit ei iudex: quid hocce, o maledicte? Respondit frater: da mihi securitatem, ut te doceam, quid sit faciendum, impetratoque annulo signatorio, in signum protectionis, dixit frater: domine mi, nos quatuor sumus omnes visu pollentes, sed coecitatem simulamus inter homines, ut in domos admissi foeminas eorum videamus et assectemur. Ita lucrati sumus decem millia dinarorum; et dixi consociis meis date mihi meam partem, duo millia et quingentos numos, quod vero recusantes verberare me coeperunt et pecunia privare. Ego autem confugio ad Deum et ad Te, etenim tibi potissimum dijudicanda est mea res; si cupia cognoscere veritatem indicii mei, caede unumquemque eorum bis tanto verberibus, quantis me cecidisti, et aperient oculos. Postea iussit iudex eos puniri primumque fratrem meum quem ligaverunt ad scalam. Dixit eis iudex: o scelesti, dene-

gatis beneficia Dei vosmet ipsi vocantes coecos. Respondit frater: per Deum testor, o Rex, inter nos non est, qui visu gaudeat. Verberarunt autem eum donec animo deficeret. Dixit dum iudex: Sinite illum donec animum recipiat et minamini ei verberationem alia vice. Jussa tum sociorum verberatione ceciderunt unumquemque eorum pluribus quam trecenis verberibus. Visu pollens vir dixit; aperite oculos, ne renovetur in vos verberatio tertia vice. Dein iudici dixit: o princeps, mecum mitte aliquem qui vobis opes apportet; isti non aperient oculos: timent enim ignominiam coram hominibus. Misit igitur iudex, quendam et, recepta pecunia, dedit viro duo millia et quingentos dinaros, qui uti dixerat, partem eius constituerant. Reliquam vero pecuniam iudex sibimet ipse adscivit et tres illos coecos in exsilium egit. Profectus vero ego, o rex Muhammedanorum, et fratrem assecutus interrogavi de statu eius. Narravit tunc mihi quod tibi iam narravi. Clam dein reductum secreto fratrem cibo et potu refeci.

Adnotanda.

Pag. 38. lin 3 اليك اعنى dicam tibi. Forsan legendum est عنى اليك missum me fac! noli me questionibus lacessere tuis.

Pag. 44. lin. 12 pro وعدوا legere maluerim وعودوا *et iterate*. Ceterum verba فانه اجلد منا على ضرب *etenim ille obduratior est nobis contra verbera* obscuriora sunt, variasque admittere possunt versiones; memet veram attigisse pro certo affirmare non ausim.

Lectio præcursoria

His peractis, nihil denique restat quam ut ad Te, o Deus optime, maxime mentem et sensus efferamus. De Tua omnia quae existunt omni potentia et gratia loquuntur; Tuam in laudem nostra etiam convertas incepta. In Tui nominis gloriam vitam degimus et auras carpimus vitales. Tua omnes indigemus ope atque misericordia. – Tuere benigne Tu, Rex Regum, Imperatorem nostrum clementissimum, Successorem Imperii clementissimum, totamque domum caesaream. Tua amplectere gratia patriam carissimam omnesque populares et regentes et obedientes. Patriam conserva Universitatem, sincerum

veritatis amorem ac pietatem animis iniice et docentium et discentium, quo Tui promoveatur Nominis cognitio in saecula saeculorum.

Exaudi, o Deus! preces nostras et Tuam da nobis benedictionem. Benedicas nos Domine! et conserva nos. Illumine mentem nostram et esto nobis propitius. Converte ad nos faciem tuam et da nobis pacem aeternam. In nomine Tui, O Pater, Fili et Sancti Spiritus. Amen.

Wallin har egenhändigt tillagt till sidan 40, femte raden nerifrån غمض aquabilis fuit. 2. obscurus fuit. 11. contractis palpebris arctavit oculum.

Noter

I Ante Muhammedem duae erant in Arabia principales dialecti, *Himiaritarum* nempe et *Coraischitarum*, quarum illa, minus, ut videtur, inter gentes vulgata, in australi et orientali, haec autem, magis exculta, in occidentali et septentrionali parte peninsulae dominabatur. Quum vero Muhammed, e stirpe Coraischitarum ortus, in nova religione promulganda patrio suo idiomate uteretur, Coranusque postea in eodem conscriptus esset, haecce dialectus *coraischitica* principatum obtinuit et, una cum Islamismo inter gentes propagata, sola fere in ore arabice loquentium audiebatur. Depositis vero iamiam armis variisque populis, qui sub ditionem ceciderant Prophetae successorumque eius, in varias orbis terrarum partes dissipatis, quatuor haecce nominatae dialecti paullatim ortae videntur. Diversis praeterea provinciis et gentibus diversos quosdam esse idiotismos facile conceditur, qui vero quum rusticioris tantum plebis linguam spectent, nec tanti sint momenti, ut dialectos revera constituant, non est caussa, cur Niebuhr in descriptione sua Arabiae pag. 84 arabicam linguam prae aliis omnibus infinita dialectorum copia abundare contendat. De antiquis Arabiae dialectis praefatus est Richardson in Lexico suo persico-arabico-anglico pag. II sq. et Ienisch in dissertatione de Fatis L. L. O. O. Lexico Moninskii praemissa pag. XV sqq., nec non Gesenius in Encyclopædia ab Ersch et Gruber edita Tom. V pag. 44 sqq.

II Wahl in *Elementarbuch für d. arab. Sprache u. Litter.* p. 113 et 200 et in *allgem. Geschichte der Morgenl. Sprachen u. Litter*. p. 427 has omnes finales terminationes ab ingenio linguae arabicae alienas putat, studioque tantum debitas grammaticorum, qui graecae linguae perspicuitate et praestantia perspecta, textum Corani primo iisdem instruxissent, quo sacrum illum codicem in templis recitandum cantui accomodarent, mox vero easdem in poesi, denique in vulgari quoque lingua observandas statuentes, artem prosodicam et grammaticalem iisdem superstruxissent. Cui sententiae adsentitur etiam Adelung in *Mithridate* Tom. I. p. 301. Gesenius autem in *Encyclopaedie d. Wissenschaften u. Künste herausgegeb. von* Ersch u. Gruber sub vocab. *Arab. Sprache* Tom. V. p. 45 auxiliares has terminationes, regulasque ex iis haustas grammaticales in sermonem inducendi culpam iniuste scholae grammaticorum tribui iudicans, variis argumentis ostendit easdem cum ipso ingenio linguae arabicae esse arctissime coniunctas. – Talem antiquum inter et hodiernum idioma in omnibus fere linguis invenimus diversitatem. *Illi* propriae sunt diductiores sollennioresque formae; *huic*, usu quasi attrito et elimato, breviores loquendi formulae peculiares esse videntur. Cui rei probandae inservit etiam lingua suecana, cuius antiquae, prolixiores solennesque formae adhucdum in concionibus sacris bene adhibentur. Prosodia quoque Francogallici sermonis nititur pronuntiatione vocalium, quae alias non audiuntur. Sic etiam Arabes in sacro suo Corano et poesi antiquas illas festiorique sermoni accommodatiores formas coluisse videntur, dum in loquendo breviores familiarique confabulandi rationi aptiores receperunt. Ideo vero utut sermoni alienas nugisque tantum grammaticorum debitas, easdem ipsius linguae ingenio denegare nullo iure possumus.

III Eorum tamen in usum, qui prolixiora circa hanc materiam opera consulendi occasionem non habeant, brevissime hoc loco observentur sequentia:
1) ا (ʻ) Elif idem plerumque valet ac Graecorum spiritus lenis; eiusque de cetero pronuntiatio eadem omnino est in lingua vulgi ac in lingua arabica antiqua. Nunc vocalis, nunc consonantis vicem

implet, aeque ac ceterae debiles و et ى. Observandum tamen est يَ et وَ a vulgo plerumque pronuntiari *i* et *u*.
2) Litterae ى و ه ن م ل ف ش س د ت ب eandem habent potestatem ac Suethicae *b*, *t*, *d*, *r*, *sj* (*sch*), *f* (durum), *k* (durum), *l*, *m*, *n*, *h*, *w* (*u*), *j* (*i*). Littera ت in dialecto maurica ut *ts* profertur. – ف puncto inferne posito a Mauris ita insignitur ڢ; ف enim apud illos idem valet ac ق apud orientales. A Beduinis orientalibus ك pronuntiatur fere ut *K* suethicum ante vocales molles, i. e. *tj* vel *tsch*, ч Russorum, ex. gr. كلب *tjelb*, canis. In Syria ك verbi كان mollitur postposito sono vocalis *i*: *kian*, fuit. – ه finale cum duobus punctis superimpositis (ة) valet ت, sed plerumque in legendo omittitur, nisi sit a) in fine substantivorum in *statu constructo* positorum i. e. immediate ante aliud substantivum casus genitivi. b) in fine substantivi, cui immediate sequitur adiectivum ex articulo ال (*el*) incipiens. De cetero quiescit indicatque praecedentem consonam per vocalem *a* vel *e* (fatham) esse proferendam ex. gr. ديرة (*dire*) domus.
3) ث (*th*), quod in lingua antiqua Anglorum th duriori aequivalet, in vulgari plerumque eundem sonum habet ac ت, cuius locum in scriptis haud raro tenet.
4) ج (*dj*) Italorum *gi*, Francogallorum *dj*, Russorum *дж*. In Syria tamen ut simplex *ж*; in Aegypto ut *g* durum pronuntiatur.
5) ح (‘h) est aspiratio multo fortior quam nostrum *h*. خ (*kh*) Helvetioram *ch*, Russorum *x*, Hispanorum *j*, aspiratio fortissima e gutture proferenda.
6) د (*d*) et ذ (*ds*) saepissime inter se confunduntur, sed ذ cum Anglorum th molli optime comparatur. Saepe tamen ut ز i.e. ut gallicum z vel Russicum *з* pronuntiatur.
7) ص (*ss*), ض (*zz*), ط (*tt*), ظ (*z’z*), ق (*q*) litterae emphaticae, a litteris ك ز ت زس maiori tantummodo emphasi, quae in sequentes praecipue vocales vim suam exserit, differunt ex. c. تِ est Russorum *ти*, طِ vero proxime accedit ad *ты*; ز = *зи*, ظِ = *зы*; كِ = *ки*; ق ِ = *кы*. (cfr. M. Norberg, Dissert. de optima methodo linguas orientales discendi, pag. 7. not. a). *Eiusdem*, de pronuntiatione Linguæ Hebrææ pag. 17).
8) ع (‘) nostris organis vix exprimi potest. De hac littera De Sacy Gram. arabe 1. 21: “Elle se produit en retirant l’air extérieur vers le gosier, et ce mouvement me paroît avoir quelque raport avec celui que l’ on fait pour la deglution, quand on avale avec peine” غ (*gh*) ex gutture prolatum cum *r* balbutito mixtum.
9) Signa vocalium َ fatha *a* vel *e* ِ kesre *i* vel *e*; ُ dhamma *o* vel *u* in scriptis Arabum recentioribus nunquam fere appinguntur, usuque igitur sunt addiscenda. Observetur tamen in prima cuiuscunque vocis syllaba breves hasce vocales citissime pronuntiari ut Hebraeorum sch’va mobile aut Francogallorum e muet in: *de la*, ita ut vix audiri queat quaenam proprie vocalis adhibita sit: ex. c. مُبَارك *m’barek*, benedictus, كتَاب, *k’tab*, liber. Eiusmodi vocum pronuntiatio interdum sublevatur praemisso ا euphonico; ex. gr. نفوس *n’fus* et *enfus* انفوس. De hocce ا prosthetico vide Gesenius *Lehrgebäude d. Hebr. Sprache* p. 140. Quod si hasce vocales subsequatur ا, و, ى quiscens fiunt longae: بَا *baa*, بِى *bii*, بُو *buu*.
10) Signa denique diacritica eadem omnino in utroque idiomate sunt; in vulgari autem rarissime adhibentur. Ut accuratius perspiciatur quantum pronuntiatio vocum antiquae et hodiernae linguae arabicae differat, adiectiae ad finem huiusce opellulae narrationis initium nostris litteris, secundum utramque pronuntiationem, transcribere placuit.

IV De lingua arabica vulgari varia iamdudum edita sunt opera, quorum indicem in *Mithridate* celeberrimi Adelung et Vater Tom. 1. p. 390 et Tom. IV. p. 115 invenies. Ibi vero recensis addentur recentiori tempore edita: *Grammaire arabe vulgaire par* A.P. Caussin De Perceval, *Paris* 1833: *De Lingua neo-arabica disquisitio*, auctore H.G. Lindgren *Upsaliæ* 1829. Sunt et alii celeberrimi auctores, qui in libris,

vel antiquum arabicum vel alios cum arabico cognatos sermones tractantibus, de neo-arabico idiomate eximie agunt. Inter quos praecipue laudandi sunt: Silv. De Sacy in *Grammaire arabe* ceterisque suis praeclarissimis operibus, et Gesenius in *Lehrgebäude d. Hebräischen Sprache mit Vergleichung der verwandten Dialecte* et *Versuch über die Malthesiche Sprache*. Quorum auctorum e numero in conscribenda hacce opellula maxime consului grammaticen Caussinii, cui memet plurimum debere non est quod negem.

V In vulgari idiomate, quum in fine vocum breves haud admittit vocales, littera ى feminino generi indicando saepissime inservit.

VI Herbin et Callenberg in 2:da et 1:ma persona nunc *katabta* et *katabto* nunc *katabt* legunt. C. de Perceval, aliique semper in utraque persona *katabt*.

VII Si verbum a gutturali incipit praeformativae aoristi litterae vocali ´ afficiuntur, ut. يخطر *jakhttor.* v. Gesenius *Lehrg.* p. 147.

VIII Dicitur in singulari quoque 1:ma pers. pluralis نكتب: cum qua arabici vulgi licentia confer Francogallici *j'avons*.

IX Hacce nominativi pluralis terminatione ون pro usitatiori ين saepenumero tamen gaudent nomina numeralia, quae de cetero in utroque idiomate parum inter se discrepant, nisi quod vulgus, more Germanorum, summos affert numeros ante minores, quum antiqui contrariam sequerentur rationem, ut ١٨٣٩ سنة *sene elf u th'manmie u tis' u th'latin*, quod olim dicebatur *sene tis' u th'latin u th'manmie u elf*.

X Arabes tamen africani pro نحن (*neʿhn*) nos dicunt احن (*eʿhn*) vel احنا (*eʿhna*) et pro هم (*hum*) illi: همن (*humen*). Pro انت (*ent*) tu etiam انتينه (*entina*) usurpant.

XI كى forma est fem. suffixi pronominis 2:dae personae, si vocabulum, cui est annexum, in vocalem longam exit, ك (*ek* vel *ik*) si in consonantem.

XII Incuriae vulgi quoque adscribendum est, quod post verbum كان eiusque sorores ,صار بات, دام cet., (vid. Silv. De Sacy *Gr. Arabe* 2. 51) quae praedicatum enuntiationis in accusativo regunt, ipsum *subiectum* in eodem casu adhibeant ex. c. in formula usitatissima in *Noctibus*:
كان فى الزمان القديم ملكا fuit olim rex.

XIII De laudato opere neo-arabico haec affert Herbin I. c. pag. VI. praef.: "Cet ouvrage (*Mille et une Nuits*) est le meilleur, que l'on puisse choisir pour se mettre au fait de la Syntaxe arabe moderne; il est pour cette langue ce qu'est le Qorân pour l'arabe ancien".

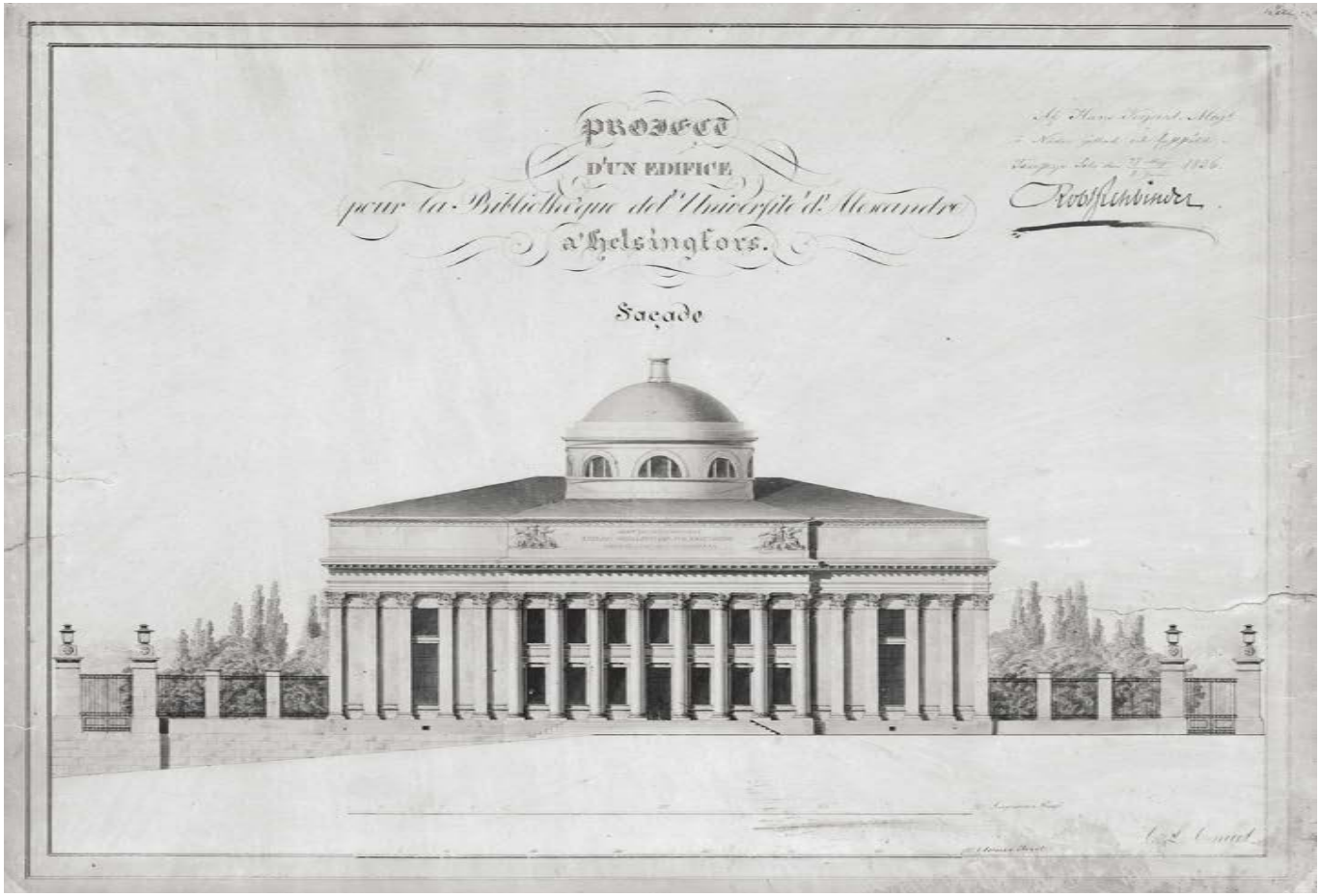

Nationalbiblioteket i Helsingfors där Georg August Wallins arkiv förvaras i dag.

Översättning av Tom Bergman och Tommi Lankila

Lectio præcursoria

Ärade åhörare! Orientens enastående öde kan skönjas i det att av dem som träget arbetar med orientalisk litteratur en del har, på grund av en befogad stor beundran, placerat den framom allt annat. Andra däremot har i för hög grad förevisat förakt gentemot den. Det har funnits tider då berömda män beviljade dylika hedersbetygelser till såväl de romerska och grekiska klassikerna som till den orientaliska litteraturen. Vi hör dock väl ofta ropas att den orientaliska litteraturen med full rätt blivit försummad eftersom den inte förmodas utgöra någon del av den verkliga bildningen. Det varken tillkommer detta tillfälle eller är efter min förmåga att försöka avgöra denna sak. Jag skulle dock vilja påminna om att berömda och omdömesgilla män som vårt tidevarv framalstrat, sedan länge har förutspått och även bekräftat att Orienten, som i århundraden varit skymfad och ringaktad, dag för dag allt mer har börjat kräva åt sig det som med full fog tillhör den. Därför skulle jag anse det vara hög tid att återvända till Orienten, varifrån de europeiska folken härstammar, och noggrant utforska den från alla håll och kanter till ytterligare belysning av vårt fördolda urhem. Framförallt handeln och umgänget, genom vilka öst och väst i våra dagar är förbundna med varann, underlättar denna utforskning. De förnämare folken och likaledes t.ex. de mycket uppfinningsrika engelsmännen och fransmännen, som ofta är i förbindelse med orientaliska folk, och framför allt ryssarna, som är både grannar till asiatiska folk och till lynnet samt språket nära besläktade med dem, har tjänat utmärkt till att belysa Orienten. Således har den orientaliska litteraturen åtnjutit bland många folk i väst större intresse och kärlek än tidigare. Vid vårt universitet har man åtminstone tillsvidare gjort alltför lite för saken, något som är välbekant för oss alla. Nämligen, egentligen endast det hebreiska språket har man idkat i högre grad bland de orientaliska språken. Strävan i det arabiska språket har begränsat sig till Luqmāns berömda men slitna berättelser samt några andra texter. Läsandet av Koranens suror anses dock oftast vara obetingat. Frånsett de senaste fem åren har man inte ivrat för den utmärkta persiska litteraturen och de övriga orientaliska språken är så gott som okända för oss. Må ni inte förstå detta som ett påstående att det

inte skulle finnas sådana av oss som är bevandrade i dessa ting och försedda med utmärkta insikter. Jag vill endast säga – något som ingen kan undgå märka – att dessa studier tilldragit sig mindre uppmärksamhet än vad som är lägligt. Och detta kommer inte att förvåna er, om ni bara är villiga att beakta hur stor vår brist är på böcker som behandlar denna litteratur samt överhuvud hjälpmedel som kunde försäkra livskraften hos ämnet i fråga. Således har vi ända intill de senaste åren förgäves letat efter lexikon i det arabiska språket, för att inte tala om manuskript som finns undangömda i bibliotek och innehåller Orientens beundransvärda visdom och många av dess skatter, och vi har ingen möjlighet att komma åt dem. Det finns även många andra problem som hindrar oss från att befrämja dessa studier. Ett speciellt problem verkar i mitt tycke vara att man här i hemlandet inte har någon som helst möjlighet att tillfråga infödda österlänningar och språka med dem. Dessutom har några av dessa språk redan dött ut, såsom hebreiskan och andra språk från den semitiska språkfamiljen. Men man begår ofta ett stort misstag i det att man förmodar arabiskan, såsom det mången gång görs, vara ett dött språk. Efter att ha övertygats om felaktigheten i detta synsätt har lärda män gjort en betydande insats i grundlig forskning av det moderna arabiska språket. Sålunda har vår tid fått vara vittne till utgivningen av betydelsefulla och berömda verk ur den modernare arabiska litteraturen. På första plats bör nämnas de prisvärda berättelserna i *Tusen och en natt*, av vilka den berömde *Habicht* redan har publicerat sju volymer. Visserligen är inte språket som används i dessa berättelser ännu lika fritt i förhållandet till de grammatikaliska reglerna som språket som utnyttjas av folket i tal, men dock friare än språket som läses i klassiska arabiska texter. Eftersom dessa brillianta och bland folken välkända berättelserna även fascinerade mig och därigenom föranledde mina studier i modern arabiska, kunde jag lugn till sinnes tillåta ivern att röja en enklare väg som skulle leda till att förstå och förklara Orientens berättelser för kollegerna, så att också de skulle företaga sig att studera arabisk litteratur. Därom hyser jag inga betänkligheter att jag allra helst skulle tillvinna tacksamhet bland den ungdom som fattar tycke för Orienten. Då den moderna arabiska litteraturen inte har förvärvat några eller endast få vänner har däremot den klassiska vunnit en del, rent av många vänner, anser jag att man särskilt bör efterfölja den skillnad som råder mellan de båda arabiska språken. Alltså föresatte jag mig att framställa en lista över

de iakttagelser som jag har påvisat på basen av författare som behandlar samma problem och vars uppgifter kan finnas i min avhandling, eller som jag hade slutit mig till med hjälp av moderna arabiska texter. Jag var dock mycket tveksam att ta itu med detta eftersom det trots den brinnande viljan inte fanns någon möjlighet att lära mig modern arabiska ur munnen på en infödd österlänning. Jag utnyttjade dock min bekantskap med en grusisk man som landsflyktig tjänstgjorde i den längs vårt land stationerade ryska armén. Skolad av infödda i det arabiska och persiska språket hade han någon gång fungerat som tolk. Jag frågade denna skickliga och utmärkta man mycket till råds om det moderna arabiska språket. Han var dock mindre förtrogen med grammatik samt utläggandet av texter; därför hörde jag honom även ibland göra misstag i läsning. Jag kan dock inte bestrida det att jag lärde mig mycket av honom och att jag i mångt och mycket står i skuld till honom.

Ärade åhörare, vad källorna ankommer som jag hade tillgång till vid avfattandet av denna avhandling, så fanns det inte en levande källa att ösa ur. Jag tror mig med säkerhet ha fångat och förklarat något av den särskilda skillnaden som råder mellan de bägge arabiska språken. Det var dock varken i enlighet med mina krafter eller ändamålsenligt att uppräkna alla de ordstäv som är bekanta för folket både i tal och skrift. Jag är fast förvissad om att jag möjligtvis gjort misstag på många viktiga punkter vad beträffar klassificering och förklaring av materialet. Men jag har inte strävat efter någonting annat än att försöka öppna vägen för mina kolleger till den moderna arabiska litteraturen samt att förstärka och utbreda intresset hos oss. Därför önskar jag att de välvilliga läsarna skulle förlåta de brister och fel som detta mitt första nybörjararbete lider av.

Det bör dock ännu observeras att många typografiska fel krupit in i texten som skall betraktas lika mycket som min missgärning som sättarens ovana vid att sätta stilar samt bristen på orientaliska typer i vårt boktryckeri. Således vållar de olika bokstavsformerna, vars former varierar beroende på i vilken del av ordet de befinner sig, d.v.s. om de är i början, mitten eller slutet, mycket ofta förvirring. Bokstaven ب läses ibland istället för bokstaven ى, såsom bokstaven ك en gång läses istället för bokstaven ى. På sidan 27 läses *sa'a min ejjsch rah* framom texten *ejjsch min sa'a rah*, något som är felaktig ordföljd i arabiska språket. Men då uttalet är skrivet med våra bokstäver och alltid med samma rätta uttal,

så skulle jag vara av den åsikten att dessa problem är av mindre betydelse än de som bör skilt för sig iakttagas.

Efter dessa korta inledningsord vänder jag mig nu alltså till er - - - och frågar er om ni skulle vilja framföra era dubier beträffande min ströskrift och diskutera dem med mig. Så här bland vänner finns det inget behov för långa tal och därför anlitar jag även nu er sedvanliga vänlighet och ber om att ni skulle gå rakt på sak.

Jag är skyldig er ett stort tack för er välvilja som ni så förträffligt förevisat mig genom att agera i dag som första opponent. Trots att många olika uppgifter och bekymmer har tyngt er i dessa tider, har ni ringaktande avvärjt dem och enligt er sedvanliga godhet ändå åtagit er denna uppgift, och i det förevisar ni ett utomordentligt bevis på den vänskap som alltid har omfamnat mig. Jag hoppas att denna vänskap, som bildats oss emellan när vi idkade samma studier, kommer att förstärkas och fördjupas med kommande åren, och jag önskar av hela mitt hjärta att ni kommer att vara framgångsrik och lycklig i alla era åtaganden.

För att våra universitetslagar så bestämmer, vänder vi oss nu till er, ärade åhörare. Om någon av er vill framföra några iakttagelser över min avhandling som nu är under prövning, så erbjuder vi den person anspråkslöst tillfälle att göra så.

Berömda professor, ärevördiga herre, högt ärade vän. När jag ser er redan stiga upp för att framföra era betänkligheter beträffande min ströskrift, kan jag ingenting annat göra än att gång efter gång be, om ni även i dag skulle vilja omfamna mig med den förträffliga blidheten och avsevärda välvilja som ni har förevisat mig. Jag vet själv misstagen i mitt nybörjararbete och er visdom, såsom jag inte heller tvivlar på att ni med lätthet kommer att ge mig efter min förtjänst i denna min sak som skall försvaras, om ni bara vill använda er av större stränghet. Men man bör inte vägleda domaren till mildhet med ord. Därför med all respekt, såsom är vederbörligt, uppmanar vi er utan längre tal att börja.

Berömda herre etc., således blev jag inte besviken i hoppet som jag höll i stort värde på grundval av er tillförlitliga välvilja och humanitet. Jag

blev inte heller besviken på den starka förtröstan som jag vuxit upp med. Sannerligen, jag såg er vara barmhärtig och att ni ämna behandla mig uppriktigt och med mildhet även vid detta tillfälle. Det var trevligt att få en skarpsinnig motståndare av er som är högt bildad och en kär vän, och som bäst har kunnat värdera de problem och hinder som kommit emot mig när jag skrev denna min ströskrift. Men allra trevligaste var att få er som domare med vars ledning jag tagit mina första steg i orientaliska språk och som jag står i skuld till i alla mina framsteg – hur små jag upptäcker dem vara – och till vilken vårt universitet är skyldig mycket, nämligen, för det arbete han gjort för befrämjandet av denna litteratur. Jag önskar av hela mitt hjärta att ni kommer att ha framgång och blomstra till nytta och ära för vårt universitet och bjuder er det uppriktigaste farväl, i hoppet på att ni även i framtiden skulle vilja räkna mig bland era vänner och lärjungar.

Ännu kvarstår, ärevördiga herr opponent nummer två, att ni framför de observationer som ni har i tankarna. Vi vet att ni mer än nog kommer att bjuda på vänskap och kamratskap. Därför låt oss nu börja när alla långa tal passerats.

Jag frambär ett stort tack för den utmärkta och vänliga bedömningen som ni i dag gett mig. Jag hoppas att vår vänskap inte kommer att bli utsatt för några förändringar, och jag skyndar att taga farväl av er när en ljus förhoppning blivit yttrad, så att ni skall vara framgångsrik och lycklig i all er forskning. Därför ju mer vi önskar er vara värd de högsta lagerkrönta hedersbetygelser, desto mer övertygade är vi. Således hoppas jag att ni inte enbart bestiger parnassen, dit ni strävar till, utan att ni även snart kommer att nå dess topp. Farväl och må väl!

En avhandling om de specifika skillnaderna mellan modern och klassisk arabiska

som framläggs offentligt med tillstånd av filosofiska fakulteten vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland

av Georg August Wallin, fil. magister.

I teologiska fakultetens auditorium den 8 juni 1839 vid sedvanlig tid på förmiddagen.

Om vi systematiskt följer de västliga språkens skeden under seklens lopp, kan vi iaktta att dessa språk genom avsevärda förändringar nått till den högkulturella nivå som de uppehåller sig i dag. I öst däremot, där de officiella och skriftliga språkens tillstånd föga varit utsatta för några förändringar kan vi genom århundraden beundra språkens ofördärvlighet – att de i ringa grad underordnats det sedvanliga ödet som tillfaller mänskliga ting – deras patriarkaliska renhet i framställningssättet samt ursprunglighetens respektväckande förflutna. Vi kan inte endast upptäcka detta forntida väsen och denna rena enkelhet i de redan döda asiatiska språken, utan även i arabiskan som blomstrar och regerar en stor del av världen med sin ursprungliga och ungdomliga livskraft, som än inte har brutits. Likadeles verkar det ur arabiskan stråla ut en slags naturlig genialitet som enträget håller sig fast vid av fäderna ärvda seder och institutioner, och avvärjer förändringar av gammal gängse sedvana. Denna genialitet har lett det arabiska talande folket ut ur avlägsna ökenavkrokar i Asien, framkallade av begäret att erövra världen. Alltjämt blomstrar det arabiska språket med likadan kraft och tjusning som då den stora Profeten använde sig av det när han helgade sin lära som än i dag betraktas som helig bland de flesta orientaliska folk. Därmed har arabiskan, i likhet med det i forntiden härskande latinska språket, bevarats ren och ärlig till oss, fri från det överväldigande förfall som stadskulturen frambringar. Främmande språk har i mycket föga utsträckning utövat inverkan på det arabiska språket, men själv har det förlänat en hel del till sina grannspråk.

Men man bör alls inte tro att det inte skulle finnas någon skillnad mellan å ena sidan språket som använts både i Koranen samt i de till våra dagar bevarade arabiska litterära mästerverken och å andra sidan det moderna arabiska språket. Framför allt bör man göra åtskillnad mellan skriftspråket och folkspråket, något som araberna själv erkänner vara berättigat. Det språk som förekommer i Koranen och i andra böcker som skrivits med vältalighet och samvetsgrannhet, både före och efter Muhammed, kallas för لسان النّحوى (*lisān enn ħvī*), alltså *skriftspråket*. Däremot kallas språket som används i det vardagliga livet och i dagens skriftbruk för لسان العامّة (*lisān el ‘amme*), d.v.s. *folkspråket*. Beträffande denna skillnad kan det dock argumenteras över huruvida den alltid tillhört det arabiska språket eller om den uppstått under senare tider. Man skall dock inte tro att denna skillnad är så omfattande som den som råder mellan latinet och språket

som numera blomstrar i Italien. Man kan inte heller med rätta dra slutsatsen att det skulle finnas en lika stor mängd arabiska dialekter som det finns olika stammar som använder dem. Efter att de i tiden på arabiska halvön blomstrande dialekterna delvis har försvunnit eller absorberats i det språk som Profeten använde sig av i Koranen, räknas det på senare tider finnas fyra dialekter: Egentlig *arabisk*, *syrisk*, *egyptisk* och *marockansk*, vilka knappast skiljer sig desto mera från varann än de grekiska dialekterna en gång i tiden.[I] De huvudsakliga skillnaderna, som finns mellan klassiska arabiskan och nutida talspråket, och som numera lämnas bort i skrift, förekommer i nunationen ˚ eller ˚ ˚ *on*, ˚ *an*, ˚ *in* och i den korta vokal som tillfogas ord som slutar med konsonant. Det verkar som om nunationen i hög grad bör läggas till vissa grammatikaliska former och betydelser av orden, varav en del med tiden försvunnit ur bruk och en del tagits i bruk, samt slutligen några talformer som är främmande för klassiska arabiskan, men i användning i talspråket. Eftersom dessa vokaler i klassisk arabiska i ordslut tjänar som kasus för nomina och som modus för verb, och eftersom de till denna dag bevarats avskilda från talspråket, framgår det lätt att talspråkets grammatik har förändrats till det enklare. Således tvistar man fortfarande över huruvida ett flertal grammatikaliska regler som nonchalerats av folket härstammar från själva språkets natur, eller om de enbart är grammatikernas uppfinningar.[II] Arabernas språk har tagit i bruk vissa i forntid sällan använda vokaler och partiklar med avseendet att språket inte skulle bli allt för vagt. Sålunda följer även arabiskan denna egenskap hos andra språk, som nästan alla förädlats till en enklare och för människosinnet lämpligare form, efter att ha skakat av sig oket av de förvirrande grammatikaliska formerna. Den grammatikaliska lärdomen har dock ännu inte i den mån fallit i glömska att t.ex. Koranens språk i skolor endast skulle kunna uppfattas genom tolkarnas förklaring. Tvärtom, dessa rätt högtidliga former utnyttjas mycket ofta i bön och recitation av dikter och nästan alltid vid recitation av Koranen.

Vad som framför allt är specifikt för arabernas nuspråk i förhållande till klassisk arabiska kommer jag strax att klarlägga i korthet. Jag avser åtaga mig uppgiften att framföra några observationer kring grunderna i läsning och skrivning. Å ena sidan anser jag det värt att framställa med ord bokstävernas ljuddräkt, något som är svårt att förverkliga, och å andra sidan förefaller det mig vid närmare inspektion befogat att utesluta

samma procedurer, för att inte denna oansenliga avhandling med dess strikt avgränsade gränser skall utvidgas för mycket.[III] I övrigt har jag ställt som min uppgift att den sedvanliga vägen inom arabiska grammatiken bör följas, som leder från verb till nomina och pronomina, och därefter behandla frågor kring partiklar och syntaxen.[IV]

1.

a) Det regelbundna triliterella verbet böjs enligt allmänna regel. Med hjälp av denna allmänna regel skiljer man åt klassisk arabisk från talspråket; den korta vokalen som tillsätts ordslut i klassisk arabiska bör lämnas i folkspråket bort även vid uttal av ett starkt verb, detta då man inte använder dualform och framförallt i de fall då skillnaden mellan bägge genus i pluralis är tillåten:

		Preteritum.	
		Sing.	
Pers. Mask.		*Gemensam*	*Fem.*
3.	كتب *katab*	-	كتبت *katabet*
2.	كتب *katabt*	-	كتبتى[V] *katabti*
1.	-	كتبت *katabt*[VI]	-
Pers. Mask.		*Gemensam*	*Fem.*
		Plur.	
3.	-	كتبوا *katabu*	-
2.	-	كتبتوا *katabtu*	-
1.	-	كتبنا *katabna*	-
		Aorist.	
		Sing.	
3.	يكتب *iktob*[VII]	-	تكتب *tektob*
2.	تكتب *tektob*	-	تكتبى *tektobi*
1.	-	اكتب *ektob*[VIII]	-
		Plur.	
3.	-	يكتبوا *iktobu*	-
2.	-	تكتبوا *tektobu*	-
1.	-	نكتب *nektob*	-

	Imperativ.	
	Sing.	
Pers. Mask.	*Gemensam*	*Fem.*
2. اكتب *ektob*	-	اكتبى *ektobi*
oftare كتب *ktob*	-	eller كتبى *ktobi*
	Plur.	
	اكتبوا *ektobu*	
	eller كتبوا *ktobu*	
	Particip.	
	Sing.	
كاتب *kātib*	-	كاتبة *kātibe*
	Plur.	
كاتبين *kātibin*	-	كاتبات *kātibat*
	Infinitiv.	
	كتابة *kitābe*	

b) Det bör uppmärksammas att man fortfarande använder flere gamla grammatikformer i böcker, i väl avfattade brev samt framför allt i diktkonsten. Således utnyttjas ibland i mer förnäm skrift- och språkbruk dualform som man aldrig hör användas i dagligt bruk. I aoristtempuset läses andra och tredje person pluralis i maskulinum ofta تكتبون (*tektobūn*) och يكتبون (*iktobun*). Aoristtempuset böjs mycket ofta på följande vis i Syrien och Egypten när man tillfogat bokstaven ب, dock i första person pluralis tillsatt bokstaven م:

		Aorist.	
		Sing.	
Pers. Mask.		*Gemensam*	*Fem.*
3. بيكتب [pro بيكتب] *bīktob*		-	تتكتب [pro بتكتب] *b'tektob*
2. بتكتب *b'tektob*		-	بتكتبى *b'tektobī*
1.	-	{بكتب *bektob* (i Syrien)	-
		{باكتب *bāktob* (i Egypten)	
		Plur.	
3.	-	بيكتبوا *bīktobū*	-
2.	-	بتكتبوا *b'tektobū*	-
1.	-	منتكب *m'nektob*	-

c) Eftersom det i arabiskan finns endast två tempusformer, som dessutom har en tämligen obestämd betydelse, måste man om man vill ge uttryck åt en mera finfördelad användning av tempusformer, på ett flertal sätt göra begränsningar såväl i klassiskt språkbruk som i talspråk. Sålunda använder folket ytterst ofta vid definiering av presenstempus ordet عمّال (*'ammāl*), den som gör, i pluralis عماكين [pro عمالين] (*'ammālīn*), fem.عمالة (*'ammāle*) och i pluralis عمّالات (*'ammālāt*), ordet utnyttjas även i dess förkortade form عمّ (*'amm*) i bägge numerus och genus samt sammanfogas med aoristtempuset, t.ex. بيكتب (عمّ) عمّال, han skriver, och بيكتب (عمّ) عمّالة, hon skriver, plur. mask. بيكتبوا (عمّ) عمّالين och fem. بيكتبوا (عمّ) عمّالات. Detta tillvägagångssätt för att uttrycka presens är det mest använda i Egypten och Syrien: i den marockanska dialekten har stavelsen ك som funktion att ge uttryck åt denna tidsform och ibland ت, t.ex. كياكل (*kejakol*) eller تياكل (*tejakol*), han äter, eller partikeln را med varierande suffix i olika personformer fogat ihop med aoristtempuset, t.ex. راه يكتب (*rah iktob*), han skriver (egentligen: se där är han, han skriver). Detta sätt att konstruera tidsformen genom att förena ett particip eller verbaladjektiv med ett personpronomen är inte främmande för talspråket och är välbekant i klassisk arabiska, t.ex. انا كاتب, jag håller på och skriver. I morernas språk: رانى كاتب, se på mig jag håller på och skriver.

d) Imperfekt och pluskvamperfekt bildas i båda språken på samma sätt; den förstnämnda genom att tillfoga aoristtempuset verbet كان i förgången tid, den senare genom att framför preteritumform ställa samma hjälpverb. Vid bildandet av imperfektform bör man dock vara försiktig så att man inte använder sig av prefixet ب och م som utnyttjas i samband med formandet av aorist, t.ex. كان يكتب (*kān iktob*), han höll på att skriva, inte كان بيكتب.

c) [pro e] I mer exakt uttryckande av futurum används ordet بدّ (*bedd*) som sätts framför aoristtempuset tillsammans med den personformens pronominellsuffix som det är fråga om, t.ex. بدّها تكتب (*beddhā tektob*), hon kommer att skriva. I detta sammanhang bör även observeras den språklag som råder vid bildandet av imperfekttempuset, nämligen att en aoristform som får som prefix bokstaven ب, i pluralis م, inte skall användas. Futurum preteritum bildas med hjälp av hjälpverbet كان i aoristform. Hjälpverbet placeras framför själva verbets preteritumform, t.ex. يكون كتب (*ikūn katab*), han kommer att ha skrivit.

f) Eftersom dessa tempusformer utnyttjas om vartannat i indikativ och konjunktiv – folket gör ingen åtskillnad mellan indikativ och konjunktiv – är det endast på basen av sats och kontext tillåtligt att avgöra om de skall läsas som konditional, konjunktiv, konsessiv eller optativ, eller om de skall uppfattas som indikativ. Det bör dock uppmärksammas att aoristformen بيكتب inte används i konditionalsatser.

g) Formerna som härleds från grundstammen är tio till antalet. Dessa härledda former förekommer dock aldrig samtidigt i samma verb. Folkspråket tillåter nästan aldrig de av klassisk arabiska antagna formerna XI, XII, XIII och inte heller huvudformen i passiv, förutom i particip som bildas på samma sätt både i folkspråket och i klassisk arabiska. De härledda formerna V, VII, VIII tjänstgör som passiv. Då man lägger bokstaven ا framför bildas ibland den femte härledda formen i folkspråket i likhet med hebreiskans hitpa‘‘elform, såsom اتكتّب (*etkattab*) eller när ت assimilerats, اكّتب *ekkattab*. Gesenius *Lehrg*. s. 245.

h) Avslutningsvis bör det uppmärksammas att i folkspråket den mellersta radikalen i preteritum, som i klassisk arabiska tillåter varierande vokaler َ ِ ُ i förhållande till skiftande betydelser i transitiv eller intransitiv, mycket ofta är fatha. Således säger man i folkspråket عَطَش istället för عَطِش.

i) Geminerade verb, det vill säga fall där mellersta radikalen är geminerad, ändrar i folkspråket dubbelkonsonanten då den läses utan vokal mycket ofta till ي, t.ex. حبيت (*habbit*) framom حَبَبْتُ, jag har älskat. Om man i aorist tillfogar dessa verb bokstaven ب bör man tillsätta den en kort vokal, t.ex. بتمد (*betmodd* inte *b'temodd*), hon kommer att räcka. Denna regel är även i kraft vid verb med svag mellersta radikal, det vill säga i fall där mellersta radikalen är و eller ى. Det handlar därmed om stummandet av den vokal som aoristtempusets kännetecknen ن, ا, ت, ى är försedda med. Då tilläggen ب eller م kombineras med ovannämnda kännetecknen i aoristtempus skall kasra fogas till dem. Detta gäller alla II och III stammens härledda verb, samt IV stammens vad beträffar geminerade och ihåliga verb.

k) De övriga oregelbundna verbens konjugation skiljer sig i nutida språket från klassisk arabiska i så liten mån att vi i detta sammanhang med lätthet kan passera denna angelägenhet. Verben med fyra radikaler har enbart två former i folkspråket, t.ex. I. زحلف (*zaʿhlaf*), han har vältrat, II. تزحلف (*tazaʿhlaf*), han har vältrats.

2.

a) Den största skillnaden som råder mellan de gamla och de nya formerna av nomina ses i att de kasusbildande ändelserna inte längre används i dag. I dualis, som används mycket sällan vid adjektiv, hör man aldrig dess enda ändelse يْنِ (*ejn*) uttalas som ان. I pluralis finns två former, nämligen *starka* och *brutna*. Till den förstnämnda accepteras endast egentliga nomina, benämningar av person och likaså adjektiv. Den brutna formen är mycket använd i övriga fall. I folkspråket slutar pluralisformen i maskulinum nästan alltid med ين (*īn*), mycket sällan med ون (*ūn*)[IX], femininum slutar med ات (*āt*). Istället för de brutna pluralisformerna i maskulinum, som bildats enligt det grammatikaliska språkets regler, använder folkspråket ofta pluralisformen i femininum, såsom حصان (*ʿhissān*), häst; regelbundna brutna pluralisformen احصنه (*eʿhissine*), folkspråket حصنات (*ʿhissenāt*). De turkiska substantiven i جى övertar i pluralis ändelsen يَهْ såsom även andra på basen av persiska och turkiska gemensamt antagna substantiv som uttrycker plikt eller någon slags uppdrag, eller är en blandning av det arabiska och det persiska språket, som سلاحدار (*sʿilaʿhdār*), bärande vapen, plur. سلاحدارية (*silaʿhdārije*).

b) Kännetecknande för folkspråket är substantivens femininändelse som slutar med اية istället för den regelbundna اة, t.ex. عصاية (*ʻassājje*) framom عصاة(*ʻassāt*), stav. Denna ändelse förändras dock till det enklare om ett pronominalsuffix läggs till, såsom عصاته (*ʻassāto*), hans stav.

c) Den för det grammatikaliska språket kännetecknande ackusativändelsen ً, är i folkspråket endast ett tecken för adverb. I övrigt är användningen av prepositioner, som på varierande sätt tjänar definierandet av kasus, gemensam för bägge språken.

3.

a) *Personliga* pronomen använder både i folkspråket och i grammatikaliska språket samma form och uttal[X], enligt språklagen som säger att vokalerna i ordsluten skall nonchaleras. Dessutom är användningen av dualis mycket sällsynt och skillnaden mellan bägge genus är inte säker. Således användes انتم [pro انتم] (*entum*), انتوا (*entū*) och هم (*hum*) även هن (*hun*) om varandra, både i maskulinum och femininum. I de fall pronominalsuffixen i andra person singularis tilläggs ord som slutar med konsonant tillåter de tillfogandet av en kort vokal framför sig för att underlätta uttalet, t.ex. ضربك (*zzarabak*), han slog dig (karl), ضربك (*zzarabek* eller *zzarabik*), han slog dig (kvinna). Däremot om de tillfogas ord som slutar med lång vokal و, ى, eller ا, uteblir denna hjälpvokal, t.ex. ضربوك (*zzarabūk*), de har slagit dig (karl),[XI] ضربوكى (*zzarabūkī*), de har slagit dig (kvinna). Folkspråket uttalar ه efter konsonant som *ho* eller *o*, däremot efter en lång vokal som *h*, såsom ضربه (*zzarabo*), ضبوه [proضربوه] (*zzarabuh*). Ofta kontraheras i skrift även suffixen i tredje person när bokstaven ه har blivit eliderad, t.ex. بعضم (*ba ʿzzom*) istället för بعضهم, en av dem, خلّصيم (*khallissim*) framom خلصيهم, såsom i hebreiska språket יכלתיו istället för יכלתיהו, och framom קטلו קטלהו. Suffixen förknippade med partiklar används även rätt ofta istället för nominativ, t.ex. اينك (*ejnek*), var är du?, مادامك هون (*mādāmak haun*), under tiden som du är här. Negativa partikeln ما, som endast tillåter suffixen i första och andra person, sätter framför pronomenet bokstaven ن till, t.ex. مانك رايح (*mānak rāiʿh*), du är inte på kommande.

b) Vid sidan av suffixen ي, min, كى ,ك, din, ها ,ه, hans/hennes och andra tjänar ordet متاع (*m'ta'*) tillsammans med samma suffix som uttryck för *possessiv*. Detta ord skrivs även بتاع (*b'tā'*), bland morerna تاع eller تع (ägande, ägo), ibland böjt på sammas sätt som adjektiven i femininum

متاعة (*m'tā'e*), plur. متاعين (*m'tā'īn*), såsom متاعك eller المقرمة متاعتك (*elmaqrame m'tā'ak* eller *m'tā'etak*), din näsduk. I arabiskan används främst ordet حقّ (*haqq*) som betyder rätt eller sak, t.ex. الصّمع حقّى (*essama' 'haqqi*), mitt gummi. För berberna är ordet ديال (*dijal*) bekant, det är en kontraktion av ل الذى, t.ex. الكتاب ديالە (*elkitāb dijalo*), hans bok, istället för الكتاب الذى له (*elkitāb elledsi leho*), boken som han har. I staden Bagdad har ordet مال (*māl*), egendom, tagits i bruk, såsom الكتاب مالي (*elkitāb māli*), min bok.

c) Bokstaven ك tillfogas *demonstrativpronomenet* هذا (*hadsā*) om man hänvisar till någonting mera avlägset, t.ex. هذاك الكتاب (*hadsāk elkitab*), den där boken. När slutbokstaven ه tagits bort ljuder femininum هذيك (*hadīk*) och bägge genus i pluralis هوليك (*haulāik*), oftare هدوليك (*hadaulīk*). ه som inledande bokstav lämnas ibland också bort. I folkspråkets uttal kontraheras nästan alltid pronomenets första bokstav ه med den därpå följande artikeln ل, då båda satts framför var sitt ord och de mellanliggande bokstäverna har strukits, såsom هلبنت (*halbint*) istället för هذى البنت (*hadi'lbint*), den där flickan. Ett ljud som på detta sätt kontraherats följs ibland av هذا.

d) *Relativpronomen* och e) *interrogativpronomen* är samma både i folkspråket och i skriftspråket. I det förstnämnda används dock mycket ofta الى (*elli*) framom الذى (*elledī*), ibland kan man även höra ال (*al* eller *el*) i bägge genus och numerus. Det egentliga interrogativpronomenet i folkspråket är ايش (*ejsch*) vad istället för اى شى (*eij schej*), vilken sak. Morerna gynnar stundom ordet ايشن (*ejschen*) som interrogativpronomen, stundom tar de fasta på اش (*esch*), stundom förbinder de det med personliga pronomen såsom ايشنو (*eischnu*) istället för هو ايش som är mer använd i Syrien. Framom اى (*ejj*), fem. اية (*ejjet*), vem?, säger man i Syrien اينا (*ejna*), i Egypten انا (*anā*), i Nordafrika اما (*amā*) både i maskulinum och femininum. När man anknyter dessa till de personliga pronomen هو eller هى ökar kraften i spörsmålet. Frågeordet *vems* uttrycks hos morerna med ordet ذيمن (*dīmen*).

4.

Eftersom partiklar hellre skall behandlas i samband med ordförrådet än grammatiken, ger jag i detta sammanhang endast några exempel på de sätt som folkspråket följer i bildandet av partiklar. En del av partiklarna är på senare tid lånade av grannar, en del har bildats genom kombination

Gabriel Geitlin (1804–1871), professor i orientalisk litteratur vid Kejserliga Alexanders-Universitetet under Wallins studier i Helsingfors.

och kontraktion, en del har försetts med en ny betydelse. Sålunda har nutida araber övertagit från det persiska språket enbart partikeln بس (*bes*) istället för det arabiska ordet غير, som i denna bemärkelse är bekant för morerna. Partikeln بس har även samma betydelse som arabiska språkets حاجة (*ʾhadje*), det är tillräckligt, eller بركة [pro بركة] (*barake*), välsignelse, och används med denna senare betydelse hos morerna.

Orden هذا الوقت (*hada ʾlveqt*), kontraherade i ordet هلّق (*halleq*), har bland syrierna betydelsen *genast*, egyptierna säger دالوقت (*dalveqt*), morerna دابا (*dābā*). – När prepositionen ل (för någon/något skull) samman-fogats med اى شى (*ejj scheij*), vilken sak, bildas interrogativadverbet ليش (*lejsch*), varför. I Egypten och Nordafrika är den mera använda formen عليش (*ʾaleisch*) som bildats av على اى شى. – Prepositionen فى, eller kombinerat med suffixet i tredje person فيه, har av folket försetts med en betydelse som är klart främmande för klassisk arabiska. Prepositionen tjänar nämligen till att ge uttryck åt verbet *det finns* eller franskans *il-y-a*, t.ex. فيه (قى) عندكم مويه (*fih ʾandkom mojje*), finns det vatten hos er, ما فيه عندنا, det finns inte. Ibland tillsätts även bokstaven ش, som är en förkortning av شى, såsom ما فيش (*ma fisch*). Vid tal i nekande och interrogativa former brukar man framför allt i Egypten och Nordafrika även binda ordet till andra ord, som ما شفتهش (*mā schuftohsch*), jag såg inte honom. – Speciellt ofta används bland morerna partikeln را eller راى, se, se här, som jag omnämnde ovan, inte endast förenad med verb utan även ensam som sådan för att uttrycka ett slags *presens*, såsom ساعة من ايش راى (*ejjsch min sāʾa rā*), vilken stund är det nu? Det bör dock observeras att alla dessa partiklar, samt en del andra av folket slumpmässigt konstruerade partiklar, används endast mycket sällan i skrift och mer kultiverade araber efterhärmar klassisk arabiska i den mån de kan. Sålunda tillgodogör sig ibland även substantiv som används i dag, precis som partiklarna, adverbialändelsen ً men ofta saknar de den. Adjektiven för sin del får aldrig i folkspråket denna ändelse när de fungerar som adverb.

5.

Avslutningsvis är det lätt att iakta hur det nutida språkets syntax befriats från de flesta detaljerade reglerna i klassisk arabiska. Nämligen, när de olika ändelser som tillfogas verbens aoristformer i klassisk arabiska har avlägsnats i modern arabiska definieras bruket av olika modus inte med

någon exakt regel. Enligt förmodan måste användandet av modus framgå endast ur kontexten och ur partiklarna som tilläggs i början av varje enskilt verb. (Jämför ovan 1. f.). När de ovannämnda kasusändelserna har tagits bort är läget inte mindre obestämbart vid nomina än vid verben. Nutida araber har i språket slutligen avancerat så långt i vårdslösheten att de har tagit i bruk vissa talformer som är motsatta till det korrekta bruket av orden. Förutom att de i pluralis nästan alltid (såsom vi påmindes om i 2: a) använder genitivkasus istället för nominativ, t.ex. فلحقوه اصيدين (*fela'haqoh essajjadīn* pro *essajjadūn*), och jägarna fångade det, (*Locm. Fab.* 2 red. Roediger, och mycket ofta i boken *Tusen och en natt*), använder de även i singularis nominativ framom genitiv (vid nomina vars kasusändelser inte uttrycks med hjälpvokaler utan med hjälp av و, ى eller ا). Detta inte enbart efter prepositioner som får genitivkasus, såsom حول ابوهم (*haul abūhum* framom ابيهم *Tusen och en natt* 1. 39 red. Habicht), utan även i de fall subjektet för en sats borde stå i nominativ på basen av såväl den universella grammatiken som det arabiska språket uttrycker de samma sak genom ackusativkasus. Som exempel kan nämnas i berättelsen som tillfogats detta oansenliga verk قد دخل علينا لصا XII, medan man däremot rätt ofta kan finna objektet i nominativ, t.ex. *Tusen och en natt* band 1 s. 33. ورای قدامه بستان, istället för بستانا, han såg en trädgård framför sig. Eftersom detta är situationen är det inte förvånande att Herbin (citatet återfinns på s. 5 i förordet) beträffande den nutida arabiska syntaxen uttrycker sig på följande sätt: ”Quant à la Syntaxe, il est presque impossible d’en composer une de la langue arabe moderne”.

Nutida araber utnyttjar även singularis som ett sätt att uttrycka förhållandet två substantiv emellan – detta är den universella grammatikens regler endast i föga grad motstridigt – varav det första i västerländska språk återges med genitiv. Även om inom modern arabiska det senare av två substantiv står i genitiv (som dock inte alls skiljer sig som kasus från nominativ och andra kasus, när nunationen har avlägsnats), finns det ett annat sätt för folket att uttrycka genitiv som är väl känt framför allt i Syrien och Egypten. I detta uttryckssätt fogas nominet, som ger uttryck för ägaren, till ordet متاع (*m'ta'*), t.ex. كتاب الرجل (*kitab erredjul*), mannens bok, i folkspråket كتاب متاع الرجل (*kitab m'ta' erredjul*) som betyder det samma. Men ordet متاع missanvänds i de fall det egentligen syftar på *handelsvara* eller *förnödenhet*, förutom om det är fråga om saker som ägs. Istället för

متاع använder man på Arabiska halvön mycket ofta ordet حق (*ʿhaqq*), rätt. Dock i den mauriska dialekten utnyttjas ordet دى (*di*) eller ديال (*dijal*) som båda motsvarar den franska partikeln *de*, se Silv. De Sacy *Chrestomathie arabe*, band 3 s. 354 (2 uppl.). Här bör inte heller i tystnad förbigås det faktum som jag redan ovan hänvisade till, nämligen att nomina som slutar med ه uttalas ة (*t*) framför genitivet som följer, d.v.s. de är i status constructus. I detta avseende har modern arabiska mycket stor likhet med hebreiskan, vars femininformer av nomina i ָה– får i status constructus ändelsen ַת–. Detta tillvägagångssätt följs även av vissa nomina som slutar med ا, oftast lånade från turkiska, som i status constructus byter ut denna ändelse till ة, t.ex. باشا (*basja*), st. constr. باشة och باشاة, landshövding; اغا (*agha*), herre, st. constr. اغة och اغاة. Även vissa ursprungliga arabiska ord, såsom دنيا (*dunja*), värld, كرا (*kira*), hyra: st. constr. دنية (*dunjet*) كرة (*kiret*).

Avslutningsvis är det lätt förstå, tagande i beaktande tiden, att många nya ord har kommit till moderna arabiskan från främmande språk såsom turkiska, persiska, spanska samt andra, och många ord har ändrat sin ursprungliga betydelse till en främmande. Men denna sak tillhör en grundligare undersökning och inte denna avhandling. – Generellt bör man dock observera att de som vill ge ett mera bildat intryck undviker många friheter som är vanliga i folkspråket. I den mån det är möjligt försöker de anpassa syntaxen i nutida arabiska till den norm som framgår i det lärda språkets syntax.

Jag har efter bästa förmåga försökt förklara och i de olika delarna av detta opus framföra de specifika skillnaderna som råder mellan nutida och klassisk arabiska. Jag har velat bifoga ett prov på nutida arabiska som klarare skulle påvisa denna skillnad och bjuda på såväl exempel på grammatikaliska former som för folket bekanta talesätt. Eftersom bristen på författare inom detta område vanligen är stor bör man inte förundra sig över om den är enorm hos oss. Därför har jag fattat beslutet att ombesörja en utformning av en tämligen kort berättelse ur boken *Tusen och en natt*, enligt den av Habicht (Breslau 1825) band 2 s. 274–280 utgivna arabiska editionen, och illustrera den med hjälp av en latinsk översättning.[XIII] Det finns redan flera versioner (Galland, Voss, Habicht o.s.v.) av denna bok, men samtliga skiljer sig avsevärt från den arabiska texten. Därför, när jag kan ge stöd till mina medbröder som arbetar med orientaliska språk, hoppas jag att detta nybörjararbete skall vara på något sätt berättigat.

Den arabiska textens transkription enligt klassiska arabiskans uttal

Balaghani anna 'lmuzajjima qāla: ja amīra 'lmuminīna vaamma
akhi thaalithu fakāna 'āmā fasāqahu 'lqadaru ilā
dārin kabīratin, fadaqqa 'lbāba ttami'an ann jukallimahu
ssāʿhibuhā fajasālahu schajan; faqāla ssāhibu 'ddāri:
man bilbābi? falam jukallimhu akhi: thumma daqqa thanian
faqāla man hadza? falam jukallimhu, fasam'ahu jaqūlu bi ssavtin
'aala: man hadza? falam janttiq; vasami'a maschjahu qad

Den arabiska textens transkription enligt folkspråket

Balaghni an elmuzejjin qāl: ja emīr elmuminīn uamm
akhi tsālits fakān ʻamā fasāqo elqadar ilā
dār kebīra fadāqq elbāb ttami'an an jukallimo
ssāʿhibha fajasālo schei; faqāl ssāʿhib eddar:
men bilbāb? falam jukallimo akhi tsum daqq tsanian
faqāl: men hādza? falam jukallimo fasama'o jakōl bissavt
'āla: men hādza? falam janttiq; usam'a meschīh qad

Barberarens berättelse om sin tredje bror
Natt 157

Jag hörde det som barberaren berättade: ”O du kung av de troende, vad beträffar min tredje bror, så var han blind, och ödet ledde honom till ett stort hus, vars dörr han knackade på i hopp om att husbonden skulle tilltala och fråga honom om vad som helst. Och husets husbonde sade: Vem är vid porten? Men brodern svarade inte, utan knackade på nytt på dörren. Husbonden sade: Vem är det? Men brodern gav inget svar. Sedan hörde han husbonden skrika med hög röst: Vem är det? Utan att låta ett ljud hörde min bror husbondens steg som närmade sig porten. Efter att ha öppnat porten frågade husbonden: Vad vill du? Min broder sa att han begärde om någon slags allmosa för den allra högsta Gudens skull. När husbonden fick veta att han var blind bad han honom att räcka ut handen. Således sträckte min broder ut sin hand och var fullt övertygad om att husbonden skulle ge honom något. Husbonden tog tag i min broders hand och förde in honom i huset och fortsatte att stiga upp för trapporna tills

han kom fram till taket med min broder, som var säker på att han skulle få någonting att äta. När husbonden hade suttit en stund frågade han min broder vad han ville. När denna svarade att han genom den bästa Guden tiggde allmosor sade husbonden: Må Gud hjälpa dig. Då sade brodern: Du, varför sade du inte detta när vi var där nere? Husbonden svarade: Du odugliga medborgare, varför svarade du mig inte första gången? Brodern sade: Sålunda, vad tänker du nu göra med mig? Han svarade: Det är inte min sak att skänka dig något. Brodern svarade: Alltså, hjälp mig att stiga ner längs denna trappgång. Han svarade: Vägen är öppen för dig. Således steg min bror upp och började gå ner längs trappan tills det endast fanns 20 steg kvar mellan honom och porten. Men då miste han balansen, snubblade och föll mot porten. När han väl rullat ut genom den öppna dörröppningen märkte en kamrat att han inte visste var han var och frågade vad som hade hänt honom i dag. Brodern svarade: Jag skall berätta dig allt och han berättade det som hade hänt. Sedan sade han att han ur den gemensamma kassan vill ta ut det som han för sin egen del hade betalt. Men husbonden hörde deras samtal utan att min bror lade märke därtill. När han återvände hem och steg in i huset trädde även husbonden hack i hel i hans fotspår in. Brodern satt ner sig för att vänta på sina medbröder och sade till dem när de anlände: Stäng dörrarna och granska sovrummet att ingen för oss främmande är på plats. Efter att mannen hörde vad brodern sade reste han sig och tog tag i repet som hängde från taket för de hade inte märkt honom. När ena av broderns medbröder hade gått runt sovrummet och inte hade hittat någon vände sig medbröderna till min bror och frågade vad hans angelägenhet var. Han underrättade dem om att han önskade dela de medel som de hade samlat in. Således tog var och en fram sin andel. Av hela guldets mängd som de hade gömt i husets vrå och som i sin helhet gick upp till 10 000 denarer i värde samlade och betalade de till brodern den summa som han behövde och gömde resten i marken. Efter att måltiden hade serverats hörde brodern en främmande karl som åt bredvid honom och sade: I Guds namn, det finns en främling bland oss! Han sträckte ut sin hand och grep tag i mannens hand; ett handgemäng uppstod för ett ögonblick dem emellan men brodern släppte honom inte loss. Detta väckte motvilja hos medbröderna och de skrek till: Muslimer! En tjuv har tagit sig in hos oss som avser att med svek beröva oss våra medel. Då kom flera män inspringande till dem och denna man

gick emot dem och grep tag i dem och kastade förbannelser över min bror och hans medbröder precis som de svärjade honom. Han härmade dem och låtsades vara blind och utan att bli misstänkt av någon ropade han: Muslimer, jag tar min tillflykt till Gud och sultanen! Under tiden som de förde oväsen dök på platsen upp en hjälpkår som tillfångatog alla, min broder bland dem, och förde dem till domaren som frågade dem som hade kallats inför honom vad som egentligen hade hänt. Mannen som var till synen frisk sade: Må Gud göra vår sultan stor och mäktig! Dig har visserligen anförtrotts rannsakan men ingenting uppdagas inför dig om inte tortyr anlitats; alltså, straffa mig först, sedan denna (pekande på min bror). Således, du muslimernas sultan, band de mannen som var frisk till synen och gav honom 400 piskrapp. När slagen föranledde honom smärta öppnade han ena ögat och när piskandet fortsatte öppnade han också det andra ögat. Domaren sade till honom: Vad är detta, du förbannade skurk? Brodern svarade: Ge mig en försäkran så berättar jag för dig vad som bör göras. När bifall hade getts med sigillringen som ett tecken på skydd sade brodern: Min Herre, vi är fyra och alla till synen friska, men vi låtsas vara blinda bland människor för att komma in i hushåll och se och följa deras kvinnor. På detta sätt har vi förtjänat 10 000 denarer. Och jag sade till mina kumpaner, ge mig min andel, 2 500 denarer. Men eftersom de vägrade började de skälla ut mig och tillskansa sig pengarna. Jag däremot söker min tillflykt hos Gud och hos dig, ty just du bör döma i min sak. Om du vill få reda på sanningen beträffande mitt vittnesmål, låt piska dem dubbelt så mycket som du lät piska mig och de kommer att öppna sina ögon. Efter det befallde domaren att bestraffa dem och till först min broder som de band fast vid en stege. Domaren sade till dem: Ni skurkar! Ni förskjuter Guds nådebetygelser genom att påstå att ni är blinda. Brodern svarade: I Guds namn betygar jag, o sultan, att bland oss finns det ingen som är frisk till synen. Men de piskade honom tills han svimmade. Då sade domaren: Upphör med piskandet tills han kvicknar till och hota honom med en ny piskning. Efter att ha gett ordern om gisslandet av kumpanerna piskades var och en av dem med över 300 piskrapp. Mannen som var frisk till synen sade: Öppna era ögon att ni inte blir gisslade en tredje gång. Sedan sade han till domaren: O emir, sänd med mig någon som hämtar med sig medlen till er. De kommer inte att öppna sina ögon för de fruktar skammen inför människorna. Således skickade

domaren någon att utföra uppgiften och när han väl fått pengarna gav han mannen 2 500 denarer som var, såsom han påstått, hans andel. Resten av pengarna försåg domaren sig själv med och drev dessa tre blinda män i landsflykt. Men jag begav mig iväg, du muslimernas sultan, och hann upp min bror och frågade om hans läge. Då berättade han för mig det som jag har redan berättat för dig. Därefter förde jag i hemlighet min broder avsides och vederkvickte honom där med mat och dryck.

Observera.
På sidan 38, rad 3, اليك اعنى jag skall berätta dig. Bör eventuellt läsas اليك عنى se till att jag blir sänd! Besvära mig inte med dina frågor.

Sidan 44, rad 12, istället för وعدوا skulle jag hellre läsa وعودوا och upprepa. I övrigt är orden فانه اجلد منا على ضرب för den där är mera uthållig än vi att utstå piskrapp, ganska dunkla och kan tillåta olika versioner. Jag skulle inte våga med säkerhet bekräfta att jag själv har erhållit det sanna.

Lectio præcursoria

När dessa angelägenheter nu blivit utförda, kvarstår ingenting annat än att vi framför allt höjer vårt förstånd och våra blickar till Dig, o bästa Gud. Om Din allsmäktighet och nåd talar allt som finns. Styr även våra strävanden till Ditt tack och lov. Till Ditt namns ära lever vi och andas. Vi alla är i behov av Din hjälp och barmhärtighet. Välvilliga Du, konungarnas konung, skydda vår allra mildaste kejsare, allra mildaste arvtagare till kejsarriket och hela den kejserliga familjen. Må Din nåd omfamna vårt kära fosterland och hela folket, såväl de regerande som deras undersåtar. Bevara av fäderna ärvda universitetet, fyll både lärarnas och studerandens sinnen med fromhet och uppriktig kärlek till sanningen, så att kännandet av Ditt namn skulle befrämjas evinnerligen.

Hör vår bön, o Gud, och ge oss Din välsignelse. Herre, välsigna oss och bevara oss. Upplys vårt förstånd och var oss nådig. Vänd Ditt ansikte till oss och ge oss evig frid. I Ditt, o Fader, Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Noter

I På arabiska halvön före Muḥammads tid fanns det två huvuddialekter, det *himjaritiska* och det av *quraish*-stammen talade, varav den förstnämnda verkar vara mindre känd bland stammarna och användes i söder och öst. Den senare, som var mera förnäm, härskade i väster och norr. Eftersom Muḥammad, till börden en *quraish*, använde sitt modersmål vid förkunnandet av den nya religionen och eftersom Koranen senare skrevs på samma dialekt, uppnådde *quraish*-dialekten en ledande ställning. Dialekten utbreddes tillsammans med islam och man kunde höra den talas av nästan alla som talade arabiska som modersmål. Det verkar som om de fyra dialekterna har uppkommit gradvis efter det de skilda stammarna föll under Profetens och hans efterträdares makt samt efter att stammarna lagt ner sina vapen och skingrats till världens olika avkrokar. Vidare kan man lätt känna igen att det finns vissa varierande kännetecken som karakteriserar olika regioner och olika stammar. Eftersom dessa variationer berör endast det obildade folkets språk och de till betydelsen inte är så stora att i själva verket utgöra egentliga dialekter, finns det ingen orsak att påstå, så som Niebuhr gör på sidan 84 i sin beskrivning av det arabiska språket, att det arabiska språket framom alla andra språk skulle ha ett otaligt överflöd av dialekter. Richardson har från sida två framåt i förordet till sin persisk-arabiska-engelska ordbok talat om de forna arabiska dialekterna. Likaledes Ienisch i sin avhandling de Fatis L.L.O.O. som är omnämnd från sidan 15 framåt i förtalet till Moninskis ordbok. Så också Gesenius från sidan 44 framåt i encyklopedin, band 5, som editerats av Ersch och Gruber.

II Wahl förmodar på sidorna 113 och 200 i *Elementarbuch für d. Arab. Sprache u. Litter.* samt på sidan 427 i *allgem. Geschichte der Morgenl. Sprachen u. Litter.* att alla dessa slutändelser ursprungligen är främmande för det arabiska språket. Han betraktar slutändelserna blott som ett resultat av grammatikernas möda; grammatikerna försedde i ljuset av grekiska språkets klarhet och beprövade utmärkthet först Koranens texter med dessa ändelser för att samstämma den heliga boken som reciteras sjungande i moskéer. Men snart följde ändelserna efter i diktkonsten och till slut även i talspråket, och grammatikerna tillfogade dem till prosodin och grammatiken. Även Adelung instämmer med Wahls uppfattning på sidan 301 i *Mithridates*, band 1. Men Gesenius i *Encyclopedie d. Wissenschaften u. Künste*, utgiven av Ersch och Gruber, under sökordet *Arab. Sprache*, band 5 s. 45, har med ett flertal argument påvisat att dessa ändelser till karaktären var hjälpmedel som varit strikt förbundna med det ursprungliga arabiska språket. Gesenius anser att skulden till att införa i språket grammatikaliska regler som härletts från de ovannämnda ändelserna oförtjänt ligger hos grammatikerna. – En dylik skillnad finner vi råda inom nästan varje språk mellan dess forn- och nuform. För fornformen är längre och festligare former kännetecknande, för nuformen – som genom dess användning är så gott som sliten och slutanvänd – verkar kortare uttryck i tal vara säreget. Som ett bevis på detta

tjänar också det svenska språket, vars ålderdomliga, rätt långa och festliga former används vid högtider. Även den franska prosodin stöder sig på uttal av vokaler som inte kan höras vid andra sammanhang. Sålunda förefaller också araberna ha använt sig av dessa gamla och för festligt tal bättre anpassade former i sin heliga Koran och diktning, då de däremot i talspråk har infört kortare och lämpligare former för ett familjärt samtal. Därför kan vi inte förneka att de för tal främmande och av grammatikerna konstruerade formerna är sådana som tillhört språkets ursprungliga karaktär.

III Här i det följande fästes i korthet uppmärksamhet vid angelägenheten till fördel för dem som inte har möjlighet att arbeta mera ingående med detta material:
1) ا (ʻ) *alif* motsvarar mestadels grekernas spiritus lenis, och dess uttal är i övrigt både i folkspråk och klassisk arabiska det samma. Ibland fungerar *alif* som vokal och ibland som konsonant, på samma sätt som övriga svaga konsonanter و och ى. Det bör dock observeras att ـَي och و oftast av folket uttalas som *i* och *u*.
2) Bokstäverna ى و ه ن م ل ف ش س د ت ب har samma ställning som svenskans *b, t, d, r, sj* (*sch*), *f* (hårt), *k* (hårt), *l, m, n, h, w* (*u*), *j* (*i*). Bokstaven ت uttalas i morernas dialek som ett *ts* ljud. – ف betecknas hos morerna med ڤ, eftersom ف hos dem motsvarar ق hos de östliga araberna. Beduinerna i öst uttalar ك ungefär som svenskarnas bokstav *K* före mjuka vokaler, d.v.s. *tj* eller *tsch*, ryssarnas ч, t.ex. كلب *tjelb*, hund. I Syrien mjuknar ك i verbet كان med vokalen i: *kian*, har varit. Slut ه med två prickar ovanom (ة) motsvarar ت, men faller oftast bort vid läsning, förutom om a) den är placerad i slutet av substantiv i *status constructus*, d.v.s. omedelbart före ett annat substantiv i genitivform. b) Om den står i slutet av ett substantiv som följer direkt ett adjektiv som börjar med artikeln ال (*el*). I annat fall förstummas den och hänvisar till att föregående konsonant bör uttalas som ett *a* eller *e* (fatha), t.ex. ديرة (*dire*) hus.
3) Bokstaven ث (*th*), som i fornengelska motsvarar ett starkare th ljud, har oftast i folkspråket likadant ljudvärde som ت, vars plats i skrift ofta bevaras.
4) ج (*dj*) italienarnas *gi*, fransmännens *dj*, ryssarnas *дж*. I Syrien dock som ett enkelt *ж*. I Egypten uttalas det som ett starkt *g* ljud.
5) ح (ʻ*h*) aspireras kraftigare än vårt *h*. خ (*kh*) schweitzarnas *ch*, ryssarnas *x*, spanjorernas *j*, är en mycket kraftig aspiration som skall uttalas ur strupen.
6) د (*d*) och ذ (*ds*) förväxlas väldigt ofta med varandra, men ذ kan synnerligen väl jämföras med engelskans mjuka th ljud.
Det uttalas dock oftast som ز, d.v.s. som gallernas *z* eller ryssarnas *з*.
7) ص (*ss*), ض (*zz*), ط (*tt*), ظ (*z*ʻ*z*), ق (*q*) är emfatiska bokstäver. Dessa skiljer sig från bokstäverna س, ز, ت, ز, ك blott genom starkare emfas, så att de med egen kraft övervinner alla de efterföljande vokalerna, t.ex. ت.är ryssarnas *mu*, ط.å andra sidan kommer mycket nära *мы*; ز = *зu*, ظ = *зы*, ڪ = *кu*, .ق = *кы*.
(jfr. M. Norberg, *Dissert. de optima methodo linguas orientales discendi*, s. 7 fotnot a). Samma persons bok, *de pronuntiatione Lingue Hebrææ*, s. 17).
8) ع (ʻ) kan knappast uttryckas med våra talorgan. Om denna bokstav läses i De Sacy *Gram. arabe* 1.21: ”Elle se produit en retirant

l´air extérieur vers le gosier, et ce mouvement me paroît avoir quelque raport avec celui que l´on fait pour la deglution, quand on avale avec peine.” غ (*gh*) produceras ur strupen genom att kombinera den med skorrandet av bokstaven *r*.
9) Vokalerna ◌َ fatha *a* eller *e* ◌ِ kasra *i* eller *e*, ◌ُ dhamma *o* eller *u*, betecknas nästan aldrig i nyare arabisk skrift. Således måste dessa läras genom användning. Det bör dock påpekas att korta vokaler i första stavelsen, till vilket som helst ord, uttalas möjligast snabbt, såsom hebreiskans sch'va mobile eller fransmännens e muet, i *de la*, så att man knappt kan höra vilken vokal som egentligen använts, t.ex. مُبَارك *mʾbarek*, välsignad, كتّاب *kʾtab*, bok. Uttalet av vokaler av detta slag underlättas ibland genom att man sätter en tonande ا framför, som نفوس *nʾfus* och *enfus* انفوس. Om denna protetiska ا, se Gesenius *Lehrgebäude d. Hebr. Sprache* s. 140. Men ifall dessa vokaler följs av en stum bokstav ا, و ى, blir vokalerna långa: باَ *baa*, بِى *bii*, بُو *buu*.
10) Avslutningsvis kan man konstatera att de diakritiska tecknen generellt sett är de samma i bägge språken. Men i folkspråket använder man dem ytterst sällan.

För att mera i detalj kunna överskåda i vilken mån uttalet av olika ljud avviker i klassisk arabiska från nutida arabiska, beslöt jag mig för att med våra bokstäver transkribera de båda uttalssätten i början av narrationen som bifogats denna ringa avhandling.

IV Vad beträffar det arabiska talspråket, har mångahanda editioner utkommit redan för länge sedan, vars register man kan finna i det mycket berömda verket *Mithridates* av Adelung och Vater, band 1 s. 390 samt band 4 s. 115. Utöver de uppräknade kan man ännu tillägga de nyligen utkomna verken: *Grammaire arabe vulgaire* av A.P. Caussin De Perceval, *Paris* 1833; H.G. Lindgren, *De Lingua neo-arabica disquisitio*, Uppsala 1829. Det finns även andra mycket berömda auktorer som förträffligt behandlar nyarabiska i böcker som berör antingen klassisk arabiska eller andra med arabiska besläktade språk. Bland dessa är särskilt prisvärda följande: Silv. De Sacy i *Grammaire arabe* samt i hans andra synnerligen ryktbara skrifter, och Gesenius i *Lehrgebäude d. Hebräischen Sprache mit Vergleichung der verwandten Dialecte* och *Versuch über die Maltheische Sprache*. Bland dessa auktorer har jag i min föga betydande avhandling rådfrågat mest Caussins grammatik som jag står i skuld till i allra högsta grad.

V Bokstaven ى tjänar mycket ofta som tecken för femininum i folkspråket eftersom den inte tillåter korta vokaler i ordslut.

VI Herbin och Callenberg läser i andra och första person än *katabta* och *katabto* än *katabt*. C. De Perceval och andra läser i båda personer *katabt*.

VII Om ordet börjar med en guttural, förses prefix i aorist med en vokal ◌َ, så som يخطر *jakhttor*. Se Gesenius *Lehrg*. s. 147.

VIII Även i singularis utnyttjas första personen i pluralis نكتب: Jämför franskans *j´avons* med denna egenmäktighet i arabiska talspråket.

IX Räkneorden använder dock ofta denna nominativändelse ون i pluralis framom den mera allmänna formen

ين. I övrigt skiljer sig räkneorden i de bägge språken föga från varandra, förutom att folkspråket i enlighet med det tyska språket befrämjar större tal framom små när däremot räkneorden i klassisk arabiska följer det motsatta tillvägagångssättet, såsom ١٨٣٩ سنة *sene elf u th'manmie u tis' u th'latin* som fordom uttrycktes *sene tis' u th'latin u th'manmie u elf*.

[x] Afrikanska araber säger dock istället för نحن (*ne ʿhn*), vi, formen احن (*e ʿhn*) eller احنا (*e ʿhna*) och framom هم (*hum*), de där, formen: همن (*humen*). De begagnar sig av انتينه (*entina*) istället för formen انت (*ent*), även du.

[xi] Formen كى är ett pronominalsuffix i andra person femininum om ordet som den fogats til, slutar med en lång vokal, ك (*ek* eller *ik*) om det slutar med en konsonant.

[xii] Till folkets slarvighet bör även medräknas att efter verbet كان och dess systrar صار, بات, دام o.s.v. (se Silv. De Sacy *Gr. Arabe* 2. 51), som styr satsens predikat i ackusativ, använder de *subjektet* i samma kasus, t.ex. i den flitigt använda formeln i *Tusen och en natt*: كان فى الزمان القديم ملكا, det var en gång en kung.

[xiii] Herbin (citeratet återfinns på s. 6 i förordet) bjuder på följande i sitt berömda verk: "Cet ouvrage (*Mille et une Nuits*) est le meilleur, que l'on puisse choisir pour se mettre au fait de la Syntaxe arabe moderne; il est pour cette langue ce qu'est le Qorân pour l'arabe ancien".

Gabriel Geitlins utlåtande över Wallins dissertation 10/6 1839

Sedan jag, tillfölje af den Vidtberömda Philosophiska Facultetens mig gifna uppdrag, den 8 sistl. Junii, ex officio opponerat emot Magister *Georg August Wallins* dissertation: *De præcipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia*, hvilken han utgifvit i afsigt att vinna Veniam docendi i Orientaliska Litteraturen, får jag äran nu afgifva derom följande yttrande:

Ehuru det af Mag:r Wallin för afhandlingen valda ämne är af sådan art, att en i alla afseenden fulländad och detaillerad framställning deraf är möjlig endast för den som genom ett längre fortsatt umgänge med infödda Araber haft tillfälle att lära känna det nu brukliga Arabiska språkets alla egenheter, har det likväl lyckats författaren att i en kort men ändamålsenlig öfversigt fullständigt framställa allt det hufvudsakligaste som genom hitintills i ämnet utgifna skrifter står att i grammatikaliskt afseende inhemte om skilnaden emellan den moderna och den äldre Arabiskan eller Koränspråket; hvarföre jag ock anser detta hans arbete, hvilket af honom vid ofvannämnde tillfälle, den 8 Junii, med skicklighet försvarades, icke sakna vetenskapligt värde. – Föröfrigt synes redan sjelfva valet af detta ämne vittna derom, att den kärlek och det utmärkta nit för studium af fremmande, särdeles lefvande språk, hvarigenom Mag:r Wallin hos oss gjort sig så fördelaktigt känd, icke är inskränkt endast till de vesterländska, utan jemväl sträcker sig till de Orientaliska språken, hvilket jag dessutom särskildt har mig bekannt äfven derigenom, att han icke allenast vid den af honom præsterade Philosophiæ Candidat-Examen ådagalade berömliga insigter i Arabiskan och Hebraiskan, utan ock sedermeer, i början under min ledning, med framgång vinnlagt sig om den Persiska Literaturen. – Med afseende å hvad jag sålunda haft äran anföra, kan jag icke annat, än hos den Vidtberömda Philosophiska Faculteten för min del recommendera Magister Wallin till erhållande af Venia docendi i den Orientaliska Literaturen. Helsingfors 10 Junii 1839.

Gabr. Geitlin

Ansökan om docentur medlet av juni 1839

Höglärde och Vidtberömde Herr Decanus så ock Den Vidtberömda Philosophiska Faculteten!

I stöd af den af mig genom trycket utgifna och den 8 Juni innevarande år offentligen ventilerade Dissertation: ”De praecipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia”, vågar jag härmedelst hos Höglärde och Widtberömde Herr Decanus så ock hos den Widt ⁎ berömda Philosophiska Faculteten allerödmjukast anhålla det den Kejserl. Universitetets Statuter § 162 mom. 1 och § 122 föreskrefne venia docendi[291] måtte mig tilldelad uti de Orientaliska språken.

Har äran framhärda Höglärde och Widtberömde Herr Decanus så ock Den Widtberömda Philosophiska Faculteten

allerödmjukaste tjenare Georg August Wallin Phil. Mag. Boreal

Utnämning till docent 29/7 1839

Memorial.

Uti Skrifvelse af den 29 sistlidne Junii, har Consistorium Academicum hos mig anmält, att Philosophiæ Magistern och E.O. Amanuensen vid Universitetets Bibliothek Georg August Wallin, till vinnande af venia docendi uti Orientaliska Litteraturen vid detta Kejserliga Universitet, den 8 i berörde Månad utgifvit och offentligen försvarat en Dissertation: De præcipua inter hodiernam Arabum linguam et antiquam differentia, samt att detta Specimen blifvit af Philosophiska Faculteten godkändt.

Med anledning så väl häraf, som af hvad Consistorium för sin del i ämnet yttrat, har jag härmedelst velat utnämna och förordna E.O. Amanuensen Magister Wallin att vara Docens i Orientaliska Litteraturen vid Kejserliga Alexanders-Universitetet. Helsingfors den 29 Julii 1839.

A. Thesleff

F. Granbom

Till Aplissimum Consistorium vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Helsingfors.

Resestipendieansökan 16/10 1841

Maxime Spectabilis Domine Decane! et Amplissima Facultas Philosophica![292]

Sinnad att hos Amplissimum Consistorium Academicum ansöka det nu ledigvarande Reseunderstödet, får hos Herr Decanus och Philosophiska Faculteten jag i djupaste ödmjukhet anhålla om utlåtande öfver ⁂ min skicklighet att företaga en så beskaffad resa, som i bilagde reseplan finnes uppgjord.

Främhärdar med djupaste vördnad

Maxime Spectabilis Domini Decani et Amplissimae Facultatis Philosophicae

Ödmjukaste tjenare Georg August Wallin

Magnifice Herr Rector så ock Amplissimum Consistorium Academicum!

Genom det af Hans Kejserliga Majestet mig i Nåder beviljade understöd iståndsatt att härstädes i omkring ett års tid ha fortsatt mina vid Alexanders Universitetet började studier ⁂ i den Orientaliska Literaturen, har jag härunder, oaktadt alla de literära subsidier, jag här varit i tillfälle begagna och oaktadt umgänget med här bosatte infödde Musulmän, hvilkas vänskap jag vunnit, dock allt mer och mer insett omöjligheten af att i främmande land och genom blotta studier lefva sig in i Orientens sanna lif och ur den rätta synpunkten uppskatta och bedömma dess Literatur. Det är i följd af denna erfarenhet jag i djupaste ödmjukhet hos Magnificus Herr Rector och Amplissimum Consistorium vågar anhålla att, vid besättandet af det såsom ledigt anslagna Rese Stipendium, komma i Höggunstig åtanke för att så medelst kunna fullfölja den resa i Österlanden, hvartill jag härhos har äran vidfoga planen, och i dessa hos oss ännu så föga gynnade studier utbilda mig till gagn för vårt Universitet och Vetenskapen i allmänhet. Väl inser jag att de för en sådan resa erforderliga förstudier, i hela deras vidd, hos mig ännu ej hunnit den mognad och fullkomlighet, jag önskade: dock den första svårigheten, hvad sjelfva språken beträffar, har jag så till vida öfvervunnit, att jag skriftligen och mundtligen förstår och kan göra mig förstådd på de trenne Mohammedanske hufvudspråken. Hvad Historiska, Geographiska och Antiquariska studier beträffar, har jag, i anseende till deras utsträck-

ning och deras i allmänhet ännu ringa bearbetning, ej hunnit omfatta mer, än det för min reseplan oundgängligast nödvändiga; men hoppas dock på tiden före resans anträdande och under sjelfva resan häri hinna undangöra mycket.

Som jag en längre tid ej vistats vid vårt Universitet och således ej der haft tillfälle göra mina framsteg i Vetenskapen bekanta, ej eller velat uppoffra den korrta tid, mig här förunnats vistas, till utarbetande och publicerande af någon literär afhandling, har jag ansett min skyldighet vidfoga hosgående intyg, det jag härstädes ej gagnlöst tillbragt min tid och att jag förkofrat mig i de språk, jag hufvudsakligen för den tillämnade resan komme att behöfva: och har jag äran framhärda

Petersburg den 16 October 1841

Magnifici Herr Rectors så ock Amplissimi Consistorii Academici

ödmjukaste tjenare Georg August Wallin

Plan för undertecknads tillämnade resa i Österlanden.

En af de största och mest öfverklagade brister i den Arabiska Philologien är en undersökning om det Arabiska språkets olika dialekter och deras inverkan på språkets utbildning i allmänhet. Det är nämligen afgjordt att det gamla Literatur språket och det derifrån föga afvikande nu talade vulgär språket uppstått genom sammanblandning af flera dialekter och att språket sålunda utbildats till dess oändliga rikedom på så väl olika uttryck för samma begrepp som olika bemärkelser hos ett och samma ord, såsom ock till dess stora rikedom på ordstammar af nästan samma betydelse och ljud, skiljande sig från hvarandra blott deri, att den ena skrifves med svagare radicaler, den andra med de deremot svarande skarpa eller emphatiska, eller utbildade den ena från den andra i de olika dialekterna genom utbytning af i hvarandra lätt öfvergående beslägtade bokstäfver. Så finner man t.ex. en hel räcka utbildningar ur den enkla ordstammen *habba* antingen genom varierande af de olika *H* ljuden eller genom utbytning af B till beslägtade bokstäfver eller ock genom tillsättande af än svagare än skarpare bokstäfver i slutet allt efter den dialekts vekhet eller hårdhet, hvari det primära stamljudet blifvit utbildadt. Grundbetydelsen är hos alla dessa utgreningar den samma, men ur en, någon särskild dialekt egen betydelse, har åter en mängd andra betydelser utbildat sig, för hvilka åter i andra dialekter andra nyanceringar af

هب (*h-b-b*)

sjelfva stammen uppstått. I ett språk så rikt på ljud och öfver så många olika länder utbredt, som det Arabiska är lätt att inse huru stort spelrummet varit för denna stammarnes utbildning ur hvarandra och betydelsernas varierande i de olika dialekterna.

Ur brist på uppmärksamhet på dessa dialekter och det inflytande de haft på språkets utbildning är det hufvudsakligen den oordning och villervalla härleder sig, man öfverallt stöter på uti alla, så väl de af Orientaliske som Europeiske Lärde utgifna Arabiska Lexica. De sednare, utgörande till det mesta blott öfversättningar och utdrag ur de förra, lida af samma allmänt öfverklagade ovetenskaplighet, som de; och kan härifrån ej undantagas ens det nyaste af Freytag utgifna,[293] i hvilket man oaktadt all dess vidlyftighet, förgäfves söker den reda och lexicographiska vetenskaplighet, man med skäl trodde sig kunna vänta af dess Celebre Författare. Ty äfven detta, såsom alla dess föregångare, utgör blott ett uppräknande och godtyckligt uppställande af de olika bemärkelser, som finnas hos ett ord, utan att, genom jämnförande med närmast lika ljudande och genom dialektförändringar varierade stammar, härleda den första i sjelfva stamljudet liggande bemärkelse och de öfrigas härledning ur denna, samt utan att uppta de olika dialekter egna betydelserna. Väl äro ock de förarbeten, man häri äger från äldre tider, såsom det af Richardson och de upplysningar, man i Resebeskrifningar finner öfver språket, ✂ ännu ingalunda tillräckliga, i synnerhet hvad visse dialekter beträffar. Hvarföre äfven Wahl redan och de fleste Orientalister insett och alvarligen yrkat nödvändigheten af en undersökning om de Arabiska dialekterna. Af de fyra hufvuddialekter, man vanligen räknar i detta språk, ha hufvudsakligen den på Afrikas Norra kust talade i sednare tider blifvit undersökt af lärde Fransmän, den Syriska förnämligast af Caussin, men den Egyptiska och framför alla de på den egentliga Arabiska halfön talade äro hittils föga kända och bearbetade. Af dessa synas dock i synnerhet de sistnämnda förtjena all uppmärksamhet, som man deribland börjat finna spår af det gamla ursprungliga Hamjaritiska språket.

För att efter förmåga söka fylla denna lucka i den Arabiska Philologien vågar jag i djupaste ödmjukhet hos Magnificus Herr Rector och Amplissimum Consistorium ansöka det nu ledigt anslagna Resestipendium, för att sålunda blifva iståndsatt beresa Egypten och den Arabiska halfön efter följande plan.

Efter den möjligast skyndsamma genomresa genom Tyskland längs Rhein floden och ett korrt uppehåll i Bonn, för att der med den Orientaliske Philologen Professor Freytag rådgöra om åtskilliga punkter i den Arabiska Philologien och Lexicographien, ville jag från Triest fara öfver till Egypten, såsom det land, der, bland kanske alla Mohammedanske länder, Europeer äro bäst tålde och der Arabisk Literatur och Philologie ännu med något allvar idkas, samt dessutom emedan jag jämnförelsevis bäst känner denna dialekt af det Arabiska språket. Efter omkring en månads uppehåll i Alexandria eller den stad, jag från Triest blefve överförd till, samt i trakterna af Delta landet i allmänhet, ville jag bege mig till Kahira för att der i fyra månader under lärde Arabers handledning studera den Arabiska Philologien och ta närmare kännedom om det från vårt undervisningssätt så alldeles skiljda Orientaliska. Derifrån ville jag hufvudsakligen längs Nil floden fortsätta resan genom Egypten. Dock skulle jag på de håll, jag möjligen kunde finna afstickande och märkbara olikheter i språket eller der fornlämningar fordrade uppmärksamhet, göra färder inåt landet på ömse sidor af floden. Vid Syene, dit jag på omkring tvänne månader hoppas hinna, ville jag vika af till närmaste hamn vid Röda hafvet, för att derifrån sätta öfver till Iemen. I Saba och i trakterna omkring berget Khasim ville jag uppehålla mig omkring sex månader, för att, efter förmåga söka complettera de upplysningar Fresnel gifvit öfver det Hamjaritiska språket, derefter bege ⸗ mig Karawan vägen upp åt Mekka, dock med afvikningar, så mycket sig göra läte, österut inåt landet; för att följa detta sistnämnde språks öfvergångsbildningar till det rena Arabiska. I Mekka och trakterna deromkring vore jag sinnad dröja omkring en månad; och tror jag mig då ha vunnit den färdighet i språket och blifvit så hemmastadd i Mohammedanska seder, att jag, utan särdeles fara att såsom utlänning blifva igenkänd, kunde våga mig inåt öknen af den Arabiska halfön, för att der, så väl i språkligt, som Geographiskt och Historiskt hänseende samla upplysningar öfver detta hittils af Europeer så föga kända land. Från Mekka ville jag gå med någon Karawan till Al Dereiia, der dröja omkring en månad för att göra utfärder till Iamama och Al Ared, samt öfverhufvud bland Wahabiterne, för att, så mycket möjligt, ta kännedom om denna sekt och dess läror; derifrån fortsätta resan till Al Katif eller någon annan hamn vid Persiska viken, vidare, om möjligt, åter genom öknen, men i annat fall sjövägen fara till Bassra. Efter ett kort uppehåll der ville jag åter

bege mig inåt öknen med någon Karawan till Medina. Dock ville jag någon tid dröja i Al Eduh och trakterna deromkring. Efter omkring en månads uppehåll i Medina ville jag Karawan vägen färdas upp till Palestina. Efter någon korrts tids dröjsmål i Ierusalem och dessa redan så väl kända länder, ville jag bege mig till närmaste Medelhafshamn, för att komma derifrån öfver till Konstantinopel. Den tid resorna i öknen komma att erfordra kan jag svårligen med någon noggranhet uppge i anseende till den märkbara olikhet, som finnes hos olike Resande i uppgifterna på distancerna. Skulle nu, såsom jag hoppas, medel återstå mig till vidare resor, ville jag färdas bland Tatariska stammar, för att samla materialier till en framdeles anställande undersökning om de Finska och Tatariska språkstammarnes förvandtskap. Dock som dessa resor bero blott på de möjligen ej uppgågna medel och jag dessutom, i anseende till den nästan totala brist på upplysningar om dessa stammar, ännu ej kunde med noggranhet bestämma resan, anser jag mig ej böra uppge någon plan derföre. I fall jag åter ej såge mig i stånd att fortsätta resan, skulle jag från Konstantinopel genom Ryssland återvända hem.

Tillika får jag i djupaste ödmjukhet till Magnifici Herr Rectors och Amplissimi Consistorii bepröfvande hemställa, huruvida ej något anslag kunde göras för att för vårt Universitets Bibliotheks räkning upphandla helst de nödvändigaste af de i Orienten genom trycket utkomna böcker såsom ock de Manuscript, jag händelsevis till billiga priser kunde öfverkomma; och har jag äran framhärda Petersburg den 16 October 1841

Magnifici Herr Rectors så ock Amplissimi Consistorii Academici

ödmjukaste tjenare Georg August Wallin

Beslut över Wallins skicklighet att företaga den planerade resan 27/10 1841

Utdrag af Philosophiska Facultetens vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland Protocoll, fördt i Helsingfors den 27 October 1841.

§: 3.

Föredrogs en af Docens i Orientaliska Literaturen Magister Georg August Wallin till Faculteten inlemnad skrift, hvari Magistern, såsom sinnad att hos Amplissimum Consistorium Academicum ansöka det vid Universitetet

för närvarande lediga reseunderstöd, anhåller om Facultetens intyg öfver erforderlig skicklighet till företagande af en vetenskaplig resa förnämligast till Egypten och Arabien, hvars hufvudändamål blefve att undersöka det Arabiska språkets dialecter; hvarjemte upplästes, för tillfället ingifna, sökandens reseplan och tvenne öfver hans framsteg i Arabiska och Turkiska språken utfärdade betyg, det ena af Scheik Muhammed Ajad Attanavi, anställd såsom Professor i Arabiska språket vid Orientaliska Institutet i St. Petersburg, och det andra af Professoren vid Universitetet dersammastädes Anton Muchlinski.[294]

Beslöts, att det intyg skulle Magister Docens Wallin genom Utdrag af Protocollet meddelas, att han till vinnande af resans ändamål äger fullgod och genom dess pro venia docendi utgifna Dissertation berömligen vitsordad skicklighet.

Ut supra. –

In fidem:[295] Edvard af Brunér

Rekommendationsbrev av M. al-Ṭanṭāwī för resestipendieansökan 2/10 1841

لمّا كانت العلوم اشرف المطالب ووسيلتها من اعظم الرغائب ومن اعظم الوسائل معرفة الالسن الغريبة خصوصا اللسان العربى المحتوى على نفائس الاختراعات وَبَدائع التصورات رَغبت العقلا فى اقتباس نوره وجنحوا الى صرف الهمم فى فهم منظومه ومنثوره فممّن بَذل وسعه فى ذلك اللسان حتى وصل فيه الى درجة الاتقان الخواجه جورج افغوست ولين الفلاندى فانه لازمنى فى الدروس التى اقراوها فى المدرسة الشرقيه لتلامذة بتربورغ المحميّة مدّة سنة مع المواظبة التامّة والاعتناء حتى انه كان يكتب جميع ما امليه عند ترجمتى من الفرنساوية الى العربية وكذلك جميع ما احكيه من مخاطَبات او عبارات حتى تمرّن فى ذلك اللسان ومن شدة رغبته وفرط شوقه لذلك اللسان انه لم يكتف كالتلامذه بهذه الدروس بل اشتغل معى دروسا اخرى مخصوصَة مشتملة على القراة والكتابه وهو الى الآن يشتغل معى فمن ذلك نشات له ملكة غريبة وصار يقرا ويكتب وَيتكلم بالسهولة الى درجة توصّله الى اُخرى فانا اعترف لهذا الشاب النجيب انه حَصَد ثمرة زرعه وارجو له ان يكون مقبولا بين اهل بلاده وان يعرفوا قيمته حَتى ينشر ما علِم بينهم بالرغبة والمحبة وان تكون نتيجَة اشتغاله كمثل حبّة انبتت سبع سنابل فى كل سنبلة مائة حبّه كتبه الشيخ محمد عيّاد الطنطاوى الازهرى معلم اللسان العربى فى المدرسة الشرقية ببتربورغ المحميّة حرر فى ٢٧ شعبان سنة ١٢٥٢ هجرية الموافق لثانى اوكتوبر سنة ١٨٤١ مسيحية

Öfwersättning[296]

Emedan kunskaper äro det ädlaste man eftersträfwar och deras förwärfwande för mången en hemlighet, men det yppersta medel att dem ernå finnes i kännedomen af främmande språk, särdeles af det Arabiska, hwilket i sig innesluter de skönaste uppfinningar och de underbaraste skapelser af inbillningskraften, så hafwa ock visa män önskat låna ljus af dess låga och anwändt flit och möda på inhemtandet af dess litteratur, såväl dess poësi som prosa. Ibland dem som bemödat sig om lärandet af detta språk, till dess han deri hunnit till graden af säker kunskap är Magister (Khodsha) Georg August Wallin, ifrån Finland, ty han har under ett års tid med största ihärdighet och flit biwistat de lectioner jag hållit i Orientaliska Institutet för Eleverne i Residensestaden St. Petersburg, så att han skrifwit allt hwad jag dicterat och öfwersatt ifrån Franskan till Arabiskan, deribland allt hwad jag föredragit af samtalsöfningar och moraliska berättelser, samt sålunda förwärfwat sig färdighet i detta språk. Men för styrkan af sin kärlek och wärman af sitt nit för detta språk – ty han har ej, likasom eleverne, varit likgiltig för dessa ⁂ föreläsningar – har han derutöfwer på privata timmar jemte mig sysselsatt sig med läsande och skrifwande, och fortfar dermed äfwen ännu, härigenom har han wunnit en owanlig förmåga att med lätthet läsa och skrifwa samt munteligen meddela sig för andra. Jag intygar derföre om denne förträfflige unge man att han ernått frukten af sin sådd, och jag önskar att han af sitt lands folk måtte med wälwilja bemötas och hans wärde erkännas, samt att han med kärlek och lust måtte utsprida sina kunskaper bland sina landsmän, så att frukten af hans sådd måtte blifwa likt sädeskornets som skjöt upp med sju ax och på hwarje ax bar hundrade korn. Detta är skrifwet af Scheik Muhammed Ajad Attan[t]awi från Azhar,[297] Professor i Arabiska språket vid Orientaliska Institutet i Residensestaden St. Petersburg den 27 Shaʿbān år 1252 efter Hijra, svarande emot den 20 [pro 2] October 1841 efter Christi födelse.

Öfverensstämmelsen med det Arabiska originalet intygar Gab. Geitlin.

Rekommendationsbrev av A. Muchlinskij för resestipendieansökan 3/10 1841

Ego infra scriptus testor Humanissimum Magistrum Philosophiae ea Universitate litterarum Alexandrina Georgium Augustum Wallinum spatio anni 1840–1841 academici publicis meis praelectionibus Linguae Turcicae summa cum diligentia interfuisse, et progressus in studiis suis optima documenta probasse: ideoque non possum quin commendem Eum Celeberrimae Universitati, ut sumptibus suis mittat Eum in varias regiones Asiae ad magis perficienda Ejus in litteris Orientalibus studia, et non dubito Universitatem Eo reverso percepturam esse quam uberrimos fructus, qui profecto colliguntur ea docta professione Linguarum Orientalium. Datum Petropoli anno MDCCCXLI mensis Octobris 3 die.

Professor P. (Publicus) Linguae Turcicae ac Historiae et Geographiae Orientalis in Universitate litterarum Petropolitana Antonius Muchlinski.

> Jag undertecknad intygar att den högt bildade filosofie magistern Georg August Wallin från Alexanderuniversitetet har under det akademiska året 1840–1841 deltagit i mina offentliga lektioner i det turkiska språket med ypperlig samvetsgrannhet och har påvisat utmärkta belägg för framsteg i sina studier. Därmed kan jag inte låta bli att rekommendera honom till ert berömda universitet för att det med sina medel skall skicka honom till Asiens mångfaldiga trakter med avsikt att han skall förmå uppnå mera inom orientalistiken. Jag har inga tvivel om att universitetet efter hans återkomst kommer att skörda de rikaste frukter som säkerligen nås med hjälp av den lärda färdigheten i de orientaliska språken. Daterad i Sankt Petersburg den tredje oktober 1841.
>
> Anton Muchlinski
>
> Professor i det turkiska språket samt i orientalisk historia och geografi Universitetet i Sankt Petersburg[298]

Konsistoriets behandling av resestipendieansökan 13/11 och 4/12 1841

Utdrag af Consistorii vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland Protocoll hållet i Helsingfors nedanstående Dagar År 1841.

Den 13 November

§: 5.

Till Consistorium hade följande, inom den uti Reglementet för användandet af det åt unge Litterateurer vid Universitetet anslagne Reseunderstöd till slutet af October Månad bestämda ansökningstid, med ansökningar om detta understöd inkommit, nemligen:

1:o *Adjuncten i Grekiska och Romerska Litteraturen, Professoren och Philosophiæ Doctorn Nils Abraham Gyldén*, som för att förvärfva sig en så vidsträckt bekantskap, som möjligt, med den klassiska forntidens såväl skrifteliga som konst-monumenter, samt derjemte inhemta erforderlig insigt uti begagnandet af desamma vid vetenskapliga forskningar, önskade företaga en resa hufvudsakligen till Italien, hvarest Professoren ämnade hufvudsakligen uppehålla sig i Rom, samt derunder bevista de archeologiska föreläsningar, hvilka derstädes årligen från den 11 December till den 21 April hållas, vid det der befindtelige Archeologiska Institutet, hvarefter Professoren vore sinnad tillbringa någon tid uti Neapel, samt ⁂ derunder besöka Pompeji och att fördela den öfrige tiden emellan andra för ändamålet vigtiga orter uti Italien. Och hade Professoren derjemte uttryckt den önskan att kunna göra en resa till Sicilien, för att der göra bekantskap med forngrekiska Monumenter, men emedan utförandet deraf komme att bero af omständigheter, omöjliga att på förhand bestämma, hade Professoren anhållit om tillåtelse att företaga denna resa, utan att någon ovillkorlig förpligtelse dertill vore med tillståndet förenad.

2:o *Adjuncten och Botanices Demonstratorn, Medicinae Doctorn och Philosophiæ Magistern Johan Ernst Adhemar Wirzén*, som ansökt ifrågavarande understöd, för att blifva i tillfälle att, till fortsättande af sine studier i Medicin och Botanik, företaga en utländsk resa, derunder Adjuncten ernade besöka Berlin, Wien, Regensburg, München, Schweitz, Geneve, Paris, samt, i afseende å Blomsterculturen och Trädgårdsskötseln, Holland, der Adjuncten ville mesta tiden uppehålla sig i Harlem, äfvensom Adjuncten, för att taga närmare kännedom af de Linneanska Samlingarne, ville begifva sig till London, hvars Hospital derjemte skulle af Adjuncten besökas, deråt återresan till Fäderneslandet skulle företagas öfver Köpenhamn och Sverige.

3:o *Chemiæ Docens, Philosophiæ Doctorn Adolf Moberg*, af hvars ansökning, äfvensom af den derjem ⁂ te ingifna Reseplan, hvilken befanns vara af Professoren Friherre Jacob Berzelius, medelst skriftelig påteckning, för

ändamålet godkänd, Consistorium inhemtade att Doctor Moberg anhållit att det lediga reseunderstödet i ändamål, dels att erhålla tillfälle att under ledning af några ibland nutidens utmärktaste Chemici söka förvärfva de högre insigter och den större färdighet uti Chemiska undersökningars anställande, som af en Universitets-lärare i denna vetenskap med rätta fordras, dels att till förmån för Chemiens studium vid det Finska Universitetet söka inhemta en noggrannare kännedom om de till befordrande deraf i andra länder befindteliga inrättningar och de sätt, på hvilka undervisningen i denna vetenskap med största framgång och ändamålsenlighet meddelas; Och vore Doctorns afsigt fördenskull, i händelse reseunderstödet honom beviljades, att först bevista det sammanträde af Sveriges, Norriges och Danmarks Naturforskare, hvilket är bestämdt att under förra hälften af Julii Månad nästkommande år hållas i Stockholm, hvarifrån resan sedermera skulle genom Södra Sverige fortsättas till Köpenhamn och derifrån till Norra Tyskland. Derefter vore Doctorn sinnad att hela Läseåret ifrån hösten 1842 till sommaren 1843, under ledning af Professor Henrik Rose i Berlin studera analytisk Chemie och anställa undersökningar af oorganiska ⁂ ämnen; den tid, som under loppet af sommaren år 1842 före Universitetets i Berlin öppnande, blefve Doctorn öfrig, skulle användas till mineralogiska vandringar i den Nordliga hälften af Tyskland. Sedan sommarferierne år 1843 äfven blifvit använde till mineralogiska och geologiska resor i dertill lempliga trakter af Tyskland, ämnar Doctorn under hösten samma år, jemte derpå följande vinter och större delen af våren 1844 hos nuvarande Chemiae Professorn vid Universitetet i Giessen Just[us] Liebig, hvilken då torde vara anställd vid Universitetet i Wien, studera organisk Chemie. Den återstående delen af våren, äfvensom sommaren år 1844, ville Doctorn använda till en resa genom Tyskland och Frankrike till Paris och derifrån till London, för att inhemta närmare kännedom om beskaffenheten af de utmärkta inrättningar och undervisningsverk, hvilka till befordrande af de chemiska vetenskapernas framsteg äro i dessa städer etablerade. Återresan till hemorten skulle tagas genom Norrige och Sverige.

4:o *Docens i Orientaliska Litteraturen, Magister Georg August Wallin*, hvilken omkring ett års tid uti S:t Petersburg fortsatt sine vid detta Universitet påbörjade studier i den Orientaliska Litteraturen, men derunder mer och mer inseende omöjligheten af att i främmande land och genom blotta studier

lefva sig in i Orientens sanna lif och ur den rätta ⁂ synpunkten uppskatta och bedömma dess Litteratur, hade af denna anledning hos Consistorium ansökt Reseunderstödet, för att derigenom sättas i stånd att till gagn för Universitetet och Vetenskapen i allmänhet företaga en resa förnämligast till Egypten och Arabien, i hufvudsaklig afsigt att undersöka det Arabiska språkets dialecter. Resan skulle verkställas efter följande plan: Efter en skyndsam resa längs Rhenfloden genom Tyskland och ett kort uppehåll i Bonn, der Magistern ville med den Orientaliske Philologen Professor Freytag rådgöra om åtskilliga punkter i den Arabiska Philologien och Lexicographien, skulle Magistern ifrån Triest fara öfver till Egypten. Efter omkring en månads uppehåll i Alexandria eller den sjöstad, till hvilken öfverfarten från Triest komme att ske, samt i trakterne af Deltalandet i allmänhet, ville Magistern begifva sig till Kahira, för att der under lärde Arabers handledning studera den Arabiska Philologien och taga närmare kännedom af det från vårt undervisningssätt så alldeles skiljda Orientaliska. Derifrån skulle resan hufvudsakligen utmed Nilfloden fortsättas genom Egypten, och skulle på de håll, der afstickande och märkbara olikheter uti språket eller der fornlemningar påkallade uppmärksamhet, färder inåt landet på ömse sidor af floden göras. Vid Syene, dit Magistern hoppades på omkring två Månader hinna, ⁂ ville han vika af till närmaste hamn vid Röda hafvet, för att derifrån sätta öfver till Iemen. I Saba och trakterne omkring berget Khasim skulle han uppehålla sig omkring sex Månader, för att, efter förmåga, söka completera de upplysningar Fresnel gifvit öfver det Hamjaritiska språket och derpå begifva sig Karavanvägen uppåt Mekka, dock med afvikningar, så mycket möjligt vore, österut inåt landet, för att kunna följa detta sistnämnde språks öfvergångsbildningar till det rena Arabiska. I Mekka och trakterne deromkring vore Magistern sinnad att dröja omkring en Månad, och förmodar han sig då hafva vunnit den färdighet i språket och blifvit så hemmastadd i Mohammedanska seder, att han, utan särdeles fara att såsom utlänning blifva igenkänd, kunde våga sig inåt öknen af den Arabiska halfön, för att der, såväl i philologiskt, som geographiskt och historiskt hänseende samla upplysningar öfver detta hittils af Europeer så föga kända land. Från Mekka ville han gå med någon Karavan till Al Dereiia, der dröja omkring en månad, för att göra utfärder till Jamama och Al Aud, samt öfverhufvud bland Wahabiterne, för att taga kännedom om denna sekt och dess läror, derifrån fort-

sätta resan till Al Katif eller någon annan hamn vid Persiska viken, vidare, om möjligt, åter genom öknen, men i annat fall sjövägen fara till Bassra, der en kort tid uppehålla sig och ⁊ sedan åter begifva sig inåt öknen med någon Karavan till Medina; dock önskade Magistern någon tid dröja i Al Eduh och trakterne deromkring. Sedan han omkring en månads tid vistats i Medina, skulle han Karavanvägen färdas upp till Palestina och efter någon korrt tids dröjsmål i Jerusalem och dessa redan väl kända Länder, begifva sig till närmaste Medelhafshamn, för att komma derifrån öfver till Konstantinopel. Skulle, såsom Magistern hoppas, af resemedlen besparingar återstå till vidare resor, ville han färdas ibland Tatariska stammar, för att samla materialier till en framdeles anställande undersökning om de Finska och Tatariska språkstammarnes förvandtskap; i annat fall ville han genom Ryssland återvända till hemorten.

Tillika hade Magister Docens Wallin till Consistorii beprövfande hemställt, huruvida icke, derest han finge med understöd af Universitetet företaga denna resa, ett särskildt anslag kunde honom bestås till att under resan för Universitets-Bibliothekets räkning uppköpa de nödvändigaste af de i Orienten genom trycket utkomna skrifter, äfvensom af Manuscripter, dem han kunde till billiga priser öfverkomma.

5:o *Rectorn vid Trivial Skolan i Helsingfors, Docens i Historien, Magister Fredrik Cygnæus* hade ansökt ifrågavarande Reseunderstöd, för ⁊ att kunna företaga en utrikes resa i hufvudsakligt ändamål, att derunder förskaffa sig ökad bildning och en derigenom vidgad erfarenhet, till nytta för en möjligen fortsatt utöfning af de fria konster, Sökanden idkat såsom Skald och Talare, äfvensom att bilda sitt sinne för skön konst i allmänhet, för hvilket ändamåls vinnande Italien och Grekeland skulle besökas. Men inseende huru problematisk en vinning, härflytande endast ur sådane ändamål måste synas, hade Rector Cygnæus såsom biändomål för resan uppgifvit utarbetandet af tvänne historiska arbeten, dem han vore sinnad att utgifva, det ena: *Hannibals historie*, bearbetad efter de åsigter, han i sin Dissertation för Docenturen sökt antyda, och för hvilket arbete Italien äfven borde besökas, samt det andra, hvars föremål blefve *Pehr Brahe och hans tid*. Och som ämnet för detta sednare arbete till en stor del komme att utgöras af Finnarnes deltagande uti Trettioåriga kriget, men detta ämne af ingen, på ens någorlunda tillfredsställande sätt, kan behandlas, som ej varit i tillfälle att taga närmare

kännedom af de otaliga, vidt öfver Tyskland och närmast kringliggande länder utströdda, valplatserne för detta krig, skulle dessa länder derföre af Rectorn besökas. Derjemte ville han för ämnet draga fördel af de Bibliotheker och Archiver, hvilka under denna resa ⁂ blefve för honom tillgängliga, äfvensom han, vid återkomsten från sydligare trakter, vore sinnad att ytterligare samla materialier för detta sednare arbete i Sverige, der Riksarchivet i Stockholm, Skoklosters, Linköpings Gymnasii m.fl. Bibliotheker förvara documenter, upplysande till saken hörande förhållanden.

6:o *Docens i Finska och Forn-Nordiska språken, Magister Matthias Alexander Castrén*, som för det närvarande är stadd uppå en resa, i afseende å undersökning af Finska språkets slägtskap med de olika Lappska dialecterne, med Samojedspråket och andra i Gouvernementerne Archangel och Wologda förekommande Finska munarter, hade uppgifvit föremålet för den resa, till hvars företagande han hos Consistorium nu begärt att med understöd ihogkommas, vara en comparativ undersökning af slägtskapen emellan den Finska och den Tatariska språkstammen, såsom förberedelse för hvilket företag han ämnade taga nödig kännedom af åtskilliga Finska språkarter, som utgöra länkar emellan nämnde språkstammar, samt isynnerhet af Mordvinska, Tscheremissiska och Tschuwaschiska språken. Hela den Bjarmiska språkklassen, som utgöres af Syriänskan, Permskan och Wotjakiskan, har Magistern ämnat tills vidare lemna å sido, hvaremot hans plan vore att undersöka Woguliska och Ostjakiska eller Kon ⁂ di-språken i Sibirien, hvilka enligt all sannolikhet äro beslägtade med Finskan och Tatariskan. Beträffande sjelfa resan, så ville Magistern, efter återkomsten från Samojederne, nästkommande sommar resa till S:t Petersburg och derstädes studera Turkiska språket, hvars kännedom blir för Magisterns ändamål oundgängeligen nödvändigt, emedan det med Turkiskan närbeslägtade Tatariska språket är till sin grammatikaliska byggnad högst ofullständigt utredt. Derefter ville Magistern begynna med Tatariskan, hvilket språk han ämnade under vintern studera i Kasan, med särskildt afseende å den Kasanskt-Tatariska dialecten såsom mest närmande sig de i nejden bosatta Finska folkstammars språknatur. Våren och hela sommaren 1843 skulle han vistas hos Tschuwascher och Tscheremisser, samt hösten hos Mordviner, och påföljande vinter begifva sig till Sibirien på ett års tid, för att undersöka derstädes bosatta Finska och Tatariska folkstammars språk-

förvandskap. Skulle derefter någon besparing av understödet finnas, ville Magistern använda den till anställande av ytterligare undersökningar, vare sig af Sibiriska eller andra till den Skythiska stammen hörande språk.

Jemte ansökningsskrifterne med dertill hörande Reseplaner hade förenämnde Sökande, jemlikt föreskriften uti § 3 af Reglementet angående ifrågakomne Reseunderstöd, till Consistorium inlemnat vederbö ⁓ rande Faculteters, uti Protocolls Utdrag meddelade intyg om erforderlig skicklighet hos Sökanderne till ernående af det med resan åsyftade ändamål; hvarutom Magister Docens Wallin bifogat sin ansökning ett af Professorn uti Turkiska språket samt Österländska Historien och Geographien vid Universitetet i S:t Petersburg Anton Muchlinski, den 3 sistlidne October, uthändigadt vittnesbörd derom, att Magistern under loppet af Akademiska Läseåret 1840–1841 med största flit bevistat föreläsningarne öfver Turkiska språket, hvari han derjemte ådagalagt de bästa framsteg, hvarföre bemälde Professor äfven yttrat den önskan att Magister Wallin, för att vidare fullfölja sina studier i den Orientaliska Litteraturen, finge på Alexanders-Universitetets bekostnad företaga en resa till Österländerne, äfvensom ett af Professorn i Arabiska språket vid Orientaliska Institutet i S:t Petersburg, Scheik Muhammed Ajad Attanavi från Azhar, den 20 i sagde Månad, utgifvet bevis, som, med utmärkt loford om Magister Wallins ihärdighet och flit samt öfriga förhållande, utreder att Wallin under ett års tid bevistat Professorens föreläsningar öfver Arabiska språket, uti hvilket Wallin dessutom begagnat Professorens enskilda handledning, med den framgång, att han vunnit en ovanlig förmåga att på detta språk läsa, skrifva och mundteligen meddela sig ⁓ för andra.

Efter det förenämnde ansökningshandlingar blifvit uppläste, tog Consistorium ärendet i behörigt öfvervägande, och afgåfvo Consistorii Ledamöter derefter särskildt sine utlåtanden i saken, hvarvid

Professoren, Collegii-Rådet Grot yttrade: Bland de inlemnade förslagen till vetenskapliga resor finnas två, som hafva ett fosterländskt syftemål, nemligen Magister Docens Castréns, och Rector Cygnæi tillernade företag att i Sverige samla materialier för en historie öfver Pehr Brahe och hans tid. De öfriga äga ett allmänt vetenskapligt intresse och emedan desamma kunna antingen på andra orter finna understöd, eller ock af män å andra orter utföras, då deremot Magister Castréns och Rector Cygnæi förehafvanden alldeles icke komma att verkställas, så framt de icke inom Finland

understödjas och befordras, så tvekar jag icke att för min del föredraga dem framför de öfriga, och önskade jag helst att ifrågavarande Resestipendium finge emellan Magister Castrén och Rector Cygnæus delas, emedan jag är öfvertygad att understödet äfven sålunda skulle förslå till utförande af hvarderas reseplaner i det hufvudsakliga. Men då en sådan delning icke är med Reglementets föreskrift öfverensstämmande och understödet följakteligen bör oafkortadt bortgifvas, kan jag icke undgå att tilldela Rector ⁂ Cygnæus detsamma. En skald, som med en rik poëtisk gåfva förenar en hög bildning, är väl den värdigaste representant för sin nations andliga utveckling i en viss epok, och som jag måste tillerkänna Rector Cygnæus en djup poëtisk natur, så är jag öfvertygad att hans tillämnade resa skulle lemna honom tillfälle att för sitt fosterlands ära fullända sin utbildning. Dertill kommer att han ernar företaga ett vetenskapligt arbete, för hvilket jag anser honom vara fullkomligen vuxen och som, enligt min tanke, så mycket mer bör af Finlands Högskola befrämjas, som det bär framför sig ett för hela Landet och isynnerhet för detta Lärosäte dyrbart namn, samt lofvar att sprida ett nytt ljus öfver Per Brahes för hela menskligheten vördnadsbjudande, men ännu alltför litet kända verksamhet.

Professoren Lille, som ansåg Consistorium vid bortgifvandet af Reseunderstödet företrädesvis böra fästa afseende vid ett sådant vetenskapligt ändamål, som utom den vigt, det i och för sig sjelf kunde äga, derjemte vore af fosterländskt intresse, ville på de af Collegii-Rådet Grot anförde skäl, att sagde understöd skulle Rector Cygnæus tilläggas.

Professoren Blomqvist anförde: Utan att i ringaste måtto vilja underkänna vigten af de öfrige Sökandes nu uppgifna reseplaner, af hvilka ej ⁂ mindre för deras egen ytterligare utbildning, än för fosterlandet i allmänhet och sannolikt äfven för det Finska Universitetet isynnerhet vore att hoppas mycket godt, anser jag dock den af Magister Docens Wallin framställda planen för den af honom tillämnade resan till Egypten och Arabien vara den fullständigast utvecklade och i vetenskapligt afseende mest lofvande, emedan de af honom åsyftade resultaterne så mycket hellre böra kunna uppnås, som han inskränkt sig till ett bestämdt område, der han redan gjort sig synnerligen väl hemmastadd, enligt hvad de af honom bilagda vittnesbörder så berömligen utreda. Den brinnande ifver för de Orientaliska språkstudierne, som Magister Docens Wallin långt före detta ådagalagt och till

hvilkas fullkomnande han nu, fullkomligen förberedd, önskar få företaga en mödosam och vådlig resa till Orienten, förvissar mig ock derom, att hans bemödanden skola blifva fruktbärande för Kejserliga Alexanders-Universitetet, åt hvilket han lofvat i framtiden egna sin verksamhet; men skulle han ock af omständigheterne kallas att verka inom en annan krets, skall fosterlandet likväl af honom hafva både heder och gagn, och hans resa måste för Universitetet blifva omedelbart gagnelig, om han endast försättes i tillfälle, att i de länder, som af honom komma att besökas, för Universitetets räkning uppköpa ⁊ Orientaliska böcker och handskrifter, hvaraf Bibliotheket härstädes är i nästan total afsaknad. I följd häraf anser jag mig böra tillerkänna Magister Docens Wallin, framför de öfrige Sökande, det för närvarande lediga Resestipendium.

Professoren Törnroth ansåg det af Adjuncten, Doctor Wirzén uppgifna vetenskapliga ändamål, nemligen studium af den organiska naturen, vara det för tillfället vigtigaste, och som Adjuncten Wirzén, enligt Professorens öfvertygelse, äger alla de egenskaper, som erfordras, för att med framgång verkställa en vetenskaplig resa för detta ändamål, utnämnde Professoren för sin del Adjuncten Doctor Wirzén till erhållande af Reseunderstödet.

Professoren Laurell utnämnde dertill Magister Docens Wallin, dels på de af Professoren Blomqvist redan anförda skäl, dels ock emedan Professoren ansåg Magister Wallins ändamål vara för gången af största vigt, och Professoren dessutom förmodade att tillfälle framdeles svårligen skulle för Universitetet erbjuda sig att se ett förehafvande, sådant som Wallins, af någon annan vid Universitetet utföras.

Professoren Geitlin yttrade: Emedan de studier, åt hvilka Magister Docens Wallin egnat sig, nemligen de Österländska språken och Litteraturen, endast med största svårighet och mycken tidsuppoffring kunna på studerkammaren, utur böcker, inhem ⁊ tas, men deremot på ort och ställe genom umgänge med infödda Österlänningar i hög grad underlättas, och Magister Wallin ådagalagt för dessa studier ett exemplariskt nit, som bäst intygas icke blott af de utmärkt lofordande betyg, han af sakkunnige män förskaffat sig, utan ock af det raska beslut han af kärlek för sin vetenskap fattat, att företaga en mödosam och vådlig, med fara för lif förenad, resa, kunde Professoren så mycket mindre tveka att tillägga Magister Docens Wallin, framför de öfrige Sökande, det lediga understödet, som tillfälle derigenom äfven kunde

beredas, att förse Universitets Bibliotheket med Orientaliska böcker och handskrifter, hvarpå Bibliotheket för närvarande lider fullkomlig brist.

Professoren Rein erkände med tacksamhet en huld Regerings omsorger att med understöd bereda och uppmuntra vetenskapernas förkofran vid detta Lärosäte, ehuru Professoren vid detta tillfälle måste beklaga, att för det ändamål, hvarom nu är fråga, blott ett understöd finnes att tillgå, då flere utmärkte och hvar för sig af detta understöd förtjente Sökande dertill på en gång anmält sig. Professoren uttryckte sin högaktning för Professoren Gyldéns alfvarliga och nitiska bemödanden, bäst vittsordade genom utgifne arbeten och den vetenskapliga resa, han redan förut på egen bekostnad ⁂ företagit. Professorn yttrade ock den öfvertygelse att, derest Magister Docens Wallin blefve i tillfälle att utföra den resa, i afseende å hvilken han begärt att blifva med understöd uppmuntrad, Lärosätet deraf skulle hafva både heder och båtnad, likasom Professoren icke kunde undgå att af de öfrige Sökandes förehafvanden göra sig stora förhoppningar; men då Professoren ansåg Universitetet främst böra uppmuntra litteraira sträfvanden, som hade till föremål fosterländska ämnen, emedan sådane mindre hade att förvänta understöd och bearbetning af andra litteraira samfund och corporationer, samt Rector Scholæ, Magister Docens Cygnæus med sin tillämnade resa förnämligast åsyftar sådant, i thy att uppgifvit sig vara sinnad att derunder förbereda sig till bearbetningen af en af de vigtigaste perioder af Finlands utvecklings Historia, och till hvars utförande han genom förut utgifna arbeten visat sig äga erforderlig förmåga, ansåg Professoren sig ock böra, framför andra, tillägga Rector Cygnæus det lediga Reseunderstödet.

Professoren Ilmoni uttryckte sin fägnad öfver den litteraira verksamhet vid Universitetet, hvarom de af Sökanderne ingifne handlingar bära vittne och ibland hvilka Professoren fann de af Docenterne Wallin och Castrén inlemnade Reseplaner ⁂ röja verkeligen storartade sträfvanden; men emedan Professoren bordt bestämma sig för en af de Sökande och Professoren ansåg vetenskapen om den Organiska Naturen vara den vid Universitetet, som för närvarande behöfde mest uppmuntras, förenade Professoren sig med Professoren Törnroth uti att bortgifva ifrågavarande understöd åt Adjuncten, Doctor Wirzén.

Professoren Sundvall förenade sig med de Consistorii Ledamöter, som dertill utnämnt Magister Docens Wallin, helst de intyg om hans framsteg,

som nu blifvit producerade, väckt Professorens beundran och lemnade Professoren stora förhoppningar om framgången af ett förehafvande, som, ehuru stort till sin natur, likväl med Wallins kända förmåga att fullfölja sina planer, otvifvelaktigt skulle af honom genomföras.

Professoren Linsén utnämnde dertill Magister Docens Castrén, såsom den, hvars Reseplan Professoren ansåg framför alla andras förtjena mesta afseende och till hvars förmåga Professoren hyste det oinskränktaste förtroende.

Professoren Tengström sade sig med nöje erkänna hvar och en af Sökanderne vara af understödet förtjent, men då det ändamål Magister Docens Castrén för sin vetenskapliga resa uppställt vore af ett stort intresse icke blott för det Finska och Ryska Fosterlandet, utan för hela den Europeiska Litteraturen, och Professoren med afseende å detta förhållande ansåg Magister Docens ⁓ Castréns förehafvande böra företrädesvis uppmuntras och befordras tillade Professoren åt Magister Docens Castrén det lediga understödet, så mycket hellre, som Castrén genom utgifna arbeten fullkomligt documenterat sin förmåga att genomföra sitt nu tillämnade förehafvande, hvartill slutligen kommer att Castrén redan förut och på egen bekostnad verkställt mödosamma resor i samma syftemål.

Professoren af Schultén förenade sig med Professorerne Linsén och Tengström, samt utnämnde alltså Magister Docens Castrén till erhållande af omförmälde Reseunderstöd.

Enär ordningen nu kom till Professoren Lagus att öfver frågan utlåta sig, förbehöll sig Professoren att först få inhemta nu frånvarande Professoren Sjöströms yttrande i ämnet, hvarföre omröstningen afstadnade och undertecknad Secreterare tillsades att communicera saken med Professoren Sjöström samt bemälde Professors utlåtande derefter i Consistorium anmäla.

Den 4 December

§: 16.

Då vid Consistorii sammanträde den 13 sistlidne November fråga var om bortgifvandet af det nu lediga Reseunderstödet och touren hade kommit till Professoren Lagus att öfver frågan utlåta sig, önskade Professoren få inhemta då frånvarande Professoren ⁓ Sjöströms yttrande i ämnet, hvarföre omröstningen i målet afstadnade och undertecknad Secreterare tillsades, att med Professoren Sjöström communicera saken. Sedan bemälde Professor,

nu i Consistorium närvarande, gifvit tillkänna, det Professoren ville till Resestipendiat utnämna Magister Docens Georg August Wallin, fortsattes omröstningen, och yttrade sig

Professoren Lagus, det Professoren icke kunnat undgå att fästa särdeles afseende vid de ansökningar om Reseunderstödet, hvilka blifvit af Docens i Chemien, Doctor Moberg och Adjuncten i Grekiska och Romerska Litteraturen, Professoren Gyldén ingifne. Beträffande den förra af dessa ansökningar, så och då Professoren tog i betraktande den närvarande ställningen vid Universitetet i afseende å den Chemiska vetenskapen, hvilken ställning Professoren fann så till studier, som undervisning vara högst bekymmersam, en följd deraf att begge Läraretjensterne i denna vetenskap en längre tid varit vacanta, och Professoren vidare besinnade att åtgärder till dessa tjensters bestridande tid efter annan blifvit af Consistorium utan framgång vidtagne, fann Professoren många och vigtiga skäl vara att befordra den vetenskapliga resa, Doctor Moberg önskat, till den Chemiska undervisningens och studiernes förkofran vid detta Lärosäte, företaga. Hvad dernäst vidkommer Professoren Gyldén, ansåg Professoren de klassiska studierna utgöra likasom hör ⁂ nestenen för all bildning, och att Consistorium borde omfatta hvarje tillfälle att uppmuntra och befordra desamma, samt sålmedelst likasom inlägga en kraftig protest emot de försök, som fåkunnigheten och lättsinnet tid efter annan velat göra, till att förringa och nedsätta dessa studiers värde. Då Professoren vidare tog den omständighet i öfvervägande, att Professoren Gyldén vore närmast att framdeles intaga Lärostolen uti humaniteten och att Consistorium äfven för sin del borde, genom uppmuntran, bidraga att göra honom för denna plats värdig; då Professoren erinrade sig att Professoren Gyldén på egen bekostnad förut verkställt en vetenskaplig resa, att han ibland Universitetets yngre Lärare varit den, hvars biträde af den Studerande ungdomen varit mest och trägnast anlitadt, samt att han redan derigenom gjort sig berättigad till en resas förströelser; och då Professoren slutligen ville till allt detta lägga, att Gyldén uti lärdom och verksamhet är jemngod med hvarje af sine Medsökande, men uti ålder, tjenstemeriter och äfven uti värdighet framför dem äger ett afgjordt företräde, så och enär Professoren nu besinnade allt detta, kunde Professoren icke undgå att yttra, det Professoren Gyldén ingalunda kunde beskyllas för egenkärlek och öfverdrifven tanke om egen förtjenst, derest han skulle gjort sig säkra förhoppningar,

att vid detta tillfälle blifva af Consistorium ihogkommen. Men då lik väl ingendera af förenämnde Sökande, hvarken Professoren Gyldén eller Doctor Moberg, ännu blifvit af någon bland Professorens Herrar Colleger i Consistorium ihogkommen, samt Professorens röst, gifven åt någondera af dessa Sökande, blefve fruktlös och förspild, ville Professoren till erhållande af reseunderstödet utnämna Magister Docens Wallin, hvars redan ådagalagda grundliga och mognade insigter i de Orientaliska språken ingåfvo Professoren goda förhoppningar om framgången af ett företag, som vore af största vigt icke blott för den litteraira verlden i allmänhet, utan för Ryssland isynnerhet, och gjorde Professoren öfvertygad derom, att derest ödet förunnar Magister Wallin att från sin långa och vådliga resa någonsin återvända, Vetenskapen, Universitetet och Fäderneslandet deraf skall i framtiden hafva båtnad.

Professoren Hällström förenade sig med Professoren Lagus, i hvad bemälde Professor yttrat angående Professoren Gyldén och Doctor Moberg, men förenade sig i hufvudsaken med de Herrar Consistorii Ledamöter, som till Resestipendiat utnämnt Magister Docens Castrén.

Herr Rector Professoren Ursin förenade sig med de Herrar Consistorialier, som dertill utsett Magister Docens Wallin.

Emedan af den nu slutade omröstningen i målet inhemtas, att af Sexton härvid inalles afgifna röster Sju tillfallit Magister Docens Wallin, Fyra Magister Docens Castrén, Tre Rector Scholæ, Magister Docens Cygnæus och Två Adjuncten Doctor Wirzén, var alltså Magister Docens Wallin genom de fleste rösterne utnämnd till åtnjutande af det lediga Reseunderstödet; Och kommer denna utnämning förthy att hos Hans Kejserliga Höghet Universitetets Höge Canceller till Nådig Stadfästelse i underdånighet anmälas uti afgående skrifvelse, åtföljd af ansökningsskrifterne och samteliga till målet i öfrigt hörande handlingar, äfvensom Utdrag af Consistorii vid ärendets handläggning förde Protocoll. Skolande omförmälde Handlingar, jemlikt 5:te §:n af Reglementet angående Reseunderstödets användande, till Hans Excellence Universitetets Tjenstförrättande Vice Canceller insändas, med anhållan att Hans Excellence täcktes desamma, jemte eget utlåtande i saken till Högvederbörlig Ort befordra.

I anseende dertill att åtskillige ibland Consistorii Ledamöter yttrat den önskan, att med reseunderstöd kunna ihogkomma flere af de hoppgifvande

unge Litterateurer, hvilka derom ansökt, anhöll Professoren Rein få fästa Consistorii uppmärksamhet på den omständighet, att uti den till understöd för unge Litterateurer under deras studii tid vid Universitetet Allernådigst anslagne Fond en besparing uppkommit, hvilken vid 1839 års slut uppgick till 3,000 Rubel Banco Assignationer; och som denna besparing, ehuru tvänne litteraira understöd för närvarande äro enligt Reglementet till sitt bestämda ⁂ ändamål använde, ännu är obegagnad, ansåg Professoren det icke kunna vara stridande emot en huld Regerings afsigter att befrämja vetenskapliga sträfvanden, om den uppkomna besparingen lemnades till understöd för vetenskapliga resor; hvarföre och som den föregångne voteringen sålunda utfallit, att näst Magister Docens Wallin, hvilken det ordinära understödet blifvit af de fleste rösterne tillagdt, Magister Docens Castrén, som uppgifvit sitt ändamål vara, att undersöka de i trakten af Wolga bosatte Finske folkslagens språk, (en uppgift, hvilken i sednare tider ansetts för ett ganska vigtigt föremål för den comparativa linguistiken), erhållit de fleste rösterne; då vidare en sådan undersökning jemväl af det Finska Universitetet bör anses med det intresse, att den hellre än många andra vetenskapliga sträfvanden borde af detsamma understödas, samt Magister Docens Castrén dessutom gjort sig känd, som en man, hvilken lofvar tillfredsställande resultater af sina forskningar; alltså utbad sig Professoren hos Herr Rector och Amplissimum Consistorium få föreslå, huruvida icke hos Hans Kejserliga Höghet, Universitetets Höge Canceller i underdånighet kunde hemställas, om icke för denna gång ofvannämnde i understödsfonden besparade medel finge Magister Docens Castrén såsom reseunderstöd tilldelas; och förmodade Professoren, att, ehuru detta understöd icke vore så rikligt, som det ordinära, det likväl på de orter, dit resan komme att företagas, icke borde vara alldeles otillräckeligt.

Professorerne Ilmoni, Lille och Collegii-Rådet Grot voro af samme tanke, som Professoren Rein.

I anledning af hvad Professoren Rein i förestående måtto yttrat, önskade Herr Rector hafva till ⁂ Protocollet anmärkt, det Herr Rector i dag icke vore beredd, att till Consistorii ompröfning framställa en dylik fråga. Som antecknades. Tid och Ort förutskrefne.

In fidem Protocolli, G:A: Uhlenius.

Konsistoriets beslut om resestipendiet 4/12 1841

Underdånigt Memorial.

Med ansökningar om det vid Kejserliga Alexanders Universitetet för unge Litterateurer till företagande af resor i vetenskapligt afseende anslagne understöd, hafva inom förelagd tid till Consistorium ⁂ inkommit:

1:o *Adjuncten i Grekiska och Romerska Litteraturen, Professoren och Philosophiæ Doctorn Nils Abraham Gyldén*, som, för att förvärfva sig en så vidsträckt bekantskap, som möjligt, med den klassiska forntidens såväl skrifteliga, som konst-monumenter, samt derjemte inhämta erforderlig insigt uti deras begagnande vid vetenskapliga forskningar, önskade företaga en resa hufvudsakligen till Italien.

2:o *Adjuncten och Botanices Demonstratorn, Medicinæ Doctoren och Philosophiæ Magistern Johan Ernst Adhemar Wirzén*, hvilken ansökt reseunderstödet, för att blifva i tillfälle att utvidga sine insigter i Medicin och Botanik genom en utländsk resa, derunder Berlin, Wien, Regensburg, München, Schweitz, Geneve, Paris, Holland, London, Köpenhamn och Sverige skulle af Adjuncten i det uppgifna afseendet besökas.

3:o *Chemiæ Docens, Philosophiæ Doctorn och Magistern Adolf Moberg*, som för att erhålla tillfälle dels att under ledning af några ibland nutidens utmärktaste Chemici söka förvärfva de högre insigter och den större färdighet uti Chemiska undersökningars anställande, som af en Universitetslärare i denna vetenskap erfordras, dels att till förmon för Chemiens studium vid det Finska Uni ⁂ versitetet söka inhämta en noggrannare kännedom om de till befordrande af detta studium i andra länder befindteliga inrättningar och de sätt, hvarpå undervisningen i denna vetenskap med största framgång och ändamålsenlighet meddelas, anmält sig sinnad att företaga en vetenskaplig resa genom Sverige, Danmark, Tyskland och Frankrike till Paris, samt derifrån till London.

4:o *Docens i Orientaliska Litteraturen, Philosophiæ Magistern Georg August Wallin*, som anhållit om reseunderstödet, för att kunna till gagn för Universitetet och Vetenskapen i allmänhet företaga en resa förnämligast till Egypten och Arabien, i hufvudsaklig afsigt att undersöka det Arabiska språkets dialecter.

5:o *Rectorn vid Trivial Skolan i Helsingfors, Docens i Historien, Magister Fredrik Cygnæus*, som vore hugad att företaga en utrikes resa, i hufvudsakligt ändamål, att derunder förskaffa sig ökad bildning och en derigenom vidgad erfarenhet, till nytta för en möjligen fortsatt utöfning af de fria konster, Sökanden idkat såsom Skald och Talare, äfvensom att bilda sitt sinne för skön konst i allmänhet, för hvilket ändamål han ämnade genom Sverige och Tyskland begifva sig till Italien och Grekeland, hvarjemte han för en tillämnad bearbetning af tvänne historiska arbeten, det ena: *Hannibals historie*, och det andra, för hvilket *Pehr Brahe och hans tid* blefve föremålet, ville under resan insamla materialier, samt

6:o *Docens i Finska och Forn-Nordiska Språken, Philosophiæ Magistern Matthias Alexander Castrén*, som uppgifvit ändamålet med den resa, hvartill han hos Consistorium begärt understöd, vara en comparativ undersökning af slägtskapen ⁂ emellan den Finska och den Tatariska språkstammen, hvarföre Magistern ville besöka Tschuwascher, Tscheremisser och Mordviner, samt derefter begifva sig till Sibirien, för att undersöka derstädes bosatta Finska och Tatariska folkstammars språkförvandskap.

Wid pröfningen af samtelige desse ansökningar har Consistorium ansett det vetenskapliga ändamål, som Magister Docens Georg August Wallin för sin tillämnade resa uppgifvit, förtjena mesta afseende och således vara för tillfället vigtigast, hvarföre Consistorium äfven utnämnt honom, Magister Docens Wallin, till åtnjutande af Reseunderstödet; Och jemte det Consistorium bordt denna utnämning till Eders Kejserliga Höghets Nådiga Fastställelse härigenom i underdånighet anmäla, har Consistorium Nåden härhos insända samteliga ansökningsskrifterne, med dertill hörande bilagor och öfriga målet rörande handlingar, äfvensom Consistorii öfver ärendet förde Protocoll. Helsingfors den 4 December 1841.

Nils Abrah. Ursin
Kejs. Alexanders Universit. n. v. Rector
Gust. Gabr. Hällström
J.J. Tengström
Joh. Matth. Sundwall
Gabr. Geitlin
B.O. Lille
J.G. Linsén

Imm. Ilmoni
A.A. Laurell
Jac. Grot
Wilh. G.Lagus
L.H. Törnroth
N.G. af Schultén
A.G. Sjöström
Alex. Blomqvist
⁄ G:A: Uhlenius

Till Hans Kejserliga Höghet Thronföljaren, Cesarevitsch och Storfursten, Kejserl. Alexanders-Universitetets Höge Canceller, underdånigt.

Manuskriptbeskrivningar

Georg August Wallins arkiv ägs av Finlands Nationalbibliotek och har signum 468. Arkivet har utökats under åren, bland annat 1882 då fröken Hilda Charlotta Wiik gjorde en betydande donation till Wallins arkiv på dåvarande Helsingfors universitetsbibliotek. Hilda Wiik ägde materialet eftersom Wallins syster Natalia Wallin hade testamenterat hela sin egendom, där en del av Wallins skrifter ingick, till henne.

Varje handskrift av Wallin har nedan beskrivits enskilt med uppgifter om format, tillstånd o.s.v. Wallins arkiv i Finlands Nationalbibliotek (coll. 468) är inte färdigt katalogiserat och därför anges vid de handskrifter som tillhör denna samling endast hela samlingens signum. De flesta här utgivna handskrifter hör till Wallins arkiv och därför uppges komplett arkivsignum endast när detta inte är fallet. Samtliga beskrivna handskrifter är original. Avsändnings- och mottagningsorter för breven meddelas i beskrivningen endast i de fall där orterna inte framkommer av dateringen eller av innehållet i brevet. I beskrivningarna framgår dateringen i brevet som ”Fri datering” och ifall dateringen saknas anges en av utgivarna beräknad datering, denna anges som ”trol.”. Breven på arabiska är av Wallin daterade enligt den islamiska tideräkningen, men i rubriken till varje enskilt brev enligt vår tideräkning. Formatet anges som höjd gånger bredd i centimeter med en decimal samt antal blad, lägg eller sidor text. De brev som hör under arkivsignum 468 och ägs av Nationalbiblioteket är konserverade och försedda med kartonglist och bär stämpeln BIBLIOTHECA UNIV. HELS. Adressering, tillägg av annan hand, märken, vattenlinjer o.s.v. anges separat i beskrivningen av de handskrifter där de förekommer.

Dagbok 11/8–13/12 1843
Arkivsignum: 468
Fri datering: t.ex. Aug 13. eller October 19.
Format: 17,4 x 11,2 cm, 31 fyrsidiga lägg med 117 sidor text
Numrering: Läggen är numrerade av Wallin, kontinuerligt till lägg 13, därefter saknas 13 lägg för tiden 3/9–11/10 1843. Numreringen gäller igen från lägg 27 till sista lägget 44.
Färg: lätt gulnade blad, skrivpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: mindre bläckfläckar förekommer, välbevarat
Övrigt: Läggen ligger lösa och kronologiskt ordnade i ett blått omslagspapper. Handstilen är genomgående tydlig men blir tätare och mer kompakt från lägg 27. Läggen är fullskrivna och sammanhängande förutom lägg 3 (1,5 sida text), lägg 13 (2 sidor text), lägg 27 (3 sidor text) samt lägg 44 (1,5 sida text).

Brev
11/9 1831 Wallin–”Bästa Broder”
Arkivsignum: Nationalbiblioteket, Helsingfors, Åbo nations arkiv, Hg1
Fri datering: H.fors d. 11 Sept. 1831
Format: 8,1 x 10,8 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat brevpapper med vattenlinjer
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: slitet, fläckigt: två bläckfläckar på framsidan (döljer delvis texten), en på andra sidan som ej stör läsningen; tiotals mindre hål, som av nålstick.

5/9 1839 Wallin–A.J. Sjögren
Arkivsignum: Nationalbiblioteket, Helsingfors, A. J. Sjögrens arkiv, 209.16
Fri datering: Helsingfors d. 5 Sept. 1839
Format: 26,0 x 21,4 cm, ett fyrsidigt lägg med tre sidor text
Färg och kvalitet: gulnat brevpapper med vattenmärke: JWHATMAN
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat

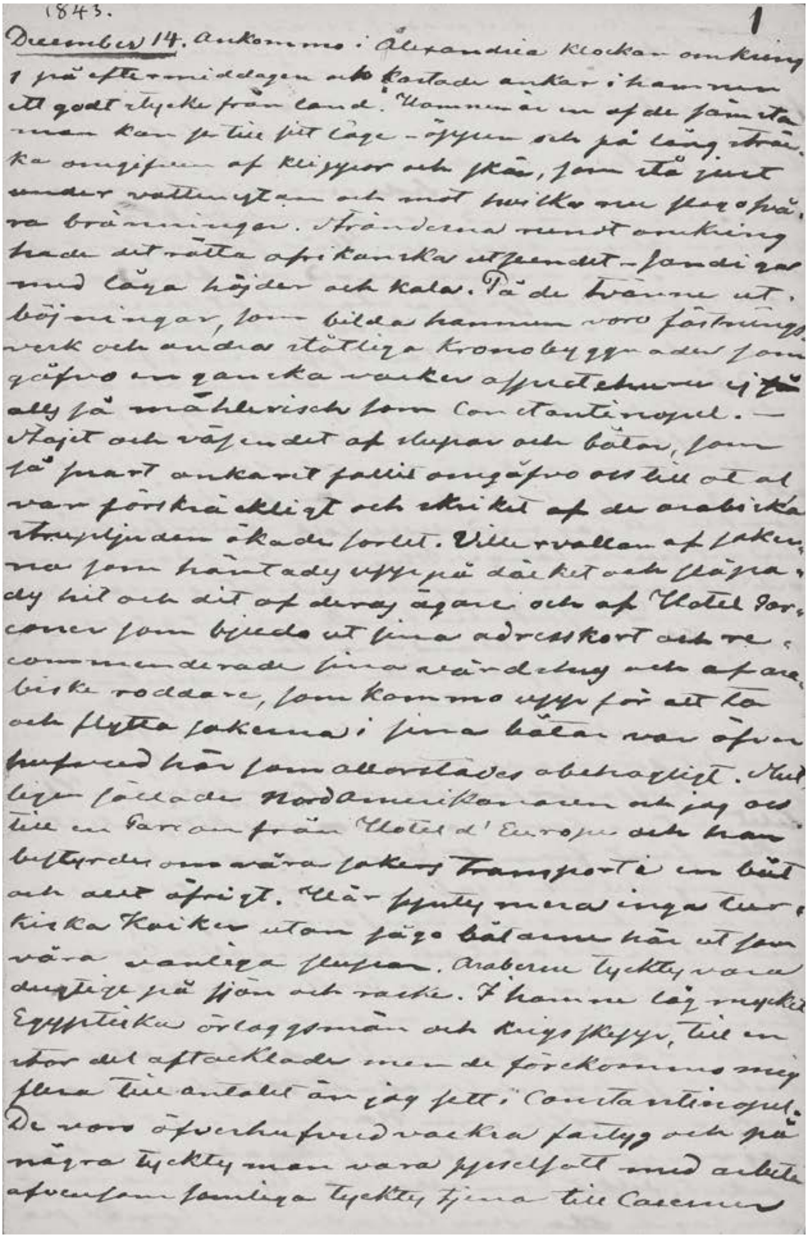

1843. 1
December 14. Ankommo i Alexandria klockan omkring
1 på eftermiddagen och kastade ankar i hamnen
ett godt stycke från land. Hamnen är en af de sämsta
man kan se till sitt läge — öppen och på lång sträc-
ka omgifven af klippor och skär, som stå just
under vattenytan och mot hvilka ses flera ofta svå-
ra bränningar. Stränderna rundt omkring
hade det rätta afrikanska utseendet — sandiga
med låga höjder och kala. På de tvänne ut-
böjningar, som bilda hamnen voro fästnings-
verk och andra ståtliga kronobyggnader som
gåfvo en ganska vacker anblick ehuru ej på
alls så måleriskt som Constantinopel. —
Stojet och väsendet af slupar och båtar, som
så snart ankaret fallit omgåfvo oss till ett al
var förskräckligt och skriket af de arabiska
strupljuden ökade sorlet. Ville svallan af lakej-
er som häntade upp på däcket och slängde
dy hit och dit af deras ägare och af Hotel Sor-
ciers som bjöds ut sina adresskort och re-
commenderade sina värdshus och af ara-
biska roddare, som kommo upp för att ta
och flytta sakerna i sina båtar var öfver
hufvud här som allestädes obehagligt. Slut-
ligen lollade Nordamerikanaren och jag oss
till en Garçon från Hotel d'Europe och han
bestyrde om våra sakers Transport i en båt
och allt öfrigt. Här syntes mera inga tur-
kiska Kaiker utan sågo båtarne här ut som
våra vanliga slupar. Araberne tycktes vara
duglige på sjön och raske. I hamnen låg mycket
Egyptiska örlogsmän och krigsskepp, till en
stor del aftacklade men de förekommo mig
flera till antalet än jag sett i Constantinopel.
De voro öfverhufvud vackra fartyg och på
några tycktes man vara sysselsatt med arbete
afvensom samliga tycktes tjena till Caserner

Sida ur dagboksanteckningarna.

Adressering: brevets baksida: Collegie Rådet och Riddaren,
Högädle Herr A.J. Sjögren, St. Petersburg
Tillägg av annan hand: Erh. d. 18 Sept.
Övrigt: rester av svart sigillack

3/10 1839 Wallin–A.J. Sjögren
Arkivsignum: Nationalbiblioteket, Helsingfors, A.J. Sjögrens arkiv, 209.16
Fri datering: Helsingfors 3/10 39
Format: 26,6, x 21,5 cm, ett fyrsidigt lägg med tre sidor text
Färg och kvalitet: gulnat brevpapper med vattenmärke: JWHITMAN
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: Erh. d. 6 Oktob.
Övrigt: rester av svart sigillack

Trol. mars 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Format: 25,5 x 19,6 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: skadat, konserverat (ett rektangelformat hål 2,2 x 10,8 cm lagat med konserveringspapper)
Tillägg av annan hand: 1840(?)

21 el. 22/3 1840 Wallin–N. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg Lördagen den 21 eller 22 Mars
Format: 20,2 x 13,1 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper med präglat märke vars text är sliten och inte läsbar
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: skadat, konserverat (på första sidan rivet hål 1,2 x 2,4 cm)
Tillägg av annan hand: 1840

29/4 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg d. 29 April Nya stilen
Format: 20,7 x 13,1 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1841? 1840

6/5 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Wiborg d. 6 Maj 1840
Format: 21,9 x 13,6 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1840

12/9 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Peterburg d. 12. Sept. 1840
Format: 22,0 x 13,3 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1840

31/10 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg d. 31 Octob. 1840
Format: 21,1 x 13,2 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: blått, tunt brevpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat (gulnad fläck i mittuppslaget som ej stör texten)
Tillägg av annan hand: 1840

2/12 1840 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg d. 2 December 1840
Format: 21,1 x 13,3 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: blått, tunt brevpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat, konserverat (en bit konserveringspapper över vikningen)
Tillägg av annan hand: 1840

5/1 1841 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg 5 Jan. 1841
Format: 21,1 x 13,3 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: blått, tunt brevpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1841
Övrigt: Wallin har skrivit ett tillägg i vänstra marginalen på sista sidan

25/2 1841 Wallin–N. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg 25 Februari 1841
Format: 22,1 x 16,9 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1841

9/10 1841 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Pburg 9 Oct. 1841
Format: 20,9 x 13,3 cm, 1 blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: blått (färgen bleknat), tunt brevpapper
Skrivmaterial: brunt bläck

Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1841

16/10 1841 Wallin–A. Blomqvist
Arkivsignum: Nationalbiblioteket, Helsingfors, A. Blomqvist arkiv, 24.6
Mottagare, ort: Helsingfors
Fri datering: Petersburg 16 Oct. 1841
Format: 20,1 x 12,5 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat brevpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat (ett litet stycke av övre kanten riven och skyddat med konserveringspapper)

Trol. november 1841 Wallin–G. Geitlin
Arkivsignum: 468
Format: 21,2 x 13,3 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper med präglat märke: BATH
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: N:o 0 Petersburg 1841 eller 1842. Hösten 1841(?)

17/11 1841 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Petersburg d. 17 Nov. 1841
Format: 21,1 x 13,3 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper med präglat märke: BATH
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat (enstaka grönaktiga fläckar som dock inte täcker texten)
Tillägg av annan hand: 1841

Början av mars 1842 Wallin–M. al-Ṭanṭāwī
Arkivsignum: 468
Format: 21,8 x 13,6 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper

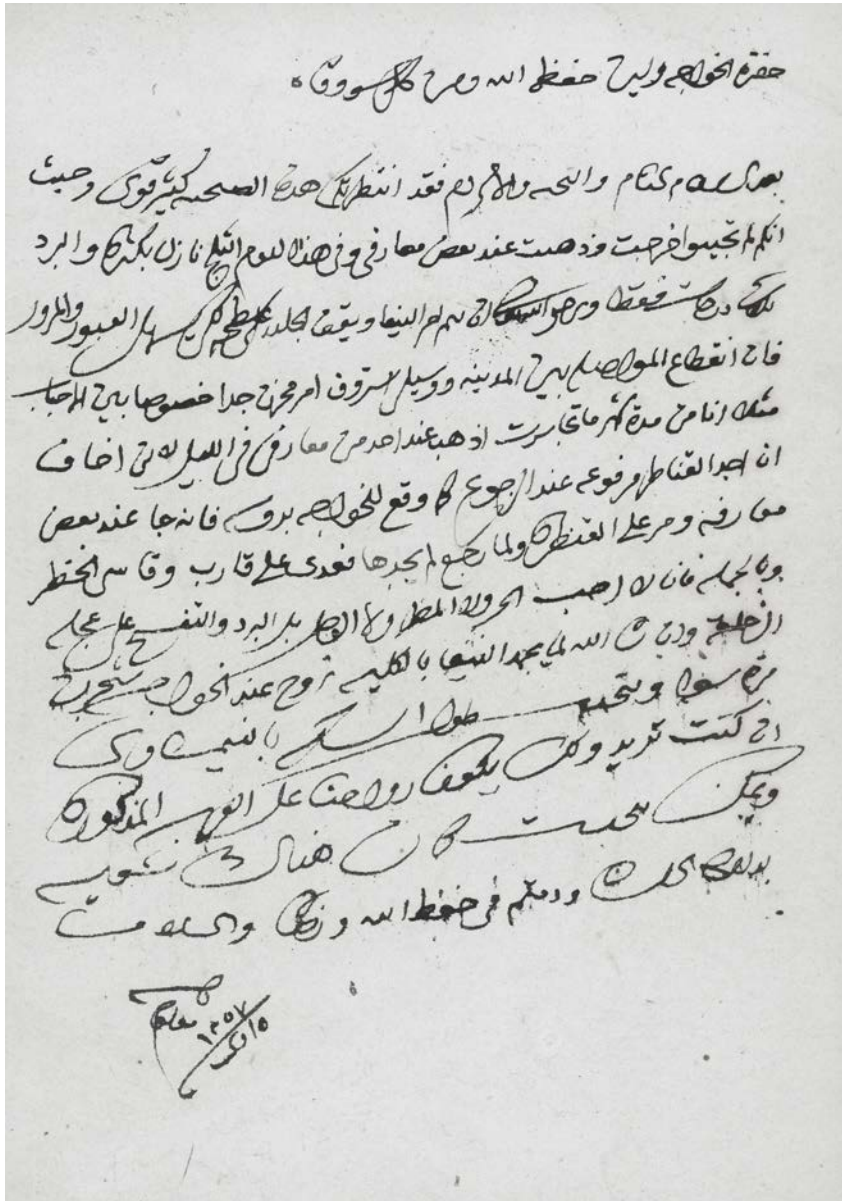

al-Ṭanṭāwīs brev till Wallin daterat 5/10 1257 (=1841)

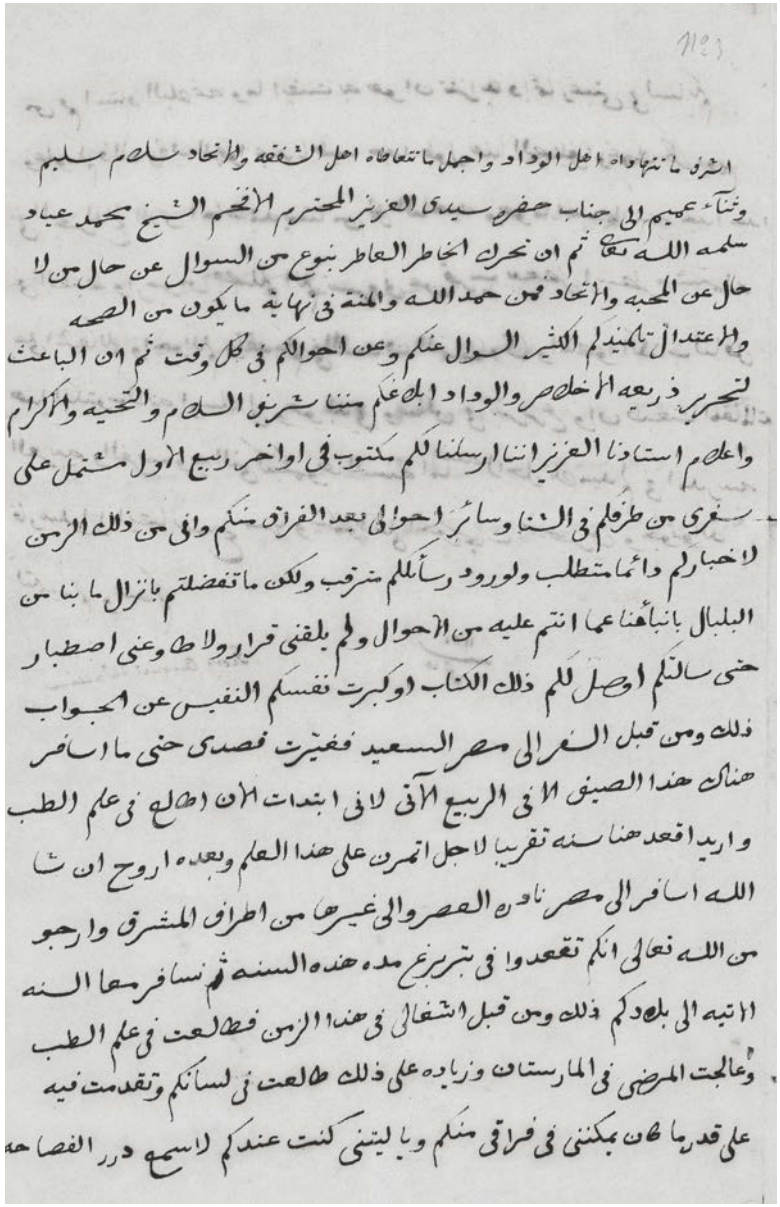

Första sidan av Wallins brev till al-Ṭanṭāwī,
daterat 15 shaʿbān 1258 (=21/9 1842)

Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: slitet, skadat, konserverat. Vikt tre gånger och texten otydlig, flera bitar bortrivna: övre vänstra hörnet 6,5 x 6,8 cm, nedre vänstra hörnet 1,8 x 6,7 cm, högra marginalen 2 bitar 1,0 x 1,8 cm. Hela brevet konserverat med konserveringspapper.

21/9 1842 Wallin–M. al-Ṭanṭāwī
Arkivsignum: 468
Fri datering: 15 *shaʿbān* år 1258
Format: 21,5 x 13,5 cm, ett fyrsidigt lägg med två sidor text
Färg och kvalitet: gråaktigt, tunt brevpapper med präglat märke vars text är sliten och inte läsbar
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Adressering: på brevets baksida: Må Gud välsigna honom. Ges i S:t Petersburg i Shaikh Muḥammad ʿAyyāds, må Gud den högste honom skydda, hand.
Övrigt: rester av rött sigillack

31/12 1842 Wallin–M. al-Ṭanṭāwī
Arkivsignum: 468
Fri datering: Slutet av *dhū al-qaʿda* 1258
Format: 34,5 x 20,9 cm, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: brunaktigt skrivpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: slitet: brevet vikt flera gånger; skadat: övre vänstra hörnet delvis med text bortrivet 0,9–2,3 x 3,5–7,2 cm; fläckat: brunare partier i mitten av brevet; konserverat: konserveringstejp i de vikningar som är mest slitna.
Tillägg av annan hand: nr 2

10/4 1843 Wallin–M. al-Ṭanṭāwī
Arkivsignum: 468
Fri datering: Den 10 *rabīʿ al-awwal* år 1259
Format: 21,5 x 13,5 cm, ett fyrsidigt lägg med två sidor text
Färg och kvalitet: gråaktigt, tunt brevpapper med präglat märke: BATH
Skrivmaterial: svart bläck

Tillstånd: slitet, fläckat (mittuppslaget brunfläckigt, bit bortriven i nedre kanten 1,0 x 1,5 cm)

13/8 1843 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Hamburg d. 13 Aug. 1843
Format: 23,6 x 14,7 cm, ett blad med text på rectosidan
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: skadat, fläckat, konserverat (rivet i vänstra marginalen 2,0–2,7 x 0,4–0,6 cm, hål i mitten 0,8–1,5 x 0,6–1,7 cm, ett flertal stora grönaktiga fläckar som delvis täcker texten)
Adressering: på brevets baksida: Kammar Rådinnan Wallin hos Bagar Udelius
Tillägg av annan hand: 1843
Övrigt: rester av rött sigillack

18/8 1843 Wallin–J. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Hamburg Fredags natt d 18 Aug 1843
Format: 22,7 x 18,5 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: 1843

22/9 1843 Wallin–A.I. Arwidsson
Arkivsignum: Kungl. biblioteket, Stockholm, A.I. Arwidssons arkiv, Ep. A 12
Fri datering: Paris d. 22 Sept. 843
Format: 29,5 x 48,2 cm, ett fyrsidigt lägg med en sida text
Färg och kvalitet: tunt, grönaktigt papper
Skrivmaterial: brunsvart bläck
Tillstånd: små revor i kanterna
Adressering: på brevets baksida: Kunglige Bibliothekarien. Högädle Herr A. Iwar Arwidson. *Kungliga Bibliotheket*. Stockholm en *Suède*

Tillägg av annan hand: Sedermera prof. Orient. i Helsingfors
Övrigt: rester av rött sigillack, rester av vitt bomullssnöre i vikningen samt hål i pappret som om brevet varit inbundet

20/10 1843 Wallin–J. och N. Wallin
Arkivsignum: 468
Fri datering: börjadt i Lyon, fortsatt i Avignon och slutadt i Marseille d. 20 Oct.
Format: 26,9 x 20,4 cm, ett fyrsidigt lägg med text på alla sidor
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper med präglat märke: A Disson Papetier, Rue de la Vieille Boucherie, 10 Paris
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: skadat, konserverat (rivet i marginalerna, en bit på 1,3 x 1,0 cm bortriven i läggets högra marginal, biten bevarad)

21/10 1843 Wallin–G. Geitlin
Arkivsignum: 468
Fri datering: Marseille d. 21 Octob. 843
Format: 26,6 x 20, 3 cm, ett fyrsidigt lägg med tre sidor text
Färg och kvalitet: gulnat, tunt brevpapper med präglat märke: A Disson Papetier, Rue de la Vieille Boucherie, 10 Paris
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: skadat, konserverat (två mindre hål på tredje och fjärde sidan)
Adressering: på läggets fjärde sida: Monsieur Gabriel Geitlin, Professeur de la Litterature Orientale à l'Université Alexandreanne à Helsingfors en Finlande via St. Petersbrug
Tillägg av annan hand: 21.10.1843
Övrigt: rester av rött sigillack, poststämplar, tredje sidans text fortsätter på första sidan

FÖLJANDE SIDA: BREV AV WALLIN TILL GABRIEL GEITLIN, DATERAT I MARSEILLE DEN 21 OKTOBER 1843.

Universitetsrelaterat material
8/6 1839 docentavhandling och *lectio præcursoria*
Arkivsignum: 468
Format: 18,5 x 11,1 cm, 49 blad med 98 sidor text på recto- och versosidorna
Färg och kvalitet: gulaktigt papper: handskrivna delen tunt papper, tryckta delen tryckpapper av enklare kvalitet
Skrivmaterial: handskrivna delen brunt bläck, tryckta delen svart tryck
Tillstånd: välbevarat
Paginering: den tryckta delen paginerad 2–47
Övrigt: Disputationen tryckt och inbunden ursprungligen med blå pärmar, numera återstår endast rester av bokryggen. Avhandlingen är interfolierad med blad av tunt gulaktigt skrivpapper varav Wallin har skrivit de fem första i början av disputationen liksom även det sista med *lectio*.

Trol. juni 1839 ansökan om docentur
Ägare, arkivsignum: Helsingfors universitets centralarkiv, Central-administrationens arkiv, Philosophiska Facultetens Protocoller för 1836–1840, Ca 2
Format: 30,5 x 19,0 cm, ett lägg med två sidor text
Färg och kvalitet: gulnat, tjockt skrivpapper med präglat märke vars text är sliten och inte läsbar
Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: paginering: 241–244
Övrigt: chartæ sigillatæ stämpel: 6. KOP. C. J. Lannér (stämpelskatt för officiella handlingar)

30/4 1831 stipendieansökan
Ägare, arkivsignum: Helsingfors universitets centralarkiv, Central-administrationens arkiv, Ankomna akter, Ec 5
Fri datering: Helsingfors den 30 April 1831
Format: 31,2 x ca 16,7 cm, ansökan inbunden, inte möjligt att fastställa exakt bredd, ett fyrsidigt lägg med två sidor text
Färg och kvalitet: blått, tjockt skrivpapper

Skrivmaterial: brunt bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: N:o 36 Ingifv. den 30 April 1831 i Consist.
d. 15 Junii 1831 §. 9.
Övrigt: chartæ sigillatæ stämpel: 6. KOP. Gabr. Borgström

29/10 1836 stipendieansökan
Ägare, arkivsignum: Helsingfors universitets centralarkiv, Central-administrationens arkiv, Ankomna akter, Ec 10
Format: 30,5 cm, ansökan inbunden, inte möjligt att fastställa exakt bredd, ett blad med text på recto- och versosidan
Färg och kvalitet: gulnat, tjockt skrivpapper
Skrivmaterial: svart bläck
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: N:o 89 Ingifv. af Sökanden d. 29 Oct. 1836.
Före kl. XII. Komt. till Phil. Fac. d. 1. Nov. Återställd den 11. Nov.
Prod. den 14. December §. 7.
Övrigt: chartæ sigillatæ stämpel: 6. KOP. C. J. Lannér

1841 resestipendieansökan
Ägare, arkivsignum: Helsingfors universitets centralarkiv, Central-administrationens arkiv, Ankomna akter, Ec 15
Fri datering: Petersburg den 16 October 1841
Format: 34,8 x 22,3 cm, ett fyrsidigt lägg med två sidor text samt ett fyrsidigt lägg med tre sidor text
Färg och kvalitet: gulnat skrivpapper, brunt i kanterna med präglat märke vars text är sliten och inte läsbar
Skrivmaterial: svart bläck, ett arabiskt ord med rött
Tillstånd: välbevarat
Tillägg av annan hand: Ingifwen d. 29. October 1841.
Övrigt: inledning på lägg ett, resplan på lägg två. Insatt i lägg två är en *Fullmakt in Blanco* (rött sigillmärke med initialerna GAW, tunt skrivpapper, 24,8 x 21,0 cm, revor i kanterna).

Ändringar i handskrifterna

Inkluderar endast texter som är skrivna av Wallins egen hand. Ord och tecken i handskrifterna skrivna av Wallin återges kursiverade. Hänvisningarna är angivna enligt sida och rad i *Skrifter*.

Förkortningar

infogat	infogat över eller under raden
ä t	ändrat till; ord struket och därefter har ett nytt ord skrivits på raden. Strykningen antas ha skett omedelbart i samband med att efterföljande ord har skrivits.
e m	ersatt med; ord struket på raden och därefter har ett nytt ord skrivits in ovanför raden. Strykningen antas ha skett i samband med att det nya ordet har skrivits.
str	struket
d	dubblering; ord oavsiktligt skrivits två ggr. efter varandra
oläsligt	överstruket ord har inte kunnat tolkas

de infogat 93, 3
på infogat 93, 11
Men an ä t *quinnorna* 93, 14
hos infogat 93, 15
man infogat 93, 15
för d 93, 24
bo infogat 94, 15
grumligt och ä t *smutsigt och* 94, 22
en ä t *mycket* 94, 24
af ä t *som* 95, 2
mera infogat 95, 15
nästan infogat 95, 15
man infogat 95, 28
man infogat 95, 28
se infogat 95, 28
deraf ä t *annat* 95, 28
var ä t *är* 97, 33
dess ä t *han* 98, 26
vantig ä t *vanlig* 99, 5
som e m *hvarmed* 99, 7
mig ä t *att* 99, 28
floden ä t *Elben* 101, 10
sna ä t *snedt* 101, 11
att ä t *och* 102, 17
till vårt infogat 104, 27
till ä t *ut* 104, 30
att ä t *var att* 105, 6
Badanläggningen var e m *Äfven karlarne hade* 105, 11
dep ä t *derpå* 105, 17
på den infogat 105, 27
vet ej ä t *har svårt* 105, 30
och dem ä t *som* 106, 18
det ä t *sandhöjdens* 107, 10
hade ä t *det var* 107, 22
af d 107, 25
de ä t *höjderna* 107, 35
af de sednare och ä t *på däcket och* 108, 2
mest ä t 2 *gossar* 108, 5
Allt detta tog ä t *I jämnförelse med* 108, 8
dock ä t *och* 108, 19
det infogat 108, 24
något ä t *mer och mer* 108, 33
af ä t *genom* 109, 1
deras e m *alla* 109, 15
de ä t *någon* 110, 8
helt och hållet ä t *i en nymodig stil* 110, 27
på en dock ä t *likaså upp och nergången* 110, 35

likadeles ä t *i basrelief* 111, 4
ej infogat 111, 6
de d 111, 28
mest infogat 113, 3
men ä t *I synnerhet* 113, 20
på ä t *tycktes* 113, 20
eqo ä t *equivoca* 113, 29
nu ä t *ett* 113, 35
han infogat 114, 4
ej ä t *en* 114, 13
oläsligt ä t *som var tagen* 115, 5
oläsligt ä t *säkert så lyckligt* 115, 15
ej ä t *i* 115, 30
se ä t *medhunna* 117, 15
fisk e m *björn* 118, 5
af ä t *på* 119, 30
och ä t *af* 121, 25
som ä t *hvilkas* 121, 25
De ä t *Gipsaftrycken* 124, 15
låta derföre ä t *anse derföre* 124, 23
var d 125, 1
vill säga d 126, 21
pebr ä t *beprisade* 126, 21
att att ä t *att* 126, 28
oläsligt ä t *lilla ångfartyget* 127, 6
dock ä t *ej* 128, 2
var ä t *är* 128, 3
på ä t *nu på* 129, 8
och ä t *genast* 130, 18
sl ä t *ås* 130, 19
all ä t *vår tids* 130, 27
det ä t *Paris* 131, 8
var d 131, 35
Suolam ä t *Suomalainen* 132, 28
nä ä t *neråt* 132, 30
ar ä t *Arab* 133, 13
egen ä t 4 *man hand* 135, 19
derföre ä t *deraf* 137, 7
lugn d 137, 11
det det ä t *det* 138, 28
mellan d 139, 17
den vac ä t *bland de vackraste* 139, 27
då infogat 140, 17
fors ä t *skummiga* 140, 29
och ä t *i* 140, 33
åp ä t *oupphörligt* 141, 24
på ä t *och* 143, 24
höjd ä t *och helt och hållet* 143, 24
och ä t *Gudar och Gudinnor* 145, 6
än ä t *från* 145, 27
oft ä t *till och med* 145, 30
med d 146, 33
de ä t *samma* 147, 18
På ä t *Denna* 147, 26
Esnio lågo vi utanför infogat 147, 28
tjocka ä t *varma* 148, 1
som ä t *och* 149, 3
ett ä t *ägg* 149, 22
en infogat 150, 5
pe ä t *der* 152, 13
me ä t *oss* 152, 22
mycket d 152, 28
att ä t *nedanför* 155, 11
här ä t *inskjutande* 156, 2
ouppodlade d 156, 4
ej ä t *nästan ej* 156, 10
det d 156, 16
Aftonen ä t *Dagen* 160, 10
var var ä t *var* 160, 17
lig i *förlig* tillagt 162, 9
med ä t *äfven* 162, 22
nästan ä t *förrsta* 162, 32
emedan d 163, 11
fingo ä t *fick* 163, 11
höja ä t *gå upp till* 163, 11
blå e m *grön* 163, 18
dess ä t *hvari* 164, 10
med ä t *ur* 164, 34
flaska infogat 164, 34
drack infogat 166, 3
vi infogat 166, 27
de infogat 166, 30
ville ä t *drefvo* 166, 31
dem ä t *de* 166, 32
kunde jag än kunde jag än ä t *kunde jag än* 167, 3
på e m *af* 170, 2
par ä t *rader* 171, 1
kommer ä t *kom* 173, 27
ar ä t *turkiska* 175, 18
ett litet ä t *en liten* 176, 31
gick ä t *for* 177, 2
vackra d 178, 1
af dem d 178, 1
de ä t *nya* 178, 15
om ä t *hvilken* 180, 4
Detta ä t *Denna* 181, 16
på ä t *i* 181, 17
öfver ä t *det hela öfverskådande* 181, 19

till ä t *oss från* 181, 28
med ä t *flere med* 183, 4
de ä t *vackra* 184, 28
ej ä t *men ej* 185, 14
hos infogat 189, 3
besvära ä t *förorsaka* 190, 18
jag infogat 190, 25
en ä t *tid* 193, 23
i ä t *sednare* 193, 27
någon någon ä t *någon* 194, 2
in ä t *anseende* 194, 3
att infogat 194, 16
bland d 196, 16
be infogat 196, 31
samling af ä t *stor Orchester* 197, 25
grp ä t *grupp* 197, 31
med ä t *annan* 198, 1
full ä t *ful* 198, 9
se infogat 198, 23
och stela ä t *blod och mitt stela* 198, 24
of ä t *ovan* 202, 24
ja st ä t *jag sist* 202, 35
fr ä t *bref* 203, 6
jag ä t *I* 203, 14
I all ä t *Men* 203, 17
städa infogat 204, 19
fall ä t *alla fall* 205, 3
rätt ä t *mycket* 206, 2
hvilk ä t *i synnerhet* 206, 11
blef ä t *sofver* 206, 22
från infogat 208, 34
Sedermera ä t *Så* 209, 10
rätt ä t *räddade* 211, 21
For ä t *En gång* 211, 21
min d 213, 9
haft ä t *varit* 213, 14
ej ä t *han ej* 213, 18
att ä t *all* 214, 30
Sy ä t *Sujetter* 215, 25
ika i *tillika* tillagt 216, 2
de i *bodde* tillagt 216, 31
blefvo ä t *lågo* 217, 1
han infogat 217, 10
sig ä t *af sina* 217, 18
med stor ä t *och hört med största* 217, 23
Inneliggande bref hafven godheten skaffa fram tillagt i vänstra marginalen 219, 10
sto ä t *så* 221, 25
bara ä t *mäst* 222, 22
My ä t *Murtaia* 224, 23
för ner ä t *skaffa ner* 225, 11
är infogat 225, 13
att all ä t *kan dra allt* 226, 20
Be ä t *Sagoberättaren* 227, 17
måste ä t *vet* 227, 19
äldr ä t *quinna* 229, 13
här infogat 229, 14
ung ung ä t *ung* 230, 3
hon infogat 230, 9
resan ä t *sjöresan* 241, 15
så man så man ä t *så man* 244, 26
äppel ä t *Lingongröt* 246, 17
om i *ombeslutit* tillagt 247, 19
på infogat 247, 28
som infogat 248, 22
det ä t *skramlet* 249, 12
med ä t *annan* 249, 25
en infogat 249, 26
gg ä t *gubbarne* 250, 11
vara e m *är* 250, 26
att d 251, 3
På ä t *Den* 251, 24
på min ä t *utan land* 251, 30
är ä t *var* 252, 1
alla ä t *att alla* 252, 10
st ä t *snart* 252, 14
hunno ä t *hann* 252, 15
delen infogat 252, 20
jag infogat 253, 7
ej infogat 253, 14
bets ä t *beställde* 253, 34
stora ä t *Napoleons* 254, 6
en infogat 254, 8
paleto ä t *paltåer* 257, 26
med ä t *än med* 258, 7
dem ä t *Fransyskorna* 258, 22
ej ä t *alldrig* 258, 23
gång infogat 258, 32
ett ä t *en* 259, 6
voro d 259, 14
daga ä t *omkring* 10 *dagarne* 261, 17
önsk ä t *var* 262, 2
och e m *genom* 262, 16
intet infogat 262, 19
jag infogat 262, 19
qual ä t *valet* 262, 24
hågen infogat 262, 26
sjuk ä t *sjösjuka* 263, 2

och bad honom gifva ä t *och nu vara kommen* 263, 18
ej så ä t *dröja så länge* 263, 24
mig infogat 265, 1
mera infogat 265, 21
få ä t *komma* 265, 22
slöts ä t *tillslöts* 265, 23
det e m *den* 266, 28
fa ä t *ha* 266, 29
fått ä t *arbetat* 266, 32
de ä t *min* 266, 35
på e m *i* 267, 10
och nå ä t *dels* 267, 22
öfversän ä t *framskaffandet* 268, 4
fruerentur ä t *ac classicis* 287, 4
Asiaticis ä t *Orientalibus* 287, 18
sint lo ä t *sint facta* 287, 22
perlegendis infogat 287, 25
recondita ä t *abscondita* 290, 5
saepissime solet infogat 290, 11
tractetur e m *habeatur* 290, 12
qu ä t *viro* 290, 34
apud nos disparti ä t *per nostram* 290, 35
permultum ä t *multum* 291, 3
erat infogat 291, 7
ami oläsligt *que* oläsligt ä t *ejusdem apud* 291, 15
confimare ä t *firmare* 291, 15
qui infogat 291, 18
minus infogat 291, 18
benignitate tua solita etiam nunc utens infogat 291, 29
quaeso infogat 291, 30
adgrediaris de ä t *adgrediaris* 291, 30
mihi ä t *hodie* 291, 31
scipiendo ä t *prioris* 291, 32
tamen infogat 291, 34
studiis ä t *quae sectati* 292, 2
augeotur ä t *augeri* 292, 3
ex intimo opto putavi ä t *sperans, ex intimo putore* 292, 3
evand e m *tuis* 292, 4
me e m *nosmet* 292, 5
benegnitate ä t *benevolentia* 292, 12
qua infogat 292, 12
ut e m *usus es, etiam hodie me amplicti* 292, 12
vitim ä t *opusculae* 292, 13
mea ä t *spes* 292, 18
habui infogat 292, 18
in ä t *benevolentia* 292, 18
et humanitate infogat 292, 19
ex ä t *spectata* 292, 19
oläsligt ä t *ignoscentem* 292, 20
et infogat 292, 21
qui d 292, 22
si quos oläsligt ä t *quos sentio* 292, 25
in ä t *debeo* 292, 26
speransque fore ut in posterum quoque velis [me] inter amicos et discipulos tuos adnumerare infogat 292, 28
velis infogat 292, 28
oläsligt ä t *Quam amicitiam* 293, 4
an d vid *anslagna* 343, 23
mig infogat 346, 19
resor infogat 347, 12

Georg August Wallin

Kommentarer

Kommentarerna följer originalens placering i utgåvan och kommenteras där de nämns för första gången. Uppslagsverk, lexikon och ordböcker hänvisas inte till i kommentarerna men finns med i bokens litteraturförteckning.

1 Lübeck var tillsammans med Stockholm och S:t Petersburg de viktigaste handelsorterna för finska skepp. Wallin avreste från Helsingfors den 28 juli 1843, men nämner inte med vilket segelskepp sjöresan gjordes. Se Engström 1930, s. 97.

2 Julia Reithmeyer (g. Schäffer) var primadonna i Philip Hornickes operasällskap som gästade i Helsingfors spelåret 1840–1841 och våren 1844. Förutom Julia hörde också hennes tre systrar Johanna, Louise och Amalie till sällskapet. Systrarna Reithmeyer stannade i Helsingfors efter det första spelåret och uppträdde på teatern tillsammans med andra tyska skådespelare.

Enl. Knut Tallqvist (1865–1949) berättade ett ögonvittne hur ”Wallin, då han som docent under den s.k. Reithmeyer-Hornickeska operaperioden i Helsingfors hade tillfälle att åhöra operan ’Fidelio’ av Beethoven, hela tiden med ofrånvänd blick följde spelet och grät af förtjusning”. Se *Helsingfors stads historia* 1950b, s. 516–517; Topelius 2003, s. 100–101; *Bref och dagboksanteckningar*, s. XI.

3 Den gotiska arkitekturen representeras främst av ribbvalv, spetsbågar och strävpelare. Stadsbilden i Lübeck präglas starkt av kyrkor och hus uppförda i gotisk stil. Se Brix 1981, s. 192–195.

4 Under Wallins resa 1843 sköttes ännu passagerartransporten mellan Lübeck och Hamburg med diligens. Järnvägen mellan dessa städer byggdes 1862–1865. Se Brix 1981, s. 176.

5 Storken är starkt knuten till germansk och nordisk folktro och sägnen om storken som kommer med barnen anses ha sitt ursprung i Nordtyskland. Enl. folktron skyddar ett storkbo hus och gårdar från elden. Se Schnittger 1916, s. 2.

6 Jungfernstieg, en av huvudgatorna i Hamburgs centrum. Gatan fick en beläggning redan 1838.

7 Johann Jakob Reiske (1716–1774), den första betydande tyska arabisten och 1700-talets främsta grecist översatte *al-Mukhtaṣar fī akhbār al-bashar* av Abū al-Fidāʾ (1273–1331) från arabiska till latin *Abulfedae Annales Moslemici* 1754. Se Fück 1955, s. 108–124; Irwin 2006, s. 127–128.

8 S:t Jakobikyrkan är en av Hamburgs fem huvudkyrkor. Kyrkan hör till de få byggnaderna i stadens centrum som inte förstördes i branden 1842. Se Plagemann 1999, s. 99–102.

9 Fr. *Bellevue*, lit. vacker utsikt. Vanligt namn på värdshus eller restaurang.

10 Bergedorf, stad ca 20 km öster om Hamburg, som 1868 införlivades med Hamburg. Järnvägen mellan Hamburg och Bergedorf stod klar 1842. Se Jochmann und Loose 1982, s. 469.

[11] Joseph de Guignes (äv. Deguignes) (1721–1800), fransk sinolog och professor i syriska, vars *Histoire générale des Huns, des Turcs, des Mogols et des autres tartares occidentaux avant et depuis J. C. jusq'à présent* 1–4, Paris 1756–1758, översattes 1769–1771 till tyska av Johann Carl Dähnert *Allgemeine Geschichte der Hunnen und Türken, der Mogols und anderer occidentalischen Tartarn, vor und nach Christi Geburt bis auf jetzige Zeiten* 1–4. Se Pouillon 2008, s. 468; Karttunen 1992, s. 247, 268–269.

[12] Förstad 1833 och del av staden Hamburg 1894, senare ändrades namnet till S:t Pauli. Spielbudenplatz i områdets centrum var välkänt för sin mångfald av bl.a. teatrar och cirkusar. Wallin använder parallellt båda namnet, Hamburger Berg och S:t Pauli, för området i fråga.

[13] Skådespel som baserar sig på spöktraditionen kring den s.k. vita frun. Vita frun är främst bunden till slott och herrgårdar och visar sig vid särskilda tillfällen t.ex. för att varna för dödsfall. Denna specifika pjäs har inte kunnat identifieras.

[14] Polichinell (it. Pulcinella), fräck, skrytsam och fyndig figur främst inom commedia dell'arte. I Tyskland även kallad Hanswurst. Ty. *kast*, låda, kista.

[15] Ty. lit. öppen teater. Avser trol. fri teater för allmänheten.

[16] Israelitisches Krankenhaus Hamburg. Sjukhuset uppfördes 1841–1843 av bankiren Salomon Heine (1767–1844) till minnet av hans avlidna fru Betty Heine (1777–1837).

[17] Staatsoper Hamburg grundades 1678 som det första för allmänheten öppna operahuset i Tyskland. 1827 flyttade operan till det nya operahuset, ritat av arkitekten Karl Friedrich Schinkel (1781–1841), på Dammtorstrasse.

Zampa oder die Braut von Gips, parodi skriven av Johann Nestroy (1801–1862) och tonsatt av Adolf Müller sen. (1801–1886). Pjäsen består av tre akter och hade premiär i Wien 1832. *Zampa* kan här även syfta på *Zampa ou La fiancée de marbre* (ty. *Zampa oder Die Marmorbraut*), opera i tre akter skriven av Anne Honoré Joseph Mélesville (1787–1865) och tonsatt av Ferdinand Hérold (1791–1833). Premiär i Paris i maj 1831. Två av huvudpersonerna heter Zampa och Camille. Se Jochmann und Loose 1982, s. 342, 462; www.operone.de/opern/zampa.html

[18] Bolsjoj Kamenny teatern. Huset ritades av arkitekten Antonio Rinaldi (1709–1794) och stod färdigt 1783. Alexandrinskijteatern eller Alexandrateatern, namngiven efter kejsarinnan Alexandra Fjodorovna (1798–1860), grundades 1832 och blev efter mitten av 1800-talet S:t Petersburgs främsta dramascen. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804032961

[19] Det nya börshuset i Hamburg ritades i klassisk stil av Carl Ludwig Wimmel (1786–1845) och Franz Gustav Forsmann (1795–1879). Huset stod klart 1841 och klarade sig äv. ur branden 1842. Se Jochmann und Loose 1982, s. 462, 485.

[20] Fars i tre akter med premiär i Wien 1842. Skriven av den österrikiska dramatikern Johann Nestroy och musik av tonsättaren Adolf Müller sen. Se http://www.operone.de/komponist/muelleras.html

[21] Friedrich Gottlieb Klopstock (1724–1803), tysk skald. Klopstock var en av förebilderna för de romantiska och nyklassiska inriktningarna vid 1700-talets slut. Hans grav finns vid Christianskirche i stadsdelen Ottensen, Hamburg.

[22] S:t Mikaelskyrkan är den yngsta av Ham-

burgs fem huvudkyrkor och har upprepade gånger förstörts av brand och krig. Under slutet av 1700-talet byggdes kyrkan upp till en av Nordtysklands mest betydande barockkyrkor med bland annat det 132 meter höga kyrkotornet. Se von Rumohr 1962, s. 275–276.

[23] På Storbritanniens sida avser Wallin troligen fyrarna South and North Foreland i Dover. Fyrarna har byggts om ett flertal gånger och omkring 1792 installerades oljelampor med reflektorer och linser. De franska fyrarna nämnda av Wallin är fyrarna i Calais och Boulogne. Både i Dover och i Boulogne har det funnits fyrar sedan romersk tid. Se Stevenson 1959, s. 11, 102–103, 186, 242.

[24] Polstjärnor står rakt över någon av jordens poler och kan därmed användas t.ex. vid navigering. Polstjärnorna rör sig och byts således ut med några tusen års mellanrum. Dagens norra polstjärna är Polstjärnan, den ljusaste stjärnan i stjärnbilden Lilla björnen. Den södra polstjärnan Sigma octandis lyser för svagt för att den skall kunna vara användbar vid navigering och som polstjärna vid sydpolen används därför Södra korset, som pekar mot den punkt på himlen där södra polstjärnan borde synas.

[25] Wallin hade ursprungligen tänkt resa med fartyg från Hamburg till London och efter ett några veckors uppehåll där vidare med ångfartyg till Konstantinopel och Alexandria. I Hamburg beslöt han sig av ekonomiska orsaker för att fortsätta resan via Frankrike i stället. Se ovan s. 247.

[26] I Dover fanns en mindre befästning redan ca 40 då romarna anlände till dagens Storbritannien. Under Napoleonkrigen byggdes borgen om och rustades upp.

[27] Ev. avses fr. *tour-modele*, modelltorn, från 1811. Napoleon Bonaparte (1769–1821) avsåg ursprungligen att låta resa 160 torn för försvaret av Frankrikes kust, men endast 12 hann fullbordas innan Napoleon abdikerade 1814.

[28] ”Föra svinet till svinmarknaden”, tysk visa av oidentifierat ursprung.

[29] Engelsk sjömansvisa författad av Thomas John Dibdin (1771–1841). Borde vara ”merrily over the waves we go”.

[30] Katedralen Notre-Dame (fr. vår fru) i Rouen uppfördes till största delen mellan 1207 och 1280. Katedralen är berömd för sin asymmetri och sin gotiska stil.

[31] Järnvägslinjen mellan Paris och Rouen öppnade den 3 maj 1843, endast några månader före Wallins korta vistelse i staden. Paviljongen Wallin nämner är stationen Rouen Saint-Sever som 1944 förstördes i bombanfall och därefter inte har öppnats för passagerartrafik.

[32] Järnvägen mellan Rouen och Paris passerar genom tre tunnlar som är utgrävda ur den mjuka bergarten tuff. Se Mommsen 1976, s. 25.

[33] Sindbad Sjöfararen är en av de centrala personerna i sagosamlingen *Tusen och en natt*. Berättelserna om hans bedrifter utgjorde ursprungligen en egen helhet som senare inkorporerades i *Tusen och en natt*. Se Irwin 1994, s. 48.

[34] Ty. betyder ungefär hux flux.

[35] Avser ev. Hôtel Luxembourg. Hotellet är fortfarande verksamt och ligger på Rue de Vaugirard i närheten av Rue de la Harpe, samma gata som Wallin nämner. Se www.hotel-luxembourg-paris.federal-hotel.com

[36] Pont Saint-Michel går från la Place Saint-Michel till Île de la Cité – ön i floden Seine på vilken romarna grundade staden Lutetia, föregångaren till Paris. Den ursprungliga bron byggdes 1378, dagens bro är från 1857.

Katedralen Notre-Dame, Paris, ligger på Île de la Cité och går tillbaka till 1163.

37 Huvudpersonen i Victor Hugos (1802–1885) verk *Ringaren i Notre-Dame* från 1831.

38 Fr. lit. för pojken, avser drickspenning.

39 Le Palais des Tuileries, sv. Tuilerierna. Uppfördes ca 1564 som ett fristående slott för drottning Katarina av Medici (1519–1589). Palatset förenades några årtionden senare med Louvren, men skadades i en brand 1871 och revs till största delen 1889.

40 Ludvig XVI (1754–1793) och hans drottning Marie Antonia von Habsburg-Lothringen (1755–1793), äv. känd som Marie-Antoinette, avrättades med giljotin på Place de la Concorde i centrum av Paris den 21 januari 1793 respektive 16 oktober samma år.

41 En fransk expedition anlände 1798 till Egypten under Napoleons ledning. Fransmännen lämnade Egypten 1801 efter nederlaget mot engelsmännen, men fortsatte att utöva sitt inflytande på flera områden inom framförallt näringslivet. 1831 skänkte Egyptens vicekung och pascha Muḥammad ʿAlī (1769–1849) Frankrike en av obeliskerna i röd granit som stått framför Luxors tempel och den restes 1836 på Place de la Concorde. Obeliskerna uthöggs och restes ursprungligen på order av farao Ramses II (regeringsperiod 1279–1213 fvt). Denna obelisk var ca 23 meter hög när den fördes till Paris. Se Solé 2004; Clayton 1982, s. 14–15, 26.

42 Carl Johan Love Almqvists (1793–1866) roman *Gabrièle Mimanso. Sista mordförsöket emot konung Ludvig Filip i Frankrike, hösten 1840* utkom första gången 1841–1842.

43 Uppförande av ett skeppsskådespel, d.v.s. en föreställning av havet. I Almqvists roman *Gabrièle Mimanso* besöker huvudpersonen Constantin Montmorency ett navalorama vid Champs Elysée och i föreställningssalongen träffar han en vacker dam, Gabrièle, som han förälskar sig i. Se Almqvist 1980, s. 27–31.

44 Tempelkyrkan La Madeleine påbörjades 1807 av Pierre Vignon (1763–1828), men slutfördes först 1845. Enl. Napoleons önskan byggdes kyrkan som ett rektangulärt grekisk-romerskt tempel med en peristyl av korintiska kolonner. Se Sutcliffe 1993, s. 69.

45 Place Vendôme är en av två stora torg som under Ludvig XIV:s (1638–1715) regeringsperiod byggdes i Paris. Torget ligger i centrum, i närheten av Place de la Concorde och Tuilerierna. Bygget påbörjades 1685 och ursprungligen stod en ryttarstaty av Ludvig XIV i mitten av torget. Efter franska revolutionen 1789 restes en frihetskolonn på statyns plats vilken senare av Napoleon ersattes av en storslagen kolonn till minne av slaget vid Austerlitz 1805. Kolonnen är en kopia av Trajanus (ca 53–117) kolonn i Rom, men med en staty av Napoleon stående högst upp. Se Kostof 1995, s. 573; Sutcliffe 1993, s. 42–43.

46 Byggandet av Saint-Roch kyrkan i sen barockstil påbörjades 1653 enl. ritningar av den kungliga arkitekten Jacques Lemercier (1585–1654). Efter Lemerciers död genomgick kyrkan flera konstruktionsskeden innan den slutligen stod färdig 1754. Kyrkan består av en serie kapell på rad efter varandra. Se www.saintroch.esqualite.com

47 Passionshistorien är de fyra evangelisternas berättelser om Jesus lidande och död. Benämningen syftar äv. på en sammanställning av dessa fyra berättelser som gjordes av Luthers medhjälpare Johann Bugenhagen

(1485–1558) och som utgavs 1530. Texten till Bugenhagens passionshistoria är indelad i sex akter. Wallin avser väggreliefer eller målningar där 12 scener ut passionshistorien har avbildats.

[48] Saint-Germain-l'Auxerrois ligger precis öster om Louvren och ses vanligen som palatsets kyrka. Kyrkan går tillbaka till merovingerna och är en blandning av flera olika arkitektoniska stilar. Se Kostof 1995, s. 532; architecture.relig.free.fr/auxerrois.htm

[49] Sedan tidig medeltid fanns en fyrkantig fästning på platsen för dagens Louvren. Från och med mitten av 1300-talet fungerade borgen som kungligt residens och grunden till palatset Le Louvre byggdes 1546–1578 under ledning av arkitekten Pierre Lescot (ca 1510–1578). Därefter byggdes palatset ut ett flertal gånger fram till slutet av 1600-talet då hovet flyttade till Versailles. Sedan 1793 fungerar Louvren som Frankrikes nationalmuseum.

Den egyptiska avdelningen i Louvren öppnades 15 december 1827 och består främst av de samlingar som Napoleons expedition samlade på sig under vistelsen i Egypten (se ovan not 41). Jean-François Champollion (1790–1832), mannen som löste hieroglyfernas gåta, arbetade som första konservator för de egyptiska samlingarna från 1826. Se Sutcliffe 1993, s. 14; Clayton 1982, s. 47.

[50] Det stora målningsgalleriet (Grand Galerie) i Louvren är indelat i sex avdelningar. Den italienska skolan upptar de tre första avdelningarna och representeras främst av målningar av renässanskonstnärer som Leonardo da Vinci (1452–1519), Andrea Mantegna (ca 1431–1506) och Titian (Tiziano Vecellio, ca 1490–1576). Se Honour and Fleming 1991, s. 398–399, 413–416, 430–433.

[51] Palais Royal var ursprungligen en privat teater ritad av Jacques Lemercier i kardinal Richelieus (1585–1642) palats nordväst om Louvren. Efter Richelieus död överfördes byggnaden i kunglig ägo och bytte namn från Palais Cardinal till Palais Royal. På 1780-talet utvecklades palatset till ett nöjesområde med bl.a. trädgårdar, handelsbodar och teatrar. Se Sutcliffe 1993, s. 62.

[52] Jardin des plantes, Paris botaniska trädgården som äv. inkluderar zoologiska och naturvetenskapliga samlingar. Trädgården grundades redan på 1630-talet, men missköttes fram till 1739 då naturforskaren Georges Louis Leclerc de Buffon (1707–1788) tog över förvaltningen. Buffons efterträdare Henri Bernardin de Saint-Pierre (1737–1814) inkluderade den zoologiska samlingen och öppnade det naturvetenskapliga biblioteket.

[53] Dansen fransäs, fransk kontradans i två fjärdedels eller sex åttondedels takt. En av 1800-talets mest populära sällskapsdanser.

[54] Fr. tullbommen vid Montparnasse. Montparnasse ligger i dagens södra Paris, men var vid tiden för Wallins besök inte en officiell stadsdel. Området är välkänt för sitt livliga nöjesliv.

[55] Cancan, en kontradans som uppkom i början av 1800-talet och främst dansades i Paris sällskapsliv. Dansen förvandlades senare på varietéscenerna till en uppsluppen och fartfylld nöjesdans som ansågs osedlig och t.o.m. förbjöds i lag.

Kadrilj, en kontradans från 1700-talet som vanligen dansas av fyra par. Under 1800-talet förekom flera variationer av kadrilj, varav främst fransk ansågs vara den moderna. Se von Frenckell 1947, s. 80–81.

[56] Studentbaler, äv. kallade grisettbaler, var vanliga i Paris under hela 1800-talet. Balen vid namn Prado d'Été öppnade 1838 på Av-

enue de l'Observatoire. François Bullier (1796–1869), tidigare anställd vid balen La Grande Chaumière på Boulevard du Montparnasse, köpte Prado d'Été 1843, d.v.s. samma år som Wallin besökte balen. Wallin blandar trol. ihop namnen på de två balerna. Bullier ändrade senare namnet Prado d'Été till Le Bullier. Se [anon.] 1908.

[57] *Gulistān* (Rosengården) av den persiske diktaren Saʿdī från Shīrāz (d. 1292) kallad "poesins profet". Detta arbete är ett av de viktigaste enskilda islamiska litterära arbeten som påverkat den europeiska litteraturen. *Gulistān* översattes under 1600-talet ett antal gånger direkt från persiskan till latin, tyska och franska. Jaakko Hämeen-Anttila har påvisat att den finlandssvenske poeten och aforistikern Jakob Frese (1690/91–1729) i sin *Kårta Sede-Läror och Sede-Tillämpningar* från 1726 har haft tillgång till *Gulistān* i översättning. Se Browne 1956, s. 525–539; Hämeen-Anttila 1997, s. 233, 271–277.

[58] Hôpital des Invalides är en del av byggnadskomplexet Hôtel des Invalides. Ludvig XIV tog 1670 initiativet till att grunda ett hem för sjuka och gamla soldater. Komplexet ritades av Libéral Brunant (ca 1635–1697) och kom att omfatta äv. trädgårdar, museer, monument, gravgårdar etc. Se Sutcliffe 1993, s. 29, 58–59.

[59] Algier el. Alger, huvudstad i men äv. benämning för landet Algeriet. Algeriet erövrades av fransmännen redan 1830, men striderna pågick fram till mitten av 1800-talet. Ledaren för Algeriets motstånd var ʿAbd al-Qādir (1808–1883).

[60] Efter nederlaget i Waterloo 1815 förvisades Napoleon av engelsmännen till ön S:t Helena i södra Atlanten. Han begravdes 1821 på ön, men kung Ludvig Filip I (1773–1850) lät 1840 flytta kvarlämnorna till Paris. Kistan placerades tillfälligt i kapellet S:t Jérôme och flyttades 1861 till den egentliga graven i Invaliddomen. Graven ritades av Louis Visconti (1791–1853).

[61] Invalidkyrkan består av flera delar varav Invaliddomen ritades av Jules Hardouin-Mansart (1646–1708) och stod färdig 1706. Dess förebild är Peterskyrkan i Rom. Se Sutcliffe 1993, s. 39.

[62] Saint-Sulpice är en av de största kyrkorna i Paris. Kyrkan påbörjades 1646, men under 1700-talet planerades bl.a. fasaden om och resulterade i en kolossal byggnad i nyklassisk stil. Kyrkan är även känd som upphovsplats för den s.k. Saint-Sulpicekongregationen. Se Sutcliffe 1993, s. 51, 60–61.

[63] L'École royale de natation, badanläggning vid floden Seine. Wallin var av sin samtid känd som en god simmare och brukade i Helsingfors göra långa simturer under sommaren. Se Toulier 2006, s. 3; *Bref och dagboksanteckningar*, s. IX.

[64] Frankrikes officiella scen fram till 1873 då teatern förstördes i brand. Byggnaden var ritad av arkitekten François Debret (1777–1850) och öppnade 1821. Teatern bar vid olika tidpunkter olika namn – från 1821 till 1848 gick den under namnet Théâtre de l'Académie Royale de Musique.

[65] *Les Martyrs* är en fransk omarbetning av den italienska operan *Poliuto* som i sin tur baserar sig på Pierre Corneilles (1606–1684) drama *Polyeucte* från 1642. Operan *Les Martyrs* i fyra akter är skriven av Eugéne Scribe (1791–1861) och tonsatt av Gaetano Donizetti (1797–1848). Premiären var i Paris den 10 april 1840 med tenoren Gilbert Duprez (1806–1896) i huvudrollen. Se www.operone.de/opern/martyrs.html

[66] Den i Stockholm födda Marie Taglioni (1804–1884) var en svensk-italiensk ballerina och den romantiska balettens kanske främsta representant. Taglioni dansade på scener runt om i Europa och fem säsonger i rad 1837–1840 uppträdde hon i S:t Petersburg, vid samma tid som Wallin bodde i staden. Hon uppvaktades av bl.a. Nikolaj Gogol som skrev: ”Taglioni är Luftens synonym! Aldrig har någonting mer eteriskt framträtt på en scen.” Se Jangfeldt 1998, s. 172–174.

[67] Den fjärde avdelning av det stora målningsgalleriet består av verk av spanska konstnärer (se ovan not 50). Den fjärde avdelningen innehåller även målningar av engelska och tyska konstnärer. I förhållande till den italienska skolan är den spanska relativt lite representerad i Louvren med endast få verk av välkända konstnärer som t.ex. Jusepe de Ribera (1591–1652). Se Honour and Fleming 1991, s. 502; www.oldandsold.com/articles20/louvre-7.shtml

[68] Frank Hall Standish (1799–1840) var en brittisk konst- och boksamlare som testamenterade hela sin samling till kung Ludvig Filip I. Samlingen ställdes ut i Standish galleriet i Louvre fram till 1848 då Ludvig Filip I efter abdikeringen krävde den tillbaka. Samlingen delades upp och såldes 1852–1853 i Paris och London. Se www.nga.gov/cgi-bin/pbio?550258

[69] Théâtre des Variétés grundades i slutet av 1700-talet av skådespelerskan Marguerite Brunet (1730–1820), äv. kallas Mademoiselle Montansier. År 1807 flyttade teatern till boulevard Montmartre där Wallin besökte den. Se www.theatre-des-varietes.fr/fr/roman-dun-theatre/25-26/partie-1.html

[70] Ty. i och för sig.

[71] Fr. eg. *Les contrebandiers de la Sierra Nevada,* Smugglarna i Sierra Nevada.

[72] Olika former av dansen fandango, spansk pardans i tretakt. Dansen blev populär mot slutet av 1700-talet och förekom i baletter och operor runt om i Europa. Fandangon ackompanjeras med gitarr, kastanjetter och handklappningar.

[73] Etienne Marc Quatremère (1782–1857), fransk orientalist, professor i hebreiska och syriska 1819, i persiska 1832 och den mest betydelsefulla av Antoine Isaac Silvestre de Sacys (1758–1838) elever. Se Pouillon 2008, s. 794–795; Irwin 2006, s. 148–149.

[74] Christian (Danilovitj) Martin Joachim Frähn (1782–1851), den ryska arabistikens grundare hemma i Rostock. Kom 1807 som professor till Kazan men flyttade tio år senare till S:t Petersburg och blev Asiatiska museets första chef. Se Ziethen 2004; Fück 1955, s. 155; Kratškovski 1985, s. 79, 83, 89–91, 198.

[75] Pierre Amédée Emilien Probe Jaubert (1779–1847), fransk diplomat, orientalist och professor i turkiska vid Collège de France, skrev 1823 en populär turkisk grammatik *Elements de la grammaire turque* vars andra upplaga från 1833 köptes av Wallin. Se Pouillon 2008, s. 514–515; Karttunen 1992, s. 159–160.

[76] Lat. eg. *Aesculapii*, gen. av *Aesculapius*. Aesculapius, grek. Asklepios, var son till Apollo och dyrkades som läkekonstens gud. Med ”Esculapii son” syftar Wallin till en studerande inom medicin.

[77] Jardin du Luxembourg anlades 1615–1635 och representerar en av de tidigaste barockträdgårdarna i Frankrike.

[78] Tidigare Saint-Geneviéve. Arbetet inleddes i samma tidsanda som fasaden till Saint-Sulpice kyrkan byggdes om (se ovan not 62) på denna massiva kyrka i nyklassisk stil. Pant-

héon byggdes mellan 1755 och 1790 och ritades av franska arkitekten Jacques-Germain Soufflot (1713–1780) på uppdrag av Ludvig XV (1710–1774). Se Sutcliffe 1991, s. 61.

[79] 1791 utsågs Panthéon till gravplats för Frankrikes stora män och kvinnor. Gaveln bär inskriptionen *Aux grands hommes la patrie reconnaissante* (fr. det tacksamma fäderneslandet åt sina stora män). Bl.a. François Voltaires (1694–1778) och Jean-Jacques Rousseaus (1712–1778) stoft fördes till kyrkan och senare har äv. Victor Hugo och Marie Curie (1867–1934) begravts där.

[80] Musée d'Anatomie Delmas-Orfila-Rouvière. Museets rötter går tillbaka till 1794 då medicinska fakulteten skapade ett nytt anatomisk kabinett – den tidigare samlingen hade upplösts under franska revolutionen. Samlingen omorganiserades och utökades av Mathieu Orfila (1787–1853). Orfila inriktade samlingen på komparativ anatomi och grundade 1844 ett anatomiskt museum som några år därefter gavs namnet Musée Orfila. Se www.biomedicale.univ-paris5.fr/anat/rubrique8.html

[81] Grundades 1835 av Mathieu Orfila som den medicinska fakultetens museum för patologisk anatomi. Grundandet möjliggjordes av Guillaume Dupuytrens (1777–1835) testamentdonation. 1842 omfattade samlingen ca tusen föremål.

[82] Den första byggnaden, det s.k. Lilla eremitaget, byggdes 1764–1769 för Katarina II i anslutning till Vinterpalatset. Palatset fungerar som museum för konstskatter som insamlats sedan Peter I:s tid (1672–1725). Efter branden i Vinterpalatset 1837 byggdes det Nya eremitaget 1840–1852 av arkitekten Leo von Klenze (1784–1864). Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804034536

[83] Théâtre-Français el. Comédie-Française. Frankrikes nationalteater grundades 1680 av Ludvig XIV med syftet att uppföra pjäser ur den franska dramatiken, bl.a. Moliére (1622–1673). Teatern har haft flera olika scener men sedan 1799 är den stationerad i Théâtre de la Comédie-Française i Palais Royal.

[84] Prosa komedi i fem akter skriven av Alexandre Dumas (1802–1870). Uppfördes första gången den 25 juli 1843 på Théâtre-Française i Paris.

[85] Eg. Colonne de Juillet (julikolonnen) på Place de la Bastille. Restes på uppdrag av Ludvig Filip I till minne av julirevolutionen 1830. Se Sutcliffe 1993, s. 77.

[86] Cimetière du Père-Lachaise, uppkallad efter Ludvig XIV:s biktfader François d'Aix de La Chaise (1624–1709). Kyrkogården invigdes 1804 men var till en början inte speciellt populär eftersom den ansågs ligga för långt utanför centrum. Père-Lachaise är i dag Paris största begravningsplats.

[87] Eg. Arc de Triomphe de l'Etoile. Byggdes 1806–1836 och ritades av Jean François Thérèse Chalgrin (1739–1811) på beställning av Napoleon. Bågen är 50 m hög och 46 m bred och därmed den största triumfbågen i historien. Se Sutcliffe 1993, s. 69–71.

[88] *Målaren* av Carl Jonas Love Almqvist är en av berättelserna i verket *Törnrosens bok*, som utkom i två upplagor varav *Målaren* ingår i band XIII i Duodesupplagan och utkom 1840. En kringvandrande sockenmålare tar hand om en sjuk ung herreman, Elias, som har flytt p.g.a. sina spelskulder. Elias och målaren kommer varandra nära och efter att ha försonats med sin biologiska far överger Elias sitt herrskapstånd för att

leva ett enkelt livet som målare. Se Almqvist 1997, s. XI.

89 Johann Ludwig Burckhardt (1784–1817), schweizisk forskningsresande som besökte Mekka och Medina 1814. Han skrev sina postumt publicerade reseskildringar på engelska som John Lewis Burckhardt och det var *Travels in Arabia, comprehending an account of those territories in Hedjaz which the Mohammedans regard as sacred* från 1829 som Wallin försökte hitta i Paris. Se Sim 1969; Pfullmann 2001, s. 86–97.

90 Klosterkyrkan Saint-Denis anses vara den första kyrkan som byggts i gotisk stil (se ovan not 3). De franska kungarna begravdes i kyrkan fr.o.m. merovingernas tid. Gravarna plundrades 1793, men återinställdes under början av 1800-talet. Se Kostof 1995, s. 329–333.

91 Lat. världslig kärlek. Polyhymnia är en av de nio muserna inom den grekiska mytologin och dansens och de religiösa hymnernas beskyddarinna.

92 Bacchus, vingud i klassisk mytologi. Fauner, silener och satyrer är skogs- och naturväsen som vanligtvis ingår i Bacchi följe.

93 En av de nio muserna, sångens och tragedins beskyddarinna. Statyn som Wallin ser är trol. kolosstatyn i marmor som finns i Galerie de la Malpomène, Louvre.

94 Fidias (ca 480–430 fvt), en av de främsta skulptörerna i klassisk grekisk stil. Fidias gjorde statyerna av gudinnan Athena på Akropolis och anses vara mannen bakom Zeusstatyn på Olympos. Replikor av flera av Fidias skulpturer finns till påseende i Louvren. Se Honour and Fleming 1993, s. 114, 120.

95 Bal Montesquieu, studentbal. För studentbaler se ovan not 56.

96 Ur Wallins dagbok saknas 13 lägg från perioden 2 september till 12 oktober 1843. Läggen är numrerade, så vi vet att Wallin ursprungligen skrev dagbok äv. under denna period, men han har trol. senare tagit bort dem. Professor Sven Gabriel Elmgren (1817–1897) skriver i sina anteckningar från 1858 att han under Västfinnarnas (Borealiska avdelningen) årsdag den 23 oktober 1858 hört berättas om Wallins missöde i Paris, ”som hans dagbok förtiger”. Enl. Elmgren hade Wallin av ”en äfventyrare” blivit lockad in på en ödslig gata och där slagen och plundrad lämnats över natten. Efter händelsen låg Wallin sjuk i sex veckors tid. Av oklar anledning hemlighöll Wallin händelsen för sin familj också efter hemkomsten. Se *S.G. Elmgrenin muistiinpanot*, s. 321–322.

97 Enl. Elmgrens anteckningar (se not ovan) fick Wallin under sin sjukdomstid hjälp av svensken Blum som var anställd vid Svenska legationen i Paris. Se *S. G. Elmgrenin muistiinpanot*, s. 322.

98 Musée de la Marine var tidigare stationerat i Louvren, men flyttades 1943 till Palais de Chaillot. Orsaken till flyttningen var utvidgandet av samlingarna. Se www.louvre.fr/llv/musee/detail_repere.jsp

99 Järnvägar legaliserades i Frankrike genom en lag från 1842 och därmed inleddes byggandet av nätet senare än t.ex. i Storbritannien och Tyskland. Järnvägen från Paris söderut byggdes först vid mitten av 1800-talet och således avverkades rutten Paris–Marseille fortfarande med diligens och ångfartyg vid tiden för Wallins resa. Vägarna och vagnarna i Frankrike ansågs däremot vara långt bättre och diligensväsendet billigare och snabbare än i andra europeiska länder. Se Struck 2006, s. 127–131.

100 Galler, en del av den keltiska stammen som

under århundradena före tideräkningens början bosatte främst södra och västra Europa.

[101] Fr. men min herre, vad gör ni?

[102] Fr. min herre, jag kissar bara.

[103] Fourvièreskullen väster om floden Saône. Vid tiden för Wallins vistelse i staden fanns på kullen ett kapell kallat Notre-Dame de Fourvières, senare byggdes en kyrka med samma namn. Kapellets svarta Mariabild gjorde det till ett av Frankrikes mest besökta vallfärdsorter.

[104] Clemens V (ca 1260–1314) deklarerade 1308 att påvarnas nya hemstad var Avignon. Flytten skedde p.g.a. stridigheter inom påväldet och påvarna residerade i Avignon fram till 1376 då Gregorius XI (1329–1378) lämnade staden och återvände till Rom. Under ”påväldet” upplevde Avignon en storhetsperiod då staden och befolkningen växte stadigt. Berget som Wallin nämner är Rocher des Doms där Benedictus XII (d. 1342) under 1330-talet byggde Palais des Papes. Palatset ritades av Pierre Poisson i gotisk stil och fungerade också som fästning. Kyrkan Cathédrale Notre-Dame-des-Doms från 1100-talet står precis norr om palatset.

Efter franska revolutionen användes Palais des Papes som fängelse för antirevolutionära. År 1810 övertogs det av militären och användas som kasern fram till 1906. Se Mullins 2007, s. 1, 7, 47, 72–73, 208, 237–238.

[105] Borgå stad i södra Finland har en lång historia av biskopssäten och stift bakom sig. Borgå stift omfattar samtliga svenskspråkiga evangelisk-lutherska församlingar i Finland.

[106] Efter att påven lämnat Avignon ägdes och administrerades staden i över fyra århundraden av Vatikanen. Staden fortsatte därmed att växa och handeln utvecklades. Mot slutet av 1400-talet var Lyon södra Frankrikes handelscentrum, men fram tills dess dominerade Avignon handeln framför allt inom silkesindustrin. Se Mullins 2007, s. 232.

[107] Gamla hamnen i Marseille utgörs av en ca 900 m lång och 300 m bred vik. På vardera sidan om inloppet till hamnen finns en fästning, på den norra sidan Grasse-Tilly (äv. S:t Jean) och på den södra d’Entrecasteaux (äv. S:t Nicolas). Wallin avser här fästningen Grasse-Tilly.

[108] Marseille räknas till en av Europas äldsta städer och har sitt ursprung i ett feniciskt nybygge som ca 600 fvt övertogs av greker.

[109] Gabriel Geitlin (1804–1871). Studerade klassiska och orientaliska språk samt ryska. Då Geitlin blev förbigången vid besättandet av professuren i ryska och professuren i den orientaliska litteraturen blivit ledig reste han till S:t Petersburg för att studera arabiska, persiska och turkiska med infödda lärare. År 1835 utnämndes han till professor i den orientaliska litteraturen. För att bereda Wallin väg till universitetet ansökte Geitlin om den lediga professuren i biblisk exegetik och utnämndes i november 1849 till professor. Geitlins viktigaste vetenskapliga kontribution, hans persiska grammatik *Principia grammatices Neo-Persicae cum metrorum doctrina et dialogis Persicis* från 1845 fick ett positivt mottagande bland Europas främsta orientalister. Se Stenij 1925, s. 273–279.

[110] Antoine Isaac Silvestre de Sacy, fransk arabist och grundaren av den moderna orientalistiken. Var professor i arabiska vid det 1795 grundade École spéciale des langues orientales vivantes. En för arabistikens utveckling betydelsefull bok var hans *Gram-*

maire arabe à l'usage des élèves de l'École spéciale des langues orientales vivantes från 1810 (2me éd. corrigée et augmentée 1831). Se Pouillon 2008, s. 896–898; Karttunen 1992, s. 87–88.

[111] Publius Vergilius Maro (70–19 fvt), romersk poet. Med "Virgilius" avser Wallin här trol. Vergilius kända verk *Aeneiden* om grundandet av det romerska riket.

[112] Notre-Dame de la Garde var vid tiden för Wallins besök i Marseille ett kapell från 1200-talet. I dag står kyrkan Notre-Dame de la Garde, som byggdes 1853–1864, på platsen. Notre-Dame de la Garde (sv. vår fru av vakten) är den traditionella beskyddaren av sjöfarare. Med "lilla fästningen" avser Wallin en fästning byggd av kung Frans I (1494–1547) på bergets krön. Fästningen påbörjades 1525 och låg intill kapellet Notre-Dame de la Garde. Se www.notredamedelagarde.com/ndg06.html

[113] Fr. leve friheten, ner med kungarna.

[114] Sedan 1927 Agrigento, stad på Siciliens sydkust. Grundades av grekerna på 500-talet fvt under namnet Akragas och var en av de ledande handels- och hamnstäderna under hela antiken. Romarna erövrades staden 210 fvt.

[115] Napoleon ockuperade Malta 1798 och malteserna reste sig som en följd därav till uppror understödda av Storbritannien. Efter freden i Amiens 1802 begärde Malta brittiskt beskydd och 1814 blev öriket koloni i det brittiska imperiet. Under mitten av 1800-talet utvecklades Malta, framför allt huvudstaden Valletta, till centrum för den brittiska flottan i Medelhavet.

[116] S:t Elmo-fyren i fortet med samma namn som är beläget längst ut på udden vid inloppet till Vallettas hamn. Fortet och fyren går tillbaka till 1500-talet, men dagens station är byggd 1851. Se www.unc.edu/~rowlett/lighthouse/mlt.htm

[117] Ett av de äldsta och vanligaste av svenska ordspråk. Förekommer i flera varianter. Varianten Wallin nämner verkar främst sammanfalla med en mera känd variant från Nyland i södra Finland, "... slutar aldrig utan väta". Ordspråket syftar på att ostlig vind ofta för med sig regn. Se Solstrand 1923, s. 192.

[118] Maina el. Mani kallas halvön mellan Messeniska viken och Lakoniska bukten i södra Peloponnesos. Halvöns befolkning, maniaterna el. manioterna, är en hellensk-slavisk folkgrupp som första gången nämns 1480 i samband med att de motsatte sig osmanernas intrång. Bland maniaterna fanns starka familjer som periodvis varit inflytelserika och gett maniaterna en särställning gentemot den övriga grekiska befolkningen.

[119] Gr. Kythera, it. Cerigo. Ön var helgad till Afrodite som där ansågs ha stigit upp ur havets skum. Kriget mellan grekerna och trojanerna som beskrivs bl.a. i *Iliaden* fick sin början genom att den trojanske prins Paris enleverade Spartas drottning, den sköna Helena. Helena var hemma på ön Kythera. Se Homeros 1999, s. 12.

[120] Osmanska riket erkände Greklands självständighet 1829. Efter mordet på president Ioannis Kapodistrias (1776–1831) infördes monarki med den bayerska Otto I (1815–1867) som landets första kung. Storbritannien, Ryssland och Frankrike gick i garanti för den nya monarkin och beviljade därtill ett lån på 60 miljoner franc. Dessa nationer utövade därefter under flera decennier sitt inflytande på Greklands politik. Bl.a. de joniska öarna bildade redan 1815 en självständig stat under brittiskt beskydd som varade fram till 1864. Se Clogg 1990, s. 46–47, 68–69.

[121] Koranen, islams heliga bok, anses av muslimerna bestå av Guds ord, uppenbarade till islams profet Muḥammad mellan åren 610 och hans död 632. Koranen är indelad i 114 kapitel, s.k. suror. Se Bæk Simonsen 1994, s. 154–161.

[122] Gr. Kythnos, på ön finns varma hälsokällor bl.a. i Loutra och huvudstaden Kythnos.

[123] Ön Hydra ligger sydväst om Peloponnesos och befolkades under 1500- och 1600-talet av albanska flyktingar som specialiserade sig på handel och sjöfart. Vid början av 1800-talet uppgick öns befolkning till ca 40 000, men under grekiska frihetskriget 1821–1829 utarmades öns välfärd och mot slutet av 1800-talet uppgick invånarantalet endast till ca 7 000.

[124] Templet på Sunion är trol. tillägnat havsguden Poseidon. Det första templet på platsen byggdes med doriska kolonner, men förstördes innan det stod färdigt – trol. av perserna 490 fvt. Det andra templet i marmor byggdes ca 440 fvt. Av detta tempel står endast tolv kolonner kvar. Se Lawrence 1957, s. 143, 179, fig. 82.

[125] På Keas sydostkust, vid staden Karthea, finns flera antika ruinerna, de mest kända är två tempel tillägnade Athena och Apollon.

[126] Lat. lyfter sitt fredliga huvud upp ur böljornas skum. Citatet är taget ur *Aeneiden* och beskriver Neptunus då han, när han märker att havet stormar utan hans vetskap, stiger upp till ytan. Havet stormar eftersom gudinnan Juno har gett order om det med avsikten att sänka Aeneas skepp innan de når Italiens kust. Se Vergilius 1988, s. 18.

[127] Friedrich von Schillers (1759–1805) dikt *Die Götter Griechenlands* utgavs första gången 1788. Dikten är tillägnad den hellenistiska världens svunna storhet.

[128] Homeros brukar anges som författaren till *Iliaden* och *Odysséen*. Det är oklart huruvida Homeros verkligen var en historisk person eller om verken baserar sig på muntlig tradition.

[129] Sundet Dardanellerna är ca 75 km långt och ett flertal fästningar står längs med hela sundet. De fästningarna som Wallin ser från skeppet är trol. Seddülbahir och Kumkale vid sundets södra mynning. Seddülbahir är byggd 1462 och ligger på Gallipolihalvöns yttersta spets. Kumkale är byggd 1659 och ligger på Dardanellernas asiatiska sida.

[130] Wallin avser här trol. ön Lemnos och inte Lesbos (äv. Mytilene).

[131] Athos ligger längst till öster på halvön Chalkidike i norra Grekland, bergets högsta topp är 2 033 m. Ca 20 ortodoxa kloster bildar en självstyrande stat underlydande Grekland. Området är bosatt av ca 1 400 munkar.

[132] Troas är det historiska namnet på regionen i västra Mindre Asien där bl.a. de antika städerna Troja och Alexandria Troas samt berget Ida ligger.

[133] Akilles är den grekiska mytologins största hjälte och huvudperson i *Iliaden*. Hans vrede utgör bakgrunden till hela berättelsen. ”Vreden, gudinnan, besjung som brann hos Peliden Achillevs, den som sänt tusen kval över olycksfödda achaier” (*Iliaden* 1,1). Hektor är son till kung Priamos av Troja och trojanernas anförare. Han dödas i en tvekamp av Akilles som därefter släpar Hektors kropp efter sin stridsvagn till grekernas läger. Odysseus är kung av Ithaka och huvudpersonen i *Odysséen*. Det är även Odysseus som är bakom planen att föra in en trähäst, den s.k. trojanska hästen, i Troja. För Aeneas se ovan not 126. Se Homeros 1999, s. 23, 418–423; Homeros 1990, s. 95.

[134] Lat. var Troja stod. Fransmannen Jean Baptiste Le Chevalier (1752–1836) besökte 1785–1786 landskapet Troas (se ovan not 132) i avsikten att bevisa att det forna Troja hade legat på höjden Balik och inte vid staden Hisarlik, som tills dess hade ansetts vara ”ubi Troja fuit”. Under ca hundra års tid och således medan Wallin vistades i området pågick diskussionen om Trojas placering. Heinrich Schliemann (1822–1890) inledde arkeologiska utgrävningar vid Hisarlik 1870 och kunde kort därefter bevisa att Troja verkligen legat på denna plats.

[135] Sundhetspasset var ett intyg som fastställde att den hamn fartyget utgått ifrån var fri från smittsamma sjukdomar. Intyget giltigförklarades först efter att konsuln i destinationslandet hade godkänt det.

[136] Odysseus blir, efter att under sina strapatser ha varit borta i flera år, slutligen av fajakerna förd hem till ön Ithaka. För att han inte skall kännas igen som kung Odysseus förvandlar Athena honom till en tiggare. Athena råder Odysseus att uppsöka svinaherden Eumaios och stanna hos honom tills hon återvänder. Se Homeros 1990, s. 161.

[137] Wallin avser trol. här Dardanellernas smalaste ställe, Hellesponten, vid staden Çanakkale. Sundet är vid Çanakkale 1,3 km brett och bevakas av fästningar både på den asiatiska och den europeiska sidan.

[138] Muslimerna ber fem gånger i dygnet och dessa dagliga tideböner utgör en av islams fem pelare. Den troende kallas till bön från minareten av en *muʾadhdhin* (också stavat muezzin på svenska). Den tekniska termen för bönekallelsen är *adhān*. Den här omtalade är den s.k. eftermiddagsbönen, *ṣalāt al-ʿaṣr*. Se Bæk Simonsen 1994, s. 34–35, 75–76, 183.

[139] Grekernas seger över perserna i slaget vid Marathon 490 fvt föranledde hämndplaner bland perserna. Kung Dareios dog kort efter slaget och hans son Xerxes tog över tronen 486 fvt. Xerxes rustade upp persernas armé och inledde marschen mot Grekland. Vid Hellesponten byggde perserna en bro för den enorma armén (Herodotos uppger 1 750 000 man, dock trol. ca 200 000) att ta sig över sundet och norra landvägen in i Grekland. Under det därpå följande kriget mellan perserna och grekerna utkämpades bl.a. det berömda slaget i Salamis 480 fvt. Se Boardman et al. 1993, s. 41–45.

[140] Harem är det området i huset som är reserverat för kvinnorna. Endast de närmaste manliga släktingarna har möjlighet att inträda. Sällan fick kvinnorna gå ut och då alltid beslöjade. Såväl harem som slöja är någonting den islamiska världen har ärvt av perserna som i sin tur fått vanan att isolera kvinnorna från Tvåflodslandet. Se Croutier 1989.

[141] Wallin i dagboken den 17/2 1844: ”Det är högst roligt att höra Arabernas vanliga complimenter, de bilda nästan ett språk för sig, som är svårt, men oumgängligen nödvändigt att lära. Hufvudsaken här, som i allt, är Allah, utrop till honom och böner till honom.” I brev från den 13/4 1844: ”Jag känner ännu föga af alla dessa komplimenter; de äro otaliga och skulle säkert upptaga digra volymer, om man ville samla dem alla. De äro dock oundgängligen nödvändiga och jag måste efter förmåga söka att tillegna mig dem.”

[142] Osmanernas gravstenar skiljer sig från det som är vanligt inom den islamiska världen genom sin antropomorfiska form och något slags huvudbonad. Under 1800-talet blev det allt vanligare att urskilja gravarna med olika turbaner för skilda samhälls- och yrkesgrupper.

Tulband, det turkiska uttalet på persiskans *dulband*, har gett vårt svenska ord turban. Turbanen är den traditionella huvudbonaden i de östliga islamiska länderna. Det är dock främst i den persisk och till en del i den turkisktalande världen detta uttryck används. I arabiskan används uttrycket *ʿimāma*. Se *EI*[2] s.v.v. maḳbara och tulband.

[143] Inom sjöfarten användes timglas för att markera arbets- och viloperiodernas längd ombord. Främst användes timglas som mätte 30 min., en svängning kallades för ett glas.

[144] Marmara är Marmarasjöns största ö och har gett sjön dess namn. Ön är välkänd för sin vita marmor.

[145] Wallin avser ev. här den s.k. fustanellan, ursprungligen från Albanien. Fustanellan är en traditionell dräkt som bärs av män i Balkanområdet. Dräkten består av en vit skjorta med långa och vida ärmar. Ovanpå bärs en broderad ylleväst och kring midjan har man ett band.

[146] Odessa var en så kallad fri hamn från 1819 till 1859. Handelsmöjligheterna drog till sig främst européer och Odessa utvecklades till en internationell storstad. I början av 1900-talet fanns det ca 50 ortodoxa kyrkor, 1 evangelisk, 1 katolsk, 2 huvudsynagogor och 1 moské i Odessa. Den evangeliska kyrkan S:t Pauli byggdes 1824–1827 och finansierad främst av den tyska församlingen i staden. Se Bienemann 1890, s. 120–123.

[147] Fr. Essä om de två världarna. Avser här eventuellt den franska tidskriften *Revue des Deux Mondes* vars första nummer utkom i Paris 1829.

[148] Med ”Sultan staden” avser Wallin trol. här Stambul, den gamla europeiska delen av Istanbul. Stambul ligger på udden mellan Marmarasjön i söder och viken Gyllene hornet i norr.

Skutari, turk. Üsküdar, stadsdel i Istanbul som ligger på den asiatiska sidan av Bosporen. Skutari införlivades med Konstantinopel som en förort efter den osmanska erövringen 1453. Se *Alt-Konstantinopel* 1920, s. 5; Yerasimos 2007, s. 327.

[149] Maltesiska är ett semitiskt språk som har utvecklats från den arabiska som under medeltiden talades på Sicilien och i södra Italien. Språket har starkt påverkats av italienskan och skrivs med det latinska alfabetet.

[150] San Stefan (Yeşilköy), känd främst som orten där fördraget mellan Ryssland och Osmanska riket skrevs under efter rysk-turkiska kriget 1877–1878.

[151] Ett flertal murar har byggts kring och i Konstantinopel sedan kejsar Konstantins (272–337) tid. De delar som finns kvar är bl.a. lämningar av en dubbel ringmur från 500-talet som löpte från Marmarasjön tvärs över hela Stambul till Gyllene hornet.

[152] Flera osmanska sultaner byggde palats på den asiatiska sidan om Bosporen. Skutari fungerade som en lugn tillflyktsort vid sidan om den hektiska västra sidan.

[153] Turk. eg. *saray*, palats. Topkapi saray anlades ca 1465 av Mehmet II (ar. Muḥammad) (1432–1481). Under de följande århundraden utvidgade de osmanska sultanerna palatset, renoverade och byggde om. Hela palatsområdet var ca 2,5 km långt. Först på 1840-talet påbörjades byggandet av ett nytt palats, Dolmabahçe saray. Topkapi är sedan 1924 ett museum som innefattar bl.a. betydande osmanska samlingar. Se Yerasimos 2007, s. 215–239, 359.

[154] Sultanpalatset Dolmabahçe saray ligger vid inloppet till Bosporen. Byggnadsarbetet på palatset inleddes först 1843, samma år som Wallin besökte Konstantinopel, men trol. är

det detta palats som Wallin ser från skeppet. Se Yerasimos 2007, s. 360–367.

155 Trol. avser Wallin här fyren Ahirkapi som ligger på Stambuls östra udde, på västra sidan av inloppet till Bosporen. Fyren byggdes ursprungligen 1755 under sultan Osman III (1699–1757), men dagens fyr är från 1857. Se www.unc.edu/~rowlett/lighthouse/tur2.htm

156 Den ryska delegationen i Konstantinopel hade, liksom de flesta andra utländska diplomater, sina lokaler i stadsdelen Pera.

157 Galata och Pera (Beyoglu) är stadsdelar som ligger på norra sidan av Gyllene hornet. Under slutet av 1000-talet bosatte sig framför allt venetianska köpmän i Galata och området har därav fått en kommersiell karaktär som bibehållits till modern tid. Största delen av boningshusen i Istanbul är låga byggnader i trä och således inte speciellt utmärkande för Galata och Pera. Se *Alt-Konstantinopel* 1920, s. 11–12.

158 Eng. *chandler*, skeppshandlare, återförsäljare av varor till skepp. Ship chandler shop är därmed de affärer eller lokaler där skeppshandlarna utövade sin verksamhet.

159 Syfilis är en infektionssjukdom som räknades till en av de svåraste av de s.k. veneriska sjukdomarna vilka är smittosamma och bl.a. överförs genom könsumgänge. Före 1940-talet och penicillinet fanns inget effektivt läkemedel mot sjukdomen. Ständiga försök till att hitta ett botemedel gjordes dock och bl.a. kvicksilver och jodkalium ansågs ha en gynnsam inverkan på symtomen.

160 Vid vattenkurer används främst kallt vatten för att bota sjukdomar och stärka hälsan. Flera olika former av vattenkurer förekom, men grundidén var att rensa kroppen från sjukdomar genom svettning och därefter rena kroppen med kallt vatten. Vid mitten av 1800-talet fanns kallvattenskuranstalter i de flesta europeiska länder.

161 Konstantinopel under det osmanska väldet var ökänt för sina herrelösa hundarna. Mot slutet av 1800-talet fanns uppskattningsvis ca 150 000 hundar i staden, främst i Stambul. Hundarna såg till att staden hölls relativt ren och verkar inte ha stört befolkningen. Efter osmanska rikets fall samlades hundarna ihop och transporterades till en ö i Marmarasjön. Se Goodwin 1998, s. 322–326.

162 Bygget av moskén, som kom att bli det osmanska imperiets ”officiella” och mest populära moské startade 1609 och bygget stod färdigt 1617. Öppningsceremonierna ägde rum samma år även om 1616 har ingraverats i själva byggnaden. Se Goodwin 1992, s. 342–349.

163 Den första kyrkan på platsen där Hagia Sofia senare skulle stå var en basilika som Konstantin II (ca 317–340) lät bygga. Kyrkan kallades ”Den stora kyrkan” och brann ner under Nikaupproret 532. Kejsar Justinianus (ca 482–565) anlitade arkitekterna Anthemius från Tralles och Isidoros från Miletos för att återuppbygga en kyrka på platsen och Hagia Sofia invigdes 537. Anthemius och Isidoros skapade ett mästerverk av bysantinsk arkitektur; kyrkan var ungefär lika stor som den ursprungliga, 77 x 71,7 m. Hagia Sofia byggdes som en kombination av en kupolbyggnad och en basilika. Den ursprungliga kupolen var 49 m hög med en diameter på 31 m, men efter flera jordbävningar kollapsade den 558. Isidoros brorsson Isidoros den yngre lät bygga en ny kupol som han samtidigt höjde med 7 m. Den andra kupolen var färdig 562. Under det osmanska väldet var Hagia Sofia moské och i dag finns ett museum i byggnaden. Se Yerasimos 2007, s. 45–47.

[164] Blå moskén eller Sultan Ahmed moskén ligger bredvid den bysantinska hippodromen. Mitt emot den egyptiska obelisken på hippodromen står en av kalkstensblock murad obelisk, den s.k. murade obelisken. Monumentet restes redan under Konstantin I:s tid, men är trol. den ”pelare af Justinianus” som Wallin avser. Justinianus lät även resa en kolonn, dock inte på Hippodromen utan på det bysantinska forumet Augusteion framför Hagia Sofia. Den murade obelisken var ursprungligen beklädd med förgyllda bronsplattor som togs ned och bortfördes av korsfararna 1204.

Inskriptionerna på grekiska och latin som Wallin nämner avser trol. inskriptionerna på den egyptiska obeliskens basblock (se noten nedan). Texterna beskriver resningen av obelisken på torget. Se Yerasimos 2007, s. 30–32, 64.

[165] Den röda granitobelisken stod ursprungligen i Karnaks tempel, Thebe, Övre Egypten och restes under Tuthmoses III:s regeringsperiod 1479–1425 fvt. På hippodromen i Konstantinopel restes obelisken 390 under Theodosius I:s (346–395) regeringsperiod. Redan vid resningen saknades den nedre delen och obelisken på ca 30 meter är således inte komplett. De två basblock som obelisken står på har reliefer med avbildningar av Theodosius och hans familj samt de redan nämnda inskriptionerna, se noten ovan. Se Yerasimos 2007, s. 30.

[166] Efter att Helsingfors utsetts till Finlands huvudstad 1812 uppgjordes en stadsplan för åter- och utbyggandet av den nya huvudstaden. I stadsplanen fastställdes bl.a. att den gamla fiskarhamnen skulle fyllas ut och att ett torg för handel – Salutorget – skulle byggas på platsen. Byggandet av hamnen och torget inleddes 1813, före det fungerade Stortorget (senare Senatstorget), som stadens handelstorg. Se *Helsingfors stads historia* 1950a, s. 22, 33.

[167] Ordet moské är en försvenskning av spanskans *mezquita*, i sin tur härstammande från det arabiska *masjid*, d.v.s. den plats där man förrättar sin bön genom att pannan vidrör marken. Moskéernas arkitektur är i hög grad beroende av den lokala arkitekturtraditionen. Se Bæk Simonsen 1994, s. 171–173, 183.

[168] Sultan Mahmut II:s (ar. Mahmud) (1785–1839) grav blev färdig 1840, d.v.s. ett år efter hans död och bra tre år före Wallins besök.

[169] Dans i tre fjärdedels takt som dansades både i par och i grupp. Menuetten var som mest populär på 1700-talet, men dansades ännu under 1800-talet.

[170] Konstantinopels slavmarknad stängdes 1847, några år efter Wallins besök, men slaveriet avskaffades först i och med det osmanska imperiets fall. Se Mansel 1995, s. 264.

[171] Basaren i Konstantinopel var så stor att man brukade säga att ingen i staden någonsin besökt den i sin helhet. Den äldsta delen byggdes 1456–1461 av sultan Mehmet II. Se Mansel 1995, s. 129–130.

[172] Se ovan not 135, sundhetspass.

[173] Arabiskt fullblod är en snabb och uthållig hästras med ursprung i på Arabiska halvön. Rasens utbredning ökade kraftigt under 600-talet och spred sig över hela världen.

[174] Att gömma kvinnorna för andra mäns blickar inom ett harems väggar eller bakom mer eller mindre täckande slöjor är inte ett islamiskt påfund. I islam hänvisar man vanligen till Koranen (24:31): ”Säg ock till de rättrogna kvinnorna, att de behärska

sina blickar och akta sin lem och ej visa sina behag undantagandes vad som alltid är synligt därav! Och de må kasta sin slöja över sin barm och ej visa sina behag annat än för sina män eller sina fäder eller sina mäns fäder eller sina söner eller sina mäns söner eller sina bröder eller sina bröders söner eller sina systrars söner eller sina kvinnor eller de slavar, över vilka de råda, eller sådana stackare till män, som ej hava något sinne därför, eller barn, som ej förstå sig på kvinnors nakenhet."

Arabiskan är ett rikt språk och Koranen kan vara en svårförstådd bok. Detta förorsakar olika tolkningar på enskilda koranvers, så även i detta fall. Det som kan tolkas som att man böra vara anständigt klädd har av andra tolkats som att kvinnan skall dölja sig mer eller mindre helt. Det som här har översatts med barm har av andra översatts med hals eller huvud. Ett kärt barn har flera namn och slöjan som kan vara en duk som täcker håret, en slöja som täcker hela ansiktet eller en dräkt som omsveper hela kvinnan kallas i arabvärlden *ḥijāb*, i Iran *chādor*, i Afghanistan *burquʿ* och i Pakistan *burda*.

Den ryske futuristen Velimir Chlebnikov (1885–1922) uttryckte det förträffligt: ".../ Som förseglat vin/med sina små huvuden över det svarta buteljglaset/vandrade svarta kvinnor fram/Vem bryter deras försegling?" Bakgrunden till alla olika former av slöjor är att håret förknippas med sexualitet; därför har täckandet av håret i Mellanöstern alltid varit ett tecken på kyskhet. Se Koranen 1917; Bæk Simonsen 1994, s. 116–118; Hedin 2006, s. 164; Chlebnikov 1974.

175 Då sultan Mahmut II tog över tronen var det osmanska riket i upplösningstillstånd. I avseendet att förnya och utveckla det osmanska samhället införde Mahmut II en rad reformer. År 1829 förbjöds folket att bära turban och kåpa vilket orsakade förvirring då befolkningen var van vid att utläsa personens religiösa ställning genom turbanen. Mahmut II:s efterföljare sonen Abdülmecid I (1823–1861), som var sultan vid den perioden då Wallin befann sig i Konstantinopel, fortsatte sin fars reformprogram. Se Goodwin 1998, s. 305.

176 Som en del av Mahmut II:s reformer omorganiserades hela postväsendet i Osmanska riket efter hans död 1840. Ryssland och flera andra större stater hade dock egna postväsenden i samarbete med respektive legation.

177 Flera tillfälliga brokonstruktioner hade sedan Justinianus tid byggts över Gyllene hornet. Mahmut II lät konstruera den första permanenta bron över sundet. Bron blev känd under namnet Gamla bron. Den var ca 500 m lång och låg en bit upp från mynningen av Gyllene Hornet. Bron invigdes 1836 och var i bruk fram till 1912.

178 ʿAbdallāh ibn ʿUmar al-Baiḍāwī (d. mellan 1286–1316) är främst känd för sin Korankommentar *Anwār al-tanzīl wa-asrār al-taʾwīl*. Abū Muḥammad al-Qāsim al-Ḥarīrī (d. 1122), från Basra i Irak är den mest kända *maqāma* författaren. För *maqāma* se nedan not 248. Se *EI²* s.v. al-Bayḍāwī; Hämeen-Anttila 2002, s. 148–177.

179 Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg (ry. Институт восточных языков Министерства иностранных дел) utbildade tolkar och andra tjänstemän för det expanderande ryska imperiets behov.

180 Det iranska nationaleposet *Shāhnāmeh* av Ferdowsi (940–1020). Eposet består av omkring 60 000 verser som behandlar Irans historia från världens skapelse till den arabiska

erövringen i mitten av 600-talet. Eposet är ett vältaligt uttryck för en ånyo uppvaknad persisk identitet och nationalkänsla inom det islamiska imperiet. Se Davis 1992; *EI*² s.v. Firdawsī (Ferdosi).

[181] Smyrna (Izmir) var ännu mot slutet av 1800-talet uppdelat i huvudsakligen två stadsdelar. Européernas stadsdel låg nere vid hamnen och var främst bebott av anatoliska greker och européer. Högre upp på bergssluttningen låg den turkiska stadsdelen.

[182] Venedig upptog genom sina omfattande handelsförbindelser arkitektoniska element från andra kulturer, bl.a. bysantinska, arabiska och antika. Speciellt utmärkande för den venetianska arkitekturen är användningen av dyrbara material som t.ex. marmor samt en noggrann utarbetning av detaljer.

[183] ”[Inom den i]slamitiska litteraturen, hvars tre hufvudtungomål, Arabiska, Persiska och Turkiska, ehuru i grunden af alldeles olika stam, dock med hvarandra stå i nära sammanhang, och i följd af sin vetenskapliga utveckling kunna anses såsom representanter af tre de vigtigaste språkfamiljer, den Semitiska, Indo-Germaniska och Tatariska.” Ur Wallins förslag till de nya statuterna för universitetet beträffande lärostolen i Orientalisk litteratur hösten 1851, citerat i Gyldén 1854, s. 4–5.

[184] Baron Friedrich Heinrich Karl de la Motte Fouqué, *Auserwählte Werke*, Halle 1841.

[185] Benämning på kriget mellan grekerna och osmanska riket som fördes 1821 till 1829 och som resulterade i Greklands självständighet.

Filikí Hetairía var ett sällskap som arbetade för Greklands självständigt och som grundades i Odessa 1814. Sällskapet utförde sin första attack mot det osmanska väldet 1821 och kort därefter inleddes revolter på Peloponnesos. I Europa och Förenta staterna stöddes frihetskampen av s.k. filhellener: frivilliga som kom för att delta i striderna. Först efter att Storbritannien, Ryssland och Frankrike ingrep erkände sultanen slutligen Grekland som självständig stat 1829. Se Pakkanen 2006; Clogg 1990, s. 47, 51–52, 62.

[186] Den islamiska trosbekännelsen består av två påståenden som varje muslim måste bekänna: ”Ingen gud utom Gud och Muḥammad är Guds sändebud.” Detta utrop är den första delen av trosbekännelsen.

[187] Fulgence Fresnel (1795–1855), fransk konsul i Jidda, känd bl.a. för sina översättningar av himjaritiska inskriptioner. Se Pouillon 2008, s. 405–406; Schwab 1984, s. 315, 319–320.

[188] Fr. lit. hotellets ägare, eg. värd el. hovmästare.

[189] Fr. Satir över en betjänt ombord på båten.

[190] Brevet är adresserat till statsrådet Johan Anders Sjögren (1794–1855), finsk språkforskare och rysk akademiker. Sjögrens roll i den ryska Vetenskapsakademin var delikat och svår. Han var den sakkunnige i frågor som gällde imperiets icke-ryska nationaliteter och misstänktes ofta för att gynna dessa, men trots detta kunde han utöva sitt inflytande för att främja inte endast finska nationella intressen utan även i det nu så sorgligt aktuella Kaukasien. Sjögren skrev 1844 den första ossetiska grammatiken och ordboken och man har ansett att denna russifierade finlandssvensk uppväckte norra Kaukasien till det moderna genom att introducera begrepp som etnisk identitet, filologi och historiemedvetande. Finländare som studerade eller reste i Ryssland stod i tacksamhetsskuld

till Sjögren och det var helt naturligt att den första person Wallin besökte i S:t Petersburg efter sin ankomst var Sjögren. Se Branch 2002; Khodarkovsky 2009, s. 157; *Bref och dagboksanteckningar*, s. XXI–XXII.

[191] Wallins far Israel Wallin (1777–1839) avled den 29 april 1839 i Helsingfors. Efter faderns död var familjens tillgångar ytterst begränsade och det var till och med tal om att uppge boet till konkurs. Detta ärende verkar dock ha utfallit till familjens fördel. Se *Bref och dagboksanteckningar*, s. XX.

[192] Friedrich (Fjodor Pavlovitj) von Adelung (1768–1843), rysk historiker av tyskt ursprung. Från 1825 chef för Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet där Wallin studerade. Se Kratjkovskij 1950, s. 93–95; *Vostokovedy* 2000, s. 245.

[193] Maslenitsan el. smörveckan är den vecka som föregår fastan inom ryska ortodoxa kyrkan. Maten består under veckan främst av ägg och smör eftersom kött redan då är förbjudet. Smörveckan firas i hela Ryssland men speciellt S:t Petersburg var känt för sitt firande som antog karaktären av en karneval. Fram till 1830-talet ägde firandet rum på den frusna Nevan, men därefter flyttades firandet till torgen framför det gamla amiralitetet. På festplatsen fanns karuseller och gungor, och det berömda isberget byggdes. Vidare förekom bodar där dockteatrar, lindansare, trollkarlar o.s.v. uppträdde.

Firandet av smörveckan ägde främst rum bland de lägre samhällsklasserna medan personer tillhörande de högre samhällsklasserna åkte omkring i sina ekipage och iakttog firandet på håll. Se Stürickow 1990, s. 279–284.

[194] Från och med S:t Petersburgs grundande 1703 var stadens tillväxt mycket snabb. Storstaden lockade till sig inflyttare från ett stort område, framför allt från Finland. En svensk-finsk luthersk församling uppkom redan under stadens första år. Församlingen delades senare upp enl. språk (finska och svenska) och tillsammans hade de 1840 ca 11 300 medlemmar. Största delen av de inflyttade finländarna hörde till ”den arbetande och tjänande klassen”.

De finskspråkiga var under 1800-talet stadens näststörsta minoritet medan de svenskspråkiga utgjorde stadens fjärde största minoritet. Se Engman 2003, s. 12–14.

[195] Enl. Knut Tallqvist hänvisar detta till gästgiveriet i Henriksdal utanför Helsingfors. En regelbunden ångfartygsrutt Åbo–Helsingfors–Reval–S:t Petersburg startades av Åbo Ångfartygsbolag redan 1837, men Wallin åkte med skjuts landvägen den första resan till S:t Petersburg våren 1840. Åbo Ångfartygsbolag grundades 1834 och hade fram till början av 1840-talet monopol på ångfartygstrafiken längs med Finlands sydkust.

Från gästgiveriet i Henriksdal fick Wallin sällskap av Fredrik Woldstedt (1813–1861), en studiekamrat som var på väg till Pulkovoobservatoriet. Observatoriet grundades 1839 och ligger ca 19 km söder om S:t Petersburg. Woldstedt blev senare professor i astronomi vid Kejserliga Alexanders-Universitetet. Se *Bref och dagboksanteckningar*, s. XXI; Lindberg 1928, s. 12, 22–23, 31.

[196] Wilhelm Vohs från Hamburg var restauratör för Societetshuset i Helsingfors från 1838 till 1843. Societetshuset (senare Stadshuset) är ritat av Carl Ludvig Engel (1778–1840) och stod klart att tas i bruk hösten 1833. Det var Helsingfors främsta värdshus och bl.a. universitetets 200-årsjubileum firades där sommaren 1840. Se Hirn 2007, s. 21–24.

[197] Operan *Fenella* i fyra akter är skriven av

Gaetano Rossi (1774–1855) och tonsatt av Stefano Pavesi (1779–1850). Premiären var den 5 februari 1831 i Venedig. *Fenella* uppfördes i Helsingfors av Reithmeyer-Hornickeska sällskapet säsongen 1840–1841. Se www.operone.de/stw/operf.php; Schauman 1892, s. 218 och ovan not 2.

198 Avser ev. en föregångare till baletten *Korsaren* (första gången uppförd i Paris 1856) efter Lord Byrons (1788–1824) *The Corsair* från 1813.

199 Isakskatedralen på Isaksplatsen byggdes 1818–1858 enl. ritningar av Auguste de Montferrand (1786–1858) och var därmed ännu under konstruktion då Wallin bodde i S:t Petersburg. Firandet av Maslenitsan ägde främst rum på de öppna torgen vid amiralitetet och Isakskatedralen. Se ovan not 193.

200 Institut för adliga flickor som grundades 1764 av Katarina II (1729–1796). Institutet kunde ta emot 200 flickor och var en skild avdelningen i en byggnad inom nunneklostret i Smolna. Utbildningen varade ursprungligen i tolv år, från det att flickorna var sex tills det de fyllde 18, men senare minskades tiden till nio år. Undervisningen bestod av lektioner i bl.a. gudomlig lag, språk, teckning, historia, geografi, aritmetik, dans, musik och hushållsarbete. Flickorna delades in i tre grupper enl. deras ålder och skiljdes från varandra genom färgen på deras dräkter. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804012218

201 Konstkammaren grundades för Peter I:s samlingar av bl.a. anatomiska exemplar som kejsaren hade införskaffat under sina resor i Nederländerna. 1724 omformades samlingen till ett museum och några år senare flyttade museet in i en egen byggnad. Museets samlingar utökades och indelades slutligen 1830 i ett flertal museum, bl.a. det zoologiska, etnografiska och botaniska museet. I dag finns Museet för antropologi och etnografi i den forna Konstkammaren.

Konstakademin på östra ändan av Vasilijön grundades 1757. Från och med 1770-talet arrangerades årliga utställningar och akademin innehade en ledande ställning inom konstlivet i S:t Petersburg fram till mitten av 1800-talet. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804034797; www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804028739

202 Eg. Tsarskoje Selo (Pusjkin), stad ca 20 km söder om S:t Petersburg. Staden växte upp kring det kejserliga sommarpalatset och därtill byggdes ett flertal kejserliga palats- och parkanläggningar. Järnvägen (Tsarskoselskaja) mellan S:t Petersburg och Tsarskoje Selo öppnades i oktober 1837. Till en början drogs vagnarna främst av hästar, men från och med 1838 användes endast ånglok. 1838 förlängdes järnvägen med ca 5 km från Tsarskoje Selo till Pavlovsk. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804002026

203 På huvudlinjen Åbo–Helsingfors–S:t Petersburg gick posten under första hälften av 1800-talet endast två gånger i veckan i samma riktning och turernas avgångs- och ankomsttider var inte bestämda. Postkontoren fanns vanligen i anslutning till postmästarens bostad, men i Helsingfors inrättades vid mitten av 1820-talet ett kontor i det nybyggda Senatshuset. Postkontoret stannade på denna plats fram till 1857 då det byggdes ett särskilt posthus i staden. Se *Helsingfors stads historia* 1950a, s. 352–354.

204 Universitetet i S:t Petersburg grundades 1819 och anser sig ha sin föregångare i det Akademiska universitetet som grundades

redan 1724 av Peter I. Universitetet bestod vid grundandet 1819 fram till mitten av 1800-talet av tre fakulteter – fakulteten för lag och filosofi, historia och filologi samt matematik och fysik. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804012305

[205] Nevan, den stora flod vid vars mynning S:t Petersburg är byggt, rinner från sjön Ladoga. Vid början och slutet av vintern då stadens invånare väntade på att isen endera skulle lägga sig eller gå var kommunikationen mellan stadsdelarna på olika sidor om Nevan under några dagar bruten. Om vintrarna gick det vägar över isen och om somrarna användes tillfälliga broar. Så råkade äv. Wallin befinna sig på fel sida av floden då broarna drogs upp (se brevet till Wallins mor från den 2 december 1840). Enl. samtida berättelser var Nevans islossning en viktig händelse för hela staden. De första permanenta broarna över Nevans bredare grenar togs i bruk på 1850-talet. Se Stürickow 1990, s.192–193; www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804006278

[206] Inom den ryska ortodoxa kyrkan är påsken årets största högtid. Firandet av påsken inleds efter fastan och består bl.a. av ett flertal kyrkliga ceremonier och överflöd av mat och dryck.

[207] Borgå gymnasium grundades 1641 i Viborg och flyttade till Borgå efter freden i Nystad 1721. Domkapitlet i Borgå fungerade länge som skolbyggnad tills den nuvarande gymnasiebyggnaden togs i bruk 1850. Finlands nationalskald Johan Ludvig Runeberg (1804–1877) var från 1837 lektor i romersk litteratur och från 1842 lektor i grekisk litteratur i Borgå gymnasium.

[208] Mores, sedvänjor som anses vara synnerligen väsentliga och därmed tar formen av en lag. Införs även ofta i lagtexter.

[209] Staden Fredrikshamn eldhärjades flera gånger under början av 1800-talet. År 1821 brann stadens centrum ner och följande brand var redan 1840. Året därpå fastställdes en stadsplaneringsplan med glesare bebyggelse som mål.

[210] Friedrich Wilhelm Karl av Württemberg (1754–1816), bror till storfurstinnan Maria Fjodorovna (1759–1828), köpte lustslottet Charlottendahl i Viborg och ändrade 1785 namnet till Monrepos. Året därpå avskedades Friedrich Wilhelm från sitt ämbete och Monrepos såldes till baron Ludwig Heinrich Nicolay (1737–1820). Efter att Nicolay 1803 slagit sig ned på Monrepos blev slottet och dess parkanläggning en sevärdhet för resande som passerade Viborg. Efter Nicolays död övertog hans son Paul von Nicolay (1777–1866) Monrepos. Slottets bibliotek är välkänt i Finland eftersom biblioteket i samband med första världskriget flyttades till Helsingfors universitetsbibliotek. Se Knapas 2003; *Das deutsche Buch* 2002, s. 4, 20, 24.

[211] Åbo Ångfartygsbolag hade monopol på ångfartygstrafiken längs med Finlands sydkust, men mindre bolag kunde trafikera kortare rutter. Ångfartyget *Helsingfors* var byggt i Åbo med maskinen tillverkad i Fiskars verkstad. Fartyget var halvdäckad och körde rutten Helsingfors–Borgå–Lovisa från och med 1838. *Helsingfors* trafikerade denna rutt, som tidvis förlängdes till Fredrikshamn och Viborg, i flera år. Se Schauman 1892, s. 88, 92; Lindberg 1928, s. 31.

[212] Carl Wilhelm Ahrenberg (1807–1880), hos vilken Wallin bodde under vistelsen i Viborg, hade den 18 juni samma sommar gift sig med Mathilda Maria Bäck. Wallin hade tidigare stått i ett nära vänskapsförhållande till Mathilda Bäck och Tallqvist påpekar att det ev. är Wallins svartsjuka som ger upphov till

kommentaren om nygifta par som är tråkigare än förlovade. Se *Bref och dagboksanteckningar*, s. XXIII.

[213] Renad honung blandad med mjöl, äggula och matolja användes som ett uppmjukande medel på bölder och svullnader orsakade av inflammation.

[214] Som kräkmedel (emetica av grek. *emein*, att kräkas) i pulverform användes bl.a. kopparsulfat, kräksalt och kräkrot. Användes tidigare mycket främst i början av sjukdom.

[215] Ry. U Obuchova mosta protiv Pavlovskago Korpusa v dom Generalsji Adadurovoj, ”Vid Obuchova bron mitt emot Pavlovska byggnaden i generalskan Adadurovas hus”.

[216] Ry. Sprosim podporuttjika Sjernvalja, ”Fråga efter underlöjtnant Stjernwall”.

[217] Ry. Na Voznesenskom pereulok naprotiv Voznesenskoj tserkvi v dom Millera, ”Vid Voznesenski gränden mitt emot Voznesenski kyrkan i Müllers hus”.

[218] Nevan och dess kanaler försåg S:t Petersburg med dricksvatten. Staden saknade vattenledningar ända fram till 1860-talet och flodens vatten ansågs vara klart och rent. Dock fanns det för de mera välbärgade invånarna speciella pumphus som hämtade vatten från mitten av strömmen medan de fattigare fick nöja sig med att ta vattnet från flodens stränder där det var avsevärt smutsigare. Se Stürckow 1990, s. 190–191.

[219] Maria Alexandrovna (1824–1880), född Maximiliana Vilhelmina Augusta Sofia Maria von Hessen-Darmstadt, var rysk kejsarinna 1855–1880. Bröllopet mellan Maria Alexandrovna och Alexander II (1818–1881) ägde rum i S:t Petersburg 1841.

[220] Ett flertal teaterpjäser och operor har skrivits om kvinnoförföraren Don Juan. Wallin avser här den av Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) tonsatta operan *Il dissoluto punito ossia il Don Giovanni* i två akter från 1787. Verket översattes senare till ett flertal språk och på svenska gick den under namnet *Don Juan*. Operan uppfördes enl. Tallqvist i S:t Petersburg av en tysk grupp. Se www.operone.de/opern/dongiovanni.html; *Bref och dagboksanteckningar*, s. XXIV.

[221] Jesus Kristus engelska kyrka (English Church of Jesus Christ) i S:t Petersburg grundades som församling 1723. En brittisk kansler köpte 1753 huset där kyrkan är på adressen Anglijskaja nab. 56. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804009879

[222] Fredrik Pacius (1809–1891) gifte sig den 7 oktober 1842 med Nina Lucia Martin (1817–1907).

[223] I december 1834 relegerades Wallin från universitetet i Helsingfors p.g.a. att han fungerat som ordförande vid ett olovligt möte i november 1834. Relegeringen varade fram till slutet av vårterminen 1835 och Wallin tillbringade sin ”landsflykt” först på Svidja gård i Sjundeå och därefter i Åbo och på Åland. Svidja gård ägdes av Clas Robert Favorin (1778–1859) som var gift med Wallins systers svägerska Ulrica Eleonora Andersin (1787–1868). Se *Bref och dagboksanteckningar*, s. XV.

[224] Gustaf Samuel Crusell (1810–1858) var Wallins studiekamrat vid Kejserliga Alexanders-Universitetet. Crusell erhöll ett kejserligt stipendium för studier i galvanism och vistades i S:t Petersburg från februari 1841. Se www.genealogia.fi/genos/25/25_73.htm

[225] Till och med januari 1918 gällde den julianska kalendern i Ryssland. Under 1800-talet låg den julianska kalendern tolv dagar efter den i Västeuropa brukliga gregorianska kalendern. Brev och offentliga urkunder skriv-

na i Finland med adress till Ryssland daterades under 1800-talet vanligen enligt både den gamla (julianska) och den nya (gregorianska) stilen.

[226] Ry. *Sennaja Plosjtjad*, hötorget. Namnet uppkom under slutet av 1700-talet och bottnar i att torget främst var känt för sin höförsäljning. Se www.encspb.ru/en/article.php?kod=2804018919

[227] *Die Freischütz*, romantisk opera i tre akter tonsatt av Carl Maria von Weber (1786–1826) och med libretto av Johann Friedrich Kind (1768–1848). Operan hade premiär i Berlin den 18 juni 1821. *Die Freischütz* hade spelats i Helsingfors åtminstone 1839 av ett tyskt teatersällskap som leddes av Marian von Kesteloot. Se www.operone.de/opern/freischuetz.html; *Helsingfors stads historia* 1950b, s. 515.

[228] Ry. Na Ekateringofskom Prospekt mezjdu Sadovoj i Voznesenskim Prospektom v dom Olchina, ”vid Jekaterinhovska gatan mellan Sadova och Vozjnesenski gatorna i Olchinas hus.”

[229] I en del versioner av operan *Don Juan* (se ovan not 220) förekom s.k. andar i andra aktens femte scen. I ett dansparti rörde sig andarna svävande mellan gravarna på en kyrkogård medan Don Juan står framme på scenen. Även i den sista scenen förekommer dansande andar från avgrunden. Se Lagerroth 2007, s. 49–50.

[230] Operan *Robert le diable* i fem akter tonsatt av Giacomo Meyerbeer (1791–1864) och med libretto av Eugène Scribe och Germain Delavigne (1790–1868). Operan hade premiär i Paris 1831 och översattes senare till tyska under namnet *Robert der Teufel*. I den tredje aktens andra scen, den s.k. nunnescenen, stiger insvepta nunnor upp ur sina gravar och uppför en balettscen. Marie Taglioni (se ovan not 66) fick sitt genombrott på Parisoperan 1831 i rollen som abbedissan i nunnescenen. Se www.operone.de/opern/robertle.html; Lagerroth 2007, s. 93, 156.

[231] Som elev vid Institutet för orientaliska språk i S:t Petersburg hade Wallin rätt att gå gratis på de flesta teatrar och konserter. Se *Bref och dagboksanteckningar*, s. XXIV.

[232] Marie-Félicité (Marij Ivanovitj) Brosset (1802–1880), rysk kaukasolog och akademiker född i Frankrike, specialist i georgiska och armeniska. Se Bartold 1977, s. 69–71.

[233] Från och med juni 1841 trafikerade godstransportfartyget *Murtaja* rutten Åbo–Ekenäs–Lovisa–S:t Petersburg, senare införlivades äv. Helsingfors i rutten. Fartyget ägdes av det nya Transport Ångfartygs Bolaget som grundades 1838 i Åbo. *Murtaja* byggdes i Åbo och tog äv. passagerare. Se Lindberg 1928, s. 52–54.

[234] Lat. *patres*, fäder, syftar här på medlemmarna av konsistorium som skulle besluta om universitetets resestipendium. Stipendiet hade lediganslagits hösten 1841 och Wallin var en av de sökande.

[235] Familjen Andsten och framför allt Gabriel Andsten (1798–1879) ritade och uppförde under 1830-talet flera bostadshus i Helsingfors. Se *Helsingfors stads historia* 1950a, s. 150–151.

[236] Ramaḍān är den nionde månaden av det islamiska månåret. Månaden är islams fastemånad då man fastar från soluppgång till solnedgång utan att vare sig äta eller dricka. Fastan är en av islams fem pelare.

[237] Friedrich von Schillers *Der Neffe als Onkel*, lustspel i tre akter från 1803.

[238] Pjotr Ivanovitj De Maison (1807–1873), baron, specialist på tatariska och chef för biblioteket vid utrikesministeriets orientaliska institut. Se Bartold 1977, s. 439.

[239] Den stora inflyttning från Finland till S:t Petersburg medförde att det 1840 bodde ungefär lika många finländare i S:t Petersburg som i Åbo respektive Helsingfors (ca 12 000–13 000). Efter föreningen mellan Finland och Ryssland 1809 skapades ett separat passystem för finländarna och 1819 grundades den Finska passexpeditionen i S:t Petersburg för att administrera utfärdandet av vistelsepass för de finländska undersåtarna i staden. Se Engman 2003, s. 14, 18.

[240] Den kristna Abū al-Faraj eller Bar Hebraeus (1225–1286) skrev en omfattande världshistoria på syriska av vilken en del också finns på arabiska, tryckt 1663 i Oxford i en edition av Edward Pococke (1604–1691). Se *EI²* s.v. Ibn al-ʿIbrī.

[241] Joseph (Osip Fjodorovitj) Gottwaldt (1813–1897), rysk arabist och slav från Schlesien. Professor i arabiska och persiska i Kazan 1849. Jämte Wallin nära personlig vän med al-Ṭanṭāwī. Se Kratjkovskij 1950, 175–178.

[242] Wallin syftar här på S:t Petersburg.

[243] Wallin gratulerar al-Ṭanṭāwī uttryckligen för S:t Stanislavorden men schejken själv skrev om detta en dikt på arabiska där han säger sig ha fått S:ta Annaorden: اني رأيت عجيبا في بطربورغ وانه/شيخ من المسلمين يضم في الصدر حنه Sannerligen har jag sett ett under i S:t Petersburg, en muslimschejk trycker Anna mot sitt bröst. Se Kratjkovskij s.a., s. 230.

[244] Ramberättelsen för sagosamlingen *Tusen och en natt* är indisk även om sagostoff samlats från ett flertal källor från olika tider och skilda miljöer. Somliga av berättelserna är mycket gamla men miljön den arabiska versionen återspeglar är mamluktidens Kairo (1250–1517). Se Irwin 1994; Kahle 2001, s. 79–92.

[245] En av de mest uppskattade av de förislamiska poeterna. Född i slutet av 400-talet, dog omkring 540.

Qaṣīda, tendensdikt som vanligen har 25–100 verser med genomgående rim. Metern är kvantitativ, d.v.s. byggd på växlingen mellan långa och korta stavelser och skalden kan välja mellan sexton olika versmått. Se Irwin 1999, s. 18–23; Toll 2002, s. 29–30.

[246] Boken i fråga är Silvestre de Sacys *Chrestomathie arabe ou Extraits de divers écrivains arabes tant en prose qu'en vers, avec une traduction française et notes. A l'usage des élèves de l'École royale et spéciale des langues orientales vivantes* utgiven i Paris 1806 (2me éd. 1826). Se Pouillon 2008, s. 896–898; Fück 1955, s. 140–157; Irwin 2006, s. 141–150.

[247] Namnet är oförklarat men sannolikt är att beteckningen avser de dikter som värderats som särskilt uppskattade. Se Kronholm 1995, s. 50.

[248] För *al-Ḥarīrī* se ovan not 178. *Maqāma* är en på rimmad prosa avfattad ofta humoristisk kort berättelse om en mer eller mindre filurartad hjältes äventyr samt prov på hans vältalighet. Se Hämeen-Anttila 2002; Hämeen-Anttila 1997, s. 193–215.

[249] Arabisk grammatik på vers skriven av Ibn Mālik (d. 1274). Namnet kommer av arabiska *alf* tusen, då den omfattar omkring tusen verser. Silvestre de Sacy utgav en edition med förklaringar i Paris och London 1833. Kommentaren i fråga är svår att fastställa eftersom man känner till närmare ett femtiotal olika kommentarer. Senare i Kairo studerade Wallin *al-Alfīya* med sin lärare ʿAlī Nidā al-Barrānī med hjälp av två kommentarer, den ena av al-Ushmūnī och den andra av Ibn ʿAqīl (se brev till Geitlin 3/9 1844). Se Toll 2002, s. 108; *EI²* s.v. Ibn Mālik.

[250] Rāshid al-Khillāwī, diktare aktiv i slutet av 1700-talet på Arabiska halvön. Verket som Wallin nämner är inte identifierbart.

[251] Efter hijra (lat. *Anno Hegirae*); den islamiska tideräkningen som har profeten Muhammads utvandring (ar. *hijra*) från Mekka till Medina 622 som sin utgångspunkt. Se Bæk Simonsen 1994, s. 118.

[252] Översättningen är delvis baserad på en av Knut Tallqvist gjord översättning av en kortare version av brevet som finns som koncept.

[253] Översättningen är delvis baserad på en av Knut Tallqvist gjord översättning av ett av Wallins utkast till det slutliga brevet.

[254] Ty. *Gänsemarkt*, Gässtorget i centrum av dagens Hamburg. Torget har inte fungerat som handelstorg och det är oklart varifrån namnet har sitt ursprung.

[255] Den 5 maj 1842 rapporterades om en mindre brand bredvid hamnen i Hamburg. På grund av en längre tids torka och sydvästlig vind spred sig branden snabbt mot stadens centrum. Under några dagar förstördes största delen av det gamla Hamburg innan man slutligen fick elden under kontroll. Branden var en av de mest förödande som ägt rum i en europeisk storstad. Se Jochmann und Loose 1982, s. 465–472.

[256] På borggården på Christiansø uppsattes 1805 en 29 m hög rundgående spegelfyr. Fyren används fortfarande.

[257] Ön Møns östra del består av lager av kritkalksten med berget *Møns Klint* längs kusten. Berget är en rasbrant och ca 143 m hög.

[258] I folkmun talas om vattnets blomning främst gällande mindre stillastående vattendrag som vid stränderna färgas gröna under vissa tider av sommaren. Blomningen förorsakas av gröna alger.

[259] Eg. hoppsavals el. hoppvals är en runddans i tre fjärdedels takt. Dansas med valssteg men med hopp från det ena benet till det andra istället för steg.

[260] Trol. ett skämt mellan familjemedlemmarna som syftar på att försova sig inför en resa.

[261] Najad är en i grekisk mytologi förekommande nymf som förknippas med vattendrag som sjö eller hav.

[262] Från och med början av 1800-talet anlades gasverk i de flesta europeiska storstäderna och gaslyktor började användas i gatubelysningen. London, där gaslyktorna infördes på 1810-talet, var den första staden som använde sig av det nya systemet.

[263] Elysion var i grekisk och romersk mytologi den eviga lyckans land dit gudarnas ättlingar och gunstlingar fördes efter döden. Elyseiska fälten har bl.a. gett namn till ave-nyn *Champs-Élysées* i Paris.

[264] Staden Versailles ligger ca 15 km sydväst om Paris och är främst känd för det där belägna storslagna slott med tillhörande trädgård som Ludvig XIV lät uppföra. Slottet är uppbyggt kring ett mindre lustslott från Ludvig XIII:s (1601–1643) tid och därefter tillbyggt i flera etapper. Under franska revolutionen förstördes slottet till stora delar och fungerade därefter som museum.

[265] Franska revolutionen anger ett brytningsskede äv. inom kvinnohistorien då revolutionens grundläggande tankar förde med sig ett nytänkande angående kvinnans ställning i samhället. Nya lagar stiftades i Frankrike kort efter revolutionen som gav kvinnan jämställd social status i förhållande till mannen. De franska kvinnorna var snabba att utnyttja sina nya rättigheter och tog aktivt del i offentliga ärenden, med tiden äv. i politiken och universitetsvärlden. Se Sledziewski 1993, s. 33–34, 37.

[266] Wallin hade i sin resestipendieansökan till

universitetet uppgett ett besök hos arabisten Georg Wilhelm Freytag (1788–1861), professor vid universitetet i Bonn, som det första målet på resan. Han hade, orealistiskt, tänkt sig gå till fots genom Tyskland. Väl framme i Tyskland beslöt han sig dock att åka via Paris och genom Frankrike till Medelhavet.

[267] Wahhabism är den form av islam som sedan 1700-talet varit förhärskande på Arabiska halvön och är den officiella ideologin i Saudiarabien. Riktningen har fått sitt namn efter grundaren Muḥammad Ibn ʿAbd al-Wahhāb (1703–1791). Se Bæk Simonsen 1994, s. 247–248.

[268] Det Wallin troligen avser då han talar om himjaritiska är ”Old South Arabian”; det som kallas himjaritiska utgår inte från dessa språk. Se Versteegh 2001, s. 38.

[269] Lat. *Amplissimum Consistorium*, högt ärade konsistorium. Konsistoriet vid Kejserliga Alexanders-Universitetet (se ovan not 234). Wallin hade på eget förslag fått i uppdrag av konsistoriet att under forskningsresan införskaffa österländska manuskript för universitetsbibliotekets räkning. Flera av de manuskript som Wallin skickade hem från Egypten finns på Nationalbiblioteket, tidigare Helsingfors universitetsbibliotek. Se Aro 1958.

[270] I dag Bibliothèque nationale de France, Frankrikes nationalbibliotek och ett av världens äldsta och största bibliotek som har en samling på över 10 miljoner volymer. Bibliothèque nationale har sina rötter i det första kungliga biblioteket som grundades under Karl V:s (1338–1380) regeringsperiod. För allmänheten öppnade biblioteket första gången 1692.

[271] Bibliothèque de l’Arsenal hör under Bibliothèque nationale de France men har sitt ursprung i markisen Marc-René de Voyer de Paulmy d’Argensons (1722–1787) privata samling från 1757. Under franska revolutionen övertogs biblioteket och 1797 öppnades det för allmänheten. Biblioteket förvaltar ca 12 000 handskrifter.

[272] Fr. Den äldre fondens handskrifter.

[273] Johannes Albrecht Bernhard (Boris Andreevitj) Dorn (1805–1881), rysk orientalist och akademiker av tyskt ursprung som studerat i Leipzig. Chef för Asiatiska museet i S:t Petersburg. Se Dugat 1868, s. 72–99; Kratjkovskij 1950, s. 123–125; Lużetskaja 2002, s. 68–69.

[274] Bibliothèque Mazarine grundades 1643 av kardinalen Jules Mazarin (1602–1661) med syftet att tillhandahålla litteratur för den franska allmänheten. Således är Bibliothèque Mazarine Frankrikes första för allmänheten öppna bibliotek.

[275] John Richardson (1741–1811), författare till *A grammar of the Arabic language* från 1776 som Wallin förgäves försökte få tag på så väl i Paris som i London.

[276] Jalāl al-dīn al-Suyūṭī (1445–1505) anses vara den mest produktiva författaren i hela den arabiska litteraturen. Det av Wallin omnämnda verket är *Ḥusn al-muḥāḍara fī akhbār Miṣr wal-Qāhira.* Se *EI*² s.v. al-Suyūṭī.

[277] Hishām Ibn al-Kalbī (d. 821) är författare till *Kitāb al-Aṣnām.* Abū ʿUbaida Maʿmar ibn al-Muthannā (728–824) var en samlare av historiskt material berörande arabernas historia. Se *EI*² s.v.v. al-Kalbī och Abū ʿUbaida.

[278] Lat. häpnadsväckande att säga.

[279] Fr. ministeriets hus granne med polishuset på Bolsjaja Morskaja bredvid Nevskij prospekt.

[280] Magisterpromotioner arrangerades vid Kejserliga Alexanders-Universitetets filosofiska fakultet vart tredje eller vart fjärde år. Själva

promotionen bestod av tal och sång, därefter gudstjänst och slutligen bal på Societetshuset på kvällen. Magisterpromotionen 1844 var den sista som helt och hållet förrättades på latin. Se *Helsingfors universitet* 1989, s. 156–157.

[281] Carl Johan Walleen (1781–1867) utnämndes 1822 till senatens prokurator och kvarstod på denna post i över trettio år. Walleen ledde lagkommissionen som i nästan tjugo års tid arbetade på en lagreform, dock utan betydande resultat. Se Schauman 1892, s. 65–67.

[282] Johan Matthias Sundwall (1793–1843) var professor i teologisk moral. Professuren i teologisk moral indrogs efter Sundwall och ersattes med professuren i praktiskt teologi som Frans Ludvig Schauman (1810–1877) innehade från 1847. Se *Helsingfors universitet* 1989, s. 153; Carpelan och Tudeer 1925, s. 850–851, 943.

[283] Fredrik Hertzberg (1808–1865) utnämndes 1837 till docent i grekisk litteratur vid Alexanderuniversitetet. År 1843 fick han tjänsten som lektor i grekisk litteratur vid Åbo gymnasium. Se Carpelan och Tudeer 1925, s. 344.

[284] Se ovan not 109.

[285] Lat. knappt inom synhåll av Sicilien.

[286] I synnerhet fullmånen kan framkalla liknande regnbågar som solen vid regn. Färgerna i en månregnbåge är svagare, ibland t.o.m. så svaga att bågen bruka beskrivas som utan färger.

[287] Stjärnbilden Stora björnen på norra stjärnhimlen vari bl.a. Karlavagnen ingår. För polstjärnan se ovan not 24.

[288] Lat. vår välbekanta ö.

[289] Det gyllene skinnet är ett element kring vilket ett flertal berättelser inom den grekiska mytologin utspelar sig.

[290] Fr. en nypa snus.

[291] Lat. tillstånd att undervisa.

[292] Lat. Mest framstående och ädle herr dekan och högt ärade filosofiska fakulteten.

[293] Jacobus Golius' (1596–1667), holländsk arabist och professor i Leiden, *Lexicon Arabico-Latinum* (1653) hade i nästan 200 år varit den bästa ordboken. Georg Wilhelm Freytag, tysk arabist, Silvestre de Sacys elev samt professor i Bonn, publicerade 1830–1837 en grundligt omarbetad och utökad version med samma namn i fyra digra volymer. Se Fück 1955, s. 166; Irwin 2006, s. 176.

[294] Anton Osipovitj Muchlinskij (1808–1881), rysk orientalist av polskt ursprung. Tillbringade 1834–1835 i Kairo och hade där som sin lärare al-Ṭanṭāwī. I augusti 1840 besökte Muchlinskij Finland och Wallin. Se Deryagina and Frolova 1997, s. 45–48; *Utdrag* 1921, s. 14; Kratjkovskij 1950, s. 112, 125–126.

[295] Lat. som ovan, till bekräftelse.

[296] Rekommendationsbrevet är återgivet i Geitlins översättning med några mindre korrigeringar. Dessutom är det sannolikt att översättningen är gjord av Wallin själv; se Wallins brev till Alexander Blomqvist 16/10 1841.

[297] Det 970 grundade al-Azhar universitetet i Kairo är den viktigaste religiösa institutionen inom sunni-islam. Se Dodge 1974.

[298] Översättning av Tom Bergman och Tommi Lankila

Georg August Wallin

Register

Ordförklaringar

Förklaringarna berör svenska eller främmande ord skrivna med latinska bokstäver. Sökordet är enl. originaltexternas stavning i singularis med lite begynnelsebokstav. Den normaliserade formen är i kursiv efter sökordet.

A

à la glace fr. glass
à la turque fr. turkisk
academici lat. mask. pl. akademiker
action *aktion* här: skådespeleri
aftackla *avtackla* ta ner tackling, segel o. d.
air fr. min
allez fr. här: iväg!
ambigue fr. tvetydig
anhållande här: stannandet
animera uppmuntra
anpreja meddela sig med ett mötande fartyg
antiquar fr. *antiquaire* antikvarie
applaudissement fr. applåd
assignation sedel
auditorium här: publik
Ausgelassenheit ty. öppenhet, uppsluppenhet

B

B. A. banco
balagan ry. marknadsstånd
bark mindre båt el. fartyg, ofta utländsk
bassin bassäng
beefsteak eng. biff
bieder ty. rättfärdig
Bierhalle ty. ölhall
blini rysk maträtt, jäst plätt av bovete
blår textilrester
bläck *bleck* tunn plåt
bon ami fr. god vän
bonhommie fr. *bonhomie* godmodighet
bon mot fr. vitsighet
la bonne tjänstekvinna
braf bra
bramråstång bramstången är mastens översta förlängning som bramseglets rå fästs vid
bråkade bristfälliga
burleskt skämtsamt, löjligt
bustle eng. vimmel, fläng
byting barn
båk se fyrbåk
bålda *böld*

C

calembour fr. ordlek
cardinalia lat. pl. grundtal
cent. centimes, fransk valuta, 1 franc = 100 centimes
chagrin fr. bedrövelse
chaumière fr. stuga
choral *koral* ledare av körsång i kyrka
choser tillgjordhet
church service eng. gudstjänst.
clarera ut göra klart till avsegling
codices eng. pl. för kodex
coff *koff* holländskt handelsfartyg
confratre lat. *confrater* medbroder
confrère fr. kollega
cons. consistorium el. konsistorium

corsar *korsar* sjörövarfartyg
corvett *korvett* krigsfartyg
courtoisie fr. hövlighet

D

daga karl man som arbetar för dagspenning
damascener *damaskener* vara tillverkad el. komma från Damaskus el. allmänt Orienten
diavoli it. djävul
difficil besvärlig
divorce fr. skiljsmässa
doter dial. dotter
droschka *droska* öppen körvagn
däld dal
dörn dial. dörren

E

effendi hederstitel inom osmanska imperiet
Eh här: uttryck för resignation
ekel dial. äckel
elfva *elva* rymdmått
en tricot fr. av trikå
etherisk *eterisk* luftig
exercera öva vapenbruk
ex officio lat. å tjänstens vägnar
ex professo lat. i egenskap av sakkunig

F

famn längdmått, 1,7814 m.
fax här: tricks
filles publiques fr. allmänna flickor, prostituerade
fotabjäll fotsula
fr se franc
franc fransk valuta, 100 centimes = 1 franc
fratre lat. *frater* broder, pl. *fratres*
frcs pl. frances, se franc
fyr här: eld
fyrbåk fyrtorn
förkomma här: omkomma
förn dial. fören

G

gamla stilen julianska kalendern
garçon fr. pojke, servitör
gardien fr. vakt
gazie ev. fr. *gazelle* gasell
gebiet ty. *Gebiet* område
Gemüth ty. *Gemüt* karaktär
gentilesse fr. *gentillesse* behaglighet
gerad ty. *gerade* genast
gevalt våld
ge öfver kräkas
giga hala upp segel
grisett kvinna av lägre klass som har förhållande med man, ofta student, av högre klass
gå öfver stag *gå över stag* vända mot vinden

H

haden föråldrad form, 2 pers. pl. av hade
Herzschmerz ty. hjärtsmärta
Hfors Helsingfors
hujus lat. dennes, här: denna månad
hytta litet hus
hälla rem under hålfoten som håller ner t.ex. byxor

I

impertinent respektlös
interfolierad bok med blanka blad insatta mellan de tryckta
istwosckik i Fin. *isvoschik* hyrkusk, ry. *izvoztjik*

J

jehodi ar./turk. *yahūdī* jude

K

kaback krog
Kadi ar. *qāḍī* islamisk domare
kaik lätt och smal roddbåt som främst användes på Bosporen
kaikschi turk. roddare av kaik
kaljan vattenpipa
kapodan turk. eg. kapudan amiral el. militär titel för osmanska flottans befälhavare
karavan serai gästgiveri för karavaner längs med handelsrutter
”kejka” här: hålla koll på
khodsha ar. *khawāja* tiltalsform för kristna

och västerlänningar
klyfvarn *klyvare* trekantigt snedsegel
knotig ty. skrovlig, knagglig
komma i fäl här: göra bekantskap
kop. se kopek koppar
kopek koppar rysk valuta, 100 kopek = 1 rubel, kopek präglas sedan 1719 i koppar
Kuchkasten ty. *Kuchenkasten* låda med sötsaker
kyfpojke trol. tjuvpojke
käj *kaj*
kän fr. *quai* kaj

L

la liberté fr. friheten
las föråldr. läste
likbegängelse begravning
ljungeld blixt
locus lat. ort, plats
lofte föråldr. lovade
lopp föråldr. löpte
lorett elegant prostituerad kvinna, främst i Paris
lov fartygets vindsida
låft föråldr. hade lovat
länsa segla med vinden rakt akterifrån
löfte föråldr. lovade

M

mahlerische ty. *malerische* pittoresk
mahomedanism *muhammedanism* islam
manquerad fr. *manquer* försumma
mari fr. make, man
mark tysk myntenhet fram till 1871, därefter tysk valuta 1 Mark = 100 Pfennig
maslinitza i Fin. *maslenitsa* ”smörvecka”, ry. *maslenica*
menförstid *menförestid* tid på året då dåligt väglag förekommer
mersan se märssegel
merssegel se märssegel
mesan trekantigt segel på mesanmasten (aktersta masten på tre- eller flermastat fartyg)
Midshipman eng. kadett
mobilier lösöre
mouchera *mockera* håna
muezzin el. muazzin *muezzin* (ar. *mu’adhdhin*) böneutropare
muschik *musjik* rysk bonde (ry. *muzjik*)
musulman *muselman* bekännare av islam
märssegel råsegel på märsstången (mastens första stång)

N

nargile *narghile* orientalisk vattenpipa
nipperbod mindre affär för prydnadsföremål och smycken
nya stilen gregorianska kalendern

O

odelbar här: odlingsbar
Omnibus ty. buss
ouvertur *ouvertyr*
ouvrier fr. arbetare

P

para okan *para* turkisk mynt, *uqqa* viktmått 1,248 kg
parnass här: vitterhet
pas danssteg
pascha urspr. turkisk militärtitel, senare äv. för höga tjänstemän
pathos *patos* lidelse, sinnesrörelse
patois fr. franska lokala, lantliga dialekter
patres lat. pl. *patris* fäder
pecunier *pekunier* pengar
pejla fastställa riktningen på t.ex. en udde
pêle mêle om varandra
piaster spanskt silvermynt
pirum berusad
pitschaft sigill
Plaçe Major *placemajor* el. *platsmajor* hög officer i fästning el. annan garnisonort
plastisk skulptur
prasdnik ry. *prazdnik* helg
prosaisk vardaglig
präjeri *prejeri* ta för mycket betalt
pränicka *pränika* rysk pepparkaka
puts spratt, skämt
putslustig vitsig, skämtsam
putsmakare skämtare
pynt spetsig udde
påstod här: pågick

R

raissonement fr. *raisonnement* resonemang
rb. se rubel
rb. silfv. rubel präglade av silver
rector klass *rektorsklass* den högsta klassen i lägre läroverk
regera tillrättavisa
reverence fr. *révérence* respekt, högaktning
rideau *ridå*
rinkig odstadig
rubel rysk valuta, 1 rubel = 100 kopek
rym vind gynnsam vind akterifrån
rö dial. *röd*

S

schabrak sadeltäcke
scheikh *shejk* (ar. *shaikh*)
schlafrock morgonrock
scirocco i Medelhavet hård, varm vind från Nordafrika
seigneur fr. herre
sejour vistelse, ofta för rekreation
sekterisk religiös
sheikh se scheikh
Ships Chandler eng. *Ship chandler* skeppshandlare
simplement fr. enkelt
sk. skilling, bl.a. dansk valuta, 96 skilling = 1 daler
skrala röra sig
skref här: skräp
skuttresa finl. dial. kort och snabb resa
sluppe föråld. slippa
sou fransk mynt, 5 centimes = 1 sou
spitting ry. eg. *sbiting* honungsdryck
stam kölens fortsättning för- och akteröver
step här: resa
stockfisk torkad fisk
Stubenmagd ty. huspiga, städerska
subsidie här: fördel
sud sida, reling
sujett skådespelare
sultan här: osmanska rikets härskare
surtout *syrtut* lång rock med slag och skört
sv. mil *svensk mil* 10 688 m
sålan *sulan*

T

table d'hote fr. *table d'hôte* hotellgästernas bord
taffelmusik musik till maten
taille fr. midja
tambour nål *tamburnål* virknål för brodyr av tambursöm
terrain fr. område
theköket här: samovar
tima inträffa, ske
Tit. *titulus* hederstitel
tjocka dimma
tolk här: lexikon
treuherzig ty. godtrogen
en tricot fr. av trikå
trouble eng. besvär, problem
trädkarl kortspel
tsjunbuk vattenpipa
tutti it. alla, inom musiken benämningen för hela orkestern el. stämman

U

underful eg. eng. *wonderful* underbar
Ungestüm ty. våldsamhet

V

velivolum lat. *velivolus* full av segel
verst ryskt längmått, 1066,8 m
vis à vis ansikte mot ansikte
voiture fr. vagn
vulgär språk talspråk

Personregister

Stavningen i sökorden är normaliserad. Wallins original är inom parentes och korshänvisningar är införda i de fall då det är nödvändigt. Personer som inte har kunnat identifieras är kursiverade och enl. Wallins stavning.

A

ʿAbbās-pascha, Egyptens härskare 1848–1854 58
ʿAbd al-Ghaffār, Christian Snouck Hurgronjes arabiska namn 40
ʿAbd al-Maulā, G.A. Wallins arabiska namn 39, 79
ʿAbd al-Qādir (1808–1883), algerisk lärd, politisk och militär ledare 394
ʿAbd al-Wālī, G.A. Wallins arabiska namn 7, 38–40, 55, 67, 79
Abdülmecid I (1823–1861), osmansk sultan 1839–1861 405
Abo Obajda se Abū ʿUbaida Maʿmar ibn al-Muthannā
Abū al-Faraj (1225–1286), äv. känd som Bar Hebraeus, syrisk lärd 232, 412
Abū al-Fidā'(Abulfeda) (1273–1331), syrisk prins, historiker, geograf 94, 389
Abū ʿUbaida Maʿmar ibn al-Muthannā (Abo Obajda) (728–824), arabisk historiker 266, 414
Adadurov, Vasilij Vasilevitj (1765–1845), rysk general 209, 410
Adadurovs hustru 209, 410
von Adelung, Friedrich, äv. Fjodor Pavlovitj (1768–1843), rysk-tysk historiker, chef för Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg (härefter Institutet i S:t Petersburg) 28, 31, 194, 240, 407
Adelung, Johann Christoph (1732–1806), tysk filolog, överbibliotekarie i Dresden, hovråd 311–312, 337, 339
Agesilaus, grekisk antik historiker 189
Ahlberg, kapten på "Sophia Maria" 135
Ahlstubbe, Lars Isak (1804–1870), läkare 208
Ahrenberg, Carl Wilhelm (Calle) (1807–1880), rektor vid Viborgs gymnasium 72–73, 196, 204, 209, 409
Ahrenberg, Johan Jacob (Jac.) (1847–1914), arkitekt, författare, konstnär 72, 78
Ahrenberg, Johanna se Wallin, Johanna Maria
Ahrenberg, Mathilda Maria (1823–1901), f. Bäck, g.m. Carl Wilhelm Ahrenberg 409
Ahrens, Peter, värdshusinnehavare i Lübeck 97
Alexander I (1777–1825), rysk kejsare 1801–1825 60
Alexander II (1818–1881), rysk kejsare 1855–1881 410
Alexandra Fjodorovna (1798–1860), rysk kejsarinna 1825–1855 390
Alftan, Berndt Magnus Valfrid (1832–1873), lektor i språk vid Åbo gymnasium 67
Almqvist, Carl Jonas Love (1793–1866), svensk författare 110, 123, 392, 396

Amanda, trol. Amanda Witting (1817–1903), f. Rosberg, vän till Natalia Wallin 219
Aminoff, Germund Fredrik (1796–1876), professor i teoretisk och praktisk filosofi 270
Andresen, fru i Hamburg 99
Andsten, Gabriel (Anstén) (1798–1879), byggmästare 225, 411
Anhava, Jaakko (f. 1960), översättare 18
Anthemius från Tralles, bysantinsk arkitekt, verksam under 500-t. 403
Armfelt, Alexander (1794–1876), tf. universitetskansler, ministerstatssekreterare 1842–1876, verkligt geheimeråd, greve 33
Arnell, Henrik Edvard (1811–1853), läkare 24
Arnould-Plessy, Jeanne Sylvanie (Plessy) (1819–1897), fransk skådespelerska 120
Aro, Jussi (1928–1983), professor i semitisk filologi 12, 18
Arwidsson, Adolf Iwar (1791–1858), kunglig bibliotekarie i Stockholm 248
Asjothi se al-Suyūṭī, Jalāl al-dīn
al-ʿAṭṭār, Ḥasan (1766–1834), al-Ṭanṭāwīs lärare vid al-Azhar-universitetet i Kairo 77
Atticus se Herodes Atticus

B

B. B., Bäste Broder, mottagare av brev 1831 189
Backman 250
al-Badawī, Aḥmad (ca 1200–1276), populärt islamiskt helgon i Egypten 42
al-Baiḍāwī, ʿAbdallāh ibn ʿUmar (Beidavi) (d. mellan 1286–1316), domare i Shīrāz, korankommentator 175, 405
Barck, Karl Johan (1766–1844), överstelöjtnant, tullmästare i Lovisa 196, 224
al-Barrānī, ʿAlī Nidā, G.A. Wallins lärare i arabiska i Kairo 42, 412
Bassi 228
van Beethoven, Ludwig (1770–1827), tysk tonsättare 389
Beidavi se al-Baiḍāwī, ʿAbdallāh ibn ʿUmar
Bellman, Carl Michael (1740–1795), svensk skald 114, 118, 135
Benedictus XII (d. 1342), påve 1334–1342 398
Berzelius, Jacob (1779–1848), svensk friherre, professor i kemi och farmaci i Stockholm 351
Blanksvärd, kapten på ”Victoria” 173
Blomqvist, Alexander (1796–1848), bibliotekarie, professor i lärdomshistoria 28, 31, 190, 225, 357–358, 366
Blumm, tjänsteman vid Svenska legationen i Paris 36, 125, 397
Bonaparte, Napoleon se Napoleon I
Borgström, Henrik d.y. (1799–1883), affärsman, kommerseråd 248, 261, 267, 269
Bouché, operasångare 115
Brahe, Per (1602–1680), generalguvernör över Finland 1637–1641, 1648–1654, kansler, riksråd 354, 356–357, 365
Bremond, operasångare 115
Brosset, Marie-Félicité, äv. Marij Ivanovitj (1802–1880), fransk-rysk kaukasolog, akademiker 224, 411
Brunant, Libéral (ca 1635–1697), fransk arkitekt 394
af Brunér, Edvard Jonas Wilhelm (1816–1871), professor i romersk litteratur 269, 286, 348
Brunet, Marguerite (1730–1820), äv. Mademoiselle Montansier, fransk skådespelerska, teaterdirektör 395
Buckley, Charles F. (1812–1869), brittisk målare 264
de Buffon, Georges Louis Leclerc (1707–1788), fransk greve, naturforskare, museiintendent 393
Bugenhagen, Johann (1485–1558), kyrkoledare, professor i teologi i Wittenberg 393
Bullier, François (1796–1869), grundare av le Bal Bullier 393–394
Bultos, äv. *Bültos* 204, 216, 222, 230
Burckhardt, Johann Ludwig (1784–1817), schweizisk orientalist, forskningsresande 11, 46, 49, 53, 56, 70, 123, 397
Burton, Sir Richard Francis (1821–1890),

brittisk orientalist, forskningsresande 9, 41, 46, 62–63, 66, 79
Bygdén, Carl Adolf (1810–1854), konsistorieamanuens, rektor vid Kuopio gymnasium 218
Byron, George Gordon (1788–1824), från 1798 Lord Byron, brittisk poet 41, 164, 408

C

Cajander, Anders (1814–1856), läkare 24
Calle se Ahrenberg, Carl
Callenberg, Johann Heinrich (1694–1760), tysk orientalist, professor i teologi och filologi i Halle 313, 339
Carlstedt, Ferdinand Eugen (1815–1872), löjtnant 216
Castrén, Matthias Alexander (1813–1852), professor i finska språket och litteraturen 15, 21, 25, 33–34, 49, 54–56, 78, 355–357, 359–360, 362–363, 365
Caussin de Perceval, Armand-Pierre (1795–1871), fransk orientalist, professor i arabiska vid Collège de France 313, 339, 345
Chalgrin, Jean François Thérèse (1739–1811), fransk arkitekt 396
Champollion, Jean-François (1790–1832), fransk egyptolog, professor i egyptologi vid Collège de France 393
Chlebnikov, Velimir (1885–1922), rysk poet 405
Clasén, Theodor Alexis (1827–1855), docent i nyare litteratur 72, 81
Clemens V (ca 1260–1314), påve 1305–1314 398
Conradi, Frans Edvard (1812–1888), direktör vid Nykarleby seminarium 18, 174, 209–210, 215, 218, 261, 269, 271
Constantin, betjänt hos G.A. Wallin i S:t Petersburg 228
Corneille, Pierre (1606–1684), fransk dramatiker 394
Cornelius Nepos (ca 100–24 fvt), romersk författare 189
Cornet, skådespelerska 98
Crusell, Carl Mauritz (1812–1852), konsistorieamanuens, lektor vid Helsingfors tekniska realskola 24, 225
Crusell, Gustaf Samuel (1810–1858), läkare 24, 216, 410
Curie, Marie (1867–1934), polsk-fransk fysiker och kemist 396
Cygnæus, Fredrik (1807–1881), professor i estetik och nyare litteratur, statsråd 33, 354, 357, 359, 362, 365

D

Dareios I, persisk storkonung 522–485 fvt 410
Dattelbaum 167, 173
Debret, François (1777–1850), fransk arkitekt 394
Delavigne, Germain (1790–1868), fransk dramatiker 411
De Maison, Pjotr Ivanovitj (1807–1873), baron, chef för biblioteket vid Institutet i S:t Petersburg 35, 227, 261, 411
Demange, Jean-François (1789–1839), professor i arabiska vid Institutet i S:t Petersburg 77
Desgranges, bibliotekarie vid la Bibliotheque de l'Arsenal 265
Desguignes se de Guignes, Joseph
Diaz, Bartholomeu (ca 1450–1500), portugisisk upptäcktsresande 45
Dmitrieff, musiker 230
Donizetti, Gaetano (1797–1848), italiensk tonsättare 115, 394
Dorn, Johannes Albrecht Bernhard, äv. Boris Andreevitj (1805–1881), tysk-rysk orientalist, akademiker, chef för Asiatiska museet i S:t Petersburg 31, 265, 414
Dorus-Gras, Julie (1805–1896), belgisk operasångerska 115
Doughty, Charles Montague (1843–1926), brittisk författare, Arabienresenär 11, 66, 70
Du Camp, Maxime (1822–1894), fransk författare, fotograf 41
Dumas, Alexandre (1802–1870), fransk författare 396

Duprez, Gilbert (1806–1896), fransk tenor, kompositör 115, 394
Dupuytren, Guillaume (1777–1835), fransk baron, läkare 396
Dähnert, Johann Carl (1719–1785), tysk bibliotekarie, språkforskare, historiker 390

E

Eales, sjökapten 230, 238, 240
Ebeling, Alexander (d. 1855), rysk konsul i Marseille 133–134
Edelfelt, Albert (1854–1905), målare, illustratör 30
Eickelroth, skräddare i Hamburg 95
Ekbom, fru 222
Ekbom, Torsten (f. 1938), svensk författare, kritiker, översättare 46
Ekelund, Karl Evert (1791–1843), professor i romersk och rysk lagfarenhet 269–270
Elfgren, Erik (1780–1845), rektor vid Katedralskolan i Åbo 283
Elmgren, Sven Gabriel (1817–1897), vicebibliotekarie, professorstitel 1873 7, 9, 16, 18, 36, 64, 72, 79, 81, 397
Engel, Carl Ludvig (1778–1840), tysk-finländsk arkitekt 407
Ersch, Johann Samuel (1766–1828), bibliotekarie, encyklopedist, professor i geografi och statistik i Halle 311, 337

F

Fagerström, hattmakare 229
Fagerströms hustru 229
Fāṭima, allmänt islamiskt kvinnonamn 42
Favorin, Clas Robert (1778–1859), kornett, ägare till Svidja gård 410
Favorin, Ulrica Eleonora (1787–1868), f. Andersin, g.m. Clas Robert Favorin, Augusta Wallins svägerska 410
Federley, Axel (1798–1854), universitetskamrer, direktör för Finlands Bank 284
Ferdowsi (940–1020), persisk nationalskald 405
Fidias, athensk skulptör, verksam ca 460–430 fvt 124, 397
Flaubert, Gustave (1821–1880), fransk författare 41
Fleischer, Heinrich Leberecht (1801–1888), professor i orientaliska språk i Leipzig 54, 56
Forséns, familj i Helsingfors 215
Forsman, Calle, militär 230
Forsmann, Franz Gustav (1795–1879), tysk arkitekt 390
Forsskål, Peter (1732–1763), orientalist, forskningsresande, naturvetare 34–35, 49
Fraconell se Fresnel
Fraehn se Frähn, Christian
Frans I (1494–1547), fransk kung 1515–1547 399
Franzén, Frans Michael (1772–1847), svensk-finländsk skald, biskop 30
Fredrik V (1723–1766), dansk kung 1746–1766 34
Frenckell, mamsell 215
Frese, Jakob (1690 el. 1691–1729), poet 394
Fresnel, Fulgence (Fraconell) (1795–1855), fransk orientalist, konsul i Jidda 77, 184, 346, 353, 406
Freytag, Georg Wilhelm (1788–1861), tysk arabist, professor i orientaliska språk i Bonn 345–346, 353, 414–415
Friedrich Wilhelm Karl av Württemberg (1754–1816), kung av Württemberg som Fredrik I 1806–1816 409
Frähn, Christian Martin Joachim, äv. Danilovitj (Fraehn) (1782–1851), tysk-rysk orientalist, statsråd 28, 31, 78, 118, 196, 395
Frähn, Rudolf (f. 1812), rysk diplomat 77
Frænkel, tandläkare 159, 208, 217–218
Furuhjelm, trol. Johan Otto Valdemar (1819–1905), officer 210

G

Gadolin, Gustaf (1769–1843), professor i grekiska och hebreiska, senare i teologi,

universitetets rektor 1804–1805, 1809–1810, 1812–1813, 1826–1827, domprost i Åbo 269
Galland, Antoine (1646–1715), fransk orientalist, kunglig antikvarie 305, 332
da Gama, Vasco (ca 1469–1524), portugisisk upptäcktsresande 45
Geitlin, Anna Lovisa (1807–1882), f. Lagus, g.m. Gabriel Geitlin 271
Geitlin, Gabriel (1804–1871), professor i orientalisk litteratur, senare i biblisk exegetik, kyrkoherde i Esbo 18–19, 23, 25, 27, 31, 35, 48, 52, 55, 67, 71–72, 81, 134, 190, 225–226, 259, 261, 268, 271, 329, 341–342, 349, 358, 365, 378, 398, 415
Geitlin, Johan Gabriel (Nanne) (1836–1890), Gabriel Geitlins son, rektor vid Helsingfors normallyceum 271
Gesenius, Heinrich Friedrich Wilhelm (1786–1842), tysk orientalist, professor i teologi i Halle 311–313, 337, 339
von Goethe, Johann Wolfgang (1749–1832), tysk författare 44
Gogol, Nikolaj (1809–1852), rysk författare 395
Golius, Jacobus (1596–1667), holländsk arabist, professor i arabiska och matematik i Leiden 415
Gosman 124
Gottlund, Carl Axel (1796–1875), lektor i finska 180
Gottwaldt, Joseph, äv. Osip Fjodorovitj (1813–1897), tysk-rysk arabist, professor i arabiska och persiska i Kazan 235, 412
Grædener, Karl Felix (1812–1883), violincellist, kompositör 99
Granbom, Fredrik (1784–1848), lektor i franska, universitetsvicekanslerns sekreterare 342
Grant, Ben (f. 1973), brittisk historiker 79
Gratioff äv. *Gratschoff*, militär 202, 217
Gregorius XI (1329–1378), påve 1370–1378 398
Grigorev, Vasilij Vasilevitj (1816–1881), rysk historiker 77
Gross, granne till G.A. Wallin i S:t Petersburg 211
Gross' hustru 211
Grot, Jacov Karlovitj (1812–1893), professor i ryska språket och litteraturen 356–357, 363, 366
Gruber, Johann Gottfried (1774–1851), encyklopedist, professor i filosofi i Halle 311, 337
de Guignes, Joseph (Desguignes) (1721–1800), fransk sinolog, professor i syriska 97, 390
Gyldén, Nils Abraham (1805–1888), professor i grekisk litteratur 33–34, 285, 351, 359, 361–362, 364

H

Haahti, Hannu (1865–1935), tid. Hahnsson, prost 81
Haahti, Lovisa Gabriela (1870–1940), f. Geitlin, g.m. Hannu Haahti 81
Habicht, Christian Maximilian (1775–1839), tysk arabist 290, 303, 305, 316, 331–332
Ḥāfiẓ (ca 1325–1390), persisk poet 51
Hainevetter, operasångerska 217
Hall Standish, Frank (1799–1840), brittisk konst- och boksamlare 395
Hardouin-Mansart, Jules (1646–1708), fransk arkitekt 394
al-Ḥarīrī, Abū Muḥammad al-Qāsīm (1054–1122), arabisk författare, filolog 175, 177, 238, 405
von Hartmansdorff, Carl Henrik (1814–1858), tullmästare i Björneborg 18, 25, 203–204, 209
Heikel, Albert (1812–1880), amanuens vid universitetsbiblioteket, kontraktsprost 286
Heine, Betty (1777–1837), g.m. Salomon Heine 390
Heine, Salomon (Salom Heynes) (1767–1844), bankir, affärsman i Hamburg 97, 390
Helmckes 213
Herbin, Auguste François Julien (1783–1806), fransk arabist 303, 313, 331, 339–340

Herodes Atticus (ca 101–177), grekisk-romersk retoriker 189–190
Herodotos (ca 485–420 fvt), grekisk historiker 401
Hérold, Ferdinand (1791–1833), fransk tonsättare 390
Hertzberg, Fredrik (1808–1865), lektor i grekisk litteratur vid Åbo gymnasium 270, 415
Heynes, Salom se Heine, Salomon
Hillström, kapten på ”Hesperus” 173
Himberg, Gustav Valfrid (1805–1833), filosofie magister 283
Hjelt, Fredrik Wilhelm (d. 1858), kapten på ”Murtaja” 224
Hogarth, David George (1862–1927), brittisk orientalist, arkeolog 46, 60
Holma, Harri (1886–1954), docent i assyriologi och semitiska språk, ambassadör 81
Holmberg, handlande 242
Homeros, anses ha skapat Iliaden och Odysséen, verksam på 700-t. fvt 400
Hornicke, Philip, ledare för operasällskap 389, 408
Hugo, Victor (1802–1885), fransk författare 392, 396
Hyrén, Fredrik (f. 1812), anställd vid ryska ambassaden i Konstantinopel 31, 78, 167, 173–175
Hällström, Gustaf Gabriel (1775–1844), professor i fysik 362, 365
Hämeen-Anttila, Jaakko (f. 1963), professor i arabiska och islamstudier 8, 394

I

Ibn ʿAbd al-Wahhāb, Muḥammad (1703–1791), arabisk teolog, grundare av wahhabismen 414
Ibn ʿAqīl (1294–1367), arabisk teolog, filolog 413
Ibn al-Fāriḍ (1181–1235), arabisk poet, mystiker 53
Ibn al-Kalbī, Hishām (Kalabi) (ca 737–821), arabisk historiker 266, 414
Ibn Mālik (ca 1203–1274), arabisk filolog 412
Ibn Rashīd, ʿAbdallāh (d. 1847), beduinshejk 45
Ienisch se von Jenisch
Ilmoni, Immanuel (1797–1856), professor i teoretisk och praktisk medicin 359, 363, 365
Ingman, Erik Alexander (1810–1858), professor i barnförlossningskonst och barnsjukdomar 97, 109, 254
Isidoros från Miletos, bysantinsk arkitekt, verksam under 500-t. 403
Iwanoff, rysk generalkonsul i Smyrna 177, 279

J

Jaba, sekreterare vid ryska konsulatet i Smyrna 177–178
Jaubert, Pierre Amédée Emilien Probe (1779–1847), fransk diplomat, orientalist, professor i turkiska vid Collège de France 119, 395
von Jenisch, Bernhard (Ienisch) (1734–1807), österrikisk arabist 311, 337
Julien, Stanislas (1797–1873), fransk sinolog, professor i kinesiska vid Collège de France och l’École des langues orientales 266
Justinianus I (ca 482–565), bysantinsk kejsare 527–565 169, 403–405

K

Kalabi se Ibn al-Kalbī, Hishām
Kalm, Matthias (1793–1833), professor i teoretisk och praktisk medicin 283
Kapodistrias, Ioannis (1776–1831), grekisk president 1827–1831 399
Karl V (1338–1380), fransk kung 1365–1380 414
Katarina II (1729–1796), rysk kejsarinna 1762–1796 396, 408
Katarina av Medici (1519–1589), fransk drottning 1547–1559 392
Kellgren, Herman (1822–1856), professor i orientalisk litteratur 49, 65, 72, 81

von Kesteloot, Marian, ledare för tyskt teatersällskap 411
al-Khillāwī, Rāshid, arabisk diktare, aktiv i slutet av 1700-t. 238, 413
Kind, Johann Friedrich (1768–1848), tysk dramatiker 411
von Klenze, Leo (1784–1864), tysk arkitekt 396
Klopstock, Friedrich Gottlieb (1724–1803), tysk diktare, psalmförfattare 99, 390
Klopstock, Johanna Elisabeth (1747–1821), f. Dimpfel, g.m. Friedrich Gottlieb Klopstock 99
Konstantin I (272 el. 273–337), romersk kejsare 306–337 402, 404
Konstantin II (ca 317–340), romersk kejsare 337–340 403
Konstantin Nikolajevitj (1827–1892), storfurste av Ryssland 57–58

L

de La Chaise, François d'Aix (1624–1709), jesuitpräst, Ludvig XIV:s biktfader 396
Lagus, Jakob Johan Wilhelm (1821–1909), professor i orientalisk och grekisk litteratur, universitetets rektor 1878–1884, statsråd 27, 35, 65, 72–73, 189–190, 218
Lagus, Robert (1827–1863), docent i romersk och civilrätt 55
Lagus, Wilhelm Gabriel (1786–1859), professor i allmän lagfarenhet, universitetets rektor 1845–1848, kansliråd 55, 189, 270, 360–362, 366
Lane, Edward William (1801–1876), brittisk orientalist 38, 41–42, 77
Larsen, Emanuel (1823–1859), dansk målare 136
Laurell, Axel Adolf (1801–1852), professor i dogmatik 358, 366
Le Chevalier, Jean Baptiste (1752 –1836), fransk arkeolog 401
Lemercier, Jacques (1585–1654), fransk arkitekt 392–393
Lescot, Pierre (ca 1510–1578), fransk arkitekt 393
Lewis, John Frederick (1805–1876), brittisk konstnär 41
von Liebig, Justus (1803–1873), professor i kemi i Giessen 352
Lille, Bengt Olof (1807–1875), professor i kyrkohistoria 357, 363, 365
Lindfors, August (1810–1882), amanuens vid universitetsbiblioteket, lektor i romersk litteratur vid Borgå Gymnasium 286
Lindgren, Henrik Gerhard (1801–1879), svensk orientalist, prost, politiker 312, 339
von Linné, Carl (1707–1778), svensk naturforskare, professor i botanik i Uppsala 34
Linsén, Johan Gabriel (1785–1848), professor i vältalighet och skaldekonst 49, 270, 360, 365
Loev 230
Louis Philippe se Ludvig Filip
Ludvig XIII (1601–1643), fransk kung 1610–1643 413
Ludvig XIV (1638–1715), fransk kung 1643–1715 392, 394, 396, 413
Ludvig XV (1710–1774), fransk kung 1715–1774 396
Ludvig XVI (1754–1793), fransk kung 1774–1792 110, 254, 392
Ludvig Filip I (1773–1850), fransk kung 1830–1848 394–396
Luqmān, förislamisk mytisk vis man 315
Luther, Martin (1483–1546), tysk reformator 25, 95, 393
Lönnrot, Elias (1802–1884), språkforskare, läkare, professor i finska språket och litteraturen 21, 67
Lötman, sjöman på "Murtaja" 225

M

Mahmut II, ar. Maḥmūd II (1785–1839), osmansk sultan 1808–1839 169, 404, 405
Malm, kapten 133–134
Mannerheim, Carl Gustaf Emil (1867–1951),

friherre, militär, marskalk av Finland 1942, Finlands president 1944–1946 60
Mantegna, Andrea (ca 1431–1506), italiensk konstnär 393
Margaretha se Wallinus, Margaretha
Maria Alexandrovna (1824–1880), rysk kejsarinna 1855–1880 211, 410
Maria Amalia (1782–1866), fransk drottning 1830–1848 256
Maria Fjodorovna (1759–1828), rysk kejsarinna 1796–1801 409
Marie, tjänsteflicka hos familjen Wallin 242
Marie-Antoinette (1755–1793), fransk drottning 1774–1792 392
Maron 125
Martin, Nina se Pacius, Nina
Massol, Jean-Étienne-Auguste (1802–1887), fransk operasångare 115
Mazarin, Jules (1602–1661), kardinal 1641–1661 414
Mehmet II (1432–1481), osmansk sultan 1444–1446 och 1451–1481 402, 404
Mélesville, Anne Honoré Joseph (1787–1865), fransk dramatiker 390
Meninski, Fransiscus à Mesgnien (Moninski) (1623–1698), orientalist från Lothringen 311, 337
Menschikoff, Alexander Sergeevitj (1887–1869), generalguvernör över Finland 1831–1855, furste 208
Meyerbeer, Giacomo (1791–1864), tysk-fransk tonsättare 411
Mīrzā Ismā'īl lärare i persiska vid Institutet i S:t Petersburg 31, 226–227
Moberg, Adolf (1813–1895), professor i fysik 33–34, 351–352, 361–362, 364
Molière (1622–1673), fransk dramatiker 396
Moninski se Meniniski
de Montferrand, Auguste (1786–1858), fransk arkitekt 408
de la Motte Fouqué, Friedrich Heinrich Karl (1777–1843), baron, tysk författare 180, 406
Mozart, Wolfgang Amadeus (1756–1791), österrikisk tonsättare 410
Muchlinskij, Anton Osipovitj (1808–1881), polsk-rysk turkolog 31–33, 415
Muḥammad (ca 570–632), profet 294, 308, 311, 320, 337, 400, 406, 413
Muḥammad ʿAlī (1769–1849), vicekung och pascha av Egypten 1805–1848 392
Muhin, Nikolaj (f. 1810), rysk diplomat 77
Munck, Knut Emil Robert (1807–1869), häradshövding 218
Muravjov-Amurskij, Nikolaj Nikolajevitj (1809–1881), rysk general, diplomat, statsman 57, 59–60
Murchison, Sir Roderick (1792–1871), brittisk geolog, ordförande för Royal Geographical Society 62
Müller, familj i S:t Petersburg 209–211, 217, 222, 230
Müller sen., Adolf (1801–1886), tonsättare 390
Mörne, Arvid (1876–1946), poet, politiker, docent i inhemsk litteratur 67

N

al-Nābulusī, ʿAbd al-Ghanī (1641–1731), syrisk mystiker, poet 53
Nanne se Geitlin, Johan
Napoleon I (1769–1821), fransk kejsare 1804–1814 och 1815 60, 101, 104, 114–115, 185, 254, 391–394, 396, 399
de Nerval, Gérard (1808–1855), fransk poet 41
Nervander, Johan Jakob (1805–1848), professor i fysik 49, 73
Nesselrode, Karl Robert (1780–1862), greve, rysk utrikesminister 31
Nestroy, Johann (1801–1862), österrikisk dramatiker 390
Nicolay, Ludwig Heinrich (1737–1820), hovman, författare, president för Kejserliga vetenskapsakademin i S:t Petersburg 409
von Nicolay, Paul (1777–1866), diplomat, verkligt geheimeråd 409
Niebuhr, Carsten (1733–1815), tysk upptäcktsresande, matematiker, kartograf 47, 49, 311, 337

Nikolaj I (1796–1855), rysk kejsare 1825–1855 202, 237
Nygrén, A. H., expeditör vid finska passexpeditionen i S:t Petersburg 230
Nylund, kapten på ”John Bull” 173

O

Octave, operasångare 115
Olin, Karl Johan (1800–1838), kaplan 25
Olin, Selma Lovisa (1814–1902), f. Erling, g.m. Karl Johan Olin 25
Orfila, Mathieu Joseph Bonaventure (1787–1853), spansk-fransk kemist 396
Osman III (1699–1757), osmansk sultan 1754–1757 403
Otto I (1815–1867), grekisk kung 1832–1862 399

P

Pacius, August (1810–1867), läkare, Fredrik Pacius bror 95, 97–99, 215, 242, 247–248, 410
Pacius, Fredrik (1809–1891), tysk-finländsk tonsättare, musiklärare 410
Pacius, Maria Margaretha (d. 1854), f. Schumacher, Fredrik Pacius mor 98, 246
Pacius, Nina Lucia (1817–1907), f. Martin, g.m. Fredrik Pacius 410
Palander, Laura Charlotta Katarina (1818–1853), senare g.m. Alfred Brynolf Roos 222
Palmén, Johan Philip (1811–1896), friherre, senator, vicekansler, professor i juridik 270
Paskevitj, Ivan Fjodorovitj (Paskewitsch) (1782–1856), greve, rysk fältmarskalk, furste av Warszawa 202
Pavesi, Stefano (1779–1850), italiensk tonsättare 407
Perron, Nicolas (1798–1876), fransk läkare, arabist 77
Peter I (1672–1725), rysk kejsare 1682–1725 396, 408
Petersen, Fredrik Julius (1820–1883), professor i romersk litteratur 55
Phidias se Fidias
Plessy se Arnould-Plessy
Pococke, Edward (1604–1691), brittisk orientalist 412
Poisson, Pierre, fransk arkitekt verksam på 1300-t. 398
Pruner, Franz (1808–1882), tysk läkare, antropolog 77

Q

Quatremère, Étienne Marc (1782–1857), fransk orientalist, professor i hebreiska, syriska och persiska vid Collège de France 118, 263, 265, 395

R

Rabbe, trol. Frans Johan (1801–1879), läkare, kammarråd 225
Ramses II, fornegyptisk härskare 1279–1213 fvt 392
Rawlinson, Sir Henry (1810–1895), brittisk orientalist, diplomat 53–54
Rehbinder, Robert Henrik (1777–1841), greve, ministerstatssekreterare i S:t Petersburg, verkligt geheimeråd 31, 194
Rein, Gabriel (1800–1867), professor i historia, universitetets rektor 1848–1858, kanslirråd 359, 362–363
Rein, Karl Gabriel Thiodolf (1838–1919), professor i filosofi, universitetets rektor 1887–1896, verkligt statsråd 39
Reiske, Johann Jakob (1716–1774), tysk arabist, grecist 94, 389
Reithmeyer, Amalie, Julia Schäffers syster 215, 389, 408
Reithmeyer, Johanna se Wallgren, Johanna
Reithmeyer, Julia se Schäffer, Julia
Reithmeyer, Louise, Julia Schäffers syster 215, 389, 408
de Ribera, Jusepe (1591–1652), spansk konstnär 395
Richardson, John (1741–1811), brittisk orienta-

list 265, 311, 337, 345, 414
Richelieu, Armand-Jean du Plessis (1585–1642), fransk kardinal, statsman 117, 393
Rinaldi, Antonio (1709–1794), italiensk arkitekt 390
Roberts, David (1796–1864), brittisk målare [2]
Roediger se Rödiger
Rosa 209
Rose, Heinrich (1795–1864), professor i kemi och farmaci i Berlin 352
Ross, Wilhelm (ca 1718–1766), finländsk orientalist 34
Rossi, Gaetano (1774–1855), italiensk dramatiker 407
Rousseau, Jean-Jacques (1712–1778), schweizisk-fransk filosof, författare 44, 396
Runeberg, Fredrika (1807–1879), f. Tengström, g.m. Johan Ludvig Runeberg, författare 205
Runeberg, Johan Ludvig (1804–1877), skald, lektor vid Borgå Gymnasium 30, 195, 205, 224, 409
Rödiger, Emil (Roediger) (1801–1874), professor i orientaliska språk i Halle 56, 303, 331

S

Sa′dī (ca 1215–1292), persisk poet 51, 394
Said, Edward (1935–2003), palestinsk-amerikansk författare, kulturkritiker, professor vid Columbia University 41
de Saint-Pierre, Henri Bernardin (1737–1814), fransk författare, botanist 393
Sallustius (86–34 fvt), romersk historiker 189
Salminen, Johannes (f. 1925), författare, essäist, professorstitel 1993 10, 39
Salonen, Armas (1915–1981), professor i assyriologi 18
Sandman, Wilhelm (1871–1853), överstelöjtnant 60
Sattler, Hubert (1817–1904), österrikisk konstnär 42
Savelev, P.S. (1814–1859), rysk arkeolog, numismatiker 77
Schauman, Berndt Otto (1821–1895), författare, intendent för Finska konstföreningen 66, 68, 72, 81
Schauman, Frans Ludvig (1810–1877), professor i praktisk teologi 270, 286, 415
Schauman, Josef August (1826–1896), tidningsman, författare 68, 70, 78
Schildt, Göran (1917–2009), författare, konsthistoriker 9–10, 16, 27, 36, 39, 46, 64
von Schiller, Friedrich (1759–1805), tysk författare, dramatiker 44, 146, 227, 274, 400, 411
Schinkel, Karl Friedrich (1781–1841), tysk arkitekt 390
Schlederhaus, tysk läkare vid sjukhuset i Alexandria 42
Schliemann, Heinrich (1822–1890), tysk köpman, amatörarkeolog 401
Schmalz, tysk predikant 95
Schuberth, Carl (1811–1863), kompositör, cellist, musikdirektör vid universitetet i S:t Petersburg 222
af Schultén, Nathanael Gerhard (1794–1860), professor i matematik 284–285, 360, 366
Schybergson 189
Schäffer, Julia, f. Reithmeyer, g.m. orkesterledaren Leopold Schäffer, operasångerska 93, 245, 389, 408
Scott, Walter (1771–1832), skotsk författare 44
Scribe, Eugène (1791–1861), fransk författare, dramatiker 115, 394, 411
Seelig, skulptör 123, 125
Senkovskij, Osip-Julian Ivanovitj (1800–1858), polsk-rysk arabist, professor i arabiska vid universitetet i S:t Petersburg 31
al-Shanfarā (slutet av 400-t.–ca 540), förislamisk poet 238
Shaw, Henry Norton, sekreterare för Royal Geographical Society 1849–1863 11, 56, 58, 61, 63, 65, 72
Silvestre de Sacy, Antoine Isaac (1758–1838), fransk orientalist, professor i persiska vid Collège de France 134, 238, 304, 312–313, 332, 339–340, 395, 398, 412, 415
Sirén, Carl Wilhelm (1795–1866), pastor i

S:t Petersburg 222
Sjögren, Anders Johan (1794–1855), finsk språkforskare, rysk akademiker i S:t Petersburg, statsråd 21, 28, 31, 54, 73, 190–191, 193, 196, 216, 219, 224–225, 235, 406
Sjögren, Gustava Sofia (1805–1880), f. Laurell, g.m. Anders Johan Sjögren 196
Sjöman, Sten Edvard (1805–1843), adjunkt i medicin 269
Sjöström, Axel Gabriel (1794–1846), professor i grekisk litteratur 73, 270, 360, 366
Snellman, Johan Vilhelm (1806–1881), filosof, författare, tidningsman 21, 33, 54, 67
Snouck Hurgronje, Christian (1857–1936), holländsk orientalist 40
Sofokles (497–406 fvt), grekisk dramatiker 124
Soufflot, Jacques-Germain (1713–1780), fransk arkitekt 396
Sprengporten, Göran Magnus (1740–1819), friherre, generalmajor, generalguvernör över Finland 1808–1809 60
Staudinger, skräddare 93, 95, 97–98, 101, 241, 242, 244–245, 247–248
Stenvik 209, 215
Sterne, Laurence (1713–1768), engelsk författare 118
Steven, Christian (1781–1863), botanist, inspektör för Rysslands silkesodlingar 210, 213
Stjernvall, underlöjtnant 202, 216, 217, 410
Stritt, skådespelare 98
Stärke, i S:t Petersburg 269
Sucksdorff, Wilhelm (1813–1869), handlande i Lovisa 224
Sundström, Gustaf (f. 1810), lantmätare, i rysk tjänst 1841 204
Sundwall, Johan Matthias (1793–1843), professor i teologisk moral 269, 359, 365, 415
al-Suyūṭī, Jalāl al-dīn (Asjothi) (1445–1505), arabisk författare 266, 414

T

Taglioni, Marie (1804–1884), svensk-italiensk ballerina 115, 195, 197–199, 211, 214, 395, 411
Tallqvist, Knut (1865–1949), professor i orientalisk litteratur 7, 16, 18, 46, 72, 389, 407, 409–410, 413
al-Ṭanṭāwī, Muḥammad ʿAyyād (1810–1861), professor i arabiska vid Institutet och universitetet i S:t Petersburg 12, 18, 31–33, 35, 42, 71–72, 77, 192, 223, 231, 233, 235, 239, 261, 348, 374, 412, 415
Tawast, Maria Amalia (1803–1866), f. Lignell, g.m. överstelöjtnant Gustaf Germund Tawast 201, 211
Tengström, Johan Jacob (1787–1858), professor i filosofi, historiker 49–50, 360, 365
Theodosius I (346–395), romersk kejsare 379–395 404
Thesiger, Sir Wilfred (1910–2003), brittisk upptäcktsresande, författare 11, 70
Thesleff, Alexander Amatus (1778–1847), tf. vicekansler 60, 342
Thomas, Bertram (1892–1950), brittisk tjänsteman, forskningsresande 51
von Tischendorf, Constantin (1815–1874), tysk professor i teologi 50
Titian se Vecellio
Topelius, Zacharias (1818–1898), professor i historia, författare, tidningsman 15–16
Trajanus (ca 53–117), romersk kejsare 98–117 392
Trautz, M., brittisk historiker 66
de Traversé, Aleksander Ivanovitj, kapten 221
Tuthmose III, fornegyptisk härskare 1479–1425 fvt 404
Törnroth, Lars Henrik (1796–1864), professor i barnförlossningskonst och kirurgi, arkiater, statsråd 237, 358–359, 366

U

Uhlenius, Gustaf Adolf (1802–1873), konsistorieamanuens, hovråd 363, 366
af Ursin, Nils Abraham (1785–1851), professor i anatomi och fysiologi, universitetets rektor 1839–1845 362, 365
al-Ushmūnī, Abū al-Ḥasan (d. 1467), arabisk filolog 412

V

Vater, Johann Severin (1771–1826), tysk orientalist, språkforskare 312, 339
Vecellio, Tiziano, äv. Titian (ca 1490–1576), italiensk konstnär 393
Vergilius (Virgilius) (70–19 fvt), romersk poet 134, 146, 189, 274–275, 399
Vignon, Pierre (1763–1828), fransk arkitekt 392
da Vinci, Leonardo (1452–1519), italiensk konstnär, arkitekt, uppfinnare, naturforskare 393
Virgilius se Vergilius
Visconti, Louis (1791–1853), fransk-italiensk arkitekt 394
Vohs, Wilhelm, restauratör i Helsingfors hemma från Hamburg 196, 407
Voltaire, François (1694–1778), fransk filosof, författare 396
Voss, Johann Heinrich (1751–1826), tysk klassisk filolog, översättare 305, 332
de Voyer de Paulmy d'Argensons, Marc-René (1722–1787), markis 414

W

Wahl, Samuel Friedrich Günther (1760–1834), tysk orientalist 311, 337, 345
Walleen, Carl Johan (1781–1867), friherre, senatens prokurator 269, 415
Wallenius, Ivar Ulrik (1793–1874), adjunkt i orientalisk litteratur 23, 55
Wallenius, Maria se Wallin, Maria
Wallgren, Johanna (1822–1852), f. Reithmeyer, g.m. läkaren Georg Wallgren 215, 389, 408
Wallin, August Israel (1813–1814), G.A. Wallins bror 75
Wallin, Augusta (1804–1864), g.m. Carl Ulrik Andersin, G.A. Wallins syster 75, 215, 218, 222, 261
Wallin, Bror August (1820–1868), militär, godsägare, G.A. Wallins bror 21, 75, 215, 219, 223, 242, 261
Wallin, Carl August (1807–1828), sjöman, G.A. Wallins bror 21, 75
Wallin, Christina Elisabeth (1741–1786), f. Fortelius, g.m. Israel Wallin, G.A. Wallins farmor 75
Wallin, Emile (1810–1819), G.A. Wallins syster 75
Wallin, Israel (1687–1750), kyrkoherde, f. d. Wallinus, G.A. Wallins farfars far 75
Wallin, Israel (1722–1793), kyrkoherde, G.A. Wallins farfar 75
Wallin, Israel (1777–1839), överkommissarie i revisionsrätten, kammarråd, G.A. Wallins far 21, 23, 283, 407
Wallin, Johanna Maria (1779–1854), f. Ahrenberg, G.A. Wallins mor 18, 21, 75, 195, 203– 206, 210, 213, 216, 224, 228, 241–242, 248
Wallin, Maria (1697–1748), f. Wallinus, g.m. Israel Wallin, G.A. Wallins farfars mor 75
Wallin, Natalia Sofia (1818–1881), G.A. Wallins syster 18, 72, 75, 197, 210, 219, 248, 367
Wallinus, Margaretha (d. 1695), g.m. Simon Wallinus, G.A. Wallins farfars farmor 75
Wallinus, Simon (d. 1713), kyrkoherde, f. d. Pehrsson, G.A. Wallins farfars farfar 75
Wasilieff 98
von Weber, Carl Maria (1786–1826), tysk tonsättare 411
Wecksell, Josef Julius (1838–1907), dramatiker, poet 67–68
Wegelius, Adolf Wilhelm (1799–1880), universi-tetskamrer 286
Weil, Gustav (1808–1889), tysk orientalist 77

Welin, A.W., 29
Wiik, Hilda Charlotta (f. 1849), fröken 72, 367
Wiklund, Anders, kapten på ”Active” 132, 134, 175, 181, 259, 272, 278
Wikström, kapellmästare 137
Wilde, skådespelare 98
von Willebrand, Knut Felix (1814–1893), friherre, generaldirektör för medicinalverket 49, 52, 79
Wimmel, Carl Ludwig (1786–1845), tysk arkitekt 390
Wirzén, Johan Ernst Adhemar (1812–1857), adjunkt i medicin 33, 351, 358–359, 362, 364
Woldstedt, Fredrik (1813–1861), professor i astronomi 195, 407

X

Xerxes I (d. 465 fvt), persisk storkonung 485–465 fvt 151, 275, 401

Z

Zandt, Gustaf Fredrik (1801–1881), pastor i S:t Petersburg 222

Ö

Öhman, Johan Edvard (1809–1856), amanuens vid universitetsbiblioteket, lektor i historia vid Borgå Gymnasium, prost 286

Sakregister

Stavningen i sökorden är normaliserad. Wallins original är inom parentes och korshänvisningar är införda i de fall då det är nödvändigt. Platser som inte har kunnat identifieras är kursiverade och enl. Wallins stavning. Fartygsnamn är inom citationstecken. Ortbestämningarna är enligt historiska landskap och områden.

A

Abydos, Dardanellerna 151, 155, 275
Ackas, socken i Tavastland 75
”Active”, fartyg 132–133, 181, 272, 278
Aden, södra Arabiska halvön 51, 57
al-ʿAduwah (Al Eduh), Arabiska halvön 347, 354
Agrigento (Girgenti), Sicilien 139, 399
Aix-en-Provence, Frankrike 132
Al Ared se al-ʿĀriḍ
Al Aud se al-ʿĀriḍ
Al Dereiia se al-Dirʿīya
Al Eduh se al-ʿAduwah
Al Katif se al-Qaṭīf
Alexandria [2–3], 8, 13, 19, 35, 38, 42, 51, 60, 74, 87, 177, 183, 185, 247, 259, 267, 271, 278–280, 346, 353, 391
Alexandria Troas, Mindre Asien 147, 275, 400
Alhegāz se al-Ḥijāz
Alicata se Licata
Almahra se al-Mahra
Alnegd se Najd
Alster, biflod till Elbe, Schleswig-Holstein 94
Altona, Hamburg 97
Amiens, Frankrike 399
Andros (Andre), Kykladerna, Grekland 145
Antimilos, Kykladerna, Grekland 143, 274
Arabiska halvön 7, 9, 11, 15–16, 18, 32–33, 35, 38–39, 44–45, 51–53, 57–60, 62–63, 66, 87, 232, 321, 331, 337, 404, 413–414
Archangelsk (Archangel), guvernement i Ryssland 355
al-ʿĀriḍ (Al Ared, Al Aud), Arabiska halvön 346, 353
Arles, Frankrike 130
Asia Minor se Mindre Asien
Assuan (Syene), Egypten 346, 353
Athen 73, 143
  Akropolis 397
Athos, berg på halvön Chalkidike, Grekland 146, 275, 400
Atlanten 41, 394
Aura å (Åbo å), Åbo 253, 255
Austerlitz, Mähren 392
Avignon, Frankrike 128–130, 132, 134, 259, 261, 398
  Caffe de Mille Colonnes 131
  Cathédrale Notre-Dame-des-Doms 398
  Hotel du Bras d’Or 131
  Palais des Papes 130, 398
  Rocher des Doms, berg 398
  Vauclusekanalen 131

B

Bagdad 19, 51, 53, 57, 71, 301, 328
Bajkal, sjö i Ryssland 60
Balik, höjd i Mindre Asien 401
Balkan, halvö i Sydeuropa 402
Balkh, Centralasien 59
Basikia bay, Egeiska havet 147–148, 275
Basra, Irak 18, 51, 346, 354, 405
Beaune, Frankrike 126
Beirut 19, 50–51
Belo poulo se Velopoula
Berg, egendom i Sund, Åland 20
Bergedorf (Bergenhof), Hamburg 95, 246, 389
Berlin 97, 111, 248, 351–352, 364, 411
  Humboldt-Universität zu Berlin 352
Björkö sund, Björkö socken, Karelen 225
Björneborg, Satakunda 23
Blankenese, Hamburg 101
Bonn, Nordrhein-Westfalen 346, 353, 414–415
Bordeaux, Frankrike 35, 121
Borgå, Nyland 130, 195, 205–206, 208, 224, 232, 286, 398, 409
  Borgå Gymnasium 224, 286, 409
Bornholm, Östersjön 242–243
Bosporen 162–163, 167, 402–403
Boulogne-sur-Mer, Frankrike 102, 391
Bourges, Frankrike 129
Buchara, Centralasien 38–39, 59
Būshīr, Persien 51

C

Cabrera, Peloponnesos, Grekland 142
Calais, Frankrike 102, 104, 391
Çanakkale, Dardanellerna 401
Candia se Heraklion
Cape Baba se Kap Baba
Cape Colonna se Kap Sunion
Cape Grosso se Kap Grosso
Cape Janitsjari se Sigeion
Cape Matapan se Matapan
Cape Troja se Sigeion
Ceos se Kea
Cerigo se Kythera
Cevennerna (Sevennerna), bergskedja i Frankrike 128, 130
Chalkidike, halvö i Grekland 400
Chalon-sur-Saône, Frankrike 123, 126, 132, 259
Charlottendahl se Monrepos
Chios (Scio), Egeiska havet 180
Christiansø, Östersjön 243, 413
la Cité se Île de la Cité
Constantinopel se Konstantinopel
Cykladerna se Kykladerna
Cythera se Kythera
Cythnos se Kythnos

D

Damaskus 19, 34, 38, 50–51, 71
Dardanellerna 146–147, 151, 155, 159, 176, 275, 279, 400–401
  Kilid Bahr, fästning 151
  Kumkale, fästning 400
  Seddülbahir, fästning 400
al-Dir'īya (Al Dereiia), Arabiska halvön 346, 353
Dover, Storbritannien 102, 104, 391
  Dover Castle 104, 391
  North Foreland, fyr 102, 391
  South Foreland, fyr 102, 391

E

Eckerö, socken på Åland 75
Eginabukten (Eginska viken), äv. Saroniska bukten, Grekland 143
Ekenäs, Nyland 411
Elbe, flod i Centraleuropa 94, 99, 101, 104, 249
Eldorado, mytisk plats i Sydamerika 44
Esnio, grekisk by vid trojanska kusten 147–148
Etna, vulkan på Sicilien 139, 271
Euboia (Euboea), Egeiska havet 145, 274

F

Falkonera, Egeiska havet 143, 274
Falster, Östersjön 244
Fiskars, bruk i Pojo, Nyland 409
Fourvièreskullen, höjd vid Saône, Frankrike 398
  Notre-Dame de Fourvières 398
Fredrikshamn, Kymmenedalen 208, 213, 232, 409

G

Galata, Konstantinopel 163, 167, 169, 174, 403
Gallipoli, halvö vid Dardanellerna 156, 176, 400
Gamla Carleby se Karleby
Geneve 351, 364
Gibraltar 21, 75, 78
Giessen, Hessen 352
Girgenti se Agrigento
Godahoppsudden 45
Gottland, Östersjön 243
Gozo, Malta 139
Gubbe se Jubba
Gyllene Hornet, vik i Bosporen 161, 264, 402–403, 405

H

Haarlem (Harlem), Nord-Holland 351
Ḥā'il, Arabiska halvön 45
Hamburg 94–95, 98–99, 101, 103, 105–106, 108, 111, 114, 132, 158, 241–242, 244–245, 247–250, 254, 256, 262–263, 269, 389–391, 407, 413
  Alsterpavillon 97
  Bellevue 95
  Eisenbahn Pavillon 95
  Gänsemarkt 241, 413
  Jungfernstieg 94, 389
  Peter Ahrens, värdshus 97
  Staatsoper Hamburg (Stadt Theater) 98, 390
  Steinweg 99
  S:t Jakobikyrkan 95, 389
  S:t Mikaelskyrka 99, 391
  Tivoliteatern 93, 98, 244–245
Hamburger Berg se S:t Pauli
Harlem se Haarlem
Hattula, socken i Tavastland 75
Havre se Le Havre
”le Havre”, ångfartyg 99, 101–102, 247–248, 262
Hebron, Syro-Palestina 38
Helena se Saint Helena
Helgoland, Nordsjön 101
Hellesponten, Dardanellerna 401
Helsingfors (Hfors) 7–9, 15, 18, 23, 25–26, 28–29, 31, 34–35, 48, 50, 54, 56–58, 60, 63–64, 66, 72–75, 80–81, 87, 132, 138, 169, 189–190, 193, 195–197, 202–206, 208–210, 215–216, 222, 224–226, 229, 231, 233, 235, 239, 240, 242–243, 248, 267–269, 271, 283–286, 314, 329, 342, 347, 350, 354, 364–365, 374, 389, 394, 404, 407–412, 420
  Helsingfors Trivialskola 354, 364
  Helsingfors universitet 9, 28, 40, 71
  Helsingfors universitetsbibliotek, äv. Nationalbiblioteket 7–9, 17–18, 71, 314, 367, 409, 414
  Institutet för Asiens och Afrikas språk och kulturer vid Helsingfors universitet 71
  Kajsaniemi restaurang 26
  Kejserliga Alexanders-Universitetet 12, 18, 22–23, 30–32, 52, 57–59, 87, 285–286, 319, 329, 342–343, 347, 350, 356, 358, 364, 366, 407, 410, 414–415
  Nikolajkyrkan 30
  Salutorget 169, 404
  Sandudds begravningsplats 66
  Senatshuset 408
  Senatstorget 404
  Societetshuset (Vohs) 196, 407
”Helsingfors”, fartyg 208, 409
Henriksdal, Helsinge 407
Herat, Centralasien 59
Hermon, bergskedjan Antilibanon 50
Hermopolis, Syra 181, 278

”Hesperus”, fartyg 173
Hfors se Helsingfors
Hières öarne se Hyèresöarna
al-Ḥijāz (Alhegāz) Arabiska halvön 49, 57
Hisarlik, Mindre Asien 401
Hogland, utö i Finska viken, Nyland 208
Holstein 93, 244
Hull se Kingston upon Hull
Hydra, Egeiska havet 143, 158, 274, 400
Hyèresöarna (Hières öarne), Frankrike 138

I

Iamama se al-Yamāma
Ida, berg i Mindre Asien 146–147, 275, 400
Île de la Cité, Paris 391–392
Imatra, södra Karelen 203, 205, 208
Imbros, Egeiska havet 146–147, 275
Inglesiko, Egeiska havet 145
Ipsara se Psara
Iṣfahān, Persien 19, 51
Istanbul se Konstantinopel

J

Jaffa, Palestina 39
Jakobstad, Österbotten 133
Jamama se al-Yamāma
al-Jauf, Arabiska halvön 45
Jeni Kiaj, grekisk by i Mindre Asien 149, 275
Jerusalem 19, 34, 50, 347, 354
Jidda, Arabiska halvön 40, 45, 406
”John Bull”, fartyg 173
Jubba (Gubbe), Arabiska halvön 45, 48

K

Kabul, Centralasien 59
Kahira se Kairo
Kaimene se Velopoula
Kairo (Kahira) 7, 10, 19, 21, 32, 35, 38–39, 41–43, 45, 48, 50–51, 59, 64, 71, 77, 177–178, 180, 267, 278–279, 346, 353, 412, 415
al-Azhar 32, 77, 349, 356, 415
Muḥammad ʿAlīs moské 43
Kalamata, Peloponnesos, Grekland 142
Kap Baba (Cape Baba), Mindre Asien 146
Kap Grosso (Cape Grosso), Peloponnesos, Grekland 142
Kapsali, by på Kythera 142
Kap Sunion (Cape Colonna, Sunium), på halvön Attika, Grekland 143–144, 274
Karleby (Gamla Carleby), Österbotten 132, 173, 259, 272
Karthea, Kea 400
Karystos, Euboia, Grekland 145, 274
Kasan se Kazan
Kaskö, Österbotten 139
Kaukasien 38, 406
Kazan (Kasan), Ryssland 355, 395, 412
Kea (Zea, Ceos), Kykladerna, Egeiska havet 143, 145, 274, 400
Khasim, berg på Arabiska halvön 346, 353
Khiva, Centralasien 59
Kingston upon Hull (Hull), Storbritannien 104
Kirmanshāh, Persien 51
Konstantinopel (Constantinopel) 19, 21, 74, 78, 87, 132, 134, 160, 166–167, 173, 178–179, 181, 222, 259, 264, 267, 276, 278, 280, 347, 354, 391, 402, 404
Ahirkapi, fyr 166, 403
Augusteion 404
Blå moskén (Sultan Ahmeds Moské) 168–169, 171, 404
Dolmabahçe Saray (Dulma Baghtje) 173, 402
Hagia Sofia (S:t Sophia) 169, 179, 403–404
Hippodromen 404
Pascha Harbour 159
Sultan Mahmut II:s grav (Mahmuds graf) 160, 404
Topkapi Saray 402
Korposström, Korpo, Egentliga Finland 78
Koutalai, Marmarasjön 157, 277
Krim 63
Kryddöarna se Moluckerna
Kumlinge, socken på Åland 75

Kumo älv, Satakunda 128
Kykladerna (Cykladerna), Egeiska havet 180
Kythera (Cerigo, Cythera), Egeiska havet 142, 273–274, 399
Kythnos (Cythnos, Thermia), Kykladerna, Egeiska havet 143, 274, 400
Köpenhamn 108, 351–352, 364

L

Ladoga, sjö i Ryssland 203, 213, 409
Lakoniska bukten, Grekland 399
Lampsakos (Lamsacos), äv. Lapseki, Dardanellerna 155
”La Seine” se la Seine
Le Havre, Frankrike 96, 101, 103–105, 107, 127, 132, 247, 249–252, 263, 268
Hotel de la Neustrie 104
Leipzig, Sachsen 56, 414
Lemnos, Egeiska havet 146, 275, 400
Leningrad, namn för S:t Petersburg 1924–1991 71
Lesbos, Egeiska havet 146, 400
Levanten, benämning på Främre Orienten 177
Licata (Alicata), Sicilien 139, 272
Linköping, Sverige 355
Linköping Gymnasium 355
Liverpool, Storbritannien 102
London 52–54, 56–59, 61–63, 72, 81, 104, 135, 137, 247, 262, 351–352, 364, 391, 395, 412–414
London Hospital 351
Loutra, Kythnos 400
Lovisa, Nyland 195, 205–206, 217, 224, 232, 409, 411
Lovisa skola 205
Lübeck (Lybeck), Schleswig-Holstein 93–94, 98, 108, 132, 241, 243–245, 262, 389,
Lutetia, det antika namnet på Paris 391
Luxor, Egypten 392
Lyon, Frankrike 126–127, 129, 132, 250, 259, 261, 398
Hotel de Hirondelle 127
Längelmäki, socken i Satakunda 75

M

Ma῾ān, Arabiska halvön 45
al-Mahra, region på södra Arabiska halvön 48, 57
Maina el. Mani, halvö på Peloponnesos, Grekland 142, 399
Makronisi, Egeiska havet 143
Marathon, Grekland 401
Marmarasjön 155, 162, 402–403, 277
Marmaraön, Marmarasjön 156–157, 159–160, 402, 277
Marseille 74, 129, 131–132, 134, 136, 138, 146–147, 157, 247–248, 259, 261, 267–268, 271, 274, 280, 378, 397–399
Cimetière Protestant 134
d’Entrecasteaux, äv. S:t Nicolas, fästning 136, 398
Grasse-Tilly, äv. S:t Jean, fästning 97, 136, 398
John Bull, krog 134
Notre Dame de la Garde 134, 399
Caffe du Commerce 133, 135
Matapan, halvö på Peloponnesos, Grekland 142, 273
Mecklenburg 93, 244
Medelhavet 19, 34, 87, 399, 414
Medina, Arabiska halvön 7, 39, 45–47, 347, 354, 397, 413
Mekka, Arabiska halvön 7, 32, 40, 45–46, 48, 79, 346, 353, 397, 413
”Mentor”, fartyg 181, 278
Messeniska viken, Peloponnesos, Grekland 399
Mindre Asien 400
Mitylene se Mytilene
Moluckerna (Kryddöarna), ögrupp i Indonesien 45
Monrepos, tid. Charlottendahl, egendom utanför Viborg, Karelska näset 208, 409
Montparnasse, Paris 113, 393
”Murtaja”, fartyg 224–225, 230, 411
München, Bayern 113, 351, 364
Muwailiḥ, Arabiska halvön 51
Myrtoiska havet, Grekland 143, 274

Mytilene (Mitylene), Lesbos, Egeiska havet 146, 177, 274, 400
Møn, Östersjön 244
Møns Klint 413

N

al-Najaf, Irak 51
Najd (Alnegd), Arabiska halvön 48, 57
Nasaret, Palestina 50
Neapel, Italien 351
Neva, flod i Ryssland 77, 94, 128, 203, 209, 212–213, 223–225, 407, 409–410
Nilen, flod i Afrika 10, 38, 42, 77, 184
Nordostpassagen 49
Nordsjön 138, 251–252
Normandie, Frankrike 102, 107, 129, 138, 249, 251–252
”la Normandie”, fartyg 96
Nystad, Egentliga Finland 409

O

Odessa 35, 73, 132, 139, 158, 173, 273, 278, 402, 406
S:t Paulikyrkan 158, 402
Olympos, Grekland 397
Ottensen, Hamburg 97, 99, 390
Christianskirche 390
Ovo ön, Egeiska havet 142

P

”Pallada”, fartyg 57
Palma, Sicilien 139, 272
Paris 10, 35–36, 64, 66, 71, 74, 88, 109–110, 112, 114, 116, 119, 122–123, 125–126, 131–132, 137–138, 146, 247–248, 253–258, 260, 262–263, 267–268, 351–352, 364, 390–397, 402. 408, 411–414
Arc de Triomphe de l’Etoile (Triomphe de l’etoile) 121, 396
l’Avenue de l’Observatoire 396
Barrière du Montparnasse 113, 121, 393
Bibliothèque de l’Arsenal 265, 414
Bibliothèque Mazarine 265, 414
Bibliothèque Royale 265, 414
Boulevard Montmartre 395
Boulevard du Montparnasse 394
Champs-Élysées (Elyseiska fälten) 111, 121, 254, 392, 413
Cimetière du Père-Lachaise 35, 121–122, 396
Collège de France 395
Colonne de Juillet 121, 396
l’École Royale de Natation 115, 394
l’École spéciale des langues orientales vivantes 398
Hôpital des Invalides 114, 394
Hôtel des Invalides 394
Hôtel Luxembourg 109, 391
Invaliddomen 394
Jardin des Plantes 111, 393
Jardin du Luxembourg (Luxembourgska trädgården) 119, 256, 395
Montesquieu, krog 125
Louvren 111, 117, 123, 125, 255, 267, 392–393, 395, 397
Galerie de la Malpomène 397
Grande Galerie 111, 117, 125, 255, 267, 393, 395
Musée de la Marine 125, 397
La Madeleine (Nya Magdalena Kyrkan) 110, 392
Musée d’Anatomie Delmas-Orfila-Rouvière (Cabinetet för Comparatif Anatomie), äv. Musée Orfila 119, 306
Musée Dupuytren 119, 396
Notre Dame 110, 119, 392
Palais de Chaillot 397
Palais Royal 111, 120, 123, 393, 396
Pantheon, äv. Saint-Geneviéve 119, 395–396
Place de la Bastille 396
Place de la Concorde 110, 254, 392
Place Saint-Michel 391
Place Vendôme 110, 392
Pont Saint-Michel (Michaels bron) 110, 391

Rue de la Harpe 110, 391
Rue Richelieu 120
Rue de Vaugirard 391
Saint-Sulpice 115, 394–395
S:t Germain l'Auxerrois 111, 393
S:t Jérôme 394
S:t Roch 111, 392
Théâtre de l'Académie Royale de Musique 115, 394
Théâtre de la Comédie-Française (Theatre-Francais) 120, 396
Theatre des Varietés 117, 395
Tuilerierna (Palatset les Tuileries) 110, 123, 254, 256–257, 392
Pburg se S:t Petersburg
Peloponnesos, halvö i Grekland 399–400, 406
Pera, äv. Beyoglu, Konstantinopel 167, 403
Persiska viken 346, 353
Petersburg se S:t Petersburg
Pompeji, Italien 351
Prinsöarna (Prinkipos öarne), ögrupp i Marmarasjön 164
Psara (Ipsara), Egeiska havet 145

Q

al-Qaṭīf (Al Katif), Arabiska halvön 346, 353

R

Rabi, Marmarasjön 157
Raffit öarne, Egeiska havet 146
Raumo, Satakunda 23, 74, 283
Regensburg, Bayern 351, 364
Reval 35, 229, 407
Rhen, flod i Centraleuropa 353
Rhône, flod i Frankrike och Schweiz 127–128, 259
Riad, Arabiska halvön 51, 57
Rom 351, 392, 394, 398
Arkeologiska institutet 351
Peterskyrkan 394
Rostock, Mecklenburg-Vorpommern 395
Rouen, Frankrike 96, 103, 107–108, 112, 128, 132, 253, 263, 391
Notre Dame (stora Cathedralen) 108, 391
Rouen Saint-Sever (pavillonen) 108, 391
al-Rubʿ al-Khālī, öken på Arabiska halvön 51, 57
Röda havet 51, 57

S

Saba, forntida rike på Arabiska halvön 346, 353
Sahara, ökenområde i Nordafrika 21
Saint-Denis (S:t Denis), Frankrike 123, 255, 397
Saint Helena, Atlanten 115, 254, 394
Salamis, Egeiska havet 401
Salonichi se Thessaloniki
Saltvik, socken på Åland 25, 74–75
Samarkand, Centralasien 44, 59
San Stefan (Stephano udden), äv. Yeşilköy, Konstantinopel 162, 402
Saône, flod i Frankrike 127–128, 259, 398
Sapientza, ö utanför Peloponnesos, Grekland 141, 273
Sardinien, Medelhavet 139, 271
Sastmola, socken i Satakunda 75
Scamander se Skamander
"Scamandre", fartyg 181, 278–279
Schlesien 412
Scio se Chios
Seine, flod i norra Frankrike 103, 105, 107–108, 128–129, 156, 249, 251–253, 255, 263, 391, 394
"la Seine" (La Seine), fartyg 96, 106
Serifos (Serpho, Seriphus), Egeiska havet 143, 274
Sestos, Dardanellerna 151, 275
Sevennerna se Cevennerna
Shangri-la, mytisk plats i östern 44
Shīrāz, Persien 19, 51, 394
Sibirien 21, 33, 60, 355, 365
Sicilien, Medelhavet 139–141, 271–272, 274, 351, 399, 402, 415
Sigeion (Cape Janitsjari, Sigaeum, Sigeum), udde i Egeiska havet 151, 275

Simois, flod vid Troja 151, 275
Sinai halvön 59
Sjundeå, socken i Nyland 410
Skamander (Scamander), flod i Mindre Asien 149, 275
Skokloster, slott vid Mälaren, Sverige 355
Skutari, äv. Üsküdar, Konstantinopel 160–163, 174, 402
Skåne, Sverige 242
Smolensk, Ryssland 23, 75
Smyrna, äv. Izmir, Mindre Asien 176, 180, 182, 278–279, 406
”Sophia Maria”, fartyg 135
Sunium se Kap Sunion
S:t Denis se Saint-Denis
S:t Pauli, äv. Hamburger Berg, Hamburg 97, 113, 390
  Israelitisches Krankenhaus Hamburg (Jude Hospitalet) 97
S:t Petersburg, Ryssland (Petersburg, Pburg) 18, 21, 23, 28, 31–32, 35, 48, 54, 58–59, 62, 71, 74, 77, 80, 87, 94, 114–115, 120, 169, 177, 190–197, 199–200, 203–206, 208–210, 213, 215–216, 219–221, 223–226, 228, 230, 232, 234, 238–240, 242, 247–248, 254, 265, 267, 344, 347–350, 352, 355–356, 374, 389–390, 395, 398, 405–412, 414
  Alexandrinskijteatern (Alexandrinska teatern) 98, 390
  Asiatiska muséet 78, 395, 414
  Bolsjaja Morskaja (rue grande Morskoï) 268, 415
  Bolsjoj Kamenny teatern (Peterburgska stora Theatern) 98, 200, 390
  Eremitaget 120, 202, 396
  Institutet för orientaliska språk vid utrikesministeriet i S:t Petersburg 28, 31–32, 35, 77–78, 177, 190–194, 227, 234, 237, 348–349, 356, 405, 407, 411
  Isakskyrkan 408
  Isaksplatsen 204, 221, 408
  Jesus Kristus engelska kyrka 214, 410
  Kejserliga vetenskapsakademin 21, 406
  Konstakademien 202, 408
  Konstkammaren 202, 408
  Museet för antropologi och etnografi 408
  Nevskij Prospekt (Prospect de Newskij) 268, 415
  Obuhova, bro 209, 410
  Pavlovska byggnaden 209, 410
  Pulkovo-observatoriet 407
  Smolna Institut 201, 212, 221, 408
  Universitetet 31, 77, 191, 203, 211, 350, 356, 408
  Utrikesministeriet 192
  Vasilijön (Wasilj ostroff) 213, 223, 408
  Vinterpalatset 396
  Voznesenski kyrka 209, 410
S:ta Katarina, kloster på Sinai halvön 50
Stambul, Konstantinopel 160, 402–403
Stephano udden se San Stefan
Stockholm, Sverige 189, 195, 248, 352, 355, 389, 395
  K. Gardes-Musiken 189
Suez, Egypten 45
Sund, socken på Åland 20, 74–75
Sveaborg, ö utanför Helsingfors 57, 137, 242
Svedja se Svidja
Svensksund, fjärd i Finska viken 208
Svidja (Svedja), egendom i Sjundeå, Nyland 215, 410
Syene se Assuan
Syros (Syra), Kykladerna, Grekland 181, 278–279
Sääksmäki, socken i Tavastland 75

T

Tabūk, Arabiska halvön 51
Taimā’, Arabiska halvön 51
Tammerfors, Tavastland 261
Ṭanṭā, Egypten 42, 77
Tavastehus, Tavastland 261
Tenedos, äv. Bozcaada, Dardanellerna 146–147, 274–275
Terra Vecchia, Korsika 78
Thebe, Egypten 404
  Karnaks tempel 404

Thermia se Kythnos
Thophana se Tophana
Timbuktu, Nordafrika 44
Tophana (Thophana), Konstantinopel 163
Toulon, Frankrike 138
Trave, flod i Schleswig-Holstein 94
Travemünde, Schleswig-Holstein 18, 74, 93, 132, 241, 244, 262
Trieste, Italien 346, 353
Tripoli, Libyen 158, 185
Troas, landskap i Mindre Asien 400–401
Troja, Mindre Asien 146–148, 151, 275, 400–401
Trångsund, ö och hamn i Viborgska viken 208
Tsarskoje selo (Zarskoje Selo), äv. Pusjkin, Ryssland 202, 216, 408
Tunis, Tunisien 133

U

Uppsala, Sverige 34, 73
  Uppsala universitet 34
Urdiala, socken i Tavastland 75

V

Valence, Frankrike 129
Valletta, Malta 139, 272, 399
  S:t Elmo, fyr 140, 399
Vasa (Wasa), Österbotten 135, 261
Vatikanen 398
Velopoula (Belo poulo, Kaimene), Egeiska havet 143
Venedig 406–407
Versailles, Frankrike 255, 393, 413
Viborg (Wiborg), Karelska näset 196, 203–205, 208–209, 213, 217, 232, 409
”Victoria”, fartyg 173
Villinge (Willingö), ö utanför Helsingfors 224
Vitahavskarelen 21
Volga (Wolga), flod i Ryssland 363

W

Wadi Halfa, Egypten 42
Wasa se Vasa
Wasilj ostroff se S:t Petersburg
Waterloo, Belgien 394
Wiborg se Viborg
Wien 73, 108, 253, 351, 364, 390
  Universität Wien 352
Willingö se Villinge
Wolga se Volga
Wologda, Ryssland 355

X

Xanadu, sommarhuvudstad i Khubilai Khans Mongolvälde 44

Y

al-Yamāma (Iamama, Jamama), Arabiska halvön 346, 353
Yarīm, södra Arabiska halvön 34

Z

Zarskoje Selo se Tsarskoje Selo
Zea se Kea

Å

Åbo, Egentliga Finland 23, 34, 73–75, 240, 261, 270, 286, 407–412
  Katedralskolan 23, 74
  Åbo Domkyrka 283
  Åbo Gymnasium 270, 415
  Kungliga Akademien 23
Åbo å se Aura å
Åland 20–21, 25, 75, 410

Ö

Österbotten 133
Östersjön 93, 138, 243–244

Källor och litteratur

Otryckta källor

Helsingfors universitets centralarkiv (HUCA)
Kanslerämbetets arkiv
Andra ankomna brev II Ec 3
G. Geitlins brev till A.J. Sjögren 2/4 1840
Ankomna brev Eaa 54
Brevakten 23/1847
Centraladministrationens arkiv
Konsistoriets protokoll Ca 21
Protokoll från 10/4 1847
Konsistoriets protokoll Ca 24
Protokoll från 26/10 1850
Logislista 1829–1842 Bc 2

Nationalbiblioteket (NB), Helsingfors
Blomqvistiana
A. Blomqvists brev till A.J. Sjögren 28/5 1840, coll. 209.4
H. Kellgrens arkiv
B.O. Schaumans brev till H. Kellgren 18/6 1953, coll. 99.2
B.O. Schaumans arkiv
H. Kellgrens brev till B.O. Schauman midsommaraftonen 1853, coll. 198.7
B.O. Schaumans brev till T. Clasén 21/12 1853, coll. 198.19
A.J. Sjögrens brevsamling
A.J. Sjögrens brev till A. Blomqvist 30/3 1840, coll. 24.5
A.J. Sjögrens brev till A. Blomqvist 4/5 1840, coll. 24.5
K. Tallqvists arkiv
A.W. Frosterus brev till K. Tallqvist 10/7 1903, coll. 231.13
Jac. Ahrenbergs brev till K. Tallqvist 26/10 1903, coll. 231.13
G.A. Wallins arkiv (okatalogiserat)
G. Geitlins brev till G.A. Wallin 1/12 1843, coll. 468
N. Shaws brev till G.A. Wallin 17/11 1851 (kopia), coll. 468
G. A. Wallins brev, coll. 468
G. A. Wallins dagböcker, coll. 468

Museiverket, Helsingfors
H.A. Reinholms arkiv Hu 96
Biografiska och historiska anteckningar

Riksarkivet (RA), Helsingfors
A. Armfelts arkiv
N.A. Gyldéns brev till A. Armfelt 18/12 1841, IIa, 17b
Helsingfors rådstuvurätts arkiv
Boupptecknigar, Ec 37
Natalia Wallin, 1881 nr 7483

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto, Helsingfors
S.G. Elmgrens arkiv
G.A. Wallins efterlämnade papper, Diverse

Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors
Historiska och litteraturhistoriska arkivet
C. Ahrenbergs arkiv SLSA 171
C. Ahrenbergs brev till G.A. Wallin(?) 9/11 1829

Åbo Akademi, Handskriftssamlingarna
W. Lagus arkiv, Inb (4), Max 169:1
W. Lagus brev till G.A. Wallin(?) 23/5 1852

Tryckta källor och litteratur

Almqvist, Carl Jonas Love, *Gabrièle Mimanso. Sista mordförsöket emot konung Ludvig Filip i Frankrike, hösten 1840*, Stockholm: Norstedts 1980

Almqvist, Carl Jonas Love, *Törnrosens bok. Duodesupplagan*, band XII–XIV, red. Bertil Romberg, C.J.L. Almqvist Samlade Verk 9, Stockholm: Svenska Vitterhetssamfundet 1997

Alt-Konstantinopel. Hundertzehn photographische Aufnahmen der Stadt und ihrer Bau- und Kunst-Denkmäler. Mit alten Ansichten und Plänen sowie einer geschichtlichen Einleitung von Ernst Diez. Einer Stadt- und Kulturbeschreibung und kunstgeschichtlichen Erläuterungen von Heinrich Glück, München: Roland-Verlag 1920

[anon.], *Un Bal d'Etudiants*, Paris: Librairie H. Champion 1908

Aro, Jussi, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Helsinki,* Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 28; Studia Orientalia 23, 4, Helsinki 1958

Autio, Veli-Matti, *Yliopiston virkanimitykset 1809–1852*, Historiallisia Tutkimuksia julkaissut Suomen Historiallinen Seura 115, Helsinki 1981

"Autobiographie des Scheich Ettantawi zu Petersburg", utg. av J.G.L. Kosegarten, *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* VII, 1850, s. 48–63, 197–200; med tillägg av J.F. Gottwald, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* IV, 1850, s. 243–248

Bartold, V.V., *Sotjinenija, tom IX. Raboty po istorii vostokovedenija*, Moskva: Nauka 1977
Bienemann, Friedrich, *Geschichte der evangelisch-lutherischen Gemeinde zur Odessa*, Odessa 1890
Boardman, John, Griffin, Jasper and Murray, Oswin (eds.), *The Oxford History of Greece and the Hellenistic World*, Oxford: Oxford University Press 1993
Branch, Michael, ”Sjögren, Anders Johan (1794–1855)”, *Kansallisbiografia*, publicerad 2002
Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin, utgifna jämte en lefnadsteckning af Knut Tallqvist, Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland (SSLS) 70, Helsingfors 1905
Brix, Michael, *Nürnberg und Lübeck im 19. Jahrhundert. Denkmalpflege, Stadtbildpflege, Stadtumbau*, München: Prestel 1981
Browne, Edward G., *A Literary History of Persia*, Vol. 2, Cambridge: Cambridge University Press 1956
Bryan, Betsy, ”The 18th Dynasty before the Amarna Period (c. 1550–1352 BC)”, *The Oxford History of Ancient Egypt*, Ian Shaw (ed.), Oxford & New York: Oxford University Press 2003, s. 207–264
Burton, Richard F., *Personal Narrative of a Pilgrimage to Al-Madinah and Meccah* I–II, New York: Dover Publications 1964 (nytryck av the Memorial Edition 1893)
Bæk Simonsen, Jørgen, *Islam lexikonet*, Stockholm: Forum 1994
Campbell, Peter., ”At the British Library”, *London Review of Books* 31:14, 2009 eller www.lrb.co.uk/v31/n14/peter-campbell/at-the-british-library
Carpelan, Tor och Tudeer, L.O.Th., *Helsingfors universitet. Lärare och tjänstemän från år 1828*, I–II, Helsingfors: Söderström & C:o förlagsaktiebolag 1925
Castrén, Gunnar, *Herman Kellgren. Ett bidrag till 1840- och 1850-talens kulturhistoria*, SSLS 302, Helsingfors 1945
Chlebnikov, Velimir, *Gul-Mullas trumpet*, tolkat av Lars Erik Blomqvist och Gunnar Harding, Stockholm: FIBs lyrikklubb 1974
Clayton, Peter A., *The Rediscovery of Egypt. Artists and Travellers in the 19th Century*, London: Thames and Hudson 1982
Clogg, Richard, *A Short History of Modern Greece*, Cambridge: Cambridge University Press 1990
Croutier, Alev Lytle, *Harem. The world behind the veil*, London: Bloomsbury 1989
Das deutsche Buch in der Monrepos-Bibliothek / Saksalainen kirja Monrepos'n kirjastossa / Tyska böcker i Monrepos bibliotek, Helsingfors: Helsingin yliopiston kirjasto / Helsingfors universitetsbibliotek 2002
Davis, Dick, *Epic and Sedition. The Case of Ferdowsi's Shāhnāmeh*, Fayetteville: The University of Arkansas Press 1992
Deryagina, T.P. and Frolova, O.B., ”Antoni Muchliński and his collection of Arabic manuscripts in the St. Petersburg University Library”, *Manuscripta Orientalia* 3:4, 1997, s. 45–51
Dodge, Bayard, *Al-Azhar. A Millennium of Muslim Learning*, Washington: The Middle East Institute 1974
Dugat, Gustave, *Histoire des Orientalistes de l'Europe du XIIe au XIXe siècle précédée d'une esquisse historique des études orientales* I–II, Paris: Maisonneuve et Cie 1868–1870
Egorov, I.A., *The Architectural Planning of St. Petersburg*, Athens, OH: Ohio University 1969
Encyclopaedia of Islam, första och andra upplagan
Engman, Max, *Dagligt liv i S:t Petersburg. Bland kejsarens finländska undersåtar*, SSLS 643,

Helsingfors & Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland & Atlantis 2003
Engström, Arne, *Åbo sjöfarts historia 2, 1. Segelsjöfarten 1827–1856*, Åbo: Åbo tryckeri och tidnings 1930
Finlands Allmänna Tidning 154, 6.7.1850
von Frenckell, Ester-Margaret, *Offentliga nöjen och privata i Helsingfors 1827–1832*, Helsingfors: Söderströms & C:o förlagsaktiebolag 1947
Fück, Johann, *Die arabischen Studien in Europa bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts*, Leipzig: Otto Harrassowitz 1955
Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849. Dagbok och bref 1, utg. postumt av S.G. Elmgren, Helsingfors: J.C. Frenckell & Son 1864
Godsall, Jon R., "Fact and fiction in Richard Burton's Personal Narrative of a Pilgrimage to El-Medinah and Meccah (1855–6)", *Journal of the Royal Asiatic Society* 3:3:3, 1993, s. 331–351
Godsall, Jon R., *The Tangled Web. A Life of Sir Richard Burton*, Leicester: Troubador Publishing 2008
Goodwin, Godfrey, *A History of Ottoman Architecture*, London: Thames and Hudson 1992
Goodwin, Jason, *Lords of the Horizons. A History of the Ottoman Empire*, London: Chatto & Windus 1998
Grant, Ben, *Postcolonialism, Psychoanalysis and Burton. Power Play of Empire*, New York & London: Routledge 2009
Gyldén, Nils Abr., *Till åhörande af det offentliga föredrag, hvarmed Professoren i Orientaliska Litteraturen, D:r Abraham Herman August Kellgren kommer att tillträda sitt embete, inbjudas Vetenskapernas Gynnare, Idkare och Vänner*, Helsingfors 1854
Hedin, Christer, *Islam och Västerlandet. Möten, myter och motsättningar*, Stockholm: Dialogos Förlag 2006
Helsingfors stads historia, III delen, första bandet, Helsingfors 1950a
Helsingfors stads historia, III delen, andra bandet, Helsingfors 1950b
Helsingfors universitet 1640–1990, 2. delen. Kejserliga Aleksanders universitet 1808–1917, av Matti Klinge och Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg, Helsingfors: Otava 1989
Hirn, Sven, *Från Värdshus till Grand Hôtel. Hotell och restauranger i Helsingfors före självständighetstiden*, SSLS 693, Helsingfors 2007
Hogarth, David George, *The Penetration of Arabia*, London: Alston Rivers 1904
Holma, Harri, G.A. Wallinin matkakertomusten arabiankielinen sanasto, pro-gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto 1907
Homeros, *Odysséen*, utg. av Erland Lagerlöf, Gerhard Bendz och Harry Martinson, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1990
Homeros, *Iliaden*, utg. av Ingvar Björkeson, Stockholm: Natur och Kultur 1999
Honour, Hugh and Fleming, John, *A World History of Art*, London: Laurence King 1991
Hämeen-Anttila, Jaakko, *Reunamerkintöjä. Esseitä ja käännöksiä Lähi-idän kirjallisuudesta*, Suomen Itämaisen Seuran suomenkielisiä julkaisuja 25, Helsinki 1997
Hämeen-Anttila, Jaakko, *Maqama. A history of a Genre*, Diskurse der Arabistik 5, Wiesbaden: Harrassowitz 2002
Irwin, Robert, *The Arabian Nights. A companion*, London: Penguin Books 1994

Irwin, Robert, *Night and Horses and the Desert. The Penguin Anthology of Classical Arabic Literature*, London: Penguin Books 1999

Irwin, Robert, *For Lust of Knowing. The Orientalists and their Enemies*, London: Penguin Books 2006

Jangfeldt, Bengt, *Svenska vägar till S:t Petersburg*, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1998

Jochmann, Werner und Loose, Hans-Dieter (hrsg.), *Hamburg. Geschichte der Stadt und ihrer Bewohner, Band I. Von den Anfängen bis zur Reichsgründung*, Hans-Dieter Loose (hrsg.), Hamburg: Hoffmann und Campe 1982

Kahle, Sigrid, ”Historien om Tusen och en natt”, *Gåvor från Österland*, Tidskriften Livrustkammaren, Stockholm 2001, s. 79–92

Karttunen, Klaus, *Itää etsimässä. Eurooppalaisen Aasian-tutkimuksen vaiheita*, Helsinki: Yliopistopaino 1992

Khodarkovsky, Michael, ”The return of Lieutenant Atarshchikov. Empire and Identity in Asiatic Russia”, *Ab Imperio* 1, 2009, s. 149–164

Klinge, Matti, ”Runeberg, Johan Ludvig (1804–1877)”, *Kansallisbiografia*, publicerat 1997

Knapas, Rainer, *Monrepos. Ludwig Heinrich Nicolay och hans värld i 1700-talets ryska Finland*, Helsingfors & Stockholm: Söderströms & Atlantis 2003

Koranen, översatt av K.V. Zetterstéen, Stockholm: Wahlström & Widstrand 1917

Kostof, Spiro, *A History of Architecture. Setting and Rituals*, New York: Oxford University Press 1995

Kratjkovskij, Ignati Julianovitj, ”al-Tantāwī”, *Encyclopaedia of Islam*[1] s.v.

Kratjkovskij, Ignati Julianovitj, *Sjejh Tantavi, professor S.-Peterburgskogo Universiteta (1810–1861)*, Leningrad: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR 1929. Äv. i I. Ju. Kratjkovskij, *Izbrannye Sotjinenija* V, Moskva & Leningrad: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR 1958

Kratjkovskij, Ignati Julianovitj, ”Ot Kaira do Volkova kladbisjtja v Peterburge”, I. Ju. Kratjkovskij, *Nad arabskimi rukopisjami* (1–3 upplagan), Moskva & Leningrad: Izdatelstvo Akademi Nauk SSSR 1945–1948. Äv. i I. Ju. Kratjkovskij, *Izbrannye Sotjinenija* I, Moskva & Leningrad: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR 1955, s. 94–98 (översatt till finska av Pirkko Tokat, ”Kairosta Volkovon hautausmaalle Pietariin”, *Arabialaisten käsikirjoitusten äärellä*, Suomen Itämaisen Seuran suomenkielisiä julkaisuja 19, Helsinki 1985, s. 125–135; till engelska av Tatiana Minorsky, ”From Cairo to the Volkovo cemetery in St. Petersburg”, *Among Arabic Manuscripts*, Leiden: Brill 1953, s. 115–123)

Kratjkovskij, Ignati Julianovitj, *Otjerki po istorii russkoj arabistiki*, Moskva & Leningrad: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR 1950. Äv. i I. Ju. Kratjkovskij, *Izbrannye Sotjinenija* V (översatt till tyska av Otto Mehlitz, *Die russische Arabistik. Umrisse ihrer Entwicklung* Leipzig: Otto Harrassowitz 1957)

Kratškovski, Ignati, *Arabialaisten käsikirjoitusten äärellä*, Suomen Itämaisen Seuran suomenkielisiä julkaisuja 19, Helsinki 1985

Kronholm, Tryggve, *Den arabiska litteraturens historia. Spegelbilder*, Stockholm: Natur och Kultur 1995

Krymskij, A.E., *Istorija novoj arabskoj literatury (XIX–natjalo XX veka)*, Moskva: Izdatelstvo Nauka 1971, s. 171–185

Lagerroth, Ulla-Britta och Nordin Hennel, Ingeborg (red.), *Ny svensk teaterhistoria, del 2. 1800-talets teater*, Hedemora: Gidlund 2007

Lagus, Hugo, *En gammal akademisk släkt enligt familjebrev tecknad*, SSLS CCLVII, Helsingfors 1936

Lagus, Wilhelm, *Strödda blad. Nytt och gammalt i historiska och humanistiska ämnen 1. Peter Forskåls lefnad*, Helsingfors: Edlund 1877

Lagus, Wilhelm, *Från pojkåren och gymnasiet. Hågkomster*, Helsingfors: G.W. Edlunds 1904

Lane, Edward William, *Manners and Customs of the Modern Egyptians*, London: J.M. Dent & Sons 1966 (nytryck av 1860 utgåvan, svensk översättning av Bo Ericson, Furulund: Alhambra 1998)

Lane, Edward William, *Description of Egypt. Notes and Views in Egypt and Nubia, made during the years 1825, 26, 27, and 28. Chiefly consisting of a Series of Descriptions and Delineations of the Monuments, Scenery, &c. of those Countries*, edited and with an introduction by Jason Thompson, Cairo; American University in Cairo Press 2000

Lappalainen, Seija, "Pacius, Fredrik (1809–1891)", *Biografiskt lexikon för Finland*, s.a.

Lawrence, A.W., *Greek Architecture*, Harmondsworth, Middlesex & Baltimore, Maryland & Mitcham, Victoria: Penguin Books 1957

Lindberg, Ernst, *Åbo sjöfarts historia 2, 2. Ångbåtssjöfart i Åbo 1836–1928. Anteckningar om Åborederier*, Åbo: Åbo tryckeri och tidnings 1928

Littmann, E., "Eigennamen der heutiger Ägypter", *Studi orientalistici in onore di Giorgio Levi Della Vida* II, Roma: Istituto per l'Oriente 1956, s. 61–93

Lužetskaja, Nina L., "Afganistanin tutkimuksen lähteillä Pietarin tiedeakatemiassa. Akateemikko B.A. Dorn (1805–1881)", *Pietari – ikkuna itään 1809–1914. XII suomalais-venäläinen humanistisen alan seminaari Pietarissa 24.–25.10.2002. Ohjelma ja esitelmien lyhennelmät*, Helsinki: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2002, s. 68–69

Majeska, Georg P., *Russian Travelers to Constantinopel in the Fourteenth and Fifteenth Centuries*, Dumbarton Oak Studies 19, Washington DC: Dumbarton Oaks Research Library and Collections 1984

Mansel, Philip, *Constantinople. City of the World's Desire 1453–1924*, London: John Murray 1995

Mommsen, Theodor, *Tagebuch der französisch-italienischen Reise 1844/1845*, Gerold und Brigitte Walser (hrsg.), Bern & Frankfurt: Verlah Herbert Lang 1976

Moscoso García, Francisco, "El estudio del árabe marroquí en España durante el siglo XIX. La obra de Manuel Bacas Merino", *Miscelánea de Estudios Árabes y Hebraicos, sección árabe-islam* 57, 2008, s. 269–293

Mullins, Edwin, *Avignon of the Popes. City of Exiles*, Oxford: Signal Books 2007

Murchison, Roderick, "Address to the Royal Geographical Society of London", *Journal of the Royal Geographical Society* 22, 1852

Mörne, Arvid, *Josef Julius Wecksell*, SSLS LXXXIX, Helsingfors 1909

Nordisk familjebok, Uggleupplagan, Stockholm: Nordisk familjeboks förlags aktiebolag 1904–1926

Pakkanen, Petra, "August Myhrberg – grekisk frihetskämpe och hjälteidol", *Det svunna Grekland. Finska reseskildringar från tiden före massturismen*, Björn Forsén och Erkki Sironen (red.), SSLS 683, Helsingfors 2006

Parker, Kenneth, *Early Modern Tales of Orient. A Critical Anthology*, London & New York: Routhledge 1999

Pfullmann, Uwe, *Durch Wüste und Steppe. Entdeckerlexikon arabische Halbinsel. Biographien und Berichte*, Berlin: Trafo-Verlag 2001

Plagemann, Volker (hrsg.), *Versunkene Kunstgeschichte. Die Kirchen und Künstler des Mittelalters in Hamburg*, Hamburg: Dölling und Galitz Verlag 1999

Pouillon, François (éd.), *Dictionnaire des orientalistes de langue française*, Paris: IISMM - Kart-

hala 2008
[Rein, Th.], *G.A. Wallins lefnad och resor berättade för ungdom*, Helsingfors: G.W. Edlunds förlag 1872 (på finska *G.A. Wallinin elämä ja matkustukset, nuorisolle kerrotut*, Helsinki: Edlund 1872)
”Royal Geographical Society”, *The Nautical Standard* 11.5.1850, s. 298 (svensk översättning i *Finlands Allmänna Tidning* 154, 6.7.1850
von Rumohr, Henning, *Dome, Kirche und Klöster in Schleswig-Holstein und Hamburg*, Frankfurt am Main: W. Weidlich 1962
S.G. Elmgrenin muistiinpanot, julkaissut Aarno Maliniemi, Suomen Historian Lähteitä II, Helsinki: Suomen historiallinen seura 1939
Said, Edward, *Orientalism*, London & Henley: Routledge & Kegan Paul 1978 (svensk översättning av Hans O. Sjöström med förord av Sigrid Kahle, Stockholm: Ordfronts förlag 1993)
Salminen, Johannes, *Minnet av Alexandria*, Helsingfors: Söderströms 1988
Schauman, August, *Från sex årtionden i Finland* I–II, Helsingfors: Holger Schildts 1892–1893
Schauman, J.A. [signatur Metr.], *Papperslyktan* 44, 29.10.1860
Schnittger, Bror, *Storken som livsbringare i våra fäders tro. Ett bidrag till nordisk religionshistoria*, Stockholm 1916
Schwab, Raymond, *The Oriental Renaissance. Europe's Rediscovery of India and the East 1680–1880*, New York: Columbia University Press 1984
Searight, Sara, *Steaming East. The Forging of Steamship and Rail Links between Europe and Asia*, London: The Boadley Head 1991
Sim, Katharine, *Desert Traveller. The life of Jean Louis Burckhardt*, London: Victor Gollancz 1969
Sledziewski, Elisabeth G., ”The French Revolution as the Turning Point”, *A History of Women in the West IV. Emerging Feminism from Revolution to World War*, Geneviève Fraisse and Michelle Perrot (eds.), Cambridge & Massachusetts & London: The Belknap Press of Harvard University Press 1993, s. 33–47
Snellman, J.V., *Saima* 51, 18.12.1845
Snellman, J.V., *Samlade arbeten* II, XII, Helsingfors: Statsrådets kansli 1991, 1998
Snouck Hurgronje, Christian, *Mekka in the Latter Part of the 19th Century. Daily Life, Customs and Learning. The Moslims of the East-Indian Archipelago*, translated by J.H. Monahan with an introduction by Jan Just Witkam, Leiden: Brill 2007
Solé, Robert, *Le grand Voyage de l'obelisque*, Paris: Èditions du Seuil 2004
Solstrand, Väinö (utg.), *Finlands svenska folkdiktning 3. Ordstäv*, SSLS 172, Helsingfors 1923
Stenij, Edvard, ”Die orientalischen Studien in Finnland während des ersten Halbjahrhunderts der Universität zu Helsingfors. 1828-1875”, *Studia Orientalia* 1, 1925, s. 271–312
Stevenson, David Alan, *The World's Lighthouses before 1820*, London & New York: Oxford University Press 1959
Struck, Bernhard, *Nicht West nicht Ost. Frankreich und Polen in der Wahrnehmung deutscher Reisender zwischen 1750 und 1850*, Göttingen: Wallstein 2006
Strömborg, J.E., *Biografiska anteckningar om Johan Ludvig Runeberg* 4, ny upplaga utgiven av Karin Allardt, SSLS CCXXV, Helsingfors 1931
Stürickow, Regina, *Reisen nach St. Petersburg. Die Darstellungen St. Peterburgs in Reisebeschreibungen (1815–1861)*, Europäische Hochschulschriften, Reihe III, Geschichte und ihre Hilfswissenschaften, Bd. 414, Franfurt am Main & Bern & New York & Paris: Peter Lang 1990

Sulkunen, Irmeli, *Suomalainen Kirjallisuuden Seura 1831–1892*, Suomalainen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 952, Helsinki 2004

Sutcliffe, Anthony, *Paris. An Architectural History*, New Haven: Yale University Press 1993

Svenska Familj-Journalen, Halmstad: C.E. Gernandts förlag 1869–1885

Toll, Christopher, *Den arabiska litteraturen*, Stockholm: Atlantis 2002

Topelius, Zachris, *Leopoldinerbrev. Correspondance från Helsingfors*, utg. av Clas Zilliacus, Ekenäs: Schildts 2003

Toulier, Bernard, ”Un parfum d’Orient au cœur des villes d’eaux”, *In Situ* 7, 2006

Trautz, M., ”G.A. Wallin. A forgotten explorer of Arabia”, *Journal of the Royal Central Asian Society* 19, 1932, s. 131–152 (nytryck som ”A forgotten explorer of Arabia. G.A. Wallin” i Georg August Wallin, *Travels in Arabia (1845 and 1848)*, s. xxii–xli; tysk översättning av Uwe Pfullmann i Georg August Wallin, *Reisen in Arabien 1845–1848*, s. 129–143)

Utdrag ur J. Grots brevväxling med P. Pletnjov angående finska förhållanden vid medlet av 1800-talet I, översättning av Walter Groundstroem, SSLS 106, Helsingfors 1912

Vergilius, *Aeneiden*, tolkad och kommenterad av Ingvar Björkeson, Stockholm: Natur och Kultur 1988

Versteegh, Kees, *The Arabic Language*, Edinburgh: Edinburgh University Press 2001

Vestnik Imperatorskago Russkago Geografitjeskago Obsjtjestva 1851: II: I; II, X; III:I; 1852: IV: VII

Vostokovedy Moskvy i Sankt-Peterburga, Moskva: Institut Vostokovedenija Rossijskaja Akademija Nauk 2000

Wallin, Georg August, ”Notes taken during a Journey through Part of Northern Arabia, in 1848”, *Journal of the Royal Geographical Society* 20, 1851, s. 293–344

Wallin, Georg August, ”Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt, I”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* V, 1851, s. 1–23

Wallin, Georg August, ”Probe aus einer Anthologie neuarabischer Gesänge, in der Wüste gesammelt, II”, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* VI, 1852, s. 190–218, 369–378

Wallin, Georg August, ”Narrative of a Journey from Cairo to Medina and Mecca, by Suez, Arabá, Tawilá, al-Jauf, Jubbé, Háil, and Nejd, in 1845”, *Journal of the Royal Geographical Society* 24, 1854, s. 115–207

Wallin, Georg August, *Ṣuwar min shimālī Jazīrat al-ʿarab fī muntaṣ af al-qarn al-tāsiʿashar*, Bairūt: Manshūrāt Aurāq Lubnānīya 1971

Wallin, Georg August, *Källan i fjärran öknen*, texturval och inledning av Göran Schildt, Stockholm: Rabén & Sjögren 1976

Wallin, Georg August, *Travels in Arabia (1845 and 1848)*, Cambridge & Naples & New York: Falcon-Oleander 1979

Wallin, Georg August, *Reisen in Arabien 1845–1848*, Herausgegeben und übersetzt von Uwe Pfullmann, Berlin: Edition Morgenland 2004

Wecksell, Josef Julius, ”Vid invigningen af G.A. Wallins minnessten”, *Samlade Dikter*, Helsingfors: K.E. Holms förlag 1876, s. 79–80

Woidich, M., ”Das kairenische im 19. Jh. Gedanken zu Ṭanṭāwī‘s *Traité de la langue arabe vulgaire*”, *Dialectologia Arabica. A Collection of Articles in Honour of the Sixtieth Birthday of Professor Heikki Palva*, Studia Orientalia 75, Helsinki: Societas Orientalis Fennica 1995, s. 271–287

Yerasimos, Stéphane, *Constantinople. Istanbul's Historical Heritage*, Berlin: h.f. ullman 2007
Zeithen, G., ”Christian Martin Joachim v. Fraehn: his life as documented by the records in German archives”, *Manuscripta Orientalia* 10, 2004, s. 57–70
Öhrnberg, Kaj, ”Nu va de kucku de!”, *Nya Argus* 1–2, 1985, s. 40
Öhrnberg, Kaj, ”al-Ṭanṭāwī”, *Encyclopaedia of Islam*² s.v.

Elektroniskt material

Saint-Germain-l'Auxerrois
architecture.relig.free.fr/auxerrois.htm
5.3.2009

Musée d'Anatomie Delmas-Orfila-Rouvière
www.biomedicale.univ-paris5.fr/anat/rubrique8.html
12.3.2009

Saint Petersburg Encyclopaedia
www.encspb.ru/en
19.5.2009

Släkten Crusell
www.genealogia.fi/genos/25/25_73.htm
25.5.2009

Hôtel Luxembourg
www.hotel-luxembourg-paris.federal-hotel.com
3.3.2009

Musée de la Marine
www.louvre.fr/llv/musee/detail_repere.jsp
16.3.2009

Nationalencyklopedin
www.ne.se

Frank Hall Standish
www.nga.gov/cgi-bin/pbio?550258
10.3.2009

Notre-Dame de la Garde
www.notredamedelagarde.com/ndg06.html
17.3.2009

Louvre
www.oldandsold.com/articles20/louvre-7.shtml
10.3.2009

Operone
www.operone.de
15.5.2009

Saint-Roch
www.saintroch.esqualite.com
5.3.2009

Théâtre des Variétés
www.theatre-des-varietes.fr/fr/roman-dun-theatre/25-26/partie-1.html
11.3.2009

S:t Elmo
www.unc.edu/~rowlett/lighthouse
1.6.2009

Bildkällor

Helsingfors stadsmuseum (Foto: Eugen Hoffers) 26
Helsingfors universitets centralarkiv 22
Konstmuseet Ateneum, Helsingfors (Foto: Centralarkivet för bildkonst/Jenni Murminen) 30
Library of Congress: prints and photographs division, New York [2], 13, 91, 187, 281, 387, 417
Museiverket, Helsingfors 191, 329
Nationalbiblioteket, Helsingfors (Skanning: Kari Timonen) 17, 24, 29, 37, 100, 207, 288–289, 297, 314, 369, 374–375, 379
Privat samling 43, 47, 165
Privat samling (Foto: Kjell Söderlund) 20
Statens Museum for Kunst, Köpenhamn (© SMK Foto) 136
Victoria and Albert Museum, London (© V&A Images) 264

Litteratur

Diez, Ernst und Glück, Heinrich, *Alt-Konstantinopel*, 1920 161, 168, 276
Etlin, Richard E., *The Architecture of Death*, 1984 122
Hedenborg, Johan, *Turkiska nationens seder, bruk och klädedrägter. Häfte VI.*, 1840 153–154
Janin, Jules, *La Normandie*, 1843–1844 96, 112
Jarry, Paul, *Ètudiants et grisettes romantiques*, 1927 116, 260
Kratjkovskij, Ignati Julianovitj, *Nad arabskimi rukopisjami*, 1945–1948 76
Meyer's Universum, ein belehrendes Bilderwerk für alle Stände. I Bd. VIII. Lieferung., (stålstick Fr. Geissler) 179
Meyer's Universum, ein belehrendes Bilderwerk für alle Stände. III Bd. V. Lieferung., (stålstick Fr. Geissler) 182
Nicander, K. A., *Pittoreskt universum eller taflor ur hela den kända verlden. Första bandet, häfte 6.*, 1838 103
Strolls around Saint Petersburg 2002 192, 199–200, 212, 220
Williams, H. W., *Select views in Greece. With Classical Illustrations*, 1829 144